

XA - 11

SLOVNÍK

LATINSKO-ČESKÝ A ČESKO-LATINSKÝ.

KU POTŘEBĚ ŠKOLSKÉ

SESTAVILI

J. COUFAL, X. B. PELIKÁN A Dr. G. ZÁBA.

PRESENČNÍ VÝTISK!

Tato kniha smí býti
používána jen ve studovně
knihovny.

SLOVNÍK ČESKO-LATINSKÝ.

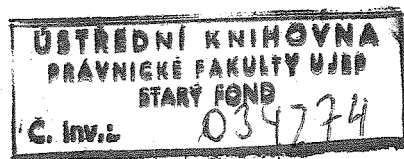
SEMINÁRNÍ
Státověd.

KNIHOVNA
oddělení

NAKLADATEL I. L. KOBER KNIHKUPECTVÍ V PRAZE.

Koupil od *fy. Komára*
 Darem c. j.
 v *Rmč* Kčs *50-*
 Inv : *33.504*
 Sig

A.

A = i, et -que (příklonné); atque neb (před souhláskou) ac; **a sice, a to, et is, et is quidem**; atque is, usque (unam rem explicabo, eamque maximam). **a to ne, a sice ne**, neque is, nec is; při výčtu slov souřaděných buďto asyndeton (honeste, sapienter, iuste) neb polysyndeton (honeste et sapienter et iuste); a ne, a nikoli, non, assyndt. (quasi ego ad illos, non illi ad me venire debuerint); a i, atque etiam, atque; a kdyby i, etiamsi; a nikdo, nec quisquam; a nikdy, nec unquam; a žádný, nec ullus; a pak atque; a tudíž, itaque.

abeceda, elementa litterarum, litterae (písmena v abecedě); litterarum ordo (ustálený pořádek písmen); podle a., litterarum ordine; podle a. něco spořádati, secundum ordinem litterarum disponere alqđ.

absolutně, per se, absolute, plane; uvažujeme-li věc a., si rem ipsam spectes.

absolutní, simplex absolutus; a nutnost, summa necessitas; a vláda, summum imperium.

aby, ve vět. úče. ut; **aby ne**, ne; ve vět. sousledných ut; **aby ne**, ut non sconj.; o **aby** ve větách podmětných po výrazech jest nutno, slušno, třeba, máhodno, po výrazech bázně, překážky v. gramm. a dotyčná hesla;

abych tak řekl, ut ita dicam; aby tím, quo s conj.; aby nikdo, ne quis; aby někdy, ne - ne quando; aby jen, dum modo, modo, dum s conj.

ač, ačkoliv, quamquam (s indic.); etsi, tametsi; cum (s con.); quamvis (s con, závislým na větě hl.).

ač-li, si quidem.

admirál, praefectus classis.

admirálský, praetorius; a.-ská vlajka, insigne navis praetoriae.

admirálsství, praefectura rei maritimae, summa imperii maritimi.

adresa, inscriptio nominis; = přepis, litterae commendaticiae.

adrossovatí list, inscribere litteras, epistulam alcuí.

advokát, patronus (jako obhájce), actor (j. žalobce); cognitor; a.-tem se státi, forum attingere; a.-tem býti, versari in foro, causas dicere; vzíti si a.-ta, deferre causam ad patronum.

advokátsví, opera rei forensis, causarum actio.

ach, ah! o! proh! obyč. stává akk. me miserum! ach, že ne . . ., utinam (ach, že nepřichází, utinam veniat; ach, že jsi nepřišel, utinam venisses!)

aj, ajhle, (podivení) heu! (quid hoc est?); nevole, eheu! (aj, Bůh chraň! minime vero!); quaeo (aj, kde jest? ubinam est, quaeo?).

ajta, interj., ecce! en! heu!

akademia, -ie, academia.

akademický, academicus.
akta, acta, orum; tabulae; litterae (publicae); do a. vnéstí, in acta referre.

ale, sed; (dūr.) at, (= avšak) verum; (mírněji) autem, vero.

alespoň, saltem, quidem.

almanach, fasti.

almužna, stips, -is f.

alpský, alpinus.

Amazonka, Amazon, obyč. v plur.

aneb, aut (o rozdílu podstatném); vel. ve (o rozdílu hostejném); sive; aneb - aneb, aut - aut, vel - vel; o užívání v otáz. dvojčlenných v bud.

ani, **aniž**, ne-quidem; při spojení vět neque; nisi při podmínce předcházející; ani - ani, neque - neque, nec - nec; ani jeden - a. druhý, neuter; a. kdo, neque quisquam; a. který neque ullus.

ano, ita, ita est, etiam, sane; sane-quidem, omnino, certe; často opakuje se jen slovo, jehož se kdo dotazoval (vidistine eum? - vidi); ano i, imo, imo vero; quin etiam.

arci, **arciže**, sane, certe, ita; scilicet (iron.); jáť arci, ego quidem, equidem.

archiv, tabularium; tabulae publicae (listiny).

aristokrat, nobilis, princeps; v pl. optimates, principes, optimus quisque.

aristokratický, nobilis; vláda a., civitas, quae a principibus tenetur.

aristokratie, (vláda) dominatio optimatum; = aristokraté, optimates, nobiles, principes; přívrženec a., optimatum fautor, optimi cuiusque studiosus.

arithmetika, arithmetica, orum.

asi, fere, circiter, ad; v otáz.

tandem, quae tandem causa est? ostatně v. snad.

aspoň, saltem, certe; u výrazů čísel, minimum; k vytknutí slova předešlého quidem. Ista quidem vis est, to aspoň jest násilí.

asyl, asylum.

ať, **ať** - **ať**, sive - sive; ať jen, modo dum, dum modo s conj.; ať jen ne, modo ne.

Atellana, fabula Atellana.

avšak, sed, verum tamen (navazuje k přerušené řeči); atqui, at (při námitce); avšak co mluvím, quamquam quid loquor?

až, usque, ad, in; až do smrti, usque ad mortem; až podnes, ad hunc usque diem; všichni až do jednoho, omnes ad unum; tenus (s ablt., postpositiv.), hac tenus, až sem; až hrůza, horrendum in modum; až příliš, ultra modum; v plat. časové dum, usque, quoad; v plat. číselné ad, circiter, erant ibi ad tria milia hominum; dvakrát až třikrát, bis aut ter, bis terve.

B.

ba, immo vero, immo; ba ano, sic se res habet; ba i, quin etiam; ba ani, ne-quidem; bá ne, neque vero.

baba, anus, i f.; = bázlivec, homo timidus, ignavus; ignaviae ac timiditatis accusare alquem, spiliati někomu bab.

bába, avia; porodní b., obstetrix.

babička, **matercula**; (stařenka) anicula.

babka, anus; nestojí ani za b.-ku, nihili est; za b.-ku koupiti, vili emere.

babský, anilis; (bázlivý), timidus, ignavus.

bádání, investigatio; b. vědecké, studia.

badatel, investigator.

bádati, quaerere, investigare.

bádavý, cognoscendi studiosus.

bahniště, **bahno**, palus.

bachantka, baccha.

bachantský, bacchius; adv. bacchico more.

báchorka, fabula; superstitio (pověra).

báječný, fabulosus, fictus.

bajka, fabula; fabula ficta, commentum.

balík, fascis, sarcina.

balsam, balsamum.

balsamický, suaviter olens.

balsamovati, mortuum condire.

balvan, saxum.

bandita, sicarius.

báně, metallum (srov. důl).

bankrotář, homo dirutus.

barák, casa, tugurium.

barbar, barbarus; homo rudis, incultus (nevzdělanec); homo saevus (ukrutník).

barbarský, barbarus; skutek b., facinus saevum, crudele.

barbarství, immanitas, saevitia; ignorantia.

baravný, coloratus; pictus.

barva, color; pigmentum (barvivo)

barvíř, infector.

barvíř, colore inficere, tingere alqd.

barvitost, colorum varietas.

bařina v. bahniště; bařinatý, paluster, -ris, -re.

báseň, carmen, poema.

básnění, studia poetica.

básnický, poeticus; b. nadání, in-

genium poetarum; adv. poetarum more, poetice.

básnictví, poesis (gen. poesis, řec. gen. poeseos jen v pozdní latině).

básník, poeta; b. tragický, tragicus; b. lyrický v. lyrik; b. satirický scriptor satirarum; b. Iliady, Iliadis auctor.

básnílek, versificator, ma'us poeta

básnířka, poetria.

básnění, carmen condere; versus facere, canere, scribere.

bašta, propugnaculum.

báti se, metuere, timere (s acc.); vereri alqm. z uctivosti se b. (vereri deum); b. se o někoho, timere alui, pro alquo; jest se báti, periculum est; bojím se, že otec nepřijde, timeo, ut p. veniat; bojím se, že otec přijde, timeo, ne pater veniat; ne-bojím se, že nebude přšetí, non timeo, ne non puat.

baviti, 1. b. koho, tenere, oblectare, retinere, animum alcs n. alqm (re alqa); 2. b. se, se delectare n. delectari, se ob'ectare alqua, re; b. se s kým, colloqui cum alqo.

bázeň, a) pŕv. timor; metus; (dūr.) pavor, formido; = bázlivost, ignavia; b. před čím n. čeho, timor rei alcs, před nepřitelem, metus hostilis; b. pustiti na koho, metum alui inferre, inicere, incutere, alqm timore afficere; b. pojímá mne, timor me incessit n. occupat; b) = ostýchavost, verecundia; b. synovská, pietas; b. boží, verecundia deorum, též reverentia; pietas erga deum n. deos, též pouze pietas; religio.

bázlivec, homo timidus, ignavus; b. komu spiliati, ignaviae ac timiditatis accusare alqm.

bázlivost, timilitas; animus timidus.

bázlivý, timidus.

bažant, phasianus.

bažítí, v. dychtiti.

bdělost, vigilantia; = starostlivost, diligentia, cura; sollicitudo.

bdělý, diligens, curiosus; adv. vigilantanter.

bdění, vigilia.

bdíti, = nespati, vigilare, somnum non capere; noctem pervigilare; b. nad čím, diligenter observare, custodire alqd; providere rei alcu.

bečeti, balare.

bečka, dolium.

běda, vae! b. mně, vae mihi (mi-sero)!

bedlivost, diligentia.

bedna, cista.

bědování, lamentatio.

bědovati, queri; lamentari, deplorare alqd; b. se s čím, labore confici.

bedro, lumbus, -i.

běh, cursus; b. o závod, cursus, certamen; během, cursim; v p'ném b.; contento n. magno cursu, (o jezdcí) effuso cursu; b. hvězd, orbis astrorum; b. nebeských těles, motus, cursus, conversiones; b. času, decursus temporum; b. života, vita; během času, procedente tempore; b. roku, anno vertente, hoc (illo) anno; během prvních let, intra primos annos; b. lodí někam zaříditi, navem alquo dirigere, navigare; v b. války, dum bellum geritur; b. tohoto světa, ordo rerum humanarum; neznalý běhu věcí, imperitus rerum; dle přirozeného běhu věcí, ut fieri solet; jde to přirozeným b. že, natura fert, ut.

běhání, concursatio; cursus.

běhati, currere; úzkostlivě b., trepidare; b. za kým, sectari, insequi, persequi alqm; na někoho b., molestum esse alcu.

běhoun, cursor.

běláti, albescere; b. se, albere.

bělavý, albidus.

bělošedý, canus.

běloučký, niveus, candidus.

beran (zvíře i stroj), aries,-etis m.

beránek, agnus.

berla, baculum; b. věstecká, lituus, -i; b. hlasatelská, caduceus; královská, sceptrum.

berně v. daň.

berní, exactor vectigalium; portitor, exactor portorii.

bez, sine s abl.; ne bez velkého nebezpečí, magno cum periculo; b. viny, extra culpam; b. míry, extra modum, sine modo; b. vědomí Brutova, Bruto ignaro; b. sebe býti, sui compotem non esse; strachem, radostí b. sebe býti, metu exanimatum esse, gaudio efferri; b. se vyjadřuje mnohdy adjektivy remotus, vacuus, orbus, spoliatus, privatus, detractus a p.

bezbolestnost, indolentia.

bezbolestný, dolore vacuus.

bezbožník, homo impius, nefarius.

bezbožnost, impietas, improbitas; = bezbožný čin, nefas, scelus.

bezbožný v. bohaprázdný.

bezbradý, imberbis.

bezbranný, inermis, armis exutus.

bezcecnost, vilitas; pretium nullum.

bezcecný, vilis, levis.

bezcestí, iter devium, invia,-orum; na b. přijíti, aberrare a via; **metaf.** error; in errores induci, přijíti na bezcestí.

bezcestný, invius.

bezcitnost, torpor; (duševní) animus durus.

bezcitný, sensu carens; **metaf.** durus.

bezděčně, invito animo, aegre; per vim.

bezděčný, invitus.

bezdětek, liberis orbus; liberis carens.

bezdětnost, orbitas.

bezduchý, inanimis (peživotný); exanimis (umrlý).

bezecnost, infamia.

bezectný, famosus, scelestus, nefarius.

bezednost, vorago, gurges; profundum.

bezedný, fundo carens; praealtus; **metaf.** insatiabilis, inexplebilis.

bezejmenný, sine nomine; = neznámý, ignobilis, obscurus.

bezelstnost, simplicitas, fides.

bezelstný, simplex, verus; sincerus; adv. simpliciter.

bezesnost, insomnia.

bezesný, insomnis.

bezhlavost, dementia, temeritas.

bezhlavý = hloupý, demens, temerarius; adv. dementer, temerarie; imprudenter.

bezkrálí, interregnum.

bezkrevný, exsanguis.

bezmraký, nubibus vacans; aper-tus (caelum).

beznadějnost, desperatio.

beznadějný, spe deiectus, orbatus; b. býti, omni spe destitutum esse, desperare; = ztracený, desperatus; adv. sine spe.

bezohlednost, importunitas.

bezohledný, importunus, intrepidus.

bezpečí, securitas; salus; v b. býti

(in) tuto esse; o své b. se starati, salutis suae rationem habere; b. hledati, salutem petere; v b. přivéstí, in tuto collocare.

bezpečí se nač, na koho, fidere, confidere alcu; niti re alqa, spem in alqo repositam habere; sperare, fore ut; noli dubitare; bezpeč se, že persuadeas tibi velim, cave dubites.

bezpečně, tuto, tute; b. věděti, certo scire.

bezpečnost, securitas, incolumitas, salus.

bezpečný, a) = bezstarostný, zvl. v úsloví: tím buď bezpečen, persuadeas tibi velim, cave dubites . . . hoc certum habe; ost. v. bezstarostný; b) = bez nebezpečí, tutus; b. před čím, tutus ab alqa re, místo to není b. hic locus parum tutus est; nebýti svým hrdlem b., in vitae periculo esse n. versari; b. průvod se strany státu, fides publica; b. zpráva, certus nuntius; mám b. zprávu, certo auctore comperi; b. zpravodaj, auctor locuples; b. dlužník, bonum nomen.

bezplatný, gratuitus; adv. gratis.

bezpočtukrát, adv. sexcenties.

bezprostřední, rectus; simplex.

bezprávi = křivda, iniuria; b. činiti komu, iniuria afficere alqm; iniuriam inferre n. facere a'cui.

bezprávní, -ný, = stav bezprávní, licentia, leges nullae; iniustus; iniquus; non legitimus; legibus carens; adv. iniuria, per iniuriam, praeter ius.

bezpříkladný, novus et inauditus; adv. unice.

bezradý, expers n. inops consilii.

bezstarostnost, securitas, animus securus, (s příhanou) socordia; neglegentia.

bezstarostný, securus, socors; negligens; adv. sine cura; negligenter.

beztělesný, vacans corpore.

beztrestnost, impunitas.

beztrestný, poena vacuus; impunitus; adv. impune.

bezúhonný, integer, sine vitio, sanctus.

bezúmyslný, quod non consulto fit; adv. inconsulte; temere.

bezuzdnost, licentia; intemperantia; effrenatio.

bezuzdný, a) pův. effrenus (equus); b) tp. effrenatus; intemperans; adv. intemperanter.

bezvětří, tranquillitas; malacia.

bezvlasý, calvus; = ostříhaný, tonsus, rasus.

bezvousý, mberbis.

bezvýmínečný, nullis condicionibus astrictus; adv. sine discrimine, sine ulla exceptione.

bezvýrazný, frigidus, languens, languidus.

bezzákonný, lege carens; non legitimus.

bezzubý, dentibus carens.

bežzenství, caelebs vita.

bežživotí, caedes, nex, mors; hroziti komu b., minitari, minari alicui mortem; státi o bežživotí něčí, vitae alicui insidiari.

bežživotný, inanimis.

běžeti, currere; b. za kým, insequi, persequi alqm; vstříc někomu b., occurrere, obviam currere a'cui; dolů b., decurrere; čas běží, tempus abit; řeka, voda b., fluit, perfluit; běží mně o život, mea vita agitur; běží mně o to, aby, refert, interest mea (vestra ipsorum, patris), buď ut nebo acc. c. inf.

běžný, usitatus.

bič, flagellum.

bičovati, virgis caedere.

bída, inopia, egestas, res afflictas, mala (-orum); hynouti b., inopia confici; býti v b., malis, egestate premi; v b. upadnouti, ad inopiam redigi.

bidácký, malus; ost. v. bídný.

bidák, homo malus, miser.

bidlo, pertica.

bídný, miser, egens, inops; b. básník, poeta malus, ineptus; b. strava, victus tenuis; = zlý, malus, miser.

bílý, albus; candidus (stkvěle b.); jest na b. dni, manifestum est, apparet; až do b. rána, ad ipsum mane.

birič, lictor, servus publicus.

bítevní řád, acies.

bíti, percutere, ferire; býti bitu, verberibus affici, caedi; hrom bije, fulmen decidit in alqd; alqd de caelo icitur, tangitur; bíti do očí, sub oculos cadere; dešť bije v oblíče, imber fertur in os; srdce b., cor palpitat; v prsa se bíti, pectus plan-gere, ferire; peníze b., pecuniam signare, b. se s kým, conflagere cum alquo; congregi, acie contendere; metaf. kam to bije (cíli)? quorsum hoc pertinet, spectat.

bití, verbera, (-um).

bitka, pugna, certamen

bitva, pugna; certamen; proelium (boj promyšlený v umělém postavení); acies, řádná b.; b.-vu svěsti, začíti, proelium, pugnam committere, inire, facere, edere; svěsti b. rozhodnou, proe'io, acie decernere; svěsti b. nerozhodnou, aequo Marte pugnare; dochází k bitvě, pugna committitur, concurritur; b.-vu vyhráti, prohráti, superiorem (inferiorem) discedere acie, victoriam

reportare ex (ab) alquo; vinci, vincere; b. znova počíti, proelium reintegrare.

blaboliti, garrere.

blaho, salus, bonum; nejvyšší b., summum bonum; b. obecné, salus publica; pečovati o blaho státu, rei publicae consulere.

blahobyť, res florentes; býti v b., copiis affluere.

blahodárnost, benignitas, liberalitas; = prospěšnost, salubritas.

blahodárný, benignus, liberalis; = prospěšný, saluber.

blahořečiti, fausta precari alicui.

blahoslunný, benevolus, propitius.

blahoslaviti, laudibus efferre, ornare.

blahovůle, favor, benevolentia.

blahozvučnost, sonus gratus; b. řeči, numerus.

blahozvučný, bene sonans: canorus (vox); o řeči, numerosus.

blahý, beatus, felix.

blankýť, color caeruleus; b. nebeský, caelum.

blankýťový, caeruleus.

blátivý, lutosus, lutulentus.

bláto, lutum; sordes (nečistota, špína).

blaze, beate; jest mi b., bono animo sum; b. mi, me felicem!

blázen, homo stultus, fatuus; = šašek, scurra; za b. míti, ludibrio habere a'qm, (neplněním slibů) falsa spe producere alqm.

blázniti, mente captum, dementem esse; desipere.

bláznivost v. „bláznovství“.

bláznivý, demens, mente captus; ridiculus; adv. dementer; ridicule.

bláznovství, stultitia, dementia;

= bláznovský kousek, stulte n. inepte factum; též nugae.

bláženost, vita beata; summa felicitas; beatum esse.

blážený, beatus.

blážití, beatum, felicem reddere alqm.

blbost, ingenii tarditas.

blbý, hebes, tardus, stupidus.

blednouti, pallescere; expalescere.

bledo- (ve složeninách barvy značících), sub (subviridis, subflavus a.p.)

bledost, pallor.

bledý, pallidus; pallens, (dūr.) exsanguis; b. býti, pallere.

blesk, fulmen, fulgur, fulgor; b. zasaženu býti, tangi de caelo, fulmine ici.

bleskorychlý, rapidus; adv. fulminis instar.

bleskot = lesk, splendor, fulgor.

blízko, prope, in propinquo; z blízká, ex propinquo, z blízká bojovati, comminus pugnare, res venit ad gladius; na b. ležeti, in vicino situm esse; b. státi, haud longe abesse; = nastávati, instare, impendere, imminere (bellum, tempestas).

blížkost, vicinia, vicinitas, propinquitas.

blížký, propinquus; affinis, vicinus (sousední); b. nebezpečí, periculum instans; b. přítel, intimus; b. příbuzný, proximus cognatione; komp. propior, propius; blíže někoho poznati, a'qm bene nosse; nejbližší přátelé, proximi.

blíženeč, (obyč. plur.) gemini.

blížiti, přech. propius advomere alqd ad a'qd; nepřech. appropinquare (ad urbem, illi loco), propius accedere; válka, nebezpečí se blížití, imminet, adest bellum, pericu-

lum; smrt se b., subest prope adest mors, s vojskem se b., exercitum admovere.

blížní, a'ter; alii homines.

bloud, homo stultus, fatuus.

bloudění, erratio; (stav) error.

bloudití, errare; in errore ver-sári; b. cestou, deerare in itinere.

blouzniti, somnia fingere.

blouznivec, homo somnians, inep-tus.

blud, error; opinio falsa; v b. upadnouti, v b. býti, errare.

bludař, prave de rebus divinis sentiens.

bludařství, doctrina fa'sa.

bludný, errans, errabundus; ple-nus erroris, falsus; b. mínění, opi-nio plena erroris, falsa.

blýskání, fulguratio; fulgor.

blýskati = třpytiti se, fu'gere, mi-care, splendere (o meči a p.), meče se blýskaly, micantes fulsere gladii; blýská se, fulgurat, fu'gura micant.

blýskavý, splendidus; fulgens.

blyštěti se, fulgere, micare.

bob, faba.

bobek, laurus.

bobkový, laureus; b. věnec, lau-rea; věncem b. ověncen, laureatus.

bobr, castor.

bobtěti, trugere (re alqa).

bob, punctum; v. bodnutí.

bedati v. „bodnouti“.

bodejž, **bohdejž**, utinam! b. ne, ne, utinam ne s konj.

bodlák, carduus.

bodnouti, **bodati**, pungere, con-figere alqm; = pobádati, stimulare; b. koně, calcaria subdere, equum calcaribus concitare, svědomí mne bode, mordeor conscientia.

bodnutí, ictus, plaga; metaf. morsus

bodrost, a) = čí'ost, alacritas; b) = dobrota, probitas, honestas.

bodrý, a) = čilý, alacer, strenuus; b) = dobrý, řádný, probus, hone-stus, bonus.

bohobojnost, pietas erga deum (deos), též pouze pietas, religio.

bohobojný, pius.

boháč, dives.

bohaprázdnost, impietas, impro-bitas.

bohaprázdný, qui deum esse negat; impius, nefarius; b. čin, impie, ne-farie factum; scelus.

bohahnouti, divitem fieri, rem fa-miliarem augere, z čeho, divitias facere ex re alqa.

bohatost, ubertas; abundantia; co-pia (sententiarum, orationis).

bohatství, divitiae; prostředky, fa-cultates, opes.

bohatý, opulentus, dives, divitis excellens, plenus, affluens, abun-dans, locuples (vzhledem k majetku polnímu); b. nač. abundans, co-piosus alqa re; b. na myšlenky, creber sententiis; o kraji, městu, uber, opulentus, ferax (vini), draho-cenný, pretiosus, magnificus.

bohatýr, vir bello fortis; bohatýrský, heroicus; b. doba, heroica tempora.

bohdá, si deus voluerit; snad, for-tasse, forsitan; někdy též větou, nisi quid inciderit n. obstiterit.

bohorovný, deo similis n. proxi-mus; divinus.

bohoslužba, sacra; cū tus deorum; tajná b., mysteria (orum).

bohoslužebný obřad, cerimonia.

bohužel, proh! proh dolor; též obratem quod valde dolendum est, id quod indignissimum est, quod paeniteat a p.

bohyně, dea; b. vítězství jen: Victoria; b. války, Bellona.

boj, dimicatio, pugna, proelium; do b. táhnouti, ad be lum proficisci; v. ostatně bitva = hádka, con-tentio.

bojiště, locus pugnae, proelii.

bojovati, dimicare, pugnare, cer-tare, contendere; s nepřítelem b., conflagere cum hoste; = odpo-rovati, repugnare (cupiditatibus); šťastně b., rem bene gerere.

bojovnost, pugnandi cupiditas, stu-dium.

bojovný, pugnandi cupidus, bel-i-cosus; b. duch, animus bellicosus.

bok, latus; po b. někomu seděti, assidere alicui, sedere ad latus a'cs; meč k b. si připásati, cingere se gladio; = křídlo vojska, latus; v b. vpadnouti, hostem ex transverso, a lātere aggredi.

bolavý, aeger.

bolení, dolor; b. hlavy, dolor ca-pitis; míti hlavy b., capitis dolorem či dolores habere; bolí mne hlava, caput mihi dolet; b. zubů míti, ex dentibus laborare.

bolest, dolor; k mé b., doleo, aegre fero, quod neb acc. c. inf.; b. míti z něčeho, dolere aliqua re, de, ex re; mám převelikou b., affi-cior summo dolore; b. někomu pů-sobiti, dolorem afferre a'cui; s b. očekávati, vehementer, acerrime ex-pectare; krutá b., dolor maximus; b. duševní, dolor animi.

bolestný = bolest působící, dolo-rem commovens; gravis (vulnus, morbus); b. pocit, dolor, sensus do-loris; metaf. acerbus, gravis, tristis; b. cit, dolor, acerbitas; b. zármutek, maestitia; jest bolestno, valde do-

lendum est, aegre fero; nic bolest-nějšího mne nemohlo potkati, nihil acerbius mihi accidere potuit; s b. srdcem, non sine magno dolore; bolestně cítiti, dolere, dolenter, aegre, moleste, graviter ferre alqd (buď quod, neb acc. c. inf.).

boletí, (tělesně) dolere (pes mihi dolet); (duševně) doleo alqd n. re aliqua, de re alqa, res est mihi do-lori s acc. c. inf., (n. quod), srov. bolestný.

bolný v. bolestný.

borovice, pinus (us, též i).

borový, pineus.

bořiti, demoliri, diruere; b. se, collabi, corruiere.

bos, pedibus nudis.

bouda, taberna.

boule, tuber n.

bourati, v. bořiti.

bouře, procella, tempestas; b. se zdvihá, procella oritur, b. zuří, saevit; turbo, -inis vířivý vítr; b. (politická) tempestas civilis; tur-bae, tumultus, seditio; b. se roz-širuje po ce'ém městě, tumultus totam urbem pervadit; b. osudu, fluctus rerum adversarum; b. uko-nejšiti, seditionem sedare.

bouriti, turbare; saevire, furere (tempestas, ventus saevit); b. se, saevire, furere, (o moři) aestuare; (o lidu) seditionem movere. V. po-buřovati.

bourka, tempestas.

bourlivý, procellosus (ventus, ma-re) mare ventis agitatum, turbidum m. rozbouřeně, ne tedy jako vlastnost stálá; b. počasí, tempestas turbida, turbulenta, strašně b. po-časí, atrox cum vento tempestas, violentissimae tempestates, b. noc

nox aspera; metaf. vehemens (clamor), turbulentus (contio); b. pochvala, clamores et admirationes; = náruživý, vehemens, violentus.

boží, divinus; s b. pomocí, deo iuvante.

božský, divinus; též caelestis; b. výrok, divinitus dictum.

božství, divinitas; divina natura.

brada, mentum; (vousy) barba.

brach, milý b.! sodes! quaeaso! amice!

brána, porta, před b., ad portam; branou vyjítí, per portam exire, vyhrnouti se, porta effundi; téměř u asmé b. městské, in ipsis prope portis.

branec, novus miles, (miles) tiro.

bránění, defensio.

brání na vojnu, delectus.

bránití, defendere alqm, (před kým n. čím, ab alqo, ab alqa re, zřídka contra alqm); = ochraňovati, tueri, (dūr.) tutari alqm ab alqo; před soudem koho b., causam dicere alcs n. pro alqo; causam suam dicere; b. komu v čem, prohibere. arcere alqm a qua re, též vetare; b. čemu, prohibere alqd; nebráním mu, per me licet; bráním, aby ne, per me stat, per me fit, quominus; b. se, se defendere, repugnare.

branný, armatus; b. lid copiae, milites; všechen b. lid iuventus; b. lid sbíratí, delectum habere; b. rukou, mocí infesto exercitu, infestis signis; armis, vi.

brátí, capere; b. se kam, se conferre; b. se do boje, descendere ad pugnam; b. se za příkladem (snažlivě), aemu'ari. Viz vzítí.

bratr, frater; v'astní b., frater germanus; b. otcův patruus.

bratranec, frater patruelis.

bratrovrah, fratricida.

bratrovražda, caedes fratris, parricidium.

bratrský, fraternus.

bratrství, necessitudo fraterna; = úzký svazek, sodalitas; sodaliti-um.

bratrstvo, fratres.

brav, pecudes (dum), grex m.; pecus, (-oris).

brázda, sulcus, b. udělati, sulcum ducere.

brázdití v. brázda.

brebentí, garrire.

breptání, a) haesitantia linguae; b) opiš slov. násl.

breptati v. koktati; = tlachati, garrire.

breptavý, lingua haesitans; garrulus, loquax.

brk, caulis pennae; penna (pero).

brloh, cubi'e; metaf. latebra, ae.

brnění, thorax; (veškeré odění) arma; b. nepříteli odňaté, spolia.

brnění, torpescere.

brod, vadum.

brodití, vado transire; v krvi spoluobčanů se brodití, caedem civium facere, edere.

brojítí proti komu, facere contra alqm; abs. seditionem concitare.

broskev, ma'um Persicum.

brouk, scarabaeus.

brousití, acuere; b. si vtip na kom, perstringere alqm.; b. si jazyk, facundiam exercere.

bručení, fremitus; bručeti, fremere.

brus, cos, f.

brvy, supercilia, (-orum),

brzký, instans, propinquus; praematurus (předčasný).

brzo, brzy, mox, brevi tempore;

velmi b., perbrevis; b. potom, paulo post; b. z rána, mane; = rychle, cito, celeriter, budu zde b. zas, iam hic adero; to se b. řekne, proclive dictu est; brzy — brzy, modo — modo; alias — alias; b. zde, b. tam, alio atque alio loco; b. ten — b. onen, unus et item alter, alius atque alius; m'uví b. tak — b. jinak, sibi non constat.

břeh (mořský), litus; (řeky) ripa; k b. přistáti, navem, classem appellere; na b. lodi vytáhnouti, subducere naves; na b. vystoupiti, egredi, in terram exire.

břevno, tignum, trabs, -is f.

břeží, fetus.

břicho, venter, -tris m.; alvus, -if.; — pásek, homo ventri deditus.

břímě, onus; (obtíž) molestia; (tíha) pondus; (b. vojenská), sarcina.

břítlost, acies.

břítka, acutus.

břitva, novacula; culter tonsoris č. tonsorius.

bublati, murmurare.

bubřeti, tumere.

bučení, mugitus; bučeti, mugire.

buď, b. — b, aut — aut, sive — sive, vel — vel; jak b., quidquid est, utut est, utcunque erit; b. kdo b., quicumque est.

budítí, excitare.

budoucí, futurus, posterus, veniens; b. řečník, státník, qui orator futurus est, qui rei publicae praefuturus est.

budoucně, posthac, postea, in posterum.

budoucnost, tempus futurum, posterum, reliquum; = budoucí věci, futura, res futurae; do b. hleděti, in posterum prospicere; na b. nemy-

sliti, futura non cogitare, curare; radostná b., bene vivendi spes.

budova, aedificium; aedes, -ium f.; b. památní, monumentum.

budování, aedificatio.

budovati, aedificare.

bůh, deus; b. slunce, pouze Sol; podobně b. války, pouze Mars; (božská moc) numen divinum; dejž b., utinam! faxit deus! utinam deus ratum esse iubeat; b. chraň, quod deus prohibeat; minime vero, nihii minus; pro b., pro deum fidem; per deum immortalem; b. jest svědek, deum testor; s b., vale; bohové, dii (dei, di); b. národní, dii publici; b. domácí, penates, lares; b. rodného města, di patrii.

bujarost, ardor, acritas.

bujarý, alacer, acer.

bujněti, luxuriari.

bujnost, ardor, alacritas; (svévolnost) alsclivia, protervitas.

bujný, alacer, acer; b. kůň, equus acer; b. osemí, laetae segetes; (svévolný) lascivus, protervus.

buk, fagus, -i f.

buráčení hromu, fragor caeli.

buřič, concitator vulgi, turbator, contionator; homo vehemens, seditionis auctor.

buřičství, sollicitatio, concitatio.

bydletí, habitare; b. vedle někoho, vicinum, accolam esse; o národech, incolere, sedes habere.

bydlo = obydlí; dobré bydlo, vita lautior.

býk, taurus.

bylina, planta, herba.

bystrost, acies (ocu'orum, ingenii, mentis); celeritas, (čerstvost) vigor

bystrý, celer; bystrý zrak, acris oculorum acies, acer videndi sensus;

bystrě pozorovati, intentis oculis intueri; b. rozum, soud, ingenium acre, acutum; b. pamět, memoria acris; adv. subtiliter, acriter, acute.

bystrina, torrens.

byt, sedes, domicilium.

bytelnost, firmitas, perpetuitas.

bytelný, firmus, perpetuus.

býti, esse; odkud jsi? cuias es? = zdržovati se někde, versari, frequentem esse, commorari in loco alquo; jest tomu tak, res ita est, ita, sic se habet; co jest ti? quomodo vales, quomodo te habes? co jest to? quid hoc sibi vult; quid hoc est? ať tomu jest jakkoliv, quidquid est, utut est; bylo by příliš obšírné longum est; bylo by si přáti, optandum est; nepřekáďá se ve frasích: jsem někomu radou, adsum alicui; jsem živ, vivo; jest mi líto, divno, doleo, miror; nejsem za dobře, dissentio; jsem proti úmyslu, abhorreo a consilio; co na mne jest, quod ad me attinet, pro mea parte; jsem v tom dobře, res meae bono loco sunt; nevím, jak jsem v tom, incertus haereo; zač to jest? quanti hoc vendis? obilí jest za 50 talentů, frumentum est quinquaginta talentis.

bytosť, natura; essentia, substantia

bývalý, pristinus; někdy pouze olim, quondam.

C.

cedr, cedrus.

celek, totum; celkem, in summa, omnino; celkem se nesla jeho řeč k tomu, že . . . , summa fuit orationis (s acc. c. inf.); celkem něco pozorovati, rem totam spectare.

celistvý, solidus, integer.

celovati, osculari.

celý, totus; universus; cunctus, plenus; omnis; c. muž, plane vir; integer (neporušený); o čase: perpetuus; město zcela zničiti, urbem funditus delere; člověk zcela zkažený, homo perditissimus.

cena (cena kupní), pretium (magni, parvi pretii esse): za každou cenu, quantivis, quantumque; (c. mravní) dignitas; (c. zápasu) praemium.

ceniti, aestimare alqd, (magni magno, pluris, maximi, tribus denariis); (= vážiti sobě) magni facere, aestimare; neceniti, despiciere.

cenistorství, censura.

cesta, via, iter; c. vede, via ducit, fert; c. po vodě, navigatio; c. daleká, peregrinatio; na c. se vydati, iter ingredi; na dalekou cestu, na cestu do cizích zemí se vydati, in peregrinationem longinquam exire; c. konati, iter facere; na c. se strojiti, iter parare.

cestopis, itineris descriptio.

cestování, via, iter, peregrinatio.

cestovati, iter facere, peregrinari, proficisci; (po vodě c.) navigare.

cibule, cepa.

cihla, tegula.

cíl, finis; propositum; c. cesty, locus petitus; cíl našeho bádání, našich přání, id quod quaerimus, id quod petimus; dojiti c., propositum consequi; c. se chybiti, proposito aberrare; cíl života, finis, exitus vitae.

cílití, telo peter; (úmysl míti) spectare alqd.

cimbuří, pinna, ae.

cín, plumbum album.

císař, imperator.

císařovna, domina augusta; uxor; či coniux principis.

císařský, imperatorius; imperatoris, Caesaris, Augusti, principis.

císařství, imperium.

cít, sensus; míti c. pro něco, sentire alqd; nemíti c., sensu carere; c. náboženský, religio; c., mravný, verecundia; c. bolestný, dolor; c. libosti, nelibosti, voluptas, taedium; c. lásky, amor; c. krásy, elegantia; (vědomí) conscientia; plný citu humanus; mollis (carmen).

cítara, fides (ium); hráti na c., canere fidibus.

cítarník, tibicen.

cítění, sensus.

cítelný, quod sensu percipi potest; gravis (graviter in aqm. animadvertere); (cít mající) humanus, misericos; necit, durus, inhumanus, importunus.

cítiti, sentire (famen, dolorem); c. radost, voluptatem percipere; toho má pocítiti! curabo sentiat! soustrast c., misereri alicis, misericordia commoveri; cítim se pohnut, adducor, commoveor.

cítlivost, animi, naturae mallitia.

cítlivý, mollis, qui facile laeditur.

cizácký, peregrinus; c. vláda, externum imperium, servitus.

cizáctví, mores externi, peregrini.

cizí, peregrinus; adventicius (odjinud příšlý); exter, exterus; (neřímský) barbarus; (neobyčejný) novus, insolitus; (neznámý) ignotus; (nevlastní) alienus (alieni appetens).

cizina, regiones externae, terrae longinquoires, do c. jiti, peregre abire; v c. býti, peregrinari.

cizinec, peregrinus; (host) hospes.

cizopásek, parasitus.

cizozemec, alienigena; peregrinus. **cizozemský**, peregrinus; (odjinud příšlý) adventicius; adv. peregrino more.

clo, portorium.

cpáti, farcire.

ctění, veneratio; (c. bohů) religio, cultus.

ctihodnost, dignitas.

ctihodný, venerabilis, augustus.

ctitel, cultor; admirator.

ctiti, colere, venerari alqm; honore afficere, prosequi; c. bohy, venerari deos.

ctížádost, gloriae, honoris, laudis cupiditas; ambitio.

ctížádostivý, gloriae, laudis, honores cupidus; ambitiosus.

ctnost, virtus; honestas.

ctnostný, virtute praeditus, honestus, probus; c. skutek, honeste, recte fastum.

ctný, honestus, probus.

ctudnost, pudor, pudicitia.

ctudný, pudens, pudicus.

cvalet jeti, equo admisso, citato currere, vehi.

cvičení, exercitatio.

cvičitel, -ka, magister, magistra.

cvičiti, exercere; (pílně c.) exercitare (na př. milites exercitati in armis); c. se exercere, exerceri; (učiti) instituere, erudire, docere; učiti se = discere alqd.

cvik, usus; (kázeň) disciplina.

cypřiš, cupressus.

Č.

čacký, ingenuus, liberalis.

čaditi, fumare.

čaloun, aulaeum.

čáp, ciconia.

čára, linea; č. dělati, lineam ducere, (hranice) limes.

čarovati, carminibus efficere.

čarovný, magicus; (čarokrásný) venustissimus; amoenissimus (o krajině).

čas, tempus; před krátkým č., paulo ante; na ten č., in praesens; v každý č., omni tempore; od času k č., interdum, non nunquam; na věčné časy, in omne tempus; za toho, onoho času, eo, hoc, isto, illo tempore; za našich časův, nostra memoria; za letního času, aestivo tempore, aestate; právě v ten čas, jak, eo, ipso tempore, cum; v dobrý č., (in) tempore; v nepravý č., alieno tempore; po dlouhém čase, post longum intervalum; č. uchází, tempus praeterit; míti čas k čemu, tempus al cui rei habere; č. trávití něčím, t. consumere in aliqua re; č. krátiti, t. fallere; č. mařiti, t. terere, conterere in aliqua re; č. protahovati, t. ducere; č. to přináší s sebou, t. fert; muž na ony časy učený, vir ut temporibus illis doctus; čas nejlepší rádeč, t. optimus magister; času hověti, tempori servire; č. zmeškati, t. praetermittere; č. ztratiti, t. amittere, temporis iacturam facere; zlé časy, tempus luctuosum, temporum iniquitas; č. získati, nancisci; ztratiti čas i práci, operam et oleum perdere; za č. války, míru, her, bello, pace, ludis; čas = určitá lhůta, též doba, dies; v určitý čas, die constituta; dies adimit aegritudinem, levat luctum; zdálo se býti na č., maturum videbatur; jest na čase, tempus est s. inf. neb acc.c. inf.; jest čas, abych odešel, tempus est abeundi; č. prázdný, otium; mám

dosti č., satis otii est; není č. k prodlévání, maturato opus est; č. = věk, aetas, tempora.

časně, mature; tempestive; č. ráno, multo mane.

časný, maturus.

časomíra, tempus.

časopis, commentarii diurni; ephemeris.

část, pars; po částech, per partes; z části, ex parte, partim; z větší č., magna ex parte; velká č. lidí, plerique homines; č. těla, membrum; v poslední č. listu, in extrema epistula a podobně pomocí adjektiv: summus, medius, extremus, infimus; č. peněz, summa pecuniae; z části, ex parte, ex aliqua parte; most z části strhnouti, partem pontis rescindere; částečně, ex parte.

často, saepe, crebro, non raro; kdyby sebe častěji, si saepissime.

častovati, convivio excipere.

častý, creber, frequens; na časté prosby, saepius rogatus; mnohdy plur. č. zrada proditones; č. pobyt v cizině, peregrinationes; přihodily se č. srážky, aliquotiens pugnatum est.

čekání, exspectatio.

čekati (klidně na místě), manere; čeká něco někoho, manet alqm alqd; opperiri (na někoho, kdo přijíti má); (očekávati) exspectare; č. příležitost, exspectare n. captare occasionem; č. co příjemného, exspectare; č. co nepříjemného, timere; den ode dne č., diem ex die exspectare; č. s něčím, differe alqd; č. dychtivě na něco, imminere a cui.

čeládka, familia.

čeledín, puer, servus.

čelist, maxilla.

čelití, repugnare al cui; pertinere ad alqd; č. smrti, morti se offerre.

čelný, princeps; č. město, urbs nobilissima; č. mladíci, proceres inventutis.

čelo, frons; č. vojska, frons, prima acies; v čele státi, praeesse al cui rei; č. lodi, rostrum; v čele knihy, primo libro; drzé čelo, os durum, impudens.

čechati, odorari alqd.

čepice, apex, apicis m.

čerň, color niger.

černati, nigrescere.

černavý, fuscus.

černití, atrum reddere.

černocho, aethiops.

černooký, nigris oculis.

černovlasý, nigro capillo.

černý, ater; (skvěle černý) niger; č. chléb, panis cibarius; č. oděv smutčný, pulla vestis; č. (zločin) atrox.

čerpati, haurire; č. z pramenů, repetere, haurire.

čerstvost, vigor; (rychlost) celebritas.

čerstvý, acer, alacer; (rychlý) celer; (nový) recens; (neseslabený) recens, integer (copiae, vires).

červ, vermis.

červánky, aurora.

červeň, rubor.

červenati se, rubescere; (studem) erubescere aliqua re.

červenavý, subruber, subrufus.

červenost, rubor.

červený, ruber; světle č. rufus, žluté č., rutilus (o barvě vlasů).

česati, pectere; (ovoce) poma carpere.

český, bohemicus.

česnek, al(1)ium.

čest, (zevnější) honor, (s); č. ně-

komu prokazovati, honorem al cui habere, tribuere, honore alqm afficere, ornare, prosequi; jest mi ke cti, mihi est honori, laudi, decori, ornamento; není ke cti, opprobrio, pudori, dedecori est; (dobré jméno) dignitas, fama, existimatio; utrhati na cti, detrahere spoliareque dignitatem alcs, lacerare famam, existimationem; na č. držeti, famae consulere; beze cti, infamis; nesrovnává se s mou ctí, abhorret a dignitate mea, dignitas mea non patitur, ut -; čestné slovo, fides; cti (občanské) někoho zbaviti, ignominia, infamia alqm notare; = panenská nevinnost, pudor.

čestný, honestus; č. muž, bonus, probus, honestus, egregius vir; č. vínek, honoris corona; č. slovo, fides; č. úřad, honor; č. dar, munus honorificum; č. název, titulus insignis; č. místo, locus princeps.

četa, caterva.

četný, frequens, multus (= mnohý).

či, čili, v otázce dvojjel.: utrum — an; čili nic (ve přímých otáz.) an non, (v nepřímých otáz. obyč.) nec ne; ostat. v. aneb.

čihař, auceps, aucupis.

čihatí, insidiari al cui; na příležitost čihatí, tempori insidiari.

čich (smysl), odoratus, us; (čichání) odoratio; dobrý č. míti, sagacissime olfacere.

čichati, odorari, olfacere; č. k něčemu odorem rei alcs trahere.

čilost, vigor.

čilý, alacer.

čím, č. dřive, tím lépe, primo quoque tempore, quam primum, quam maturime; čím — tím, quo — eo, quanto — tanto; ve všeob. sen-

tencích obraty tvoř. podle příkladů: a) quo (quanto) quisque (quis) est doctior, eo est modestior; b) ut quisque est doctissimus, ita est modestissimus; c) doctissimus quisque est modestissimus; — jako adv. u superlat.: quam, quam celerrime.

čin, factum v. dále skutek.

činění v. konání; dostič. satisfactio.

činití, facere (tvořití), agere (činným býti); co jest č.? quid agimus? nevím, co mám činití, quod agam, faciam, nescio; consilli inops sum; někomu vděk něco činití, gratum alqui facere; iuvare alqm aliqua re; vše pro tebe jsem učinil, omnia a me in te profecta sunt, quae ad commodum tuum pertinerent; žerty sobě z koho činití, illudere, ludibrio habere alqm; č. koho čím, facere alqm, (u adjekt.) reddere alqm, facere alqm heredem, reddere alqm divitem.

činnost, diligentia, studium; č. duševní, solertia.

činný, strenuus, occupatus in aliqua re; č. pomoc někomu poskytovatí, alqm opera, re adiuvare; (příčinnivý) industrius, (neustále pilný) assiduus; muž velice činný, vir summi laboris, insignis industriae; č. život, vita occupata.

činohra, fabula.

čiperný, promptus, agilis; č. hlava ingenium promptum.

čirý, merus.

číslo, numerus.

čištění, purgatio; lustratio, expiatio.

čísti, legere; (nahlas č.) recitare; knihu č. (pročítati), legere, cognoscere; zběžně č., percurrere; opětně a bedlivě č., retractare; učiti se č.,

discere (primas) litteras; č. v něčí duši, animum alcis perspicere; č. ve tváři, v očích, ex vultu alcis alqd cognoscere, perspicere; č. v budoucnosti, praesagire futura.

čistiti, purgare; (omyváním) abluere, eluere, (smetáním) tergere; viz očistiti a vyčistiti.

čistota, munditia; (č. mravní) castitas, integritas, sanitas; č. jazyka, sermo purus, incorrupta sermo nis integritas, sermo emendatus.

čistotnost, munditia.

čistotný, purus, mundus; (čistoty milovný) munditia studiosus.

čistý, purus; z čista jasna, repente; do čista, prorsus, plane, omnino; do čista nic, nihil omnino; ve slož. pomoci de, per, con; provincií do č. podrobiti, provinciam conficere; do č. popleniti, devastare; do č. uzdraviti, percurrere; jindy pomoci sloves souzvučných: do čista poraženu býti, fundi fugarique; (v ohledu mravním) castus, purus, incorruptus; č. svědomí, recta conscientia; čisté mravy, mores emendati; č. radost, voluptas liquida; č. ideal ctnosti, species ipsa virtutis; z č. lásky k vědám, ipsa cognitione et scientia captus.

číše, poculum.

čitelný, quod legi potest; čitečně psáti, clare scribere.

čítí, sentire.

čítí, sensus.

čižba, aucupium.

článek, artus, articulus; č. řeči, pars, membrum.

člen, membrum.

člověčenství, natura humana.

člověčenstvo, genus humanum.

člověčí, humanus.

D.

dactyl, dactylus.

dále, porro, protinus; d. postoupiti, longius progredi; d. mé zprávy nesáhlí, ulteriora non audio; něco d. dáti, alqd alii tradere, e manibus in manus tradere; a co d.? quid porro? nečísti d., desinere, desistere legere; a tak d., et quae sunt reliqua, et id genus alia.

daleko, procul, longe; býti d. od něčeho, longe, procul abesse ab aliqua re; d. od sebe státi, multum distare; stejně daleko, paribus intervallis distare; široko daleko, longe lateque; časově: d. do noci, in multam noctem; ve výz. přeneš.: tak d. to přišlo, eo res perducta est; d. předčítí, multum, longe praestare, excellere; z daleka, longe, procul.

daleký, remotus, longinquus; dalek býti čeho, alienum esse, abhorrere a re aliqua; nejsem dalek čeho, paulum, non multum abest, quin d. cesta, longus (via, iter).

dálka, longinquitas; (mezera) intervallum; (rozlehlost) amplitudo; nekonalá dálka nebes, caeli vastitas; do d. viděti, longe videre, prospicere.

daň, vectigal (daň nepřímá); tributum (na penězích, jako d. přímá), stipendium (poplatek vítězem uoženým); d. uložití, vectigal imponere; d. platiti, pendere v.; d. vymahati, exigere v.

dáním ruky slíbiti, dextra data fide facere.

dar, donum; munus; (a mužna stipis; (d. peněžité) pecunia; dar věštecký, divinatio; dary ducha, facultates ingenii; dary přírody, bona

člověk, homo; udatný č., vir fortis; učený č., homo, vir doctus; kdo jest ten č.? quid hoc hominis est? takový č. (opovržlivě), iste; jsou lidé, sunt, inveniuntur, qui — nepřijíti mezi lidi, in publicum non prodire; lidi se ostýchati, odisse celebritatem, colloquia fugere; státi se jiným člověkem, novum ingenium induere; číh, co ti jako člověku náleží, fac id quod est humanitatis tuae; obyčejný člověk, homo e multis; mladý čl., adoescens; starý čl. senex; lidé ve smyslu branném, copiae; lidé ve smyslu křehkosti, mortales; čl. vyjadřuje se mnohdy pronom. dixerit quispiam (c. by řekl); negigere, quid de se quisque sentiat (co by o č. kdo soudil).

člověček, homunculus.

člun, inter, tris f.

čniti, emineré; nad vodou č., ex aqua exstare.

čočka, lens, tis f.

čtenář, is qui legit; lector.

čtenářstvo, ii, qui legunt.

čtení, lectio; nalezl mne při čtení, me in legendo libro, legentem librum offendit; hlasité čtení, recitatio; (zášoba ku čtení) libri, quos lego, libri legendi.

čtveračiti, iocari.

čtverec, quadratum.

čtvrt, quarta pars; quadrans, tis m.

čtvrtletí, tres menses; každé č., tertio quoque mense.

čtyr-denní, quattuor dierum; -letí quadriennium; čtyřves ý, quadriremis.

čtyři, quattuor; po čtyřech lézti reptare per manus et genua; mluvíti s kým mezi č. očima, cum aliquo solo loqui.

quae natura tribuit; darem někomu něco dáti, muneri, dono dare alqd alcuí; darem obdržeti, dono accipere alqd.

dárce, dárkyně, qui, quae dat n. dedit munus; **štědrý d.**, largitor.

dárek, munus parvum.

daremný člověk, homo perditus; d. práce, negotium inane.

darmo, frustra; tvá práce jest d., frustra laboras; (bez peněz) gratuito, sine mercede.

darmotlach, garrulus, loquax.

darovati, donare; muneri, dono dare; (štědře) largiri; život d., vitae alcis parcere, alqm conservare; trest d., poenam remittere.

dařit se, succedere, procedere; dobře d., bene, prospere evenire; (o rostlinách) crescere, provenire, v této krajině se daří (to, ono), locus regio patitur.

ďas, daemon.

dát, dare; ruku komu d., porrigere alcuí manum; není člověku dáno, homini non concessum est ut; velkým duchům není dáno, non est magnorum ingeniorum s inf.; na řeč lidskou dáti, famae dare; co bych za to dal! quidnam darem! vše za to d., quanti vis alqd facere, aestimare; (udělit) tribuere; (rozdělit) distribuere; (hojně d.) largiri; nepřekládá se u aktiva dynamického na př.: dáti na své útraty pohřbiti, alqm suo sumptu effere; král dal jej do vězení uvrci, rex eum in vincula coniecit; podobně: dej si říci! mihi crede! nedati si předpovati, non audire praecepta; jinak: curare alqd faciendum nebo iubere; jindy překládá se jen pass.; dávám se pohnouti, moveor; d. se svěsti,

deducor (a via); obraty zvláštní: d. vodu do nádoby, aquam in vas infundere; dá-li bůh, si deo placet; nedejž Bůh, ne deus id sinat; dej, dejme tomu, fac, faciamus s akk. c. inf. neb ut; mnoho-li jsi za to dal? quanti hoc emisti? dám to draho, lacino, vendam hoc magno pretio, parvo; dávati divadelní kus, agere fabulam, dare spectaculum, ludos; dejme tomu, že, positum est a nobis primum s acc. c. inf.; d. ostruhou koni, calcaria subdere equo; d. se do smíchu, risum tollere, edere; to dá mnoho práce, res est multi laboris.

datovati list, diem litteris ascribere; tvoje psaní bylo dříve datováno než Caesarovo, antiquior dies in tuis fuit ascripta litteris quam in Caesaris.

datum, dies.

dav, turba, multitudo hominum; v davu nepřátelském, inter confertos hostes.

dávení, vomitus.

dávka = daň.

dávno, pridem, diu; již dávno, iam diu, iam dudum, iam pridem.

dávnověkost, antiquitas; zabráti se do nejzazší d., repetere ab ultima (extrema, prisca) antiquitate (vetustate).

dávný, antiquus, vetus; před. d. lety, ante multos annos.

ďbalost, cura, diligentia.

ďbalý, diligens.

ďbát, curare alqd; svého blaha ďbát, salutis suae consulere; o svůj prospěch ďbát, suis rebus n. sibi consulere; nedbati, negligere, nihil curare; nedbati smrti a p., contemnere mortem, periculum; nedb. na

žádného, nullius hominis rationem habere; d. zákonů, leges servare.

ďcera, filia; jako dceru zanechávám bitvu u Leukter, ex me natam relinquo pugnam Leucetricam.

ďceruška, filiola.

ďďd, avus.

ďďdic, heres, hlavní ďďdic, heres ex asse, heres omnium bonorum; bez d., sine liberis, orbus; býti d. někoho, heredem esse alcuí.

ďďdictví, hereditas; d. po otci, patrimonium.

ďďďička, heres.

ďďďičný, hereditarius (regnum, imperium), avitus (malum); acceptus, relictus a maioribus.

ďďďít, heredem esse alcuí.

ďech, spiritus, anima; bez d., exanimatus; d. zadřít, spiritum retinere.

ďechnouti v. dýchati.

ďechnutí, spiritus; poslední ďech, extremus spiritus; s posledním ďechem, moriens.

ďěj, res (gesta), factum; d. hry, actio.

ďějepis, historia, rerum gestarum memoria; d. psáti, historiam(as) scribere; d. nám vypravuje, historiae prodiderunt (bez nobis); probíráti se v d., memoriam temporum replicare; starý d., memoria vetus, veterum annales, antiquitatis memoria; d. novější, recentioris aetatis memoria; d. nejnovější, memoria huius aetatis.

ďějepisec, rerum gestarum scriptor; historicus (znatel dějin).

ďějepisectví, historia; oddati se d., ad historiam scribendam se conferre, se applicare.

ďějepisný, historicus; d. pravda,

hodnověnost, fides historiae; d. sloh, genus historicum; d. dílo, historia, annales.

ďějepyť, historia.

ďějepytec, historicus, homo in historia diligens.

ďějiny, res gestae; historiae; knihu ďějín otevřít, evolvere historias.

ďějístě, locus, in quo alqd geritur; d. války, sedes belli.

ďeklamace, pronuntiatio.

ďekování, gratiarum actio.

ďekovati, gratias agere; za pozdrav d., salutem reddere alcuí, resolutare alqm.; ďekuji! benigne! d. své zachování, život někomu, alcis beneficio incolumen, salvum esse; mnoho komu co ďekuji, optime de me alquis meritis est; ďekuji té okolnosti, že, hac re effectum est, ut.

ďělaný, quaesitus; manufactus.

ďělati, facere; verše d., versus facere; to nic nedělá, hoc leve est. nihil ad rem pertinet; co s ním mám d., quid illo faciam; co děláš? quid agis? dělati si bázna z koho, ludibrio habere alqm; z někoho málo si dělati, alqm parvi facere, non flocci facere, contemnere, a opak: magni facere, multum alcuí tribuere.

ďělení, divisio.

ďelfín, delphinus, i. a delphis inis m.

ďělitelný, qui dividi potest.

ďěliti, dividere; (pravidelně) partiri; describere (terram in regiones, populum censu, ordinibus annum in duodecim menses); (oddělovati co) separare, disiungere; (d. co s kým) partiri cum alquo alqd, impertiri alcuí alq d. aliqua re; d. s někým práva a výsady, in parem

ius libertatisque condicionem alqm recipere; d. na dvě, bipartire, in duas partes dividere.

délka, longitudo; (o čase) diuturnitas, longinquitas, spatium (vitae).

dělník, operarius; dělníci, operae, najatí d., operae mercede conductae.

demagog, assentator populi, civis turbulentus.

demokrat, causae popularis studiosus.

demokratický, popu aris.

demokratie, imperium populi n. populare, civitas n. res publica popularis; d. zavést, rem publicam populari ratione constituere.

démon, daemon.

den, dies; d. co den, in dies singulos, in dies; d. ode dne, diem ex, de die; ob den, alternis diebus; dnem i noci, dies noctesque; d. před tím, pridie eius diei; ve dne i v noci die ac nocte, die noctuque; d. po svém příchodu, před svým příchodem, postridie quam, pridie quam venerat; dobrý den! salve! dobrý den komu dáti, iubere alqm salvere; den se již chýí ke konci, dies iam vergit, diei haud multum superest; jest bílý den, clara dies est; d.=lux jest den, lucet; za dne, luce, interdium; se dnem, prima luce; = věk, za našich dnů, nostra aetate, nostris temporibus; (den k rokování ustanovený) dies, fráse: diem dicere, praefinire, dare, constituere; (dies jest v sing. commune, fem. znamená-li buď určitý čas nebo lhůtu, die certa, die constituta, jinak jest m.; v plur. vždy m.).

denní, quotidianus (denně se dějící); diurnus (za dne se dějící, na

den určený, na př. labor, opus, iter); na denním pořádku býti, in usu esse.

dennice, Lucifer.

denník, commentarii.

děravý, perforatus.

desátek, decumae.

desátník, decurio.

děsiti koho, terrere alqm; d. se, perhorrescere.

deska, tabula; desky (knihy veřejné) tabulae publicae.

děsný, horribilis, horrendus.

dešť, pluvia; imber, vis (lijavec); má se k dešti, nubilat; d. se lije, imber tenet.

deštivé počasí, imbres, tempestas pluvia.

dětinnost, puerilitas.

dětinný, pius; d. láska, pietas.

dětinský, puerilis.

dětinství, ineptiae, puerilitas.

dětství, pueritia, infantia; od d., a pueris.

děvče, puella, virgo.

děvečka, ancilla, ministra.

dialektický, dialecticus; d. obratnost, ars disserendi.

dialektika, disserendi ratio et scientia.

diamant, adamas; -ový, adamantinus.

dík, gratia; (dík slovy vyslovený) gratiae; díkem (vděčností) vázán býti, gratiam habere a cui pro aliqua re, obligatum esse alcu; (děkovati slovy) gratias agere alcu.

diktovati, dictare (alcu i a'qd).

díl, pars; já pro svůj díl, ego quidem, quod ad me attinet; větším dílem, magna ex parte, maxima ex parte, plerumque; dílem — dílem, partim — partim, vel — vel; portio (část na koho připadající); d. řeči,

membrum; d. pojednání, caput, locus.

dílna, officina.

dílo, opus; to není moje d., hoc non a me profectum est; (ve smyslu špatném) hoc non mea culpa, meo vitio factum est; d. vzorné, egregium specimen; k d. přikročiti, opus, rem propositam aggredi, suscipere; činně d. se účastniti, strenue rem gerere; (spis) opus, liber, scriptum; (čin) factum.

díra, foramen.

dírkovaný, perforatus.

dítě (co do věku), infans; (vzhledem k rodičům) filius, filia, natus (a); děti míti, liberis auctum esse; d. nemíti, liberis carere; v plur. liberi, progenies; vychování d., puero-rum educatio.

díti v. praviti.

díti (státi se), fieri; když se toto dělo, dum ea geruntur; děj se co děj, utcumque ceciderit; dobře se děje, bene evenit.

div, mirum, res mira; (zjev nadpřirozený) prodigium, portentum, ostentum, monstrum; není divu, non mirum est, non est quod miremur; divy statečnosti konati, admirabili virtute pugnare.

divadelní, scaenicus; d. kus, děj hry divadelní, fabula.

divadlo (podívaná), spectaculum; (jeviště) scaena; (hlediště) theatrum pro d. psáti, fabulas scribere; míti smysl pro d., studio ludorum scaenicorum duci; jíti k d., in scaenam prodire; do d. jíti, ludos spectatum ire.

divák, spectator.

divati se nač, spectare alqd; (pozorně se d.) intueri, contemplari.

(z dálky se d.) prospicere, observare alqd; nečinně na něco se d., otiosum spectatorem se praebere alcis rei; dívám se se zálibou, lubens specto; za kým se d., prosequi alqm oculis; d. se klidně na porážku, spectatorem quietum esse caedis.

diviti se, mirari, admirari alqd; jest se čemu diviti, miremur.

dívka, puella, virgo.

divný, mirus, mirabilis, novus; přichází mi velice divno, permirum mihi videtur; mnozí mají podivné názory, quibusdam mirabilia quaedam placuerunt; jest mi velice divno, hoc valde miror.

divoch, homo feros incultusque.

divokost, feritas; animus ferox (krutost) immanitas.

divoký, feros, indomitus; (nevzdělaný zvl. o národu) feros, barbarus; (nevzdělaný o půdě, krajině) desertus, vastus; (surový) saevus, ferox; d. křik, inconditus clamor; d. útěk, effusa, praeceps fuga; d. kůň, equus feros; d. osel, onager; (o bylinách, divoce růsti) sua sponte nasci.

divotvorný, miracula edens.

dlabati, scu pere, caelare.

dlañ, palma.

dláto, scalprum fabrile; (v řezbářství) caelum.

dláždění, (dlážděná ulice) via strata; pronajmouti vydláždění ulice, viam silice sternendam locare.

dlážditi, lapide, silice, saxo sternere

dle (ve výz. přiměřenosti) secundum (s. naturam vivere), ex (ex edicto alqd facere, dle rozkazu něco činiti), pro (pro viribus, dle sil); přiměřenost jen pouhým abt. vyjádřena: nomine, legibus (dle zá-

konů), tua opinione (dle tvého mínění); též celou větou: ut certis auctoribus comperi, dle bezpečných zpráv; ut is narravit (eo auctore) dle jeho výroku; dle příležitosti, occasione data; d. času a okolností, pro tempore et re, ut res sunt.

dlítí, morari; versari, esse; d. s něčím (omeškávati se) differre alqd, extrahere alqd.

dlohuo, diu; d. potom, multo post, d. před tím, multo ante; d. do noci, ad, in multam noctem; jest d. na den, multus dies est; velmi d., perdiu; z dlouha, tarde, lente, segniter; d. by trvalo, longum est s inf.; slabiku dlouze vysloviti, syllabam producere.

douholetý, multorum annorum; diuturnus (morbus, bellum).

dlouhonohý, longis pedibus.

dlouhotrvajcí, diuturnus; d. mír, diuturnitas pacis.

dlouhověkost, provector aetas.

dlouhovlasý, promisso capillo, comatus.

dlouhý, longus; promissus (capilli, caesaries, barba); (štíhlý) procerus, procera statura; o čase, longus, diuturnus, diutinus; (dlouhotrvajcí) longinquus, (militia, morbus, obsidio); mám dlouhou chvíli, dies mihi longus videtur, tarde eunt horae.

dluh, debitum; (d. peněžité) aes alienum; nemítí dluhů, esse in aere suo; d.-y dělati v. dlužiti se; na d. dáti, mutuuum dare; na d. bráti, mutuuum sumere; upomínati z dluhů, exigere pecuniam.

dlužen býti, debere alcuí (pecuniam, multa); mnoho býti d., obaeratum esse, aere alieno oppressum

esse; odpověď býti dlužen, nondum rescripsisse ad epistolam alcis.

dluženi se, mutuatio; obyč. opisem.

dlužiti se, aes alienum facere, contrahere; d. si peníze, mutuari pecuniam; chtějí si d. peníze, pecunias mutuas quaerere; d. se u koho, mutuuum sumere alqd ab aliquo.

dlužní kniha, tabulae.

dlužník, debitor; d. dobrý, špatný (bonum, malum nomen).

dmouti, inflare; implere (vela); d. se, tumescere, crescere, augeri; prsa se dmou radostí, gaudio, laetitiae exsulto.

dmuťi, flatu; d. se, tumor; auctus (fluminis).

dmýchatí v něco, inflare alqd; v. rozdmýchovati.

dna v. pakostnice.

dnes, hodie; d. ráno, hodie mane; až podnes, usque ad hoc tempus, adhuc; dnešek, dies hodiernus.

dnešní, hodiernus.

dnítí se, lucescere.

dno, fundus.

do (prostor.) in; (čas) ad; do vrchu jíti, in adversum subire; vojsko do vrchu vésti, copias in collem adversum subducere; do vysokého stáří, ad summam aetatem; do rána, ad lucem; do roka, intra annum; co jest mi do toho, quid hoc ad me? nic mi do toho není, id nihil mea interest.

doba, tempus; příhodná d., tempus; v příhodnou dobu, suo tempore, též in tempore (venire), za naší doby, memoria nostra; od dávných dob, olim.

doběhnouti (kam), pervenire (cursum) ad locum alqm; d. koho, consequi alqm.

dobojovati, debellare, pugnandi finem facere.

dobrák, homo bonus; d. stařec, senex mitissimus.

dobro, bonum; d. obecné, salus communis, publica; nejvyšší d., summum bonum, finis bonorum.

dobročinnost, benignitas, liberalitas.

dobročinný, benignus; liberalis.

dobrodinec, beneficii auctor, qui beneficia in alqm contulit; jest mým velkým dobrodincem, ei plurima beneficia debeo; býti velkým d. lidstva, egregie de genere humano meritum esse.

dobrodiní, beneficium; d. komu prokázati, beneficium conferre in alqm, beneficium facere alcuí.

dobrodruh, qui iactatus est variis casibus; homo audax, temerarius; (poběhlík) homo vagus.

dobrodružství, casus mirificus; d. na moři, casus maritimi; něčí rozličná d., alcis ancipites variique casus; d. zažiti, rem arduam, periculosam, plenam periculi et discriminis suscipere.

dobromyslnost, benignitas, bonitas.

dobrořečení, vota laeta, prospera.

dobrořečiti komu, fausta alci precari.

dobrosrdečnost, benignitas.

dobrota, bonitas (jako dobrá jakost věci), humanitas, benignitas; s d., bona cum gratia; (ochota) facilitas.

dobrotivý, benignus.

dobrovolník, miles voluntarius; vojsko z d., exercitus voluntarius, evocati.

dobrovolnost, facilitas.

dobrovolný, voluntarius, non co-

actus; adv. utro, sponte, voluntate (mea, tua).

dobrozádání v. dobrý.

dobrý, bonus; d. část, b. pars; d. chvíle, aliquantum temporis; d. pověst, fama; d. vůle, facilitas, voluntas benigna; d. přítel, fidus amicus; d. poměry, res secundae; z d. rodiny, honesto loco ortus; d. zdání, arbitrium; auctoritas (senatus); b. tak dobrý, amabo te, quaeso; (užitečný) utilis alcuí rei; též pomocí: laetus (vita, tempora, nuntius); adv. bene; máš d., vere, recte dixisti; d. si pamatuji, praeciare memini; vím d., satis, probe scio; rozvaž d., diligenter reputa; nerozumím tomu dobře, non satis intelligo; d. se mi vede, bene est mihi, satis valeo; d. žítí, laute vivere.

dobyťe, pecus (-udis) f.; d. obětní, hostia.

dobyťci, boarius.

dobytek, pecus (-oris); (skot) armentum.

dotyťi (města), expugnare, capere, occupare u.; d. meče, stringere gladium.

dotyťi (města), expugnatio.

dobývání (města), obsidio; od d. upustiti, obsidionem relinquere, omittere.

dobývati (města), obsidere, oppugnare, obsidione cingere urbem; d. kovy, operam dare metallis; d. se někam, irrupere (in aedes alienas); z vězení se d., vincula carceris rumpere.

dobývavost, finium proferendorum cupiditas, imperii proferendi cupiditas.

docela, plane, prorsus, radicitus;

těž ve složeninách pomoci; de, per, con (devincere, debellare a j.).

dociliti, consequi.

dočasnost, res humanae, humana (n. pl.).

dočasný, temporarius; d. blaho, huius vitae felicitas; d. život, haec vita.

dočkatí se, expectare alqm, alqd; d. se radosti na dětech, speratos fructus habere ex liberis.

dodati, dodávatí, addere, augere, suppleare; suppeditare (frumentum, commeatum); to mu d. vážnosti, auctoritatem affert; d. srdce, animum alcis confirmare, animum alcui addere, adhortari alqm; d. komu, conficere alqm.

doděláti, conficere, perficere, peragere; dodělávati = umíráti, animam agere.

dohazovač, intercessor.

dohled, custodia; býti pod d., in custodia esse, custodiae a cis commissum esse; míti pod d. někoho, custodire alqm; míti d. nad čím, praese alcui rei.

dohlížitel, custos, praefectus v. dozorce.

dohnati koho k čemu, impellere, incitare, cogere alqm ad alqd.

dohodnouti se s kým, consentire cum alquo de aliqua re; convenit mihi cum alquo res. n. de aliqua re; res convenit inter eos; podle toho, jak se dohodli, uti convenerat.

dohoniti koho, consequi, assequi alqm; d. (zameškané) compenstare alqd aliqua re.

dohoreti (o ohni), exstingui, consumi.

dohra, exodium.

dojem (pocit), sensus; (d. duševní)

commotio, motus (animi); příjemný d., suavitas; učiniti d. na někoho, movere, permovere animum a cis; učinilo na mne trvalý dojem, haeret mihi alqd in animo.

dojemný, gravis; flebilis (vox); dojemně mluvíti, miserabiliter dicere; (při pohřbu) laudare.

dojeti v. dojížděti.

dojísti, consumere.

dojítí, mulgere.

dojíti, docházeti, advenire, pervenire; často d. kam, ventitare, frequentare, celebrare locum alqm; často k někomu d., crebro ad aqm venire; (o věcech) afferri, perferri; (přestati) deficere (alqm); víno došlo, vinum alqm deficere coepit; když mu docházela slova, deficiente oratione; hovor dochází, sermo friget, refrigeratur; doše mu dech, vox et latera deficiunt; o čase; praeterire; v. ostatně nabýti.

dojížděti, equo, curru, navi alquo advehi.

dokázati, docere, probare, demonstrare; (něco, na někoho d.) coarguere alqm, convincere (sceleris); (provésti) conficere, praestare alqd.

doklad, documentum, testimonium.

dokládáti se někým jako svědkem, testari, testem invocare alqm; d. se Joviše, iurare per Jovem; d. se spisovatelem, uti verbis auctoris.

dokonalost, integritas, perfectio, absolutio; správnost a d. řeči, accuratus et integer sermo; vzor vši d., auctor virtutis ipsius; forma atque species artis perfectae.

dokonalý, integer, perfectus, absolutus.

dokonání, confectio; finis, exitus.

dokonati, perficere, conficere; do-

konáno jest, actum est; život d., e vita excedere.

dokonce, prorsus; od počátku až dokonce, a primo ad extremum.

dokončení v. dokonání; d. řeči, peroratio.

dokončiti, finire, ad finem perducere; řeč d., perorare, orat. finire, concludere.

dokorán otevřený, late, latissime patens.

dole, infra; d. v městě, in inferiore urbe; d. u hory, ad imum montem; d. v listu, in extrema epistola.

doléháti na koho (žádáti), instare alcui, oppugnare alqm; (násilím) přemere alqm; (mečem) ferro petere alqm.

doléhavý, gravis, vehemens; d. prosby, preces supplices.

doletěti, advolare.

dolézti kam, arrepere ad, in locum

dolíti, affundere.

dolní, inferior.

dolovati, operam dare metallis d. nač, quaerere.

doložení, s tím d., his (verbis) additis; (s tou výminkou) hac lege.

doložiti, addere, adicere.

dolů, deorsum, obyč. však pomocí de; d. skočiti, desilire.

doly, metallum, metalla; stříbrné d., m. argentarium.

doma, domi; jest d.? intus est?

domáci, domesticus eo do téhož domu náleží); privatus (v protivě k veřejnosti); d. přítel, familiaris; d. nářadí, supellex; d. strava, victus tenuis; d. pán, pater familias, vzhled. k služebnictvu herus a o ženě hera; d. válka, b. civile, domesticum, intestinum; d. mrav, patrius mos.

domácnost, res familiaris; d. řídití, praesesse rei f.

domáhati se čeho, petere alqd (ab a quo), quaerere.

domlouvání, adhortatio.

domlouváti komu, monere, hortari alqm; (vytýkati) vituperare, exprobrare alcui alqd; d. se o něco, queri.

domluviti, loquendi, dicendi finem facere; ned., sermonem praecidere; nedati komu d., alqm dicentem interpellare; d. (o řečníku) perorare; (smluviti se s někým o něco v. dohodnouti se).

domnělý, qui (quae, quod) dicitur, fertur, perhibetur; též adv.: ut dicitur, fertur, ut dicunt, ut aiunt, perhibent; d. dobro, opinio fa'si boni; d. nebezpečí, species periculi.

domnění, opinio, sententia, existimatio; vedle obecného d., ex. de omnium sententia.

domníváti se, putare, arbitrari, suspicari; jak se domnívám, ut mea fert, est opinio, (ex) mea sententia, ut opinor.

domoci se, adipisci, consequi alqd.

domov, domus, patria, bez d., exul.

domů, domum.

domyslíti se čeho, inteligere alqd; cogitatione essequi.

domýšleti si mnoho, magnos spiritus sibi assumere.

domýšlivost, arrogancia; nimia, falsa de se opinio.

domýšlivý, nimis de se suspiciens.

donášeč, delator.

donášení, delatio; d. vody, aquatio; d. dříví, lignatio.

doněsti, apportare, afferre; (zprávu dáti) deferre, perferre alqd ad alqm.

donucení, vis.

donutiti (koho k čemu), cogere alqm (s inf. neb ut).

dopadati na nohu, claudicare, claudum esse.

dopadnouti, incidere in alqd; (koho) deprehendere; dobře d., bene, prospere cadere; jak to dopadá? quo modo res se habet?

dopídití se čeho, reperire, investigare alqd.

dopis, epistola, litterae.

dopisovatel, auctor epistolae.

dopisovati komu, litteras mittere.

dopítí, ebibere, exhaurire (poculum, vinum).

doplavítí se, navi devehí, pervenire; (d. koho kam) navi advehere alqm in alqm locum.

doplňek, supplementum.

doplnítí, supplere, explere; d. legie, supplementum legionibus scribere; d. kohorty odvodem, cohortes dilectibus reficere; ztrátu d., quod periiit, explere.

doploutí, navi pervenire; attingere.

doplovatí, nando pervenire.

dopodrobna, copiose, accurate.

dopoledne, ante meridiem.

dopracovati, laborandi finem facere; (d. se čeho) elaborare alqd.

doprava spíže, commeatus.

dopravití, comportare, transferre, convehere; (spíži d.) frumentum, commeatum supportare; (na lodích d.) transportare navibus; (d. list) litteras perferendas curare.

doprošovatí se čeho, precibus (ex) petere alqd; implorare.

doprovodítí, comitari alqm, prosequi; d. k hrobu, exsequias alcis comitari.

dopráti komu čeho, dare, concedere.

dopsati, finem scribendi facere; v. dopisovati.

dopustítí něco, pati alqd, permittere; d. se čeho, perpetrare; committere (scelus); caedem facere.

dopuštění boží, divinum consilium; z d. božího, divinitus.

dorazítí (koho), conficere alqm; d. kam, pervenire.

dorážeti na (koho), instare alcui; (na nepřítele d.) impetum facere; (d. prosbami) fatigare alqm precibus; (d. řeči, výtškami) invehi in alqm.

dorostlý, adultus.

dorozumění, consensio; v. srozumění.

dorozumětí se, consentire cum alquo, de, in aliqua re; consilia cum alquo inire.

doručítí, tradere, in manus dare.

dorůstí, adolescere.

dosadítí, explere, supplere; d. na úřad, praeficere alqm muneri; na něčí místo d., substituere; volbou d., subrogare, sufficere alqm in locum alcis; za krále d., alqm regem constituere; opět na království d., in regnum restituere; d. v předešlou hodnost, in pristinan dignitatem r.

dosah, leží mimo dosah našeho poznání, haec non satis perspicimus; věc jest velikého d., alqd magnam vim habet, alqd late patet; o věcech dalekého d. se usnášeti, de summis rebus consilium capere.

dosáhnoutí, **dosahovatí**, contingere, attingere, assequi; nancisci; rukou d., manu prehendere; (o výšce) attolli, erigi; (o vodě) aequare alqd; (obdržeti) comparare sibi, consequi, sibi parare; vítězství d., victoriam reportare.

dosavad, adhuc; d.-ní, qui n. qualis

adhuc fuit; d. tvůj život, vita, quam adhuc vixisti.

dosazení na úřad, pronáší se slovesně, v. dosaditi.

dosednoutí na trůn, imperium inire; d. na úřad, inire magistratum; d. na koně, conscendere equum.

doslech, d.e d., ut fama est.

doslechnoutí, comperire.

doslov, epilogus.

doslovný, ad verbum, omnibus verbis expressus; d.-ně překládati, verbum pro verbo reddere, ad verbum exprimere; d. uvéstí místo, verbis ipsis, quae scripta sunt, uti.

dospělost, maturitas.

dospělý, maturus (annis, animo); d. dívka, virgo matura, nubilis.

dospěti, accurrere, advolare, pervenire, venire; d. k pravému poznání, ad veram cognitionem accedere.

dospívati, maturescere, adolescere.

dot(i), satis (kdy dále není ničeho třeba); affatim (kdy ničeho dále si nežadáme); d. peněz, satis pecuniae; d. míti, satis habere; d. míti na něčem, contentum esse aliqua re, acquiescere aliqua re; než d. o tom, sed satis de hoc, sed haec hactenus; za d. učiniti, satis facere (alcui, officio suo); více než d., abunde, satis superque; d. dlouho před tím, aliquanto ante; u adject. často pomocí komparativu: durior, dosti tvrdý.

dotlačítí, satis esse, sufficere; dotlačuje mi něco, contentus sum aliqua re.

dotatečný, sufficiens; užívá se též pouhého satis aneb spojeného s vhod. adjekt., satis doctrinae n. s. magna doctrina; d. trest, satis poenae neb

poena digna; d. posádka, praesidii quod satis est; d. příčina, satis plena ratio.

dstatek, copia.

dstati, accipere (vulnus); dostává se mi čeho, contingit, evenit mihi alqd; d. se do sebe, manus conserere; z vězení se d., vinculis solvi; do zlé společnosti se d., implicari consuetudini malorum hominum; (vloupati se) irrumpere.

dstátí slovu, fidem persolvere alcui, promissum tenere; d. úloze, povinnosti, explere officium.

dstavití se, adesse, venire; v příhodný čas se d., in tempore, tempore suo, opportune venire; d. se k soudu, in iudicium adesse.

dstiučinění, satisfactio; expiatio (sceleris); někomu d. dáti, satis facere alcui; d. si zjednati, ulcisci iniuriam sibi illatam, expetere poenam ab alquo.

dstihnoutí, consequi; (vyrovnati se) aequare alqm aliqua re.

dstižitelný, quod adipisci possimus; quod explorare possumus.

dstoupítí na trůn, summa rerum potiri, imperium capessere; d. vrcholu hory, ascendere montem.

dstřel, teli coniectus; nad d. se přiblížiti, ad teli coniectum venire.

dstřelití, telum adicere; co by dstřelil, quo telum adici potest.

dstvěděti, testimonio confirmare; affirmare.

doškový, stramineus.

dotčený, de quo, quem supra commemoravimus, diximus.

dotíratí na koho, instare alcui; v. vetřítí se.

dotíravost, importunitas.

dotíravý, importunus, molestus (in rogando).

dotknouti se, attingere alqd; (uraziti koho) offendere alqm, dictis alqm lacescere, de fama a'cis detrahere; (v řeči něčeho se d.) breviter commemorare alqd.

dotknutí, tactus.

dotvrzovati, confirmare; ostendere, docere, probare; přísahou d., iure iurando affirmare.

doubrava, quercetum.

doučítí se, discendi finem facere; (zcela se naučiti) perdiscere alqd.

doufatí, sperare; (s jistotou d.) conficere; vše dobré d., bene, recte sperare; d. v koho, spem in alquo ponere, collocare.

doupě, lustra (orum); skryš, latibulum.

doušek, haustus, us.

doutí, flare (ventus).

doutnati, gliscere, jiskra ještě jen doutnající, scintilla levis.

dovádění, lascivia.

dováděti, dissolutum, petulantem esse, lascivire.

dovádívý, dissolutus; petulans, lascivus.

dovážeti, advehere; d. potravu, subvehere commeatum, frumentum.

dovéděti se, comperire, audire alqd, certiore fieri de aliqua re; accipere alqd ab alquo.

dovedný, homo peritus, calidus.

dovězti, advehere.

dovoditi, confirmare (argumentis), probare, ostendere.

dovolávatí se koho jako svědka, testem invocare alqm; d. se svého práva, ius suum persequi.

dovolená, commeatus; na dovo-

lené býti, in commeatu esse; d. vzíti, commeatum sumere.

dovolení, concessio, permissio; s tvým d., permissu, concessu tuo; bez mého d., me invito; mám d., permissum mihi est; d. dáti, permittere, concedere; s tvým d. to řeknu, pace tua, bona venia tua dixerim; (právo k čemu míti) potestas, ius.

dovoliti, permittere alicui alqd (též ut neb inf.), concedere alicui alqd, dare alicui potestatem alqd faciendi; nedovoliti, vetare; krátká doba nedovuluje, brevitatis temporis non patitur; nedovoliti, abstinere aliqua re; též pomocí licere: quod per leges licet; d. si něco, sumere sibi alqd; příliš si d., sibi indulgere; věc dovolená, fas; dovolená lež, mendacium honestum.

dovoz, subvectio (frumenti), commeatus.

dovozovati v. dovoditi.

dovršiti, cumulare, complere.

dovtípití se, intelligere, coniectura alqd assequi.

doznati v. přiznati.

dozníti, conticescere, non amplius sonare.

dozor, custodia, cura (alcis rei); d. míti nad něčím, praefectum esse alicui rei, praeesse, praesidere; curare, regere.

dozorce, custos.

dozrávatí, maturare.

dožítí se, videre (eum diem), percipere (acerbissimos dolores miseriasque); dožítí se šedesátého roku, pervenire ad annum sexagesimum; d. se radosti na dětech, speratos fructus habere e liberis; kéž bych se toho dne dožil, utinam eum diem

videam; doufám se toho ještě d., spero id me vivo futurum esse.

doživotní, sempiternus; d. za řem koho trestati, aeternis, sempiternis vinculis alqm punire; d. archontové, archontes perpetui, adv. perpetuo; dum vivam.

dráb, apparitor.

dráha, via, iter; vědecká d., litterae; vojenská dráha, militia; d. politickou nastoupiti, accedere ad rem publicam.

drahocenný, pretiosus, carus.

drahokam, gemma.

drahota, caritas annonae, inopia frumenti č. rei frumentariae.

drahý, carus; magni pretii, pretiosus; jest mi velmi d., eum diligo et carum habeo; draho koupiti, prodati, magno, male vendere, magno (bene) emere; (vzácný) dilectus.

drachma, drachma.

drak, draco.

drama, fabula.

dramatický, scaenicus.

dramatisovati, ad actus scaenarum componere.

drancování, direptio, expilatio.

drancovati, diripere (provinciam, urbem), populari, expilare.

dráp, unguis, is m.

dráti se o něco, contendere de aliqua re; d. se kam, irrumpere in locum a'qm.

dravec, bestia, avis rapax.

dravost, cupiditas praedae; rapacitas.

dravý, rapax; (o vodě) rapidus, violentus.

dražba, auctio, hasta; v d. sub hasta; do d. dáti, hastae subicere; v d. prodati, sub hasta vendere, publice vendere; d. konfiskovaných

statkův, sectio; d. odbývati, auctionem facere; d. ohlásiti, auctionem proscribere.

dráždění, irritatio, concitatio.

dráždílo, irritamentum.

drážditi, excitare; lacescere, stimulare; d. k smíchu, risum movere alicui; k boji d., alqm ad certamen provocare, lacescere.

dráždivost, iracundia.

dráždívý, iracundus; qui facile movetur.

drn, caespes.

drobet, frustum.

drobití, imminuere.

drozd, turdus.

droždí, faex, cis f.

drsnost, asperitas.

drsný, asper.

druh, genus; druhy stromů, arbores; všechny druhy zármutku, omnes aegritudines; zboží nejepšího (nejhoršího) d., merx primae (pessimae) notae, (společník) socius, sodalis.

druhy, quondam, olim; (někdy) aliquando.

druhý, secundus; ani jeden ani d., neuter; jeden i d., uterque; podruhé, iterum; za druhé, secundo loco; druhého roku, anno insequente, proximo; d. Hannibal, alter H.

družina, com'atus, comites.

drvoštěp, lignator.

drzost, petulantia, temeritas, audacia; animus ferox, audax.

drzý, petulans, procax.

država, regnum, imperium.

držení, possessio; d. těla, habitus corporis; býti v d. něčeho, possidere, tenere alqd.

držeti, tenere, retinere, continere (exercitum in castris); possidere;

servare (fidem, ordinem); (obsahovati) continere, capere; (zadržovati) morari; d. ruku vzhůru, tollere manum; d. koho zkrátka, aspere educare alqm; d. směr při plavbě, cursum tenere; d. smlouvu, stare pacto; slovo, slib d., tenere promissum; d. soud, iudicium exercere, ius dicere; d. se koho, sequi alqm; intrans. d. dohromady conspirare, consentire; d. s kým, favere alcuī, sentire cum alquo; s nikým nedržeti, nullius partis esse; dobře se d. v bitvě, fortem se praebere, bene se gerere; (pevným býti) firmum esse, non frangi.

držitel, dominus.

dřepětí, (doma nečinně) domi desidem sedere; d. u knihy, imminere libro.

dřevice, hastile; v. kopl.

dřevěný, ligneus.

dřevo, lignum; ne každému dřevu dostane se býti fladem, non e quo vis trunco fit Mercurius; v. dříví.

dřímati, dormitare; placide dormire; trochu zdřímnouti, paulisper conquiescere.

dřímota, somnus.

dřín, cornus, i f.

dřítí, (trýzniti) vexare.

dřívě, prius, antea; o tři leta d., tertio anno ante; mnohem d., o něco d., multo ante, paulo ante; čím d., tím lépe, quam primum, primo quoque tempore; též pomocí prior: hostes priores bellum intulerunt; nejdřívě, primus.

dřívější, prior, superior, maturior.

dříví, lignum, ligna; d. stavební, materia; dřím ze špatného d., aedes male materialatae; d. přináseti, lignum petere, (o vojínech) lignari.

dub, quercus, us f.; ilex (d. kře-
meňák).

duh, jde mi k duhu, utile est, conducit mihi.

duha, arcus; duhové barvy, colores, quos in arcu videmus.

duch, (jako princip oživující) anima (animam efflare), animus, spiritus; d. popadati, respirare; (jako princip myslící) mens, ingenium (vir summo ingenio), animus (d. silný, homo animo firmus); tvořivý d., ingenii vis et sollertia, ingenium; síla ducha, animi vis, robur; d. válečný, studium bellicum, animus bellicosus, gloriae bellicae studium; d. času, ratio atque inclinatio temporum, mores; d. zákona, voluntas et sententia legis; d. spisovatele, indoles propria scriptoris; d. filosofický, subtilitas in disputando, úřad týmž d. spravovati, iisdem artibus munus gerere; d., v jakém jsi konsulát spravoval, institutum consulatus tui; v něčí d. jednati, institutum alci sequi; v duchu již kořist shlí, iam spe et cogitatione praedam devoraverat; duchové zemřelých, manes, ium, umbrae, larvae.

duchamorný, quod vim mentis (ingenii) frangit et debilitat.

duchaplný, ingeniosus, ingenio praestans; argutus (orator, sententiae, dicta); býti d., ingenio valere, abundare.

duchaprázdný, animi imbecilli, tardus, hebet ingenio.

důchod, reditus; má bohatý d., habet, unde commode vivat; státní d. z dolů, pecunia publica, quae ex metallis redit; fructus (výnos); vectigal, vectigalia (státní i soukromý d.).

důkaz, argumentum, signum, testimonium; (provádění d.) argumentatio, demonstratio.

důkladnost, diligentia, subtilitas.

důkladný, diligens, subtilis; (nákladný) sumptuosus.

důl, scrobs, též scrobis, gen. is; fovea; z do'u, ex inferiore loco.

důležitost, gravitas; věc nemalé d., res gravissima, magni momenti.

důležitý, gravis, magni momenti, neměl nic důležitějšího, nihil anti-
quius habuit.

dům, domus, aedes (plur.), tectum, domicilium; v mém, tvém atd. domě, domi meae, tuae, Caesaris, alienae.

dumatí, in cogitatione defixum esse.

důmysl, ingenium, consilium, sapientia.

důmyslný, ingeniosus, prudens, sapiens, sollers.

dupati, supplodere pedem; d. na zemi, terram pede percutere.

důraz, vis, gravitas, pondus, auctoritas; d. řečnický, nervi oratorii; d. dáti na slovo, verbum premere.

důrazný, gravis, fortis.

dušití, (koho) suffocare alqm, intercludere spiritum, animam alcuī; reprimere, opprimere; dušený hlas, vox attenuata, depressa.

důslednost, constantia.

důsledný, constans; býti d., secum consentire, constare sibi; adv. constanter.

dušot, pulsus pedum.

důstojník, centurio, praefectus militum.

důstojnost, dignitas (regia); d. kněžská, sacerdotium; (d. v chování) gravitas; (vážnost) auctoritas;

(úřad) dignitas, honos, gradus honoris; (nejvyšší d.) amplissimus honos.

důstojný, praeclarus, optimus, honestus; míti něco za nedůstojné, alqd a ienem a sua dignitate, maiestate ducere.

duše, animus; anima (jako princip životní); mens (rozum); princeps, auctor, dux (o osobě vedoucí, Catilina princeps fuit coniurationis); nebylo tam živé duše, nemo; nullus, nemo mortalis; věrná d., homo fidelis; drahá d., carissima anima; z celé d., toto animo; duší a tělem někomu se oddati, se penitus totumque alcuī tradere.

duševní, vyjadřuje se attrib. gen. animi; d. klid, pax animi, mentis; d. velikost, animi magnitudo, altitudo; d. síla, a. fortitudo; d. slabost, a. imbecillitas, infirmitas.

duť větru, flatus.

duťina, caverna.

důtka, reprehensio; castigatio; animadversio.

důtklivý, vehemens; adv. vehementer, studiose, magnopere.

důtky, flage lum.

duť, cavus.

důvěra, fiducia, fides; pln důvěry, plenus fiduciae; d. k sobě, fiducia sui; d. míti v někoho, confidere alcuī; s d.-rou, animo fidenti, cum fiducia.

důvěřivý, credulus.

důvěrník, familiaris, intimus; consiliorum particeps; socius.

důvěrnost, familiaritas, usus familiaris.

důvěrný, familiaris; d. přátelství, familiaritas; důvěrně obcovati s kým, familiariter uti alquo, vivere cum alquo.

důvěřovati, komu, credere alicui, fiduciam collocare in aliquo, fretum esse aliquo; d. sobě, fidere suis rebus; důvěřuji si to učiniti, videor id facere posse; nedůvěřovati, diffidere alicui, suspectum habere aqum.

důvod, argumentum, documentum; causa, ratio; z dobrého důvodu, cum causa; mám d. k tomu, est, cur id faciam.

důvodný, manifestus, certus.

důvtip, acies ingenii, subtilitas.

důvtipný, ingeniosus, acutus; (vtipný) facetus, sa sus.

dvěře, ianua, (u chrámu) valvae; fores; ostium; klepati na d., ostium pulsare.

dvojaký, duplicis generis.

dvojče, frater geminus; pl. gemini.

dvoji, dup ex; anceps (periculum); d. vítězství, geminata victoria.

dvojiti, dividere; findere.

dvojpan, duumvir; -ský, duumviralis.

dvoječný, anceps; bipennis, utrimque habens aciem.

dvojsmysl, ambiguitas; sensus ambiguus.

dvojsmyslný, ambiguus.

dvojspřežný vůz, bigae.

dvorný, urbanus, com's.

dvořan, aulicus, purpuratus.

dvořiti se, salutare, co'ere, observare et colere aqum; (v hanliv. smyslu) inservire a cui, venditare se.

dvouletý, duorum annorum; dvouliberní, duarum librarum.

dvounohý, bipes.

dvůr, (uvnitř domu) cavum aedium, cavaedium; (volné místo) area; (dvorec) villa, fundus, ager; d. panovnický, palác, aula, regia;

(dvořanstvo) aulici, purpurati; aula, regia.

dýchání, spiritus.

dýchati, spiritum ducere; vše dýše radostí, omnia laetiam spirant.

dychtění, studium.

dychtiti, studere alicui rei, (ex) petere, cupidum esse; sequi; d. po slávě, servire gloriae.

dychtivost, cupiditas, desiderium; důraz. aviditas.

dychtivý, cupidus, avidus.

dýka, sica.

dým, fumus.

džbán, urceus, amphora.

E.

eben, ebenus, i m.

ejhle! heu!

elegický, elegiacus; e. verše, elegi; versus impariter iuncti.

elegie, carmen elegiacum, elegia.

epický, heroicus.

episoda, digressio; narratio orationi inserta, inclusa.

epocha, aetas, tempus; tvoří novou e., ab eo novus quasi rerum nascitur ordo.

epos, carmen epicum, heroicum.

estetický, elegans, venustus; pravidla esthet., artis praecepta.

estetika, doctrina pu chridutinis, doctrina elegantiae et venustatis recte iudicandae.

F.

falešný (lživý), mendax, fallax; (nepravý) vanus, falsus.

falšovatí, corrumpere, depravare.

fanatický, fanaticus, furens.

fanatismus, furor.

fantast, homo ineptus.

fantastický, ineptas, delirus.

fantasie, vis imaginandi; viz obraznost.

figura, figura, forma.

fik, ficus.

filolog, grammaticus; philologus.

filologie, grammatica.

filosof, philosophus, sapiens; učitel f., sapientiae, philosophiae doctor; pravý f., sapiens.

filosofický, ad philosophiam pertinens; též obraty: philosophorum, philosophiae, de philosophia; f. rozmluva, sermo de ph. institutus.

filosofovati, philosophari; disputare.

finance, res familiaris; (příjmy) vectigalia; f. státní, vectigalia publica, redditus publici.

fletna, fistula, tibia.

forma, forma, species, figura.

fraška, nugae, ineptiae; (veselohra) mimus.

fraškovitý, ridiculus.

fučeti, strepere, fremere.

H.

háček, hamus.

had, anguis, serpens.

hádanka, aenigma; t. jest mi h., hoc non intelligo.

hádati, invenire, excogitare; (věštiti) praedicere alqd, augurari; h. se, certare, contendere, rixari.

hádavý, certandi cupidus.

hadí, anguinus, viperinus.

hádká, certamen; h. vědecká, disceptatio; h. právní, controversia; do h. se s někým dáti, in certamen cum aliquo descendere; (h. slovní) altercatio; (křik) rixa, iurgium.

Coufal-Zába, Slovník česko-latinský.

hadovitý, anguineus.

hadr, pannus.

háj, lucus; nemus.

hájeni, defensio, propugnatio; h. před soudem, causae dictio.

hájiti, defendere; h. před soudem causam dicere alicis.

hák, uncus; (lodní) harpago.

hana, reprehensio, (silnější) vituperatio; (chyba) vitium; hanu si přivoditi, reprehendi, vituperari; bez h., non reprehendendus, nulla reprehensione dignus; (bez vady) emendatus (locutio, mores); (hanlivé slovo) male dictum, convicium.

hanba, dedecus, infamia, ignominia; za h. pokládati, turpe alqd putare.

hance, reprehensor.

hanebnost, scelus, flagitium.

hanebný, turpis, flagitiosus; h. život věsti, turpiter vivere.

haněti, reprehendere; (silněji) vituperare; (neschvalovati) improbrare.

hanlivý, famosus; h. řeč, contumeliae; h.-é řeči o někom věsti, contumeliose dicere de aliquo.

hanobiti, reprehendere; v. haněti.

hanopis, libellus famosus.

harcovati, locum pervagari; (doházeti) incurrere, inferre se (in hostem).

harmonický, consonus, concors.

harmonie, concentus, consensus; concordia; h. sfér, siderum concentus.

hasiti, ex-, restinguere (ignem); h. žízeň, sitim explere.

hasnouti, ex-, restinguere.

hašteření, altercatio, iurgium.

hašteřit se, altercari, litigare (cum aliquo).

havran, čorcny; v u e r s jako h., nigerrimus.

házeči kopl, telum missile, iaculum.

házeti, iactare; iaculari; conicere (tela, pila); h. rukama, brachia iactare; h. z praku, funda mittere, excutere lapides; v. hoditi.

hbitost, celeritas, agilitas.

hbitý, celer, agilis.

hebkost, mollitia.

hebký, mollis.

hejno, grex, turba.

hemžiti se, plenum esse (s gen. neb ablt.), redundare aliqua re.

herec, histrio.

herecký, scenicus.

heslo, signum, tessera.

hezký, pulcher, lepidus; hezky velký, satis magnus.

historický, historicus; h. podání, rerum gestarum memoria; h. věrnost, fides historiae; při každém kroku stojíme na h. půdě, quocunque ingredimur, in aliqua historia vestigium ponimus; h. spisy, libri de historia scripti; adv. ad historiae fidem.

historie v. dějepis.

hlad, fames; h. trpěti, fame confici, premi; h. zahrati, famem explere; mítí hlad, esurire; esuries (chuť k jídlu); h.-em se umožiti, inedia perire.

hladina, aequor.

hladiti, mulcere.

hladký, levis; (úlisný) blandus.

hladový, esuriens.

hlahol, sonus, sonitus.

hlaholiti, sonare.

hlas, vox; nahlas, silným hlasem, magna voce; jde o tom jediný h., de hac re una est omnium vox; (h. při volbě) suffragium, sententia

(suffrag. ferre, sententiam dicere); nejvíce h. obdržeti, plurima suffragia, puncta ferre; h. dáti někomu, suffragari alicui; mítí právo hlasovací, ius suffragii habere.

hlásati, nuntiare, pronuntiare.

hlásiti, nuntiare, nuntium afferre; h. se jako vojín, kolonista, nomen, nomina dare, edere, profiteri; h. se, k úřadu, profiteri se candidatum.

hlasitý, clarus; h. smích, cachinnus; hlasitě vzkřiknouti, exclamare.

hlasovací právo, ius suffragii, suffragium.

hlasování, suffragium; (v senatu) discessio; (hotové usnešení) sententia, suffragii latio; přikročiti k h. (v senátu), fit discessio, (o lidu) populum ad suffragium vocare, populum inire suffragium iubere.

hlasovati, suffragium ferre, in suffragium ire (o hromadách lidu); (v senátě neb při soudě) sententiam dicere, ferre; v. hlasování.

hlava, caput; dobrá h., praestans ingenium; chytrá h., homo astutus špatná h., tardum ingenium; tvrdá h., animus obstinatus, pertinacia; h. nasaditi, vitae, capitis periculum adire; vzíti si něco do h., in consilio alquo perseverare; dle hlav, viritim; po hlavě, praeceps; od hlavy až k patě, ab imis unguibus usque ad summum verticem; na hlavu paraziti, devincere; fundere atque fugare; (= náčelník) caput, princeps, auctor alicui rei.

hlavni, praecipuus, potissimus, summus, magnus, maximus; h. město, caput; h. sídlo, sedes; h. věc, res gravissima, caput, summa rei; h. potřeba, res maxime necessaria; h. stan, praetorium; h. ulice, vicus

maximus; h. záměr, consilium gravissimum.

hle! eu! ecce!

hlédání, investigatio.

hledaný, arcessitus, quaesitus.

hledati, quaerere; (slídití) investigare, indagare; h. přízně, captare gratiam; přátelství h., amicitiam alcis appetere; h. spásy v útěku, salutem fuga petere; h. bezživotí něčího, vitae alcis insidiari.

hleděti, spectare, intueri; videre; vzhůru h., suspicere; dolů h., despicere; upřeně hleděti na koho, oculis rectis aspicere alqm, oculos defigere in alqm; (snažiti se) operam dare (s ut), studere, conari (s inf.); hledím si toho, id studeo; h. si svého prospěchu, prospicere, consulere sibi; sequi, toho jedině si hledím, id unum sequor; rationem habere alcis rei; nehledě na zákon, neglecta lege.

hledišťe, theatrum, cavea.

hlidač, custos; h. chrámu, aedituus, custos templi.

hlidati, custodire, in custodia habere, tenere; pascere, custodire (boves).

hlídka, custodia; (h. noční) vigilia; (místo strážné) specula. Viz stráž.

hlina, argilla.

hliněný, fictilis; h. nádoba, fictile, is (sc. vas); h.-é nádobí, vasa fictilia

hlomoz, strepitus.

hloubka, altitudo.

hlouček, pauci, exiguus numerus.

hloupost, stulte factum, stultitia, ineptiae; (abstr.) tarditas ingenii, stultitia.

hloupý, stultus, stolidus; h. počínání, stultitia.

hlítati, devorare.

hlitavost, aviditas.

hlitavý, avidus, edax.

hlubina, altum, profundum.

hluboko, penitus, alte; kořeny hluboko hnáti, altas radices agere; h. do noci, ad multam noctem; h. za-brán býti v knihách, v myšlenkách, in libris haerere, in cogitatione defixum esse; z hluboka vzdechnouti, suspirium alte petere, ab imo pectore suspirare.

hluboký, altus, profundus; (ozvuku) gravis; h.-é mlčení, summum silentium; h.-á noc, multa nox; h. spánek, sommus altus; h.-á učenost, summa eruditio, doctrina; h. žal, magnus luctus.

hlučeti, strepere, fremere.

hlučný, tumultuosus; (lidnatý) fre-quens, celebr.

hluchost, surditas.

hluchý, surdus.

hluk, strepitus; h. dělati, strepere.

hmat, tactus.

hmatati, attrectare alqd.

hmota, materia, -es; prvotní h., initia rerum.

hmotný, corporeus.

hnáti, ago, ere, im-, pro-, pellere (ventus navem agit, im-, pro-, pellit); h. se, contendere, ruere; h. se za kým, persequi, insequi alqm; h. se na zpět, recurrere; řeka se žene, amnis fertur; útokem h., impetum facere in alqm, aggredi alqm, signa inferre in alqm.

hned, statim, confestim; il(l)ico; h. po králi, proximus regi; h. po svém konsulátu, ex consulatu; h. na pochodu, ex itinere; h. po příchodu vojska, primo adventu exercitus; ne hned, non continuo; prostorové: h. vedle, iuxta.

hnědý, fuscus.

hněv, ira, iracundia; hněvem hořeti, ira ardere; hněvem rozpálenou býti, ira incensum esse; h. svůj na někoho vychrliti, virus acerbitalis suae in alqm effundere; h. něčí vzbuditi, bilem alcuī movere; h. pomíjí, ira defervescit; z hněvu, iratus, ira ductus.

hněvati, irasci, succensere alcuī; pro něco se h., aegre ferre alqd; hněvají se na sebe, ira intercessit

hněvivost, iracundia.

hněvivý, iratus, (důraz.) ira incensus; (popudlivý) iracundus; h. tvář, trux vultus.

hnis, pus, puris n.

hnísti, to mne hněte, aegre id fero, id doleo; hněte ho svědomí, conscientia urgetur.

hnízdo, nidus; h. dělati, nidum fingere.

hnouti, movere, commovere, (s námahou) moliri alqd; tábořem h., castra movere, promovere.

hnus, fastidium, taedium.

hnusi se mi něco, taedet me alcis rei, fastidio est alqd mihi.

hnusný, foedus.

hnuti, motus; h. myslí, animi motus, peturbatio.

hod, (hody) epulae, dies festus; svatební hod, cena nuptialis; h. připraviti, convivium ornare, apparare; (= hození) iactus; ve hře: h. nejlepší, iactus venereus; h. nejhorší, i. canis; (= vhod) (in) tempore, ad tempus, opportune; vhod učiniti, gratum facere alcuī alqd; jest mi vhod, hoc mihi gratum est; placet, probatur.

hoden, dignus; h. čeho, dignus re aliqua, též relat. větou s konj.;

to není mne h., hoc non est dignitatis meae, alienum id a dignitate mea puto.

hodina, hora; h. smrti, hora suprema, hora mortis.

hoditi v. házeti; h. se k čemu, aptum, utilem esse alcuī rei; nehoditi se k něčemu, inutilem, nullius utilitatis esse; k sobě se h., congruere, convenire inter se; hodí se pro mne, decet me, convenit mihi.

hodlati, in animo habere, cogitare.

hodně veliký, aliquantus; o hodně, aliquanto; hodně dlouho, aliquamdiu; h. veliká kořist, ampla praeda.

hodnost, dignitas; (hodnosti) honores, um (amplissimi) v. důstojnost.

hodnota, pretium.

hodnověrně, cum fide; h. vypisovati, ad historiae fidem alqd enarrare.

hodnověrnost, fides; h. historická, f. historiae; h. něčí zmenšiti, fidem alcis imminuere, infirmare.

hodnověrný, fide dignus, svědek h., testis locuples.

hodný, dignus; h. piják, homo multi vini; (= řádný) bonus, probus; h. hany, vituperandus; h. chvály, laudandus.

hodování, convivium.

hodovati, convivium agere, cenare.

hodovník, conviva.

hoch, puer, adolescens.

hojiti v. léčiti.

hojně, large, copiose; h. míti čeho, abundare aliqua re; (štědře) liberalliter.

hojnost, copia; h. myšlenek, crebritas, copia sententiarum; ubertas, abundantia.

hojný, ūber, ēris, largus, copiosus; h. kořist, praeda opima.

holiti, fondere.

holohlavost, calvitium.

holohlavý, calvus.

holub, columba; divoký h., palumbes.

holý, nudus, (lysý) calvus; holá země, solum; na holé zemi, humi; s holou hlavou jíti, capite aperto ire; mluvím h.-ou pravdu, nihil dico, nisi vera; (čistý, pouhý) purus, merus.

hon, venatio; na h. jíti, venatum ire; (míra) stadium.

honem, raptim, propere; h. jíti, currere, volare; interj. cito! eia!

honičí pes, canis venaticus.

honiti, venari; h. koho k čemu, impellere alqm ad alqd, excitare.

honositi se, iactare se, gloriari aliqua re.

honosivý, gloriosus.

hora, mons; (hory = pohoří) montes; (menší h.) collis; hory a doly slibovati, polliceri montes aureos; býti přes hory a doly, aufugisse.

horečka, febris.

horem, (= hůrou) supra, in summo; h. pádem, praeceps, quam cellerrime.

horko, aestus; sluneční h., calores, solis ardor; h. i zimu snášeti, aestus et frigoris patientem esse; letní h., aestus.

horkokrevný, acer.

horký, calidus; (silnější) fervidus, h.-ým býti, calere.

horliti, studiosum esse, (metaf.) aestuare; h. pro něco, acri studio alqd petere; h. pro někoho, acri studio alqm defendere; h. proti, acerbis inveni in alqm, in alqd.

horlivost, studium.

horlivý, studiosus, acer, ardens; h. stoupenec něčí, studiosissimus alcis; horlivě se oddávati, studere alci rei.

hornatý, montuosus, asper, h. krajina, montes, saltus, loca aspera.

horní v. hořejší.

horoucí, **horoucnost** v. vroucí, vroucnost.

horování, ardor.

horský, montanus.

horstvo, montes.

horšiti se, aegre ferre; h. se na někoho, irasci alcuī.

hořčice, sinapis f.

hoře, dolor, aegritudo.

hořečka, febris.

hořejší, superior.

hořekovati, lamentari.

hořeti, flagrare, ardere; hoří (neosb.) incendium ortum est.

hořkost, acerbitas.

hořký, acerbus, amarus; h.-é slzy prolévati, uberes lacrimas profundere.

hospoda, deversorium; (krčma) caupona; (ubytování) hospitium; býti h.-ou ukoho, hospitio alcis uti.

hospodárnost, parsimonia.

hospodář, (rolník) colonus, agricola; (pán) dominus; (pán vzhledem k rodině) pater familias; (vzhl. k čeledi) herus; (hostitel) hospes; býti dobrým h.-em, rei familiaris rationem habere.

hospodařiti, rem familiarem administrare.

hospodářství, cura rei domesticae; h. polní, res rustica.

hospodyně, mater familias.

host, hospes; býti h.-em u někoho, esse in hospitio apud alqm.

hostina, convivium, epulae; h.-u vystrojiti, c. ornare, apparare (magnifice, splendide); hojná h., mensae exstructae.

hostinný, h. svazek, hospitium.

hostiti, hospitio excipere alqm.

hotov býti s něčím, alqd conficisse, absolvisse; jsem h. (= domluvil jsem) dixi. V. hotový.

hotovost vojenská, ad rem publicam defendendam populi universi evocatio.

hotový, paratus, promptus, instructus (na př. ad navigandum); h.-é peníze, pecunia praesens; h.-á lež, merum mendacium.

houšť, virgultum.

houževnatý, lentus; (skrbý) tenax (pecunia).

hovado, bestia; (dobytče domácí) pecus, udis.

hovění, indulgentia; h. si, quies.

hovětí, indulgere; h. si, animum, se remittere; h. tělu svému, corpus curare; h. času temporibus servire; h. žádostem, cupiditatibus servire.

hovor, sermo.

hovořiti, colloqui

hra, ludus; h. v kostky, alea; h. míčem, pila; hry slavnostní, ludi; h. Olympijské, pythijské, ludi Olympia, Pythia; zvítěziti ve hrách Olympijských, Olympia vincere; hry gymnické, ludi gymnici; hry četně navštívené, celebritas ludorum; o hrách obecních, ludi publicis; o h. šermířských, gladiatoribus; o h. hrou, per ludum; hra na citeru, citharae cantus, chordarum cantus.

hrabat se v čem (metaf.) scrutari alqd.

hráč, lusor; býti náruživým h.-em, vehementer indulgere aleae.

hračka, ludicrum; to je pro mne h.-ou, illud facere ludus est; býti h.-ou v cizích rukou, ludibrio esse alcuí.

hrad, arx; h. královský, domus regia.

hradba, munimentum, propugnaculum; h.-y, opera; h.-y městské, moenia, muri.

hraditi, saepire.

hradní brána, porta arcis.

hranice, fines, ium; (= čára) limes; h. dříví, rógus.

hraničiti, vicinum, finitimum esse.

hráti, ludere (pilā, talis); divadlo h., fabulam agere; h. na hudebním nástroji, canere (tibia, fidibus).

hráz, agger, moles.

hrčeti, strepere, (o potoku) leni murmure delabi.

hrdelní soud, iudicium capitis; trestu hrdelního zbavití, capitis absolvere; h. pře, causa capitis, res capitalis; h. soudece, quaestor parricidii; žalovati u h.-ho soudu, capitis accusare.

hrdina, vir bello fortis, vir fortissimus.

hrdinský, fortissimus, h. čin, facinus magnum; h.-ou smrtí zemřítí, per summam mortem emori; adv. fortissime.

hrdinství, virtutes, facinus magnum.

hrdlo, iugulum, fauces, ium; z plna h.-a křičeti, altum clamorem tollere; v h. lháti, impudenter mentiri; (= život) vita, caput; srov. odsouditi, trestati.

hrdnouti, magnos spiritus sibi sumere.

hrdost, superbia; (osobivost) arrogantia.

hrdý, superbus; srov. pyšný.

hrnouti se, ferri, fluere; (o lidech) concurrere, excurrere.

hrob, sepulcrum; (rov) tumulus; nad hrobem býti, mortí vicinum esse.

hrobka, sepulcrum.

hrom, tonitrus, us; (blesk) fulmen.

hromada, acervus; na h.-u klásti, cumulare; na h.-u snéstí, in unum conferre; (shromáždění lidu) coetus, conventus, (v. shromáždění); h. lidí, multitudo.

hromaditi, coacervare, cumulare; h. bohatství, divitias exaggerare; h. zločiny, addere scelus sceleris.

hromobiti, tonitrua cum fulgure, tempestas.

hromová rána, ictus fulminis.

hrot, (dřevce) hasta; cuspis, idis f., mucro (gladii).

hrouda, glēba.

hrozba, minae.

hrozebný, minax; adv. minaciter.

hrozen, uva.

hroziti, minari (alcuí mortem, ale gladio); dům hrozí spadnutím, domus collapsura videtur; (nastávati) impendēre, imminere; válka hrozí vypuknoutí, bellum impendet; h. se čeho, horrere, perhorescere alqd.

hrozivý = hrozebný.

hrozně, horrendum in modum; h. vysoký, in immensam altitudinem editus; h. hluboký, infinita altitudine.

hrozný, horribilis; (náramný) ingens.

hrst, manus, manipulus; h. lidí, pauci, exiguus numerus.

hrubost, crassitudo, mores agrestes.

hrubý, crassus; (neuhlazený) agrestis, asper, rusticus; hrubá strava,

victus agrestis; h. hlas, vox gravis; h. žert, ioci inconditi; adv. nehrubě, non magnopere; nehrubě se divím, minime miror.

hruď, pectus.

hruška, pirus, i f.; (ovoce) pirum.

hrůza, horror; až h., horrendum in modum; terror, formido.

hrůzovláda, regnum, dominatio.

hryzti, rodere.

hřbet, dorsum; iugum, dorsum montis.

hřeben, pecten, inis m.; h. hory v. hřbet.

hřebík, clavus.

hřešiti, peccare; mnoho h., multa p.

hřibě, pullus equinus.

hříčka, nugae; býti h.-ou komu, ludibrio esse alcuí.

hřích, nefas, peccatum, delictum.

hřímání, tonitrua.

hřímání, tonare.

hřišník, homo improbus.

hřišný, impius, improbus.

hřiva, iuba.

hřivna, libra.

hřmot v. hluk.

hubenost, macies.

hubený, macer.

hubiti, perdere.

hučeti, strepere, fremere.

hudba, ars musica; učiti se h.-ě, fidibus discere.

hudebník, fidicen; (pištěc) tibicen.

hukot, strepitus; h. vln, aestus.

hůl, baculum; o holi choditi, baculo uti; (kyj) fustis; h. pastýřská, pedum.

humor, lepos, festivitas; hilaritas

humoristický, festivus, facetus.

huňatý, hirsutus, villosus.

husa, anser.

husí, anserinus.

husta, z h., saepe.
hustý, densus; h. dav, conferta turba.
hvězda, stella, sidus; dobrá, zlá h., fortuna, malum.
hvězdář, mathematicus, astrologus, spectator siderum.
hvězdářství, astrologia.
hvězdnatý, sideribus illustris; h. noc, nox sideribus illustris.
hvozď, silva (densa), saltus.
hýbatí, movere, commovere; (ku předu) promovere; rychle čím h., concitare; h. náruživostmi, animi impetus impellere.
hymna, hymnus, carmen.
hynouti, perire, interire, occidere, confici (fame, siti, maerore).
hýření, luxuria; h. se oddati, in luxuriam effundi.
hýřiti, luxuria, copia diffluere; helluari.
hýřivý, luxuriosus.
hyzditi, deformare.

CH.

chabnouti, languescere.
chabost, languor.
chabý, languidus, remissus.
chalupa, casa.
chápati, (rozumem) percipere, intelligere alqd; v. chopiti.
chápavost, intelligentia.
charakter, natura, indoles, ingenium; v. povaha.
charakteristický, proprius.
charakteristika, descriptio morum.
chasa služebná, familia; ch. vojenská, calones.
chatra v. luza.
chatrě, tugurium, casa.
chatrně, male, tenuiter.

chatrný, tenuis, vilis; ch. šat, vestis obsoleta; ch. zdraví, valetudo adversa, tenuis.
chechtáni, cachinus.
chechtati se, cachinari.
chlád, **chládek**, frigus; umbra (sub umbra requiescere).
chladiti, refrigerare.
chladnokrevnost, animi praesentia; virtus.
chladný, frigidus.
chlácholení, sedatio, placatio.
chlácholiti, placare, lenire, mitigare.
chlácholivý, blandus.
chlapec, puer.
chlapecký, puerilis; adv. pueriliter.
chlapectví, pueritia
chleb, panis; ch.-a dobývati, victum quaerere; rezný, černý ch., panis cibarius.
chlév, stabulum.
chlouba, iactatio, gloriatio; to jest má ch., in ea re glorior.
chlubiti se, gloriari aliqua re.
chlubný, gloriosus; chlubně mluvíti, insolenter loqui.
chlum, collis.
chmurný, nubibus obductus; ch.-é čelo, vultus tristis.
chmýři, lanugo.
chobot, sinus.
chod, ingressus.
chodba, porticus, (krytá při obléhání) vinea.
chodec, pedes; dobrým chodcem býti, pedibus valere.
chodidlo, planta.
choditi, ire, proficisci, incedere, ingredi; v. jíti.
chodník, trames, semita.
chochol, crista.
chopiti něco,prehendere, capere;

ch. se díla, ad opus aggredi; ch. se zbraně, arma capere, sumere; ch. koho za ruku, dextram alcis prehendere, manu alqem prehendere; metaf. ch. se příležitosti, uti occasione; ch. se slova, exordiri, dicere; ch. se posledních prostředků, descendere ad extrema consilia.

chor, chorus.

choroba, morbus; valetudo infirma, tenuis; ch. oční, morbus oculorum.

chorý, invalidus, tenui valetudine utens; ch. na duchu, animo aeger.

choť, coniux c.; uxor.

chouliti se, timere, fugere.

choulostivost, mollitia.

choulostivý, mollis, effeminatus, věc ch.-á, res anceps, difficilis.

choutka, cupido, cupiditas, appetitus; (smyslná) libido.

chov dobytka, res pecuaria.

chování se, vita, mores; habitus.

chovati, servare, conservare; ch. někoho ve vězení, alqm clausum habere, in vinculis, in custodia habere; (opatrovati) custodire, tueri; ch. koho jako vlastní dítě, alqm pari ac liberos suos cura habere; (živiti) alere; ch. se, se gerere; ch. se jako muž, virum se gerere; ch. se ke komu, agere cum alquo; v paměti ch., memoria tenere; někoho v srdci svém ch., alqm in sinu gestare; ch. mysl nejistou a kolísavou, animum incertum et dubium gerere; mnohé obraty překládají se jen slovesně, na př. lásku, zášti, náklonnost ch. ke komu: amare, odisse alqm, studere alqui.

chození, ambulatio.

chrabrost, virtus, fortitudo.

chrabrý, fortis, strenuus.

chrám, templum, aedis, is; fanum, delubrum.

chrámek, sacellum.

chránělec, cliens.

chrániti kohó, čeho, defendere, tueri, tutari alqm, alqd ab alquo, též contra, adversus alqm); munire; ch. se, cavere (ab alquo, alqm; při slovese: ne s conj. neb pouhý conj.); chraň bůh! minime vero!

chraplavý, raucus.

chrliti oheň, ignem eicere, evomere, (silněji) eructare; ch. krev, sanguinem vomere.

chromý, claudus (na jednu nohu, altero pede c.); ch. býti, claudicare.

chřadnouti, tabescere, confici (desiderio, amore).

chřadnutí, tabes.

chřipě, nares, ium.

chřtán, faux, obyč. pl fauces

chtění, voluntas.

chtič, cupiditas; ch. smyslný, libido.

chtiti, velle; ve výz. hodlati překládá se part. fut. act.; co mi chceš? quid mihi vis? zákony tomu chti, leges iubent; přirozenost, mrav tomu chce, natura, consuetudo fert; chce se mi něčeho, concupisco, appeto alqd; — nechtíti, nolle, non pati; nechtějte tomu, nolite id velle; — raději ch., malle; synt. vazby: při velle, nolle, malle bývá předmět vyjádřen inf.; podle obdoby sloves přát si bývá předmět též vyjádřen větou, s ut, ne (volo, ut mihi respondeas); též bývá pouhý konjkt. bez ut (velim venias; mallem mansisses).

chtivost, cupiditas.

chudák, homo miser.

chudina, pauperes.

chudnouti, ad inopiam redigi.

chudoba, paupertas, egestas; u veliké ch.-ě žítí, in summa egestate esse.

chudý, pauper, eris (jednových.).

churavěti, aegrotare, valetudine minus firma uti; imbecillo corpore uti; trochu ch., leviter aegrotare, minus valere.

churavost, valetudo infirma.

churavý, invalidus, imbecillus, aeger.

chuť, appetitus, cupiditas, studium, affectus; též slovesně: ch. míti k něčemu, cupere, appetere alqd; nemítí chuti k něčemu, abhorre, alienum esse a re aliqua; po tvé chuti, ex tua voluntate; mluvíti někomu po chuti, servire auribus alicis; není podle mé chuti, mihi non placet, hoc non est mei stomachi; s chutí, libenter, alacri animo; — (smysl) gustus; (chutnost věci) sapor; příjemnou ch. míti, bene sapere; míti ch. po něčem, sapere, resipere alqd.

chutnatí, sapere (bene, male); esse sapore (dulci).

chutnost, suavitas, sapor iucundus,

chutný, suavis, iucundi saporis.

chůva, nutrix.

chůze, ingressus, incessus.

chvála, laus; (sláva) gloria; (příčina ch.-y) decus, laus.

chvalitebný, laude dignus, laudandus,

chváliti, laudare; velice ch., eximia laude ornare alqm, in (ad) caelum laudibus alqm ferre; tollere.

chvalořeč, laudatio.

chvalořečník, laudator.

chvalo zpěv, hymnus, carmen.

chvástatí se čím, gloriari aliqua re.

chvastavost, gloriatio.

chvastavý, gloriosus.

chvat, na chvat, propere, festinanter.

chvátati, festinare.

chvatný, citus; (přenáhlený) praecipus.

chvěni, tremor.

chvěti se, pavere, tremere; ch. se na všech údech, omnibus artubus contremiscere; ch. se před někým, horrere alqm; země se chvěje, terra movetur.

chvíle, tempus, spatium; dlouhou chvíli míti, temporis molestiam sentire, otio languescere; (dlouhou) chvíli si krátiti, tempus fallere; vhodná ch., temporis oportunitas; tempus opportunum; v pravou chvíli přijíti, suo tempore venire, (in) tempore venire; prázdna ch., otium, tempus otii; této ch., nunc, hoc temporis momento; od té ch., ex eo tempore; po chvíli, paulo post; po hodné chvíli, satis longo tempore interiecto; každou chvíli, omni tempore.

chvilka, breve tempus, breve temporis spatium.

chvost, cauda.

chyba, vitium, error, (hřích) peccatum; býti bez ch.-y, vitio carere; bez ch.-y, emendatus, perfectus, ab omni vitio vacuus; ch. v řeči, vitium orationis, sermonis.

chyběti, deesse; na mně nebude ch., non deero; vazby: nechybí mnoho, paulum, non multum abest, quin; mnoho chybí, multum abest, ut...

chybiti, errare, peccare; ch. se cíle, aberrare a proposito; ch. se pravdy, errare, falli; ch. v čem offendere in aliqua re.

chybný, vitiosus; ch. na řeč, lingua haesitans; ch. závěr, falsa ratio.

chybující, vitiosus.

chýlíti, inclinare; ch. se, inclinare, inclinari, vergere (dies, sol); když den se k západu klonil, praecipiti iam ad vesperum die; slunce valně k západu se chýlí, sol praecipit in occasum est; ch. se ke konci, ad finem venire; věc chýlí se k násilí, res spectat ad vim.

chystati, parare, apparare alqd (copias, convivium).

chytati, capere; comprehendere; ch. ryby, piscari; (o ohni) flammam, ignem concipere.

chytrák, homo astutus, callidus.

chytrost, calliditas, astutia.

chytrý, callidus; (opatrný) prudens.

chyže, casa.

I.

i, et; — que; atque, (před souhláskou) ac; (ve významu stupňovacím) et, atque; i — i, et — et, cum — tum; (tedy) itaque, igitur; i kdyby — etiam si; i ve smyslu připouštěcím při subst. neb zájmenu možno vyjádřiti pomocí vel neb ipse; na př. a multis virtus ipsa contemnitur.

idea, *iděa*, species; v ideí ne ve skutečnosti, cogitatione, non re.

ideál, specimen, forma, species optima; jakýsi i. v mysli si vytvořiti, singularem quandam perfectionis imaginem concipere; i. umění (řečnického) forma atque species perfectae artis (oratoriae).

ihned v. hned.

inkoust, atramentum.

ironie, dissimulatio.

J.

jablko, mālum.

jabloň, malus.

jadrný, firmus, robustus, validus, fortis; j.-á slova, verba gravissima.

jádro, nucleus, metaf. robur (exercitus, militum); (hlavní myšlenka) summa.

jak? (tázací) quomodo? quemadmodum?; j. velký? quantus?; j. mnoho? quot?; j. dlouho? quam diu?; j. často? quoties?; j. draho? quanti?; jak se ti vede? quomodo vales? quo loco sunt res tuae?; jak by ne? quid ni?; (při zvolání) 1. acc. c. inf. neb pouhý acc.: jak bych mohl od záměru svého upustiti? mene incepto meo desistere?; jak klamná jest naděje lidská! o fallacem hominum spem!; 2. quam; jak dobře jsi učinil, quam bene fecisti; (při přirovnání) ut, sicut, quemadmodum; jak za to mám, ut opinor; j. jsem slyšel, quantum quidem audivi; j. — tak, et — et; (ve výz. časovém) ut, ubi, cum; od toho času, jak . . . ex quo tempore; (zvl. obraty) buď jak buď, utcumque erit, utut est; jak živ, me vivo.

jakkoli, utcumque; quamquam, quamvis, licet.

jako, ut, sicut; tamquam; velut; loco, numero; miluje mne, jako otce, me loco parentis diligit; instar: vystavěti pyramid jako hory, pyramides montium instar educere; j. zvířata žítí, more bestiarum vivere.

jakost, natura, condicio.
jaký, qualis, quis, qui; j. — taký, qualis — talis; (o vel.) quantus — tantus.
jakýs, aliquis, aliqua, aliquod; quidam.
jalovice, iuvenca.
jalový, (neplodný) infecundus, sterilis; (prázdný) inanis, vanus.
jáma, scrobs, bis a scrobis, is c.; fovea.
jantar, succinum.
jarní, verus.
jaro, ver.
jarost, alacritas.
jarý, alacer.
jasáni, exsultatio; dáti se do j., exsultare gaudio.
jasati, exsultare.
jasno, claritas, candor (solis); o nebi: serenitas caeli; jest j., caelum est serenum; z čista jasna, repente, praeter opinionem.
jasnost, v. jasno; j. slohu, perspicuitas; j. ducha, ingenii acumen.
jasný, clarus, lucidus, splendidus, serenus; j.-é čelo, frons serena; j.-é počasí, tempestas serena; (zřejmý) perspicuus, manifestus, apertus, planus; j. pojem míti o čem, plane intelligere alqd; j.-ě psáti, distincte ac distribute scribere; (o zvuku) acutus, clarus.
jasot, v. jásání.
játí, capere,prehendere; j. se něco činiti, incipere, oriri, coepisse; (podnikati) aggredi, ordiri; jal se mluvíti, dicere coepit, inceptit loqui; jal se takto mluvíti, ita inceptit, ita exorsus est.
játra, iecur.
javor, acer, eris n.
javorový, acernus,

jazyk, lingua; j. krotiti, linguam continere, moderari linguae; míti duši na j.-u, animam agere; (řeč) lingua, sermo; j. materský, sermo patrius; neporušený j. latinský, incorrupta latini sermonis integritas; j. nevázaný, loquacitas; j. obratný, callida facundia.
jazykozpyt, ars grammatica.
jazykozpytec, grammaticus.
ječmen, hordeum.
jed, venenum; (j. hadí) virus, i n; j. připravovati, venenum coquere; j.-em napuštěný, veneno infectus, tinctus.
jeden, unus; j. — druhý, alter — alter, hic — ille; j. z obou, alteruter; j. jak druhý, alteruter; ani j. ani druhý, neuter; po jednom, singuli; o více než dvou osobách: alius — alius; j. tu. druhý onu příčinu uvádí, alius aliam causam infert; j. každý, unusquisque; j. každý ví, nemo hoc ignorat.
jedině, solum; srov. jen.
jediný, unus; (jedinký) unicus; (samojediný) solus.
jedle, abies, ietis.
jedlik, homo multi cibi.
jedlový, abiegnus.
jedlý, esculentus,
jednak — j., partim — partim, et — et.
jednání, actio, negotium; j. ctnostné virtus; vliďné j., lenitas; surové j., asperitas; — j. právní, iudicium.
jednatel, interpres, internuncius.
jednati, (konati) agere, facere; j. jako muž, virum se praebere; j. o něco, alqd agere; j. proti svědomí, ab religione officii declinare; j. proti povinnosti, officium praetermittere, neglegere; j. podle zákonů, legibus obtemperare; jedná se o život,

agitur vita mea; jedná se mi oč, specto alqd, (jemu se jen o peníze jedná, nil nisi lucrum spectat), aliqua res mihi cordi est; (zle zacházeti s kým) male tractare alqm; — j. o něčem s někým, agere de aliqua re cum alquo; ústně, písemně j., disserere, scribere de aliqua re; kniha jedná o svrchovaném dobru, liber est de summo bono, hoc libro agitur de . . . ; srov. vyjednávati.
jednobarevný, unius coloris.
jednodenní, unius diei.
jednoduchost, simplicitas.
jednoduchý, simplex; j. člověk, unus e multis, (ve smyslu potupném) fatuus.
jednoduše, simpliciter.
jednohlasně, una voce; omnibus sententiis, (condemnari, absolvi); cunctis populi suffragiis (creari regem); uzavřeli j., ad unum omnes decreverunt.
jednohlasný, consentiens; j.-ou volbou, cunctis suffragiis.
jednomyslně, v. jednohlasně.
jednomyslnost, consensus.
jednomyslný, concors, consentiens; býti j., consentire.
jednooký, altero oculo captus, luscus.
jednorocní, unius anni.
jednorozený, unicus.
jednoruký, unimanus,
jednoslabičný, unius syllabae.
jednosprežný vůz, currus uno iumento iunctus.
jednota, concordia, consensus.
jednotiti, sociare.
jednotlivě, singulatim, raro; starati se o každého j., singulis homibus prospicere; hlídky j. stojící, laxatae custodiae.

jednotlivec, privatus; v pl. singuli (homines).
jednotlivost, res; do j.-i se pouštěti, singula persequi.
jednotlivý, unus; každý j., unus quisque; v pl. singuli; (o sobě stojící) rarus, sparsus.
jednotvárný, unius generis, simplex, sine ulla varietate.
jednou, semel; j. i po druhé, semel atque iterum, etiam atque etiam; ještě j., iterum, denuo; po jednou, simul, eodem tempore; všichni najednou, omnes simul; — (časově) olim, quondam; (kdysi) aliquando; přece j., tandem aliquando.
jedovatý, venenatus; v. jed; metaf. malignus, perniciosus.
jedva, ubi primum.
jehla, acus, us.
jehně, agnus.
jelen, cervus.
jelikož v. poněvadž.
jemnost, (vzhledem k hmatu) tenuitas; j. vtípu, subtilitas, acumen; (zdvořilost) urbanitas, (vzdělanost) humanitas; j. vkusu, iudicii elegantia et subtilitas.
jemný, tenuis, lenis; subtilis, acutus; urbanus, humanus; srov. jemnost; mluva ne příliš j.-á, sermo non elegantissimus; j. pán, elegantissimus.
jen (ve smyslu obmezov.) solum, nisi, nisi — non, modo, tantummodo; ne j. — ale i, non solum, sed etiam; (u subst.) solus, unus, na př. soli Romani terga non dederant; pravda může býti jedna, plus uno verum esse non potest; (ve smyslu podmiňov.) dummodo, dum, modo s conj. ať mne nenávidí, jen když se mne bojí, oderint, dum metuant; (při

rozkazu a přání) modo, quaeso; přijď jen, fac venias.

jenž, qui; srov. který.

jeřáb, grus, uis c.

jeskyně, specus, us: spelunca, antrum.

jesle, praesepe.

jestli, podmíň., si, quodsi; (při odporu) sin, sin autem.

ještěráb, accipiter, tris.

ješitnost, inanitas.

ješitný, inanis.

ještě, etiam, praeterea, insuper; (více) amplius; ve smyslu sesilováním tolikéž pomocí ipse: j. s bojiště, ex ipsa acie; j. téhož dne, eo ipso die; j. jednou tak veliký, duplo maior; (o čase) adhuc (dosavad); j. ne, nondum (hieme nondum confecta, ještě před skončením zimy); i. podnes, hodie; j. na živě býti, vivere; j. zbývati, superesse, restare.

ještěrka, lacerta.

jetel, trifolium.

jeti, vehi (curru; navi, in navi, navigare); na koni jeti, equo, in equo vehi; rychle na koni j., equo citato advehi; j. za kým, equo subsequi; j. přes řeku, transire, traicere flumen; přes vrch j., superare montem; j. z místa na místo, ire, proficisci, iter facere; j. branou, portā introire, exire.

jeti v. jízda.

jevení se bohů, praesentiae deorum.
jeviště, scaena; vystoupení na j.-i, in scaenam prodire.

jeviti něco, ostendere, significare; j. radost, gaudere; j. lásku, amare; j. hořkost, succensere; to jeví slabého ducha, est tardí ingenii; — j. se, apparere; jeví se býti společnou chybou velkých a svobodných států,

est hoc commune vitium in magnis liberisque civitatibus.

jevo, jest na jevě, elucet, apparet, apertum, manifestum est; na j. vyjítí, pateferi; na j. dávati něco = býti čím, na př. na j. dávati obezřetnost, uti prudentia.

jezdec, eques, equitandi peritus.

jezdecký, equestris (pugna, statua);

též gen. equitum (turma equitum);

j. kůň, equus ad equitandum aptus;

j.-é umění, ars equitandi.

jezdectvo v. jízda.

jezdění na koni, equitatio; na lodi, navigatio.

jezditi, srov. jeti; na koni jezdití, equitare; uměti j., equo uti didicisse; j. někde, locum alqm peragrare, obire.

jezero, lacus, us.

ježatý, hirsutus, horridus.

ježiti se, horrere.

ježto v. poněvaď.

jho, iugum; pod j. vehnati, sub iugum mittere; j. otrocké se sebe svrci, iugum servile excutere; zbavití koho jha otrockého, i. servile alicui demere.

jícen, fauces; (propast) vorago.

jidelna, conclave, cenaculum.

jídlo, cibus; j. a pití, cibus potusque; j. ztrávití, cibum concoquere, conficere; j. předložiti, cibum apponere; po j.-e, post cenam, též part. cenatus.

jih, meridies; k j.-u ležeti, ad meridiem vergere, in meridiem spectare; k j.-u, na j., meridiem versus, ad meridiem; (vítr polední) auster.

jioha, ius, uris n.

jil, argilla.

jilec, capulus.

jilm, ulmus.

jimati, capere, prehendere; metaf. pertentare, tremor pertentat corpora; v. jiti.

jinačiti, mutare, commutare.

jinak, aliter, alio modo, alia ratione; nic j. než jakoby, perinde ac si, pariter ac si; nemůže se j. státi, než že . . . fieri non potest, quin . . . ; zcela j., longe aliter, longe secus; tomu jest zcela j., quod longe secus est; poněkud j., paulo secus; mnohdy má platnost adjektivní a pronáší se pomocí alius, na př. každý j. smýšlí, alius alia sententia est; hranice mají jinak ustanoveny býti, alius finis constituendus est; — (sice) aliter, sin aliter, sin minus.

jinam, alio, in alium locum.

jinde, alibi, alio loco; nikde j., nusquam alibi.

jini, pruina.

jinoch, adulescens, iuvenis.

jinošský, iuvenilis.

jinošství, adulescentia.

jinudy, alio loco, alia via.

jiný, alius, (nepodobný) dissimilis; (druhý) alter.

jiskra, scintilla.

jiskřiti, fulgēre; oči se jiskří, oculi ardent.

jisti, edere, vesci aliqua re; nejísti, cibo abstinere.

jistina, caput, sors.

jistiti, confirmare, affirmare; za pravé něco j., verum esse alqd dicere.

jistota, (stav bezpečný) tutum, salus; jistotu dávati někomu, cavere alci; j. před trestem, impunitas; (nepochybnost) veritas, fides rei exploratae; (jistá zpráva) certa cognitio.

jistý, certus, exploratus, manifestus, firmus; na jisto něco posta-

viti, explorare alqd; (bezpečný) tutus, periculo vacuus, securus; j. zpravodaj, auctor locuples; nebýti j. svým životem, in vitae periculo versari; adv. certo, certe.

jiti, choditi, I. (o bytostech živých) ire; j. pěšky, pedibus ire; j. č. choditi od jednoho k druhému, circumire (domos); prosebně j., ambire (homines); za někým j., sequi alqm; j. ke komu, adire alqm; j. do pole, ad bellum proficisci; j. do bitvy, descendere in pugnam; na procházku jiti, ambulatum ire; jdi po svých! apage, facesse hunc!; jdi pryč! abi! abi hinc!; — (cestovatí) proficisci, tendere, se conferre; (vykračovatí si) incedere, ingredi; dítě učí se choditi, infans incedit; těsně za sebou j., presso gradu incedere. — II. (o bytostech neživých) moveri (sol movetur); o řece: ferri, fluere; loď jde rychle, navis cito fertur; o vodě: voda šla koním až po prsa, altitudo fluminis pectora equorum aequabat; cesta jde, via fert, ducit; kudy se jde do města? quae via in urbem ducit, fert?; cesta jde rovně, via recta regione est; dvěře jdou na ulici, ianua in viam spectat. — III. (metaf. o úspěchu) succedere, procedere, evenire; vše jde dle přání, omnia ex sententia procedunt; jde to dobře, res bene cedit; to nejde, id fieri non potest, non licet; vše jde přirozenou cestou, nihil praeter naturam accidit. — IV. (zvl. obraty) jde mu na desátý rok, annum decimum agit; jde o něco, alqd in discrimine est; jde ti o život, agitur vita tua; jde mu jen o peníze, nil nisi lucrum spectat; jde mi oň, res aliqua mihi cordi,

curae est; j. do sebe, suos mores mutare; j. s kým na radu, consu- lere alqm.

jiti, (jati), capere, obyč. v pass. capi, duci (amore), auferri; srov. jati.

jitro, mane; za brzkého j.-a, multo mane, prima luce; dobré j.! salve!; (míra) iugerum (gen. plur. iugerum, dat. a ablt. iugeribus).

jitřeni, motus, perturbatio.

jitřenka, Lucifer, Aurora.

jitřiti se, seditionem movere.

jizba, conclave.

jizda, (jezdění) na koni, equitatio; j. na lodi, navigatio; (jezdci) equita- tus, copiae equestres, equites; j. a pěchota, milites equitesque.

jizdecký v. jezdecký.

jizlivost, malitia.

jizlivý, malitiosus, contumeliosus.

jizva, cicatrix.

již, iam; j. dávno, iam pridem, olim; j. tenkrát, iam tum.

jižní, in, ad meridiem spectans, vergens; j. vítr, auster.

jměni, res familiaris, bona, fortunae, opes; veliké j. magnae divitiae; opes; celé mé j., fortunae omnes; j. dobře spravovati, rem bene ge- rere; j. míti, opes habere, bona possidere, in bonis esse.

jmeno, nomen; j. dáti, n. alci impo- nere, tribuere, dare; mám j., est mihi nomen (s nom. neb dat., mihi est (datur) nomen Gaius n. Gaius); j. něčí uvéstí, připomenouti, nominare, commemorare alqm; své j. říci, nomen suum edere; j. obdržeti z něčeho, nomen trahere ab aliqua re; mým jmenem, nomine meo; pozdrav ho mým j., salutem ei dic meis verbis (nikoli nomine meo); —

(pověst) fama; slavné jmeno, clarum nomen; dobré j., bona fama; špatné j., infamia, míti dobré j., bene audire; slavného j.-a dojiti, amplissim- um nomen consequi.

jmenování, nominatio, designatio.

jmenovati, nominare; j se, vocari, appellari; j. někoho dědicem, here- dem facere alqm; (zvoliti) nominare, dicere, creare.

jmenovitě, (jmenem uváděti) nomi- natim, nomine; (hlavně) imprimis maxime, potissimum; praesertim (obyč. s cum, si, quod); v. též T. Hrubého, Úkoly ku překl.

jsoucnost, vyjadřuje se pomocí esse: uváděti důkazy pro j. boží, afferre, cur deos esse credamus; něčeho nevědětí o j.-i boží, deum ignorare; j. boží popírati, deum esse negare.

K.

k, ke, ku, (o prostoru) ad, versus (postpos.) Romam versus, domum versus; (o čase) ad, sub; ke dni stanovenému, ad diem dictum, sta- tutum; k večeru, ad vesperum, sub vesperum; k ránu, sub lucem; — (o přízni a opaku) erga, in, ad- versus, též pouhý gen. (pietas ad- versus deos, fides erga populum Romanum, amor patriae); (o účelu) ad, in (k užitku něčemu, in usum alcis), cum (k naší hanbě, cum igno- minia nostra); (o přiměřenosti a současnosti) ad, zpívati k flétně ad tibiam canere; ke zvuku trouby, ad tubae sonum; předlož. ex, k ná- řízení, ex decreto; též pouhým ablt., k návrhu poslanců, legatis rogantibus; k danému znamení,

signo dato; k tvé radě, tuo consilio; (o čísle) ad, circiter.

káceti, caedo; k se, labi, cadere.

kadeř, cirrus, i.

kadeřavý, crispus; capillo crispo.

kadeřiti, capillum crispare.

kadidlo, tus, turis; — nosný, tu- rifer.

kachna, anas, atis f.

kal, limus, coenum; sentina (na dně lodi); sordes, ium f. (nečistota vůbec).

kalendář, fasti.

kalich, calix, icis.

kaliti, turbare; nebe se k., caelum obscuratur.

kalný, turbidus.

kaluž, stagnum, palus.

kam, quo; k. až, quem ad finem.

kámen, lapis, (veliký) saxum; k. na k.-i nenechati, funditus evertere; drahý k., gemma; hladký a kulatý k., též k. ku hře, calculus; k. tesaný, saxum quadratum.

kameni, saxa, orum; drahé k., gemmae.

kamenitý, lapidosus, saxosus;

kamenný, lapideus, saxeus; k. srdce, durus animus.

kamenovati, lapidibus cooperire alqm; lapides in alqm conicere.

kamkoli, quovis, quocunque.

kamna, fornax.

kamsi, aliquo.

kancleř, cancellarius.

kanec, verres, is.

káně, milvus.

kanouti, manare.

kapati, stillare, manare.

kapitola, caput.

kapka, gutta.

kára, carrus.

káratel, castigator, vindex.

káratí, castigare (verberibus, ver- bis); přísně k., graviter accusare alqm.

kasta, tribus.

kašel, tussis.

kašlati, tussire.

kat, carnifex.

káti se, mores, animum emendare; k. se z čeho, paenitet me alcis rei.

katovna, carnificina.

kázati, imperare, iubere; jak toho káže jeho důstojnost, pro eius digni- tate; čas, potřeba káže, tempus, res postulat; necesse est.

kázeň, disciplina; vojsko v kázni a pořádku držeti, milites coercere et in officio retinere; bez k., nulla disciplina assuefactus.

kaziti, corrumpere; depravare.

každodenně, quotidie.

každodenní, quotidianus.

každoročně, quotannis; úřadové volí se k., magistratus creatur annuus.

každoroční, anniversarius.

každý, quisque; k.-ého třetího roku, tertio quoque anno; singuli (singulis annis = quovis anno), o k.-ého zvlášť se starati, singulis hominibus prospicere; alius: každý jinam pádili, alius in aliam partem ferebantur; (ve významu obec.) omnis; každý člověk, omnes, nemo non.

kde, ubi, quo loco; kde kdo, quisque.

kdekoli, ubicunque.

kdesi, alicubi, usquam.

kdežto, quoniam (s indic.), cum (s coniunc.).

kdo, co, (tázací) quis? quid?; co jest? quid rei est?; (vztažné) qui, quod: co já vím, quod sciam, quod

meminerim; (neurčitě), aliquis, quis, quispiam.

kdokoli, quicumque, quisquis.

kdosi, aliquis, quispiam.

kdy? quando? quo tempore?; mám kdy, otium, vacuum tempus mihi est.

kdyby, si; k. ne, nisi, si non; o přání utinam; k. jen, dummodo, modo, dum.

kdykoli, quocumque, quoties.

kdysi, olim, antea; aliquando.

když, (časové) cum, postquam, posteaquam; (příčinně) quia, quod, quoniam, cum; (podmíneč.) si; k. jen, dummodo, modo, dum s coniect.

kejkle, praestigiae.

kel, dens.

keř, frutex, icis m.; k. vinný, vitis.

kěž, utinam.

klábositi, garrire.

klábosivost, garrulitas.

klábosivý, garrulus, loquax.

kláda, truncus.

kladivo, malleus.

kladný, certus, exploratus; k. odpověď, affirmatio; k.-ou odpověď dáti, affirmare alqd.

klam, fraus, dolus; k. a mam, mendacium, fraus; čirý k., fraus et inanitas.

klamati, fallere, decipere, destituere; za blázna míti, deludere alqm; klamu se, fallor, me fallo, animus me fallit, vehementer erro; vidím se sklaman ve své naději, spes me fallit, frustratur; a spe destitutor; spe labor.

klamný, fallax; (marný) vanus, inanis; k. zjev, imago falsa, imago falsae rei, species falsa.

klanění se, (bohu) veneratio, adoratio.

klaněti se komu, submittere se alicui; k. se bohu, venerari, adorare deum.

klas, spica.

klassický, optimus, praestantissimus, praecipuus; k.-é vzdělání, humanitas.

klassik, scriptor optimus, praestantissimus; scriptor subtilis atque elegans; staří klassikové, scriptores veteres; optimi latinitatis atque graecitatis auctores.

klásti, ponere, collocare (alqd in loco alquo); k. se, recumbere; o vojsku: castra ponere; na srdce někomu co k., etiam atque etiam commendare alicui alqd; účet k., rationem reddere; odpor k., resistere.

klatba, maledictio; dirae, preces, religio; k.-ou stíhati, execrari alqm; do k.-y dáti, aqua et igni alicui interdicere.

klátiti, quater, iactare, agitare alqd; k. se, titubare (o osobách); k. se (o věcech) labare, nutare.

klec, cavea.

klečeti, genibus uti, genibus nixum esse; kleče, genibus nixum.

kleknouti, in genua procumbere, subsidere; k. před kým, supplicem esse alicui, ad genua alicui procumbere.

klenba nebes, caelum convexum; convexa caeli.

klenot, gemma; res pretiosissima, pulcherrima; k. říše, insignia (nom. plur.) regni.

klenouti se (o nebi) caelum super nos panditur, extenditur.

klepeto, brachium.

klesnouti, cadere; k. myslí, animum demittere, animo deficere; ve váž-

nosti k., auctoritatem suam amittere; kázeň, moc klesá, disciplina, potestas labitur.

klestiti, (cestu) viam munire; k. si cestu skrze nepřátele, per medios hostes ferro viam sibi facere.

kleště, forceps, ipis c.

klič, clavis, is f.

klička, laqueus.

klid, tranquillitas.

kliditi úrodu s pole, messem facere; klid se, apage, facesse hinc.

klidný, quietus, otiosus; k.-á mysl, animus aequus, animi aequitas; k. život, vita tranquilla.

klikatý, curvatus.

klin, cuneus; (luno) sinus.

klisna, equa.

klnouti, maledicere; execrari, devovere alqm (k. někomu).

klobouk, pileus; petasus.

klokotati (o slaviku) cantare, canere.

kloniti, inclinare (caput); (o věcech) declivem, acclivem esse, se inclinare (sol, fortuna); když den se již skláněl, praecipiti iam ad vesperum die; slunce k západu se kloní, sol praeceps in occasum est.

klopota, miseria; labor; aerumna.

klopotný, miser; tristis; sollicitudinis et aegritudinis plenus.

klopýtnouti, vestigio falli, pedem offendere; metaf. labi, peccare.

klopýtnuti, lapsus.

kloub, artus, us.

kloudný, lepidus, mundus.

klučík, puerulus.

klus, gradus citatus.

klusati, gradu citato ire; citato equo vehi; (o koni) currere.

kluzký, lubricus (saxa, humus, via vitae).

kmen, stirps (o stromu); truncus; (o rodu) stirps, gens, familia; starý k. vojska, robur (exercitus, militum).

kmet, senex; (rádce) senator.

kmetství, senectus.

kmit, fulgor, splendor.

kmitati se, fulgere, splendere.

kněz, sacerdos; k. nejvyšší, pontifex (maximus); flamen (jen jednomu božstvu sloužící; k. Romulův, fl. Quirinalis; k. Diův, fl. Dialis; k. Martův, fl. Martialis).

kněžka, sacerdos.

kněžský, sacerdotalis; pontificius; k. stav, ordo sacerdotum; k. úřad, důstojnost, sacerdotium; adv. sacerdotum more.

kněžstvo, sacerdotes.

kniha, liber; volumen (svazek).

knihupec, bibliopola.

knihovna, bibliotheca.

kniže, princeps; rex.

knižeci, regius, regalis, též gen. principis; (co na knížete se sluší) princeps, rege dignus; quod decet principem, regem.

knižectví, regnum.

knižka, libellus.

kňučeti, vagire.

koberec, tapetum, stragulum.

kobyla, equa.

kobyłka, locusta.

kočábka v. člun.

kočár, rheda.

koči, rhedarius, auriga.

kočka, felis; kočičí, felinus.

kočovnický život vésti, sine tecto ac sedibus passim vagum esse; k. život, nomadum vita.

kočovnik, nomas; pl. nomades, vagae gentes.

kohorta, cohors, tis.

kohout, gallus.

kochati se něčím, delectari aliqua re.

kojiti, mammam praebere; k. se nadějí, sperare, spem concipere.

kojná, nutrix.

kokrhati, canere.

koktiati, lingua haesitare.

koláč, placenta.

kolbiště, arena, palaestra.

kolébati, movere; agitare; vítr kolébá lodí, ventus navem agitat; k. se, fluctuare, agitari.

kolébka, cunae, incunabula (orum).

kollega, collega.

kolěj, orbita; do (staré) k. se vrátiti, in viam redire.

kolem, circum, circa; koně k. do kola voditi, equum in orbem ducere; k. se točiti, circumagi; k. jeti, circumvehi (equo, navi); k. státi (o posluchačstvu) corona alqm cingere.

koleno, genu; na kolenou, genibus nixus; srov. kleknouti; (pokolení) genus, gens, aetas.

kolík, quantum; k. jest hodin? quota hora est; (jak mnoho?) quam multi, quot?

kolikátý, quotus.

kolikrát, quoties; —koli, quotiescunque.

kolisati, haerere, haesitare; k. mezi nadějí a strachem, inter spem metumque suspensum esse.

kolo, rota; orbis; do kola se postaviti, in orbem consistere.

kolovati, in orbem circumagi; k. pověst, fama est.

kolový most, pons sublicius.

komár, culex.

komediant, histrio.

komédie, comoedia.

komický, comicus; ridiculus.

komnata, cubiculum.

komonstvo, comites, comitatus.

komora, cubiculum; (spižirna) cella.

konání, actio; exercitatio, usus; k. úřadu, munus; naše k., facta; k. společných služeb božích, communia sacrorum sollempnia celebrare.

konati, agere, facere; k. oběť, sacra facere: k. svou povinnost, officio suo fungi; cestu k., iter facere.

končina, regio, terra; z dalekých k., e remota terra.

končiti (se), finire, terminari, desinere (in piscem); finem habere, capere; slovo se končí dlouhou slabikou, vocabulum longā syllabā terminatur; (něco) finire, conficere.

konec, finis, exitus; na k. (slovesně) restat, ut...; (úmysl) consilium; (k tomu cíli) eo consilio; zvl. obraty: na konci bitvy, exeunte pugna; na k. zimy, extrema hieme; k. života, extremum vitae tempus; dobrý, špatný k. vzítí, prospere, male evenire; k. něčemu udělati, finem facere rei alcis n. alcuí rei; bitvě k. učiniti, proelium dirimere.

konečně, tandem, denique, postremo, demum (enklit.).

konečný, finitus, circumscriptus; mortalis; non aeternus.

konev, cantharus.

konfiskovati, publicare (bona).

koňmo, equo vectus.

konopi, canabis.

konservativní strana, boni.

koňský, equinus.

konsul, consul; bývalý k., consularis; k.-em býti, consulatum gerere; k.-em voliti, consulem creare; prohlásiti koho za zvoleného k.-a, alqm

consulem renuntiare; po druhé, po třetí k.-em, bis, tertium consul.

konsulský, consularis.

konsulát, consulatus; po uplynutí k.-u, consulatu peracto.

kopati, fodere: příkop k., fossam ducere; k. nohama (o koních) calcitrare.

kopec, collis, tumulus, clivus.

kopi, hasta; krátké k., pilum; házečí k., telum missile.

kopinník, hastatus.

kopřiva, urtica.

kopyto, ungula.

koráb, navis; v. loď.

korec, modius.

korek, cortex.

korma, puppis.

kormidelník, gubernator.

kormidlo, gubernaculum; k. řídití, g. tractare.

kormoutiti koho, dolore afficere alqm; kormouti mne něco, aegre fero alqd, molestum mihi est; k. se čím, dolere, maerere alqd, alquā re.

kormoutlivý, tristis, maestus.

koroptev, perdix.

korouhev v. prapor.

koruna, corona; diadema, atis; k. královská = král. moc, regia dignitas, potestas.

korunovati, coronare, coronam imponere.

koryto, rivus.

kořen, radix; k.-y pustiti, radices mittere; (příčina) causa, materies; z kořene, radicibus, funditus, plane, prorsus; z k.-e vyvrátiti, funditus evertere.

kořeniti, condire.

kořist, praeda; (dobyta zbraň) spolia; na k. vyjítí, praedatum ire; státi se k.-í koho, rapi, auferri; bo-

hatá k., magna praeda; k. (celého) města se prodává, sectio urbis vēnit

kořistiti, praedari.

kořistník, praedator.

kos, merula.

kosa, falx.

kositi, metere.

kost, os; jest jen k. a kůže, macie confectus est; slonová k., ebur; ze slonové k.-i, eburneus.

kostka, tessera, talus; pl. kostky (hra) alea; v k. hráti, alea ludere, talos iacere.

kostra, ossa.

kosý, obliquus, transversus.

koš, canistrum; calathus (k. na vlnu).

kotel, aenum; (nástroj hudební) tympanum.

kotlina, convallis, fauces; (u sopky) crater.

kotva, ancora; k.-y spustiti, zdvihnouti, utiti, ancoras iacere, tollere, praecidere; na k.-ách státi, in ancoris esse.

koule, globus, sphaera; (k. k střílení) glans.

kouletí, volvere, volutare.

koupati, lavare; k. se, lavari, se lavare (frigidā, calidā).

koupě, emptio.

koupel, lavatio; do k.-e jítí, lavatum ire; v pl. tolik jako lázně, balneae.

koupiti, emere, pecunia sibi parāre; dobře k., bene, parvo emere; draho k., male, magno emere.

kouř, fumus.

kouřiti, fumare; (páru vydávati) vaporem emittere.

kousati, **kousnouti**, mordere; do rtů se k., labro mordere; k. do něčeho, dentes imprimere alci rei.

kousavý, mordax.

kousek pars; k. po kousku, per partes, carptim; na k.-y rozlámati, frangere, comminuere; k. pole, agellus.

kouskovati, discerpere.

kousnutí, morsus.

kout, angulus; (úkryt) recessus.

kouti (železo), tundere; k. meč, fabricari, procudere ense; metaf. k. lest, úklady, mendacium, fallacias struere; k. zradu, prodicionem moliri; kuje se cosi nového, novi alqd initur consilii.

kouzelnictví, veneficium, ars magica.

kouzelník, veneficus, magus; fem. venefica, maga.

kouzelný, veneficus, magicus; k.-á bylina, verberna; k. proutek, virgula divina.

kouzlo, veneficium, ars magica; (vnada) venustas, gratia.

kov, metallum; aes.

kovadlina, incus.

kovář, faber ferrarius.

kovati v. kouti.

kovový, aëneus.

koza, capra, capella.

kozel, caper.

kozi, caprinus.

kozorožec, (souhvězdí) capricornus.

kožešina, pelles, ium.

kožený, e corio factus.

kožich, pellis.

kráčetí, incidere, gradi, ingredi, vadere.

krádež, furtum; k. obecných peněz, peculatus.

kradmo, furtim, clam.

krahujec, accipiter.

kraj, margo, ora; k. nádoby, la-

brum; k. šatu, limbus; na kraji hrobu, moriens, moribundus; srov. pokraj; — (krajina) regio; v k. je rozdělití, in regiones describere; ager; pagus.

krajan, popularis, qui eiusdem est civitatis; jaký jest k.? cuius est?

krájeti, secare.

krajina, regio, fines; do všech krajin, quoque versus; půvabné k.-y, loca amoena, amoenitas locorum.

krajní, (na pokraji jsoucí) marginalis; extremus, ultimus; na krajním konci mostu, in extremo ponte.

krajnost, extremum, extrema pl.

král, rex; jako k. žítí, regio victu atque cultu aetatem agere; k.-em voliti koho, alqm regem creare; někoho k.-em učiniti, alci regnum či summam rerum ad alqm deferre; k.-e dosazovati a sesazovati, regna dare et adimere; k.-em býti, regem esse, regnum obtinere, regiam potestatem habere; k. malé země, regulus; k. básníků, princeps poetarum.

kralevič, filius regis.

královati, regnare; k. nad kým, imperare alci, regere alqm; srov. král; dominari (jen s předlož. inter, in, in aliquos, in re; fortuna in omni re dominatur).

královna, regina.

kralovrah, parricida.

královský, regius; k.-á koruna, insigne regium, diadema; k. rod, stirps regia; k.-á rodina, domus regia; k.-é sídlo, regia; k.-á nádhera, cultus regalis; krále důstojný, regalis.

království, regnum.

kramář, caupo.

krása, pulchritudo, formositas,

species; (o řeči) pulchritudo, elegantia; (o krajinách) amoenitas.

krásný, pulcher; (o kráse mužské) formosus; (o kráse esthet.) elegans; k. hlas, vox suavis, dulcis; k.-á kniha, liber egregius, eleganter scriptus; adv. Plato velmi krásně praví, P. praeclare dicit.

krasocit, elegantia iudicii.

Krasopání, Venus.

krásti, furtum facere; furari alqd; furto subtrahere alci alqd.

krášlití něco, exornare.

krátký, perbrevis; tak k. čas, tanta exiguitas temporis.

krátiti něco, breviorum facere rem alquam; život někomu k., maturare alci mortem; k. si čas, tempus fallere; k. někomu čas, oblectare alqm.

krátko v. krátký.

krátkost, brevitatis; v k.-i (úhrnem) breviter, paucis.

krátkozrakost, metaf. imprudentia.

krátký, brevis, v k.-ém čase, brevi, brevi tempore; před k.-ým časem, brevi ante, nuper; po k.-ém čase, brevi post; k.-ými slovy, paucis; nejkratší den, dies brumalis, bruma; nejk.-ší noc, solstitium; nejk.-ší cesta, iter proximum; adv. krátko, krátce, breviter; k. před tím, haud ante; k. před, k. po, haud multum ante, haud multum post; zkrátka řečeno, ne longus sim, ut paucis dicam.

kratochvíle, (hra) ludus; (žert) iocus; (zábava) delectamentum; z pouhé k., per iocum; per ludum et iocum.

kratochvilný, iocosus.

kráva, vacca, bos.

krb, focus.

krčma, caupona.

krčmař, caupo.

krésba, imago.

kréslití, adumbrare, describere.

krev, sanguis; k. vyliti pro vlast, sanguinem pro patria profundere; bez krve, exsanguis; (k. stydlá) cruor.

krk, collum; (šíje) cervix, obyč. pl. cervices; (chřtán) gula; kolem k.-u někomu padnouti, amplecti alqm; běží o k., vita (tua) agitur; na k. uvaliti komu co, imponere alci onus, laborem.

krkavec, corvus.

krkolomný, periculosissimus.

krmě, cibus.

krmení, pastio; pabulum.

krmený, opimus.

krmití, nutrire.

kročej, gradus, gressus; (míra) passus.

króčiti, gradi; srov. kráčeti.

krój, vestis, vestitus, habitus.

krok, gradus, gressus; k. za k.-em, gradatim; k. za k.-em couvati, gradum sensim referre; ni na k. z domu nevyjítí, domo pedem non efferre, domi se tenere, publico carere; zdvojití k., gradum addere (sc. gradui); metaf. první k., initium, principium alci rei; první k. k něčemu učiniti, initium facere alci rei, ingredi in alqd (in bellum); neprozřetelný k. učiniti, temere atque imprudenter agere; nouze mne donutila k tomu k.-u, egestas impulit me, ut hoc facerem; toho k.-u lituji, paenitet me hoc fecisse; — (míra) passus.

krkodíl, crocodilus.

krom, kromě v. mimo.

kronika, annales, fasti, commentarii rerum gestarum.

kronikář, qui annales scribit.

kropítí, spargere, aspergere alqd.
krotitel, domitor; fem. domitrix.
krotiti, domare, (heluas) mansuefacere, mansuetum facere č. reddere (leonem, plebem); lid k., plebem coercere; (o vášních) coercere, cohibere, refrenare, continere (cupiditates, linguam); nemoci k. hněvu svého, irae non potentem esse.
krotký (od přírody) cicur (o zvířatech); mansuetus; domitus; (tichý) placidus, mitis.
krotnouti, mansuefieri.
kroupa v. kroupobítí.
kroutití, torquere; metaf. k. řeč, detorquere, false interpretari alqd.
krov, tectum; domus.
krtek, talpa.
kruh, orbis, circulus, gyrus; k. udělati, circulum, orbem describere; k. posluchačů, corona; v k.-u přátelském, inter amicos; v k.-u našem, inter nos.
krunýř, thorax.
krůpěj, gutta; ani k. krve, nihil sanguinis.
kroupobítí, grando; kroupy padají, grandinat.
krušiti se, laborare.
krušný, molestus, gravis, laboriosus.
krutost, crudelitas, saevitia; immanis atrocitas; k. zimy, asperitas hiemis, frigoris; k. bolestí, vis, magnitudo doloris; (přísnost) severitas, duritia.
krutý, crudelis, saevus, atrox; k.-á válka, bellum atrox; k.-á zima, hiems aspera; k.-á bolest, dolor acerbissimus; (přísný) severus, durus; k. trest, poena gravis; k.-ě právo, lex severa; adv. crudeliter, atrociter.

kružidlo, circinus.
krváceti, sanguinem fundere; rána silně k., multus sanguis manat e vulnere; k. pro někoho, sanguinem effundere, profundere pro alquo; srdce mi k., vehementer, gravissime doleo.
krvavý, cruentus; k.-á bitva, proelium cruentum, atrox.
krveproliti, caedes; cruor; bez krveproliti, sine sanguine.
krvežiznivost, crudelitas, saevitia.
krvežiznivý, caedis avidus.
krysa, mus, glis.
kryt, tectum; pl. k.-y (přístroj voj.) testudo, vinea.
krýti, tegere; k. dovoz spíže, com meatum tueri.
křehkost, fragilitas; (slabost) infirmitas, vitium.
křehký, fragilis; metaf. debilis, infirmus.
křehnouti, rigere; k. zimou, frigore (gelu) rigere, torpere.
křemen, silex.
křepčítí, saltare.
křepkost, vis, vires.
křepký, validus, firmus.
křeslo, sella, sedes.
křičeti, clamare, clamorem edere, tollere; k. o pomoc, auxilium implorare; k. na někoho, inclamare alqm.
křída, creta.
křídlo, ala; (u vojska) cornu, (u jízdy) ala.
křik, clamor; do k.-u se dáti, clamorem tollere, edere, clamare; (hádky) altercatio, iurgium.
křísiti, excitare.
křišťál, crystallum.
křivda, iniuria, iniquitas; mně se děje k., fit mihi iniuria; k.-u dělati někomu, iniuriam inferre, facere alci.

křivditi v. křivda; v tom mikřivdiš, hoc inique in me facis.

křiviti, incurvare, inflectere alqd.

křivo, na k., in obliquum.

křivolaký, curvus, flexuosus.

křivonohý, vārus.

křivopřísežný, periurus; perfidus.

křivý, curvus; (nachýlený na jednu stranu) obliquus; metaf. falsus; k.-á přísaha, periurium; k.-á zpráva, falsus nuntius; k.-ě svědectví, falsum testimonium; adv. k.-ě svědčiti, falsum testimonium dare; k.-ě přísahati, periurare.

kříž, crux; na k. přibiti, cruci affigere; k.-em sázeti, in quincuncem serere.

křížovatí (koho) cruci affigere alqm; cesty se křížují, via altera huc, altera illuc fert; myšlenky v hlavě se křížují, mens variis cogitationibus agitur, animus in varias partes trahitur; (o lodích a plavcích) vagari, vectari, navigare.

křovi, virgultum.

kterak? quomodo? quemadmodum?

který, qui; táz. quis, qui; k. z obou, uter; kterému před k.-ým přednost dáti, uter utri anteferendus est.

kterýkoliv, quicumque; quivis; quilibet.

kterýsi, aliquis; quidam.

kudrnatý, crispus.

kudy, (kam) quo, quem in locum; (jakou cestou) quā; nevím k. kam, quo me vertam, nescio.

kudykoli, quacunque via.

kuchař, coquus; hlad jest nejlepší k., fames optimum condimentum est.

kuchařka, coqua.

kuchyně, culina; k. veřejná, popina.

kukačka, cuculus.

kůl, stipes, sudes; (piliř mostový) publica.

kulatost, orbis.

kulatý, rotundus.

kulhání, claudicatio.

kulhati, claudicare, claudum esse.

kulhavý, claudus.

kůň, equus; na koně vsednouti, equum conscendere.

kupčítí, negotiari.

kupec, mercator, negotiator.

kupecký, mercatorius; k. krám, taberna.

kupectví, mercatura.

kupovatí v. koupiti.

kůra, cortex.

kurie, curia.

kuropění, cantus galli.

kuře, pullus.

kus propadne, fabula cadit.

kusý, (krátce ufatý) curtus, mutilus; (ne celý) mancus.

kuše, (luk) arcus; ballista.

kůzle, haedus, capella.

kůže, (nestažená) cutis; (stažená) pellis; k. ovčí, vellus; k. vydělaná, aluta; jest jen kost a k., vix ossibus haeret.

kvap, festinatio, properatio, (úzkostlivý) trepidatio; vojsko na k. sebrané, exercitus tumultuarius; k.-em, festinanter, propere, raptim; na k. něco uiniti, maturare alqd.

kvapiti, properare, festinare; k. někam, contendere, currere alquo; k. na koho, instare alci.

kvapný, properans, festinans, citus; (přeháhlený) praeceps; adv. properanter, festinanter.

kvás, fermentum; (hodování) convivium, cena.

kvásnice, faex.

kvěsti, florere; k. mladostí; aetate florere, vigere.

květ, flos m.; v plném k.-u jsoucí, florentissimus.

květen, Maius.

květina, flos.

květnatý, floridus; k. sloh, floridum dicendi genus.

kvetoucí, florens, floridus.

kvileni, lamentatio.

kvileti, lamentari; k. nad kým, deflere, deplorare alqm.

kyčel, femur, oris n.

kydati hanu na koho, ignominia, contumelia afficere alqm.

kýchatí, sternuere.

kyj, fustis, is m.

kynouti (hlavou), annuere (alci); metaf. štěstí mu kyne, fortuna ei favet; odměny kynou, praemia proposita sunt.

kynutí, nutus.

kyprý, tener.

kypřiti, molire (agros).

kyselý, acidus.

kývati, annuere (alci).

L.

labuť, olor, cygnus.

labuti, olorinus, cygneus; l. zpěv, cantus oloris.

labužnictví, cupedia.

labužník, cupes.

láce, parvum pretium.

laciné, parvo (pretio); l. prodati, parvo pretio, male vendere.

laciný, vilis, parvi pretii; l. býti, parvi pretii esse.

lačněti, esurire; (dobrovolně) cibo abstinere.

lačnost, ieiunitas, inedia; metaf. desiderium.

lačný, ieiunus.

laď, ordo; bez l.-u a skladu, inconditus, perturbatus.

ladem ležeti, cultu vacare, quiescere.

ladnost, venustas, elegantia.

láhev, lagoena.

lahoditi, blandiri alci; co smyslům l.-í, quod sensibus blanditur.

lahodnost, suavitas, dulcedo; l. řeči, lepor, suavitas.

lahodný, suavis, dulcis, iucundus, blandus; (přívětivý) lenis, mitis; adv. suaviter, leniter.

lahůdka, cibus suavis, lautus.

lákadlo, illecebra, ae; irritamentum; dáti se svěsti l.-y rozkoší, voluptatis illecebris corrumpi.

lákati, allicere, elicere (hostes ex urbe); trahere.

lákavý, blandus, suavis.

lakomec, homo avarus.

lakomost, avaritia.

lakomý, avarus, divitiarum cupidus; (skrby) sordidus.

lámání v kloubech, dolores artuum.

lámati, frangere, infringere; kolem l. rota frangere, contundere; l. (vy-lamovati) kamení, lapides e terrā excidere; l. rukama, plangere; metaf. l. sobě hlavu nad čím, in re aliqua exquirenda plurimum operae ponere.

lampa, lucerna.

laň, cervina.

láni, maledictio.

lano, funis; l. kotevní, f. ancorarius; (u plachet) rudens.

lanová, armamenta, orum.

lapati, lapiti, capere; l. lodi, naves capere, intercipere; lapati po něčem, captare alqd.

larva v. škraboška.

láska, amor (alci; a. mei, tui, eius, nostri č. in me, te, eum, nos); l. k rodičům, příbuzným, pietas; služba ž l.-y, officium; l.-y u koho dojíti, alqm sibi conciliare; l.-u ze srdce vypuditi, amorem ex animo eicere.

laskavost, benevolentia, favor; studium (alci); comitas, humanitas.

laskavý, benevolus, favens, amicus (alci); benignus, humanus, facilis; (o bozích) propitius; býti l. na koho, favere alci; l.-é jednání, benevolentia; l.-ě někoho vyslechnouti, alqm benigne audire.

laskomina, cupiditas; l.-u nač míti, appetentem esse alci rei.

lastura, concha.

lať, trabs.

látí (plísňiti), increpare alqm; (spí-lati nadáváním) conviciis consecrari.

latina, sermo latinus; dobrá l., sermo latinus; špatná l., sermo parum latinus; l.-ě učiti, latine docere; do l.-y překládati, in latinum (con)vertere; z řečtiny do l.-y, ex graeco in latinum (con)vertere.

latinář, linguae latinae peritus; latinis litteris doctus, eruditus.

latinský, latinus; adv. latine; dobře l.-y psáti, latine scribere; špatně l.-y psáti, male, inquinatē latine scribere.

látka, materia, materies; metaf. argumentum, res, locus; mám l.-u k mluvení, suppetit mihi quod dicam; mám l.-y dosti, res mihi suppetit; l.-u spořádati a rozdělití, res componere ac digerere.

láva, saxa liquefacta, massa ardens.

lavice, scammum; sedes; lectus,

i (us); (l. veslařská) transtrum; subsellium (hlav. l. soudcovská).

lazebník, balneator.

lázeň, lavatio.

lázně, balneae; (město) aquae; do l. jeti, ad aquas proficisci.

lebka, calva; (přilba) galea.

leč, praeter; nisi; nic jiného l., nihil aliud nisi; nikdo l., nemo nisi; též particip. excepto.

léčení, sanatio, curatio.

léčitelný, sanabilis, qui sanari potest.

léčitelství, medicina, ars medendi.

léčiti, mederi alci; l. se, medicamentis uti; dáti se l., medicum adhibere; sanare, curare (alqm).

léčivý, quod sanitatem restituit; l. pramen, aquae salubres č. prostě aquae.

léčka, rete, laqueus; metaf. laqueus, insidiae.

led, glacies; v l. se proměnití, conglaciare, frigore concreescere.

ledabyly, leviter.

ledajak, quocunque modo; (ledabyly) leviter, tenuiter.

ledajaký, quicunque, quivis; (s přihanou) obscurus, humilis.

ledakams, quocunque, quovis.

ledakde, ubicunque, quocunque loco.

ledakdo, quicunque, quivis.

leden, Ianuarius.

lednatěti v. led.

ledový, gelidus, glacialis.

ledva, vix.

ledvína, rēn, rēnis m. (obyč. plur.).

legát, legatus.

legie, legio.

legionář, legionarius.

lehce, leviter; facile; l. k porozumění, facile ad intelligendum;

tobě jest l. říci, facile dicere potes; něco l. bráti, parvi ducere.

lehkomyslnost, levitas animi.

lehkomyslný, levis; l. čin, leviter factum.

lehkost (na váze) levitas: facilitas; něco v l. bráti, negligere alqd.

lehkováznost, petulantia, levitas.

lehkovázný, levis.

lehkověrnost, credulitas.

lehkověrný, credulus.

lehkozbrojenec, levis armaturae, expeditus.

lehký, (na váze) levis; metaf. animus levis; (snadný, neobtěžný) facilis; to jest lehké, id facile effici potest, id nihil negotii habet; (nevelký) levis; l. rána, vulnus leve.

lehnutí (si), procumbere, (ku spaní) cubitum ire; (odpočinouti si) conquiescere; polem l., castra ponere; město lehlo popelem, urbs incendio deleta est.

lehounký, facillimus; po lehounku, sensim, paulatim, pedetentim.

lék, medicina, remedium.

lékař, medicus.

lékařské umění, medicina.

lékařství, medicina; zanášeti se l.-im, medicinam exercere.

lekati v. leknouti.

lekavý, pavidus, timidus.

leknouti, **lekati** (koho) terrere, perterrere alqm; terrorem alci inicere, incutere; l. se čeho, perterreri aliqua re; každého šustu se l., ad omnem crepitum perterreri.

leknuti, terror.

lem, limbus.

lemovati, praetexere alqd.

len, linum.

lenivěti, inertiae et pigritiae se dare.

lenivý, piger, ignavus, segnis; adv. segniter, ignave.

lenoch, homo deses, desidiosus.

lenost, pigritia, ignavia, inertia, desidia.

lep, gluten, inis n.

lepiti něco, agglutinare alqd alci rei; l. se, adhaerere alci rei.

lepkavý, tenax, lentus.

lepost, venustas, elegantia.

lepšiti něco, emendare, corrigere alqd.

lepý, venustus, lepidus.

les, silva; (hvozd) saltus.

lesk, splendor; nitor; candor solis, caeli; metaf. splendor (imperii, nominis, vitae).

lesklý, splendidus, nitidus, fulgens.

lesknouti se, splendere, nitere, fulgere.

lesnatý, silvester.

lesní, silvester.

lest, calliditas; dolus, fraus; l. válečná, fraus bellica.

lestně, per dolum.

lešení, tabulatum.

let, volatus; z ptačího l.-u hádati, augurium capere.

létati, volitare.

létavý, volucer.

letěti, volare; okolo l., praetervolare.

letitý, annosus, aetate provector.

letitost, aetas provectora.

letmo, volans; (ihned) illico, proptinus.

letní, aestivus.

léto, (rok) annus; (čas vůbec) tempus; l.-a služby vojenské, stipendia militaria; nejlepší l.-a života, flos aetatis; před dávnými lety, olim, quondam; (doba roční) aestas,

tempus aestivum; na počátku l.-a, ineunte aestate.

letohrad, villa.

letopis, obyč. pl. annales.

letopočet, ratio temporis, temporum ratio; v l.-u chybiti, temporibus errare; l.-u dbáti, temporum ordinem servare.

letora, natura, ingenium.

letos, hoc anno.

letošek, hic annus

letošni, huius anni.

lev, leo; bojovati jako l., fortissime pugnare.

levhart, panthera.

levice, manus sinistra; po l.-i, ad sinistram.

levný, parvi pretii; srov. laciný.

levo, na levo, ad sinistram, ad laevam.

levoboček, non iusta uxore natus.

levý, sinister, laevus; l.-á ruka, sinistra (manus).

lézti, repere; (bez nohou) serpere; dolů lézti, descendere; nahoru l., in altum eniti.

lež, mendacium.

ležeti, cubare, iacere; l. na něčem, incubare alci rei; l. polem, castra habere (contra alqm); l. posádkou, in praesidio esse; (o místech, krajinách) situm, positum esse, spectare (in orientem, occidentem solem); metaf. leží mi na srdci, id mihi cordi est.

lhář, homo mendax.

lháti, mentiri, mendacium dicere, falsa (pro veris) dicere.

lhavý, mendax, vanus, fallax.

lhostejně, negligenter; aequo animo; l. něco nésti, aequo animo alqd ferre.

lhostejnost, animus dissolutus.

lhostejný, dissolutus, lentus, otiosus; l.-ým býti k něčemu, negligere, non curare alqd.

lhůta, tempus; diēs (certa); l.-u dáti, diem constituere; l. prošla, diēs exiit.

libati, osculari.

libeznost, suavitas, iucunditas.

libezný, suavis, iucundus, mollis et delicatus.

libiti se, placere, probari (alci), satis facere (alci in aliqua re); o herci: plausus ferre; líbí se mi, videtur mihi; dáti si něco l., pati, ferre, aequo animo pati, to se mi nelíbí, alqd mihi displicet.

libo, bude-li ti l., si tibi videbitur; libo-li, si videtur; jest l., libet.

libost, suavitas, iucunditas; udělati něco někomu k l.-i, alcis gratia alqd facere; dle l.-i, ut libido fert; dle l.-i mé, arbitrato meo.

libovati si v čem, delectari aliqua re.

libovolně, ad arbitrium, ex libidine.

libovolný, arbitrio, ex libidine factus.

libovonný, bene olens, odoratus.

libovůle, arbitrium, libido.

libozvučný, canorus; (o řeči) numerosus.

libozvuk, sonus gratus; (o řeči) numerus.

libra, libra, pondo (indecl.).

libůstka, studium.

libý, suavis, iucundus, dulcis; adv. též bene (bene olere).

lic, (protiva: rub) pars superior.

lice, (tvář) gena; (obličej) facies, vultus, os.

licoměrnictví, simulatio.

licoměrník, simulator.

ličení, (vypravování) descriptio.

ličnost, simulatio.

ličidlo, fucus (*φύκος*).

ličiti, (lice) fucare genas; metaf. (krásliti) exornare; něco velmi živě l., summo colore alqd illustrare; (l. něco jinak než tomu skutečně jest) fingere, simulare; ličené přátelství, amicitia simulata; ličená bolest, simulatus dolor; (vypravová-
ním l.) describere, narare, exponere; l. polohu města, situm urbis exponere; (l. = uváděti o osobách) facere, inducere, Xenophon facit Socratem disputantem.

lid, (hromada lidí) turba, multitudo, magna vis hominum; (obecný l.) multitudo; (chátra) vulgus; oproti ušlechtlejšímu plebs; (národ) populus, též nomen, nomen populi Romani; l. městský, vulgus urbanum, oppidani; l. venkovský, agrestes; l. mladý, iuventus; l. branný, copiae, milites.

lidnatost, populi frequentia, hominum multitudo.

lidnatý, frequens, celebr.

lidovláda, multitudinis dominatio; populare imperium; l.-u zavěsti, rem publicam populari ratione constituere.

lidskost, humanitas; vši l.-i býti prázdny, omnis humanitatis expertem esse.

lidský, humanus; osudy l.-é, res humanae; kdyby mne co l.-ého potkalo, si quid mihi accidet; — (protiva přírody) l.-ou rukou provedený, manu, arte, opere; město rukou l.-ou opevněné, oppidum manu munitum; (vládný) facilis, humanus.

lidstvo, genus humanum; (lidé) homines.

liduprázdný, desertus.

lichoceni, blanditiae; adulatio.

lichotiti, blandiri (alci); adulari (alqm); l. se ke komu, blanditiis gratiam alcis inire.

lichotivý, blandus.

lichotník, homo blandus.

lichva, feneratio; na l.-u půjčovati, pecunias fenerari; zákon proti l.-ě, lex fenebris.

lichvář, fenerator.

lichvařiti, fenerari, alqd quaestui habere.

lichý, impar; vanus.

liják, imber.

liknavost, segnitias, pigritia.

liknavý, segnis, piger, ignavus.

liktor, licitor; l.-ové odhánějí kstupu, lictores summovent turbam.

lilie, lilium.

lipa, tilia.

lisati se ke komu, blanditiis gratiam alcis inire.

liska, corylus.

list, folium; (dopis) litterae, epistola; l. prosebný, litterae supplices, libellus; dostati l. prosebný, adiri per epistolam.

listí, folia, orum; frons, dis.

listina, litterae; veřejná l., tabulae publicae.

listnatý, frondosus.

liščí, vulpinus.

lišej, lichen.

lišiti se, distare, inter se differre, diversum esse, abhorrere a re aliqua; tím se od nich lišíme, hoc inter nos et illos interest.

liška, vulpes.

lítati, volare, volitare.

litéra, littera.

litérát, grammaticus, litteratus.

litératura, litterae.

litérní vzdělání, litterae.

liti, fundere; l. se, fluere, manare.

litice, furia.

lito jest koho, miseret me alcis; jest mi líto, že... molestum mihi est, quod...

lítost, dolor, maeror; (slitování) misericordia; l. míti nad kým, misereri alcis; (pykání) paenitentia.

lítostivý, misericors, misericordia commotus; adv. l.-ě plakati, effusissime flere.

lítovati koho, čeho l. osobně: miserari, commiserari alqm, alqd; lituji osudu Recka, miseror fortunam Graeciae; zželelo se mi osudu, commiseratus sum fortunam; misereri alcis; II. neosobně: lituji onoho kmeta, miseret me illius senis; nelituji, že jsem žil, non paenitet me vixisse č. quod vixi.

lítý, acer, vehemens, ferus; l. boj, proelium atrox; l.-á řeka, rapidum flumen; l.-á zvíř, fera.

lízati, lambere.

lkáti nad čím, gemere alqd.

lněný, linteus.

lnouti k čemu, adhaerere alci rei; l. ke komu, addictum esse alci; l. s celou duší, totum esse alcis.

loď, navis; na l. vstoupiti, navem conscendere; l. do moře spustiti, navem deducere; l. válečná, navis longa; l. nákladní, navis oneraria; l. spíží, navis frumentaria; l. kupecká, navis mercatoria.

loděnice, navalia, ium.

lodička, navicula, linter (f.).

lodní, navalis.

lodník, nauta.

lodstvo, classis; copiae navales; l. vypraviti, classem instruere, parare; l. zříditi, classem aedificare, facere.

logika, dialectica, ae, n. — orum.

lomý kamenné, lautumiae.

lomcovati (kým), quassare alqd.

lomož, fragor, strepitus.

loní, v loni, priore, superiore anno.

lonský, prioris, proximi anni.

lopotiti se čím, labore confici, desudare in re aliqua.

lopotný, molestissimus, miser.

los, sors; l. metati, sortiri alqd č. de aliqua re; l. padl na koho, sors alcis exiit; (osud) sors, fortuna.

losovati, v. sors.

lotr, latro, sicarius.

lotrovský, latrocinio assuetus; sceleratus; adv. more latronum.

lotrovství, latrocinium; scelus, facinus nefarium.

loučení, discensus.

loučiti se s kým, discedere; abire ab aliquo; l. se světem, vita excedere.

louka, pratum.

loupání v údech, dolores artuum.

loupati, deglubere; loupá jej v kloubech, artus eius laborant.

loupež, rapina, raptus; na l. vyjítí, raptum, praedatum exire; l.-í se živiti, raptu vivere; (kořist) praeda, raptum.

loupežiti, rapinas facere, latrocinari.

loupeživost, rapacitas.

loupeživý, rapax, rapinae avidus.

loupežnictví, rapina, latrocinium.

loupežník, praedo; l. námořní, pirata.

loupežný, rapax; l.-á rota, latrocinium; l. loď, navis piratica, č. praedatoria.

loupiti, rapinas facere, latrocinari.

loutna, fides, ium.

louže, lacuna, palus.

lov, venatio, venatus; na l. jíti, venatum ire; na l.-u býti, venari; (korib) praeda venatica, venatio; l. ryb. piscatus, l. ptáků, aucupium; l. perel, margaritarum conquisitio.

lovec, venator.

lovecký, venaticus (canis); l.-á síť, plagae; l.-á rozkoš, venandi voluptas.

loveni v. lov.

loviti, capere, venari; l. ryby, piscari.

lože, cubile; (lůžko kě spaní) lectus; na l. jíti, cubitum ire, dormitum se conferre; býti na smrtelném l.-i, moribundum esse; (o zvíři) cubile.

ložnice, cubiculum.

lpěti, adhaerere (alci), se addicere, inhaerere (alci rei, in re); krev lpí na někom, respersum esse sanguine.

lstivost, malae artes, dolus.

lstivý, malitiosus, dolosus; adv. per dolum.

lučina, pratum.

lučiště, arcus, us.

lučištník, sagittarius.

luční, pratensis.

luh, campus, pratum.

luh, arcus.

luna, luna.

luňák, milvus.

lůno, sinus.

lupen, folium.

lupenatý, foliis abundans.

lupeni, folia, orum.

lupič, lupičství v. loupežník loupežnictví.

luza, vulgus, i, n.

lůžko v. lože.

lví, gen. leonis.

lýko, liber.

lyra, fides, ium.

lyrický, lyricus; básnictví l.-é, poesis lyrica, melica.

lyrik, poeta lyricus, melicus.

lysý, calvus.

lýtko, sura.

lze, v. možno jest.

lživost, vanitas, mendacium.

lživý, mendax, fallax; (smýšlený) falsus, commenticius; adv. fallaciter, falso.

M.

macecha, noverca.

mačkati, premere.

máchatí (oštěpem) hastam torquere; m. rukou, manum, brachium iactare.

majetek, bona, orum; res (familia-
ris); fortunae; m. můj, mea; jsem bez majetku, inops sum.

majetník, possessor, dominus.

majetný, locuples, dives.

mák, papaver.

makavý, (= zřejmý) manifestus, apertus.

makovice, papeveris caput.

malátněti, languescere.

malátnost, languor: m. duševní, languor animi, animus remissus.

malátný, lassus, defessus.

malba, pictura; tabula picta.

malebný, amoenus.

málem, fere, paene, prope; non (haud) multum abest, quin.

maličko, paulisper.

maličkost, res parva, levissima, vilissima; není m.-í. non leve est; est aliquid; provedl něco, co nebylo m.-í, id quod erat difficillimum, effectit; otázal bych se rád ještě na nějakou m., habeo paulum, quod requiram; (dětství) pueritia; od m.-i, a puero, a pueris.

maličky, parvulus, pusillus; od malička, a teneris unguiculis.

maličernost, nugae.

maličerný, levis, inanis; m. duch, parvus, pusillus animus.

maliř, pictor.

maliřství, ars pingendi, pictura.

málo, 1. (u subst. v sing.) exiguus, parvus, paulum, parum (s gen.); m. užitku míti z čeho, exiguum fructum capere ex aliqua re; m. práce, parum operae. — 2. (u subst. v plur.) pauci (homines, milites); m. věci, pauca, orum; m. slovy, paucis (verbis), breviter; (několik) aliquot (po málo hodinách, aliquot horis interiectis); též obratem: quotus quisque (jak málo jest těch, kteří by si nepřáli, quotus quisque non cupit). — 3. (bez subst.) paulum, paululum, parum; litotes: ne m. = mnoho, valde, vehementer, ne m. býti zarmoucen čím, non mediocriter affici aliqua re; m. chybí, že, paulum, haud multum, non multum abest, quin; komp. čím déle, tím méně, in diem minus, minus minusque; více méně, plus minusve; nic méně, nihilo minus, mnohem méně, multo minus.

málokdo, málokterý, pauci.

málokdy, minime saepe, raro, per raro; m. se přihází, raro fit, ut; někdy se vyjadř. adjekt. rarus.

maloměstský, rusticanus, oppidanus.

maloměšťák, homo rusticanus; oppidanus.

málomluvnost, inopia sermonis.

málomluvný, parce verbis utens.

malomyslňeti, animum demittere; animo demitti.

malomyslnost, timiditas; desperatio.

malomyslný, timidus; býti m., animo esse demisso; adv. animo demisso.

malování, pictura.

malovati, pingere.

malý, parvus; (nepatrný) exiguus; někdy adverbem: paulum, paululum (m. zisk, paulum lucri); (o počtu) exiguus, parvus, modicus, též: pauci, paucitas; tak m., tantus, tantulus; posádka jest tak m.-á, že . . . praesidii tantum est, ut; po m.-é chvíli, non ita multo post.

mam, mámení, fraus; fallaciae.

mámíti, fallere, decipere.

maně, casu, forte, ex (de) improviso.

manžel, coniux, maritus.

manželé, coniuges.

manželka, coniux, uxor; dceru za m.-u komu dáti, filiam alcuí nuptum dare, in matrimonium dare, in matrimonio collocare; za m.-u míti, in matrimonio habere; za m.-u pojmuti, uxorem ducere alquam.

manželský, coniugalis; m.-á věrnost, coniugii fides; (o dětech) liberi iusta uxore nati; m. svazek, connubium.

manželství, matrimonium; (se stanoviska právního) connubium.

markytán, lixa.

marně, frustra, inaniter, nequiquam; m. se namáhati, operam perdere, operam frustra consumere.

marníti (peníze, jmění), pecuniam profundere, rem familiarem dissipare; m. čas, tempus perdere, absumere.

marnivost, inanitas, iactatio; v. marnotratnost.

marnivý, inanis; v. marnotratný.

marnost, inanitas, vanitas.

marnotratník, homo prodigus, effusus.

marnotratnost, effusio; luxuria; sumptus effusi.

marnotratný, prodigus, profusus.

marný, vanus, irritus; m.-á práce, labor irritus; m.-é prosby, preces irritae; m.-é řeči, verba inania; m.-á naděje, spes vana, inanis; m.-á chlouba, iactatio, gloriatio.

maření času, temporis iactura.

mařiti v. marniti.

masité jídlo, caro.

maslo, butyrum.

maso, caro.

masožravý, carne vescens.

mast, unguentum; m.-í potřítí, unguento oblinere alqd.

másti, turbare; perturbare; m. se v řeči, verba confundere.

masný, pinguis.

matčin, maternus.

mathematický, mathematicus; m.-é vypočítání, rationes mathematicorum; adv. mathematicorum more, ratione; mathematicky něco dokázati, mathematicorum ratione concludere alqd.

matematik, mathematicus; dobrý m., mathematicorum peritissimus.

matematika, mathematica, ae.

mateřský, maternus, matris; láska m.-á, amor matris; srdce m.-é, animus maternus; jazyk m., sermo patrius.

mateřština = jazyk mateřský v. mateřský.

matička, matercula.

matka, mater, parens; m.-ou býti, liberos peperisse.

mávati, micare (gladiis), vibrare (hastas).

mazati, linere, ungere.

maziti se, blandiri (alculi).

mdloba, languor, lassitudo.

mdlý, languidus, infirmus; fatigatus; býti mdlý, languere; (umdlený) fatigatus.

meč, gladius, ensis, ferrum; m.-em komu prsa prokláti, gladio alqm per pectus transfigere, gladium alculi in pectus infigere; m. do pochvy schovati, gladium in vaginam recondere; m. tasiti, gladium stringere.

mečeti, balare.

meď, mel.

měď, aes.

měděný, aëneus.

medovina, mulsum.

medový plást, favus.

medvěd, ursus.

mech, muscus.

měch (kožený) uter, ris m.

měchýř, vesica.

měkčiti, mollire.

měkkost, mollitia.

měkký, mollis; m.-á půda, humus facilis.

měknouti, mitescere.

mělcína, vadum, locus vadosus.

mělký, tenuis, vadosus; m. člověk, ingenium tenue, hebes, tardum.

měnití, mutare; m. něco za něco, permutare alqd re aliqua, m. barvy, versicolore esse.

měnivost, inconstantia, mobilitas.

měnivý, varius.

menšina, pars minor.

menšiti, minuere alqd.

měřice, modius.

měřičtvi, geometria.

měřitko, ratio, norma.

měřiti, metiri; m. se s kým, contendere. certare cum alquo; něco dle něčeho m., metiri, ponderare, aestimare alqd (ex) aliqua re.

měsíc, luna; zatmění m.-e, lunae defectio; mensis.

měsíčný, lunaris, též gen. lunae; světlo m.-é, lumen lunae; m. rok, annus ad cursum lunae descriptus; m.-á noc, nox lumine lunae illustrata.

město, urbs, (menší) oppidum; m. hlavní, caput regni.

městský, urbanus, oppidanus; m.-á rada, senatus urbanus; m.-á čtvrť, vicus; m.-ý život, vita urbana; adv. oppidanorum more.

meškání, mora, dubitatio, haesitatio; bez m., statim, mora non interposita.

meškati, (intrans.) morari, versari, vivere (in loco alquo); m. u koho, morari apud alqm; m. se čím, morari in aliqua re; (trans.) retinere, morari alqm, in mora alculi esse.

měšťan, civis, oppidanus.

měšťanka, civis.

měšťanství, civitas; m. (= měšťanské právo) komu dáti, civitate alqm donare.

měšťanstvo, civitas, cives.

metaci kopí, telum missile.

metafora, translatio.

metati, iacere; m. střely na koho, conicere tela in alqm; m. losy oč, sortiri de re aliqua.

metla, virga; mrskati koho metlou, virgis caedere alqm.

meze, finis, terminus, limes; metaf. modus; z mezi vykročiti, modum excedere; určité m. položiti, fines certos terminosque constituere.

mezek, mulus.

mezera, intervallum, spatium; m. (střelbou učiněná) ruinae muri.

mezi (místně, časově) inter; o vzájemnosti: milujeme se m. sebou,

amamus inter nos; m. vůdci byl veliký spor, inter duces fuit magna contentio; ve výz. partitivním: nejlepší m. všemi, optimus inter omnes.

mezinárodní právo, ius gentium.

mežitím, interea; dum haec geruntur.

mezník, terminus.

mezovati s čím, finitimum, vicinum esse (alculi); m. s krajem, attingere terram.

mlha, nebula.

mlhavý, nebulosus.

mič, pila; m.-em hráti, pila ludere.

míhati se, něco se mi míhá před očima, ante oculos alqd versatur

míchatí, miscere; m. se v cizí věci, aliena negotia curare; m. něco k něčemu, admiscere alqd rei alculi.

míjeti, (o čase) abire, transire, effluere; srov. minouti.

miláček, amor, amores, deliciae, amores et deliciae (alculis); býti něčí m.-em, ab alquo diligi č. alculi carum esse; nikdo nebyl větším m.-em lidu, nemo multitudini carior fuit.

mile, mille passus nikoli passuum, pl. milia passuum; (milní sloup) lapis; pět mil od města, ad quintum lapidem.

milenska, deliciae; amica.

milerád, libentissime; učinil jsem to m., non invitus feci.

milion, decies centena milia; dva m.-y, vices centena milia.

milionkrát, (fig. nesčíslněkrát) sexcenties.

milník, lapis.

milosrdnství, misericordia; bez m, durus, crudelis; m. se dovolávatí, misericordiam implorare.

milosrdný, misericors; býti m. ke komu, misericordia uti in alqm.

milost, gratia, favor, clementia; (dobrodíni) beneficium; (odpuštění) venia, impunitas; o m. prositi, veniam petere; na m. přijmouti, veniam dare, tribuere alcuí, ignoscere alcuí; na m. nemilost se vzdáti, se suaque omnia potestati victoris committere; (amnestie) oblivio, ante actarum rerum oblivio.

milostivý, benignus, comis, benevolus, favens; adv. benigne, comiter.

milostník něčí, gratus acceptus alcuí, qui multum valet gratia apud alqm.

milostnost, suavitas, venustas.

milování, amor, studium; m. hodný, amabilis; dignus, qui ametur.

milovati, amare, diligere; m. se vespolek, amare, diligere inter se; m. ctnost, virtutem amplecti.

milovník, amans, studiosus alcis rei; m. hudby, musicorum studiosus; m. pravdy, cultor, studiosus veritatis.

milovný v. milovník.

milý, carus, dilectus, gratus; býti komu m.-ým, amari, diligi ab alquo; (příjemný) gratus, acceptus; nej-milejší jídlo, cibus, quo quis maxime delectatur; jest mi velmi milo, hoc mihi pergratum est; není mi milo, non placet; bude-li ti milo, si tibi videbitur.

mimický, mimicus.

mimo, (o prostoru) extra; m. území, extra fines; m. dům, extra domum; metaf. m. pořádek, extra ordinem; (při slovesech pohybu) praeter; m. jíti, praeterire; m. jeti, praetervehi; (o přednosti a výmince) všichni m. Hortensia, omnes praeter Hortensium; (o přílišnosti) mimo obyčej, praeter consuetudinem; m. naději,

očekávání, praeter opinionem, spem, exspectationem; m. to, praetera, insuper, ad hoc.

mimochodem, occasione data; m. o něčem se zmíniti, mentionem inicere de aliqua re, perstringere alqd, leviter tangere, attingere alqd.

mimovolně, non (mea) sponte; nescio, quo modo.

mimovolný, fortuitus, inconsultus.

mince, nummus, i.

minění, opinio, sententia; veřejné m., existimatio, sententia vulgi; dle mého m., ut mea fert opinio, mea sententia; ve svém m. vytrvati, in sententia permanere, perseverare; toho m. se držím, illud teneo; od svého m. odstoupiti, a sententia sua discedere; své m. projeviti, sententiam suam aperire; někoho od jeho m. odvrátiti, de sententia alqm deducere, movere.

miniti, putare, opinari; (úsudek pronášeti) censere; (souditi) existimare, arbitrari; (chtíti) cogitare, velle; zvl. obraty: co tím miniš? quo animo istud dicis?; miním onoho, illum dico; s někým dobře m., bene velle alcuí.

minouti, praeterire (alqm, alqd); rána minula, aberravit; m. se s čím, effugere alqd; m. se s pravdou, errare, in vitium delabi; m. se s účelem, propositum, consilium non assequi; m. se s výsledkem, quo volumus non pervenire; (přestati) finem habere, capere; (o čase) abire, praeterire; jeden, dva a více ještě dni minulo, dies unus, alter, plures intercesserunt.

minulost, tempus praeteritum; praeterita, orum.

minulý, praeteritus; m.-ého roku,

superiore anno, anno ante; m.-é noci, nocte superiore.

mir, pax; (svornost) concordia; úplný m., summa pax; v míru i válce, domi bellique; m. učiniti, pacem facere, iungere, componere; m. se smluví za těch podmínek, aby, pax convenit in eam condicionem, ut; m. rušiti, pacem dirimere, frangere; v míru žiti, pace uti; m. navrhnutí za těchto podmínek, pacis condiciones ferre.

mira, mensura, modus; plnou měrou, abunde, affatim; vrchovatou měrou, cumulate; v hojně míře komu odplatiti, cumulatam gratiam alcuí referre; — m. = měřice, modius; (metaf.) modus, ratio; míru zachovati, modum adhibere, observare; míru přestoupiti, modum excedere; ultra modum progredi; přes míru, supra, praeter modum, nullo adhibito modo, valde, vehementer, admodum; (= mysl) v dobré míře býti, hilaro animo esse; ve zlé míře býti, male affectum esse; velká mira učnosti, magna, ampla doctrina.

mirniti, moderari (s dat., acc.), coërcere; m. se, temperare sibi; m. se v řeči, linguam continere, linguae moderari.

mirnost, temperantia, continentia, aequus animus; m.-i dbáti, modum adhibere in aliqua re.

mirný, moderatus; lenis (ventus, poena); adv. moderate, temperanter; mírně žiti, continentem esse in omni victu cultuque.

mirumilovný, placidus, pacis studiosus, amans.

miřiti (nač) telo petere (alqm, alqd); kam to miřiti? quorsum hoc spectat.

misa, lanx, patina; m. obětná, patera.

misiti, miscere, permiscere; víno s vodou m., vinum aqua miscere; srov. míchatí.

miska (obětní), patera.

místnost, locus.

místný, opportunus, commodus; zdá se mi býti m.-é, in loco mihi esse videtur.

misto, (v původ. smyslu) locus, pl. loca; sedes; pevné m., locus munitus; na rozličných m.-ech, passim; na prvním, posledním m.-ě seděti (u stolu), superiorem, inferiorem accubare; na prvním m.-ě v divadle seděti, in prima cavea sedere; na tomto m.-ě, hic; na toto m., huc; (volný prostor) spatium; neměli m.-a v žaláři, carcer eos non cepit; metaf. (o zastoupení) na m.-ě někoho, loco alcis, pro alquo; na m.-ě otec někomu býti, pro patre esse alcuí; m. aby přispěl spojencům, pro ope ferenda sociis, ale též mnohdy pomocí cum s conj. neb tantum abest, ut... ut; na př. m. co by mně měl děkovati, spílá mi, cum gratias mihi agere debeat, mihi maledicit; m. chvály dostalo se mu všeobecného záští, tantum abfuit, ut laudaretur, ut omnibus odio esset; m. něčí zastávati, vice, officio alcis fungi; kdybych byl na tvém m.-ě, si tuo loco essem; na m.-ě koho zvolenu býti, in locum alcis suffici; na m. koho nastoupiti, in locum alcis succedere; m. něčí zaujati, suscipere partes alcis; (o úřadu) vyšší m., magistratus, princeps; na vyšším m.-ě něco oznámiti, ad magistratus, ad principem deferre; přední m. držeti, principatum obti-

nere; (časově) na m.-ě, statim illico, ex tempore.

mistořřitel, praefectus, proconsul, propraeor; býti m.-em provincie, provinciae praeesse.

mistořřitelství, praefectura, imperium.

mistr, magister, antistes, princeps alcis rei, peritissimus alcis rei, perfectus in re.

mistrný, (o osobách) peritissimus, artifex; (o věcech) praecipuae artis, summa arte factus, politissima arte perfectus; adv. egregie.

mistrovský, srov. mistrný; m.-é dílo, opus artis absolutum; m. ruka, summa ars.

mistrovství, summa alcis rei peritia.

míti, I. (platnost trans.) habere; esse v obratu: est mihi alqd; possidere; uti: m. štěstí, felicitate uti: m. příhodný vítr, uti vento secundo;

(o moci, kterou kdo má) penes alqm est alqd; praetor má moc souditi, penes praetorem est iudicandi potestas; (k označení vlastnosti) esse s gen. neb ablt.; mnoho vědomostí mítí, magna esse doctrina; nemá do sebe ctnost tolik sil, non est virtus tantarum virium; (= pokládati koho zač) habere, putare, ducere, existimare; dobře máš, recte dixisti; m. vše za ztracené, de rebus summis, de omni salute desperare; za zlé mítí komu co; vitio vertere, dare alcuí alqd; (předmět vyjadřuje se větně) mám co psáti, habeo, quod scribam; mám co plakati, est, quod fleam; mám co dělati, habeo, quod agam; (v platnosti dubitativní) co mám činiti, quid faciam?; co jsem měl činiti? quid

facerem?; nač mám vypočítávati množství umění? quid enumerem artium multitudinem?; já bych tě měl vytrhovati? egone ut te interpellem? — II. (plat. intrans.) jak se máš? quomodo vales?; měj se dobře! vale!; jak se máš (vzhledem k něčí poměrům), quo loco sunt res tuae?; věc má se tak, res ita se habet, ita est; to se má k sobě naopak, diversa ratio est.

mizeti, evanescere; naděje mizí, spes evanescit; čas mizí, tempus transit; mravnost mizí, mores corumpuntur.

mizina, exitium, interitus, perniciēs, miseria; na m.-u přijíti, perire, pessum ire; na m.-u přivéstí koho, perdere alqm.

mládě, pullus; catulus.

mládenec (starý), caelebs.

mládenecký, iuvenilis; v. mladi-
stvý.

mládež, iuventus, iuvenes, adulescentes.

mládi, **mladictví** v. mladost.

mladík, adolescens, iuvenis.

mladistvý, puerilis, iuvenilis; m. věk, aetas puerilis.

mladost, pueritia; adolescentia; iuventus; za mé m.-i, me parvulo, puero; od m.-i, a pueritia, a puero (is), ab ineunte aetate.

mladý, parvus, non multorum annorum; m. muž, iuvenis; m.-á dívka, puella; m. lid, iuventus; velmi m., admodum adolescens; mladší, (natu) minor; (u zvířat) pullus: m. kůň, pullus equinus; m. býk, iuventus.

mlat, (kladivo) malleus; (humno) area.

mlátiti obilí, frumentum terere.

mlčky, tacite, silentio; m. něco snášeti, tacitum alqd ferre.

mlčeni, silentium; m.-ím něco po-
minouti, silentio praeterire alqd.

mlčennivost, taciturnitas.

mlčeti, tacere, silere; m. k čemu, tacere ad alqd, tacitum audire alqd.

mléčúný, lacteus; m.-á cesta, orbis lacteus.

mléko, lac, lactis n.

mlha, nebula.

mlíti, molere; mola frangere.

mlsati, ligurire alqd.

mlsnost, liguritis; cupedia.

mlsný, liguriens.

mluva, oratio, genus dicendi; vznešená, velebná m., magniloquentia, granditas verborum; m. obecná, sermo vitae communis; způsob m.-y, usus loquendi.

mluvčí, orator, interpres.

mluviti, loqui; m. s kým, colloqui cum alquo; m. ke komu, alloqui, compellare alqm; nemluvě o jiných věcech, omissis rebus aliis; m. o kom hanlivě, de fama alcis detrahere, secus dicere de alquo; mluví se o tom všudy, omnium sermore haec res celebratur; do duše m. někomu, graviter alqm movere; (řečniti) dicere, orationem habere, verba facere.

mluvnice, grammatica, ae.

mluvozpyt, ars grammatica.

mluvozpytec, grammaticus.

mluvozpytný, grammaticus.

mlýn, mola, ae; pistrinum.

mlýnář, pistor.

mniti, putare, arbitrari, opinari.

mnohdy, saepe, nonnunquam.

mnoho, 1. (subst.) mnohé věci, multa; m. výborného, multa praecleara; m. práce mítí, multis occu-

pationibus distineri; m. peněz, magna pecunia; m. lidí magnus numerus hominum, multi (homines); jest nás m., multi sumus; mítí m. čeho, abundare aliqua re; — 2. (adverb.) o m., mnohem, multo (multo melior), longe (mnohem jinak, longe aliter).

mnohokrát, saepe, saepenumero.

mnoholetý, grandaevus, multorum annorum.

mnohonásobný, multiplex; adv. multum.

mnohoslabičný, multarum syllabarum.

mnohostranné vědění, multarum rerum scientia.

mnohovláda, multorum imperium.

mnohý, multi; non pauci; mnozí učenci, multi et ii docti; (některý) non nemo, quidam; mnozí mají za to, sunt, qui credunt.

množiti, augere, amplificare; m. se, augeri, amplificari.

množství, multitudo; u velikém m. magno numero; m. darů, abundantia munerum; (o váze) copia, vis, pondus (auri magnum, ingens pondus).

moc, potestas, copia, ius (alqd. faciendi); plná m., auctoritas; mítí m. nad životem a smrtí, vitae necisque potestatem habere; z moci mého úřadu, iure, auctoritate muneris mei; z moci zákona, ex lege; (násilí) vis, moci uživati, vim adhibere; moci uživati proti někomu, vim alcuí inferre; moci, vi, per vim; m. branná, vojenská, copiae, exercitus; (velení, vláda), imperium; svrchované moci dosíci, summa rerum potiri; m. státní, opes; velkou m. mítí, multum posse, valere.

mocen v. mocný.

moci, posse; nemoci, non posse, nequire; nemohu za to, mea culpa non est; může býti, fieri potest, ut . . . ; může se státi n. býti, že ne — posse se záporným inf. (může býti, že se nevrátíš, potes non reverti; může býti, že se neprobudíš, potes non expergisci); (směti) licet; můžeš to učiniti, licet id facias; (mocen býti, silen býti) posse, valere; mnoho m., magnas opes habere, auctoritate multum valere; — m. bývá mnohdy slovesem fraseolog. a tu se prostě vynechává, ku př. nemohu pochopiti, viděti, non intellego, non video, nemohu se pamatovati, non memini; můžeš mi věřiti, crede mihi.

mocnář, rex, princeps.

mocnářství, regnum, imperium.

mocnost, vis, pl. vires; m. božská, numen divinum.

mocný, potens, pollens, důraz, potens pollensque; opulentus, potens; mocnějším býti, maiores opes habere, plus posse n. valere; (silný) validus, firmus; mocen čeho, potens, compos alcis rei; m. sám sebe, compos sui; — adv. vehementer, valide; mocně působiti, multum, plurimum valere; mocně na někoho působiti, excitare alqm.

močál, palus.

močálový, paluster, -ris, -e.

močiti, madefacere.

moderní, novus, recens; qui nunc est.

modlení, precatio; (veřejné) supplicatio.

modlitba, preces; m.-u konati, precationem facere, precari.

modlit se, precari; m. se k bohu, vota facere, deum precari, orare,

invocare; m. se k bohu za něco, a deo alqd. precari.

modrošedý, glaucus.

modrý, caeruleus.

modř, color caeruleus.

mohovitost, divitiae.

mohovitý, locuples, dives.

mohutnost duševní, animi facultas.

mohutný, potens, pollens; (veliký) magnus, ingens.

mohyla, tumulus.

mok, humor.

mokrý, (zevně) madidus, (u vnitř) humidus; m. býti, madere.

monarchie, unius dominatus, imperium singulare, regnum.

mor, lues, pestilentia, pestis.

morová rána v. mor.

moruše (strom) morus, i, f.; (plod) morum, i.

moře, mare; po m.-i. mari; pustiti se na m., mare ingredi; vysoké m., altum; m. středozevní, mare nostrum.

mořiti, vexare, dolore conficere alqm.

mořský (v moři jsoucí, k němu patříící), marinus (deus, piscis, aqua); m.-é lázně, aquae marinae; (u moře se nacházející) maritimus (portus, sinus), m. loupežník, praedo, pirata; m.-á nemoc, nausea; hladina m.-á, aequor.

mosaika, opus tessellatum.

mosaz, orichalcum.

most, pons; m. vystavěti, strhnouti, pontem facere, rescindere; m. lodní, pons ex navibus iunctis factus; lodní m. na řece udělati, fluvium ratibus et lintribus iungere; m. přes řeku udělati, pontem facere in flumine, flumen iungere ponte.

motýl, papilio.

moudrost, sapientia; pravidlo m.-i, praeceptum sapientiae.

moůdrý, sapiens; (opatrný) prudens; adv. sapiens, prudenter.

moucha, musca.

mouka, farina.

mouřenin, Aethiops.

movité jmění, res, quae moveri possunt.

mozol, callum.

možná (věc), **možno**, posse s přísluš. obratem infinit.; uzdravení jest m., valetudo restitui potest; to není m., id fieri non potest; to mi není m., id quidem efficere non possum; pokud mi m., quantum possum; není m., abych ne . . . , facere non possum, quin; u superl.: quam, co m. největší počet, quam maximus numerus, vypravil co m. největší počet vojska, quam maximas potuit copias armavit; (iron.) je-li m. itane? quid ais?

možnost, facultas, copia; vires; podle mě m.-i, pro viribus meis; to jest nad moji m., hoc excedit modum virium mearum, facultates meas; častěji opisem pomocí sloves posse, fieri posse; nenahlížím m. té věci, non intellego, quo modo id fieri possit; popírám m. toho, nego rem fieri posse.

možný, qui fieri potest; m.-ým učiniti něco, facultatem dare, facere alcis rei neb alqd. faciendi; ve spojení s všecek: quisquis, všechna m.-á jména, quidquid nominum inveniri potest; v. možná.

mračiti se, nubibus obduci; metaf. o člověku frontem contrahere.

mračno, **mrak**, nubes; m.-a vystupují caelum nubibus obducitur, tempestas ingruit; jest pod mrakem, caelum nubibus obductum est.

mrákota, subita animi defectio.

mramor, marmor, oris, n.

mramorový, marmoreus.

mrav, mos, consuetudo; institutum (obyčej) ritus; (m. náboženský) cerimonia; m.-y, mores, při takovém porušení m.-ů, in tam corruptis moribus; dobré m.-y, honestas, pudor.

mravenec, formica.

mravně, honeste; m. žíti honeste, cum honestate vivere; jsi m. zavázán toto učiniti, tuum est (debes) hoc facere.

mravnost, mores, honestas, pudor.

mravný, honestus, probus, bene moratus; m. život, vita honesta; (k mravům se vztahující) ad mores pertinens, též gen. morum; m.-é naučení, praeceptum veri rectique; m. cit, verecundia; m. svoboda, libertas animi; s m.-ého stanoviska něco posuzovati, ad mores referre alqd.

mravokárce, censor morum.

mravopěčnost, honestas, mores.

mravouka, morum praecepta.

mráz, frigus; m.-y, frigora; metaf. horror; m. jde po mně, horror me perfundit.

mrázivý, gelidus, frigidus.

mrhati, pecuniam profundere, rem familiarem dissipare.

mrcha, cadaver.

mrskati, caedere alqm. virgis.

mrštiti, iacere, con-, proicere (alqd.); m. něčím o zemi, prosternere alqd. humi.

mrštnost, agilitas.

mrštný, pernix, agilis; adv. perniciter.

mrvice, apoplexia; m.-í raněnu býti, apoplexia arripi, frangi.

mrtvoia, corpus mortuum; m.-u něčí provázeti, funus alcis exsequi.

mrtvý, mortuus; m.-ví (v podsvětí) inferi; říše m.-vých, manes, umbrae, inferi; v říši m.-vých, apud inferos; obět za m.-é, inferiae; srovn. vzkřísiti; metaf. m. jazyk, lingua mortua; m.-é ticho, vastum silentium.

mrva, stercus.

mrvíti pole, stercorare agrum.

mrzák, homo debilis ac mancus.

mrzeti, (neosob.) mrzí mne něco, piget, taedet, paenitet me alcis rei; moleste, aegre ferre; všechno mne mrzí, stomachor omnia.

mrzkost, foeditas, turpitude.

mrzký, foedus, turpis, detestandus.

mrznouti, algere.

mrzout, homo tristis ac morosus.

mrzutost, molestia; m. komu působiti, molestiam alicui afferre; m. míti s kým, altercari cum aliquo.

mrzutý (člověk), morosus, tristis; (mrzutost působící) molestus, ingratus; m.-á věc, molestia, incommodum.

mřiti, emori, mori; m. hladem, inopia et fame premi.

mříž, cancelli.

msta, ultio, vindicta, ira; od msty upustiti, iram dimittere, omittere; mstou hořeti, ira ardere, flagrare; msty žádostivý, ulciscendi cupidus.

mstítel, ultor, vindex.

mstiti se, ulcisci; m. koho, ulcisci alqm., persequi iniurias alcis; m. se za něco, ulcisci alqd, poenas rei alcis expetere (pro re aliqua, ob rem aliquam); m. se komu pro něco, ulcisci alqm ob alqd, poenas repetere ab aliquo rei alcis neb ob alqd.

mstivost, iracundia, ulciscendi cupiditas.

mstivý, ulciscendi cupidus, iracundus.

mučení, excruciatio, quaestio.

mučidlo, tormentum.

mučírna, carnificina.

mučitel, carnifex.

mučítí, cruciare, torquere, cruciatus alicui admovere; (útrpným právem se tázati) tormentis quaerere de aliquo; metaf. cruciare, torquere, vexare, excruciare.

mudrácký, qui argutiis delectatur; adv. sophistarum more, captiose.

mudráctví, argutiae.

mudrák, sophistes, sophista.

mudrc, **mudřec**, philosophus, sapiens.

mudřeký v. filosofický.

mudřectví, philosophia; sapientiae studium.

mudrovati, argutiis alqd persequi.

muka, cruciatus, tormenta.

museti, debere, oportet, necesse est; fieri non potest, facere non possum quin; opus est; též gerundivem neb pomoci esse s gen.

mušle, concha.

muž, vir; mladý m., adulescens; m. v nejlepším věku, juvenis; m. nesmrtelný, vir divinus; (vojín) homo, miles; padlo tisíc m.-ů, mille homines in proelio caesi sunt; na m.-e (po jednotlivých mužích), in singulos; od m.-e k m.-i, viritum; v. manžel.

mužně, animo virili; m. si vésti, virum se praestare.

mužnost, virtus, fortitudo, animus virilis.

mužný, virilis (aetas); (statečný) virilis, fortis.

mužský, masculinus; m. šat, vestis virilis; m. věk aetas virilis.

mužstvo, copiae, milites.

mýlení se, error.

mýlíti, koho, fallere, in errorem inducere alqm; m. se, errare, falli, in errorem induci, rapi; nemýlím-li se, nisi fallor, nisi me fallit animus.

mýlný, fallax, falsus; m.-é mínění, error; adv. falso.

myrha, myrrha.

myrta, myrtus.

mysl, I. (mohutnost myslící) mens, ratio, facultas cogitandi, animus; připadá mi na m., venit mihi in mentem, occurrit in mentem, occurrit animo; na m.-i míti něco, in animo habere alqd, moliri, cogitare alqd; z m.-i vypustiti něco, omittere alqd; m.-í něco postihnouti, mente, cogitatione alqd comprehendere; m. rozržitá, animus aliud agens; II. (mohutnost citící a žádací) animus; m.-i dodatí komu, animum addere alicui, animum alcis confirmare; m.-i nabyti, animum colligere, na m.-i poklesnouti, animum demittere, animo deficere; té m.-i býti, eo animo, ita animatum esse; jest mi proti m.-i, displicet mihi, molestum, odiosum est mihi; m. pobožná, religio; m. tichá, lenitas, animus lenis; lehká m., animus levis, levitas animi; muž veliké m.-i, vir magnanimus; III. (nálada mysli) animi affectio, habitus; dobrá, veselá m., animus hilaris, hilaritas; býti dobré m.-i, bono, hilari animo esse, laetum esse; buď dobré m.-i, bono sis animo; trudná, mrzutá m., animus difficilis, morositas; V. (smýšlení) animus, mens, sententia; býti jedné m.-i, consentire cum aliquo.

mýslitel, philosophus.

mýslitelný, quod cogitari potest.

mýsliti, cogitare; na něco zcela jiného m., longe alio spectare; (souditi) existimare, arbitrari; (za to míti) putare, opinari; (přemítati) reputare, cogitare, considerare; zamýšleti) animo agitare alqd, cogitare, (při záměru obtížném) moliri; m. na útěk, fugam moliri; někomu dobře m., alicui bene velle; zvl. obraty: mnoho o sobě m., multum sibi arrogare, magnifice de se sentire, nimiram de se habere opinionem; myslí si, že..., fac, finge s acc. c. inf.

mýslivec, venator.

mýslivecký, venatorius; m. pes, canis venaticus.

myš, mus.

myška, musculus.

myšlení, cogitatio; (přemítání) meditatio.

myšlenka, cogitatio, sententia; svou m.-ku vyjeviti, aperire mentem suam; na jinou m.-ku přijíti, sententiam mutare; (jako výrok) sententia, dictum.

mýti, lavare; m. se, lavari.

mytí, lavatio.

mýto, portorium.

mzda, merces.

mžikem, extemplo, subito.

N.

na I. (časově) in, sub, ad; dlouho na noc, in multam noctem; na večer, ad vesperum, na ten čas, ad id tempus (též: nunc, in praesentia), ucházeti se o konsulát na budoucí rok, consulatum in proximum annum petere; na to, deinde, tum, post; dva roky na to, biennio post; v násled-

dujících na to dnech, reliquis deinceps diebus. II. (prostor) α) in s acc. na otáz. kam; přijít na oči někomu, venire in conspectum alcis; často adj. adversus: vojsko na návrší vésti, copias in collem adversum subducere; in s ablt. při slov. stavěti, položiti (collocare, ponere) a p.; stavím vojáky na hradby, loco milites in munimentis; píši jméno na sochu, inscribo nomen in statua; usedám na oltář, consido in ara; u sloves »pověsiti nač« stává de, ex s ablt.; pověsiti na strom, de, in, ex arbore suspendere; β) in s ablt. na otáz. kde? (na hlavě, in capite; na krku, in collo); na pravém křídle, a dextro cornu; na řečníšti, pro rostris, pro suggestu; strom na cestě, arbor itineri apposita; tvrz na řece, castellum flumini appositum; na koních rozmlovati, ex equis colloqui. III. (o opětování a hromadění) super s acc., hřích na hřích páchatí, alia super alia facinora edere; posla na posla poslati, nuntium alium ex alio mittere, nuntium iterum atque saepius mittere; IV. (o příčině a pohnutce) pouhý ablt., jinde ad; na tvou radu, tuo consilio, te auctore; na mé, tvé zodpovídání, meo, tuo periculo; na toto obvinění, hoc crimine; na zprávu o této válce, ad famam belli; též partic. motus, ductus, impulsus, inflammatus a p.; V. (o přirovnání) pro s ablt. n. ut; bitva příliš krutá na ten počet bojujících, proelium atrocius quam pro numero pugnantium editur; na ony časy, ut temporibus illis, ut tum res erant, ut (tum) tempora erant; VI. (na označení počtu) ad, circiter; VII. (o stavu, v jakém co

jest) na tom jest, že... prope est, ut č. non procul abest, quin; dům jest na sboření, domus collapsura videtur; co na tom? quid refert?; tu na jiném nebylo, než že... aliam viam consilii invenire non poteram, quam...; věc jest na tom, že... eo ventum est, ut etc.

nabádání, impulsus; n.-im koho, impulsus alcis, auctore alquo.

nabádati, impellere, incitare, excitare, stimulare, hortari.

nabarviti, colore inficere alqd.

nabažiti se čeho, satiari aliqua re; nabažil jsem se toho, satietas me tenet alcis rei.

naběh, incursus, impetus.

naběhlý, tumidus.

naběhnouti na koho, incurrere in alqm.; n. na něco = naraziti, incurrere in alqd, offendere ad alqd, allici ad alqd; metaf. zle n., male accipi; zle jsem naběhl, parum successit quod agebam; nechati někoho n., pati alqm offendere.

nabídnouti, offerre (alcui alqd); n. bitvu nepříteli, potestatem pugnandi hosti facere; n. se komu k čemu, operam suam alcui ad alqd offerre, polliceri, profiteri; n. se někomu vůdcem, ducem se offerre alcui, za pomocníka k čemu, se profiteri adiutorem ad alqd.

nabídnuti, condicio; n. přijati, condicionem accipere, ad conditionem accedere, descendere; n. učiniti, condicionem alcui ferre, offerre.

nabízeti, nabídnouti.

nabobtněti, tumescere.

nabodnouti, figere alqd re aliqua.

náboženský, gen. sacrorum neb religionis: n.-á úcta, pietas, religio; n. obyčej, religio; n.-á bázeň, dei,

deorum metus; n.-é záležitosti, res divinae; n.-é obyčej, religiones; n.-á válka, bellum sacrum.

náboženství, ratio rerum divinarum; doctrina.

nábožnost, pietas, religio.

nábožný, pius; religiosus.

nabytek, supellex; dům n.-tkem opatřený, domus instructa.

nabyti, comparatio.

nabyti čeho, parare, comparare, parere (sibi) alqd; quaerere, nancisci, invenire alqd; síly n., vires colligere; srdce n., animum capere, se confirmare; opět srdce n., se recolligere, recolligi; naděje n. na dosažení království, spem regni obtinendi concipere; n. času, spatium nancisci; n. slávy, laudem sibi quaerere; n. útěchy, solatium invenire; vítěství n., vincere, victoriam reportare; n. vědomosti o čem, didicisse alqd; n. větší moci, crescere opibus, gratia.

naopati, farcire, refecire alqd aliqua re.

nač, cuinam rei?; n. mnoho slov? quid multa?

načekati se, diu exspectare; na koho se n., diu opperiri alqm.

náčelnictví, principatus.

náčelník, princeps, dux.

načerpání vody, aquam haurire.

načež, deinde, tum; též obraty participiální: quo facto, quare audita a p.

náčini, (řemeslné) instrumenta; (n. kuchyňské) vasa; (n. lodní) arma-menta, arma; loď všim n.-im opatřená, navis omni genere armorum ornata.

načítí (krájením), incidere alqd.

naď, 1. prostorově na otáz. kam? — ultra, trans s acc.; na otáz. kde?

i kam? — super, supra s acc. 2. k označ. přílišnosti: supra, praeter s acc.; nad míru, praeter modum; 3. v přirovnání: prae s abl., ante, praeter, nade všechny koho cítí, praeter ceteros omnes alqm colere; nad jiné spravedlivý, praeter ceteros iustus; nad to nic není, nihil ultra esse potest.

nadání, indoles, ingenium.

nadání, mimo n., praeter opinionem, praeter spem; něco dopadlo mimo n., aliquid praeter opinionem cecidit.

nadaný člověk, homo magni ingenii.

nadarmo, frustra, nequicquam.

nadávatí v. spílati.

nadávká, maledictum, probrum.

nadběhnouti komu, antevenire alqm.

nadbytek, copia.

naděje, spes; býti dobré n.-je, bene sperare, bona spe esse; dělati sobě n.-ji nač, spem ponere in aliqua re, venire in spem (auxilii, regni obtinendi); n.-ji v něco klásti, spem concipere de aliqua re; n.-jí se kojiti, těšiti, confidere, sperare; n.-je dodatí, spem dare; proti n.-ji, praeter spem; nemíti n., desperare; non sperare fore, ut...

nadějný, magnae, bonae spei; mladík n., adolescens magnae, summae spei.

nadejiti komu, praevenire, antevenire alqm; celeritate superare alqm.

nadělití komu co, donare alqm aliqua re.

naděnník, mercennarius, operarius.

naděsati knihu, inscribere librum.

nádhera, magnificentia; cultus; (vzhledem k přípravám) apparatus;

(zevnější lesk) splendor, (o výlohách) sumptus; (nádherný život) luxuria.

nádherný, sumptuosus, magnificus, lautus, pretiosus; nádherně sobě věsti, magnifice vivere.

nádochnouti koho, animum alcis inflammare, excitare, imbuere, incendere; božským duchem n. koho, mentem alcis divino spiritu inflare, tangere; n. se pro někoho n. něco, ardere studio alcis, alcis rei; admirari alqm, alqd.

nadítí se čeho, sperare, spem habere; n. se čeho do koho, sperare alqd ab alquo; nenaděje se do tebe nic dobrého, nihil boni a te sperat, metuit te; na koho dříve udeřiti než se naděje, alqm incautum, imprudentem adoriri; ničeho se nenadítí, imparatum esse.

nadívati se, nemohu se dosti n. nequeo satis spectare.

nadíviti se, mirari; nemohu se dosti n., nequeo satis mirari.

nadlehčítí něco, lavare, sublevare alqd.

nadmírný, modum excedens, nimius (fortuna, laetitia) profusus (hilaritas, sumptus).

nadmouti, nadouti, inflare.

nádoba, vas; hliněná n., urna.

nádobí v. náčini.

nadobyčejný v. neobyčejný.

nadouti v. nadmouti.

nadpis, inscriptio, titulus; srov. nápis.

ňadra, sinus, pectus.

nadržovati někomu, fovere alqm, alcui indulgere; n. odporné straně, stare a parte adversa.

nadsazování sebe, nimia sui aestimatio.

nadsazovati, rem verbis augere, in maius extollere; veritatem egredi. **nadsmyslnost**, res sensibus non subiectae.

nadsmyslňý, qui sensibus percipi non potest; k n.-ěmu se povzněsti, mentem a sensibus revocare.

nadšeni, studium (summum, ardentissimum); n. pro slávu, ardor mentis ad gloriam; n. pro něhoho, admiratio alcis; n. básnické, ardor; n. božské, impetus (divinus), divina mentis incitatio, furor divinus; n. se utiřilo, ardor animorum consedit.

nadšeny, n. pro něco, miro alcis rei amore flagrans; divino spiritu inflatus, tactus; (silněji) furens, furibundus.

nadutost, superbia inanis, fastus.

nadutý, inflatus, tumidus; n. býti, iactare se.

naduřivati, abuti; male, temere uti aliqua re.

nadvláda, summum imperium, summa potestas; dominatio; pod něčí n.-ou býti, imperio alcis parere; n.-du míti, summum imperium tenere; n.-dy nabýti, rerum potiri.

nádvoři, cavaedium.

nadýmati, inflare.

nadzdvihnouti, tollere.

nadzemský, caelestis, divinus; n.-řti bohové, superi.

náhled, opinio, sententia.

nahlédnouti, (do čeho) inspicere alqd; n. do knih sibyllinských, adire libros Sibyllinos; (porozuměti) intellegere; nenahlížim, proč bych... non video, cur...

nahluchlý, surdaster.

náhlý, praeceps, subitus; n. k hněvu, praeceps in iram; adv. subito, repente.

nahnati strachu někomu, inicere, incutere alcui timorem.

nahnouti, nahýbati, inclinare alqd; n. se, inclinare se, inclinari.

náhoda, casus, fortuna; slepá n., fors, temeritas fortunae; n.-dou, forte, casu; stalo se velkou náhodou, že... magno accidit casu, ut...

nahodilý, fortuitus; adv. casu.

nahoditi se, accidere, evenire.

náhonči, administer.

nahota, nudum corpus.

náhrada, compensatio; n.-du za něco dáti, compensare alqd; n.-du žádati, res repetere; n. škody, restitutio damni; za n.-du žalovati koho, alqm de repetundis postulare.

nahraditelný, reparabilis; quod compensari, repari potest.

nahraditi, (řkodu) damnum explere, compensare, restituere; reficere, quae amissa sunt.

náhrobek, tumulus, sepulcrum.

nahromaditi, cumulare, accumulare.

nahý, nudus, apertus; n. meč, gladius strictus; do n.-a svlěci, denu-dare.

nach, purpura, ae.

nacházeti v. nalézati.

nachový, purpureus; n.-é roucho, vestis purpurea.

nachvat, propere, festinanter.

nachýlený, proclivus.

nachýliti, flectere, inflectere; n. se, inclinare se, inclinari; den se nachyluje, dies inclinat; n. koho sobě, voluntatem alcis sibi conciliare.

náchylnost, proclivitas, animus propensus ad alqd; n. k opilství, vinolentia; n. k někomu, benevolentia, favor, studium alcis; n. míti

k něčemu, propensum esse ad alqd, nemíti n., abhorrere a re aliqua.

náchylný, propensus; n. k odboji, cupidus rerum novarum, novis rebus studens.

najatec, mercennarius, conducticius.

nájezd, incursio, incursus; n.-dy činiti, incurrere, impetum facere.

najimati v. najmouti.

najisti se, famem explere; kdo se najedl, epulatus.

najiti v. nalézti.

najmouti, conducere; n. vojiny, milites conducere, conquirere, comparare; n. něco někomu, locare alcui alqd.

nákaza, lues, pestilentia; contagio (morbi, sceleris, turpitudinis).

nakaziti koho nemocí, transferre morbum ad alium; někoho chybami n., vitiis inficere alqm; chybami, omylem, pověrou nakaženu býti, vitiis, erroribus, superstitione imbui.

nakaženi, contagio.

nakažlivý, contagiosus; n.-vá nemoc, contagio morbi; nemoc jest n.-á, morbus contagione vulgatur; n. příklad, contagio (dicti factique).

náklad, sumptus; n. činiti na něco, sumptus facere in alqd; na svůj n., suo sumptu, suis sumptibus; (břímě) onus.

nakládání, n. zlě, iniuria; n. mírně, lenitas; vlídně n., clementia.

nakládati, imponere alqd alcui, onerare alqm aliqua re (= náklad věsti. v. náklad); n. s kým v. zaházeti.

nákladni, onerarius; loď n., navis oneraria.

nákladňý, sumptuosus, lautus, magnificus.

nakloněný, declivis; (mírně n.) leniter declivis; (= přátelský) amicus; (= náchylný) inclinatus, propensus; tím spíše jsem nakloněn se domnívatí, eo magis adducor, ut credam; nebýti n., abhorrere, alienum esse ab aliqua re.

nakloniti něco, flectere alqd.; n. se, inclinare se, inclinari; metaf. n. koho sobě, conciliare sibi alqm.; dary někoho sobě n., capere alqm muneribus; chtítí si n. někoho, tentare alqm, animum alcis; n. se někomu, compecti alqm (amore, amicitia).

náklonnost, animus propensus; srov. náchylnost.

nakořistiti čeho, praedari; mnoho n. (o věcech), magnas facere praedas, agere (o lidech, dobytku).

nakoupiti čeho coemere alqd.

nákres, primae lineae; imago.

nakresliti, speciem alcis rei describere.

nakrojiti, incidere alqd.

nakřiviti, inflectere alqd.

nakvašení (mysli), acerba animi offensio; (v ohledu politickém) tumor animorum.

nakvašený, iratus, ira incensus; z horka n., iracundus.

naladiti, concinere, consonare, concentum servare.

náledí, glacies.

naléhati na koho, instare alcu; n. na něco, instare de aliqua re; prosbami n. na koho, precibus alqm fatigare; otázkami n., interrogando urgere alqm.

naléhavý, gravis, vehemens; n.-vé prosby, magnae preces; k tvé n.-vé prosbě, orante et obsecrante te; n.-vé nebezpečí, periculum praesens, instans, imminens.

nález, inventum, inventio; (= n. právní) sententia, iudicium; n. senatu, senatus consultum; n. učiniti o čem, decernere de aliqua re, sententiam dicere (ústně), sententiam ferre (hlasovací tabulkou).

nalézati, invenire, reperire; n. se (o osobách) esse, versari, morari, commorari (in loco alquo); n. se v nesnázi, laborare, angustiis premi; n. se v nebezpečí, in periculo versari; (o věcech) inveniri, reperiri; n. se u spisovatele, legi apud alqm, in libro alquo.

nálezce, inventor.

nálezkyňe, inventrix.

nalézti, invenire, reperire; (případnouti nač) offendere, deprehendere alqd.

náležejíci, proprius; meus, tuus, též gen., dům otcí n., domus patris.

náležeti komu, esse alcis; kniha mně náleží, liber est meus; possideo librum; n. k témuž státu, esse eiusdem civitatis; (= patřiti komu) deberi alcu, tribuendum esse alcu; čest jemu náleží, honor est ei tribuendus; království jemu náleží, regnum ei debetur; (slušetí se na koho) esse s gen.; náleží žáku, aby učitele byl poslušen, dispuli est, magistro oboedire; náleží na mne, na tebe, meum, tuum est (v. gram.); decere, par esse; nerozumím tomu, jak náleží, non satis, non plane intellego; (vztahovati, patřiti) pertinere; esse in alquo numero, referri in numerum; to sem nenáleží, hoc non huius loci est; hoc alienum a re proposita est; pod něčí vládou n., in ditione alcis esse, sub alcis imperio esse; to náleží pod jiného soudce, hoc pertinet ad alium iudicem.

náležitý, iustus, rectus, idoneus, debitus, dignus, legitimus; v n. čas tempore suo; v n.-ém místě, suo loco; není n.-é, non est aequum, non est par, minime decet, convenit; adv. iuste, recte, rite, legitime, ut iustum est, ut decet; n.-ě pochváliti, merita laude afficere; ve slož. též pomoci per, n.-ě uhladiti, perpolire.

nalhati komu co, mendacia proloqui alcu.

nalíčiti nástrahy, insidias parare alcu; n. tvář, fucare genas.

naliti, infundere.

nalomiti, infringere, incidere.

namáhání, labor, contentio; s velkým n.-ím, cum magna contentione.

namáhati se, contendere, niti, eniti (s ut), contentionem adhibere (in aliqua re); vši silou se n., contendere et laborare, magna vi niti; nad své síly se n., se supra vires extendere; n. něco (síly, ducha, hlas), contendere, intendere (vires, animum, vocem).

namahavý, acer (studium), vehemens; n.-á práce, contentio, labor; n.-á rozmluva, contentio disputationis.

namanouti se komu, obviam fieri alcu; n.-nul se k tomu, casu et fortuito aderat, venit; n.-ne se mi na mysl, venit mihi in mentem.

namazati něco, oblinere alqd aliqua re

naměřiti něco, metiri, demetiri alqd; srovn. naměřiti.

naměstek, qui sustinet vices alcis.

naměstí, forum.

namichati čeho do čeho, admiscere alqd alcu rei.

namířiti, telo petere alqd neb alqm.

namitati něco (proti komu, čemu) opponere, dicere contra (alqm, alqd), in contrariam partem affere, respondere (alqd, ad alqd), dicere (fortasse quisquam dixerit, dicat forte alqs); namítá se nám, occurritur nobis.

namítka, quod contra dicitur; (jako pochybnost) dubitatio; (n. úřední) intercessio, n.-ku učiniti, intercedere (alcu rei); mnoho n. činiti, multa contra dicere; vyvrátiti něčí námítky, refellere, quae ab alquo in contrariam partem allata sunt.

namluviti, (komu co nepravdivého) falsum narrare alcu; (n. komu, aby co učinil) persuadere alcu, ut alqd faciat; (aby co věřil) adducere alqm, ut credat, ad credendum; to nedám si namluviti, hoc quidem non adducor ut credam.

namnoze, plerumque, magna ex parte, maximam partem.

namoci se, (čím) se supra vires intendere.

namočiti do vody, in aquam alqd mergere; pero n., calamum intingere.

namokřiti, mae facere alqd.

námořni v. námořský.

námořnický, nauticus; gen. nautarum (mos).

námořnictví, res marinae, nauticae; (jako nauka) disciplina navalis.

námořník, nauta.

námořský, maritimus; (vzhledem k loděm) navalis; n. bitva, pugna navalis, proelium navale; n.-á bitva u Salamin, proelium navale, quod apud Salamina factum est; n.-á moc, copiae navales; n. stát, civitas maritima; mítí velikou n.-kou moc, multum mari pollere, plurimum valere classe maritimisque rebus; veliká

n. a pozemní moc, magni navales terrestresque exercitus; n.-é město, urbs maritima; n. obchod, mercatura maritima; n. obchod vážne, conquescit mercatorum navigatio.

namožený, debilitatus.

namyslíti se, diu multumque secum reputare, intendere cogitationem ad alqd.

nános, agger, acervus.

naopak, at, contra (ea).

napad, (právo dědické) hereditas; (myšlenka) repentina cogitatio, subitum consilium; žertovný n., facetiae, facete dicta; podivný n., mirum inventum.

napadati v. napadnouti.

napadnictví, spes (succedendi, hereditatis).

napadník, heres; n. trůnu, successor regni, imperii.

napadnouti, **napadati**, incidere in rem alqm; n. na nohu, claudicare; (přepadnouti koho) incidere in alqm, deprehendere alqm; metaf. (na mysl přijíti) napadá mi co, in mentem mihi venit alqd; co ti napadá, quid tibi vis?

napadný, conspicuus, mirus, singularis; n.-ým něco shledávati, moveri, commoveri aliqua re, alqd mirari; věc jest n.-á, res habet alqd offensionis; adv. mirum in modum; mirum quantum (u sloves).

napéchovatí, farcire, refecire alqd.

napěv, modi, numeri.

napichnouti něco, infigere; (z předu) praefigere (alqd alcuí rei).

napilý, vino gravis.

napínati v. napnouti.

napis, inscriptio (statuae, libri, monumenti); n. obsah vytýkající, titulus; n. na hrobě, elogium; knize

napis dáti, inscribere librum; spis, který má n. Meno, liber, qui inscribitur Meno; n. na listu (adresa) inscriptio nominis; n. na listu svědčí tobě, epistola tibi inscripta est.

napítí se, bibere, haurire.

napjeti v. napnutí.

naplat, co n.? quid refert? quid iuvat?; nic n., nihil refert; není ti nic n., frustra laboras, nihil proficies.

naplniti, complere, implere; n. koho radosti, afficere alqm gaudio, laetitia; n. naději, spem inicere alcuí; n. se (o proroctví) evenire, eventum habere.

napnouti, tendere (arcum), intendere (animum, vires, vocem); n. plachty, vela pandere.

napnutí, intentio, contentio; (napnutí očekávání) summa expectatio, animus suspensus; býti v n., expectatione suspensus, erectum esse; v největším n. býti, inter spem metumque fluctuare.

napnutý, intentus (alcuí rei, ad, in alquam rem); s n.-tou pozorností něco pozorovati, acri et attento animo intueri alqd: adv. animo suspensus, attento; attente.

napočítati, enumerare.

napodobení, imitatio; (věcnapodob.) res imitatione, imitando expressa.

napodobitel, imitator; horlivý n. aemulus, aemulator; otrocký n., imitator servilis.

napodobitelka, imitatrix.

napodobiti, imitari (alqm, alq); věrně n., imitando effingere atque exprimere; úplně n. imitando consequi.

napodobivost, imitandi studium, cupiditas.

napoj, potus, potio.

napojiti, potum praebere (alcuí); satiare, explere alqm (lacte); (o dobytku) aquatum, ad aquam ducere (pecus).

napomohatel, adiutor.

napomahati v. pomoci.

napomenuti, monitio, admonitio, hortatio, cohortatio, monentium voces; dávatí někomu n., monere, cohortari alqm; přijímati n. něčí, monentem alqm audire; nedbatí n. něčí, monentem alqm neglegere, spernere; bez mého n., me non monente, non hortante.

napominati, monere, admonere, hortari, adhortari, alqm (ad alqd, ut alqd faciat); k tomu tě n. nám id te moneo.

napomocen býti, adiutorem, auxilio esse alcuí; iuvare, adiuvaré, sublevare alqm in aliqua re; někomu při útěku n. býti, sublevare fugam alcis.

naposledy, ad extremum, postremo, denique.

napověděti, **napovidati** komu co, verba alcuí subicere; srovn. namluviti.

napracovati se, se defatigare (asiduo labore).

náprava (vozu), temo.

náprava, **napravení**, emendatio; n. mravní, mores emendatiores. vita emendatior; reditus ad virtutem, ad honestos mores.

napravitelný, emendabilis; býti n. emendari, corrigi posse; nenapravitelný, perditus; kdosi jest nenaprav., alcis salus desperanda est.

napraviti, corrigere, emendare (vitam, mores); (spraviti) reficere, reparare, restituere.

naprostý, absolutus; adv. plane, prorsus, omnino; aby n. nikdo, ne quisquam; n. každý, nemo non.

naprotější, contrarius, adversus.

naproti 1. adv.; ve smyslu nepřátel., adversus, contra; ob (ve slož. slov.) n. postaviti, opponere, obicere; n. ležící, stojící, contrarius, adversus, oppositus, obiectus; n. tábor rozbiti, castra castris hostium conferre; 2. praep. v. proti.

napřáhnouti, tollere.

napřed, adv. (prostorově) prior, primus; n. přijíti, priorem incidere; n. odcestovati, priorem iter ingredi; n. postaviti; primo loco ponere; ve slož. slovesných obyč. prae, ante; n. jíti, anteire; n. letěti, praevolare, n. chvátati, praecurrere; (= v předu) in fronte; n. perge!, pergite! (časově) prae, ante s přísluš. slovesy, n. oznámiti, praemonere; n. věděti, praedicere; n. viděti, providere, prospicere; již n. se radovati, doufati, laetitium, spem praecipere; již n. se dověděti, rem fama praecipere.

napřekot, raptim, festinanter; srov. překot.

napříč, e transverso; jíti přes forum n. transverso foro ambulare.

napřati, scribere, perscribere; něco někam, inscribere (alqd in statua, in libro); (= sepsati) memoriae prodere, tradere; knihu n., librum scribere, conscribere, componere; (= poznamenati si) notare, adnotare; (o censorovi) censere.

napustiti něco čím, imbuere alqd aliqua re; jedem n., veneno imbuere; tingere.

náramek, armilla, ae.

náramný, nimius; (= ohromný) immanis; n.-á zima, frigus grave;

n.-ě horko, gravis aestus; adv. valde, vehementer, mirum in modum; n. velký, ingens; obyč. superlat., neb slož. per, prae (perraro); též synonymicky, n. obtížný, difficilis et arduus.

naraziti, na něco, offendere in aliqua re, ad alqd; (o lodi) allidi ad scopulos; trans. n. hlavou, nohou, offendere caput, pedem ad alqd; n. na kůl koho, per medium hominem stipem adigere; metaf. tangere alqd, designare, significatione, appellare alqm.

narážeti jazykem, haerere.

narážka, significatio.

narčen v. nařknouti.

národ, gens, natio, (ve smyslu politickém) populus, též nomen (nomen romanum, latinum, Latinorum).

naroditi se, nasci, gigni; narodí se mu syn z manželky, suscipit filium ex uxore.

narodní, gentis alcis proprius, genti natura insitus; patrius, domesticus (mos); n. povaha, mores et ingenium gentis; n. epos, na př. Aeneis jest římské n. epos, Aeneis ad populi Romani mores et ingenium excogitata est; veliké n. slavnosti Řekův, maximi illi universae Graeciae ludi; n. píseň, carmen patrium; n. pýcha, nimia gentis suae admiratio, neb prostě sui admiratio; n. šat, vestitus, habitus gentis alcis proprius.

narodnost, mores populi, civitatis; mores et ingenium gentis alcis.

nárok, vindicatio, ius; n. činiti nač, vindicare sibi alqd.

narovnáni, pactio, pactum; n. učiniti, pactionem facere, conficere, inire (cum alquo); stalo se n. v tom smyslu, že . . . pacto convenit,

ut . . . ; n. mezi sebou učiniti, pacisci inter se.

narovnatí, dirigere, corrigere alqd; metaf. componere (litem); in gratiam reconciliare (homines); n. se s kým, transigere cum alquo.

narození, ortus; den n., dies natalis; před n.-im Solonovým, ante Solonem natum; již před n.-im byli jsme nešťastni, miseri fuimus ante quam nati; od n. hluchý, natura surdus; od n. svého, ex quo natus est.

narozeniny, dies natalis.

naruby obrátiti, invertere alqd; metaf. perturbare, miscere, confundere alqd; všechno n. obrátiti, omnia miscere et turbare, summa imis miscere.

náruč, complexus; vzíti koho do n.-ěi, complecti, amplecti alqm.

náruživost, animi concitatio; motus, permotio animi; smyslná n., libido; (nezkrocenost) intemperantia, animi impotentia; bez n.-i, animo aequo, tranquillo.

náruživý, vehemens, intemperans; n. v čem, studiosissimus alcis rei; n. lovec, venandi studiosissimus; n. hráč, aleae studiosissimus; adv. cupidissime, vehementer; n. někoho milovati, alqm mirifice diligere carumque habere.

náradí v. náčiní.

nářečí, dialectus, i f.

nářek, lamentatio, questus.

naříditi, mandare, imperare, iubere; (n. prohlášením) edicere, imperare, decernere.

nařikati, lamentari, queri; n. nad kým, deflere, deplorare alqm; n. nad čím, queri, conqueri alqd, de aliqua re; n. na koho, accusare, incusare alqm.

nařízený, constitutus; v n. den, ad diem constitutam.

nařízení, praeceptum, mandatum, imperatum, decretum; n. senatu, senatus consultum; n. praetora, edictum.

naříznouti, incidere alqd.

nařknouti koho, incusare, accusare alqm alcis rei, neprávě n. falso accusare.

nařknutí, criminatio; incusatio, accusatio.

nasaditi něco nač, aptare alqd alcui rei; n. život, vitam suam in discrimen offerre, de vita dimicare; vitae, capitis periculum adire; život i statky n. pro koho, capitis periculum adire pro alquo.

nasazení života, discrimen, vitae discrimen; s n.-im života činiti něco, capitis periculo facere alqd.

nasázeti v. sázeti.

násep, agger, eris; vallum.

nashromážditi, colligere; bohatství n. divitias exstruere.

násilí, vis; n. někomu učiniti, vim alcui adhibere, inferre; n.-im, per vim, vi.

násilný, violentus; n.-ou smrti zemřítí, interfici; (samovraždou) manum sibi inferre; adv. per vim, vi.

naskrz, plane, omnino, prorsus; penitus.

naskytati se, offerri, praeberi; příležitost se naskytuje, occasio offertur, datur.

následek, eventus, exitus; též slovesně sequi, effici, následek toho jest, že . . . , hinc sequitur, ut . . . ; n. toho byl, quo factum est, ut etc.; nutný n. toho jest, necessario sequitur; to mělo ten n., že . . . , id eius modi erat, ut etc.; n.-kem, ex

(ex lege, ex diutino labore), propter (p. senectutem), ad alqd (ad famam belli novas legiones scribere); též pouhým abl. n.-kem ran, vulneribus; n.-kem cvičení, exercitatione; jindy part. commotus, permotus, ve větách záporných part. impeditus (n. stáří a nemoci nemohl přijíti, aetate et morbo impeditus venire non potuit).

následování, imitatio; n. hoden, dignus, quem quis imitetur.

následovati, sequi; z toho následuje, že, inde sequitur, ut; (býti nástupcem koho) excipere alqm, succedere alcui, in locum alcis; n. koho, sequi alqm; býti stoupencem koho, auctoritatem alcis sequi; něčí šlepejí n. vestigia alcis sequi.

následovně, itaque.

následující, sequens, insequens; continuus (po čtyry n. věky, quattuor continuis aetatibus); (budoucí) posterus.

naslouchati, audire alqm.

nasnadě býti, praesto esse.

nastalý v. nastati.

nastati, **nastávati**, incipere, oriri; den **nastává**, lux oritur, lucescit; noc n., advesperascit, nox imminet; nastalo ticho, silentium factum est; (blížiti se) instare, prope adesse, subesse; **nastává** nebezpečí, smrt, periculum, mors imminet, impendet; **nastávající** vojín, tiro.

nastaviti něco, praebere, porrigere; n. život, vitam periculo obicere, in discrimen dare.

nástin, adumbratio.

nastíniti něco adumbrare alqd, rem incohare.

nastojte! vide, aspice, ecce; (běda!) vae!

nastolití krále, regem constituere; (o úředníku) alqm muneri praeficere.

nastoupení na trůn, initium regni; hned po svém n. na trůn, simultatque imperium adeptus est.

nastoupiti, nastupovati, ingredi, inire; n. cestu, iter, viam ingredi; n. dědictví, hereditatem, adire; n. zpáteční tažení, se recipere; n. vládu, imperium inire; n. na trůn, imperium capessere, summa rerum potiri; n. po kom, succedere alqui, in locum alcis.

nástraha, insidiae.

nastražiti komu úklad, insidiari alqui.

nástroj, instrumentum; n. hudební, fides, ium; n. dechový, tibia.

nastrojiti, parare; n. nepokoje, novas res moliri; n. lest, dolum componere.

nástupce, successor.

nástupnictví trůnu, successio regni.

nasvědčovati, čemuž nasvědčuje i to, cui rei id quoque argumento est; quod ea quoque re probatur.

nasycení, satietas.

nasytiti, satiare, explere; nasytil jsem se, satietas me tenet alcis rei; nemohu se n. hleděním, etiam atque etiam considero.

náš, noster; n. lidé (vojsko) nostri.

našinec (krajan), nostras.

natahnouti, natahovati, extendere alqd; n. plachty, vela pandere; n. luk, struny, tendere arcum, chordas; n. ruku, manum proferre.

natirati (mastí), ungere alqd; n. barvou něco, colorem inducere alqui rei.

nátisk, iniuria.

nátlak činiti na koho, urgere, premere alqm.

natřiti v. natirati.

naučení (mravné), praeceptum veri rectique; v. poučení.

naučiti koho čemu, docere alqm alqd; n. se něčemu, discere alqd; v. učiti.

naučný, ad discendum.

nauka, doctrina, ars, disciplina; nauky filosofické, decreta, inventa, praecepta philosophorum; filosofické n.-ky zevrubně znáti, praecepta percepta habere.

nával, impetus, vis; concursus (multitudinis, oppidanorum).

navážiti vody, haurire aquam.

navážka, agger. eris.

navedení v. návod.

navéstí (naváděti), inducere, impellere (alqm ad alqd; ad scelus, ad bellum; alqm ut); n. někoho k dobrému, ad virtutem instituere alqm.

navěsti (úřední) promulgatio; n. (znamení) komu dáti, monstrare, significare alqui alqd.

navéztí, advehere; n. země, exaggarare terram.

navíděti koho, amare, diligere alqm; favere alqui.

navlhcíti, madefacere alqd; pass. madefieri.

navlhnouti, madescere.

navnaditi koho k čemu, pellicere alqm ad alqd; n. si koho, adducere alqm ad se.

návod, institutio, disciplina; n. k řečnictví, ratio oratoria; n. dáti někomu, docere alqm alqd, tradere alqui praecepta alcis rei; bez návodu, sine duce; podle něčího návodu něco konati, sequi alqm auctorem; z n.-du přírody, natura ducente, duce.

navrácení, restitutio, obyč. však slov. restituere, reddere; raditi k n.

Heleny, reddendae Helenae auctorem esse.

návrat, reditus; k. n.-u troubiti, receptui canere, receptui signum dare.

navrátiti, reddere, restituere alqui alqd; k životu koho n., vitam restituere alqui; n. se, reverti, redire; n. se z cesty, ex itinere redire; metaf. se referre ad alqd, se revocare ad alqd (ad philosophiam, ad pristina studia).

návrh, consilium; sententia; (= nabídnouti) condicio; n. učiniti, condicionem ferre; n. přijmouti, condicionem accipere; n. zákona, lex, rogatio; dáti n., legem ferre; n. k lidu učiniti, rogationem ferre ad populum; na můj n., me auctore; na něčí n., alquo rogante, alquo auctore.

navrhnouti koho, commendare alqm; n. zákon, legem ferre.

návřší, collis, locus superior.

navštěva, adventus (alcis, hospitis, amici); n. tvoje velice mne těší, optatissimus mihi venisti, valde gaudeo adventu tuo; nečekal jsem jeho návštěvy, insperanti mihi venit; n.-u něčí přijati, admittere alqm; jiti n.-ou ke komu, salutandi, visendi causa alqm adire; n. místa, accessus ad locum alqm; n. klientův, salutatio, salutationis officium; (n. jako osoba) hospes, hospites; qui visendi, salutandi causa venit; obtížná, rušivá n., interpellatores.

navštěvovaný, frequens, ceber (locus).

navštěvovati, navštíviti, adire, convenire alqm, visere alqm; často n. domum alcis frequentare; (o klientech) salutatum venire; n. místo ně-

jaké venire alquo, visere locum alqm.

návyk, mos, consuetudo.

navyknouti čemu, assuescere (alqua re, alqui rei, inf.); discere (alqd, inf.); consuescere (inf.); consuevisse (inf.); navyklý, assuefactus alqua re; assuetus alqua re, alqui rei.

navyptávati se koho, alqm percontando (de) fatigare.

navzájem, invicem; v. vzájemný.

navzdor v. vzdor.

nazad, retro; u sloves často předponou re; nazad hleděti, respicere.

nazbyt, abunde; n. míti čeho, abundare alqua re; míti všeho n., copia rerum abundare.

nazdvihnouti něco, attollere alqd.

nazejtří, cras, crastino die; (o minulosti) postero die (factum est), postridie.

název, nomen; čestný n., nomen honorificum, titulus; n. knihy, inscriptio; kniha má n. Laelius, liber L. inscribitur; n. vědecký, artis vocabulum.

nazmar přijíti, perire, pessumire; n. přivěsti, perdere, pessumdare; evertere (rem publicam).

naznačení, significatio.

naznačiti, notare, significare, designare.

naznak padnouti, supinum cadere; n. se položit, recumbere; n. ležeti, recubare.

názor, contemplatio; z vlastního n.-u něco znáti, vidisse alqd; (mínění) cogitatio, sententia.

názornost, perspicuitas.

názorný, qui sub oculis cadit, oculis cerni potest; expressus, perspicuus; adv. perspicue; ita, ut rem oculis cernere videaris.

nazpamět se naučiti, ediscere.

nazpět, retro, retrorsum; n. téci, retro fluere.

nazvati, nazývati, nominare, appellare, vocare, dicere; nazván býti dle něčeho, nomen habere ex re aliqua; n. něco dle něčeho, nominare alqd ex, ab re aliqua; n. se, vocari, appellari, nomen mihi est; tak nazvaný, qui dicitur, appellatur, quem dicimus, quem dicunt.

názvosloví, artis vocabula; o nově n. usilovati, novitatem nominum sequi.

nažloutlý, subflavus.

nebe, caelum; pod širým n-m, sub divo; do n. vynášeti koho, summis laudibus efferre alqm; do n. volající, atrox, nefarius, immanis.

nebedlivý, neglegens.

nebeský, caelestis; n. posel, nuntius deorum, nuntius de caelo demissus.

nebetýčný, altissimus.

nebezpečí, periculum; (důrazně) discrimen (sumum); n. podstoupiti, periculum adire, subire, periculo se offerre; n. přestáti, periculo defungi; n. života, smrti, mortis periculum, vitae discrimen; jest n., že, periculum est, ne etc.

nebezpečný, periculosus, infestus; doba velmi n.-á, (sumum) discrimen; n.-á válka, bellum grave, infestum; vésti vojsko cestami n.-ými, exercitum per insidiosa itinera ducere.

neblahý, infelix, miser; n.-é poměry, res dubiae, afflictiae.

nebo, neb, spoj. příč. nam, namque; spoj. rozluč. vel. aut.

nebojovný, imbellis.

nebožtik, mortuus.

necelý, inchoatus, imperfectus.

necesta, locus invidus.

necitelnost (duševní), animus durus; (tělesná) torpor.

necitelný (duševně), durus; býti n., non moveri, non tangi; (tělesně) sensu carens; býti n., non sentire alqd.

něco, aliquid; o něco, paulo; n. málo, pauca, paulum, paululum, aliquantum; n. jmění, aliquanta res familiaris; někdy deminut. něco polí, agellus; též se vůbec nevyjadřuje. Chabrias žil n. nádherněji, Ch. vivebat lautius.

necvičený, inexercitatus; (neučený) indoctus.

nečas, tempestas foeda, atrox; hiems; přijít v n., intempestive, alieno tempore venire.

nečest, dedecus.

nečestný, turpis, indignus, inhonestus.

nečetný, exiguus, parvus.

nečinnost, inertia, ignavia; (prázdeň) otium.

nečinný, segnis, ignavus, iners; n.-ým býti, nihil agere, otiosum esse, n.-ým divákem býti, otiosum spectatorem esse; adv. segniter, ignave.

nečistota, (jako stav) immunditia; (věc) sordes (obyč. pl.).

nečistý, immundus, sordidus.

nečitelný, difficilis ad legendum; quod legi vix potest; adv. parum clare.

nedaleko, haud procul, prope.

nedaleký, propinquus.

nedati, (nedovoliti) vetare, prohibere.

nedávný, novissimus, recens; adv. nuper.

nedbalost, neglegentia.

nedbalý, neglegens; n.-á práce, opus cura carens; adv. neglegenter, sine cura.

nedbati, neglegere, contemnere alqd; hříšně n., deserere (officia).

nedělitelný, individuus; quod dividi, secari, dirimi non potest.

nedlouho, paulo; n. potom, non ita multo post; post paulo.

nedobytný, inexpugnabilis.

nedočkavost, morae impatientia.

nedohledný, infinitus; immensus.

nedokonalost, vitium; býti pln n.-i, vitiis laborare.

nedokonalý, non perfectus, mancus, inchoatus; (chybný) vitiosus.

nedokončený v. nedokonalý.

nedopatření, peccatum, error; z nedopatření, per errorem.

nedopustiti, nedopouštěti čeho, prohibere (s quominus neb ne).

nedorozumění, (špatné porozumění) opinio falsa, error; (neshoda) dissensio.

nedoslýchati, surdastrum esse, aures tardiores habere.

nedoslýchavý, surdaster.

nedospělost, aetas infirma, aetas nondum adulta; (nezralost) immaturitas.

nedospělý, parvus, minor natu, nondum adulta aetate; n. k vládě, nondum maturus imperio.

nedostatečnost, infirmitas.

nedostatečný, parum, minus idoneus; n.-ým býti, non sufficere; adv. non satis.

nedostatek, penuria, inopia aleis rei; n. čeho míti, carere, egere aliqua re; n. času, angustiae temporis; z n.-ku času, tempore exclusus; n. obilí, difficultas annonae, inopia fru-

menti; n. peněz angustiae rei familiaris, difficultas nummaria; není n. lidi, kteří . . . , non desunt, qui etc.; n. myšlenek a slov, inopia et ieiunitas; n. povahy, egestas animi; (často gen. přivlast. jedním slovem se pronáší) n. sebepoznání, ignorantio sui; n. energie, mollitia; n. zbožnosti, impietas; n. vzdělanosti, inhumanitas; (nouze) inopia, egestas; n.-zi trpěti, in egestate esse, inopem esse.

nedostáti slovu, fidem fallere, violare; n. povinnosti, officium praetermittere, officio deesse; n. smlouvě, foedus rumpere.

nedostávat se, deesse, non suppetere (s dat.); nedostává se ani času, tempus me deficit; n. se mně obilí, frumentum mihi deest; nikterak se nedostává těch, non desunt, qui.

nedosytý, insatiabilis; n. býti, expleri non posse.

nedotknutelnost, sanctitas.

nedotknutelný, sacrosanctus, intactus.

nedotknutý, integer.

nedoučený, semidoctus, leviter eruditus.

nedoučiti se, člověk se nikdy ne doučí, semper alqd ad addiscendum est.

nedouk, homo semidoctus; homo rudis.

nedržeti v. nedostáti.

neduh, morbus.

nedůležitý, levis, tenuis.

nedůslednost, varietas, inconstantia.

nedůsledný, sibi non constans; adv. inconstanter; n. jednati, sibi non constare

nedůtklivost, animus irritabilis; iracundia.

nedůtklivý, qui facile excitatur, movetur; pronus ad iram, iracundus.

nedůstojnost, indignitas.

nedůstojný, indignus; n.-é zacházení, indignitas; adv. indigne, immerito; n. si počínati, minuere suam dignitatem.

nedůvěra, suspicio.

nedůvěřivý, suspiciosus, diffidens; (bázlivý) timidus; adv. diffidenter, timide, suspiciose.

nedůvěřovat komu, diffidere alicui (viribus suis); in suspicione habere alqm; non credere, fidem non habere alicui; de fide alicis dubitare.

nedůvodný, incertus.

neduživec, homo minus validus.

neduživěti, infirma valetudine uti; aegrotare, morbo diuturno laborare.

neduživost, infirma valetudo; aegrotatio, imbecillitas.

neduživý, tenui, minus commoda valetudine utens; invalidus, imbecillus; aeger (corpus).

nehet, unguis.

nehoda, (nemilý případ) casus adversus; (neštěstí) incommodum, malum, calamitas; v pl. vůbec res adversae; n. vzítí, utrpěti calamitatem accipere.

nehodnost, indignitas.

nehodný, indignus, čeho alqa re neb (větou vztážnou) qui s konj. n. jsi, abych ti pomohl, indignus es cui auxilium feram; zahynouti způsobem bolestným a n. cum acerbitate et indignitate perire; adv. indigne, immerito.

neholený, intonsus.

nehoněný, v čem, tp. non versatus in re alqa; peregrinus nebo hospes in re alqa.

nehorázný, immanis; ingens, vehemens; adv. vehementer, valde.

nehospodář, qui rem familiarem negligit.

nehostinný, asper, horridus, incultus.

nehrubě, haud ita, non ita; mediocriter; haud satis; parum; non admodum; n. daleko, non ita longe; n. veliký, haud ita magnus; n. četně, n. mnoho jich haud ita multi; n. čestně parum honeste.

nehybný, immobilis, immotus; nehybným býti, loco suo non moveri.

nechatí, nechávatí, I. (dopustiti) sinere, pati (s acc. c. inf.); permittere alicui (s inf. neb ut), concedere; n. komu co na vůli, permittere alqd arbitrio alicis; II. (upustiti od čeho, nečiniti) missum facere, omittere, mittere alqd; desistere alqua re, ab, de alqua re; abstistere alqua re, (též s inf.); na nějakou dobu čeho n., intermittere alqd; n. války, recedere ab armis; n. proseb, desistere, mittere rogare; n. ležeti, non tollere; n. státi immotum patí, non movere alqd; nech toho přec, missa istaec fac! mitte, omitte haec! nech svého hněvu! iram fac missam, noli irae indulgere!; nech svého žalu! omitte tristitiam tuam! desine lugere! nechme toho! relinquamus haec! abiciamus ista! III. (opustiti koho) destituere alqm, deesse alicui, (nečestně) deserere; IV. (n. čeho, aby zbylo, ponechávatí), reliquum facere alqd; relinquere; ze jmění něčího nic nenechati, nihil reliqui facere de bonis alicis; n. sobě něco, sibi

relinquere, excipire alqd; n. komu něco, concedere alicui alqd. V. (imperat) nech, nechť, fac ut, pouhý konjekt neb imp. ten nechť ví, ille sciat; nechť čeká, exspectato; nechť tomu jakkoliv, quidquid est, utut est. utcuque res se habet.

nechtě, contra voluntatem; učinil to n., invitus fecit.

nechtíti, nolle; n. uznati nadvládu, imperium dectrectare; nechtěl bych raději živ býti, než . . ., potius desinam vivere, quam ut . . .

nechuť, taedium, fastidium; n. k jídlu, fastidium cibi, nausea; (liknavost) pigritia, inertia; n. mítí ke komu, odisse alqm; n. ke službě vojenské, taedium militiae; mám n. k něčemu, taedet me alicis rei; s n.-tí, animo invito.

nechutí se mi něco, taedium rei alicis me capit; taedet me rei alicis; abhorreo a re alqua.

neslušnost, sapor nullus; metaf. insulsitas.

nechutný, sine sapore; metaf. ineptus, insulsus, illepidus; inelegans (zvl. o slohu).

nechvalný, turpis, indignus; adv. sine laude, turpiter.

nějak, aliquo modo, ulla ratione; nescio quo modo, quo pacto.

nějaký, aliquis; v pl. nonnulli; quidam, quaedam, quoddam.

nejapnost, ineptia.

nejapný, ineptus; rusticus, agrestis; rudis; adv. inscite, imperite.

nejasnost, obscuritas (verborum, orationis).

nejasný, obscurus; (dvojsmyslný) ambigus; n.-á hlava, ingenium minus acutum.

nejeden, nonnullus.

nejen — nýbrž, non solum, sed etiam; non modo — verum etiam.

nejistota (v které kdo jest) dubitatio; v n.-tě býti, certum nescire, incertum haerere, dubitatione aestuare, in dubio esse, animo suspensus esse; někoho v n.-tě nechati, alqm suspensum incertumque dimittere, alicis animum suspendere; vytrhnouti koho z n.-y, dubitationem tollere alicui; (věc nejistá) res incerta, dubia.

nejistý, incertus, dubius, ambiguus; suspensus (animus, expectatio); (nebezpečný) infestus (iter); (nespolehlivý) infidus; n.-tým býti v nejistota.

nejméně, minimum.

nejmenovaný, cuius nomen non exstat.

nejspíš, ut mea fert opinio; sine dubio; (snad) haud scio an.

nekalý, malus, improbus; nequam; adv. male.

někam, aliquo; usquam; kdyby n., si quo; někam jinam, alio; in alium locum.

nekáranost, disciplina nulla; o vojíněch, immodestia.

nekáraný, nulla disciplina assuefactus; (bezudný) effrenatus; dissolutus (lehkomyslný).

nekázeň v. nekáranost.

někde, alicubi; usquam; kdyby n. sicubi; aby n. ne, necubi.

někdejší, pristinus; neb větou, qui olim, quondam, antea erat a p.; n. štěstí, pristina fortuna; též adv. olim, quondam, antea (Cajus, n. přítel Philippa, Caius. olim amicus Philippi; n. král, quondam rex.

někdo, něco, quis, quid; aliquis, aliquid; quisquam, quicquam; qui-

dam, quiddam; řekne n., dicet aliquis, dixerit quispiam; (opovrživě) nescio quis, nescio quid.

někdy, interdum, nonnunquam, aliquando; o minul. i budouc. olim, aliquando.

neklamný, certus; (o věcech) exploratus; n.-é pravdy, res nunquam fallentes.

neklidný v. nepokojný.

několik, aliquot; n. dní, aliquot, complures dies; nonnulli; (málo) pauci; nepřekládá se, kde jest bez pojmového důrazu, poslal n., kteří cestu měli ohledati, misit, qui iter explorarent.

několikerý, plures; non unius generis.

několikrát, aliquoties.

nekonečno, to půjde do n.-na, hoc in immensum serpet; v. nekonečnost.

nekonečnost, infinitas (locorum); infinitum tempus.

nekonečný, infinitus; fine carens; (věčný) sempiternus, perpetuus; neštěstí jest n., miseriae nullus finis est; do nekonečna = adv. nekonečně, sine fine; n. někoho milovati, alqm effusissime, ardentissime diligere.

nektar, nectar n.

některak, aliquo modo; ullo modo, ulla ratione.

některý, aliquis; v pl. též quidam, nonnulli; aliquot; n. z dvou alteruter; n. tam — jiní jinam, alii alio; n. tak — j. jinak, alii aliter.

někudy, alicubi; n. jinudy, per alium quendam locum; kdyby od n., sicunde.

nelad, perturbatio, confusio (rei alcis); ordo turbatus; v n. býti, per-

turbatum esse; v n. uvéstí, perturbare, miscere alqd.

neladný, tp. discrepans; (nepořádný) confusus, incompositus; adv. sine ordine; confuse, incomposite.

neláska, v n. býti u koho, invisum esse alcui.

nelaskavost, inhumanitas; n. děti k rodičům, impietas.

nelaskavý, inhumanus, durus; (k rodičům, dětem a p.) impius; adv. inhumane, dure; impie.

nelibiti se komu, displicere alcui; improbari ab alquo; věc se mi nelíbí, res mihi non probatur.

nelibost, taedium; mám n. nad čím, offendor alqa re; n. míti ke komu, infensum esse in alqm; v n. přijítí u koho, incurrere in odium alcis.

nelibý, iniucundus, ingratus; adv. iniucunde.

neličený, non fucatus; metaf. sincerus; verus; candidus; adv. sincere; vere.

nelidskost, inhumanitas; crudelitas.

nelidský, inhumanus; ferus, saevus; crudelis; adv. inhumane; saeve, crudeliter.

nelitostivost, animi duritia; inhumanitas.

nelitostný, inhumanus, durus; adv. sine misericordia; inhumane, dure.

nelze, fieri non potest; n. mi uvěřiti, credere non possum; nelze abych tě nekáral, fieri non potest, quin te reprehendam, ale: n. abych tě káral, fieri non potest, ut te reprehendam.

nemajetnost, inopia.

nemajetný, inops.

nemalý, non parvus, non exiguus; (nesnadný) difficilis.

němectví, (mrav) mos germanicus; (původ) origo germanica.

německý, germanicus; adv. germanice; germanico more neb modo.

nemeškati, (nečekati) non expectare; neváhati něco učiniti, na př. n. přejítí, non dubitare transire; nemeškaje, statim, sine mora.

nemilosrdný v. nelitostný.

nemilost, odium, offensio; n. bohův, irae caelestes; v n. přijítí, upadnoutí u koho, in odium venire alcui; incurrere in odium alcis; v n.-ti býti u koho, in offensa esse apud alqm; dáti se na milost i n., se suaque omnia fidei alcis (victoris) permittere; kdo na milost a n. se vzdal, dediticius.

nemilostivost, inclimentia.

nemilostivý, inclemens, immitis; rozhněvaný) offensus, iratus (alcui); adv. animo irato neb offenso.

nemilý, ingratus, iniucundus; adv. iniucunde; n. přívítati koho, male excipere alqm.

nemirnost, intemperantia, immoderatio, v. násl.

nemirný, (o osobách) intemperans; effrenatus, immodestus; (o věcech) immoderatus, immodicus; effusus (sumptus, honores, laetitia) adv. intemperanter; immoderate, immodice; effuse.

nemistnost, opiš adj. násl.

nemistný, minus commodus, abhorrens; absurdus, ineptus; n. býti, locum non habere; nihil loci est; (a re) alienum esse.

nemluvně, infans.

nemluvnost, inopia verborum, sermonis.

nemluvný, inops verborum, n.-ým býti, pauce uti verbis.

nemoc, vřbec morbus (n. tělesná); n. nakažlivá, contagio; n. duševná, aegritudo; upadnoutí do n.-i, v n., in morbum incidere; morbo corripí; v n.-i ležeti aegrum esse (morbo alqo), laborare (re, a re); n. zahnatí, morbum depellere.

nemocnice, valetudinarium.

nemocný, **nemocen**, aeger (re alqa) (jsem nemocen hořečkou, laboro feбри); aegrotus; býti n. aegrotare, morbo implicitum esse; infirma, aegra valetudine esse n. uti; na smrt n., morbo gravi affectus; n. nač, aegrum esse, laborare re, a re.

nemotornost v. neohrabanost.

nemotorný v. neohrabaný.

nemoudrost, imprudentia; (pošetilost) stultitia, dementia.

nemoudrý, imprudens, stultus, demens; n. býti, desipere; adv. stulte, dementer.

nemovitost v. nemovitý.

nemovitý statek, bona, quae moveri non possunt; fundi.

nemožnost, obyč. obratem fieri, effici non posse; to jest n., hoc fieri non potest, hoc nullo pacto fieri potest; dokázati n. nějaké věci, probare alqd fieri non posse.

nemožný, qui fieri non potest; není n.-no, fieri potest; jest zcela nemožno, aby...; nullo facto fieri potest, ut etc; jest mi n.-no věřiti, non possum adduci, ut putem; nepokládám pro něho nic za nemožné, nihil est quod ab eo effici non posse credam; všechno obhajování učiniti nemožným, omnem defendendi facultatem tollere.

nemrav, mos pravus, vitium.

nemravnost, mores corrupti, perdití; turpitudó, vitium.

nemravný, inhonestus, turpis; (nedvořilý) male moratus.

nemužný, ignavus, timidus; adv. ignave, timide.

němý, mutus; n.-á tvář, bestia bruta; (mlčící) tacitus: adv. tacite, silentio.

nenadálý, (netušený) inopinatus; (nečekaný) non expectatus, inexpectatus; n.-lá smrt, mors subita, repentina; adv. praeter expectationem, ex inopinato; ex, de improviso, subito, repente; někoho n. překvapiti, alqm inopinatem deprehendere, opprimere.

nenadáni, z n., ex, de improviso; srov. nenadálý.

nenáhlý, obyč. adverbialním opisem; n. úpadek kázně, disciplina sensim labens; adv. sensim, paulatim, pedetentim, gradatim; srov. povolně.

nenahraditelný, qui reparari, restitui nequit; býti n.-ým, reparari, sarciri non posse.

nenáležitý, parum dignus, adv. n. se chovati, indigne, turpiter facere; n. o kom mluvíti, contra dignitatem de alquo loqui.

nenapravitelný, perditus; qui corrigi, emendari non potest.

nenasytný, insatiabilis; n. býti, expleri non posse.

nenáviděný, invisus, ingratus alcu; n. býti od koho (subjektivně) odiosus, invidiae plenus.

nenáviděti, odisse, odio prosequi alqm; nenáviděnu býti, odio, in odio, in invidia esse; in odium, in invidiam venire, venisse.

nenávisť, odium; (nepřízeň, pomluva) invidia; n. míti proti někomu, alqm odisse, alcu invidere, odium in alqm habere; v n. přijíti,

venire in odium alcis, odium alcis suscipere; v n. koho uvéstí, invidiam alcu conflare, concitare; vzbuditi n. něčí, odium alcis excitare.

nenávistivý, infensus, infestus, iniquus.

nenávistník, qui odit.

nenucenost, simplicitas, facilitas.

nenucený, (přirozený) simplex; naturalis; (volný) non coactus; adv. sua sponte, simpliciter.

neobdělaný, (o poli) incultus.

neobeznámený, ignarus rei alcis.

neobezřetnost, imprudentia; temeritas.

neobezřetný, improvidus, incautus; temerarius.

neoblomnost, constantia.

neoblomný, firmus, constans; n.-á vůle, constantia.

neobmeškati něčeho, nihil sibi reliqui facere.

neobmezenost, infinitas.

neobmezený, infinitus, immensus; n.-á moc, summa potestas, summum imperium, dominatio; n.-ou moc konsulům ve státu odevzdati, rem publicam consulibus permittere; n. pán, penes quem summa est potestas; dominus; adv. n.-ě panovati, dominari, summum imperium tenere.

neobojetnost, aequitas.

neobojetný, aequus, sincerus, integer, medius, neutrius partis studiosus; n.-ý býti, neutram partem sequi.

neobratnost, inscitia; n. jazyka, gravitas linguae.

neobratný, inscitus; n. řečník, lingua improptus; (o řeči) durus, asper.

neobyčejnost, insolentia, novitas.

neobyčejný, insolitus, inusitatus, eximius, inauditus, novus; mirus,

mirificus; n.-ého úspěchu v něčem se dodělati, maius quiddam consequi, in aliqua re; n.-á věc, novitas; rei.

neobývaný, desertus; vastus.

neobyvatelný, inhabitabilis.

neocenitelný, eximius, praestans.

neočekávaný, inexpectatus; inopinatus; (mimo naději) insperatus; adv. praeter expectationem neb opinionem.

neodbytný, importunus, molestus.

neodevzdati si nic, někomu nic = roveň býti, parem esse alcu aliqua re.

neodhodlanost, dubitatio, cunctatio, animus incertus.

neodhodlaný, dubius; incertus; býti n., haesitare, consilii inopem esse, dubitare; adv. dubitanter.

neodkladný, qui differri non potest; věc jest n., res moram non habet.

neodlučný, qui separari, disjungi non potest.

neodolatelný, cui nulla vi resisti potest; invictus, intolerabilis (vis Romana, elephantorum).

neodpustitelný, qui nihil excusationis habet; inexpiabilis (scelus, fraus).

neodvislost, libertas; liberum arbitrium.

neodvislý, nemini obnoxius, liber, liber et solutus; non ex alius arbitrio pendens (n. býti, suo arbitrio vivere); (o soudci) sui iuris sententiaeque esse; v ohledu polit. liber; sui iuris, nullius imperio subiectus; býti n., in libertate esse, nullius imperio parere; učiniti koho n., in libertatem vindicare alqm; adv. suo arbitrio; libere.

neodvolatelný, irrevocabilis, perpetuus, immutabilis; adv. in perpetuum.

neohobnost, rigor.

neohobený, rigidus.

neohrabanost, rusticitas; inertia.

neohrabaný, vastus, informis; (duchem) agrestis, rusticus; iners; adv. vaste, rustice.

neohroženost, animus impavidus fortis.

neohrožený, impavidus; fortis; adv. impavide; animo forti.

neolidněný, desertus.

neomylnost, fides certa, veritas.

neomylný, qui errare non potest; certus; (o věcech) exploratus; n.-á pravda, summa veritas; adv. certe; haud dubie, profecto.

neopatrnost, imprudentia; temeritas; z n.-ti, temere, incaute; (neopatrný čin) imprudenter neb temere factum.

neopatrný, improvidus, incautus; imprudens; temerarius; adv. improvide, incaute.

neopeřený, implumis.

neopevněný, immunitus.

neozbrojený, inermis.

nepaměť, oblivio; od n.-ti lidské, post hominum memoriam, inde ab antiquissimis temporibus.

nepamětlivý, obliviosus; n. něčeho, inmemor rei alcis.

nepamětlivost, oblivio.

nepamětný, od n. časův, v. nepaměť.

nepatrnost, levitas, tenuitas; (nízkost rodu) humilitas.

nepatrný, levis, tenuis; za n.-é míti něco, alqd parvi facere, contemnere alqd, levi momento aestimare alqd; (malý) exiguus, parvus; n.-á část, pauci; (nízký) humilis, obscurus; n. člověk, homo mediocris, ignobilis, obscurus; n.-é věci, res minutae;

věc nějakou jako n.-ou líciti; rem verbis extenuare; adv. leviter.

nepěčilivost, negligentia; socordia, incuria (v tak důležité věci, tantae rei.)

nepěčilivý, neglegens; adv. neglegenter.

neplatný, irritus; (marný) vanus, inanis; nullus; učiniti něco n.-ým, irritum facere alqd, závět, testamentum rescindere, zákon, legem evertere, veteres leges novis legibus tollere.

neplecha, petulantia; (hřmot) tumultus, turbae; tropiti n., turbas facere; (zločin) scelus.

nepłodnost, sterilitas.

nepłodný, sterilis; infecundus.

nepoctivost, improbitas, perfidia, fraus.

nepoctivý, infamis; improbus, malus; (podvodný) fraudulentus, perfidus; adv. improbe; perfide.

nepočasi v. nečas

nepočestnost, infamia, turpitude.

nepočestný, infamis; (nemravný) turpis; adv. turpiter; inurbane.

nepodkupný, qui pecunia corrumpi non potest; integer, incorruptus.

nepodmíněný, nullis condicionibus strictus; absolutus; n.-é chvále se těšiti, sine exceptione laudari; n. soud (úsudek), iudicium purum; adv. sine ulla exceptione.

nepodobnost, dissimilitudo; k pravdě n. res improbabilis n. difficilis ad credendum.

nepodobný, dissimilis (alcis neb alcui); dispar; k víře n., incredibilis, omnem fidem superans; k pravdě n., non verisimilis, difficilis ad credendum; adv. dissimiliter.

nepodstatnost, opis adj. násl.

nepodstatný, levis, non ad rem ipsam pertinens, a re alienus, adventicius; (lichý) vanus, incertus.

nepodvržený, verus.

nepohnutý, immotus; defixus; adv. státi n. defixum stare; non moveri; oči n. upřiti na koho, oculos in alqd defigere.

nepohnutelný, nepohyblivý, immobilis (terra, phalanx); immotus; n. zůstati non moveri; defixum stare.

nepohoda, tempestas.

nepohodli, incommodum, molestia.

nepohodlný, incommodus, molestus.

nepohodnouti se s kým, disiungi, alienari ab alquo; dissentire cum alquo.

nepochybnost, opis pomoci haud ambiguus neb násled.

nepochybný, non dubius, certus, exploratus; vítězství bylo již nepochybné, velut explorata victoria.

nepochybně, sine dubio, haud dubie; často pomoci videtur (n. již zemřel, iam mortuus esse videtur), opinor, credo, verisimile est.

nepokoj, (hluk) turbae, tumultus; (politický n.), motus, turbae, res novae; dissensiones civiles; n. působiti, rebus novis studere, seditio-nem commovere; (duševní n.) animi motus, perturbatio; nic mně nepůsobilo větší nepokoj, než... nihil me magis sollicitabat quam etc.

nepokojný, inquietus (homo, animus, nox); turbidus (aqua, tempestas, tempus, motus, cogitationes); turbulentus (aqua, tempestas, annus) moře n.-é, mare commotum, turbidum; (ve smyslu politickém) novarum rerum studiosus, cupidus; seditiosus, turbulentus; (ve smyslu duševním) anxius, sollicitus; n.-á hlava,

(vůbec) inquietus animus; vir inquieti animi; homo novarum rerum cupidus.

nepoměrný, iusto maior, minor; n. veliký trest za nepatrný přestupek; poena maior quam pro peccati levitate; iniquus (pretium); iniustus (onus).

nepomstěný, inultus.

nepopíratelný, non dubius; adv. sine controversia; certo, sine dubio. videlicet; důrazně: longe (princeps, ditissimus).

nepoplatnost, immunitas.

nepoplatný, immunis.

neporouchaný, integer; srov. neporouch.

neporušenost, integritas, incolunitas.

neporušený, integer, (fides, signum), intactus, inviolatus, incolunitas, salvus; n. penězi, incorruptus.

neporušitelnost, sanctitas.

neporušitelný, inviolatus, sanctus; sacrosanctus (zvl. o tribunech).

nepořádek, perturbatio (rei alcis), negligentia (rei familiaris); v n. uvěsti, turbare (ordines hostium, statum civitatis), nadobro v n. uvěsti, perturbare; v n. přivedenu býti, turbari, perturbari, confundi; n. politický, turbae, tumultus, seditioes.

nepořádný, inordinatus, confusus; (nedbalý) neglegens; n. život, vita dissoluta; adv. neglegenter, confuse, sine ordine.

nepořízený, s nepořízenou, re infecta, rebus infectis.

neposlusnost, immodestia; (o vojínech) contumacia, detrectatio militiae.

neposlusný, dicto non audiens; non č. male parens; nechtěl býti

n., non parare noluit; (o vojínech) detrectans militiae; adv. non oboedienter.

neposkvrněný, purus, castus (a culpa, a cruore).

nepotřebnost, inutilitas.

nepotřebný, inutilis (naves ad navigandum); (zbytečný) non necessarius; quod non opus est; adv. inutiliter.

nepovědomost, ignoratio.

nepovědomý, ignotus; incomperatus; inexploratus; (neslavný) ignobilis, obscurus; komu jest nepovědomo? quis est, qui nesciat? není mně n., non ignoro, non me fugit, non me praeterit.

nepoznání, k n. se změnit, agnoscere non posse, plane alienum fieri; k n. něco obměnit, aliam speciem induere alcui rei.

nepozornost, negligentia, socordia, animus non intentus.

nepozorný, non attentus, neglegens; n.-ým býti, alias res agere.

nepravda, nepravdivost (jako vlastnost) vanitas; n.-u něčeho dokázati, alqd falsum esse probare; (n. věcná) falsum; (= lež) mendacium.

nepravdivost, enormitas; (nesouměrnost) minus apta compositio.

nepravdivý, lege solutus; (nepořádný) inconditus, incompositus; n. život, vita dissoluta; (měnící se) non constans; (o vojsku) tumultuarius.

nepravdivost v. nepravda.

nepravdivý v. nepravý.

nepravost, vitium, flagitium.

nepravý, iniustus; (zlý) pravus; (lživý) falsus; vanus; (podvržený) adulterinus; sváděti na n.-vou cestu, deducere atque depravare; adv. iniuriose, iniuste; falso.

neprodleně, adv. statim; sine mora; mora non interposita.

neproměnný, immutabilis; constans, fixus; n. býti, mutari non posse; adv. constanter.

neproniknutelný, impenetrabilis.

neprožřetelnost, imprudentia, důr. temeritas; z n.-i, per imprudentiam; temere; (čin) imprudenter neb temere factum, dictum.

neprožřetelný, incautus, imprudens; důr. temerarius; adv. improvide, incaute.

nepřehlédný, non pellucidus.

nepřátelský, inimicus; (ohrožující) infestus; hostilis; n. smýšlení, animus infestus, inimicus, hostilis; infensus animus atque inimicus; vše jest smýšlení nepřátelského, omnia hostilia sunt; o nepříteli válčícím, gen. hostium (na př. castra, terra, cadavera); adv. inimice, infense, infeste, hostiliter; n. smýšletí, infenso animo esse in alqm, inimicum esse alcu; n. jednati, hostiliter facere, hostilia agere.

nepřátelství, inimicitiae; simultas; vůbec animus infestus et infensus; v n. býti, esse in simultate cum alquo, inimicitias gerere neb habere cum alquo; n. počítí, inimicitias cum alquo suscipere; v n. spolu žiji, sunt neb intercedunt inimicitiae inter eos; od n. upustiti, inimicitias deponere; (o vojně) n. počalo, bellum geri coeptum est.

nepřáti komu, invidere alcu; n. komu jeho štěstí, invidere felicitati alcis.

nepředložnost, ý, v. neprožřetelnost, -ný.

nepředpojatost, animus aequus, liber.

nepředpojatý, aequus, liber.

nepředvidaný, improvisus; adv. ex improviso.

nepřekonatelný, v. násl.

nepřemožitelný, invictus; jsem n. vinci non possum; (o obtížích) inexplicabilis.

nepřestávatí, pergere; perseverare; non desistere.

nepřetržitý, continens (silva), continuus, perpetuus (p. rerum gestarum historia); assiduus (labor); adv. continenter, perpetuo.

nepříhodnost, incommodum, molestia.

nepříhodný, incommodus, non opportunus; (nepříznivý) iniquus, alienus (locus); vzhledem k času, in-tempestivus; adv. incommode, in-tempestive, alieno tempore.

nepříjemnost, incommodum.

nepříjemný, iniucundus, ingratus; (důr.) gravis, molestus.

nepřijmouti čeho, spernere, recidere, repudiare alqd: bitvy n., pugnam detrectare.

nepříležitost, -ý, v. nepříhodnost, -ý.

nepřímý, quod per ambages fit; adv. per ambages; non directo.

nepřipravený, imparatus.

nepřipustiti koho, excludere alqm; n. si péče oč, securi esse animo de re.

nepřipustný, non ferendus, non comprobatus; abhorrens, pravus.

nepřirozenost, opiš násl.

nepřirozený, naturae repugnans; qui contra naturam est; n.-ou smrti zemřítí, violenta morte perire; jest n.-o, non est consentaneum (s inf.); adv. contra, praeter naturam; inepte, putide.

nepřislušnost, vitium.

nepřislušný, indecorus; alienus.

nepřístupnost, opiš násl.

nepřístupný, (o místě) ad quem aditus non est, ad quem adiri non potest; impeditus (saltus, palus); n.-á poloha města, difficilis urbis situs; (o osobách) rari aditus; qui conveniendi aditum non facile dat; n. pro něco, impatiens alcis rei (veritatis).

nepřítel, inimicus; úhlavní n., inimicissimus mihi neb meus; jsou (spolu) nepřátelé, inimicitiae sunt inter eos; stali se n., inimicitiae ortae sunt inter eos; býti n.-em čeho, alienum, aversum esse a re alqa; n. ve válce, hostis (alcis neb alcu); za n.-e koho míti, hostis loco habere alqm.

nepřítomnost, absentia; v něci n.-ti, absente alquo.

nepřítomný, absens; býti n., abesse; n. duchem, aliud agere, animo non adesse.

nepřívětivost, tristitia, asperitas, acerbitas, inhumanitas

nepřívětivý, tristis, asper (homo, animus, hiems); (nezdvořilý) inhumanus, adv. aspere, inhumaniter.

nepřízeň, invidia; animus alienus; n. bohů, dii adversi; n. doby, iniquitas temporum.

nepříznivý, (o osobách) iniquus, inimicus, infensus alcu; adv. animo iniquo, maligne; (o věcech) iniquus (locus, tempora), adversus (ventus, res, alienus (tempus); n.-vé poměry, angustiae (petitionis), difficultas rerum; n.-vé znamení, malum omen; adv. inique.

nerad, invitus, coactus; aegre, moleste (ferre, pati); n. někoho viděti,

invitum n. invitis oculis videre alqm; n. něco viděti, moleste ferre alqd.

nerci, nedum (s konj.).

nerost, metallum; říše n.-á, metalla; n.-y, saxa.

nerovnost, inaequalitas, dissimilitudo; (nerovné místo) iniquus locus.

nerovný, impar, dispar; dissimilis; n. počet, numerus impar; n. bo svěsti, dispari proelio contendere; (o půdě) non aequus, asper.

nerozhodnost, dubitatio, cunctatio.

nerozhodnutý v. nerozhodný.

nerozhodný, nondum diudicatus (lis), dubius, incertus (těž o věcech, victoria, exitus); věc jest dosud n.-á, res integra est; anceps (belli fortuna, proelium, certamen; medius (responsum); adv. dubie, ambigue; n. bojovati, ancipiti Marte pugnare.

nerozlučný, qui separari, disiungi non potest; n. přítel, amicus fidissimus; adv. n. spojený býti s někým, artissime cum alquo coniunctum adesse.

nerozřešitelný, inexplicabilis.

nerozum, imprudentia, stultitia, temeritas; dementia, insania.

nerozumný, rationis expers; (rozumu ne mocen) demens, insanus; (nesrovnalý) absurdus; adv. sine ratione, dementer, imprudenter.

nerozvážnost, temeritas; (skutek) temere factum.

nerozvážný, temerarius; n. skutek, temere factum; adv. temere.

neřest, vitium, flagitium.

nesběhlý, expers alcis rei: rudis alcis rei; tiro ac rudis in aliqua re; n.-ým býti, nescire alqd; adv. imperite.

nescestný, invius.

nesčíslněkrát, sescenties, milies.

nesčíslný, innumerabilis, infinitus; nesčíslní, sescenti.

neshoda, discordia, dissensio; (různost) dissimilitudo; v n.-dě býti s někým, disiungi, alienari ab aliquo; dissidere cum aliquo; (nepřátelství) inimicitiae.

neshodný, discors, dissidens; adv. discordi animo.

neshodovati se, dissentire (cum aliquo, ab aliquo); discrepare (cum aliquo), abhorreere (ab aliqua re); n. se mezi sebou, dissidere, dissentire inter se.

neschopnost, inertia, inscitia rei alcis.

neschopný, iners; indocilis; n. k něčemu, inutilis ad alqd; non aptus, idoneus ad alqd; non posse alqd; n. aby nahledl, hebes ad intellegendum.

neschůdnost, opiš násl.

neschůdný, inivius, impeditus; n.-á místa, invia (orum); cestu s.-ou učiniti, iter impedire.

neschváliti, improbare alqd.

neskonalý, infinitus; (bez míry) immensus; adv. sine fine; mirum quantum.

neskrovnost, immodestia.

neskrovný, immodestus.

neslavný, inglorius; turpis, obscurus; adv. sine laude, sine gloria; turpiter.

neslušnost, opiš násl.

neslušný, indecorus, iniquus, turpis; (nespravedlivý) iniustus, též nefas est s inf.; n. chování, mores turpes, morum turpitudine; adv. indecore, turpiter.

neslýchaný, inauditus; novus.

nesmělost, timiditas; animus timidus.

nesmělý, timidus; pavidus; adv. timide, pavide.

nesměti, **nesmim**, vetor alqd facere.

nesmírnost, immensitas.

nesmírný, immensus; infinitus, ingens, immanis; adv. in immensum, in infinitum; n. veliký, immanis.

nesmířitelnost, animus implacabilis.

nesmířitelný, implacabilis, capitalis (odium); inexpiabilis.

nesmrtelnost, immortalitas.

nesmrtelný, immortalis; aeternus, sempiternus; n.-á sláva, gloria sempiterna; immortalis memoria, n.-ou památku po sobě zůstaviti, aeternam gloriam sibi parere, nomen suum immortalitati tradere.

nesmysl, ineptiae.

nesmyslný, demens; amens; insanus; n.-é věci, ineptiae; adv. dementer; insane.

nesnadný, difficilis.

nesnášlivost, mores difficiles; asperitas; intolerantia.

nesnášlivý, incommodus, asper.

nesnáž, difficultas (největší n., res difficillima); (obtížné postavení) angustiae, difficultas; v největší n., maxime necessario tempore; n. působiti, difficultatem afferre; beze vši n., nullo negotio, facile; nebudu vám n. činiti, nihil in me morae erit; v n.-i býti, in angustiis esse; laborare; (u veliké n.-i býti) magna difficultate affici; v n. přijíti, in angustum venire.

nesnesitelnost, intolerantia.

nesnesitelný, intolerabilis, haud tolerabilis, non ferendus; jest mi n.-no, ferre non possum; (protivný) molestissimus, odiosus; adv. intoleranter; moleste.

nesouhlasiti s kým, dissentire, disidere ab aliquo.

nesouhlasný, absurdus; metaf. discors, discrepans; adv. absurde.

nesouměrnost, ratio impar.

nesouměrný, inconcinnus.

nespalný, munitus ad incendia.

nespani, insomnia; vigilia.

nespokojenost, animus offensus; indignatio; adversa alcis voluntas; n. něčívzbuditi, indignationem alcis movere; n. cititi se svým osudem, accusare fortunam suam; k mé veliké n., cum magna mea molestia; (v ohledu politickém) studium rerum novarum.

nespokojený, non contentus (re aliqua); n. býti s čím, accusare alqd (fortunam), queri de re aliqua.

nespolehlivost, fides incerta, dubia; infirmitas (animi).

nespolehlivý, (o osobách) infidus; levis, parum constans; (o věcech) incertus; dubius; adv. ambigue; non satis certe.

nespořádaný, incompositus (agmen, oratio).

nespravednost, (vlastnost) iniustitia; (skutek) iniuria, iniquitas.

nespravedlivý, iniustus; iniquus; (nezasloužený) immeritus; adv. iniuste, inique.

nesprávný, vitiosus, falsus; n.-ářeč, sermo inquinatus.

nesrovnávatí se v. nesouhlasiti.

nesrozumitelnost, obscuritas; opiš též násl.

nesrozumitelný, non apertus ad intellegendum; obscurus; hlas n., vox suffocata; adv. non perspicue; obscure.

nestálost, inconstantia; (nevěrnost) infidelitas; mobilitas (vulgi, fortunae); (lehkovážnost) levitas.

nestálý, inconstans, mobilis; varius, mutabilis; (pomijející) caducus, fluxus; n.-é počasí, caelum varians; n.-é štěstí, fortuna fluxa; adv. inconstanter, mobiliter, varie.

nestatečnost, infirmitas, imbecillitas; (neudatnost) ignavia, timiditas.

nestatečný, infirmus, imbecillus; (neudatný) ingnavus, non fortis; adv. sine vi, non fortiter.

nestejnost, inaequalitas, dissimilitudo; (různorodost) diversitas, dissimilitudo.

nestejný, inaequalis, diversus, dissimilis; adv. inaequaliter.

nésti, **nositi**, ferre, gerere, portare alqd; zpět n., referre; n. dlouhé vlasy, esse promisso capillo; n. oděv, veste uti; n. zbraň, arma gerere, gestare; nohy jej nechťely již nésti, pedes eum destituerunt; (= ploditi) ferre, edere, gignere; vejce n., ova parere; metaf. n. něco v srdci (hněv, lásku) odium, amicitias gerere in alqm; nelibě něco nésti, aegre ferre alqd; nesu vinu, culpa penes me est; n. smutek, lugere; čas to s sebou nese, tempus ita fert.

nestannost, aequitas; iudicium integrum et incorruptum.

nestanný, aequus, incorruptus, neutrius partis studiosus; adv. integre, incorrupte, sine ira et studio.

nestřídmost, intemperantia.

nestřídmy, intemperans.

nestvára, monstrum, progidium, portentum, belua.

nestydatost, impudentia; insolentia.

nestydatý, impudens; (dotěrný) importunus, procax; n. požadavek činiti, impudenter postulare; adv. impudenter.

nesvornost, discordia; dissensio

(civilis, civium); v n.-ti žiti, dissidere, dissentire.

nesvorný, discors, dissidens; adv. discordi animo.

nešetrnost, sumptus effusi.

nešetrný, prodigus, profusus; (bezohledný) importunus, immodestus.

neškodnost, innocentia.

neškodný, innocens; býti n., non nocere, nihil damni afferre; n.-ým učiniti, debilitare, comprimere alqm, impedire, quominus alqs, alqd noceat; adv. sine noxa.

nešlechtnost, vitium, flagitium; (vlastnost) improbitas.

nešlechtný, improbus, vitiosus, turpis, flagitiosus.

nešťastný, infelix, (bídny) miser; doba pro stát nejvyšš n.-á, alienissimum rei publicae tempus; (neštěstí přinášející, neblahý) funestus; n. posel, nuntius tristis; n.-é znamení, malum omen; (nedařící se) adversus, non prosper; n. boj, proelium adversum; n., den, dies nefastus; adv. infeliciter, male, misere; n. válčím, male rem gero.

neštěstí, res adversae, (nehody) mala, (nešťastný případ) malum, res adversa, calamitas; (n. ve válce) clades, incommodum; měl n., že... accidit ei ut etc; bylo n.-im, že... perincommode accidit, quod etc.; to jest jeho n., hoc ei nocet, fraudi est; k mému největšímu n., cum mea calamitate č. pernicie; pokládati za největší n. že... mortis instar putare (s acc. c. inf.); do n. přijiti, incidere in miseriam, in calamitatem; do n. někoho uvést, perdere alqm, inferre alicui calamitatem.

nešvár, vitium, scelera; to jest n., hoc turpe est, dedecet.

netečnost, neglegentia, ignavia, inertia.

netečný, segnis, iners, lentus; n. býti k něčemu, neglegere, non curare alqd; adv. neglegenter, ignave, segniter.

netělesný, corpore vacans.

netoliko, ale i, non solum — sed etiam; non modo — verum etiam.

netopýr, vespertilio.

netrpělivost, impatientia morae; festinatio; s n.-i, festinanter; s největší n. očekávati něco, alqd acerime exspectare.

netrpělivý, morae impatiens, festinans, properans; n. nad něčím, pro něco, impatiens rei alcis; o nemocném, dolorum impatiens; adv. festinanter; impatienter; animo iniquo; n. něco snášeti, animo iniquo (irato, offenso), ferre alqd.

netvor, monstrum; o člověku, monstrum hominis.

neúčastný, exspers (rei alcis).

neučelivý, indocilis.

neučení, indoctus; adv. indocte; n. a neuměle, crassa č. pingui Minerva.

neudržitelnost, infirmitas, levitas.

neudržitelný, infirmus, levis (argumentum).

neuhlazený, metaf. rudis; důr. horridus (dicendi genus); asper.

neúhlednost, exiguitas; humilitas.

neúhledný, deformis; (neveliký) parvus, exiguus; humilis; jak n., quantulus.

neúhonnost, integritas.

neúhonný, sine vitio, vitio vacuus; integer; n. život, též religio vitae.

neukojitelný, implacabilis (ira); insatiabilis (cupiditas); adv. implacabiliter.

neumělost, inscientia; (neznalost věci), ignoratio rei alcis.

neumělý, rudis, indoctus, inscius; (nězběhlý) ignarus, nescius, imperitus rei alcis; (o věci) sine arte (factus a p.); adv. indocte; imperite.

neúmyslný, insciens, imprudens, quod non consulto fit; adv. non consulto; imprudenter, fortuito; učinil jsem to neúmyslně, insciens feci.

neunavený, indefessus; integer (čilý).

neunavitelný, qui nullo labore defatigari potest; assiduus, impiger; adv. assidue, impigre.

neunavnost, sedulitas.

neunavný, assiduus, sedulus, impiger.

neuprositelný, inexorabilis.

neupřimnost, animus subdolos.

neupřimný, fallax, falsus; perfidus; adv. fallaciter.

neurčitost, opisí násl.

neurčitý, incertus; dubius, ambiguus; dáti odpověď n.-ou, nihil certi respondere; na n.-ou dobu, in incertum; adv. dubie; ambigue.

neuroda, messis tenuis; byla n., frumenta tenuiter provenerunt; špatná úrodnost polí, sterilitas agrorum neb fructuum.

neúrodnost, sterilitas.

neúrodný, sterilis (ager, annus); (neplodný) infecundus.

neurozenost, ignobilitas generis; humilitas.

neurozený, ignobilis, humilis, obscurus.

neúspěch, opisí násl.; viděl n. svých snah, intellexit frustra a se operam dari.

neúspěšný, irritus, sine effectu; n. boj, proelium adversum.

neuspořádaný, v. nepořádný.

neustálý, continens, continuus (labor, imber); perpetuus (risus); adv. continenter, perpetuo; assidue; usque; též obraty sloves, non desistere, non intermittere (n. se učiti, studia nunquam intermittere; haerere in libris; n. táhnouti, continenter ire, continuare iter).

neustati, non desistere, non intermittere; neustává napomínati, non desistit hortari; neustává prositi koho, alqm precibus fatigat.

neustupnost, pertinacia; animus obstinatus.

neustupný, pertinax, obstinatus; adv. pertinaciter; animo obstinato.

neušlapaný, intritus, non tritus.

neuvěřitelný, incredibilis.

neuzdravitelný, insanabilis.

neuznalý v. nevděčný,

neuzitečný, inutilis (alci rei, ad alqd).

neuzívaný, inusitatus.

nevázanost, licentia; intemperantia; libido effrenata; (o vojinech) immodestia.

nevázaný, solutus, liber; (n.-á řeč) oratio, oratio soluta; effrenatus, ferox; intemperans; adv. effrenate, intemperanter.

nevážený, levis (auctor).

nevážiti si koho, parvi (minoris, minimi) facere alqm; contemnere, despiciere alqm.

nevážně, contemptim; male (loqui de alquo).

nevážnost, contemptio, contemptus; v n.-i býti, parvi duci, contemni, despici; v n.-i míti v. nevážiti si.

nevčas v. násl.

nevčasný, intempestivus; (před-

časný) immaturus; n.-á smrt, mors praematura; adv. intempestive, alieno tempore; praemature (před časně).

nevěděčnost v. nevděk.

nevěděčný, ingratus; beneficii immemor; adv. ingrante, animo ingrato.

nevděk, animus ingratus; (n. dětí k rodičům) impietas; neznám většího n.-u, nihil vidi ingratus; n. světem vládně, homines ingrati esse solent.

nevědomec, (homo) indoctus, rudis.

nevědomky, clam, occulte; též adj. inscius, insciens, imprudens; n. někoho přepadnouti, alqm inscium opprimere.

nevědomost, inscientia; (nedostatek rozhledu) imprudentia; z n.-i, imprudentia, imprudenter; přiznati svou nevědomost v mnohých věcech, confiteri se multa ignorare.

nevědomý, insciens, nesciens, imprudens; (nevzdělaný) rudis, indoctus, inscius; n.-ým se stavěti, dissimulare alqd.

neveliký, modicus.

nevěra, (náboženská) impietas; jinak opisem, non credere, non fidem habere.

nevěrnost, perfidia, nulla fides.

nevěrný, infidelis; (nespolehlivý) infidus; důr. perfidus; státi se n.-ým komu, fidem alcuí datam fallere, alqm destituere; své povinnosti n.-ým se státi, ab officio discedere; svému předsevzetí n.-ým se státi, a proposito declinare; svým zásadám n.-ým se státi, a se desciscere, deficere, oblivisci sui; svému slibu n.-ým se státi, fidem fallere; adv. infideliter, perfidiose.

nevěsta, sponsa.

nevhod, non opportunus, incommodus, intempestivus.

nevhodný, ineptus, non opportunus, incommodus; n.-é místo, locus alienus.

nevidanost, novitas.

nevidaný, novus, insolitus.

neviditelný, occultus, obscurus, qui oculis cerni non potest; qui sub oculos non cadit; n.-ým býti, cerni non posse.

nevinen v. nevinný.

nevinnost, innocentia, integritas; (čistota mravů) castitas, pudicitia.

nevinný, innocens, culpa vacuus č. carens, insons (alcis rei); za n.-ého prohlásiti, absolvere, liberare alqm; (dobře zachovalý) integer, innocens; (mravně čistý) castus, integer; v. pudice, caste, integre; n. odsouzenu býti, immerito damnari.

nevkus, insulsitas.

nevkusný, ineptus, insulsus.

nevlastní, alienus.

nevlídnost, asperitas.

nevlídný, asper, inhumanus.

nevole, (rozhořčení) indignatio; v n.-i, invitus; (hádky) simultas, altercatio; s někým míti n.-i, contendere cum alquo; (mrzutost) aegritudo animi; plný n., indignabundus.

nevolnictví, servitus.

nevolník, servus.

nevolný, invitus; servilis; n. člověk, servus.

nevražení, inimicitiae, simultas; odium.

nevražiti, suscensere alcuí, infestum esse alcuí, odisse alqm.

nevraživý, infestus.

nevrlost, natura difficilis; indignatio.

nevrlý, difficilis, iratus; n.-ým býti nad čím, aegre, graviter ferre alqd; indignari quod neb acc. c. inf.; n. býti 'na koho, alicui stomachari, suscensere.

nevšední, insolitus, insignis, mirus; adv. mirum in modum, eximie.

nevšimati si, negligere; (nashvál přehlížeti) despicerere.

nevšímavost, neglegentia, socordia; contemptio, contemptus.

nevšímavý, neglegens.

nevůle v. nevole.

nevyhnutelnost, necessitas.

nevyhnutelný, necessarius; n.-á potřeba, necessitas; adv. necessario, n. se muselo státi, že . . ., fieri nullo modo potuit, quin.

nevýmluvný, indisertus.

nevyrovnaný, singularis, eximius, divinus, sine exemplo, maximus.

nevyrovnatelný v. nevyrovnaný; adv. sine exemplo, divine, eximie; nevyrovnatelně, non potest melius.

nevyřízený, reliquus.

nevýslovný v. násl.

nevýslovný, qui dici, verbis exprimi non potest; inauditus; to mně n.-ou radost způsobilo, dici non potest, quantum sim illa re delectatus; adv. incredibiliter.

nevystání, k n., intolerandus, non ferendus.

nevystižitelný v. nevyzpytatelný.

nevysýchající, perennis (fons).

nevyvažitelný, inexhaustus.

nevývratný, firmus, certus.

nevyzpytatelný, inexplorabilis; (tajný) occultus.

nevzdělanost, inhumanitas; mores agrestes, feri.

nevzdělaný, incultus; (neučený) indoctus; rudis (artium); adv. inculte.

nezadatelný, nezadatný, qui abalienari non potest.

nezadatí si, dignitatem suam imminui non pati.

nezákonnitost, opiš: hoc repugnat legibus, hoc contra leges est.

nezákonní, legibus repugnans; non legitimus; iniustus; adv. contra legem.

nezámožný, inops.

nezapomenutelný, qui nulla oblivione deletur; sempiterna memoria dignus.

nezasloužený, immeritus; indignus; n.-á chvála, gloria falsa; adv. immerito.

nezasvěcený, v něco, alienus a re alqa, experts rei alcis.

nezávadný, non suspectus; věc jest n.-á, nulla subest in ea re suspicio.

nezávislý v. neodvislý.

nezáživnost, cruditas.

nezáživný, difficilis ad concoquendum.

nezbednost, licentia, immodestia.

nezbedný, effrenatus; immodestus, solutus; adv. immodeste.

nezběhlý, imperitus.

nezbyti, necessitas; vida (vidouce) n., desperatis rebus.

nezbytný, necessarius; n.-á potřeba, necessitas.

nezdar, s n.-em bojovati, male pugnare.

nezdárny, male moratus; degener.

nezdravý, (chorobný) valetudine minus commoda utens; invalidus; (zdraví nesloužící) gravis (n.-é počasí, grave caelum, n.-é místo, locus gravis); pestilens.

nezdrželivý v. nemírný.

nezdrvořácký, rusticus; inurbanus, agrestis; adv. rustice.

nezůvořáctví, inurbanitas.
nezemdlený, indefessus.
nezhohitelný, insanabilis.
nežičnost, innocentia, abstinentia.
nežičný, innocens, abstinens; adv. innocenter, abstinenter.
nezkažený, incorruptus; integer; adv. incorrupte.
nezkrocený, indomitus.
nezkušenost, imperitia, inscientia.
nezkušený, imperitus, rudis (rei alcis); adv. imperite.
nezletilost, aetas nondum adulta.
nezletilý, qui nondum sui iuris (adulta aetate) est; immaturus.
nezlomný, constans; n.-á vůle, constantia; adv. constanter, firme.
nezměnlivý, immutabilis, constans; adv. constanter.
neznaboh, qui deum esse negat; impius.
neznalost, v. neznámost.
neznalý, ignarus, imperitus rei alcis.
neznámost, inscientia, ignoratio, imperitia (rei alcis); n. člověka, ignobilitas.
neznámý, ignotus; incognitus (terra), novus; (neslavný) obscurus; není mi neznámo, non ignoro, non me fugit, praeterit (s akk. a inf.).
nezpůsob, vitium, mos pravus.
nezpůsobilost, inertia; opiš násl.
nezpůsobilý, inutilis ad alqd; non aptus, idoneus ad alqd.
nezpůsobný, male moratus, inurbanus, illepidus; adv. n. se někomu se chovatí (o dětech, morem non gerere alqui.
nezralost, immaturitas.
nezralý, immaturus.
nezručný, inscitia.

nezručný, inscitus; ineptus; adv. inscite.
nezřejmý v. neviditelný.
nezřetelnost, obscuritas.
nezřetelný, obscurus, ambiguus; (oku, sluchu) non clarus; adv. obscure; non satis clare.
nezřídka, adv. saepenumero.
nezřizený, turbatus: n.-á žádost, libido.
nezvedený v. nezdárný.
nezvratný, firmus, constans; n.-á vůle, constantia, firmitas.
nezvyklost, insolentia, novitas.
nezvyklý, insuetus (alcis rei, ad alqd, též s dat.).
než, (srovnávací) quam; (odporovací) sed, at; nic než, nihil nisi; nic jinak než jako by, proinde ac si; po záporech nisi, praeter, praeterquam, neviděl jsem nikoho, než onoho, neminem praeter illum vidi.
neženatý, caelebs.
neživotný, inanimus.
nežili, quam.
něžnost, teneritas; n. mateřská, materni amoris cura č. sollicitudo; (n. dětská) pietas; n. řeči, lenitas (verborum); (= lepost) elegantia.
něžný, mollis, tener; n.-á pozornost, observantia; adv. tenere, molli-ter.
nic, nihil; zcela n., prorsus nihil; n. jiného než, nihil aliud nisi, nihil aliud quam; n. z něho nebude, non bene de eo sperare licet; n. z té věci nebude, res ea non conficietur; loupeže nejsou n. zlého, když . . ., latrocinia nullam habent infamiam, quae etc.; na té věci n. není, res non ita se habet; ve výz. srovnávacím n. = nihilo, o n. větší, menší, nihilo maior, minor.

nicméně, nihilo minus, nihilo se-cias.
nicota, vanitas, inanitas, (pomíje-jící ctnost) fragilitas.
ničema, homo nequam; homo per-ditus.
ničemnost, nequitia.
ničemný, improbus, pravus, ne-quam; adv. nequiter, improbe.
ničítí, delere (urbem, hostes, exer-citum), excidere (urbes, domos), tol-lere (leges); (vyhlazovati) extinguo; (potlačovati) opprimere; (rozbití) comminuere (statuam, metaf. opes regni); perdere; na dobro zničenu býti, ad interuiccionem deleri, re-digi.
nijak, nullo modo, minime.
nijký, nullus.
nikam, nusquam.
nikde, nusquam; n. jinde, nus-quam alibi.
nikdo, nemo (gen. nullius, abl. nullo); nullus; aby n., ne quis; aby naprosto n., ne quisquam.
nikoli, non; non ita; nullo modo; minime vero.
nikterak, nullo modo; nequaquam.
nikterý, nullius generis; neuter.
nikudy, adv. nusquam; n. jinudy, než, nusquam alibi, nisi (quam).
nit, filum.
nitro, obyč. jen adj. interior: n. země, viscera terrae; (metaf.) duše, animus, mens.
nitrozemí, regio mediterranea.
niva, campus; ager.
nizkost, humilitas; n. rodu, humi-litas, ignobilitas generis; n. myslí, humilitas; animus humilis, abiectus.
nizký, humilis; n. břeh, litus pla-num; n.-é místo (= nížina) locus depressus; (o rodu) humilis, obscu-

rus, ignobilis; člověk n.-ého rodu, homo ignobilis, ignobili loco natus; člověk velmi n.-ého rodu, infimo loco natus; nižším býti druhého, inferiorem alquo, imparem alqui esse; (o smýšlení) humilis; illibera-lis; (o ceně) vilis, levis; n. hlas, gra-vis vox; adv. a) inferius; n. seděti, humili loco sedere; c) humiliter; sordide.
nižádný v. žádný.
nižina, locus depressus, demis-sus.
nižítí se, desiderare.
noc, nox; v n.-i, nocte, noctu; tempore nocturno, ve dne i v n.-i, die et nocte; celou noc, per noctem; toťam nocem; celou noc pracovatí, lucubrare; pozdě v n.-i, multa nocte; dlouho do n.-i, ad multam noctem; dobrou noc! salve! vale!
nocleh, hospitium; noclehem býti někde v. nocovati.
noclehovati v. násl.
nocovatí, pernoctare; (bdítí) vigi-lare; (o vojnech) vigiliis agere.
noční, nocturnus; za n. doby, noc-turno tempore; nocte, noctu; n. stráž, vigiliae.
noh, gryphus.
noha, pes; crus; k n.-ám padnouti, ad pedes alcis se abicere, proicere; jítí co noha nohu mine, pedetentim, segniter, tarde ire; zvl. obraty: ani noha neušla, omnes perierunt; práva (národu) nohama šlapati, omnia iura (populi) obterere, božská i lidská, omnia divina humanaque iura permiscere; nohama vzhůru všecko obracetí, omnia permiscere et per-turbare; ani nohou z domu nevýšel, ne pedem quidem domo extulit.
nohatý, longis pedibus.

nohsled, pedisequus; assecla.
nos, nasus, nares (ium); dobrý n. míti, sagaciter odorari; n. (u lodí a zvířat), rostrum.

nositi v. nésti.

nositka, lectica.

nošení těla, habitus corporis.

notný, magnus; n. piják, homo multi vini; adv. graviter, vehementer.

nouze, inopia, egestas; necessitas; n.-i trpěti, in egestate esse, inopem esse, egestate přemi; v n.-i upadnouti, ad inopiam redigi; z n., n.-i donucen, necessitate imposita, necessitate coactus; (tíseň) angustiae, res angustae, difficultas; n. oč, penuria, inopia alcis rei; n. o penize, angustia pecuniae; n.-i míti oč, carere, laborare aliqua re; v n.-i někomu přispěti, succurrere alicui laboranti; (bída) miseria; res afflictiae, res asperae.

nováček, (branec) novus miles, miles, miles tiro.

nově tvořený, novatus, novus (o slovech).

novina, res nova.

novoluní, luna nova.

novopečený, recens, novus.

novorozený, modo natus.

novosnoubenec, novus sponsus; fem. nova sponsa.

novost, novitas; (neobyčejnost) insolentia.

novota, res nova, novitas; n.-y zaváděti, res novare; po n.-ách bažiti, novis rebus studere, rerum novarum cupidum esse.

novotář, qui alqd č. omnia novat; rerum novarum cupidus, studiosus.

novotářský v. novotář.

novotářství, omnia novandi cupiditas; (v ohledu politickém) studium rerum novarum.

novověk, aetas recentior; haec č. nostra aetas; hi č. novi mores.

novověký, novus, recens, recentior.

nový, novus; (právě vzniklý, čerstvý, nedávný) recens; n.-é síly, vires integrae; n.-é vojsko, copiae recentes, integrae; n. rok, annus iniens; n. věk, aetas recentior; n. válka hrozí, bellum rursus instat; adv. znova, denuo; ab, de integro; (po druhé) iterum; často předslovcem re; znova mi dodává myslí, alqd me recreat et reficit; znova začítí bitvu, redintegrare pugnam.

nozdra, naris.

nucení, vis; bez n. nulla vi cogente.

nucenost, (slohu) morositas.

nucený, contortus (oratio), durus; adv. contorte (dicere).

nuditi se, otio languescere; nudi mne něco, taedet me alcis rei, alqd taedium, languorem mihi affert; n. někoho, molestiam, languorem alicui afferre.

nudnost, molestia, taedium alcis rei; n. starých spisovatelů, languor antiquorum scriptorum.

nudný, taedii plenus, molestus; n. řečník, lentus in dicendo; nic mi není tak n.-ého jako, nihil mihi longius est quam s inf.; tento spisovatel má něco n.-ého, in hoc scriptore nescio quid putidi ac molesti est; adv. moleste, lente.

nůše, corbis.

nutiti, cogere, compellere alqm ad alqd; n. se, sibi vim afferre; potřeba nutí, abys učinil, debes hoc facere, tuum est hoc facere.

nutnost, necessitas; nenahlížím n.-i věci té, non video, id facere necesse esse.

nutný, necessarius; (nezměnný) immutabilis, quod evitari non potest; n.-á potřeba, necessitas; nutno jest (aby neb inf.), necesse est (s akk. a inf. též konj.); nutný následek toho jest, necessario inde sequitur; fieri non potest, quin . . .; adv. necessario.

nuzáctví, egestas; miseria.

nuzák, homo egentissimus, pauperimus.

nuzný, egens, inops; n. život, vita misera; n.-á strana, victus tenuis, tenuitas victus; n. býti, in egestate, in inopia vivere; adv. misere; n. se živiti v. násl.

nuzovati se, aegre vitam tolerare.

nuže, agedum!

nůž, culter.

nůžky, forfex.

nýbrž, conj. sed; verum; nejen — n. i, non modo (solum, tantum) — sed etiam.

nynějšek, haec tempora; od n.-a, inde ab hoc tempore; až do n., ad hoc usque tempus.

nynějši, qui nunc est; praesens; hic; n. král, rex qui nunc imperium tenet; n. časy, haec tempora; n.-ho času, nunc; n. věk, haec neb nostra aetas; aetas quae nunc est.

nyní, nunc; hoc tempore; iam; n. povím, iam dicam.

nýti, perire; touhou po čem n., desiderio alcis rei flagrare, confici.

O.

o, 1. interj. o! (obyč. s acc.) o já nešťastník, (o) me miserum! 2. předlož. de s abl.; ve výz. příčin. prop-

ter, ob, de (při slovesech smlouvatí se, bojovatí); pouhý abl. k vyznačení míry a čísla: o nic, nihilo; o něco, paulo; býti o hlavu větší, capitis longitudine alqm superare; o půl noci, media de nocte; o třetí vigillii, de tertia vigilia.

ob, ob dům, alternis domibus; ob den, alternis diebus; ob měsíc, alternis mensibus.

oba, ambo (ae, o); (každý o sobě) uterque; oba padli, uterque eorum cecedit; jeden z obou, alter, alteruter; žádný z obou, neuter; z obou stran, utrimque, ab utraque parte.

obal, bez obalu, aperte, ingenue.

obaliti něco něčím, involvere alqd aliqua re.

obapolný, mutuus; o.-é úsluhy, beneficia ultro citroque data et accepta; o.-é zášti, odium mutuum č. commune; též pomoci, inter se, inter ipsos; adv. mutuo, invicem, vicissim.

obarviti něco, colore inficere, tingueret alqd.

obava, metus; o. před nepřitelem, metus hostilis; důraz. cura, sollicitudo; (zbabělost) timiditas.

obávatí se v. báti se.

obcování s kým, consuetudo, societas; důvěrné o., familiaritas.

obcovati s kým, uti alquo, consuetudine alcis uti; důvěrně s kým o., familiariter uti alquo.

občan civis.

občanský, civilis (bellum); civicus (corona); o.-ké právo, civitas.

občanství, civitas; o. někomu dáti, donare alqm civitate, in civitatem recipere, ascribere, asciscere alqm.

občanstvo, cives, civitas.

občasný, certo tempore recurrrens; adv. certis temporibus.

občerstvení, (ochlazení) recreatio; o. požití, cibum et potum sumere.

občerstviti, recreare, reficere alqm.

občina, ager publicus.

obdaření, donatio.

obdařiti, donare, augere alqm aliqua re; hojně o. někoho, magna pecunia donare alqm, magnis muneribus afficere alqm.

obdělávati pole, agrum colere.

obdiv, admiratio.

obdivovatel, admirator.

obdivovati, admirari, mirari (s acc.).

obdoba, similitudo: par ratio.

obdobný, similis; adv. similiter.

obdržeti, accipere, obtinere alqd; (náhodou) nancisci; (úsilím) adipisci, consequi, assequi; vítězství o., victoriam reportare (de hoste); superiorem esse, discedere proelio, vincere; o. zprávu, certiozem fieri; o. rozkaz, iuberi; o. zákaz, vetari.

obec, civitas; res publica, civitas; o. římská, res publica Romana; na útraty o.-e, publico sumptu; jménem obce, publice.

obecenstvo, homines; (nynější) o., homines nostri temporis; oznámiti něco o.-u, in vulgus edere n. efferre alqd.

obecný, publicus (ager, polnosti); o.-á pokladnice, aerarium publicum, commune; (veřejný) publicus, communis; o. dobro, salus communis; (všech se týkající) communis též gen. omnium; o.-á radost, omnium laetitia; o. úžas, omnium terror; o.-é mínění, existimatio hominum, omnium; o.-é záležitosti, negotia publica; o.-é zlo, malum commune; (společný) communis; (obyčejný)

vulgaris; tritus; o.-á řeč, sermo vulgaris; o. lid, vulgus, multitudo, plebs; o. člověk, homo de plebe; unus de multis.

oběd, (hlavní jídlo) cena; (hostina) convivium; o. vystrojiti, convivium ornare, apparare; k o.-u pozvati koho, ad cenam alqm adhibere; po o.-ě byl mně list dán, epistola mihi cenato tradita est.

obědvati, cenare.

oběh, ambitus, circuitus; cursus (stellarum, lunae); o. hvězd, orbis astrorum; pravidelný o. hvězd, motus stellarum constantes et rati.

obehování, opisí násl.

obehovati, circumdare, cingere alqd aliqua re, circumdare alcui alqd; saepire alqd aliqua re.

oběhnouti, něco n. kolem čeho, currere circum alqd.

obejiti, **obcházeti**, circumire (vigilias, stationes); (prosebně) ambire (homines); (vyhnouti se čemu) vitare, declinare alqd; metaf. zákon o., legi fraudem facere; strach mne obešel, timor me incessit: moci se obejiti bez čeho; non desiderare alqd; nemoci o. se bez čeho, egere aliqua re.

obejmouti, amplecti; o. se, inter se complecti; o. kolena něčí, ad genua alcis provolvi.

obejmuti, amplectus, complexus. **obelhati**, koho, mendaciis fallere alqm; mentiri alcui (sebe sama, sibi ipsi).

obelstítí koho, dolo capere n. fallere, (per insidias) circumvenire alqm.

obemknouti v. obklíčiti.

oběsiti koho, suspendere alqm (na stromě, de n. in arbore); o. se, vitam suspendio finire.

obesláni, invitatio; o. k soudu, vocatio (in ius); opisí násl.

obezlati koho před sebe, vocare, advocare, cogere alqm ad se, do shromáždění, ad concionem; před soud o., alqm in ius vocare, diem dicere alcui (de re aliqua n. alcis rei).

oběšeneo, qui vitam suspendio finivit.

oběšení, suspendium.

obět, sacrificium; sacrum; o. za mrtvé, inferiae; (věc obětovaná) úlitba, libatio; žertva, hostia; victima; metaf. vlastní velkých o.-í přiněsti, multa condonare patriae; sebe v o. dáti, vitam (salutem) suam condonare; státi se obětí čeho, perire, opprimi re aliqua.

obětavost v. obětovnost.

obětní král, rex sacrificulus.

obětnice, ara.

obětný, sacrificialis; o. kvas, daps; o. chléb, libum, o.-é dobytče, hostia, victima.

obětování, sacrificatio; o. zvířat, immolatio.

obětovati, sacra facere, sacrificare; (o. žertvu) immolare, mactare, caedere (bestias, victimam, bovem); o. se, vitam suam condonare; o. svůj život pro koho, vitam pro alquo profundere; čas o. něčemu, otium consumere in re.

obětovnost, beneficium, munus.

obězditi něco, muro circumdare alqd.

obeznalost, scientia, peritia alcis rei.

obeznalý, gnarus, peritus; o. s poměry, rerum peritus; se vším úplně o., omnia explorata habere.

obeznati se v čem, scire alqd.

obezřelost, prudentia; diligentia.

obezřelý, cautus, prudens.

obezřítí se v čem, cognoscere, perspicere alqd.

oběžnice, stella errans.

obhájce, defensor, propugnator, tutor; o. před soudem, patronus.

obhajovati v. hájiti.

obhlédnouti se někde, oculis perustrare alqd.

obcházeti, circumire, adire, ambire; v. obejiti.

obchod, mercatura, negotium; o. vésti, mercaturam exercere, negotiari; negotia agere, gerere.

obchodní město, emporium; o. záležitost, negotium; o. styk, commercium; v o.-ím spojení s někým býti, usu, racione coniunctum esse cum alquo.

obchodnický, mercatorius; o. loď, navis mercatoria.

obchodnictví, mercatura.

obchodnictvo, mercatores.

obchodník, negotiator, mercator; dobrý o., negotii (bene) gerens.

obchůzka, circuitio, peragratio; obyč. slovesně, circuire (vigilias, stationes).

obíhati kolem čeho, currere circum alqd; slunce obíhá kolem země, sol circum terram volvitur; (o hvězdách) decurrere.

obilí, frumentum; nedostatek o., difficultas annonae, inopia frumenti; (o. jako uložená válečná dodávka) frumentum imperatum; nařikati na nedostatek o., annonam queri; dovoz o., subvectio frumenti; o. (na stojato, jako plodina v poli) fruges; o. (vzhledem k ceně) annona.

obilíti něco, dealbere alqd.

obilnice, horreum, frumentarium.

obilní, frumentarius; o. trh, forum

frumentarium; o. cena, pretium frumenti, annona; o. obchod, quaestus frumentarius; negotiatio frumentaria.

obírání se čím, cura rei alcis; o. se filosofii, studium philosophiae; o. se vědami, studia litterarum.

obíratí se čím, versari, operam ponere in aliqua re; studere rei alcuí (graecis litteris); o. se studii literatury, litteras amplecti; tractare alqd (historiam); exercere (artem); o. se zpytováním něčeho, quaerere alqd; horlivě se obíratí, studere; běžně, povrchně se něčím o., alqd extremis, ut dicitur, digitis attingere; o. se v myšlenkách někým, něčím, cogitare de alquo.

objasnění, explicatio.

objasniti, illustrare, explicare alqd.

objati v. obejmouti.

objednatí někoho (na určité místo), alqm adesse, venire iubere; o. práci u řemeslníka, opus alqm fabro curandum dare; objednaná práce, opus mandatum; o. hostinu, cenam imperare.

objem, ambitus, circuitus; veliký o. míti, late patere; velikého o.-u, capax.

objeti, objížděti, na koni, circumequitare alqd, na voze, na lodi, curru, navi circumvehi alqd; superare (Euboeam).

objeti, amplexus (v o., in amplexu), complexus.

objev, inventum; res inventa, reperta; o. učiniti, invenire, reperire alqd.

objevení, inventio; (prozrazení) indicium; o. se, adventus; hned při svém o. se, cum primum in publicum prodiit.

objeviti, -ovati, něco (vynalézti), invenire alqd; (v známost uvéstí) aperire, patefacere, palamfacere, detegere; 2. o. se, (o věcech) apparere, cerni, (o osobách) conspici, in conspectum venire; o. se ve veřejnosti, in publicum prodire; neo. se ve veřejnosti, publico se abstinere; Apollo objevil se jemu ve snu, species Apollinis per somnum ei oblata est; (nastati) existere; největší obtíž se objevila, summa difficultas proponebatur.

objímání v. obejmouti.

objíždka, circuitus; o. v cirku, spatium; orbis.

objížděti v. objeti.

obkládání v. obložiti.

obkladek, fomentum; dávatí komu o.-y, corpori alcis fomenta adhibere.

obkličeni, (města), obsidio, obsessio (urbis).

obkličiti koho, circumstare, circumstare; (nepřátelsky) circumvenire (hostem); o. něco, cingere, circumdare alqd; o. město, urbem obsidione cingere; operibus cingere; o. břeh a přístav, litora ac portus custodia clausos tenere; obkličenu býti, circumstare.

obklopiti koho v. předch.

oblak, nubes.

obláci, oblákati, koho do šatů, induere alcuí vestem; šaty na sebe o., vestem sibi induere; v jiný šat, vestem mutare; part. oblečen, vestitus, černě, sordidatus.

obláhací, obsidionalis; o. stavba, opus; o. stroje, opera.

obláhání, obsessio, obsidio, oppugnatio (dobývání); město o. osvoboditi, oppidum obsidione liberare;

ustati od o., obsidione relinquere, obsidione absistere.

obléhání, oblehnouti, obsidere, obsidione cingere (urbem); operibus cingere, claudere.

oblek, vestitus, vestis; krásný o., ornatus.

obleknouti v. obláci.

oblétání, circumvolare alqd.

obleva, frigus solutum; nastává o., nives solvuntur; frigus, hiems solvitur.

oblevíti, o zimě v. předch.

obležení v. obláhání.

oblíba, voluptas; studium; míti o.-u v čem, delectari re alqa, studio (amore) rei alcis capi; nemíti o.-y, abhorre a re alqa.

oblíbenec, něčí, deliciae (et amor) alcis.

oblíbenost, gratia; caritas; u veliké o.-i býti, gratiam, favorem alcis sibi conciliare.

oblíbený, dilectus, gratus, gratissimus, praecipuus; quo quis maxime delectatur (cibus, studium); o.-é slovo, vocabulum quo quis saepissime utitur; o. předmět básníků, o.-á látka, locus solemnus; o.-á myšlenka, sententia, quam alquis adamavit, amplexatur; o. spisovatel, scriptor, quem alquis in deliciis habet; u lidu o., popularis; u koho velmi o. býti, gratiosum esse alcuí n. apud alqm, esse magna gratia apud alqm, multum valere gratia apud alqm; bohům o. býti, uti diis propitiis.

oblíbiti si něco, delectari re alqa, voluptatem capere ex re alqa; studere alcuí rei; oblíbiti si někoho n. něco, adamare alqm, alqd; diligere alqm; amplecti.

oblíčeť, facies; os, vultus; o. zasmušilý, vultus tristis, veselý, vultus laetus, serenus; smutného o.-e býti, frontem contrahere.

oblíť něco čím, circumfundere alcuí alqd.

obloha, caelum.

oblomiti, infringere; (obměkčiti) mollire, lenire.

oblouk, arcus; o. vítězný, arcus triumphalis.

obloukovitý, arcuatus; similis arcui; adv. in formam arcus; o. se pnouti, sinuari in arcus.

obložiti, circumdare alqd rei alcuí.

obluda, portentum; (o člověku) monstrum hominis, immanis belua.

oblý, ovo similis.

obměkčiti, mollire; o. koho prosbami, flectere animum alcis.

obmeškání, negligentia.

obmeškati něco, praetermittere alqd; o. se v čem, haerere in alquare.

obmezení, modus; condicio; bez o., simpliciter, absolute.

obmezenost, angustiae (loci, temporis); o. ducha, imbecillitas (animi, mentis, ingenii).

obmezený člověk, homo tardus, hebes; hlava o.-á, ingenium tardum; o.-ý čas, temporis angustiae; o.-né poměry, res angustae.

obmeziti, finibus arcere, continere alqd; temperare alcuí; modum adhibere, imponere (alcuí rei, cupiditatibus); coercere, reprimere; zákonem něco o., vincere alqd severis legibus; někoho ve výdajích o., alqm parce habere, arte colere; o. se ve výdajích, parcere sumptibus; ve svých požadavcích se o., non amplius postulare; v řeči se o., non amplius dicere.

obmysl, consilium.

obmýšletí, cogitare, moliri; id agere, ut . . . etc., in animo habere alqd; o. veliké věci, magna moliri, magna sibi proponere; o. dobré někomu, commodis alcis inservire, alcui consulere.

obmyslíti koho čím, destinare alcui alqd.

obmýti, abluere.

obnažiti, nudare; o. meč, gladium stringere; o. hlavu, caput aperire.

obnošený, (o šatech) tritus, obsoletus.

obnositi šat, terere, conterere vestem.

obnoveni, instauratio, renovatio.

obnoviti, reficere, renovare (proelium, pugnam, seditionem); o. mir, reconciliare pacem; o. památku, paměť někoho, memoriam alcis renovare, redintegrare, repetere; památku něčeho v sobě o., memoria repetere alqd.

obočí, supercilium.

obohatiti, koho, locupletare, divitem reddere alqm; o. se, rem familiarem augere (alqua re).

obojetnost, ambiguitas.

obojetný, anceps (oraculum, responsum); o. člověk, homo ambiguus ingenii; o. ou odpověď dáti, ambigue respondere, nihil certi respondere.

obojí, uterque; s o. strany, utrumque, ab utraque parte.

obor, locus, campus; genus, studia, ars; míti týž o., eiusdem artis peritum esse; eadem, paria profiteri, didicisse; to náleží do oboru filosofie, hoc versatur in philosophia; to nesaá do mého o.-u, hoc alienum est a meis studiis; o. filosofie

jest veliký, philosophia late patet.

obora, vivarium.

obořiti se, na koho, impetum facere, irrumpere in alqm; adoriri, aggredi (alqm); vi adoriri n. oppugnare alqd, zbrání, ferro petere alqm; na Italii se o., Italiam petere; (slovy) vehementer increpare alqm.

obouti boty, inducere calceos sibi.

obr, vir ingentis corporis; gigas.

obrácení, conversio; (polepšení) reditus ad virtutem; morum mutatio.

obrácený, conversus.

obraceti v. obrátiti.

obrana, defensio, propugnatio, před soudem, patrocinium, causae dictio č. actio; (posádka) praesidium.

obránce, defensor, propugnator; o. před soudem, patronus.

obránná válka, bellum, quod defendendo geritur; obrannou válku vedu, bellum illatum defendo.

obraňovati v. brániti.

obrat, conversio; (změna) commutatio; o. štěstí, commutatio, vicissitudo fortunae; o. poměrů, conversio, commutatio rerum; inclinatio temporis; věci nějaké o. dáti, rem vertere, convertere; špatný o. dáti, totam rem inclinare; metaf. o. slohový, verborum, sententiarum conformatio; figurae verborum; řečnické ozdobné o.-y, rhetorum pompa.

obratí, (oloupiti) spoliare; (sbíratí) legere; o. si něco (= vyvoliti) eligere, deligere alqd, dare se alcui rei; srov. obíratí.

obrátití, **obraceti**, 1. trans. vertere, convertere (signa, copias), (určitým směrem) dirigere; koně o., circumagere equum; o. nepřitele na útěk, hostem in fugam conicere; zrak na

někoho o., oculos conicere in alqm; oči všech po sobě obrací, omnium oculos ad se convertit; metaf. pozornost o. k něčemu, animum attendere ad alqd, advertere ad alqd; o. něco na svůj prospěch, sui lucrí alqd facere; řeč na něco o., mentionem facere de aliqua re; zřetel lidí na sebe o., oculos hominum ad se convertere; na dobrou stránku něco o., in bonam partem accipere, interpretari alqd; vše na rub o., omnia turbare et miscere; (= napraviti) a perdita vita ad virtutem revocare alqm; jest všecek obrácen, totus alius est. 2. intrans. se vertere (alquo); vitr se obrací, ventus se vertit, vertitur, circumagit; o. se na pochodu, iter convertere; o. se na útěk, fugae se mandare, terga vertere; o. se k někomu, se convertere, conferre ad alqm; útočiště vzíti k někomu, confugere ad alqm; s prosbou se o. k někomu, adire alqm; metaf. štěstí se obrátilo, fortuna mutavit, mutata est, vertit; nebezpečí se obrátilo proti Římanům, periculum in Romanos verterat; (= napraviti se) mores suos mutare.

obratnost, agilitas, celeritas; (zručnost) ars, artificium; sollertia; (facultas romanae linguae); o. v řeči, volubilitas, solutio linguae.

obratný, agilis, sollers; velmi o., (homo) summae sollertiae; býti o.-ým řečníkem, expeditum esse ad dicendum; (hbitý) promptus, k čemu, ad alqd; facilis; (versatus in re alqa); (chytrý) callidus; adv. prompte; calide.

obraz, imago, (plastické dílo) effigies; signum; o. bohů, simulacrum,

o. člověka, statua; malovaný o., imago picta, pictura; (podoba) imago; species, figura; spánek jest o. smrti, somnus est imago mortis; pravý o. mravů i života, morum ac vitae imitatio; o.-y řečnické, lumina, flores dicendi; o. nesmrtnosti, instar immortalitatis; v obrazech mluví, verba transferre; o. o čem si utvořiti (v mysli), imaginem rei alcis cogitatione fingere.

obrazec, exemplum.

obrazný, imagine expressus; o. výraz, verborum immutatio; adv. per imaginem; tropice; o. mluví, verba transferre.

obraznost, cogitatio, ingenium, imaginatio, imaginandi vis; bohatá o., ubertas quaedam ingenii; klam o.-ilus ingenii; visum.

obrážeti se, (o světle) refulgere, relucere.

obrniti, munire (lorica).

obrok, pabulum.

obrostlý v. porostlý.

obrovský, ingens; ingentis, vastae magnitudinis; immani corpore; maior quam pro humano habitu; o.-á síla, vires corporis maximae; o.-á stavba, opus substructionibus maximis, aedificii moles; n.-é místo, urbs immensa, immensae magnitudinis; o.-á práce, labor ingens, opus plurimi laboris.

obruba, margo; (lem) limbus; clavus.

obruč, circulus.

obřad, cerimonia; obřady náboženské, religiones; dle o.-ů, rite.

obsaditi, locum occupare; obsidere (vias, itinera, omnes aditus); úřad o., munus deferre n. mandare alcui.

obsah, quod aliqua re continetur; o. knihy, argumentum; summa.

obsáhnouti, amplecti, circumplecti; metaf. rozumem o., mente alqd complecti, comprehendere; několika slovy o. něco, paucis verbis complecti alqd.

obsazení, occupatio; obsessio (viae, templorum).

obsloužiti, **obsluhovati**, ministeria facere alicui; famulum esse alicis.

obsluha, ministerium.

obstarávání, procuratio; administratio.

obstaravatel, curator; procurator.

obstarati, **obstarávati**, curare, procurare (alqd, alqd faciendum n. ut alqd fiat); své záležitosti o., suas res obire.

obstárly, aetate provector, grandior; adv. seniliter; o. vypadati, senili specie esse.

obstáti, manere, permanere, valere; o. v zkoušce, probari, bene rem gerere.

obstojný, mediocris; (o velikosti) modicus, satis magnus; (snesitelný) tolerabilis; adv. mediocriter; modice; satis.

obstoupiti, **obstupovati**, koho, circumstare, circumstare alqm, (nepřátelsky) circumvenire alqm; o. co, cingere, circumdare alqd.

obsypati, koho čím, cumulare alqm (praemiis, muneribus), conferre in alqm alqd, ornare alqm (honoribus, laudibus).

obširnost, (prostrannost) amplitudo, latitudo; metaf. o. v řeči, copia, ubertas.

obširný, (prostranný) amplus; spatiosus; metaf. o. v řeči, copiosus; diligens; (s příhanou) longus, ver-

bosus; o.-á řeč, oratio latior, uberior; bylo by obširné, longum est (s inf. n. větou podmíněnou).

obtěkati, circumfluere (terram); circumfundi alicui rei (na př. urbi).

obtěžovati, koho, molestum, incommodum esse alicui; oneri esse alicui, o. otázkami, interrogando; prosbami o. koho, precibus fatigare alqm; neobtěžovati sobě, placere, dignari; neobtěžoval sobě mne pozdraviti, dignatus est me salutare.

obtěž, incommodum, molestia; onus; difficultas, labor; o. komu dělati, molestiam alicui afferre; bez o.-e, facile; nullo negotio; s o.-í, difficiliter, difficulter; nebudu vám o.-í činiti, nihil in me morae erit; o. komu dělati, v cestu klásti, impedimentum afferre, impedimento esse alicui.

obtěžiti, gravare, onerare alqd aliqua re.

obtěžnost v. obtěž.

obtěžný, difficilis; gravis; (= odporný) molestus; importunus, incommodus; gravis; velmi o., permoolestus; adv. difficulter; moleste.

obtočiti, něco čím, circumplicare alqd re aliqua.

obuv, calceamentum.

obuvník, sutor.

obvazadlo, vinculum.

obvázati ránu, vulnus alligare, obli-gare.

obvěnění, dos uxoria marito oblata.

obveselení, oblectatio, delectatio; pro své o., animi causa.

obveseliti, **-ovati**, oblectare, delectare; iocum, risum movere alicui; o. se, oblectari n. se oblectare re aliqua, oblectamentum capere ex re aliqua.

obvěti, circuitus verborum; perio-dus; o. nad miru dlouhé, nimis longa sententiarum continuatio.

obvinělec, reus.

obvinění, incusatio, accusatio; criminatio; z čeho kdo obviněn jest, crimen.

obvinitel, criminis auctor.

obviniti, **-ovati**, culpam rei alicis alicui tribuere; incusare, accusare alqm alicis rei; nomen alicis deferre de aliqua re; neprávě o., falso alqm accusare; (nařknouti) insimulare; srov. žalovati.

obvinouti v. obtočiti.

obvlhnouti, madescere.

obvod, (= území) ager, territorium.

obvyklý v. obyčejný.

obyčej, consuetudo; mos; též slov. solere; po starém o.-i, vetere consuetudine, nad o., praeter consuetudinem; nad o. veliký, solito maior; jest o. že . . . mos n. moris est s inf. n. ut; ea est consuetudo, ut . . .; jest můj o., sic consuevi; míti v o.-i, consuevisse, solere; podle o. mého, uti consuevi, institui, soleo; v o. přijítí, in consuetudinem venire; z o.-e vyjítí, obsolescere; o. to s sebou nese, consuetudo fert.

obyčejný, usitatus; solitus, solemnus; communis; o. člověk, unus e multis, hom oplebeius; o.-é slovo, verbum usitatum et tritum; též slov. solere (jest o.-á otázka, quaeri solet); adv. ut (fieri) solet, ut fit; plerumque, fere; též slov. consuevisse n. solere; jel dříve než o., maturius, quam consueverat, profectus est.

obydli, domus; sedes; o. vykázati komu kde, collocare alqm in loco aliquo.

obyvatel, incola; o.-é (vzhledem k počtu), homines (krajina má mnoho o.-ů, haec regio multos alit homines); první o.-é Britannie, qui initio Britanniam incoluerunt (tenuerunt).

obyvatelka, incola.

obyvatelstvo v. obyvatel.

obývatí, habitare; (o národu) tenere, colere (regionem).

obzor, caelum; metaf. o. poznání, intellegentia.

obzvláštní v. zvláštní.

obžaloba v. žaloba.

obžalovaci, spis, libellus (actionis); o. řeč, accusatio.

obžalovaný, reus.

obžalovati v. žalovati.

obžalobník v. žalobník.

obživá, victus; alimenta.

obživiti koho, vitam alicis restituere; o. se, se alere.

obživnouti, reviviscere; renasci.

ocas, cauda; o. kométy, crines.

ocel, chylabs (-ybis, m.); (zbraň) ferrum.

ocelový, e chalybe factus; metaf. durissimus, firmissimus.

ocenění, aestimatio.

ocenitelný, aestimabilis; neo., eximius, singularis.

oceniti, aestimare alqd; iudicare de re aliqua.

ocet, acetum.

ociditi, tergere, purgare alqd.

ocnouti se, někde, v čem, devenire, delabi, incidere in alqd; esse.

očekávání, exspectatio; opinio, spes; nad vše o. praeter, contra spem omnium; v napnutém o., exspectatione erectus.

očekávati, exspectare (alqm, alqd); (= čekati na někoho) exspectare, operiri, manere alqm; praestolari

alcul; o. nepřítel, exspectare, manere hostem; smrt nás o.-kává, mors nos manet; (= naději míti) sperare alqd, spem habere alcis rei, optare; (o. s obavou) timere; bylo s jistotou o. satis apparebat (s acc. c. inf.); mnoho se od tvého nadání o.-kává, magna est exspectatio ingenii tui; od někoho svou spásu o., in alquo spem salutis ponere; zvl. obrat ve výz. přirovnávacím: větší, menší než bylo očekáváti, quam pro; krve prolítí bylo menší, než na takové vítězství dalo se o., minor clades quam pro tanta victoria fuit.

očerniti, nigrum colorem inducere rei alcul; metaf. invidiam alculi concitare.

očesati, depectere (alqd); ovoce o., poma decerpere.

oči v. oko.

očíhledě, aperte; manifeste.

očista, lustratio, expiatio.

očistění, -ování, (před soudem) liberatio, absolutio; defensio criminis; v ohledu nábož., lustratio.

očistiti, očistšovati, purgare, expurgare alqd; (mytím) abluere, eluere; (stíráním) tergere, abstergere; metaf. absolvere, liberare alqm culpa; (oběťmi o.) lustrare (locum, exercitum); o. se, purgari; metaf. z nařknutí se o., alcis rei crimen amoliri, o. se u koho, purgare se n. purgari alculi.

očistný, o.-á slavnost, februa (n. plur.); v. násl.

očistňující oběť, piaculum, sacrificium piaculare; lustrum; o. oběť konati (o censorovi), lustrum condere.

očitý, (patrný) apertus, manifestus, praesens; o.-é nebezpečí, periculum praesens; adv. aperte, manifeste;

palam (veřejně); o. svědek, testis qui ipse rem vidit, qui rei alculi interfuit; byl jsem toho o.-ým svědkem, ipse (meis oculis) vidi.

očividný v. očitý.

očko, ocellus.

očni, přelož gen. oculorum.

od, o místě a, ab s abl., (od Říma, a Roma redire); z, ze, e, ex, s abl.; dům od domu (jít), per domos; ostiatim; o čase a, ab, někdy ex, post; od onoho času, ex illo tempore, od dětinství, a pueris, a pueritia; den ode dne, diem ex die; rok od r., singulis annis, quotannis; znám jej od třiceti let, abhinc triginta annos eum novi; zvl. obraty: není od místa, od věci, hoc non alienum, non seiunctum est a re proposita; sám od sebe, sua sponte.

oda, carmen lyricum.

odběhnouti, aufugere, effugere; discedere.

odbočiti v. odchýliti se.

odboj, (odpor vůbec) defensio (contra vim illatam); (vzpouza) rebellio, rebellatio; (o bouřích lidových) seditio, motus, tumultus; o. činiti, resistere alculi; seditioem, tumultum facere, concitare, seditioem commovere; (o vojsku) imperium alcis abnuere, detrectare.

odbojnictví, studium rerum novarum; v. odboj.

odbojník, homo seditiosus; concitator multitudinis.

odbojnost v. odbojnictví.

odbojný, seditiosus; rerum novarum cupidus, studiosus.

odbyt, zboží jde na o., haec merx a multis emitur; nejíti na o., sperni.

odbyti, odbývati, (propustiti) mittere, demittere alqm; býti odbyt,

repudiari, repelli; tím se nedám o., in hoc non acquiesco, hoc mihi non sufficit; (vykonati něco) conficere, expedire alqd; zkratka o. něco, rem paucis n. cito expedire; o. slavnost, diem festum agere, celebrare; o. otázku, quaestionem conficere; rozprodati, vendere; odbývati trest, poenas luere (peccati), luere (peccata).

odbyti, opiš slov. předch.

odbývání slavnosti, celebratio.

odbývati v. odbyti.

odcizeni, alienatio.

odciziti, odcizovati, alienare, abalienare; ukrásti, subducere (furto), avertere alqd.

odčinití, něco, reparare alqd (alqa re).

oddáliti v. vzdáliti.

oddanost, studium (alcis); animus alcis studiosus.

oddaný, deditus (alculi); zcela býti komu o., totum esse alcis, studiosus alcis n. rei alcis; ost. v. násl.

oddati, oddávati, tradere, dare, dedere alculi alqd; o. se někomu, (totum) se dedere, tradere alculi; něčemu se o., se dedere, dare, tradere operam dare, studere rei alculi; collocare studium in re alqa; bohoslužbě se zcela o., totum se vertere in cultum deorum, žalu, aegritudini se dedere, v ochranu něčí, in alcis fidem se conferre; o. se službě státní, rem publicam capessere.

oddech, spiritus; quies, requies; den o.-u, dies ad quietem datus; bez o.-u, uno spiritu, impigre; nemíti o.-u, otio frui non posse; o.-u přáti komu, pati alqm quiescere; nedati si o.-u, non requiescere.

oddechnouti si, animam, spiritum ducere; requiescere, quietem capere.

oddechnouti v. oddech.

oddělati, něco od čeho, amovere alqd a re alqa.

oddělení, pars; o. duše od těla, discessus animi a corpore.

oddělití, separare, seiungere, secernere (alqd a re alqa).

oddíl, pars; poslední o. vojska, agmen extremum.

odebrání se, abitus, discessus.

odebrati, odebirati se kam, proficisci, conferre se (ad alqm, in castra); adire, accedere ad alqm; (vzdáliti se) discedere (in silvas, ex castris domum, domos suas); na cestu se o., ingredi n. inire iter; na venek se o., rus abire; z města se o. urbe exire; na lůžko se o., cubitum n. dormitum ire, cubitum discedere, quieti se dare; na loď se o., navem conscendere; o. se z provincie, decedere (de, ex) provincia; o. se ze světa, migrare de vita, excedere vita; o. komu co v. odniti.

odehnati, odháněti, abigere; (k útěku přinutiti) pellere; fugare, profligare (na př. hostem); nepřítel od města o., hostes a muris remove.

odejeti v. odjeti.

odejiti, abire discedere (de, ex loco alquo); navždy z místa o., decedere loco, de, ex loco; zpět o., redire, recedere; srov. odebrati se.

odejmouti v. odniti.

odemknouti, recludere, aperire (portam, fores a p.); o. závoru, reserare (ianuam).

oděnek, (vir) armatus; lehcí o.-i, velites.

odění, arma; v o. obléci, armare; o. obléci, arma induere; o. nepříteli odňatě, spolia; (pancéř) lorica, thorax.

odepřiti, čeho komu, negare, de-negare, (pokynem) abnuere alcui alqd; o. komu své rady, deesse alcui opera, consilio; o. poslušnost (o vojínech), imperium auspiciū-que abnuere; prosbě, žádosti něčí o., preces alcis repudiare n. aspernari; průchod komu o., alqm transitu prohibere, pohřeb, sepultura alqm prohibere; něco sobě o., abstinere, carere aliqua re.

odepsati, (listem) respondere n. rescribere litteris (nač ad alqd).

odervati, něco, avellere, eripere alqd; o. koho z náruči někoho, alqm e complexu alcis avellere.

odesláni, missio (epistularum, legatorum); legatio.

odeslati, mittere (alqm, alqd, ke komu, ad alqm); o. na rozličné strany, dimittere; o. list, litteras mittere n. dare ad alqm; o. vyslanec, legatum mittere.

odestati se, co se stalo, o. se nemůže, factum infectum fieri nequit.

odestřiti v. odkřítí.

oděv, vestis, vestimenta; (kroj) vestitus; (o. nádherný) ornatus; svrchní o., amiculum.

odevšad, undique; ab omnibus partibus; ex omni parte.

odevzdání, traditio, města obleženého, deditio; jinak výrazy slovesnými (v. odevzdati).

odevzdati, tradere, dare alcui alqd; o. komu věc svěřenou, reddere alqd alcui; statek komu o., cedere (alcui) possessione, bonis; obilí uložené o., frumentum, quod imperatum est, conferre; o. komu správu čeho, praeficere alqm rei alcui; o. žádost (pisemnou) komu, libellum offerre, dare alcui; supplicare alcui per lit-

teras; metaf. málo n. nic komu ne-odevzdati, non multum aut nihil omnino cedere alcui.

odfouknouti, flando auferre alqd.

odhad, aestimatio; o. majetku, census; (veřejná dražba) auctio, (dražba zabavených statků) sectio; hasta; o. vykonati, auctionem facere, auctionari.

odhadce, aestimator; censor.

odhadni, auctionarius; o. cena, pretium; adv. auctione constituta, sub hasta (na př. vendere alqd).

odhadovati, aestimare (alqd); jmění občanů, censere.

odhaliti, nudare, denudare, detegere alqd; metaf. aperire, patefacere alqd.

odháněti v. odehnati.

odhlasovati, suffragium ferre; jest odhlasováno, suffragia lata sunt.

odhoditi, abicere; o. zbraň, arma proicere.

odhodlaný, fortis; animo promptus; paratus (ke všemu o., ad omnia paratus); adv. fortiter, prompte.

odhodlanost, animus promptus, paratus, praesens.

odhodlati se k čemu, statuere, decernere alqd facere; consilium capere; k válce se o., bellum decernere; jsem odhodlán, statui, constitui, certum mihi est; též part. fut. act.: odhodlán (jsa) na město útokem hnáti, urbem oppugnaturus.

odhrnouti něco, amovere alqd.

odcházeti v. odejiti.

odchod, discessus; profectio; (u voj-ska) receptus; na o. troubiti, receptui canere; jest čas k o.-u, tempus est abeundi, abire; při o.-u pravil, discedens, (cum discederet) dixit.

odchovati, educare, erudire alqm.

odchýliti, **odchylovati se** od čeho, deflectere (a veritate), declinare (de via, a proposito), discedere, recedere (ab officio, ab aequitate); o. se od pravé cesty, via aberrare.

odchylka, digressio, dissimilitudo.

oditi, induere (vestem alcui).

odiv, spectaculum; na o. stavěti něco, spectandum proponere alqd, ostentare; prae se ferre alqd; na o. se stavěti, se ostentare.

odjakživa v. živ.

odjati v. odniti.

odjeti, discedere, abire, avehi (navi, equo, curru).

odjeti v. odjezd.

odjezd, abitus, discessus; k o.-u se chystati, iter parare.

odjinad, -ud, aliunde; ex alio loco.

odkad v. odkud.

odkaz, testamentum; legatum.

odkázati, **odkazovati**, delegare (rem ad senatum); relegare (ad auctores), revocare alqm ad alqd n. ad alqm (ad philosophos, ad fabulas); reicere (causam ad senatum); závěti o. (testamento) legare alcui alqd; celý svůj statek komu o., alqm heredem ex asse instituere, nic neodkázati, excludere alqm ab hereditate.

odkazce, qui testamentum facit.

odklad, dilatio, mora; bez o.-u, sine mora, confestim, statim.

odkládati v. odložití.

odkliditi, amovere; metaf. o. koho, (ze světa), de medio tollere alqm.

odkopnouti, detrudere.

odkoupení, emptio.

odkoupiti, emere.

odkrásti se, clam se subducere.

odkroučiti něco, detorquere alqd.

odkřýti, detegere, (obnažiti) nudare alqd; metaf. vyjevití, aperire,

patefacere, in lucem proferre, detegere alqd; (vyzraditi) prodere alqd (vynalézti) invenire alqd.

odkud, unde; ex quo loco; o. jsi, cuias es?

odkudkoli, undecunque.

odkup, emptio.

odkupník, qui alqd ab alqo emit.

odkvapiti, avolare; aufugere.

odkvěsti, deflorescere.

odlehčeni, levatio, sublevatio; čím o. (o nemocném), melius mihi est; concr. levamentum, delenimentum.

odlehčiti, levare, sublevare alqd; metaf. o. komu, levare alqm; odlehčilo (se) mu, melius ei est.

odlehlost, spatium, intervallum.

odlehlý, remotus; longinquus; na o.-ém místě, loco remoto; nejodlehlejší, ultimus; s cesty ležící, devius.

odlesk, o. slávy, splendor gloriae.

odletěti, avolare.

odleva v. odlehčeni.

odleviti v. odlehčiti.

odlitek, simulacrum expressum (ex auro, ex aere).

odliti, defundere.

odliv, decessus aestus; v čas o.-u, aestu minuente; nastává o., aestus minuit; střídání přílivu a o.-u, aestus maritimo mutuo accedentes et recedentes; příliv a o., accessus et recessus aestuum.

odlomiti něco, defringere, abrumperre alqd.

odloučený, separatus; adv. separatim; o. žiti, vitam solitariam agere; žiti odloučeně od světa, procul a coetu hominum vitam agere; in solitudine et otio vivere; procul a re publica aetatem agere.

odloučenost, solitudo, secessus.

odloučiti, separare, seiungere, secernere (alqm, alqd a re aliqua); o. se, se separaré, se seiungere; secedere, recedere.

odloučiti komu co, elicere alqd ab alquo; v. vyloučiti.

odloupati, deglubere; kůru, corticem arbori detrahere.

odloženi, dilatio, prolatio; o. sněmu a p., v. odložiti.

odložiti, odkládati, deponere (onus), o. zbraň, šat, ponere arma, tunicam, barbam, librum de manibus, vestem, exuere vestem; na vždy o. něco, abicere, reicere alqd; metaf. pustiti mimo sebe, deponere (simultatem) dimittere, abicere (curas), mittere, omittere (odium, timorem); chybu o., vitium exuere, deponere, zvyk, a consuetudine recedere; o. něco na jiný čas, differre alqd (in tempus aliud); odkládati (den ode dne) s čím, diem ex die ducere, trahere alqd; o. něco na jiný čas, alqd in aliud tempus (in posterum) differre.

odměknouti, mitescere.

odměna, praemium; pretium: čestná o., honor; o.-u míti čeho, praemium n. fructum rei alcis percipere; o.-u (vítězi) přiřknouti, udělití, palmam deferre, dare alcuí; obdržeti o.-u vítěznou, palmam ferre, accipere; o.-u připověděti, praemium exponere, proponere.

odměniti se, komu zač, gratiam referre alcuí pro aliqua re, ob alqd, praemiis donare, afficere alqm; praemium alcuí dare, tribuere; penězi, remunerari alqm; za dobrodiní se o., beneficium reddere, referre; o. se špatně, malam gratiam referre alcuí,

zlé dobrým, maleficia benefactis pensare; o. koho darem, praemio afficere alqm, praemium dare alcuí; nemohu se ti o. za služby tvé, tantum tibi debeo, quantum solvere difficile est; dle zásluhy odměněnu býti, meritum accipere; skvěle odměněnu býti, fructum amplissimum consequi.

odměřenost, (o. v chování) gravitas; (chladnost) rigor; tristitia;

odměřený, numerosus (gressus, oratio); concinnus (oratio, sententiae); (důstojný) gravis; (spořádaný) compositus; (mírný) modicus; adv. compositae.

odměřeni, dimensio; opiš slov. nás.

odměřiti, -ovati, něco, metiri, dimetiri, dimetiri alqd (obilí komu, metiri alcuí frumentum).

odměsti, něco, averrere alqd.

odmírka, modus; portio.

odmisiti, něco, separare, seiungere alqd ab alqo.

odmitnouti, -ati, reicere, repellere, aspernari.

odmitnuti, repudiatio.

odmlčeti se, obmutescere; conticescere.

odmlouvání v. odmluva.

odmlouvati, odmluviti, obloqui; resistere, repugnare alcuí.

odmluva, opiš slov. contra dicere, obloqui, adversari; bez o.-y, libenter, placide; nullo obloquente, recusante.

odmrštění, repudiatio; (při ucházení se o úřad) repulsa.

odmrštiti, odmrštěnu býti (při ucházení se o úřad) repulsam ferre; v. odmítnouti.

odnášeti v. odněsti.

odnaučiti, koho čemu, dedocere

alqm alqd; o. se čemu, dediscere alqd; v. odvyknouti.

odněkud, alicunde.

odněsti, odnášeti, auferre alqd; odnášeti se k čemu, spectare, pertinere ad alqd.

odněti, occupatio, expugnatio; o. statkův, publicatio (bonorum).

odníkud, neque hinc neque illinc; o. není naděje, o. pomoci, nihil usquam spei, nihil auxilii.

odniti, odjímati, odejmouti, adimere (imperium, libertatem, spem), auferre, privare. spoliare; levare (alqm vinculis; iumenta sarcinis); nepříteli o. zavazadla, zbraň, tábor, hostem exuere impedimentis, armis, castris, špiži, commeatum intercipere hostibus; úřad komu o., munus, magistratum alcuí abrogare, správu jmění rodinného, movere alqm a re familiarum.

odolati, komu, čemu, parem esse, resistere alcuí; ferre, perpeti (dolores, incommoda); o. žádostem, contere, coercere (libidines, iram).

odpadlik, opiš slov. odpadnouti.

odpadlictví, defectio (ab alqo).

odpadnouti, od čeho, delabi; metaf. deficere, desciscere, discedere ab alqo.

odpadnuti, defectio; národ podmaněný k o. nabádati, ad rebellandum sollicitare, excitare; mysliti na o., res novas, defectionem moliri.

odpirati v. odepřiti, odporovati.

odpisovati v. odepsati.

odplata, v. odměna.

odplatiti, reddere; dluh o., aes alienum solvere.

odplouti, solvere (navem); vela ventis dare; loď odplula, navis e portu exiit, in altum provecta est.

odplynouti, defluere.

odpočinek, quies, requies; otium; dáti vojínům o., militibus diem ad quietem dare.

odpočinouti, quiescere, conquiescere (od práce, a labore, též ex labore se reficere); quietem capere; nechati koně o., equos reficere.

odpočinuti, quies, requies; na o. jiti, cubitum n. ad quietem ire, dormitum se conferre.

odpočisti, (ze sumy odniti) deducere, detrahere alqd de summa.

odpočívadlo, sedile, sella.

odpočívati v. odpočinouti.

odpoledne, post meridiem.

odpolední, pomeridianus.

odpomoci čemu, mederi (malo alcuí, zlu nějakému); levare alqd (inopiam); tomu se odpomůže, tomu lehce se může o., huic rei facile remedium invenire potest; huic rei remedium parabitur.

odpor, pugna, certamen; (o tribunech lidu) intercessio; hlasitý o., reclamatio; na o. se postaviti, (alcuí) resistere, repugnare; bez o.-u, nullo repugnante, resistente; po dlouhém o.-u, cum diu restitisset; žádný o. jich nemohl zadržeti, sustinere eos vis nulla poterat; nejkrajnější o. klásti, omnibus viribus resistere; hrdinný odpor klásti, fortissime resistere; přes o. můj, me resistente, repugnante; o. činiti, na o. mluviti, obloqui, resistere, repugnare alcuí; proti jeho řeči pozdvihl se ode všech prudký, hlasitý o., eius orationi vehementer ab omnibus reclamatum est; o. sněsti, pati se impugnari; nebýti na o., consentire; na o. býti čemu, repugnare rei alcuí, discrepare cum re alqa; (proti druhému

v řeči) quod contra dicitur; refutatio; adv. bez o.-u, haud dubio; u superl. vel, bez o.-u největší chvála, vel maxima laus.

odpornost, (neštěstí) res adversae; (protivnost) molestia; taedium.

odporný, molestus, gravis; fastidiosus (o chování, fastidium; intolerantia morum); o.-á strana, pars, factio adversa; (nenáviděný) odiosus; o. komu býti, fastidium movere alicui.

odporoučeti v. odporučiti.

odporovati, resistere, repugnare, adversari; o. slovy, resistere, repugnare alicui; dicere, disputare contra alqm, alqd; (= nesrovnávati se) repugnare (veritati, contra veritatem); o. sám sobě, sibi non constare, a se dissentire; sám sobě v řeči odporovati, pugnantia loqui; tyto věci si odporují, haec inter se non conveniunt, sibi repugnant.

odporučení, commendatio; o. hodný, commendatione dignus; na něčí o., alquo suasore.

odporučiti, commendare, (do ochrany) committere, tradere alicui alqm n. alqd; odporučující (list) commendaticiae litterae; mítí koho odporučena, alqm sibi commendatum habere; o. se, (rozloučiti se) iubere alqm valere; věc sama se odporučující, res sua natura grata; o. (závěti), (testamento) legare alicui alqd; celé jmění o. komu, alqm heredem ex asse instituere.

odpověď, responsum; o. obdržeti, responsum ferre, auferre (ab alquo); o. na to jest snadná, non difficile est ad hoc respondere.

odpověděti, **odpovídati**, respondere, responsum dare, reddere (alicui),

v rozmluvě obyčejně, inquam: o. k čemu, respondere, dicere ad alqd; k otázkám o., ad interrogata respondere; o. na list, respondere, rescribere litteris (alicui ad alqd); o. písemně, per litteras respondere; o. v tento smysl, respondere in hanc sententiam; o. (= shodovati se), convenire, parem esse.

odpovědnost, ratio.

odpovědný, qui rem alqm praestare debet; cui ratio reddenda est; čímž tě za to o.-ým, eius rei a te rationem repetam.

odpovídati v. odpověděti.

odpravití, o. něco někam, amovere; amoliri; (= usmrtiti) supplicium sumere de alquo.

odprositi, **odprošovati**, veniam (ab alquo) petere; veřejně o., publice satisfacere alicui.

odprošení, satisfactio.

odpřísáhnouti, iure iurando alqd firmare, affirmare; (přísahou se odřici) abiurare alqd; iure iurando affirmare, se alqd non facturum esse.

odpuditi, svým jednáním, asperis esse moribus; v. odehnati.

odpůrce, adversarius; inimicus.

odpustitelný, venia dignus; quod excusationis alqd habet.

odpustiti, **odpouštěti**, ignoscere alicui; veniam dare alicui (rei alicis); condonare alicui alqd; trest o. komu, poenam alicui remittere; odpustím ti to pro tvoji neprozřetelnost, imprudentiae tuae ignosco; nelze o., alqd condonari, excusari non potest.

odpuštění, venia; remissio poenae, za o. prositi, petere veniam; s odpuštěním! sit venia verbo! honos sit auribus!

odraditi, koho od čeho, dissuadere

odraný, pannosus.

odratí, deripere.

odraziti, **odrážeti**, propulsare, depellere, propellere, prohibere; arcerere; útok o., impetum propulsare, repellere; střely o., tela missa excipere, intercipere; paprsky o., radios repercutere; skála odráží hlas, rupes vocem remittit, reddit; hláhol odražený, vox repercussa; odraziti od břehu, solvere navem; loď odrazila, navis e portu exiit, in altum provecta est; metaf. důvody něčí o., refellere, refutare (argumenta, rationes).

odražení, propulsatio; odražení se, (o světle) repercussio.

odrážeti v. odraziti.

odročeni, dilatio (comitorum).

odročiti, differre alqd (in aliud tempus); proferre alqd (diem, tempus).

odrodilec, homo degener.

odrodilý, degener.

odroditi se, degenerare; (zhoršiti se) depravari.

odrostlý, adultus; o. syn, filius adulescens.

odrástí, adolescere; crescere; ve zbrani o., in armis quasi nutritum esse.

odřeknouti, se čeho, mittere, dimittere, missum facere alqd; o. se práva svého, de iure suo cedere n. decedere, slávy, gloriam abicere; naděje, spem abicere, všeho nepřátelství, simultatem deponere; o. se úřadu, deponere magistratum, abdicare se magistratu.

odřeknutí se, (úřadu) abdicatio muneris.

odřičí v. odřeknouti.

odřikati, recitare, pronunciare

alqd; z paměti o., memoriter recitare alqd.

odřítí, kůži, detrahere pellem (bestiae alicui); metaf. o. koho, bonis exuere alqm.

odříznouti, abscidere, interciedere alqd, (úd těla nějaký) amputare, uši o., aures desecare.

odseděti, trest, multam custodia (vinculis) luere; poenam in carcere perferre.

odsednouti, od koho, procul ab alquo considerare.

odseknouti, něco, abscidere, praecidere (ancoras, spem).

odskočiti, resilire.

odsloužení (se), officium mutuuum. **odsloužiti se** komu, beneficium n. officium reddere, gratiam referre alicui, (ob alqd); o. se za službu komu, mutuuum officium alicui praestare; o. se špatně, malam gratiam referre alicui, dobrým za zlé, maleficia benefactis pensare.

odsouditi, damnare, condemnare alqm; hrdla o. koho, capite, capitis damnare alqm; o. koho statku, bona alicis publicare; k vězení koho o., in vincula (carcerem) conicere alqm, k pracem v báních, ad metalla damnare, k pokutě 10000 assův, decem milibus aeris damnare alqm; pro zločin, pro krádež o. koho, sceleris, furti damnare alqm; (nepříznivě posuzovati) vituperare, reprehendere.

odsouzení, damnatio.

odstavec, caput.

odstěhovati, koho, transferre alqm in aliam sedem n. alio; o. se transmigrare; v. vystěhovati se.

odstin, metaf. discrimen.

odstiňovati něco, distinguere alqd.

odstonati, něco, morbo, valetudine affici (ex) alqa re.

odstoupiti, discedere, recedere, secedere; metaf. odstup to ode mne, id a me procul aberit; o. komu co, cedere, concedere alcuī alqd; o. statek, cedere alcuī possessione, bonis; decedere de possessione; o. od koho v. odpadnouti.

odstraněni, remotio, amotio; (zrušení) sublatio, abrogatio; v. násl.

odstraniti, něco, koho, tollere alqd (impedimenta) amovere, remove alqm, alqd (ex loco alqo); o. něco tajně, clam amovere alqd, násilně depellere, propulsare alqm; o. osobu v cestě stojící, submovere alqm; zabítí, de medio tollere; o. překážky, impedimenta tollere, superare.

odstrašiti, deterrere (alqm a re alqua, ne, quominus, po záporu též, quin); ničím se nedati o., nulla re deterreri posse.

odstrašující, quod terrorem movet; o. příklad, exemplum.

odstrčiti, **odstrkovati**, detrudere; o. loď od břehu, navem expellere a litore; metaf. odstrčenu býti (při ucházení se o úřad) praeteriri, repulsam ferre.

odštěpenec, qui defecit ab alqo.

odtáhnouti, **odtahovati**, abstrahere, (= odejiti) abire, discedere; (o vojsku) proficisci; o. z ležení, castra movere; s vojskem o., exercitum deducere (ab loco alqo).

odtamtud, ista; illa.

odtažení, abitus, profectio.

odtažitý, seiunctus a sensibus.

odtéci, defluere.

odtíti v. odseknouti.

odtok, delapsus, recessus; decursus aquae.

odtrhnouti, avellere; (= odejiti) discedere, abire, o. s vojskem, exercitum deducere (ab loco alqo); o. se od koho, v. odpadnouti; metaf. mysl svoji o. od čeho, animum a re alqa avocare.

odtržení, o. se (od koho), defectio (ab alqo); v. odpadnutí.

odtud, (o prostoru) inde; ex eo loco; hinc; z onoho místa, illinc, istinc; (časově) ex eo tempore; (příčinně) inde; o. se stává, že . . ., inde fit, ut . . .; protož, itaque; ideo, idcirco.

odtušiti, respondere.

odučiti v. odnaučiti.

odumřiti, **odumirati**, emori; sensu carere; o. světu, rerum humanarum studium abicere.

odůvodniti, něco, argumentis probare, comprobare alqd.

odváděti v. odvésti.

odvaha v. odvážlivost.

odvaliti, něco, amoliri (též metaf. crimen).

odvázati, solvere, resolvere.

odvázeti v. odvézti.

odvážiti, pensare, pendere; o. se čeho, audere alqd, suscipere, aggredi alqd všeho se o., ultima, extrema audere n. experiri; rozhodně bitvy se o., de summa rerum decertare; fortunam pugnae experiri, hrdla se o., vitam in discrimen dare; pro koho života se o., pro alcis salute se in periculum capitis ac vitae inferre; o. se neopatrně k hradbám, murum incautius subire; o. se na koho, audere alqm aggredi; o. se do země nepřátelské, na místo nebezpečné, se committere in hostilem terram; o. se před koho vstoupiti, se committere alcuī.

odvažlivec, homo audax, homo singularis audaciae; (s příhanou) homo temerarius.

odvažlivost, co vlastnost, audacia; (s příhanou) temeritas; (odvažlivý skutek) facinus audax.

odvažlivý, **odvažný**, audax; ferox; velmi o. býti, summa audacia esse; jest odvažno, anceps est (s inf.); adv. audacter; temere.

odvěčný, **odvěký**, aeternus; sempiternus.

odvedenec, novus miles.

odvedení, deductio; asportatio; obstaral o. vojinův, milites ex praesidio deducendos curaverat; o. k vojsku, opiš slov. odvésti.

odvésti, **odváděti**, abducere, deducere; (tajně) subducere; o. vodu, avertere, derivare aquam; o. komu co (odevzdati) reddere, tradere alcuī alqd; peníze o., pecuniam solvere alcuī; dluh o., reddere debitum; daň o., tributa pendere; obilí, jak nařízeno o., frumentum quod imperatum est, conferre; odváděti (nováčky) k vojenské službě, scribere, conscribere milites, dilectum habere; o. koho k jízdě, ad equum rescribere alqm; metaf. o. koho od čeho, avertere, avocare alqm a re alqua (od předsevzetí, a consilio, proposito).

odvéstí, respondere (alcuī).

odvětví vědy, pars, genus litterarum.

odvézti, něco, avehere, devehere alqd (curru, naví).

odvislost, obsequium, officium; v o.-i žítí, esse sub alcis ditione et imperio, in potestate alcis; v o.-i udržeti, in officio continere alqm.

odvislý, subiectus, obnoxius alcuī

n. alcuī rei; býti o., alieno imperio parere; v. závislý.

odvléci, abstrahere alqd, abripere alqm.

odvod (vojska) dilectus; o. konati, dilectum habere.

odvoditi v. odvozovati.

odvolání, revocatio; o. se (k vyššímu úřadu), appellatio (tribunorum, ad populum).

odvolatelný, qui revocari potest.

odvolati, **odvolávati**, revocare, avocare; o. svůj výrok, mutare sententiam; o. se ke komu, appellare alqm, od praetora na tribuny, appellare tribunos a praetore in aliqua re; o. se k lidu, provocare ad populum; o. se na koho jako svědka, nominare alqm testem; o. na svědectví dějin, ex annalium monumentis testes excitare.

odvozování, slov. etymologia.

odvozovati, ducere, repetere (alqd ex, ab aliqua re); o. slova, vocabulum, verbum, nomen ducere ab, ex . . .; o. původ, originem ab alqo ducere, trahere.

odvrázení, propulsatio (periculi), prosbami, deprecatio.

odvrátiti, **odvracetí**, avertere (alqd ab alqa re); metaf. ruku svou o. od koho, destituere alqm; o. válku, bellum repellere, (prosbami) bellum deprecari; zlo o., malum depellere, propulsare; o. koho od čeho, avertere, avocare alqm a re alqa (a proposito, a rebus gerendis); mysl od čeho o., animum a re alqa avocare, avertere; o. se, od čeho, recedere a re alqa (a proposito); abstinere re alqa; s hrůzou se o., horrore percussum refugere (a re alqa) (o štěstí) discedere, abire.

odvrći, odvrhnouti, abicere; zbraň o., arma proicere.

odvyknouti, odvykati čemu, desuefieri a re aliqua.

odzbrojiti, koho, armis exuere alqm; arma adimere alcuī.

odznak, nota, signum; o. hodnosti, insigne.

odzpivati, decantare.

oháněti, abigere (muscas).

ohař, canis venaticus.

ohavnik, homo turpissimus, scele-ratus.

ohavnost, deformitas; (špatnost) foeditas, turpitudō; (ohavný skutek) facinus nefarium, scelus; v o. i míti něco, longe ab alqa re abhor-rere.

ohavný, turpis, foedus, detestan-dus, nefandus (scelus, facinus); fla-gitiosus, sceleratus (homo).

ohebnost, mollitia; agilitas; o. hlasu, vocis mollitudo.

ohěbný, flexibilis; agilis, mollis.

ohěň, ignis, flamma; o. udělati, roz-dělati, ignem facere, accendere; (po-žár) incendium; flamma; ohěň byl založen, incendium humana fraude factum est; ohněm a mečem, igni ferroque; ohněm a mečem městu hroziti, minitari urbi flamam ferum-que.

ohlas v. ozvěna.

ohlásiti, -šovati, nuntiare; pronun-tiare alqd; zákon o., promulgare legem; o. hry, indicere ludos.

ohlášení, nuntius; (rozkaz) impe-rium.

ohlašovatel, praeco.

ohlávka, capistrum.

ohled, ratio (alcis rei); na koho n. na něco vzíti, respicere alqm n. alqd, rationem habere alcis; sám

na sebe o. vzíti, sibi consulere; ne-brati o. nač, neglegere alqd; bez o.-u nač, nulla ratione alcis habita; v každém ohledu, ab omni parte; v tomto o.-u, hoc in genere, hac ratione.

ohledání, investigatio; examen.

ohledati, ohledávati něco, inspicere, visere, invisere, contemplari alqd; pilně o. něco, scrutari alqd; ránu o., vulnus inspicere.

ohlížeti se, respicere; o. se za kým, oculis alqm prosequi; vůkol se o., circumspicere, circumspectare alqd; bez ohlížení se utikati, sine respectu fugere.

ohlodati, něco, arrodere alqd.

ohluchnouti, obsurdescere.

ohlušiti, koho, obtundere alqm (voce); obstrepere alcuī.

ohmatati, něco, contrectare, attre-ctare, temptare alqd.

ohniště, focus.

ohniváček, phoenix.

ohnivěti, candere.

ohnivost, ardor; animi fervor, im-petus (orationis).

ohnivý, igneus; metaf. ardens, ve-hemens; adv. ardentem; acriter.

ohnouti, flectere.

ohnutelný, flexibilis.

ohnuti, flexio.

oholiti v. holiti.

ohon, cauda.

ohořeti, aduri.

ohrada, saepes; munimentum.

ohraditi, saepire alqd re alqa; (opevniti) munire, communire (lo-cum, urbem); o. město zdi, circum-dare, cingere urbem muro n. circum-dare urbi murum; o. se slovy, inter-cedere (alcuī rei), vetare (ne quid fiat), se opponere (rei alcuī).

ohraničiti něco, terminis circum-scribere alqd; finire, definire alqd; řekou ohraňčenu býti, contineri flumine.

ohražení, (zákaz) intercessio; v. ohrada.

ohrnouti, succingere (alqd).

ohromen, percussus, perterritus.

ohromiti koho, percellere, pertur-bare alqm.

ohromnost, immanitas.

ohromný, immanis; ingens.

ohroziti, ohrožovati koho čím, mi-nari alcuī alqd; circumvenire (alqm aliqua re); místo ohrožené, locus, ubi periculum est.

ohrýzti, arrodere.

ohřání, opiš násl. slov.

ohřáti, calefacere; o. se (o vě-cech) calefieri, (o osobách) corpus calefacere.

ohyb, flexio; flexus.

ohýbati v. ohnouti.

ohyzditi, deformare, depravare.

ohyzdnost, deformitas; metaf. foe-ditas, turpitudō.

ohyzdný deformis; turpis, foedus.

ochabiti, -ovati, laxare, remittere.

ochablost, languor.

ochablý, lusus; metaf. languidus, remissus.

ochabnouti, -ovati, languescere; o. v naději, deficere in spe.

ochechule, Siren (enis).

ochladiti, refrigerare.

ochlazení, refrigeratio.

ochlazovati v. ochladiti.

ochočený, mansuetus; domitus, mansuefactus.

ochočeti, mansuefieri.

ochočiti koho, mansuefacere alqm.

ochoťa, ochotnost, studium; animus promptus, paratus.

Čoufal-Zába, Slovník česko-latinský.

ochotný, studiosus, promptus, pa-ratus; o-á vůle, voluntas; adv. prom-pto animo, prompte, libenter.

ochrana, praesidium, tutela; patro-cinium; fides; pro o. svou, suae sa-lutis causa; poručiti sebe v o.-u něčí, permittere se fidei alcis; něci o.-y se dovolávati, fidem alcis implorare; v o.-u koho vzíti, alqm in fi-dem recipere.

ochránce, tutor; defensor.

ochrániti, ochraňovati, tueri, de-fendere (alqm ab alqo, contra n. adversus alqm); praesidio esse alcuī.

ochraptěti, ravum fieri.

ochromeni, debilitas.

ochromiti, mutitare; debilitare; metaf. frangere, debilitare, comprimere.

ochromnouti, (na nohu) claudum, (na ruku) mancum esse.

ochuditi koho, ad inopiam alqm redigere.

ochuravěti, in morbum incidere; morbo implicari, corripī.

ochutnati něco, gustare alqd.

ojasniti, illustrare, collustrare alqd.

oj, temo (onis, m.).

okamžení, okamžik, punctum tem-poris; momentum (jako doba roz-hodná); okamžikem horae momento, (ihned) statim; na o. parumper; pro o. in praesens.

okamžitý, praesens (auxilium, mors); adv. continuo, extemplo, illico.

okap, přisl.: přišel z deště pod okap incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.

okasati šat, vestem succingere.

okázalost, ostentatio; splendor; apparatus.

okázalý, conspicuus; (chlubný) glo-

riosus; (nádherný) magnificus; adv. cum ostentatione; aperte; gloriose. **okázati, okazovati**, monstrare, ostendere; o. se, se ostendere, in conspectum prodire, venire; veřejně se o., in publicum prodire.

okazovatel, index.

okazovati v. **okázati**.

okazování, opiš slov. **okázati**.

oklamání v. **podvod**.

oklamati koho, fallere, decipere, fraudare alqm (oč, re aqua); v očekávání svém oklamánu býti, ab alquo destitui; oklamán v své naději, deiectus spe; naděje mne oklamala, spes me fefellit.

oklátiti něco, quassare, concutere alqd (čím aqua re).

oklestiti strom, ramos abscidere.

oklika, ambages (um); circuitus; o-u udělati, circuitu uti; bez o-y, sine mora, simpliciter.

okno, fenestra.

oko, oculus; vlastníma očima vidím, hisce oculis cerno, ipse, praesens video; na o., specie; na o. činit něco, simulare alqd; do očí komu co říci, liberrime profiteri apud alqm; aperte, palam dicere alqui alqd; do očí koho chváliti, laudare alqm praesentem; oči na něco obrátiti, oculos in alqd defigere.

okoleč, orbis; margo; o-ky dělati, moram facere; bez o-ků, sine mora, sine ulla dubitatione.

okolí, loca vicina; o. města, loca urbi propinqua; město má krásné o., urbs sita est in regione amoena.

okolní, vicinus, finitimus; o. krajina, loca vicina.

okolnost, res; hlavní o., caput rei; rozhodná o., momentum; tato šťastná o., haec opportunitas; na této o.

visí všechno, in hoc tota res vertitur pl. o-i (= poměry), tempora, tempus; res; conditio; neblahé o., res angustae, dubiae, difficultas; řídití se o-mi, temporibus servire; dle o-i, pro tempore, pro ratione temporum; dle tehdejších o-i, ut tum erant tempora; za takových o-i, tali tempore; cum res ita se habeant (haberent); vypravovati všechny o-i, singula exponere.

okolo, circum, circa; u sloves pomohybu pomocí praeter, ku př. jeti o. (na lodi) praetervehi; téci o. města praeterfluere urbem; o čase circiter, sub (obyč. s acc.); de; u číslovek, circiter, ad.

okoučený, acutus.

okop v. **příkop**,

okopati, circumfodere (alqd); o. se někde (příkopy), locum munitionibus saepire.

okořeniti, condire.

okousati, arrodere.

okoušeti v. **okusiti**.

okouzlení, fascinatio.

okouzlití, effascinare (visu, lingua); metaf. capere; okouzleni státi, defixum stare.

okovaný, ferratus.

okovy, vincula; compedes; (o. na rukou) manica, ae f.; do o-ů uvrci koho, in vincula conicere alqm.

okraj, margo, ora; (obruba) limbus.

okrájeti, circumcidere (alqd).

okrasa, ornatus, ornamentum; decus; o. řeči ornatus, ornamenta orationis; bez všelikých o. mluvití inculte dicere.

okrásti, okrádati koho, furto auferre alqui alqd; auferre, eripere alqui alqd; o. obec, aerarium depeculari.

okrášlití, ornare, exornare (alqd

alqua re); o. koho, decus afferre alqui.

okres, orbis, circuitus; (kraj) ager, pagus; territorium.

okrojiti v. **krájeti**.

okrouhlost, forma rotunda; orbis; o. řeči, oratio conclusa.

okrouhlý, rotundus; teres.

okršlek, orbis; o. zemský, orbis terrarum.

okruží, intestina; viscera, exta.

okrvaviti, cruentare, sanguine respargere.

okřáti, recreari.

okřídlený, volucer; volatilis; metaf. incitatus (gradus).

okřídlení, alas addere alqui.

okřiknouti, (koho zhurta) aspere alqm appellare, increpare.

okulatiti, rotundare; o. se, conglomerari.

okurka, cucumis (eris, m.).

okusiti, okoušeti, gustatu explorare alqd; (jen málo požití čeho) gustare alqd.

olej, oleum.

olejnatý, oleaceus, oleosus.

olejový, olearius n. gen. olei.

oliva, oliva, olea; planá o., oleaster, stri; (ovoce) oliva.

olivový, gen. olivae, oleae; o. les, olivetum.

oloupati, deglubere; strom, corticem detrahare arbori.

oloupení, privatio.

oloupiti, spoliare, privare.

olověný, plumbeus.

olovnice, (zápasníkův) caestus.

olovo, plumbum,

olše, alnus.

oltář, ara; altaria, ium; o. postavití, aram statuere.

oltářik, arula.

olympiada, olympias.

omáčka, ius, iuris n.

omakati v. **ohmatati**.

omalovati něco, colorem inducere rei alqui.

omámiti, sopire; (ohlušiti) obtundere (alqm, aures alcis voce, precibus, rogitando); omámen torpidus (somno); attonitus.

omámeni, torpor.

omastek, adeps, ipis, c.

omazati, oblinere, perungere.

omdlelý, torpens; quem animus reliquit.

omdlení, subita animi defectio.

omdletí, -ívati, animus me relinquit, anima me deficit.

omeziti, finire, terminare.

omladnouti, renovari.

omluva, excusatio.

omluvitelný, excusabilis.

omluvití, omlouvati, excusare, (alqm alqui n. apud alqm) defendere, purgare; o. se nemocí, excusare morbum; o. se u koho z čeho, satisfacere alqui de re aqua.

omočiti, mergere.

omráčiti, sopire; hromem omráčený flumine ictus, tactus; metaf. obstupefacere; omráčen attonitus, obstupefactus.

omrzelec, homo tristis, vitae peritaeus.

omrzlost, omrzení, molestia; aegritudo animi; mám čeho o., satietas, taedium alcis rei me capit.

omrzlý, molestus; tristis; adv. moleste; aegre,

omrzeti, molestum esse; displicere omrzelo mne to, taedet, piget, poenitet me huius rei; molestum mihi est alqd.

omyl, error; omylem, per errorem; falso.

omýlití koho, in errorem inducere alqm; o. se errare.

omýti v. umýti.

onam, illuc; istuc; eo.

onde, adv. illic; zde i o., passim.

oněhdy, nuper, modo, proxime.

oněměti, obmutescere; conticescere.

onemocněti, in morbum incidere, morbo implicari.

opáčnost, pravitas, perversitas.

opáčný, contrarius; diversus; o. náhled míti, dissentire; o. smysl, ratio perversa.

opadnouti, decidere; (o květinách) defluere; (o těle) corpus amittere; (ubýti) minui.

opak, res contraria; býti přesvědčen o o-u, non ita se rem habere arbitrari; též adj. contrarius; zbabělost jest o. zmužilosti, ignavia virtuti contraria est; na o., at contra (ea); o. mysliti, contra putare; má se to k sobě na o., diversa ratio est.

opakování, repetitio; iteratio.

opakovati něco, repetere alqd; do-slovně něco o., alqd iisdem verbis reddere; opakují svoji prosbu, nunc rursus idem a te peto; o. otázku, identidem interrogare; o. přísahu po kom, in verba alcis iurare.

opálený od slunce býti, colore adustiore esse.

opáliti, adurere.

opálka, vannus.

opánování, occupatio; possessio.

opánovati něco, potiri re aliqua; occupare, in potestatem, in dicionem redigere alqd; o. se, sibi imperare; o. svůj hněv, iram reprimere, irae moderari.

opásati koho, cingere alqm (re aliqua); mečem se o., gladio cingi.

opasek, cingulum; zona.

opásti něco, depascere alqd.

opatrnost, providentia; prudentia; (bedlivost) diligentia.

opatrný, prudens; cautus; (bedlivý) diligens; adv. prudenter, caute; diligenter; o. sobě počínati v čem, considerate versari in re aliqua.

opatrovaneč, cliens.

opatrování, cura: tutela; k o. dáti koho komu, tradere alcuí alqm curandum n. alendum; v o. míti, curare.

opatrovatel v. opatrovník.

opatrovati, servare, custodire, tueri, tutari, defendere (alqm ab alquo); praesidio esse (alqui contra alqm).

opatrovnice, custos; o. děti, nutrix.

opatrovnictví, tutela; cura.

opatrovník, custos; altor.

opatření čeho, comparatio, conciliatio; (péče o budoucí) providentia; consilium; o. učiniti, providere, prospicere rei alcuí, curare alqd; učiniti o. pro budoucnost, consilia providere in posterum; učiniti o. proti čemu, occurrere rei alcuí; činiti o. aby... constituere, decernere ut..., iubere; ta věc rychlého o. potřebuje, res celeriter peragi debet; vhodná o. učiniti, bonis consiliis uti.

opatřený, ornatus, instructus, armatus.

opatřiti něco, (dbáti čeho) curare, fovere alqm, alqd, tueri alqd (svě zdraví o., valetudini inservire); o. něco, in tuto collocare alqd; (zaopatřiti) providere (frumentum exercitui), parare; prospicere, consulere alcuí rei; o. se proti čemu, se munire contra alqd.

opěra v. opora.

opeřiti, pennis vestire.

opět, rursus; denuo; iterum (podruhé); o. a o., identidem, etiam atque etiam; de integro (se stejnou silou jako dříve); o. přijíti, redire; renovare, redintegrare proel., o. začítí; domum restituere, dům o. vystavěti (a také častěji s praefixem re).

opětný, creber; repetitus; adv. identidem, semel atque iterum.

opětovati v. opakovati.

opěvati něco, canere, cantare alqd.

opevnění, munitio; munimentum; opora (um).

opevniti, munire, communire.

opíce, simia.

opičiti se po kom, inepte imitari alqm.

opilec, homo ebrius, vino gravis. **opilství**, ebrietas; učinil to v o., ebrius fecit.

opilý, ebrius, vino gravis.

opíradlo v. opora.

opirati v. opřiti.

opis, exemplum, exemplar; opisem něco vyjádřiti, pluribus verbis exponere alqd.

opisovač, scriptor; o. kněh (scriptor) librarius.

opisovati v. opsati.

opiti koho, ebrium facere alqm; o. se, ebrium fieri.

oplakání, deploratio; o. hodný, flebilis, deplorandus.

oplakati, -kávati, deflare, deplorare.

opláknouti, abluere.

opлата, remuneratio; gratia; merces.

oplatiti, redere; dluhy o., aes alienum solvere; dobrodini o., beneficium reddere, referre.

oplátka v. oplata; půjčka za o-u, par (pro) pari refero.

oplésti, oplétati něco čím, intexere alqd re aliqua.

oploditi něco, fecundum reddere alqd.

oplotiti, saepire alqd.

oplouti, circumvehi alqd (nave, classe); superare.

oplyvati, abundare, redundare aliqua re; o. rozkošemi, deliciis diffuere; o. bohatstvím, statky, divitiis, copiis abundare.

opnouti, amplecti.

opodál, procul, longe (a, ab); o. býti, procul, longe abesse.

opodálný, remotus, longinquus.

opodstatniti něco, firmare, confirmare alqd.

opožen, ebrius; v. opiti; metaf. elatus (laetitia); slávou o., gloria tumens.

opojiti v. opiti.

opojný, qui ebrium facit alqm.

opominouti, opomijeti, omittere, praetermittere alqd; o. něco činiti, negligere facere alqd; ničeho neo., nihil reliqui facere; o. v řeči, silentio praeterire.

opominutí, intermissio.

opona, aulaeum.

opora, fulcrum, adminiculum; metaf. subsidium, munimentum.

opotřebovati něco, usu terere, conterere alqd; o. se, usu conteri; opotřebovaný, tritus, obsoletus.

opouštěti v. opustiti.

opovážiti se, audere, sumere sibi; opováživ se všeho, postpositis omnibus rebus.

opovážlivec, homo audax.

opovážlivost, audacia, facinus audax.

opovážlivý, audax; adv. audacter.

opověděni, declaratio; o. války, denuntiatio belli; po o. války, bello indicto.

opověděti, nuntiare; válku komu o. bellum indicere alicui.

opovrhovati v. opovrhnouti.

opovrhnouti, (kým, čím) spernere, aspernari alqd; (pohrdati) despiciere; (nevážiti si) contemnere, contemptui habere alqm.

opovržení, contemptio, contemptus; o. hoden, contemnendus; contemptus; abiectus; v o. přijíti, in contemptum venire; v o. býti, contemptum esse, contemni, despici; s o-ím mluvíti o čem, cum contemptu de re aliqua loqui.

opovrženlivost, turpitud, improbitas; (skutek opovržení hodný) facinus turpe, turpiter factum.

opovrženlivý, contemnendus, abiectus.

opovržený, abiectus, contemptus; = daremný, perditus, nequam; adv. abiecte; humiliter.

opovrženost v. opovržení.

opovržlivě, fastidiosè.

opozditi něco, retardare alqd; o. se, morari, sero venire; když se opozdilo, multa nocte; tenebris obortis.

oprášiti něco, pulverum excutere e re aliqua.

oprať, funis.

oprava, correctio, emendatio; to potřebuje o-y, lima eget; poslední o-u v dile udělati, manum extremam operi imponere.

oprávce, corrector, emendator.

opravdovost, -divost, veritas; na o-i čeho pochybovati, fidem alicis rei in dubium vocare; gravitas; (přisnost) severitas.

opravdový, -divý, verus; o. učelec, vir vere doctus; o. sláva, vera laus; gravis; o-á slova, verba gravia, graviter dicta; o-á bitva, pugna acris; o-á snaha, acre studium; adv. vere, serio; sincere, ingenue; abych o. řekl, ne mentiar; nemoc počíná o., morbus ingravescit.

opravdu, vere; re vera, reapse; člověk o. moudrý, homo vere sapiens; o.? itane? ita vero? ain' tu? k naznačení ujišťování, sane, profecto; o. to nevím, ne vivam, si scio.

opravení v. oprava.

opravitel v. opravce.

opraviti, -ovati, emendare, corrigere alqd (vitam, mores); reficere, reparare alqd (naves etc.).

oprávněnost, ius, potestas.

oprávněný, iustus (causa iusta); ius, potestatem alqd faciendi habere; posse alqd facere; k tomu nejsou o., hoc non meum est.

oprávniti koho k čemu, ius n. potestatem alqd faciendi alicui dare.

opravný, o. návrh, correctio, emendatio.

opravovati v. opraviti.

oproti v. naproti.

opřiti, opíratí něco, fulcire, sustinere alqd; o. se o něco, niti re aliqua; fretum esse, confideri re aliqua; o. se komu, čemu, obsistere alicui; repugnare alicui; impedire alqd.

opsání v. opis.

opsati, exscribere, transscribere; o. opisem slovním, pluribus verbis exponere alqd.

optati se, interrogare, rogare (alqm alqd, de re aliqua); quaerere alqd ex alquo.

opuchnouti, turgescere; intumescere.

opustiti, opouštěti, relinquere; (odejiti) discedere; zrádně o., deserere; bez pomoci o., destituere alqm; deficere ab alquo; deesse alicui; pole (v bitvě) o., inferiorem discedere; vinci; bojisté co vítěz o., discedere proelio superiorem; naděje opouští koho, destituitur alqs a spe; síly mne opouštějí, vires me deficient, pamět, memoria deficit; memoria laboro.

opuštěnost místa, vastitas, solitudo.

opuštěný, destitutus; (o místech) desertus, vastus.

oraci, o. nástroje, instrumenta villae n. agrorum.

oráč, arator.

orání, aratio.

orati, arare; aratro subvertere.

orba, aratio; agricultura; o-ou se obíratí, agrum colere.

orel, aquila.

originál, adjekt. verus; (původní spis) exemplar; (= původní text) verba scriptoris ipsius; spisovatelé řečti v o-u, graeci scriptores ipsi.

originální v. původní.

orlí v. násl.

orlíčí, aquilinus n. gen. aquilae; o. oko, oculus aquilinus; metaf. o. zrak, oculus acer et micans; o. nos, nasus aduncus.

orný, arabilis; fertilis; o-á půda, arvum.

orodování v. přimluva.

orodovati v. přimlouvati se.

orodovník v. přimlůvce.

ortel v. nález.

ortelovati v. odsouditi.

oruží, telum; arma.

oř, equus.

ořech, nux; iuglans.

ořechový, nucis n. gen. nucis; o. strom, nux.

oříznouti, ořezati, circumcidere; resecare (alqd).

osa, axis.

osada, colonia; založiti o-u condere, in alquo loco collocare coloniam; colonias deducere alquo.

osaditi se někde, domicilium collocare, sedem figere in loco alquo considerare.

osadník, incola; civis; colonus.

osáhnouti v. obsáhnouti.

osamělost, solitudo; v o-i žiti, in solitudine vivere.

osamělý, solus; o-é místo, locus desertus; solitudo; o. život, vita solitaria.

osazení, colonia; (obsazení města) occupatio.

osázeti, conserere (hortum arboribus).

osedlati, sternere equum; na osedlaném koni jezdicí, ephippiatus.

osedlý někde, qui alicubi domicilium habet.

osekati v. násl.

oseknouti, circumcidere (ramos); osekáný, mutilus, truncus.

osel, asinus.

oseni, seges.

oschlý, aridus, siccus.

oschnouti, exsiccari.

osidlit, osaditi v. toto.

osidlo, laqueus; metaf. insidiae, laqueus.

osiřelost, orbitas.

osiřelý, orbis.

osiřeti, orbem fieri.

ositi pole, conserere agrum; sementem facere; oseté pole, seges.

oslabiti, debilitare, frangere, abtundere.

oslablý, imbecillus, infirmus; hebes (hebetes oculi, aures); duševně o., languens, languidus.

oslabnouti, emolliri; (duševně) elanguescere.

osladiti, condire; lenire, levare (molestias); život sobě o., vitam sibi iucundam facere.!

oslař, agaso.

oslava, laudatio; celebritas; gloria; vítězná o., pompa; triumphus; k o-ě jeho udatnosti, ad honorem virtutis.

oslavenec, qui celebratur, laudatur.

oslavení v. oslava.

oslavtel, laudator.

oslaviti, augere, nobilitare; ornare; (vychváliti) laudabus celebrare, efferre alqm; o. se, gloriam comparare, laudem sibi parare.

oslepiti, caecare; oculis privare, caecum reddere alqm.

oslepnouti, caecum fieri, lumina (oculorum) amittere.

oslí, asininus.

oslice, asina.

oslík, asellus.

oslizlý, lubricus.

oslňující, splendidus, nitidus.

oslovení, oratio, contio; o. vlídně a přívětivě, comitas affabilitasque sermonis.

osloviti, alloqui, appellare alqm.

oslyšeti kohó, non audire alqm n. preces alcis; aspernari preces alcis; oslyšenu býti, non impetrare (quod petieris).

osmahlý, adustioris coloris; o. obličej, vultus coloratus.

osmdesátník, homo octogenerarius; homo octoginta annos natus.

osměliti se k čemu, audere, sibi sumere alqd.

osmidenni, octo dierum.

osmidilný, ex octo partibus constans.

osmihodinný, octo horarum.

osmiletý, octo annos natus; octo annorum.

osmispřežný, octoiugis.

osnova, (při tkani) stamen; (hlavní rysy čeho) adumbratio; o. zákona, lex.

osnovati, stamen ducere; (způsobiti něco) moliri, parare, machinari alqd.

osoba, homo; každý pro svou o-u, pro se quisque; pro mou o-u! meo nomine, mea causa; bez ohledu na o-u, nulla habita ratione dignitatis alcis; často jen zájmenem: hajitel o-y tvé, defensor tui.

osobení, postulatio; postulatum.

osobiti, -ovati sobě něco, vindicare sibi alqd; (nesprávně) arrogare sibi alqd; o. si vládu, occupare regnum.

osobivost, arrogantia.

osobivý, arrogans; qui multum sibi sumit.

osobně, ipse; suo nomine, privatim; o. přítomen byti, coram, ipsum adesse; o. udatný, manu fortis; viděl jsem jej o., praesens eum vidi.

osobní, privatus, proprius; ipse; o. zájmy, utilitas privata, domestica; o. záležitost, res privata, domestica; o. nepřítel, inimicus; o. nepřátelství, inimicitiae, simultates; o. stráž, corporis custodes.

osobnost, homo; (osobní vlastnost) natura, ingenium.

osobovati v. osobiti.

osočeni, criminatio, maledictum, calumnia, invidia.

osočiti kohó, maledicere alcu; de fama n. existimatione alcis detrahere, conflare invidiam alcu.

osočovatel, calumniator, auctor criminis falsi.

osóliti něco, sale condire alqd.

osopiti se na kohó, increpare; aspere, acerbius invehi in alqm.

ospalec, homo multi somni.

ospalost, somni necessitas; metaf. tarditas.

ospalý, somno gravis, somni plenus; o. býti, dormitare; metaf. tardus, lentus; adv. segniter, turde, lente.

ospravedlnění, purgatio, excusatio; (obhajování) defensio; k svému o. uvésti něco, se purgandi causa dicere alqd.

ospravedlniti, purgare (alqm de re aliqua); o. se, se purgare, se excusare, satisfacere (alcu de re aliqua).

ostatek, reliquiae; quod reliquum est; reliquus; o. senatorů, reliqui senatorum; tělesné o-ty, corpus.

ostati, manere, permanere; ostanu ti vždy přítelem, semper tibi amicus ero.

ostatně, ceterum.

ostatní, reliquus; v pl. ceteri, reliqui.

ostávati v. bydleti.

ostaviti, relinquere.

osten, pův. aculeus; spina; (bodec) stimulus; metaf. stimulus; incitamentum.

ostiniti něco, umbram afferre rei alcu.

ostnatý, spinosus.

ostouzeti, conflare alcu invidiam.

ostracismus, testarum suffragia (orum).

ostrážitost, vigilantia.

ostrážitý, vigil; vigilans; adv. vigilantiter; diligenter; méně o., indiligentius.

ostrost, acies.

ostrouhati, abradere.

ostrov, insula.

ostrovan, insulanus.

ostrovid, crocodilus; (= rys) lynx.

ostrovtip, acumen, acies ingenii; ingenium acre; subtilitas.

ostrovtipný, acutus, acer; perspicax; o spisovatelích, subtilis.

ostruha, calcar; o-ou koně pobídnouti, calcaria equo subdere.

ostřý, acutus; na obě strany o., anceps; (vzhledem ke smyslům) acer; o-é oko, oculi acres n. acies oculorum; o-á zima, frigus acerbum; adv. acriter, acute; ostře pohlednouti na kohó, acriter intueri alqm.

ostří, acies; o. oštěpu, cuspis hastae; o. mečů, acies et gladii.

ostřící, **ostřihati**, custodire; servare, observare (legem, praeceptum).

ostřihnouti, **ostřihati**, circumcidere; (oholiti) tonděre (barbam, capillos).

ostřiti, acuere; vtip si na kom o., ludibrio habere alqm.

ostříž, accipiter, ris.

ostýcháni se, verecundia; pudor; pavor; metus; bez o., audacter.

ostýchati se, abhorrere, refugere (a re aliqua); vereri; ostýchám se to říci, hoc dicere mihi verecundum est.

ostýchavost v. ostýchání.

ostýchavý, timidus; verecundus.

osud, fatum; fortuna; sors; casus; dobrý o., fortuna secunda, prospera; o. celé obce svěruje se komu, summa res publica comittitur alcu; rány o-u, tela fortunae; acerbitas; osudy něčí, quae alcu acciderunt.

osudí, urna; amphora.

osudný, fatalis.

osušiti, siccare; slzy o., lacrimas detergere.

osvěcovati v. osvititi.

osvědčení, declaratio, professio.

osvědčiti, testari, affirmare, confirmare alqd; (na jevo dáti) praestare (virtutem, benevolentiam).

osvěta, humanitas; doctrina, eruditio.

osvětlení, lux.

osvětliti, illustrare, collustrare alqd.

osvěžiti, recreare, reficere alqd, alqm.

osvěžeti, animum relaxare.

osvicení, lux; metaf. doctrina, eruditio.

osvicenost, ingenium atque doctrina.

osvicený, doctus, eruditus; o. rozum, humanitas politior.

osvititi, **osvěcovati**, illustrare, collustrare alqd; o. rozum, mentem fingere, conformare.

osvoboditel, liberator.

osvoboditi, liberare, levare alqm (metu, molestiis etc.); o. před nebezpečím, eripere alqm periculo; město obležené o., obsidione liberare urbem; o. od daní, de vectigalibus eximere alqm, od služby vojenské, militiae vacationem alcuí dare; o. před soudem, absolvere, liberare alqm (crimine).

osvozen, liberatus, liber, solutus, levatus; o. od daní, immunis.

osvození, liberatio; o. obležených, subsidium, auxilium; o. od daní, immunitas, od služby vojenské, vacatio militiae; o. před soudem, absolutio.

osvojení, possessio, occupatio; opiš násled.

osvojití sobě něco, alqd suum fa-

cere; occupare alqd; metaf. o. si něco (učením), scientia alqd comprehendere; o. sobě smýšlení něčí; animum alcis sibi induere.

osypati, circumfundere.

ošáliti koho, fallere, decipere alqm, oč, fraudare alqm re aliqua.

ošatiti koho, vestire alqm.

ošemetník, homo fraudulentus.

ošemetnost, animus subdolos; fraus, dolus.

ošemetný, falsus, fallax; perfidus; adv. falso, per fraudem, dolose; o. nakládati s kým, dolos struere alcuí.

ošetření, cura.

ošetřiti, **-ovati**, curare (corpus); favere alqm, alqd; o. zdraví své, valetudini servire.

ošiditi v. ošáliti.

oškliviti něco komu, fastidium alcis rei creare, movere alcuí; oškliví se mi něco, taedet me rei alcis.

ošklivost, nechuť, fastidium, taedium, satietas (rei alcis); v o. míti něco, detestari alqd.

ošklivý, foedus, teter; o. býti, taedio esse.

oškrabati, abradere.

oštěp, hasta; iaculum; telum missile.

ošumělý, tritus, absoletus.

otáčení se, conversio.

otáčeti v. otočiti.

otálavost, cunctatio; tarditas.

otálavý, cunctabundus; tardus.

otálení, cunctatio; dilatio.

otáletí, cunctari; morari; o. s čím, přelož inf., na př. s odjezdem, proficisci.

otázati, **-ovati se**, interrogare (alqm alqd, de re aliqua); quaerere alqd ex alquo; o. se boha nějakého, consulere (Apollinem).

otázka, interrogatio; o. vědecká, quaestio; na o-u odpověděti, ad interrogata respondere; jest těžká, důležitá o., magna quaestio est; o-u učiniti, quaestionem ponere.

otcovský, patrius; o-é město, (urbs) patria; o. statek, bona paterna; o. podíl, patrimonium; o. mrav, patrius, paternus mos; adv. more n. animo paterno.

otcův, gen. patris.

otčím, vitricus.

otčina, patria.

otec, pater; otcem býti komu, patris loco esse alcuí; (předkové) patres, maiores; k otočím jíti, vita decedere, mori.

otékati, circumfluere alqd.

oteklý, tumidus.

otep, **otýpka**, manipulus.

otepliti, calefacere; o. se, calescere.

otesati, circumcidere.

otevřený, apertus; patens; o-nou krajinou, locis patentibus; o. býti, patere; měšec můj vždy každému jest otevřen, nulli unquam deest mea res familiaris; non obsignatus; (neopevněný) non munitus.

otevřiti, aperire (ostium, fores, os, oculos); recludere (domum, fores); reserare (domum, valvas); list o., epistulam aperire, resignare; oči o., oculos tollere; srdce komu o., animum suum alcuí aperire; o. se (o zemi), dehiscere; patefieri, rimas agere.

otěž, habena; o. popustiti koni, habenas remittere; o. natáhnouti, adducere.

otíratí v. otřítí.

otisk, imago expressa.

otisknouti, exprimere alqd; pečť o., sigillum in cera imprimere.

otlouci, **otloukati**, decutere alqd. **otočení**, **otáčení**, conversio; opiš slovesně.

otočiti, **otáčeti** něco něčím, circumplicare, redimire alqd re aliqua; o. něco (= obrátiti), convertere, circumagere, torquere alqd (in orbem); o. se, (se) vertere, circumagi, se circumagere; země okolo osy se otáčí, terra se circumaxem convertit; oběžnice okolo slunce se otáčejí, planetae circa solem feruntur; (obráťiti se) se convertere; (o vojínech) converti, (o jezdcích) circumagere equos.

otok, tumor.

otrava v. otrávení.

otrace, veneficus.

otrávení, venenum; o-ím zemřítí, veneno sumpto perire; veneficium.

otráviti, veneno necare, absumere alqm.

otrhaný, pannosus.

otrhati, avellere, decerpere; (listí) stringere.

otřlost v. otužilost.

otřlý v. otužilý.

otrocký, servilis; adv. serviliter; servilem in modum.

otroctví, servitus; do o. prodati, sub corona vendere (captivum); v o. uvéstí. asserere alqm in servitute; z o. vysvoboditi, in libertatem vindicare alqm.

otročiti, in servitute esse; o. komu, servire alcuí (též metaf. servire cupiditatibus).

otrok, servus; puer; mancipium.

otrokyně, serva.

otřás v. otřesení.

otřásti, **otřásati**, quatere, quassare; concutere alqd; o. základem státu, concutere, labefactare rem publi.

cam; o. se, (o zemi) tremere, (důr.) contremiscere.

otřelý, tritus, obsoletus.

otřepaný, tritus; pervulgatus, decantatus (fabulae); o-é věci, res pervulgatae.

otřesení, quassatio; o. země, subitus et brevis motus terrae; metaf. motus (rei publicae).

otřítí, otíratí, detergere alqd; o. si ruce, manus tergere, sibi extergere; metaf. o. se koho, lacessere, vexare alqm.

otupělý, obtusus (vigor animi).

otupěti, hebetem fieri.

otupiti něco, retundere (gladium); hebetare.

otužilost, patentia, duritia.

otužilý, duratus; o. býti, obduruisse (contra alqd); stal jsem se proti bolestem o-ým, animus meus ad dolorem obduruit; v práci o., patiens laboris; o. k snášení hladu a žízně, famis et sitis patiens; vojsko o-é exercitus omnium rerum patientia duratus; o. úmysl, firmitas et robur animi.

otužiti, -ovati, durare; metaf. firmare, durare (ad alqd).

otvíratí v. otevřítí.

otvor, foramen; (puklina) rima; o. ve zdi, fenestra.

ovanouti, afflare.

ovázati, circumdare, redimire.

ovce, ovis.

ovčácký v. pastýřský.

ovčák, ovium custos.

ovčín, -inec, ovile.

ovdovělý, viduus.

ověnciti, coronare; o. něco, redimire alqd sertis; ověncem vavřinem, laureatus.

oves, avena.

ovinouti v. ovázati.

ovládati, ovládnouti, coercere, in potestate habere.

ovlhlý, humidus.

ovlnouti, madescere.

ovoce, fructus.

ovocný, (strom) arbor frugifera; o-á zahrada, pomarium.

ovšednělý, vulgaris.

ovšedněti, vulgari; increbescere, increbrescere.

ovšedniti, vulgare, pervulgare.

ovšem, sane; certe, ita; o. že, scilicet; (připouštěcí) quidem.

ozářiti, illustrare.

ozbrojenec, (miles) armatus.

ozbrojení, armatura.

ozbrojiti, armare, vojsko o. exercitum comparare, instruere, armare; o. lodi, naves armare, ornare; o. se, se armare; arma capere; ozbrojené vojsko, exercitus instructus.

ozdoba, ornamentum; decus; (čestný odznak) insigne; (o. řeči) ornatus n. ornamenta orationis; (o znamenitých městech, mužích) lumen; flos (Gallia est flos Italiae).

ozdobiti, exornare, ornare.

ozdobnost, ornatus, elegantia; venustas; munditia (orationis).

ozdobný, decorus, ornatus, elegans; o. řeči též: comptus, politus.

označiti, notare, significare, ostendere, declarare; designare (alqm oculis ad caedem); signum, notam apponere rei alui.

oznámení, promulgatio; edictum; (udání) iudicium.

oznámiti, nuntiare, referre, iudicare, certiore facere; úmysl o., animum aperire; o. zákon, legem promulgare.

ozvatí se proti čemu, obloqui, resistere, repugnare (alculi rei).

ozvěna, vox reddita; vocis imago.

ozývati se, respondere; (ozvěnou) resonare; vůkol se o., circumsonare.

ožebračiti koho, bonis evertere alqm.

ožehnouti v. opáliti.

oželeti, oblivisci rei alcis; superare alqd; tacitum ferre; ještě jsem toho neoželel, adhuc me pungit illa res; nemohu toho o., aegre id patior, acerbissime id fero.

oženiti koho, aliquam alculi in matrimonium dare, collocare; o se, uxorem ducere, s kým, ducere aliquam in matrimonium.

ožiti, reviviscere; in vitam redire; metaf. recreari.

ožiti, (obili) demetere (fructus, frumenta).

oživiti, animare; sustinere, sustentare; (čilým činiti) excitare; o. nádeji něčí, ad spem erigere alqm.

oživnouti v. ožiti.

ožrati něco, circumrodere alqd.

P.

paběrek, pl. **paběrky**, reliqua (orum), quod superest; (sbírání klásků) spicilegium.

páciti, (= ceniti) aestimare.

pád, casus, lapsus; (zničení) ruina; excidium.

padání, casus (lapidum, nivis).

padati v. padnouti.

padělati, imitando exprimere, effingere; (podvodně) corrumpere (tabulas publicas); peníze p., numos adulterinos percutere, padělaný, adulterinus.

páditi, currere; napřed p., praecurrere.

padlý v. padnouti.

pádný, gravis; p. původ, argumentum grave, firmissimum; adv. graviter.

padnouti, padati, cadere, decidere, labi, delabi; p. kam, incidere; Nil padá s vysokých vrchů, Nilus praecipitat se ex altis montibus; v bitvě p. in acie cadere; padlí nepřítel, hostes, qui ceciderunt; nechati něco p., mittere, amittere alqd (ex manibus); mlha padá, nebulae desidunt; metaf. dilabi, collabi (o říších); Nil padl na něho, eius sors excidit, eius prima fuit sors; p. komu okolo krku, invadere in collum alcis; hlasem p., vocem remittere; podezření padá na někoho, suspicio cadit in alqm, pertinet ad alqm; vina na něho padá, culpa confertur in eum; padni co padni, utcuque res ceciderit; p. do oka, cadere sub oculos, sub sensum.

padouch, homo sceleratus, nefarius.

pahejl, truncus.

pahorek, pahrbeč, collis; clivus.

pahorkovatý, clivosus; tumulosus.

pachatel, auctor facinoris.

páchatí v. spáchatí.

páchnouti, olere, redolere (čím, alqd).

pachole, puer.

pacholetský, puerilis.

pacholetsví, pueritia; za našeho p., pueris nobis; od p., a pueritia.

pachtiti se, labore confici, desudare (in re aliqua).

pak, tum; deinde, post; tento p., qui.

pakli, pakliže, sin, si vero; p. ne, si non, si minus, si aliter.

pakostnice, dolor artuum.

palác, královský p., domus regia, regia; aedes regiae.

pálati čím, vibrare, torquere alqd.

palčivost, aestus; fervor.

palčivý, fervidus, ardens.

palec, pollex.

palice, clava.

palič, v. žhář.

páliti, urere; slunce páli, sol urit, torret; trans. cremare; urere; p. a pleniti, ferro ignique vastare.

pálivo, lignum, ligna; p. snášeti, lignum petere, (o vojinech) lignari.

palma, palma.

palmový háj, palmetum.

palouk, locus herbidus.

paluba, constratum (navis); loď s p-ou, navis constrata; loď bez p-y, navis aperta.

památká, memoria; v p-ce zachovati něco, memoria tenere alqd; ve vděčné p-ce zachovati koho, gratam alcis memoriam retinere; p-u svého jména zůstaviti, commendare nomen suum posteritati; (= věc, památník) písemné p-y, litterarum monumenta.

památnost, monumentum.

památný, memorabilis, memoria dignus; p. den, dies; p. spis, libellus.

pamatovati, memoria tenere, complecti alqd; meminisse (alqd n. rei alcis); p. na něco, na koho, reminisci, recordari, meminisse rei alcis n. alqd; (zřetel míti nač) respicere alqd; p. koho, meminisse alqm (pamatují Cinnu, Cinnam nemini); p. koho nač, admonere, commonere, commonefacere alqm rei alcis.

paměť, memoria; dobrá p., memoria tenax (dobrou p. míti, memoria valere), slabá, mala; v p-i míti, memoria tenere alqd; v čerstvé p-i

míti, recenti memoria tenere alqd; z p-i, ex memoria; z p-i naučiti se, ediscere, odříkávati, memoriter dicere, pronuntiare; z p-i vyjítí, elabi, excidere memoria; na p. uvéstí komu co, in memoriam revocare alcui alqd; něco v p. vštípití, memoriae mandare alqd; měl takovou p., že ..., tanta memoria fuit; ut...; (= dobrá, zlá pověst) fama; za lidské p-i, post hominum memoriam; za p-i našich otců, patrum (nostrorum) memoria.

pamětihodný v. památný.

pamětlivý, memor.

pamětník, qui alqd vidit.

pamětný v. památný.

pán, dominus; býti p-em čeho, imperium rei alcis tenere; býti p-em života a smrti, arbitrium vitae necisque habere; vlastním p-em se státi, sui iuris n. suae potestatis fieri; (majitel) possessor rei alcis; p. lodi, dominus navis; býti p-em čeho, alqd possidere,

pancář, -ář, thorax, lorica (z kůže).

panenský, virginalis; adv. virginum more.

panenství, virginitas.

pani, domina; mater familias; coniux; uxor; matrona.

panic, caelebs.

panna, virgo.

panovačnost, cupiditas dominandi.

panování, imperium; regnum; neobmezené p., dominatio; žádost p., cupiditas imperii, regni.

panovati, imperare (alcui), imperium tenere, obtinere; neobmezené p. dominum esse, dominari (in alqm); panující národ, gens ceteris imperans; panující rod, familia principis; panující kníže, princeps; metaf. p-

nad svými žádostmi, coercere, cohibere, cupiditates, imperare cupiditibus.

pánovitost, superbia.

pánovitý, superbus, arrogans.

panovnice, domina.

panovnický, regius, gen. principis; p-á rodina, domus principis, regia; p-á moc, imperium; vis dominationis. **panovník**, princeps, qui imperium tenet.

panství, imperium; p. prováděti, imperium exercere (in alqm); (říše) fines; p. své rozšířiti, fines imperii propagare.

pantr, panthera.

papír, charta; na p. napsati, (in) chartis inscribere.

papoušek, psittacus.

paprsek radius; paprsky vydávati, lucere, splendere.

papyrus, papyrus.

pár, par.

pára, vapor.

pard, -ál, panthera.

parma, mullus (barbatus).

parno, calores; solis ardor.

parný, calidus, ardens.

pařez, caudex, icis.

pás, cingulum, (k nosení zbraně) balteus.

pásmo, země, regio; caelum.

past, laqueus.

pásti, pascere; p. se, pasci; metaf. delectari (re aliqua).

pastorek, privignus.

pastorkyně, privigna.

pastva, pabulum; (pastvina) pastua, orum; na p-u jítí, pastum ire, hnáti, pastum agere.

pastvina, pastviště v. předch.

pastýř, pastor; (ovčák) ovium custos.

pastýřský, pastoralis; též gen. pastoris, pastorum; p. básník, poëta bucolicus; p-á báseň, poëma bucolicum; v plur. též bucolica, (orum).

pata, pův. calx, cis f.; planta; od hlavy až k p-ě, a capillo usque ad unguis; v p-ách za kým jítí, premere vestigia alcis; persequi; p. hory, radices montis; též infimus mons.

pátrati po něčem, quaerere alqd; speculari, explorare.

patricijský, patricius.

patriciové, patres, um; patricii.

patrnost, evidentia.

patrný, apertus, manifestus; p-é nebezpečí, periculum praesens; nad světlo patrnější, luce clarior.

patro, contignatio; tabulatum; hořejší p. v domě, domus superior; metaf. z patra mluvíti, ex tempore dicere.

patřici, patřičný v. náležitý.

patřiti, (= hleděti, v. toto; (= náležitěti) esse alcis; tato kniha patří mně, hic liber meus est; p. k čemu, pertinere (ad rem alqm), spectare (ad alqd); to nepatří sem, id non huius loci est; k této straně (politické) p., huius factionis esse; k sobě p., coniunctum esse, separari non posse; k panství něčím p., alcis imperio subiectum; p. do počtu, esse in aliquo numero, esse inter s acc. pl., numerari in s abl. pl. neb numerari inter s acc. pl.

páv, pavo.

pávi, gen. pavonis.

pavouk, aranea.

pavučina, texta aranea (orum).

pazour, unguis.

páže v. rámě.

pažit, cespes; locus herbidus.

pec, furnus.

péci, coquere (panem); torrere alqd igne;

peče v. pečlivost.

pečet, signum, sigillum, cera; p. přitisknouti, signare, obsignare; p. otisknouti, sigillum in cera imprimere; p. otevřítí, resignare (litteras); metaf. pod p-í mlčenlivostí svěřiti komu co, taciturnati et fidei alcis alqd credere.

pečetiti, signare, obsignare (epistolam).

pečlivost, cura, diligentia; p. o dovoz obilí a slavnosti lidové, cura annonae et ludorum plebeiorum.

pečlivý, diligens; pečlivě dělaný, accuratus; adv. diligenter.

pečovati, providere n. consulere (alcui rei), curare (alqd); operam dare; consulere (valetudini).

pečota, copiae pedestres; peditatus; těžká p., milites legionarii, lehká, pedites levis armaturae; velites.

pekař, pistor.

pekný, pulcher, lepidus; venustus; ku podivu p., mira specie, pulchritudine.

pelech, peleš, lustra (orum); p. lotrovská, latronum receptaculum; p. neřestí, deversorium flagitiorum.

peň, stirps.

pěna, spuma.

penězoměnc, argentarius.

peněžítý, p-á pokuta, multa; p-á odměna, praemium.

peněžnictví, res nummaria, pecuniaria.

peněžník, argentarius.

pění v. zpěv.

pěnití se, spumare,

peniz, nummus; peníze, pecunia (magna, grandis, parva, tenuis); ražené peníze, aes, argentum signa-

tum; hotové p., pecunia praesens; (jmění vůbec) opes, res familiaris; nouze o p., difficultas rei nummariae.

pepř, piper, eris n.

pergamen, membrana.

pergamenový, membranaceus.

perioda, periodus f.; (čas) aetas, tempus.

periodický, certo tempore recurrens.

perla, margarita; (okrasa) ornamentum, decus.

perlití se, fervere.

pernatý, volucer.

perný, acer.

péro, penna; pluma; p. ku psaní, calamus; chopiti se p-a, ad scribendum se conferre.

peruť v. křídlo.

peří, penna; plumae.

pes, canis.

pěst, pugnus; rána p-tí, ictus pugni; kde p. rozhoduje, ubi manu agitur.

pěstní, p. právo, vis; p. boj, pugilatio.

pěstník, pugil.

pěstoun, altor, educator.

pěstounka, nutrix, educatrix.

pěstování, cultus, cultura; p. věd, studium litterarum.

pěstovati, colere; metaf. p. vědy a umění, colere artes et disciplinas.

pestrost, varietas.

pestrý, varius; versicolor.

pěsák, pedes, itis.

pěší, pedestes; p. voják, pedes; p. lid, peditatus; copiae pedestres pedites.

pěšina, semita; trames.

pěšky, adv. pedibus.

pětidenní, quinque dierum: po p. pochodu, quintis castris.

pětiletí, quinquennium.

pětina, quinta pars.

pětipání, quinqueviri.

pěvec, cantor; poëta, (básnický) vates.

pěvecký, p. sbor, chorus canentium.

pěvkyně, cantrix; (básniřka) poëtria.

pevnina, (terra) continens; válka na p-ně, bellum terrestre.

pevnost, constantia, firmitas; (tvrz) castellum; locus munitus; přirozená p., locus natura munitus.

pevnůstka, castellum.

pevný, firmus; p-á země v. pevnina; p-é zdraví, firma corporis constitutio; p. úmysl, consilium certum; p-á vůle, voluntas; p-ou myslí, magno animo; p-ým krokem, certo gradu; p-á povaha, animus firmus, sibi constans; muž p-ých zásad, homo constans; p. v čem, tenax (propositi); adv. firme; p. státi na čem, obstinato animo alqd agere.

píce, pabulum.

píčování, pabulatio.

píčovati, pabulari.

píčovník, pabulator.

píď, palmus; p. času, vestigium temporis; ani o p. neustoupiti od čeho, non digitum transversum a re alqua discedere.

pídití se po čem, quaerere alqd.

píchatí, **píchnouti**, pungere, compungere.

píchlavý, aculeatus; spinosus.

píják, topor; veliký p., homo multi vini.

píkle, fraus, dolus, coniuratio; p. strojiti, conspirare (cum alquo, contra, alqm).

píla, serra.

píle v. pilnost.

pílen v. pilný.

píliř, columna.

píliřový, sublicius.

pílití čeho, studere alcui rei, studiosum esse rei alcis.

pílník, lima.

pílnost, studium; diligentia; labor; industria; p. vynaložiti nač, diligentiam adhibere in re alqua; studium ponere, collocare in re alqua; se vši možnou p-í, quam diligentissime.

pílný, **pílen**, assiduus; industrius; diligens; pílen býti čeho, studiosum esse rei alcis; studere n. operam dare rei alcui; p. posluchač, frequens auditor; o věci: n-á potřeba; necessitas; p. věc, res gravis n. magni momenti; nemám nic pílnějšího než . . ., nihil antiquius habeo, quam etc.; adv. diligenter; assidue; studiose.

pílovati, limare.

písadlo, calamus scriptorius.

písař, scriba.

písařství, munus scribae.

písatel, scriptor, auctor.

písciřna, loca arenosa.

písciřtý, arenosus.

písek, arena.

písemnictví, litterae.

písemnost, scriptum; liber; pl. písemnosti, (spisy, listiny) litterae, tabulae.

písemný, -i, scriptus; litteris mandatus; p-é památky, litterarum monumenta; p. zprávu dáti komu, litteris n. per litteras certiore facere alqm (de re alqua); p-á žaloba, li bellus (proti komu, de alquo datus) adv. litteris, per litteras.

píseň, carmen.

pískati, **píštěti**, sibilare.

písmě v. písmeno.

písmeno, littera; p. zákona, verba legis.

písmo, scriptura; krásným p-em psaný, eleganter scriptus.

píšťala, fistula; tibia.

pítí, bibere; dáti komu p., aquam, vinum praebere alicui; přílišně p., modum excedere in bibendo; chce se mi p., sitio.

pítí, potio, potus; voda k p., aqua salubri potu.

pítka, potatio; commissatio.

pítomost, stupor animi; ingenium hebes.

pítomý, stupidus, tardus; hebes.

pítvorný, putidus.

pítvořití se po kom, inepte imitari alqm.

pítvoření se, imitatio inepta.

placeni, solutio.

pláč, fletus; lacrimae; hlasitý p., ploratio, ploratus; s hořkým p-em, multis cum lacrimis; pro p. nemoci mluvíti, prae lacrimis loqui non posse; nemoci se od p-e zdržeti, lacrimas tenere non posse; dáti se do p-e, lacrimae prorumpunt; k p-i pohnouti koho, lacrimas n. fletum alicui movere; něco jest k p-i, miserabile est alqd; s p-čem, flens, lacrimans.

plačky, cum fletu.

plačtivý, flebilis, lamentabilis; adv. flebiliter.

plachta, obyč. plur. plachty velum; p-y roztáhnouti, vela pandere; p-y svinouti, vela contrahere.

plachý, timidus, pavidus.

plakati, flere, lacrimare; těžce p., uberius flere; p. pro koho, deflere alqm; deplorare casum alicui; p. nad čím, flere de re alquæ.

plamen, flamma; plamenem hořeti, flagrare.

pláň, planities.

planeta, stella errans.

planouti v. pláti.

planý, sterilis; (polní, lesní) agrestis, silvester; metaf. inanis, vanus (verba, promissum).

plást, (medu) favus.

plašiti, turbare; p. se (o koních), consternari.

plášť, plášťik, pallium; amiculum; (p. vojína) sagum, (p. vůdčův) paludamentum; metaf. simulatio.

plat, pecunia (soluta, solventa); (mzda) merces; (žold) stipendium, merces; za p. sloužiti, mercede militare; p. dáti, stipendia dare, persolvere militibus; co na p., quid refert, quid iuvat.

platan, platanus.

platebni, p. den, dies pecuniae; p. den nedodržeti, ad diem non respondere.

plátěný, linteus.

pláti, flagrare, ardere.

platitel, qui (pretium, pecuniam) solvit.

platiti, pendere, solve; p. vojsko, alere exercitum; p. žold vojsku, militibus stipendia dare (numerare, persolvere); mzdu komu p., mercedem alicui dare; nemoci p., non esse solvendo; = trpěti zač, luere alqd, dare poenas rei alicui; (= cenu mítí) pretium habere, in pretio esse; málo, mnoho p., parvi, magni, pluris pretii esse, parvo, magno emi, vendi; obilí počíná p., annona carior fit; (= vážnost mítí) valere, pollere; posse; (alqd aqud alqm) mnoho p., multum valere, posse (vice plus, maiorem auctoritatem habere); on platí u mne mnoho, auctoritas eius summa est (plurimum valet) apud me;

jeho slovo mnoho u mne platí, multum moveor eius auctoritate; nič nep., nullum esse, nullius momenti esse (apud alqm) iacere, nullo numero esse; to platilo u lidu jako veliké vítězství, hoc plebi pro ingenti victoria erat; o zákonech též ratum esse; (= jmn býti) haberi, existimari; právem za mudrce p., et esse et haberi sapientem; (= vztahovati se) pertinere ad alqm; to platilo jim (slova, řeč), hac oratione illi designabantur; hoc illis ductum est.

plátno, linteum.

platnost, vis; fides, auctoritas; zákonu p. zjednati, efficere ut lex valeat; býti v p-i, vigere, valere.

platný, bonus; (o zákonu) ratus; latus; (podstatný) iustus (causa, excusatio); (vážný) bonus, locuples (testis); někomu býti platen, utilem esse, prodesse alicui; co by bylo platno, quid referret?

plavání, natatio; p-im se zachrániti, enare.

plavati, nare, natare; p. přes řeku, nando traicere flumen.

plavba, navigatio.

plavec, natator, nans; nauta; býti dobrým p-em, nandi peritum esse.

plavecký, nauticus; p-é umění, ars nandi.

plavectví, res nauticae.

plaviti se, navigare, navi vehi.

plazití se, serpere; repere; p. se před kým, adulari alicui n. alqm.

plazivost, adulatio.

plazivý, serpens; repens; metaf. demissus, abiectus.

plebej, homo plebeius, de plebe.

plecatý, latis humeris.

plece, humerus.

plech, lamina.

plejady, vergiliae.

plémě v. plemeno.

plemeniti se, augeri.

plemeno, stirps, progenies; genus.

plen, praeda: na p. vyjítí, praedatum exire; dáti něco v p., vastare (agros), v p. a požeh dáti, igni ferroque vastare alqd.

plenění, vastatio; populatio.

pleniti, vastare, devastare; (mírněji) populari (agros): mečem a ohněm p., igni ferroque vastare.

ples v. plesání.

plesání, exsultatio; laetitia.

plesati, exsultare (laetitia, gaudio).

plěšti něco, nectere (coronas); vlasy p., capillos componere; p. se do čeho, interponere se rei alicui.

pleš, calvitium.

plešatý, calvus.

plet, color.

pleticha, fraus, dolus, insidiae.

pletichář, fraudum inventor.

plíce, pulmo; dobré p. mítí, bonis lateribus esse.

pliseň, situs, us.

pliskavice, delphinus.

plisniti koho, increpare alqm; exprobrare alicui alqd.

pliti, spuere, na něco, conspuere alqd.

plížití se, serpere, repere.

plnění, observatio; p. povinnosti není vždy snadné, non semper facile est officium exsequi; svědomité p. povinností, officii religio.

plnitel opiš slovesem.

plnití, complere, explere (alqd re alqua); servare, observare (legem, officium, praeceptum); slib p., promissum servare; slibu nep., fidem fallere, frangere; vůli něčí p., volun-

tati alcis obtemperare, morem gerere alcui.

plnoletý v. zletilý.

pinocenství, potestas; dáti komu p. v čem, rem alquam arbitrio alcis tradere.

pinococnik, qui mandata habet ab alquo; cum mandatis missus.

plný, plenus (rei alcis); refertus re alqua; frequens (theatrum, senatus); býti p. touhy, desiderio teneri; p. naděje býti, bonam spem habere; p. vzteku, ferox; p. úžasu, mirabundus; p. pochybností, deliberabundus; p. radosti, laetitia gestiens; p. smutku, žalosti, luctus et moeroris plenus (locus), lugubris (dies); v p-é zbroji, armis instructus atque ornatus; s p-ými plachtami, passis velis; p-á tři léta, tres annos totos n. continuos; žiti p-ých sto let, centum annos conficere; plno práce míti, maximis occupationibus destineri.

plod, fructus; metaf. p. ducha, ingenii monumentum.

plodina v. plod.

ploditi, gignere, parere, procreare.

plodnost, fertilitas; ubertas (agrorum).

plodný, fertilis; uber; metaf. p. spisovatel, multorum librorum scriptor; p. duch, ingenium.

plocha, planum.

plochý, planus.

plot, saepes.

plouti, navigare; navi vehi; lod pluje, navis vento fertur; p. podél břehu, ripam praetervehi; přes moře p., mare traicere; p. ku břehu, appelli ad litus, ad terram; p. do přístavu, portum petere.

plovati v. plavati.

pluh, aratrum.

pluk, legio.

plukovník, tribunus militum (u p-echoty), praefectus (u jízdý).

plynouti, fluere, ferri; čas plyne, tempus abit; řeč plyne, oratio fluit; po vodě p., nare, natate.

plynný, liquidus; fluens; metaf. volubilis (oratio, orator); p. sloh, oratio levis; expedita et perfacile currens oratio; adv. facile, facunde.

plýtvání, effusio.

plýtvati, effundere, profundere; dissipare (rem familiarem); metaf. časem p., tempus perdere.

plž, limax.

pněti, **pniti**, pendere (ab, ex, in alqua re); na kříži p., in cruce pendere.

pnouti, tendere, intendere; obloha pne se nad námi, caelum super nos panditur.

po, (místně) usque ad, usque in; tenus (jen p. Taurus, Tauro tenus); per (p. provincii, per provinciam); seděti komu po boku, ad latus alcis sedere; jeden po druhém, alius post alium; p. proudu, secundo flumine; p. řece přivážeti, flumine subvehere alqd; (časově) usque; až p. dnes, ad hunc usque diem; per; p. celou zimu, per hiemem; post; čtvrtý den p. příchodu, post diem quartum quam ventum est; p. založení Říma, ab urbe condita; ve dvou bitvách p. sobě, duobus deinceps proeliis; hned p. bitvě, ex proelio; mnoho dní p. sobě, continuos complures dies; u číslovek: po prvě atd., primum, iterum, tertio, quartum, decimum.

pobádati, incitare, impellere.

poběhlik, homo vagus.

pobídka, impulsus, incitatio; na moji p-u, me auctore.

pobídnouti v. pobádati.

pobíhati, concursare (loco alquo).

pobítí (nepřítele), concidere, sternere hostes.

poblizku, prope (urbem).

pobořití, diruere, evertere.

pobožnástkař, pietatem simulans.

pobožný, pius, religiosus.

pobratí, adimere, auferre (alcui alqd); statky p. komu, bona alcis publicare.

pobratřiti se, fraterno foedere iungi.

pobřeží, litus.

pobuda v. poběhlik.

pobudovati se, vagari.

pobuřovati v. vzbuřiti.

pobyť, commoratio; p. v cizině, peregrinatio; p. na venkově, rusticium; (= místo p-u) sedes, domicilium, habitatio; deversorium; mého p. zde bude na krátko, non diu hic commorabor.

pobýti, morari, versari, esse, vivere in loco alquo.

pocelovati koho, osculari alqm, osculum alcui dare, ferre.

pocestný, viator; qui iter facit, qui est in itinere; advena, hospes.

pocit, sensus; bolný p., dolor; radostný p., laetitia; (vědomí) conscientia.

pocititi, sentire, sensibus percipere alqd; affici alqua re; radost, bolest p., percipere gaudium, voluptatem ex alqua re, dolorem sentire; hlad p., famem sentire.

pocita, cultus; veneratio, honor; p. komu učiniti, honore alqm prosequi.

pocítiti, honorare; p. koho návštěvou, salutandi causa ad alqm venire.

pocitivec, vir bonus, probus.

pocivost, honestas, probitas; (svědomitá p.) fides.

pocivý, honestus, bonus, probus; adv. honeste, probe; pocivě smýšleti s kým, ex animo consulere rebus alcis; nesmyslí p., fides ei non habenda est.

počasi, tempestas; roční p., anni tempus; jasné p., tempestas serena, caelum serenum; za jasného p., caelo sereno; deštivé p., imbres; hiems; špatné p., tempestas atrox, turbulenta.

počáteční, **počátek** v. začáteční, začátek.

počernalý, fuscus.

počerniti něco, colorem nigrum inducere alcui rei.

počerveniti něco, rubro colore tingere alqd.

počest, honor; na p., honoris causa.

počestnost, honestas; boni mores; pudicitia, castitas.

počestný, honestus; pudicus, verecundus, castus.

počet, numerus; ratio; p. vydati z čeho, rationem reddere rei alcis; p. nepatrný, pauci, paucitas; v náležitém p-u shromážděný, frequens (senatus); přišli v převelikém p-u, frequentissimi convenerunt; pl. počty, arithmetica, orum.

počínati, incipere; p. válku s někým, bellum inferre alcui; bellum suscipere; p. si, se gerere; agere; pyšně si p., superbire; zběsile si p., insanire; p. si mírně, clementia uti; co si počnu, quid incipiam, quid agam?; nevím co počiti, quid faciam, nescio; srov. začítí.

počítati, numerare; p. něco k hanbě, za hřích, vertere, ducere alqd vitio; za nic nep., pro nihilo ducere, ha-

bere alqd; nihilo facere alqd; (spo-
čítati v účtu) computare.

počítí v. počínati.

počkáti, manere; p. na koho, op-
periri, manere alqm.

počtářství, počty, arithmetica, orum.

pod, (o místě) sub s akk. a abl.,
infra s akk.; (o čase) sub s acc., též
ad (sub č. ad vesperum); pod tou
podmínkou, sub hac condicione, hac
condicione; p. přísahou, iuratus; p.
pokutou smrti, morte proposita; p.
panováním koho, regnantē alquo.

podál, adv. procul; p. čeho býti,
abesse, distare ab aliqua re.

podání ústní, fama, memoria; o této
věci jest dvojí p., duplex est memo-
ria de re aliqua.

podarovati koho, donare alqm
(alqua re).

podarovali koho, donare alqm

(alqua re).

podářilý v. zdařilý.

podářiti se v. zdařiti.

podati, podávati, porrigere, prae-
bere (alci alqd); ruku komu p., por-
rigere alci manum; p. z ruky do
ruky, per manus tradere alqd; p. si
ruce, dextras inter se iungere; p.
důkazy, afferre rationes; p. zprávu,
nuntium afferre, certiozem facere;
více p. než druhý při dražbě, contra
liceri.

podělnost, facultas; obsequium.
podělný, facilis, oboediens.

poddanost, oboedientia; servitus;
v p-i udržeti koho, in officio reti-
nere alqm, in dicione atque servi-
tute tenere alqm; v p-i něčí býti,
státi, esse in alcis dicione, parere
alci.

poddanství v. poddanost.
poddaný, obnoxius; alci parens;

býti komu p., parere alcis imperio,
esse in potestate alcis, esse sub po-

testate, sub imperio alcis; subst. sub-
iectus imperio et obnoxius; regis
imperio subiectus, parens.

poddati se, poddávati se, komu, se
dare, tradere, dedere alci, se sub-
mittere alci, se dedere in fidem
alcis; p. se čemu (= snášeti něco)
aequo animo tolerare alqd, patien-
ter ferre alqd.

poděkování, gratiarum actio; gra-
tiae agenda.

poděkovati, gratias agere (alci
pro re aliqua n. ob alqd); p. bohům,
grates agere; při pozdravení: salu-
tem reddere n. referre alci.

poděl, secundum (fluvium); prae-
ter (ripam); p. břehu plouti, ripam
legere, praetervehi; p. břehu jíti,
oram sequi.

poděliti, dividere, partiri; p. koho
čím, dividere inter alquos n. alci
alqd (bona inter milites n. militibus).

podemleti, podemliti, subruere.
podepřiti, fulcire (alqd re aliqua);
p. se nač, nití re aliqua.

podepsati, subscribere; p. se, no-
men subscribere.

poděsiti, perterrere (alqm); p. se,
turbari.

poděšení, pavor, trepidatio.
poděšev, solea, crepida.

podězírati koho, alqm in suspicio-
nem adducere (alci), alqm suspe-
ctum reddere.

podězřelý, suspectus; velmi p., su-
spiciosus.

podězření, suspicio; nejmenší p.,
suspicio minima, tenuissima; p. vzbuditi,
suspicionem movere; v p. upad-
nouti, in suspicionem vocari, cadere;
p. míti, suspicionem habere; suspi-
cari (nonnihl, poněkud); v p. míti
koho, suspicari alqm; p. jest n. padá

na něho, suspicio cadit in eum; v p.
koho uvéstí, suspectum reddere
alqm; vzešlo-li p., si res in suspi-
cionem venit (de morte, stran smrti).

podězřivati koho, suspectum red-
dere alqm.

podězřivavý, suspicax; adv. suspi-
ciose.

podíl, pars, pars rata; p. zděděný,
hereditas, patrimonium.

podíti se, kam se poděl? ubi est?
podív, -ení, admiratio; ku p.-u, mi-
rum in modum, mirum quantum;
ku p. krásný; mira pulchritudine n.
specie; ku p. krásně, pulcherrime;
p.-vem naplněnu býti, admiratione
incensum esse; p. buditi, admiratio-
nem habere; jest mi s p.-em, mirum
mihi videtur, miror.

podívaná, spectaculum; býti na
p.-ou, spectaculo esse.

podívati se, aspicere, intueri (alqm
n. alqd).

podívení v. podív.
podívín, mirum caput.

podíviti se, mirari, admirari alqd.
podívňstka, res mira, mirabilis.
podívňý, mirus, mirificus; podívu
hodný, mirabilis; adv. mirabiliter;
mirum in modum.

podkasati, succingere (vestem), p.
se, succingi.

podklad, fundamentum.

podkládati, podložiti, supponere,
subicere (alci alqd).

podkoleni, poples.

podkop, cuniculus; p.-y dělati, cu-
niculos agere.

podkopati, suffodere, subruere alqd.

podkova, solea ferrea.

podlaha, pavementum.

podle, secundum, iuxta; státi p.
koho, stare iuxta, prope alqm.

podlehnutí, succumbere; p. ne-
příteli, hosti succumbere; vinci.

podležti, -zati, subrepere (sub) alqd;
metaf. p. někomu, adulari alqm,
servire alci.

podlézavý, adulatorius; blandus.

podlodi, carina.

podlomiti, frangere.

podlost, improbitas; indignitas, de-
decus.

podloubi, porticus.

podlouhlý, oblongus.

podložiti v. podkládati.

podlý, improbus; turpis; podlé jest,
abiectione animi est; adv. turpiter, im-
probe.

podmanitel, domitor; expugnator
(urbis); veliký p., qui multas ter-
ras bello cepit, vir multis victoriis
inclitus.

podmaniti, -ňovati (si), domare; ex-
pugnare; subicere, subigere alqd;
opprimere.

podmanivý, imperii cupidus.

podmíniti, condicionibus astrin-
gere alqd.

podminka, conditio; lex, pactum.

podnapilost, crapula.

podnapilý, vino gravis.

podnapiti se, vino se onerare;
ebrium fieri.

podnebi, caelum; mírné p., caeli
temperies; nezdravé p., caeli gravi-
tas; teplé p., loca calidiora, chladné
p., loca frigidiora.

podněcovati v. podniti.

podnět, incitamentum; causa; sti-
mulus; (o osobě) auctor (belli, legis);
to zavdalo p. k válce, inde bellum
ortum est.

podník v. podniknutí.

podníkavý, acer, strenuus.

podniknouti, podnikati, suscipere

(bellum); conari, aggredi alqd; ce-
stu p., iter incipere; veliké věci p.,
magna moliri; nebezpečí p., adire
periculum.

podniknutí, inceptum, conatum, co-
natus (us); negotium; vojenské p.,
expeditio.

podnititi, podněcovati, (oheň) accen-
dere, ignem facere; metaf. incitare;
commovere (bellum), accendere
(amorem, cupiditatem).

podoba, forma; (= podobnost) si-
militudo; zevnější p., facies; v lid-
ské p.-ě, specie humana; p.-u něčí
na se vzíti, speciem alcis induere;
míti p. čeho, videri esse alqd.

podobati se, similem esse (alcis n.
alcul); podobá se, že ... videtur
s nom. c. inf.; podobá se k válce,
bellum imminere videtur.

podobenství, similitudo; p. užití,
simili uti.

podobizna, imago, effigies.

podobně, similiter, simili modo.

podobnost, similitudo; pravdě p.,
probabilitas.

podobný, similis (alculi n. alcis);
zcela p., consimilis, simillimus, per-
similis; pravdě, k víře p., veri simi-
lis, probabilis; v úsloví: a podobné,
et id genus alia, et alia generis
eiusdem.

podotknouti, podotýkati, memorare,
commemorare alqd; mentionem fa-
cere alcis rei; často p., crebris,
sermonibus usurpare alqd; attin-
gere alqd.

podotknouti, commemoratio, mentio.

podpalek, torris, m.

podpáliti, accendere, incendere;
dům p., aedibus subicere ignem.

podpásati, cingere, succingere.

podpáždí, ala.

podpěradlo, adminiculum.

podpirati v. podepřítí.

podpis, subscriptio; nomen sub-
scriptum.

podpisovati v. podepsati.

podplaceni, largitio; ohromné ob-
nosy vydávati na p., infinita largi-
tione uti; z p. někoho žalovati, pe-
cuniae captae alqm arcessere.

podplatiti, corrumpere (alqm pe-
cunia, largitione) alqm; largitioni
resistere.

podplatnost, animus venalis; p. sou-
dův, corrupta iudicia.

podplatný, venalis.

podpora, adminiculum; metaf. prae-
sidium, subsidium; jest mojí jedinou
p., omnis mea spes in eo posita est.

podporovati, iuvare, adiuvaré; p.
stranu něčí, partibus alcis favere.

podpůrce, adiutor, fautor.

podrážditi, concitare.

podrobeni, deditio.

podrobenost, servitus; deditio.

podrobiti, perdomare; subicere
(alqm alculi, imperio alcis); redigere
alqm in (sub) potestatem suam; p.
se, se subicere imperio alcis; p. se
trestu, poenam subire.

podrobnost, pl. p.-i, singula, res
singulae.

podrobný, copiosus; (důkladný) ac-
curatus, subtilis; adv. copiose, ube-
rius; p. vypravovati něco, singula
exponere.

podruhé, iterum, deinde.

podrýti, -ývati, suffodere; metaf.
evertere, labefactare (amicitiam,
rem publicam).

podržeti, tenere, retinere; v pa-
měti p., (in) memoria retinere alqd.
memoriam rei alcis retinere.

podřeknouti se, labi in loquendo.

podřezati, praecidere.

podříditi, subicere (alqd alculi); pod-
řízen, inferior, secundus; podřízený
vůdce, legatus.

podřimovati, dormitare.

podřízenost, obsequium; disciplina.
podseknouti, succidere, subsecare
alqd.

podskočiti koho, fraudare, fallere
alqm.

podskočnost, fraus; dolus.

podskočný, fraudulentus, dolosus;
adv. insidiosè, per fraudem.

podskok, insidiae, fraus, dolus.

podstata, natura; vis; v p.-ě, vere,
natura ipsa; v p. se lišiti, re ipsa
differe; dle p.-y, genere ipso.

podstatný, certus, verus; ad rei
naturam pertinens; p.-á vlastnost,
natura; p.-á okolnost, res gravissima;
p. á příčina, causa, res gravissima;
p. rozdíl, discrimen magnum; adv.
vere, magnopere, praecipue; p. k č-
mu dopomáhati, plurimum conferre
ad rem alqm.

podstavec, fundamentum.

podstaviti, supponere, substruere
(alqd alculi).

podstoupiti, pod něco succedere
alqd; metaf. aggredi alqd; suscipere
(bellum, iter); p. trest, poenam sub-
ire; p. nebezpečí, periculum adire,
subire.

podstrčiti, subdere, subicere; pod-
strčený, falsus (testamentum, litte-
rae); subditicius; subditus (filius).

podsvěti, inferi; v p., apud in-
feros,

podtaji, adv. occulte, clam.

podtiti, něco v. podseknouti.

podupati, obterere.

poduška, torus.

podváděti v. podvésti.

podvádívý, fallax; adv. blande;
fallaciter.

podvázati, subligare; obligare (vul-
nus).

podvésti, (lstně) depicere, fal-
lere; p. koho oč, fraudare alqm
re alqa.

podvod, fraus, dolus.

podvodník, homo fraudulentus.

podvodný, fallax, fraudulentus, do-
losus; adv. per fraudem, dolose.

podvojný, duplex, anceps.

podvoliti, p. se čemu, recipere,
suscipere alqd; p. se komu, morem
gerere alculi; p. se podmínkám, ad
condiciones accedere.

podvrat, eversio.

podvrátiti, evertere, subvertere.

podvrhnutí v. podstrčiti.

podvržený, adulterinus, subditicius
(srov. podstrčiti).

podzemí v. podsvětí.

podzemni, inferus, infernus.

podzemšťané, inferi.

podzim, autumnus.

podzimni, autumnalis.

pohádati se s kým, altercari cum
alquo.

pohádka, fabula ficta, fabula.

pohanění, contumelia; ignominia.

pohaněti v. pohnati.

pohaněti, ignominia, contumelia
afficere (alqm); býti pohaněnu, con-
tumeliam accipere.

pohár, poculum; p. vyprázdňiti,
poculum exhaurire.

pohlavi, sexus.

pohlcovati v. pohliti.

pohled, aspectus; species; na p.,
specie; na p. krásný, speciosus.

pohledávati, petere, postulare (alqd
ab alquo).

pohleděti, pohližeti, aspicere, in-

tucri; nemoci na koho p., aspectum alcis sustinere non posse.

pohliti, devorare; haurire; vlnami pohlcenu býti, fluctibus hauriri, obrui; metaf. devorare.

pohnatí, pohaněti, impellere; p. koně, equum incitare, voly, boves stimulare; p. koho k soudu, in ius vocare, arcessere alqm; litem intendere alcu; pohnaný (na soud) reus.

pohnouti, movere, commovere; p. koho k čemu, commovere, impellere alqm ad alqd; p. koho k zlosti, k smíchu, iram, risum movere alcu; k útrpnosti pohnouti, ad misericordiam perducere alqm.

pohnuti, motus; p. mysli, animi motus.

pohnutka, causa; ratio.

pohoda, temperies, caelum serenum.

pohoditi, abicere; p. dítě, exponere infantem, puerum.

pohodlí, commoditas, opportunitas, (lenost) inertia, languor.

pohodlnost v. pohodlí.

pohodlný, commodus; opportunus (locus, portus, tempus); idoneus, aptus; facilis, expeditus (via, iter); p. život, cultus; adv. p. bydleti, bene habitare; p. žiti, commode vivere.

pohodný, carnifex.

pohoršení, offensio; p. dáti komu, offendere alqm; býti k p., habere alqd offensiois; (zhoršení) depravatio.

pohoršiti něco, depravare, corrumpere alqd; (o nemocech) ingravescere; on se pohoršil, peiore loco est; p. koho, offendere, laedere alqm; p. se čím, indignari alqd; offendi aliqua re.

pohoršlivý, improbus; p. život, vita, turpis; adv. improbe.

pohořeti, res suas incendio amittere; deflagrare.

pohoři, mons, montes.

pohostinnost, hospitalitas.

pohostinný, hospitalis; adv. hospitaliter; p. přijmouti koho, hospitio ad se excipere alqm; p. býti u koho, hospitio alcis uti; p. přijíti ke komu, devertere ad alqm.

pohostinství, hospitium; v p. s někým vejíti, hospitium cum alquo facere, iungere; p. vypověděti, hospitium renunciare.

pohostiti koho, hospitio excipere alqm; p. koho čím, apponere alcu alqd.

pohotově býti, paratum, promptum esse; praesto esse.

pohověti si, conquiescere; p. komu, levare alqm.

pohovka, lectus.

pohraničný, finitimus; p.-á země, confinium, ager confinis; p.-á stráž, custodia in finibus posita.

pohrávati s kým, ioca agere cum alquo.

pohrdač, contemptor.

pohrdání, contemptio; contemptus; v p. vejíti, contemni.

pohrdati, contemnere, spernere.

pohrdavý, contemptiois plenus, fastidiosus; adv. p. mluvíti o čem. cum contemptu de re aliqua loqui.

pohrobek, postumus.

pohroma, calamitas; p.-u vzítí, detrimentum capere; offendi.

pohromadě, una; poh. býti, una esse; mám p., coegi, coactum habeo.

pohrouziti, mergere; p. loď do moře, navem deprimere, demergere; p. se v studii, totum se abdere in litteras;

v myšlenkách pohroužen býti, in cogitatione defixum esse.

pohroziti v. hroziti.

pohrůžlivý, minax, minitabundus; adv. minaciter.

pohrůžka, minae.

pohřbení, sepultura.

pohřbití, sepelire, humare; slavně p. býti, amplo funere efferrí; ve vlnách p.-u býti, undis obrui; slávu p., nomen obruere.

pohřeb, sepultura; funus; slavný p., pompa funebris; p. slaviti, funus, exsequias celebrare.

pohřebiště, sepulcrum.

pohřební, funebris; p. průvod, pompa funeris; p. obřady vykonati, iusta facere, solvere alcu.

pohřešitelný, non necessarius.

pohřešiti, desiderare, requirere alqd.

pohřichu, proh! proh dolor!

pohřiziti v. pohrouziti.

pohubiti, absumere, conficere; caedere, occidere; nepřátele p., hostes ad internecionem caedere.

pohyb, motus; gestus (oratorius).

pohyblivost, mobilitas, agilitas (navium, animi).

pohyblivý, mobilis, agilis.

pohybovati, movere, commovere (alqd).

pocházeti, oriri, proficisci, ortum esse; p. z nízkého rodu, obscuro loco natum esse; odtud to pochází, že ... ex quo fit, ut ...

pochlebnství, adulatio; assentatio; bez p., ingenuae, aperte.

pochlebování v. předch.

pochlebovati někomu, adulari alqm, blandiri, assentari alcu.

pochlebovívý, adulatorius; blandus.

pochlebnice, mulier blandiens.

pochlebník, adulator, assentator. **pochlubiti se**, gloriari (re aliqua). **pochmurný**, nubilus (caelum, dies); metaf. tristis (vultus); p.-é čelo, frons contracta.

pochod, iter; profectio; vojsko na pochodu, agmen, v. též šik; na pochodu, in itinere; dáti se na p., castra movere; iter ingredi.

pochodeň, fax; taeda.

pochop, lictor; minister.

pochopení, cognitio.

pochopitelný, facilis ad intelligendum; perspicuus, planus.

pochopiti, intellegere, cognoscere.

pochoutka, cibus suavis; eupedia; metaf. deliciae.

pochovati v. pohřbiti.

pochutnati si, recreari (re aliqua); metaf. delectari.

pochva, vagina.

pochvala, laus; p.-y dojíti, probari (alcu).

pochváliti, laudare, collaudare.

pochvalný, collaudans; p.-á zmínka, mentio honorifica.

pochyba, dubitatio; není p.-y, non est dubium; dubitandum non est; bez p.-y, sine dubio, haud dubie.

pochybnost, dubitatio; beze vši p.-i, sine (ulla) dubitatione; v p. uvéstí, in dubium vocare alqd; o tom není p.-i, id dubitationem non habet.

pochybný, dubius; ambiguus; aniceps; není pochybno, non est dubium.

pochybovati, dubitare; in dubio esse; pochybuji, že, zda ... dubito, num; nego, non puto s acc. c. inf.; pochybuji o pravdě tohoto tvrzení, nego id vere dici; nepochybuji že, non dubito, quin.

pojednání, liber; disputatio; disertatio.

pojednati, pojednávatí, disputare, disserere; tractare; exponere alqd, de re aliqua.

pojem, notio; species, *idea*; vrozený p., notio animo, menti insita č. inata, impressa; (= mínění) opinio; činiti si p. o čem, notionem rei alcis concipere; jasný p. miti o čem, rem alqam perspectam habere.

pojímati v. pojmovati.

pojmenování, appellatio; nomen, vocabulum.

pojmenovati, nominare, appellare; p. něco dle čeho, nominare alqd ex, ab aliqua re; pojmenován jsem po, nomen capio ex.

pojmovati, sumere, capere; p. za ženu, ducere uxorem; strach pojal nepřátele, timor hostes incessit.

pokáletí, polluere.

pokání, paenitentia; p. činiti, mores emendare.

pokárání, reprehensio.

pokavad, v. pokud.

pokaziti, corrumpere, depravare.

pokaždé, semper; p. když, quotiescunque.

pokažení, corruptio, depravatio.

poklad, thesaurus; opes, um; gaza; p. státní, aerarium; p. vědomostí, copia doctrinae.

pokládati, (klásti) ponere, imponere; (považovati) existimare, putare, habere; za hanbu komu co p., dare, ducere, vertere alci alqd vitio; za čest sobě p., in laude ponere alqd; honori laudi sibi ducere.

pokladna, thesaurus; p. státní, aerarium.

poklesek, error.

poklid, tranquillitas, quies.

pokloniti se, komu, salutare alqm; venerari.

poklopiti něco, obtegere alqd.

pokoj, quies, requies; otium; pax; p. zjednati v provincii, provinciam pacare; nedati p.-e komu, lacessere, alqm; nechati na p.-i nepřitele, hostem omittere; p. duševní, animi tranquillitas.

pokojný, quietus, tranquillus, pacatus; placidus; p.-é moře, mare tranquillum; p.-é časy, tempora tranquilla, pacata, sedata; adv. tranquille, placide; nechati někoho p. odejítí, alqm cum pace dimittere; p. v táboře se chovati, castris quietum se tenere.

pokolení, genus; stirps; nynější p., homines huius aetatis.

pokora, animus demissus.

pokorný, demissus, modestus; supplex; humilis.

pokořitel, domitor.

pokořiti, animum alcis reprimere; domare, pacare; subigere (populam); p. se, se submittere.

pokoušeti se oč, tentare, experiri, conari alqd; (zkoušeti věc) rem temptare; zimnice se o něho pokouší, feбри tentatur; p. nepřitele, hostem lacessere.

pokračování, continuatio; p. následuje, materia instituta porro tractatur.

pokračovati, pergere; p. v čem perseverare in aliqua se; p. ve válce in bello perseverare, bellum persequi; p. ve vypravování, institutam orationem persequi.

pokradmo, furtim, clam.

pokraj, margo; na p. smrti, moribundus; na p. smrti býti, morti pro-

pinquum esse; p. záhuby, extremus casus; na pokraji záhuby býti, in summo discrimine versari.

pokrevenstvi, consanguinitas.

pokrevenstvo, consanguineus.

pokrevní, p. přítel, consanguineus.

pokrm, cibus.

pokročilý věk, aetas provecta; býti v p.-ém věku, aetate provectum esse; v p.-ém stáří chlapeckém, puer aetate adulta.

pokročiti, procedere, progredi; p. s vojskem, castra movere, promovere; p. s vojskem k městu, exercitum ad urbem admovere.

pokrok, progressus; p. učiniti v něčem, procedere et progredi in re aliqua, progressus facere in re aliqua.

pokropiti, aspergere, conspergere.

pokrov, tegumentum.

pokrváceti, cruentare.

pokrytec, simulator.

pokrytecký, simulatus, fictus.

pokrytectví, simulatio; dissimulatio.

pokrytí, tegere, operire; vrch stromy pokrytý, mons silva vestitus; ranami pokryt, vulneribus obrutus.

pokrývka, tegumentum.

pokřik, clamor; na p. sběhnouti se, ad clamorem convenire.

pokřikovati, acclamare alci; urážlivě p., vocibus carpere.

pokud, dum, donec, quoad; quamdiu; (prostorově) quem ad finem, quo; p. vím, quod sciam; p. se pamatuji, quod meminerim.

pokulhávati, claudicare.

pokas, experimentum; conatus, conatum; p. učiniti s čím, experiri, tentare alqd.

pokusiti se, oč v. pokoušeti se.

pokúšení, tentatio, sollicitatio.

pokúšitel, tentator.

pokuta, poena; peněžitá p., multa; damnum; pecunia; (od přemož. národů) stipendium; p. smrti, poena capitis, mortis; supplicium.

pokutovati, punire; multare; v. trestati.

pokynouti, adnuere.

pokynutí, nutus.

pol v. točna.

polámati, frangere.

polapiti, comprehendere, interciperere.

pole, ager, arvum; na p.-i pracovati, opus facere; p. ositi, sementem facere; (rovina) campus; planities; širé p., campus apertus, aperta, (orum); přes p. jítí n. jetí, peregre proficisci; (v řeči voj.) v p.-i, in acie; p.-em se položití, castra ponere; p.-em se utkati, acie, proelio confingere, decernere; do p. táhnouti, proficisci ad bellum; v p.-i sloužití, in castris esse, militare; p. obdržeti, superiorem discedere; p. ztratiti, inferioriorem discedere.

poledne, meridies; od p., post meridiem. do p., ante meridiem.

polední, meridianus.

polehčiti, levare, sublevare.

polekati, perterrere.

polepšiti, corrigere; emendare (mores).

poletovati, volitare.

polévati, perfundere.

políbení, osculum.

polibiti, osculari; osculum alci dare, ferre.

poliček, alapa.

politi, perfundere; polily jej slzy, lacrimae ei obortae sunt.

politický, publicus; civilis; p.-é spisy, libri qui sunt de re publica;

p.-á řeč, oratio civilis; p.-á činnost, res gestae; za nynějších p.-ých poměrů, hac praesertim re publica; za příznivých poměrů p.-ých, in optima re publica; p.-é bouře, turbulentiae in civitate tempestates, turbulenta tempora; z důvodů p.-ých, rei publicae causa; se stanoviska p.-ého něco posuzovati, alqd ad rei publicae rationes referre.

politik, homo in re publica exercitatus.

politika, rei publicae administrandae scientia; res publica: s náruživostí p.-ce se oddávati, studio ad rem publicam ferri; sledovati moudrou politiku, prudenter versari in administranda re publica.

politování, misericordia, miseratio; p. hodný, miserandus, miserabilis.

politovati koho, misereri alcis; miserari, commiserari alqm, fortunam alcis.

polknouti, devorare.

polní, agrestis; rusticus; p. hospodářství, res rustica.

plnost, fundus; ager.

polobarbar, semibarbarus.

polobůh, heros.

polodivoký, barbarus.

poloha, situs; přirozená p., natura loci; příznivá p., opportunitas loci; p. místa, situs loci.

polokoule, hemisphaerium.

pololetí, sex menses; spatium ē. tempus semestre.

pololetní, semestris; sex mensium; adv. sexto quoque mense.

polomrtvý, semianimis, semivivus.

poloostrov, paeninsula.

polovice, dimidium, pars dimidia; o p.-i větší, dimidio maior.

polovičatý, (neúplný) levis, tenuis, infirmus.

poloviční, dimidius.

polovičnost, mediocritas.

polovypuklý, caelatum opus.

polovzdělanec, semidoctus, medicriter doctus, leviter eruditus.

položivý, semivivus.

položení v. poloha.

položiti, ponere; locare; p. se tábořem, castra ponere; p. rok, diem dicere.

polykati, devorare.

pomahač, adiutor.

pomahati, iuvare (alqm); subvenire, auxilio venire, opem ferre alcui.

pomalů, paulatim; tarde; lente, leniter.

pomatenost, perturbatio; p. rozumu, mentis insania.

pomatený, perturbatus, conturbatus; p. na rozumu, mente captus; insanus.

pomazati, perungere.

poměr, ratio; p.-y státní, rei publicae rationes; conditio; tempora; res, rerum; přátelský p., amicitiae; lidské, p.-y, res humanae, humana (pl.); v přátelském p.-u s kým býti, alcis familiaritate uti; dobré p.-y, bonus status, bona condicio (rerum, vitae); res bonae, secundae, florentes.

poměrně, pro rata parte; sešlo se jich p. mnoho, frequentes, ut erant tempora, convenerunt.

pomezi, confinium.

pomezni v. pohraničný.

pomichati, permiscere.

pomijející, fluxus; caducus.

pomijeti v. násl.

pominouti, pomijeti, (intr.) fluere, abire; válka pomine, bellum conquiescet; (o čase) transire, praeter-

ire; (trans.) omittere, praeterire, praetermittere alqd (tempus p.); p. se (s); rozumem, mente alienari.

pomlčení, silentium.

pomlčeti, o čem, silentio praeterire alqd.

pomluvač, obtrektor.

pomlouvavný, malignus.

pomlouvati koho, de fama alcis detrahere, maledicere alcui.

pomluva, obtrectatio.

pomnění, recordatio, memoria (rei alcis).

pomník, monumentum.

pomniti v. pamatovati.

pomoc, auxilium; bez p.-i, inops; pomoci něčí, auxilio, opera alcis; ku p.-i přispěti komu, alcui auxilio venire, opem ferre.

pomocnice, adiutrix.

pomocník, adiutor.

pomocný, auxiliarius; p.-é vojsko, auxilia.

pomořan, incola orae maritimae.

pomoři, ora maritima.

pomsta, ultio; vindicta.

pomstiti, (někoho) ulcisci (alqm, alqm); poenas rei alcis expetere; p. se na kom, ulcisci alqm (pro aliqua re), poenas (alcis n. alcis rei) repetere ab alquo.

pomůcka, auxilium.

pomyslitelný, qui cogitari potest.

pomyšlení, opinio; nad p. rychle, opinio celerius; p. na koho, cogitatio, memoria alcis.

pomýšleti, rationem habere alcis rei; (v úmyslu míti) moliri alqd.

ponejprv, primum, primo.

ponejvice, plerumque.

poněkud, aliquantum; paulo.

ponenáhlu, paulatim.

ponenáhly, vyjadřuje se pomocí

adv. sensim a paulatim a přísluš. participiem; p. úpadek dobré kázně mravní, disciplina sensim labens.

poněti v. pojem.

poněvadž, quia, quoniam, quod; cum.

ponižený, demissus; supplex; adv. suppliciter, submisso; p. prositi, supplicare, supplicem esse (alqui pro alquo).

ponižiti, (koho) minuere auctoritatem alcis; deprimere alqm.

ponižující, contumeliosus.

ponocování, vigiliae; excubiae.

ponocovati, vigiliam agere; excubare.

ponořiti, mergere, demergere; p. se do moře, alto se demergere.

ponoukati, impellere, cohortari, incitare.

ponůcka, vigilia.

poodechnouti sobě, paulum respirare; se recreare.

poodpočinouti si, paululum conquiescere.

podraziti, (od břehu) paulum removere navem.

poodstoupiti, paulum secedere.

poohlednouti se, aliquantum circumspicere (alqd).

pookřáti, paululum se reficere, recreari.

popadnouti, comprehendere, arripere; bázeň jej popadla, timore perculsus est.

popáliti něco, adurere alqd.

popel, cinis; v p. obrátiti, incendio delere; popelem lehnouti, incendio deleri.

popelnice, urna.

popijeti, potare.

popílití si, maturare (alqd).

popírač, infitiator.

popíratí, negare; infitiari.
popis, descriptio; enarratio.
popisovati, describere, enarrari alqd; slovy p., verbis exprimere.
poplach, tumultus; na p. volati, ad arma conclamare; troubiti na p., classicum canere.
poplašiti, terrorem alcuí inicere; býti čím p., re aliqua perterritum esse.
poplatek, vectigal; tributum, stipendium.
poplatný, vectigalis; stipendiarius; býti p. komu, stipendiarium esse alcuí.
poplenění, depopulatio, vastatio.
popleniti, depopulari, populari.
poplésti něco, perturbare, conturbare, confundere alqd.
popluži, ager, fundus, praedium.
popojiti, aliquantum procedere; longius progredi.
popouzení, incitatio.
popouzeti v. popuditi.
poprava, supplicium.
popravec, carnifex.
popraviště, locus supplicii: na p. koho vésti, ad supplicium ducere alqm; na p. zemřiti, supplicio affici.
popraviti, supplicium sumere (de alquo); p.-u býti, supplicio affici.
poprositi, rogare, orare (alqm alqd, alqd ab alquo).
poprsí, imago.
poprvé, adv. primum.
popřáti komu čeho, alcuí alqd dare, concendere.
popřiti v. popíratí.
popsatí v. popisovati.
popřátí se, requirere, quaerere (alqd ex alquo).
popřávka, percontatio.
popuditi, incitare, impellere; p.

koho proti komu, incitare alqm in alium.
popudlivost, iracundia.
popudlivý, qui facile excitatur; iracundus.
popustiti, cedere, concedere; intr. o věcech, remittere, minui; levati (morbus).
popuzovati v. popuditi.
porada, consilium; v p.-u vzítí něco, deliberare alqd, de re.
poraditi komu, suadere alcuí; p. se s kým, consilium inire cum alquo.
poranění, vulnus.
poraniti, vulnerare, alcuí vulnus inferre: smrtelně býti p., mortiferum vulnus accipere.
poraziti, caedere; prosternere; na zemi p. koho, humi prosternere alqm; nepřitele p., vincere, superare; (důvody něčí vyvrátiti) refellere, confutare alqm.
porážeti, caedere.
porážka, clades, caedes; proelium adversum; p.-u utrpěti, cladem accipere, superari; úplnou p.-u utrpěti, ad internecionem caedi.
poroba, servitus.
poroditi, partum edere, parere.
porostlý, obsitus, tectus.
porota, iudices.
porotec, iudex.
poroučeti, imperare, iubere, praecipere; p. se v něčí ochranu, committere se alcuí; nemá mi co p., nullum ei est in me imperium.
porouchati, laedere; affligere; lodi porouchané, naves quassatae.
porozumění, opisí slovesem.
porozuměti, intellegere, animadvertere, percipere.
porubání, internecio.

porubati, ad internecionem caedere.
poručenství, tutela.
poručník, tutor.
porušení, corruptio, depravatio; p. penězi, largitio; bez p., integer, sospes; p. vzítí, corrumpi; pessum dari, (o mrtvole) putrescere.
porušitel, corruptor, perditor.
porušiti, corrumpere (pecunia), depravare; subvertere (mores patrios).
porůzný, dispersus, rarus; adv. passim; též adj. rarus: p. se objevovali, rari apparebant.
pořad, ordo, series.
pořádání, dispositio.
pořadati, disponere, dirigere.
pořádek, ordo, series; bez p.-ku, nullo ordine, omisso ordine; pop.-ku, ordine, per ordinem.
pořadí, series, ordo.
pořádný, compositus; p. život větší, modeste vivere.
pořekadlo, proverbium.
poříditi, perficere, efficere (multum, nihil); nic nepožijí, nihil proficio, rem non impetro.
pořizení, bez p., re infecta, irrito incepto.
posaditi, ponere, collocare (alqd in aliqua re); p. koho na vůz, in currum tollere alqm; p. se, considerare; p. se na koně, equum conscendere; p. se za stůl, accumbere mensae.
posádka, praesidium; p.-ou zanechatí, praesidio relinquere cohortes.
posavád, adhuc; etiam nunc.
posavádní, qui (qualis) adhuc fuit; tvůj p. život, vita, quam adhuc vixisti.
posázeti, conserere.
posečkati, paulisper manere; ex-

spectare (dum, donec, quoad; zda, si); (odložiti) differre alqd.
posedlý, furens, furibundus.
posekati, excidere (silvam), demettere (pratam).
posel, nuntius; rychlý p., hemerodromos.
poselství, nuntius; (rozkaz) mandatum; p. vyříditi, mandatum efficere, conficere.
poselstvo, legati, legatio.
poshověti v. posečkati.
poschodí, contignatio.
posila, subsidium, vires auctae, auxilia, copiae auxiliares.
posilati v. poslati.
posiliti, confirmare, firmare, reficere, recreare; p. se, recreari.
positi, conserere; ranami poset, vulneribus onustus.
poskvrna, macula, vitium; bez p.-ny, integer.
poskvrnění, contaminatio.
poskvrniti, maculare; zločinem poskvrněný, sceleratus; pověst p., famam inquinare.
poskytovatí, dare, offerre, praebere, suppeditare; zásobu obilí komu p., frumenti copiam alcuí facere; p. někomu příležitost k čemu, occasionem alcuí dare, praebere alcis rei n. ad alqd faciendum, p. pomoci někomu, auxilium, opem ferre alcuí.
poslanec, legatus; nuntius.
posláni, missio.
poslati, mittere; list komu p., literas dare, mittere ad alqm; p. pro koho, vocare, arcessere alqm.
posled, na p., postremum, postremo; často adj. postremus, ultimus.
poslední, ultimus, (p.-ního) prostředku se uchopiti, ultima audere,

experiri), novissimus, postremus, extremus (spes, p. čas života, extrema aetas, extremum tempus aetatis), (o čase) supremus, superior; p.-ních deset let, anni decem proximi n. superiores; p. čest prokázati komu, iusta solvere alcu; (= zbývající) reliquus; adv. postremo; (o čase) postremum; proxime.

posledníkrát, postremum, ultimum.
poslechnouti v. poslouchati.
poslěz, postremo; postremum.
poslouchati, **poslechnouti**, audire; p. pozorně, attendere; (poslušen býti) parere, oboedire alcu; neposlechnouti čeho, alqd non curare.
posloupník, successor.
posloupnost, ordo successionis.
posloužit, auxilium ferre, prodesse alcu.

posluha, ministerium.
posluchač, qui audit, auditor; býti p. koho, audire alqm.
posluchačstvo, auditores; corona.
poslušenství, oboedientia; obsequium; (o poddaných) officium.
poslušnost v. poslušenství.
poslušný, oboediens; na slovo p., dicto audiens.

poslyšeti, audire.
posměch, ludibrium; býti na p., ludibrio esse (alcu); p. si dělati z někoho, alqm ludibrio habere.
posměšný, irridens; p.-á báseň, satira.

posměvač, derisor.
posměvačný v. posměšný.
posmívání, irrissio, illussio.
posmívati se komu, ludere, ludibrio habere, irridere alqm.
posouditi, aestimare, iudicare; když vše dobře posoudíš, omnibus rebus circumspectis, bene ponderatis.

posouzení, diiudicatio, aestimatio.
pospas, na p., devoro.
pospíchat, properare, festinare; p. domů, domum pervenire, properare; p. s čím, accelerare, festinanter agere alqd.

pospolitost, societas, communitas.
pospolitý, communis; publicus; p.-á obec, res publica; p.-é blaho, salus publica; adv. communiter.

pospolu, una, uno loco, p. býti, una esse; všichni p., cuncti, omnes ad unum.

postačitelný v. dostatečný.
postačiti, satis esse, suppeditare, sufficere; postačuje mi, satis habeo; p. komu v běhu, cursu aequare alqm.
postarati se, providere (frumentum, com meatum exercitui); parare, curare alcu alqd.

postava, figura, species, habitus, statura; býti malé p.-y, statura humili esse, veliké, specie corporis ampla esse.

postavení, (stav) locus, conditio.
postaviti, statuere, constituere, ponere, collocare (alqd in loco alquo); v bitevní šik p., instruere (milites, copias, aciem); vojsko p., exercitum scribere, parare; věc na její dřívější místo p., rem suo loco reponere; v nejistotě postaven, dubium esse; v nouzi postaven býti, in angustiis versari, malis premi; jest na jisto postaveno, constat; p. se, consistere; p. se před soud, se sistere; apud iudicem adesse; p. se proti komu, resistere, repugnare alcu; p. se v cestu, obsistere; pod něčí velení p. někoho, attribuere alcu (equites, legionem); p. se v čelo vlády, rerum potiri; p. někoho na nejvyšší místo, alqm ad summum imperium

offerre; v čelo vojska se p., ducem principem se offerre; (= vystavěti) aedificare, exstruere.

postel, lectus.
postěžovati si, queri (de aliqua re; s acc. c. inf. též s quod); p. si komu, animu alcu aperire.
postihnouti, deprehendere (alqm in aliqua re); p. (rozumem), intellegere, perspicere alqd; mente complecti alqd; postižen smrtí, morte oppressus.

postiti se, cibo abstinere, ieiunium servare.

postlati něco něčím, sternere alqd aliqua re.

postní, den p., dies ieiunii.
postonávati, leviter aegrotare; (často stonati) valetudine minus firma uti.

postoupení, cessio.
postoupiti, progredi, procedere; blíže k městu p., propius accedere ad urbem; dále p., longius progredi, procedere; s vojskem p., exercitum n. castra promovere; p. komu něco, cedere, concedere alcu alqd; p. něco svých práv, paulum de iure suo cedere: (= pokrok učiniti) procedere, proficere; (= vyššího postavení dosíci) ad altiore dignitatis locum ascendere; srov. postupovati.

postrádati, carere, egere aliqua re; desiderare alqd.

postrach, timor; terror; na p., incendi timoris causa, ad terrorem ceterorum; na p. jiným někoho co nejpršněji trestati, omnia exempla cruciatusque in alqm edere.

postranní, ex obliquo; p. brána, porta minor; p. cesta, trames, semita.

postrašiti koho, terrorem alcu in-

icere, incutere; alqm in terrorem concicere; postrašen, terrore percussus.

postrčiti, protrudere.
postrěh, animadversio.
postrelenina, vulnus telo ictum.
postrěliti, leviter (telo) vulnerare.
postríbřiti něco, argentum illinere alcu rei.

postrřici, animadvertere, intellegere.
postup, iter, profectio; též slovesně, procedere, progredi; p.-em dne, procedente die; p.-em času, procedente tempore; p. myšlenek, sententiarum ordo.

postupně, gradatim.
postupovati, progredi, procedere; těsně za sebou p., presso gradu alcu incedere; p. pod hradby, succedere, sub moenia.

postýskati v. postěžovati.
posud, adhuc, etiam nunc.
posuněk, gestus; posuňky dělati, gestum agere.

posunouti v. pošnouti.
posupný, tristis.
posuzování, aestimatio.
posuzovatel, iudex, aestimator; ex-istimator (doctus, acerrimus).

posuzovati v. posouditi.
posvátnost, res sacra n. divina; p. místa, přísahy a p., religio.
posvátný, sacer; sanctus; p. obřad, caerimonia; p. den, dies festus ac solemnus.

posvěcený, consecratus; sacer.
posvěcení, consecratio.
posvětit, consecrare; p. se čemu, totum se dedere rei alcu.

posypati, conspergere, aspergere (alqd aliqua re).
pošeptati, insusurrare (alcu alqd).

pošeptmo, submisso, submissa voce.
pošetilec, (homo) stultus.
pošetilost, stultitia.
pošetilý, stultus; stolidus; p. čin, stulte factum.
pošinouiti, promovere (alqd); p. hranice říše své, imperii fines proferre, propagare.
pošklebač, irrisor.
pošklebačný, contumeliosus.
pošklebek, irrísio, contumelia.
pošklebovati se, čemu, deridere, ludibrio habere alqd.
poškoditi, damnum n. detrimentum inferre (alcul); p. zájmy něčí, alcis rationibus officere; alcis commoda labefactare.
poškození, detrimentum; malum.
pošlapati, obterere (pedibus, též metaf. iura obterere).
pošílý, ortus, profectus; p. z otce, matky, natus patre, (e) matre.
pošmurný, nubilus, obscurus, nubibus obductus.
pošpíniti, inquinare, contaminare.
poštěstí se, poštěstilo se mi, contigit mihi, ut.
poštěvač, instigator, concitator.
poštvaťi, immittere (canem in alqm); metaf. p. koho na koho, incitare, inflammare alqm in alqm.
pot, sudor; p. se mne leje, multo sudore mano.
potácti se, titubare; fluctuare.
potad v. potud.
potah, iugum, iumentum.
potáhnouti, inducere alqd aliqua re n. alcul rei (scutum pelle, pellem scuto); nebe se potahuje, caelum nubibus obducitur.
potaji, clam, occulte.
potakač, assentator.

potakati, affirmare; p. komu, assentiri alcul.
potakavý, affirmans; (= povolný) indulgens.
potápěč, urinator.
potápěti, mergere; p. se, mergere se (in aquam).
potaz, consultatio; v p. vejíti, consilium inire.
potázati se, p. se s dobrou, bene sibi consulere.
potěcha, solacium; p.-u v něčem naléztí, acquiescere in aliqua re.
potěšení, gaudium, voluptas; p. mítí z čeho, delectari re aliqua; voluptatem capere, percipere ex re aliqua; p. komu způsobiti, laetitiam alculi afferre; s p.-im, libens, libenter.
potěšovatel, consolator; -kyně, consolatrix.
potěšitelný, laetus, gratus; p.-é slovo, solatium.
potěšiti koho, consolari alqm; solatium afferre alculi; p. se, gaudio, laetitia affici.
potirati v. potřítí
potiti se, sudare; p. se krví, sanguinem sudare; strachem se p., metu madere.
potiž, labor.
potkan, mus.
potkáni, occursum.
potkati, obviam n. obvium venire, esse, fieri alculi; occurrere alculi; p. se s nepřitelem, in hostem incidere; náhodou někoho p., incidere in alqm; (= přihoditi se komu), accidere, contingere alculi; neštěstí mne potkalo, res adversa mihi accidit.
potlačiti, opprimere; vzpouru p., seditionem sedare, comprimere, extinguere.

potlesk, plausus.
potlouci, vulnerare.
potloukati se, vagari.
potměšilec, homo subdolos.
potměšilost, animus subdolos.
potměšilý, subdolos, occultus.
potok, rivus.
potom, deinde, postea, post; ne-dlouho p., non multo post; paulo post; někdy p. aliquando; p. přijíti, sequi.
potomek, stirps, filius, filia, progenies; pl. potomci, liberi, progenies; nezanechal potomků, sine liberis decessit.
potomni, posterior; qui postea fuit n. futurus est.
potomstvo, posteritas; posterum.
potopa, inundatio.
potopení, p. lodi, naufragium.
potopiti, mergere, submergere; inundare; loď p., navem deprimere, demergere.
potrava, alimentum, cibus, victus; p. pro vojsko, commeatus; res frumentaria, frumentum; potravou vojsko zásobiti, frumentum n. commeatum exercitui providere.
potraviny, alimenta.
potrestáni, vyžádati koho ku p., in poenam deprecere alqm; v. trest.
potrestati koho, punire alqm; poenas ab alquo repetere, expetere; poena alqm afficere; animadvertere in alqm; p. za něco, ob alqd.
potrhlý, mente captus; temerarius.
potrvati v. trvati.
potřásati čím, quassare, concutere alqd; hlavou p., caput concutere.
potřeba, (pilná) necessitas; bez p.-y, praeter necessitatem; z nevyhnutelné p.-y, necessitate coactus, necessario; v čas p.-y, si opus fuerit;

(= věc potřebná) res necessaria; p.-y válečné, res ad bellum necessariae; (= užívání) usus; cítím p.-u čeho, indigeo, egeo aliqua re; jest p. v. potřebi.

potřebi, jest mi p. čeho, opus mihi est alqd n. aliqua re; necesse est, oportet, s acc. c. inf. neb con.; není p. se báti, non est quod timeas, non est cur timeas.

potřebnost, necessitas; ost. v. potřeba.

potřebný, necessarius; věci k živobytí p.-é, res ad vitam necessariae; res, quae ad victum pertinent; (= užitečný) utilis; (= chudý) inops, egenus, pauper.

potřebovati čeho, egere re aliqua; opus est mihi re aliqua n. res aliqua; nepotřebovati čeho, re aliqua carere posse; peněz p. k čemu, pecuniam in re aliqua insumere, conferre ad alqd.

potřeštěnec, homo temerarius; mente captus.

potřisniti, adspargere, inspergere (alculi alqd, alqm re aliqua).

potřítí, něco čím, oblinere, circumlinere alqd aliqua re; nepřátele p., hostes ad interencionem delere n. caedere.

potud, až p., ad hunc locum; adhuc, usque hoc tempus; potud — pokud(ž) taudiu, donec.

potulný, vagus; vagans.

potulovati se, vagari; palari.

potupa, contemptus; ignominia; contumelia; opprobrium; v p.-u přijíti, in contemptum venire; v p.-ě býti, contemptui esse, contemni; jest nám na p.-u, est nobis dedecori.

potupiti, contemnere, spernere; ignominiam alculi inferre.

potupný, turpis (vita, mors); ignominiosus; p.-á slova, maledicta; p. spis, libellus famosus; (= potupy hodný) contemptus, abiectus; adv. turpiter, cum ignominia.

potutelnost, animus subdolos; astutia

potutelný, subdolos; astutus.

potvornost, deformitas, immanitas.

potvorný, deformis; immanis.

potvrditi, firmare, affirmare; comprobare alqd; přísahou p., iure iurando alqd firmare; p. zákon, sancire legem; p. smlouvu, sancire pactum; (legem, pactum) ratum facere n. esse iubere; volbu augura p. (o lidu) augurem sancire.

potvrzení, confirmatio.

potýkati se, pugnare, dimicare, confingere cum alquo; p. se slovy, (verbis) certare, contendere cum alquo de re aliqua.

poučení, praecepta (orum); institutio; (upozornění) admonitio; dostalo se mi p., admonitus, edoctus sum.

poučiti koho, docere alqm, o čem, alqd; p. se, discere (o čem) alqd; dáti se p. o čem, edoceri alqd.

poučný, ad discendum utilis.

pouhý, purus, merus, simplex; p.-á pravda, simplex veritas; p. lež, haec mera mendacia sunt; často též zájm. ipse, již pouhý pohled, aspectus ipse, p. strachem, ipso terrore; (nesmíšený) purus, merus; p.-é víno, vinum merum.

poukázati, komu nač, ostendere alcuí alqd; (v majetek dáti) assignare, attribuere alcuí alqd (agros); p. peníze, pecuniam alcuí attribuere.

pousmáti se, subridere.

poustevnícký, solitarius (vita); adv. p. žiti, in solitudine vivere.

poušť, regio deserta, loca deserta.

pouť, via, iter.

poutati, vincire; metaf. capere, tenere; p. na sebe, alqm sibi adiungere.

poutník, viator, peregrinator.

pouto, vinculum; do p. koho dáti, in vincula alqm conicere; manica, ae (p.-ta na ruce), compedes (p.-ta na nohy).

pouze, solum.

použití čeho, uti aliqua re; conferre (alqd ad alqd); p. času k čemu, tempus consumere in aliqua re; příležitosti nep., occasione praetermittere, occasione deesse.

povaha, ingenium; mores; p. věci nějaké, natura, vis; muž pevné p.-y, homo gravis, constans; jest v lidské p.-ze, hominis, humanum est; byla to p. Římanů, fuit hoc proprium populi Romani.

povahopis, descriptio morum.

povaliti koho, prosternere alqm.

povážená, ve rčení: to jest na p.-ou, periculosum est; res habet dubitationem.

povážiti, (= rozvážiti) deliberare, reputare; vše dobře pováživ, omnibus rebus circumspectis.

povážlivý, consideratus, cautus, prudens; (k povážení) dubius, anceps, periculosus; p. stav, res dubiae; jest povážlivo, periculosum est; věc jest p.-á, res est in angusto.

považovati, putare, censere, habere.

povděčen, p. jsem tomu, hoc mihi gratum est.

povědom, notus, cognitus; (= znalý

čeho) peritus, gnarus; býti sobě p. čeho, conscium sibi esse alcuí rei; jest mi dobře p.-o, bene illud meminí; není mi p.-o latet me, incertum mihi est.

pověký, aeternus, sempiternus.

pověra, superstitio; religio; z p.-y se strachovati, religiones sibi fingere.

pověřivý, superstitiosus.

pověsti se, feliciter provenire n. cedere; povedlo se mi, contigit mihi, ut; obilí špatně se povedlo, frumentum angustius provenerat.

pověst, fama; slavná p., gloria, laus; zlá p., infamia; v dobré p.-ti býti, bene audire; p. nezaručená, rumor; p. rozhlašovati, rumore spergere, famam dissipare; z doslechu a p.-ti něco věděti, auditione et fama accepisse alqd, fando alqd audivisse.

pověstný, nobilis, qui in laude est; zlopestný, infamis (ob alqd), famosus.

povětrnost, tempestas.

pověťi, tempestas, caelum.

povídačka, narratio, fabula, fabula ficta.

povídati, dicere; narrare.

povídatý, loquax.

povídka, narratio.

povínen, povinný, debitus; meritus; býti komu čím p., debere alcuí alqd; adv. ut debeo, ut par est.

povinnost, officium; jest má p., debeo, meum est; mám za svatou p., nihil antiquius habeo, quam ut.

povlovný, přelož adv. sensim, paulatim, leniter, molliter a dotýč. part.

povodeň, inundatio, eluvio.

povolání, munus, officium; za svým

p.-ím jíti, munere fungi, munus suum obire.

povolati, vocare, advocare; arcesere alqm (in iudicium); k úřadu koho povolati, munus alcuí mandare; zpět p., revocare.

povoleni, concessio, consensus; p. dáti k čemu, concedere alqd; s p.-ím tvým, permissu tuo; bez p., iniussu alcuí; s p.-ím jeho, eo volente; za p. žádati, veniam petere.

povoliti, concedere; permittere; úředně p., decernere (senat povolil triumf, senatus ei triumphum decrevit).

povolnost, facilitas, voluntas; officium.

povolný, facilis; p.-ým se prokázati, facilem se praebere alcuí.

povoz, vehiculum.

povrhel, homo perditus.

povrch, superficies; obyčejně adj. summus; p. země, summa terra, na p.-u in summo; na p. plovati, supernatare.

povrchní, levis, parum diligens; p. učelec, homo leviter eruditus; p. pisovatel, scriptor levis.

povrchnost, levitas, animus levis.

povrženi v. opovrženi.

povstalec, seditionis auctor; homo seditiosus.

povstání, (= vznik) ortus, origo; (vzbouření) seditio, motus.

povstati, surgere; p. před kým, asurgere alcuí; p. z nemoci, convalescere; p. proti komu, ab alquo deficere; p. z čeho, oriri, nasci, existere, gigni ex aliqua re.

pověchný, universus, generalis.

povšimnouti si, čeho, oculos in alqd convertere.

povyk, clamor, strepitus; mnoho p.-u nadělati s čím, iactare alqd.
povykovati, clamorem tollere, strepitum movere.

povýšenec, homo novus.

povýšení, (na úřad), amplificatio honoris; gradus, honos.

povýšiti, koho, ornare augere alqm dignitate; p. se, efferri.

povzbuditi, hortari; p. horlivost něčí, alcuī studium inicere.

povzbuzeni, adhortatio, cohortatio.

povzdech, gemitus.

povzněsti, tollere, attollere; (= zvelebiti) augere (civitatem); duševně se p., animum erigere.

povznešení ducha, sublatio animi.

pozaďu, pone, post tergum; p. zůstati, remanere, restare.

pozastaviti se, paulum subsistere; metaf. nad něčím se p., obstupescere.

pozbylý, (po smrti něčí) superstes

pozbyti, amittere, perdere alqd; p. naděje, spem amittere, spe excidere; p. rozumu, mente capi n. alienari.

pozdě, sero; p. na den, multo die; komp. serius (o dva dni p., biduo serius); několik let p., post aliquot annos, aliquot annis post; p. žijící, aetate posterior, inferior; žil o něco p., paulo aetate posterior erat, superl. sero; tardissime.

pozdější, aetate inferior; spisovatelé p., scriptores aetate posteriores, inferiores; na p. dobu něco odložiti, alqd in aliud tempus differre; v p.-ím věku, aetate progrediente.

pozdni, serus.

pozdraveni, po svém p., postquam convaluit, valetudine restituta; (= pozdrav) salutatio, salus; p. dáti, salu-

tem alcuī dicere, salutare alqm, vzkatati, iubere alqm salvere.

pozdraviti, salutare alqm, salutem alcuī dicere; srdečně p., multam salutem alcuī dicere; (= uzdraviti) sanare; p. se, convalescere, e morbo emergere.

pozdřžeti, morari, retinere alqm; p. se, commorari (in loco alquo).

pozdřvihnouti, tollere (oculos, manus, vocem), levare, sublevare; p. se, surgere; p. se proti komu, imperium alcuī detrectare, ab alquo deficere.

pozejřti, perendie.

pozeměk, ager, fundus; p. státní, ager publicus.

pozemský, humanus; p. život, haec vita.

poznamenání, adnotatio.

poznamenati, notare, adnotare; (= praviti) commemorare.

poznání, cognitio; scientia.

poznatelný, qui cognosci potest.

poznati, cognoscere, agnoscere, intellegere; dávám se p., alcuī quis sim aperio.

pozor míti, animum advertere ad alqd, alcuī rei; nedati p., neglegere alqd.

pozornost, animi attentio; p. něčí na sebe obracet, oculos alcuī in se convertere.

pozorný, attentus; adv. attente, diligenter.

pozorovatel, observator; tajný p., speculator.

pozorovati, animadvertere; videre, intellegere; contemplari.

pozůstalost, hereditas, patrimonium.

pozůstalý, reliquus, qui superest.

pozůstatek, reliquum; reliquiae

požůstati, restare, superesse, reliquum esse.

pozvání, invitatio.

pozvati, invitare, vocare ad cenam.

požadavek, postulatam.

požadování, postulatio.

požadovati, petere, poscere, postulare; p. zpět, repetere.

požár, incendium, flamma.

požehnání, vota laeta; p. komu dáti, bonis ominibus alqm prosequi.

požehnaný, faustus, felix; p.-ým býti velkými statky, fortunis maximis ornatum esse; (= úrodný) ferax.

požehnati komu, fausta precari alcuī.

požitek, voluptas; p. míti, frui (alqua re).

požití (něco), demettere alqd.

požití jedu, venum sumere; něčeho nepožiti, cibo se abstinere; p. pokrmu, nápoje, capere cibum, positionem.

požívati, vesci aliqua re; p. veliké cti, magna gloria florere; metaf. p. stejných práv, in pari iure esse; p. pokoje, pace frui; p. vážnosti, auctoritate valere.

práce, labor, negotium, opera, studium; p.-ci si dáti s čím, studium ponere in aliqua re, operam conferre in alqd; to stojí za p.-ci, operae pretium est; p.-i konati, negotium suscipere; (= dílo) opus; p. polní, opus rusticum.

pracný, gravis, laboriosus; adv. graviter, laboriose.

pracovati, laborare; nadarmo p., operam perdere; pro blaho státu p., utilitatibus rei publicae servire.

pracovitost, assiduitas.

pracovitý, laboriosus, assiduus.

pradávný, priscaus; v p.-ých časech, antiquissimis temporibus.

praděd, proavus.

práh, limen.

prahnouti, arescere; p. žizni, siti premi.

prach, pulvis.

práchnivěti, tabescere.

prak, funda; tormentum, ballista.

prám, ratis.

pramen, fons; metaf. origo, caput, principium, fons.

prameniti se, manare, profluere.

pramenitá voda, fons; aqua fontana, viva.

pranic, nihil omnino.

praobyvatelé, primi incolae.

praotec, gentis auctor; proavus.

prapor, signum; p. vojska, cohors; (u jízdy) turma.

praporečník, signifer.

prase, porcus.

pravda, veritas; (= věc pravdivá) res vera, verum; p. historická, historiae, rerum fides; máš p.-u, res ita est, ut dicis; recte dixisti; nemíti p.-u, falli, errare; p.-dě podobný, veri similis; p.-du milovati, veritatis diligentem, studiosum esse; dáti komu za p.-u, assentiri alcuī; v p.-ě, re vera, vere, certe.

pravdivý, verus, certus; není na tom ani slova p.-ého, tota res ficta est.

pravdomluvný, verax; veritatis amicus.

pravě tak jako, non minus quam; p. tak, aequae.

pravěk, tempora antiquissima.

pravěký, priscaus, antiquissimus.

pravice, dextra (manus); na p.-i, ad dextram.

pravidelný, constans, legibus con-

veniens; p. boj, proelium iustum; adv. legitime, rite, ordine.

pravidlo, praeceptum, norma, regula.

praviti, dicere; p. že ne — negare.

právníctví, iuris scientia.

právník, iuris consultus.

pravo, na p., dextrorsum.

právo, ius; p. občanské, civitas;

p. přirozené, ius naturae; p. mezinárodní, ius gentium; p. zrušiti, legem tollere, abrogare; pořadem p.-a, lege; před p. pohrati, in ius vocare.

pravomocnost, iurisdictio; býti pod p.-í něčí, in alicis dicione ac potestate esse.

pravopis, recte scribendi scientia, orthographia.

pravost, veritas.

pravý, rectus; iustus, verus; p. Říman, homo vere romanus; p. mudrc, homo vere sapiens; p.-á vlast, germana patria; v p. čas, tempore, in tempore; p. přítel, fidus amicus.

prázdeň, otium.

prázdný, vacuus, inanis; p. čas, otium.

procháň, fuga.

prochavý, fugiens.

prochlivost, iracundia.

prochlivý, iracundus; praeceps in iram.

prochnouti, fugere (alqm, alqd).

prkno, tabula.

pro, (účel) pro s abl., in, ad s acc.; causa, gratia s gen.; mluvití pro a proti, in utramque partem disputare; (příčina) ob, propter s acc., causa s gen., prae s abl., p. množství šípů, prae multitudine sagittarum.

probditi noc, pervigilare noctem.

proběhnouti, percurrere; decurrere; peragere.

probodnouti, transfigere, confodere; percutere.

probořiti se, demergi; (o zemi) desidere.

probrati se ze sna, somno solvi.

probuditi koho, e somno excitare alqm; p. se, excitari.

procestovati, peragere, perlustrare.

proč, cur? quam ob rem?; p. (pak) by ne, quid ni s coni.

pročež, ergo, quare; itaque; igitur.

pročísti, perlegere.

prodati, vendere (pass. venire); za otroka p., sub corona vendere.

prodavač, venditor, mercator.

prodej, venditio; míti něco na p., venale habere alqd; býti na p., venire.

prodlení, mora; dilatio; bez p., sine mora, nulla mora interposita.

prodlévati, moram interponere, cunctari, morari.

prodlivavý, cunctabundus.

prodloužití, extendere, producere; válku p., bellum trahere, ducere; (prostorně) longiorem facere.

prodlužený, obaeratus.

prodlužování, dilatio.

prodlužovati v. prodloužiti.

prohlásiti, edicere; profiteri; zákon p., legem promulgare; p. za krále, regem declarare.

prohlášení, edictum, promulgatio.

prohlédnouti něco, perspicere, lustrare, perlustrare alqd; p. knihu, librum pervolvere, inspicere.

prohlubeň, altum, vorago.

prohrati při, causa cadere, litem amittere; bitvu p., proelio vinci.

prohřešení, delictum.

prohřešiti se, peccare, delinquere (in alqm); nep., nihil facere contra alqd.

prohýřiti, dissipare, profundere.

procházeti, peragere; lustrare; rychle p., percurrere; p. se, ambulare, deambulare.

procházka, ambulatio; jíti na p.-u, ambulatum ire.

projeviti, declarare, ostendere; patefacere, aperire (sententiam); p. náději, sperare.

projítí, transire, pervadere; (o čase) praeterire, transire.

prokázati, dare, tribuere, offerre; praestare, praebere; p. komu dobrodiní, beneficium in alqm conferre; dobré, výborné služby p., bonam, egregiam operam navare.

proklestiti cestu, viam aperire; měčem cestu si p., ferro viam facere.

prokletí, detestatio.

prokletý, sacer, devotus.

proklítí, exsecrari, devovere.

prolévati, effundere (sanguinem, lacrimas).

prolhaný, mendax, fallax.

prolití krve, caedes.

prolomiti, effringere.

promarniti, profundere (pecuniam); statek p., rem familiarem dissipare; p. čas, tempus perdere, absumere.

proměna, commutatio; vicissitudo; varietas; bez p.-y, sibi constans.

proměnití, mutare; vertere, convertere (equum in bovem); v provincii p., in provinciae formam redigere.

proměnlivý, varius, mutabilis.

proměškati, praetermittere (tempus, occasionem); deesse (officio, tempori).

prominouti, ignoscere; veniam (alqui alicis rei) dare; p. vinu, peccatum alicui condonare, ignoscere peccato alicis.

prominutí, venia, impunitas; remissio.

promluvití, loqui, dicere, vocem edere.

pronajmouti, locare.

pronásledování, insectatio.

pronásledovati, insequi, persequi.

pronevěra, perfidia.

pronikavost zraku, acies oculorum.

pronikavý, acutus (vox); acerbus (dolor).

proniknouti, penetrare, pervadere; (o zvuku) pervenire.

propadnouti, (při ucházení o úřad) repulsam ferre; p. hrdlem, poena capitis dignum esse; p. se, mergi, desidere; město se propadlo, urbs terrae hiatus hausta est.

propast, vorago, locus praecipitium.

propásti, neglegere.

propověděti, dicere.

propůjčiti, praebere, dare, tribuere.

propuknouti, oriri, exoriri, erumpere.

propustiti, dimittere; otroka p., servum manu mittere; manželku p., uxorem repudiare; z vazby p., e vinculis, e custodia alqm emittere.

propuštěnec, libertinus; libertus.

propuštění, dimissio; p. otroka, manu missio.

proraziti, perfodere, perrumpere (per aciem).

proročkový, fatidicus, divinus.

proroctví, vaticinium.

prorok, vates; yně, vates.

prorokovati, divinare, augurari.

prorokování, vaticinatio.

prosa, oratio soluta.

prosaik, scriptor; orator (v protivě k básníku).

prošba, preces, rogatio; p.-u vy-

slyšeti, audire preces; na p.-u, rogatu (meo, tuo, eius).

prosebný, supplex; p. spis, libellus, litterae supplices.

prosinec, december, ris.

prosití, orare, rogare; p. koho zač, rogare alqd ab alquo, alqm alqd; petere alqd ab alquo; snažně p., supplicare (alqui); p. za život, mortem deprecari.

proskakovati, (o řeči) sermones crebrescunt.

proslavití se, laudem sibi parare; svými činy se p., rerum gestarum laude florere.

proslulý, clarus, illustris.

proslulost, gloria.

proslýchati, p.-chá se, dicitur, traditur, fertur, fama est.

prospěch, commodum, utilitas; k p.-u býti, prodesse, usui esse; p. káže, prodest, iuvat; hleděti svého p.-u, commodo suo consulere.

prospěšný, utilis, salutaris; jest p.-no, conducit, prodest, iuvat; zdraví p., saluber.

prospívati, utilem, usui esse; (= pokrok činiti) proficere, progressus facere.

prostěradlo, stramentum.

prostoduchý, simplex.

prostomluva v. prosa.

prostopášnost, libido effrenata.

prostopášný, effrenatus; p. život, mores soluti.

prostor, spatium.

prostořeký, arrogans.

prostosrdečnost, simplicitas, animus apertus.

prostosrdečný, apertus, simplex.

prostota, simplicitas.

prostovlasý, passis capillis.

prostranný, amplus, latus.

prostřed, obyč. adj. medius, vrhl se do p. nepřítel, in medios hostes irrupit.

prostředek, instrumentum; ratio; chopiti se p.-ku, rationem inire; všech p.-ků se chopiti, omnia experiri; pl. (= jmění) opes, copiae.

prostředkování, intercessio; jeho p.-im, eius ope, eius beneficio.

prostředkovati, agere (cum alquo), intercedere.

prostřední, medius; (= ne veliký) mediocris, modicus.

prostřednictví, intercessio; tvým p.-im, per te, te interprete, intercessore.

prostředník, interpres, conciliator.

prostřednost, mediocritas.

prostřeliti, telo traicere.

prostřítí, sternere, substernere.

prostý, simplex, apertus; p. čeho, liber, vacuus, solutus; na prosto, prorsus, omnino.

protáhnouti někudy, transire, iter facere per locum alqm.

protahovati, ducere, producere, trahere.

protahování, mora; dilatio.

protějši, contrarius; s p. strany, ex adverso.

protékati, per locum alqm fluere.

proti, contra, praeter, adversus, in; p. sobě ležící, contrarius, adversus; učiniti p. komu, orationem habere in alqm; mluvíti p. čemu, obloqui, repugnare: brániti koho p. nepříteli, ab hoste alqm defendere; p. své vůli jsem to učinil, invitus feci; při přirovnání prae s abt.

protivenství, res adversa, incommodum.

protiviti se, resistere; to se mi protíví, taedet me huius rei.

protivník, adversarius, aemulus.

protivný, oppositus; adversus, contrarius (ventus); p.-á strana, factio adversa; (= odporný) molestus, gravis.

protizákonný, iniustus.

proto, ob eam rem, ob eam causam; p. přece, nihilo minus; a p., quam ob rem.

protokol, tabulae.

proud, flumen, cursus; proti p.-u, adverso flumine; po p.-u, secundo flumine; silný p. řeky, vis atque impetus fluminis.

proudění, aestus, fluctus.

proukázati, praestare (alqui alqd).

proutěný, vimineus.

provaz, funis; p. lodní, rudens.

provázeti, comitari.

provdati se, nubere alqui; p. dceru, filiam alqui in matrimonium, in matrimonio collocare.

prověsti, prováděti koho, circumducere alqm (per aedes); p. něco (k bezvadnosti), conficere, perficere, (k úplnosti) absolvere, (věc nesnadnou a jak) peragere, (jíti za čím až k cíli) exsequi alqd; p. daremnosti, dětinství, ineptias, puerilia tractare; p. moc nad kým, vim adhibere, vim et manus inferre alqui; p. skutky hrdinské, res praeclaras, magnas gerere; p. skutky ohavné, committere facinora nefaria; p. ukrutnost, exercere crudelitatem in alquo; p. vraždu, patrare, perpetrare caedem; = dokázati, probare, demonstrare, ostendere, efficere alqd; p. důvody něco, rationibus confirmare alqd; p. věc svou, causam n. litem obtinere, causa n. iudicio vincere.

prověztí něco, pervehere alqd; p.

se, carpento vectari, vehiculo gestari, portari.

provinciální, provincialis.

provincie, provincia; p.-i navštívití, provinciam obire; p.-i spravovatí, p.-am administrare; p.-i svěřiti někomu, p.-am decernere, mandare alqui; p.-i učiniti in formam provinciae redigere; p.-e si vyměnití, provincias permutare; o p. lošovati, p.-as sortiri; o p.-e se shodnouti p.-as inter se comparare; z p.-e odejítí, (de, ex) provincia decedere n. prostě decedere; za p.-i někomu dostala se Syrie, Syria alqui sorte obvenit, obtigit; obyvatelé p.-e, provinciales, ium.

provinění, delictum; (proti zákonu opatrnosti a mravnosti) peccatum; (proti zák. přiroz. a božskému) nefas; (proti životu bližního) scelus; maleficium (opak beneficium); obět za p., piaculum.

provinilec, auctor sceleris; is qui scelus commisit, perpetravit.

provinilý, nocens, noxius, sons.

provinití něco, delinquere alqd; auctorem esse rei alcis; p. se, peccare; culpam, delictum committere; těžce se p., magnum delictum committere, na někom, peccare in alquo.

provívati, perflare (terras).

provléci, traicere, transmittere alqd per alqd.

provoditi, provázeti koho. comitari alqm, comitem esse alcis; (jako přívrženec) assectari alqm; (čestně) deducere alqm; (pro ochranu) praesidio esse alqui; cum praesidio deducere alqm; (k hrobu) exsequias funeris alcis prosequi; p. blahopřáním, bonis ominibus, votis alqm prosequi; p. zpěv hudbou n. na-

opak, vocem fidibus iungere; ad chordarum sonum cantare; provázenu býti, comitante n. comite alquo; comitatus, (jest-li průvod veliký) stipatus alquo.

provolaňi, (hlasatelem) praeconium; (navrženého zákona) promulgatio; (soud. nálezu) pronuntiatio; (praetorovo) edictum; p. učiniti, edicere, edictum edere, proponere, constituere.

provolaňi něco, pronuntiare, proclamare, promulgare, praedicare alqd; p. »hořít«, conclamare ignem. p. válku, indicere bellum; p. vítězství, conclamare victoriam; p. koho čím n. zač declarare, renuntiare s dvěma akk.; p. koho za krále, regem appellare alqm.

provolaňič, praeco, onis; pronuntiator.

provolaňovatí, exercere, facere, tractare; p. hry divadelní, fabulam, ludos, spectaculum dare, edere; (herce fabulam agit, spisovatel fabulam docet); p. kupectví, mercari, mercaturam facere; p. loupežnictví, piraticam tractare; p. obchod, negotia agere, s kým quaestum colere cum alquo; p. řemeslo, artem profiteri.

provolaňovatí, perforare, perterebrare.

prozahaľeti, desidia perdere alqd.

prozatím v. zatím.

prozatímni v. zatímni.

proziraňe, prudenter; p. jedňám, prudentia utor.

proziraňost, prudentia.

prozpěvoňati, canere, cantare; p. písně, carmina canere.

prozraditi něco, prodere (conscios, crimen vultu); enuntiare (consilia amicorum adversariis); indicare (u soudu); patefacere (na světlo vy-

nésti) verum; prozrazuje lakotu, est avaritiae; váhavá chůze prozrazuje lenocha, ingressus languidus segnis hominis est; p. se, se prodere.

prozrazení, proditio,

prozřetelnost, providentia, prudentia, cautio.

prozřetelný, (zkušenosti) prudens; (důmyslem) cautus.

prozřiti, agere; transigere alqd; p. třicet let, triginta annos vivere.

prozřvatlati, effutire alqd; p. tajemství, vulgare arcana.

prsa, pectus; (vzhledem k hlasu a plicím) latus; dobrá p., bona latera; slabá p., latus imbecillum; rána na p.-ou, vulnus adversum; jízvy na p.-ou, cicatrices in adverso corpore; šetřiti si p.-ou, lateri consulere.

prskati, emicare; oheň prská, ignis scintillas edit.

prsní, gen. pectoris.

prst, digitus; metaf.: dlouhé, p.-y míti, furari; p.-y si spáľiti, infortunium invenire; ani p.-em nehnouti, ne digitum quidem alcis rei causa porrigere; na p. dlouhý, digitalis; unum digitum longus; na p.-ech počítati, in digitos digerere; per digitos numerare; na p.-y (u nohy) se postaviti, summis digitis insistere; dá se okolo p.-u ovinouti, nihil est illo tractabilius; po p.-ech jíti, gradu suspenso ire; přes p.-y někoho klepati, reprehendere n. obiurgare alqm.

prst, humus; s p.-í srovnati, solo aequare alqd.

prstén, anulus; p. pečetni, anulus signatorius; p. si nastrčiti, anulum induere.

prstének, anellus.

pršeti, pluere; -silně prší, magna

vis aquae deicitur; magnos et assiduos habemus imbres; prší krví, kamením, pluit sanguinem n. sanguine, lapidibus.

průběh, cursus.

průčeli, frons, tis.

prudkost, (rychlost) celeritas, velocitas, důr. rapiditas; (divokost) ferocia; (síla) vehementia; p. hněvu, iracundia; p. moře, impetus maris; p. mysli, ardor animi; p. nemoci, gravitas morbi.

prudký, celer (proti tardus; (dravý) rapidus; (hbitý) velox; p. účinkem, acer, silou, vehemens, váhou, gravis; p.-á bitva, pugna acris; p.-á bouře, magna tempestas; p. oheň, incendium magnum; p.-á zima, frigus grave; metaf.: o povaze, ferox, o vášních, ardens, flagrans; p. člověk, homo fervidi ingenii, homo iracundus; adv. celeriter, rapide; vehementer, acriter; p. mluvíti, magna contentione loqui; řeka p. proudí, fluvius citatus fertur.

průduch, spiramentum, spiraculum; fenestra.

průdušnice, arteria.

pruh, (od metly) vibex, icis f.; p. na látce, limes, itis; linea, virga; nachový p. na tunice, clavus.

pruhovitý, virgatus.

průhledný, pellucidus; p. býti, pellucere.

průchod, transitus, transitio per via; dáti komu p. skrze provincii, iter alcui per provinciam dare; nedati p.-u, prohibere alqm a transitu; = volnost (činění), successus, progressio; šťastný, zlý p. míti, bene (prosperare), parum procedere; volný p. míti, non impediri, cohiberi, coërceri; práva mají p., leges valent;

spavedlnosti dáti p., iustitiam colere.

průchodný, pervius.

průkaz, documentum; v. též důkaz.

průkop, fossa; (krytý) cuniculus; horou p. učiniti, montem intercidere.

průliv, fretum.

průlom, ruinae; iter ruina patefactum; patentia ruinis; p.-em do města vniknouti, per ruinas iacentis muri in urbem transcendere; učiněn byl p. do zdi, pars muri deiecta est.

průměr, dimetiens; p.-em fere, circiter; plus minusve.

průměrně v. předch.

průmysl, industria; fabrica.

průmyslník, homo industrius, navus.

průmyslný, industrius, navus.

průplav, fossa.

průpověď, enuntiatum; (mravní) sententia; (vtipný a jadrný výrok) dictum (salse n. facete); ona známá p. Alexandrova, Homerova a pod., illud Alexandri, Homeri etc.

průprava, ve rčení: býti p.-ou a pomocí něčemu, magistrum et adiutorem esse alcis.

průsmyk, angustiae, fauces, ium.

průsvitný, pellucidus.

prut, virga, (na děti) ferula; p.-y liktorů, fascēs; p. kouzelný, virgula divina; p. svobody, vindicta; p. zlatý, later aureus.

průtah, (odklad) dilatio, prolatio; (zdržování) mora, retardatio; p.-y činiti, alqd in tempus differre, procrastinare alqd; bez p.-u, sine mora, nulla mora interposita; propere, festinanter.

průvan, aura; meatus aurae; perflatus (venti).

průvod, comitatus; (pro ochranu) praesidium; p. pohřební, exsequiae; pompa funebris; p. prosebný, pompa sollemnis; p. čestný dáti, deducere alqm; bezpečný p. zajistí, fidem publicam interponere; s p.-em flétny, ad tibiam; v p.-ě králově býti, a latere regis esse; v p.-ě mém, me comitante, me comite; v malém p.-ě, paucis comitibus; u vítězoslavném p.-ě, triumphans.

průvodce, comes, itis, c.; p. cesty, dux itineris; stálý p., sectator, assec-tator; s několika p.-i, paucis comi-tibus; parvo comitatu.

průvoz, transvectio.

průzračný, pellucidus.

pružnost, (ducha) agilitas animi; (vzduchu) intensio aëris.

prve než, antequam, priusquam.

prvé, primo; primus; za p., pri-mum, deinde, tum, postremo; (před tím), prius; jako p., ut supra; u slo-ves stačí předpona prae n. pro: p. viděti, providere, p. cítiti, praesen-tire etc.

prvek, principium, elementum (obyč. pl.), natura; p.-y a pralátka světa, elementa et tamquam semina rerum.

první, primus; (vzhledem k hod-nosti) princeps; (dávný) pristinus; onen p., ille; p. ze dvou, prior; p. z našich spisovatelů, princeps scrip-torum nostrorum; p. mužové Řecka, principes Graeciae; p. místo, prin-cipatus.

prvopočátek, principium, initium, primordium; p. učenosti, incuna-bula doctrinae; p. bráti, initium ca-pere.

prvorozeneo, ze dvou, (natu) maior; z více (natu) maximus.

prvorozenství práva, ius aetatis; aetatis privilegium.

prvotiny, (plodin) primitiae.

prvotný, primus; p.-é hmoty, initia rerum; p. svět, principia rerum.

prvý v. první.

prý, praví on atd., dicit; perhibet; on p. o tom neví, se id scire negat; že p., quod; že p. na svou ruku s Římany válku povedou, quod se suo nomine cum Romanis bellum gesturos dicebant; = praví se, di-cunt, tradunt, ferunt; dicitur, fer-tur, traditur, narratur.

prýč, procul; u sloves stačí před-pona ab; p. odejítí, abire; pryč! apage, abi; abite, discedite! p. s vá-havostí, absit cunctatio! p. s tím žvástáním, pellantur istae ineptiae!

pryskýř, pustula.

pryskyřice, resina; arboris lacri-mae.

prýštití se, effluere, manare; (vzni-kati) oriri, originem ducere (ab alquo).

prání, optatum, voluntas; (se sli-bem) votum; p. blaha, gratulatio; mé nejvšejší p. se vyplnilo, quod maxime optavi, mihi contigit; tvé p. se tak hned nesplní, adhuc tua messis in herba est; vyhověti p. ně-čímu, alqm voti compotem facere; jediným mým p.-ím jest, hoc unum cupio, volo, expeto; provázeti p.-ím koho, faustis, optimis ominibus pro-sequi alqm.

přátelský, amicus; (důvěrný) fa-miliaris; (laskavý) benignus; (příz-nivý) benevolus; (úslužný) officio-sus; p. list, litterae officii et amo-ris plenae; p.-é obcování, familia-ritas, usus; p.-á rada, consilium fidele; p.-á rozmluva, sermo fami-liaris; p.-é styky, usus benevolen-

tiaque; učiniti p.-é narovnaní, aequis condicionibus pacem componere; = příbuzný v. toto; adv. amice, fa-miliariter, benigne; p. obcovati, con-iunctissime versari cum alquo; p. žítí s kým, amice vivere cum alquo.

přátelství, amicitia; (důvěrné) fa-miliaritas; (pohostinské) hospitium; (ze školy) condiscipulatus; (tuhý svazek zpřízněnosti) necessitudo; (obcování přátelské) consuetudo, usus; (příbuznost) consanguinitas; p. dosíci, in amicitiam alcis recipi; p. míti, est n. intercedit alci cum alquo amicitia; p. pěstovati, amici-tiam colere; p. prokázati někomu, officia conferre in alqm, praestare alci; p. učiniti, amicitiam cum alquo iungere, facere, inire, concii-are; p. zrušiti, amicitiam dissol-vere, praecidere; o p. státi, amici-tiam alcis appetere; v blízkém býti p., summa necessitudine alqm con-tingere; v p. žítí, esse in amicitia cum alquo; uti alquo familiariter; v p. něčí se vloučiti, se insinuare in consuetudinem alcis.

přáti, (přítelem býti) favere, stu-dere alci; fovere, favore com-plecti alqm; přeji mu té etí, non in-vido honori eius; toho mu přeji rád, per me licet illud habeat; pří-roda mu přeje naturam habet fau-tricem; štěstí mu přeje, fortuna ei arridet; fortuna adiuvat; res ei semper succedunt; p. šťastnou ce-stu, alqm proficiscentem votis omi-nibusque prosequi; p. štěstí, gratu-lari alci; p. zlého, gaudere malo alcis, na bozích, mala alci precari; něčeho dobrého nepřáti, invidere alci; p. si něčeho, (horoucně) cu-pere; (náruživě) concupiscere; (spev-

nou vůli) velle; (domáhati se) expe-tere; (voliti si) optare, exoptare alqd; něčeho více si nepřeji, než, nihil est, quod malim quam; jak velice bych si přál, quam vellem; p. si bohat-ství, života blaženého, divitias, vi-tam beatam expetere.

pře, causa, lis; (hádka) altercatio, dūr. rixa, iurgium; (spor) certamen, dūr. contentio; p. o slova, verborum concertatio; pře hájiti (o obžalova-ném), causam dicere; při míti, litem habere cum alquo; při prohráti, causam n. litem amittere, perdere; causa n. lite cadere (formální chy-bou): causam suscipere; ad causam accedere; při rozsouditi litem di-iudicare, pro n. proti obžalovanému dare litem secundum n. contra re-um; při vésti (o obhajci), causam alcis agere: při vyhráti, litem obti-nere; causa n. iudicio vincere; při začítí, lege agere; actionem insti-tuere; při zastávati, causam de-fendere; při zdvihnouti, actionem intendere alci; iudicio persequi alqm.

přeběda, vae!

přeběhlik, transfuga, (z úmyslu zrádného) perfuga.

přebíhati, (z nespokojenosti) trans-ire, transfugere, (ze zrady) perfu-gere ad alqm; p. přes něco, percur-rere per alqd; p. sem a tam, huc et illuc cursare.

přebíhavý, fugitivus.

přebíratí v. přebrati.

přebíhatý, praedives; divitiis abun-dans.

přebrati něco, (čistiti) purgare; (na se vzíti) suscipere alqd; p. se čím, se complere, se obruere (vino).

přebístí, vado transire flumen.

přebroditelný, ŕeka nesnadno p.-á, flumen difficili transitu.

přebytek, abundantia, affluentia; p. ve státní pokladně, quod de pecunia superest; jest p. peněz, pecunia superest.

přebýti, (nad počet býti) restare, superesse; iustum numerum excedere; (= přežití) superstitem esse.

přebývání, habitatio.

přebývatí, (o jednotlivci) habitare, (o národech) incolere; sedes ac domicilia habere; p. u koho, habitare in domo alcis n. apud alqm.

přece, tamen; a p., attamen; však p., sed tamen; verum tamen; vždyť p., saltum, certe; p. jednou, tandem aliquando! co p. děláš, quid obsecro te, agis? počni p. a vezmi si k tomu čas, aggredere, quaeso, et sume ad hanc rem tempus! vsedněme p. na koně, quin conscendam equos; když p. odjel, cum nihilo minus profectus esset . . .

přeceniti něco, alcuí rei nimium pretium statuere; alcuí rei nimis tribuere; p. své síly, superbam virium fiduciam ostendere; p. někoho, immodicum aestimatorem alcis esse.

přeceňovati v. předch.

přečasto, persaepe; saepissime.

přečin, delictum, peccatum.

přečísti, perlegere; evolvere (librum); p. list, recitare epistulam; rychle p. něco, legendo percurrere.

přečkati něco, superesse alcuí; p. den, sustentare diem; přečkati tolik století, tot saecula manserat; p. koho životem, superstitem esse alcuí.

před, ve rčeních: ku p.-u porro, protinus; u sloves stačí předpona pro: ku p.-u postupovati, progredi, procedere; na p., in fronte; u sloves

předpona ante n. prae: na p. jíti, antecedere, praecedere; od p.-u, po p.-u, a fronte; v p., porro; kopec v p. mírně nakloněn, collis in frontem leniter fastigatus; v p., perge, pergite! z p.-u, a fronte; adversus; z p.-u napadnouti nepřítel, hostes adversos aggredi; z p.-u se postaviti. ducem se offerre; z p.-u i ze zadu, in fronte et a tergo; adversus et aversus; p.-em připomínati, praecipere alqd.

před, 1. o místě a) na otázku kam: ad, in s akk.; p. soud pohnati, in ius, in iudicium vocare; p. oči něčí přivéstí, adducere in conspectum alcis; položití p. něco, opponere alcuí alqd; při p. se vzítí, causam persequi; b) na otázku kde: ad, ante (obličejem k předmětu), apud (za nutně přítomnosti něčí u výkonu), cis (s této strany) s akk.: coram (u přítomnosti), pro (zády ku předmětu); prae s abl.: p. dvěma státi, ad ianuam stare; Hannibal p. branami, H. ante portas; řečnití p. senátem, národem, soudci, verba facere apud senatum, populum, iudices; p. Alpami, cis Alpes; p. všemi, coram omnibus; p. očima, in conspectu alcis; kmitá se mi p. očima, ob oculos mihi versatur; p. sebou hnáti nepřítel, prae se agere hostem; p. sebou nésti něco, prae se ferre alqd; p. táborem na stráží býti, pro castris excubias agere n. habere; 2. o čase: ante, supra s akk.: p. svitáním, ante lucem; p. Kristem, ante Christum natum (= a. Chr. n.); p. založením Říma, ante Romam conditam; p. několik lety, ante aliquot annos n. aliquot annis ante; rok p. svou smrtí, anno ante, quam

mortuus est; p. 30 lety (ode dneška počítaje), abhinc triginta annos; p. časem, antea; ante hoc tempus; krátce p. tímto časem, paulo supra hanc memoriam; p. časy antea; olim (o minulosti i budoucnosti); quondam (o minulosti); 3. o přednosti: p. vším, ante omnia; p. všemi nejmilejší, ante omnes carissimus; míti přednost p. kým, priorem, potiore esse alquo; v. též předčítí; 4. o ochraně: a (ab) s abl.; adversus, contra s akk.

předáctví, principatus.

předák, princeps; v pl. primores.

předalpský, Cisalpinus.

předběhnouti, **předbíhati**, praecurrere; cursu superare n. vincere alqm.

předběžný nález, praeiudicium.

předčasný, maturus, immaturus, praematurus; p.-ou smrtí umírám, immatura morte vitam finio.

předčítání, lectio, recitatio.

předčítatel, lector, recitator; anagnostes, ae.

předčítati, legere, praelegere, recitare alqd.

předčítí, (napřed jíti) anteire, praecedere; (překonávati) vincere; (převyšovati) superare alqm aliqua re; (napřed státi) praestare; (vynikati) excellere; (před něčím číniti) antecellere alcuí aliqua re; p. jízdectvem, equitatu plus valere.

předdvoří, vestibulum.

předehra, prooemium, na divadle prologus.

předejiti, **předoházeti**, anteire, antecedere, antegredi; (jako náčelník) praecire, praecedere, praegredi; p. čemu, occurrere alcuí, praecavere, prohibere alqd; p. záměru něčím,

consilia alcis praecooccupare; p. zlu, malo mederi.

předejmení, praenomen.

předek, pars prior; p. lodí, prora (o osobě) gentis auctor; proavus; předkové, maiores, patres.

předělati, retractare.

předepsati, pův. praeformare; (pravidlo dáti jako otec, učitel a pod.) praecipere; (z úřední moci) imperare alcuí alqd, ut n. ne; p. lék, praescribere medicamentum; Solon předepsal, S. lege sanxit, ut n. ne etc.

předeslati, praemittere.

předestřiti, obtendere, opponere, obicere.

předěšlý, praecedens, prior, superior; (právě minulý) proximus; (někdejší proti stavu nynějšímu, horšímu) pristinus; p.-á osvědčená sláva válečná, pristina laus belli; v p. stav uvéstí, in pristinum (statum) restituere; p.-ého dne, pridie.

předevčirem, nudius tertius.

především, imprimis; potissimum; praecipue (proti communiter).

předhazovati, obicere.

předhoniti v. předběhnouti.

předhoří, promuntorium.

předohůzka v. výčitka.

předoházeti v. předejítí.

předohůdce, decessor; qui ante alqm muneri alcuí praefuit.

předjeti, **předjížděti**, equo provehi n. praevehi; p. koho, equo anteire alqm; p. se, certatim curru n. equo vehi.

předkládati v. předložiti.

předloha zákona, latio, rogatio legis; lex; p.-u zákona podati, rogationem n. legem ferre; legem rogare.

předlokti, brachium.

předložiti, předkládati, (o přednosti) antepone, praeponere alqm u. alqd alcu; (jako vzor) proponere alcu alqd; p. jídlo, apponere alcu cibum; p. zákon, legem ferre, rogare; p. k hlasování, alqd suffragio permittere; p. k poradě, referre alqd ad alqm; p. k rozhodnutí, alcis arbitrio alqd permittere; p. sobě na mysli, v. uvážiti.

předměsti, suburbium.

předměstský, suburbanus.

předmět, vūbec res; (látka) argumentum; (předsevzetí) propositum; (vyšetřování) quaestio; p. filosofický, locus; p. právní, causa; p. vyučovací, disciplina; někdy esse s gen.; jindy se nepřekládá: p. nenávisti, odium; p. uctivosti, religio; býti p.-em rozprávek, usurpari sermonibus; vyvolil si filosofii za p. svých studií, philosophiam imprimis elegit, in qua elaboraret.

předmětný, in natura rei positus; to nejsou pojmy podmětné, nýbrž p.-é, haec non in opinione, sed in natura rei posita sunt.

předmluva, prooemium; praefatio; po krátké p.-ě, pauca praefatus; bez p.-y, nihil praefatus (dicit).

přednáseti v. předněsti.

přednáška, oratio; (vědecká) schola; míti p.-u, scholam habere [de aliqua re]; láska k pěkným p.-ám, studium bene dicendi.

přednes, (co do hlasu a posunků) actio; (co do spořádání myšlenek) elocutio; (deklamace) pronuntiatio; živý p., actio plena animi; p. vážne, actio claudicat.

předněsti, přednáseti, (po řečnicku) dicere; (vědecky) disserere; (učíc

podávati) tradere; (vykládati) exponere; (vyličovati) narrare, enarrare; (předčítati) recitare; (o cvičení v přednášení) declamare n. declamitare; p. dějepis, historiam enarrare; p. své mínění, dicere, quid sentias; sententiam dicere; p. při, litem orare; causam dicere; p. v senátě, referre ad senatum; p. z listu, de scripto dicere; p. komu co, ferre, deferre alqd ad alqm.

přední, pův. prior; p. dvěře, ianua antica, anticum; p. náspy, vallus exterior; p. strana, frons, (u domu) pars antica; p. strážě, statio extrema, na pochodu antecursores; p. šik, prima acies, na pochodu primum agmen; přednější časem, bližší právem, prior tempore, potior iure; (vynikající) primus, princeps, excellens, egregius; p. místo sedes prima, metaf. principatus; míti p. místo, praesidere, praesesse alcu; p. rádce, princeps consilii; býti p., principatum tenere; přednější, potior, prior; superior; p. polohou, ceterior; nej-přednější, summus, princeps; n. mužové ve státě, principes, primores.

přednost, locus prior; principatus; (zvláštní vlastnost) virtus, laus, praestantia; p.-i, bona (statky), commoda (výhody); pře o p., contentio de loco et dignitate; p. dáti, antepone, praeponere, anteferre, praeferre alqm n. alqd alcu; primas deferre alcu; p. míti, priorem locum n. principatum obtinere, před kým, anteponi, praeponi, praeferrere alcu; antecedere alqm, čím aliqua re praestare alcu; p. obdržeti, superiorem fieri.

přednost v. představený.

předobry, perbonus, optimus.

předobře věděti, non ignorare.

předpis, praescriptum; (nařízení) praeceptum; p. zákonní, lex; p. dáti, praecepta dare n. tradere de aliqua re n. alcis rei.

předpisovati v. předeptsati.

předpojatý, praeiudicatus; mínění p.-té, opinio praeiudicata; pravá n. falsa opinio.

předpokládati, (za nutné míti) ponere; (spoléhati) confidere; (doutfati) sperare alqd; (svědčiti o čem) esse s gen.; předpokládající, že, hoc posito.

předpoledne, tempus antemerididum; ante meridiem.

předposlední, superior; proximus a supremo.

předpouštěti v. předpustiti.

předpověděti, vaticinari, canere, divinare, augurari; o udílení věštb Apollinem říkati se: praedicere, edere, respondere.

předpovídání, praedictio, vaticinatio, divinatio.

předpustiti, admittere; (uvést) introducere; (vpustiti) intromittere; aditum n. copiam adeundi dare alcu; p. před senát, senatum dare; býti předpuštěnu, conveniendi potestatem habere, admitti; nebýti p., excludi.

předřikávati, (voce) praerere; (diktovat) dictare alcu alqd.

předseda, praeses, idis.

předsedati, praesesse, praesidere alcu rei; p. na sněmě, v senátě, comitia, senatum habere.

předsednictví, primus locus.

předsevzatý, propositus.

předsevzeti, res proposita, propositum; consilium; pevné p., animi inductio, summa propositi; mám p.,

constitui, propositum mihi est; mám pevné p., stat sententia (alqd facere); p. se držeti, propositum, consilium tenere; od p. upustiti, desistere a proposito.

předsevziti si, consilium capere; (usmysliti si) (in) animum inducere; (ustanoviti se) statuere, constituere; (zamýšleti) cogitare, in animo habere alqd.

předsiň, vestibulum.

představa, (pojmem) notio; (myšlenka) cogitatio; (domněnka) opinio.

představení, (divadelní) actio.

představený, (úřadu) praefectus; (ústavu) magister; úřad p.-ého, praefectura; býti p.-ým, praesesse alcu.

představiti, představovati koho komu, adducere alqm ad alqm; introducere alqm apud alqm; p. komu co, ostendere, ante oculos ponere alcu alqd; animum alcis ad alqd advertere; p. si na mysli něco, cogitare, cogitatione sibi fingere, animo sibi effingere alqd; já si to tak představuji, rem talem esse existimo; mohu si snadno p., facile intellego; přestav si, že jsi mrtev, finge te mortuum esse; dobře si to představuje, rem perspectam habet; rem probe intellegit; nedobře si to představuje, rem non satis perspicit; p. koho, vūbec, fungi vice n. partibus alcis; (hráti úlohu něčí) agere alqm; sustinerere partes, specere personam alcis; o sochách, speciem n. effigiem alcis repraesentare.

předstihnouti, antevenire n. praevenire; p. během, cursu superare, praecurrere.

předstírání, simulatio; causa ficta n. simulata; species.

předstírati, praetendere, simulare,

praetexere; causam interponere; předstírajíce, simulatione, per causam, per speciem alcis rei.

předstoupiti, accedere ad alqm; p. do prvního šiku, in primam aciem procedere; p. před právo, in iudicium venire.

předsudek, opinio praeiudicata n. praesumpta; p. zastaralý, opinio confirmata n. inveterata; p. míti, duci opinione praeiudicata; z p.-u vyvésti, opinionem alci detrahere.

předtucha, praesagitio, praesensio.

předtušiti, praesagire, praesentire, animo prospicere.

předváděti v. předvásti.

předvčerejší, nudius tertius; tvůj p. list, litterae, quas nudius tertius dedisti.

předvěk, aetas prisca; (dávnověkost) antiquitas.

předvěký, antiquus (proti novus); priscus (s vedlejší významem cti-hodnosti).

předvésti, producere, adducere, introducere; na mysl p., ante oculos ponere; oculis alcis alqd proponere.

předvidati, providere, prospicere, praesagire; cogitatione praecipere, divinari (z bož. vnuknutí); duch předvidá neštěstí, animus praesagit malum; p. dlouho napřed budoucí příhody obce, longe prospicere futuros casus rei publicae; p. vítězství, animo praecipere victoriam.

předvoj, primum agmen; (předbojovníci) antesignani.

předvolání k soudu, in ius vocatio.

předvolati, citare, vocare, arcessere; před soud in iudicium; p. k zodpovídání, rationem repetere ab alquo alcis rei.

předzpěvovati, komu co (aby po nás zpíval) praeire alci carmen; (aby to slyšel) coram alquo cantare.

přehádati, confutare.

přeháněti, modum excedere; (zveličovati) verbis augere, in maius extollere, verbis exasperare.

přeháňka, pluvia repentina.

přehazovati v. přehoditi.

přehled, prospectus; (obzor) aspectus; (ukazovatel) index, icis; podati p., sub unum aspectum subicere alqd; krátký p., brevi in conspectu ponere alqd; míti p., alqd perspectum habere; míti všeobecný p., uno conspectu videre alqd.

přehledati, scrutari, perscrutari, pervestigare.

přehledné, uno conspectu, perspicue; p. podati, v. přehled.

přehlednouti, **přehližeti**, něco (celé viděti) oculis terminare, perlustrare; (aby poznal) perspicere; (zkoušejíc probirati) recensere; p. knihu, recognoscere, recensere librum; p. vše na jednou, omnia uno in conspectu videre; p. vojsko, exercitum recognoscere, inspicere, lustrare; = nepozorovati, non videre, animadvertere; praeterire, praetermittere, onittere; (chybiti) peccare; (nevšímáti si) negligere; p. komu co (odpouštěti) ignoscere; p. mnoho komu, maxime alci indulgere; p. se, (zmýliti se) peccare, labi.

přehledný, facilis ad perspicendum; perspicuus.

přehlidka, (sečtní lidu censorem) recensio; (obětní očištění vojská po přehlídce) lustratio.

přehlodati, perrodere.

přehmat, (omyl) error; (poblouzení) lapsus, us.

přehnati se, (o bouři) abire, transire.

přehoditi, traicere; (na sebe hoditi) inicere sibi (vestem), amicire se (veste); (více podati) alquo licente contra liceri; plus adicere.

přehojuý, uberrimus; (přerozsáhlý) amplissimus; (ohromný) ingens.

přehraditi, intersaepire.

přehrozný, horribilis, horrendus; adv. horrendum in modum.

přecházeti, transire; (o čase) praeterire, abire; p. sem a tam, ultro citroque commeari; ire et redire; p. k někomu, deficere ad alqm, k nepřátelům ad hostes transgredi, transfugere; p. na koho, transire, descendere ad alqm; správa přechází, res redit, vláda přechází, imperium transfertur; p. nač (v řeči), transire, (znenáhla) deflectere ad alqd; p. přes něco, transire trans alqd n. pouze alqd; p. v něco, verti in alqd; p. v hnilobu, putrescere; vrch přechází v rovinu, collis ad planiciem redit; = pomíjeti, praeterire, praetermittere alqd; p. při ucházení se oč, praeterire alqm; repulsam dare alci.

přechod, transitus; transgressio, (přes vodu) traiectio.

přechovavati, occultator; p. zlodějů, receptor.

přechovávati, (vydržovati) sustentare; (jako hostitel) hospitium praebere; hospitio excipere; (tajně u sebe) recipere, receptare.

přejeti, (přes něco) curru n. equo transvehi; (předstihnouti) antevertere; equo anteire; (zajeti) koněm, equo prosternere; vozem, curru n. iumentis obterere.

přejímati v. přejmouti.

přejinačiti, něco, mutare, immutare; (opravití) corrigere; (zlepšiti) emendare; p. se (k lepšímu) mutari; totum alium fieri; (k horšímu) se n. mores invertere.

přejíti v. přecházeti.

přejmouti, (dobrovolně) suscipere; (na žádost) recipere; (něco obtížného) subire; p. list, intercipere epistulam, litteras; p. řeč (skočiti do řeči), interpellare alqm loquentem; sermonem alcis incidere; p. správu obce, ad rem publicam accedere; p. zodpovědnost, periculum alcis rei in se recipere.

překáziti, (zmařiti) irritum reddere, ad irritum redigere; p. záměry, omnes rationes alci conturbare; (násilně) consilia alcis infringere, perfringere.

překážeti, obstarare, officere alci; (zdržovati) impedire alqm n. alqd; (nedati přístupu) prohibere, arcere alqm aliqua re; (zpozdití) tardare, retardare alqm in re aliqua n. ab aliqua re facienda; p. komu v právu, alqm in iure suo interpellare.

překážka, impedimentum; (obtíž) difficultas; (zdržování) mora; největší p.-y přemoci, summas difficultates superare; bez p.-y, liber (volný); expeditus (neobtěžený); incolumis (bez úrazu); bez p.-y se strany nepřítelů, nihil hoste impediante.

překlad, interpretatio, translatio; conversio; latinský p. Homera, Homeri carmina in sermonem Latinum transversa; vydal p. spisů Platonových, Platonis libros edidit translatos; obstaral český p. Xenofonta, Xenophontis libros in linguam Bohemicam transferendos curavit.

překladatel, interpres, etis.

překládati, (spis) vertere, con ver-

tere, transferre; doslovně p., ad verbum, totidem verbis transferre; volněji p., his fere verbis, hoc fere modo transferre; latinsky p., sermone Latino interpretari; Latine redere; p. Platona n. z Platona, Platonem n. a (de) Platone vertere, convertere; v. též přeložiti.

překlenouti, concamerare.

překonatelný, qui superari potest.

překonati, vincere, (něco obtížného) superare; úplně p., devincere, ad intercessionem vincere; p. obtíže, difficultates superare; p. sám sebe, paene naturam suam studio vincere.

překot, eversio, conversio; o p., raptim, quam celerrime; praiceps, repentinus; o p. utikati, praecipitem fugere, se fugae mandare.

překotiti, něco, evertere, subvertere; p. se, everti, concidere (sklesnouti).

překročiti, transgredi (flumen); transire (fines); superare (montes); p. míru, modum excedere; extra modum prodire; p. předpis n. rozkaz, praeceptum non servare; p. zákon, legem neglegere, dūr. violare.

překrojiti, secare, scindere, ferro dividere; p. brus břitvou, cotem novacula discindere.

překroutiti, detorquere; (chybně vykládati) false interpretari, depravare.

překrucovati v. předch.

překřehlý, rigidus; (ztrnulý) torpidus.

překřehnouti, obrigescere frigore.

překupník, coemptor.

překvapení, res inopinata; res nova; (náhlý příchod) adventus inopinatus;

to bylo pro mne veliké p., illud mihi necopinanti accidit.

překvapiti, opprimere, occupare; při něčem, deprehendere alqm in re aliqua; p. mile koho, alcuī necopinanti laetitiam obicere; p. příchodem svým, praeter expectationem supervenire alcuī; to mne velice překvapilo, v. překvapení.

překypující, abundans.

přelahodně, mitissime.

přeletěti, transvolare.

přelézti, transcendere, transgredi.

přelíti, transfundere.

přelomiti, frangere, confringere.

přeložiti, (na jiné místo) aliter collocare, (přenést) transferre; p. bojiště, bellum in alqm locum transferre; p. posádku do jiných měst, copias in aliis oppidis collocare; p. tábor, castra deferre n. transferre in alqm locum.

přelstiti, (ve zlém úmyslu) decipere; dolo capere; (že toho neznámená) fallere alqm.

přelud, (vidění) visum; (klamný příznak) imago falsa n. vana; opinio-num commenta.

přemáhání, opis slovesem.

přemáhati v. přemoci.

přemálo, perpauci.

přeměnění v. změnění.

přemistiti, transferre, conferre.

přemítání, cogitatio; deliberatio.

přemítati, cogitare, considerare, deliberare; secum reputare, mente n. animo agitare.

přemlouvání, persuasio; v. i sloveso.

přemlouvati, persuadere alcuī alqd n. ut, ne alqd faciat; jsem přemlouván, mihi persuadetur.

přemluva, persuasio.

přemnozi, permulti; plerique; complures, plurimi.

přemoc, nimia potentia; opes nimiae; (větší počet) numerus n. multitudo maior.

přemoci, vincere, superare; úplně p., devincere, opprimere; p. dobrodiním, beneficiis expugnare; p. důvody, convincere, redarguere; p. koho na pevnině, vincere bello terrestri, proeliis terrestribus alqm; přemoženu býti, inferiorem discedere; superatum recedere; p. býti spánkem, somno opprimi; p. se, (namáháním) se supra vires extendere; (jídlem a pitím) cibo et vino obrui; (vítěziti nad sebou) se ipsum n. animum suum vincere.

přemocný, praepotens, praevalens.

přemrštěnec v. přepjatý.

přemýšlení, meditatio, commentatio; cogitatio.

přemýšletí, cogitare; (bedlivě) commentari; (obmýšletí) meditari; (rozjímati) considerare; dlouho p., diu multumque secum reputare.

přemýšlivý, consideratus; (soudný) prudens.

přemáhlenost, (nerozvážlivost) temeritas, imprudentia; z p.-i učiniti něco, imprudenter facere alqd.

přemáhlený, (nerozvážlivý) temerarius, inconsultus; adv. temere, inconsiderate.

přemáhliti se, festinantius n. prae-properē agere.

přeměchati, concedere alcuī alqd; p. k držení a užívání, dare occupandum et fruendum alqd.

přeměsti, přemášeti, něco kam, transferre, transportare alqd in locum alqm; p. něco na koho, deferre alqd ad alqm; committere alcuī alqd; p.

něco na praktický život, ad usum vitae conferre alqd.

přemcovati, pernoctare.

přeorati, aratro subvertere, novare agrum.

přepadeni, impetus repentinus; incursio subita.

přepadnouti, přepadati, opprimere (z nenadání, improvisum, inopinantem); petere, aggredi, adoriri alqm; (o loupežnicích) vim alcuī inferre; (o nemoci) corripere, invadere alqm; noc nás přepadla, nox nos oppressit.

přepadnouti se, corpus amittere.

přepásati, cingere.

přepážiti, saepire, obstruere; p. řeku mostem, iungere fluvium ponte.

přepinati, (zvětšiti), augere; in maius extollere.

přepjatec v. přepjatý.

přepjatost, opis násl. adj.

přepjatý, nimius; immodicus; (nemírný) immoderatus; (prudký) vehemens; p. republikán, nimius rei publicae liberae vir.

přeplovati v. přeplouti.

přeplovati, něco, navibus transportare, transvehere alqd; p. se, transvehi; traicere, transire (flumen).

přeplný, redundans.

přeplouti, tranare, transnatare.

přepnouti, nimis intendere; p. něco čím, obtendere alqd alcuī rei.

přepočísti, něco, dinumerare; rationes, calculos subducere; p. se, in computando, in rationibus errare.

přepona, velum; (veliká a draho-cenná) aulaeum.

přepřacovati, retractare.

přepřava, traiectio, transvectio.

přepřaviti, něco, traicere, trans-

portare, transvehere; p. se, v. přejíti, překročiti.

přepřítí, convincere, coarguere.

přepsati, (doslovně opsati) transcribere; (znova psáti) rescribere; p. závět, testamentum in alias tabulas transcribere; p. se, errare in scribendo.

přeptati se, requirere, percontari alqd; quaerere alqd ex aliquo.

přepustiti, něco (ohněm) igne solvere; (o kovích) flare alqd; p. něco komu, concedere, permittere alci alqd.

přepych, (nádhra) luxuria; sump-tus effusi; cultus effusior, delicatus; (vysokomyslnost) superbia.

přeraziti, discutere.

přerokozný, pulcherrimus; (přepůvabný) amoenissimus; (přepříjemný) suavissimus.

přerušení, intermissio; interpellatio (zvl. řeči); bez p. (o téměř ději) continenter; (o dvou dějích po sobě jdoucích) continuo.

přerušiti, přerušovati, intermittere (opus, proelium); interrumpere (orationem); incidere (ludum); dirimere (colloquium); rumpere (silentium); interpellare (alqm dicentem); p. řeč právě v polovici, medium sermone abrumperere; p. spojení nepřátel, distendere copias hostium; cesta bažinami přerušena, iter aestuariis concisum; stavba byla přerušena, opus turbatum est.

přerýti, fodere (terram).

přeřící se, errare, labi in loquendo.

přeříznouti, přerézati, abscondere (funes, truncos arborum), discendere, ferro dividere; p. si žily, venas sibi intercidere.

přes, 1. o místě: per, super, trans

s akk.; most p. řeku, pons in flumine factus; přechod p. hory, transitus montium; jíti p. horu, superare montem; kročiti p. práh, pedem limine efferre; přepraviti vojsko p. řeku, traicere, traducere, exercitum flumen; přehoditi p. sebe plášť, šat, pallium, vestem sibi inicere; vrhnouti se p. násep, super vallum praecipitare; p. opevnění, per munitionines se deicere; jeden p. druhého, alius super alium; 2. o čase: per, supra, inter s akk. n. pouhý akk.; p. celý den, interdiu, die; p. celou noc, per noctem; p. některý čas, aliquod tempus, aliquamdiu; p. chvíli, nullo temporis puncto intermisso; p. celý rok, anno vertente; hoc (illo) anno; k označení převyšování časem, zvláště při udání věku: maior (quam); má věku p. 20 let, maior (quam) viginti annos natus; chlapec, jemuž jest p. 9 let, puer maior novem annos natus; p. rok, plus annum; annum et eo diutius; jest tomu již p. rok, annus est diutius; 3. o míře: supra, ultra, praeter s akk.; též adversus s akk., in s abl. n. věta připouštěcí; p. potřebu, praeter necessitatem; p. příliš, praeter n. supra modum; p. síly, supra vires; p. všechny překážky, licet tot difficultates obstant; p. mnohá napomenutí, quamquam saepius monitus est; p. můj odpor, me repugnante; p. to, praeterea, ad hoc; accedit, quod; p. to přese všechno, tamen, attamen, nihilo minus; 4. o počtu: supra, plus n. amplius (quam), padlo přes 6000 nepřátel, supra, plus, amplius (quam) sex milia hostium occisa sunt.

přesaditi, alio transferre.

přesahovati, (meze) egredi, excedere modum; fines transire.

přeseknouti, ferro dividere.

přesechnouti, exarescere.

přesídlení v. násl.

přesídliti (se), mutare sedem n. solum; sedem ac domicilia alio transferre; transmigrare; p. k někomu, migrare in domum alcis.¶

přesíla, vis, multitudo, numerus; spoléhaje na p.-u, fretus numero copiarum.

přesilný, praevalidus.

přeskočiti, transilire; p. co při čtení a pod., praeterire, transire.

přeskrovný, perexiguus.

přeslavný, praeclarus, clarissimus; gloriosus.

přeslechnouti, něco (bez úmyslu), non audire n. attendere; (zúmyslně) neglegere alqd; p. se, non recte audire.

přeslice, colus; příbuzenství po p.-i propinquitas materna n. per maternam originem.

přesnost, integritas; (čistota) castitas; (neporušenost) sinceritas; (pravost) fides; p. jazyka, integri atque incorrupti sermonis proprietates.

přesný, purus, integer; p. sloh, sermo purus, bonus; adv. accurate, pure; sincere.

přespati, noc, totam noctem dormire; p. u někoho, pernoctare apud alqm.

přespočetní, iustum numerum excedens; (o vojínech) ascriptivus n. ascripticius.

přespolní, peregrinus; (zeměpisně) externus; (politicky) exterus; p. člověk; peregrinus.

přespříč, e transverso; transversus.

přestání, intermissio; bez p., (souvisle) continenter; (stále) perpetuo; (vytrvale) assidue.

přestárlý, senectute confectus, vetulus.

přestaráy, pervetus (epistula, oppidum).

přestati, (konec vzítí) desinere; quiescere; bolesti přestávají, dolores remittunt, relaxant; nemoc přestává, morbus abit; válka přestane, bellum conquiescet; vedro přestává, calor se frangit; (konec učiniti) desinere; (dobrovolně) desistere; (úmyslně) ommittere alqd facere; někdy stačí předpona de: p. bojovati, válčiti, decertare, debellare; p. běžeti, cursum reprimere; p. mluvití, loquendi finem facere; p. veslovati, sustinere, inhibere remos; p. zabývatí se uměním, artem desinere; = p. na čem (spokojiti se) satis habere; contentum esse (paucis n. parvo), acquiescere aliqua re.

přestáti, perpeti, perferre, tolerare; p. nebezpečí, periculo perfungi; p. nemoc, morbo defungi; p. trest, poenas persolvere.

přestaviti, transponere alqd in locum alqm.

přestávka, intermissio; intervalum; (oddech) respiratio; p.-u činiti, intermittere, v psaní intercapedinem scribendi facere; v p.-ách mluvití, intervallo dicere.

přestěhovati v. přesídliti.

přestoupiti, transire, transgredi; p. rozkaz, zákon, praeceptum, legem non servare, dūr. violare.

přestrašiti, perterrere alqm; pavorem incutere, terrorem inicere alci; terrore complere alqm.

přestrojiti, koho, aliam vestem induere; p. se, vestem mutare.

přestřihnouti, scindere, discindere.

přestupek, delictum; peccatum.

přestupný rok, annus intercalarius.

přestýdnouti, perfrigescere.

přesvědčení, persuasio; mám p., persuasum habeo; mihi persuasum est; mám pevné p., mihi persuasissimum est; mluvíti dle svého p., ex animi sententia loqui; proti svému p., aliud dicere, aliud sentire; spravovatí se svým p.-ím, suum iudicium sequi, suo iudicio uti.

přesvědčiti, koho, persuadere alcuí de aliqua re (hoc, illud) probare alcuí alqd; fidem alcis rei alcuí facere; přesvědčuji se, mihi persuadeo; jsem přesvědčen, mihi persuasum est; nemohu se o tom p., non possum adduci, ut credam; buď přesvědčen, persuade tibi; přesvědč mne, fac fidem (s akk. a inf.).

přesvědčivě mluvíti, accommodate ad persuadendum dicere.

přesyceň, (nimia) satietas; fastidium.

přesyceň, (životem) fastidiosus.

přeskodný, detrimmentosus.

přeskrtnouti, eradere, delere; p. koho ze seznamu, nomen alcis eximere de tabulis.

přeskrtnuti, litura.

přesřastný, longe felicissimus, beatissimus.

přetáhnouti, něco něčím, inducere alqd aliqua re n. alcuí alqd.

přetěci, (o řece) super ripas effundi.

přetěsný, perangustus.

přetěžký, difficillimus.

přetíti, ferro dividere.

přetižiti, nimis complere, onerare; přetiženu býti práci, negotiis obrutum, oppressum esse.

přetlouci, discutere.

přetočiti, detorquere.

přetřhnouti, discindere; (zrušiti) interrumpere; p. bitvu, proelium dirimere; p. mlčení, silentium rumpere; p. přátelství, amicitiam dissolvere; p. řeč, orationem interrumpere, sám svoji, orationem incidere; p. smlouvu, fidem frangere.

přetřpěti v. přestáti.

přetřpký, peracerbus.

přetřvatí, permanere.

přetřzení v. přestání.

přetřžitý, intermissus.

přetřásati v. rozbíratí, uvažovati.

přetřvářka, simulatio; (tajení toho, co jest) dissimulatio; bez p.-y, aperte, ingenue.

přetřvářeti se, (předstírati, co není) simulare; (zatajovati, co jest) dissimulare.

přetřvořiti, deformare, (jinak učiniti) immutare.

přetřěšený, amoenissimus, pulcherimus; suavitatis plenus.

přetřžitečný, perutilis.

přetřváděti v. převéstí.

přetřvařa, pondus maius; metaf.: maior auctoritas; opes maiores; p.-u míti, (o věcech) praevalere, praeponderare; momentum alcis rei facere; momentum ad alqd afferre; (o osobách) superiores esse, potentia, viribus antecedere, antequam, praecedere, praecurrere; míti p.-u číselnou, numero plus valere potentiozem alquo evadere.

přetřvážeti v. převéztí.

přetřvážiti, denuo ponderare; praeponderare.

převeliký, permagnus; maximus; ingens; p. hlad, extrema fames.

převěsmi, vehementer, valde, admodum.

převěsti, (jinam věsti) avertere, deducere, deflectere, derivare; p. na dobrou cestu, ad bonas partes adducere; p. na svou stranu, ad se traducere; p. na sebe, suum facere; p. na někoho, deferre alqd ad alqm; p. vojsko přes řeku, traducere, transportare exercitum flumen.

převéztí, něco, transportare, transvehere; transmittere alqd; p. zboží, merces exportare; p. se, nave n. curru transire, transvehi.

převládati, valere, praevalere; (panovati) dominari; (vítěziti) superiores esse; náruživost převládá, cupiditas plus n. plurimum potest.

převléci v. přestrojiti.

převod, traductio, traiectio.

převoz, traiectus n. traiectio (přes řeku, fluminis); transvectio; transmissio; zaplatiti za p., pro vectura solvere.

převozník, portitor.

převrácenost, perversitas, pravitas.

převrácený, perversus; pravus n. depravatus; praeosterus.

převrat, perturbatio; (zkáza) interitus; p. politický, res novae; nastal veliký p., magna rerum commutatio facta est; dychtiti po p.-ech, rerum novarum cupidum esse.

převrátiti, convertere, invertere, pervertere, subvertere.

převrhnouti v. předeh.; p. se, curru effundi.

převýborný, divinus; v. též výborný.

převysoký, praealtus, praeceus.

převýšiti, koho, superare, vincere

alqm aliqua re; praestare, antecellere, antecedere alcuí; p. počet numerum excedere; to převyšuje rozum, hoc maius est, quam quis cogitare possit; to převyšuje síly lidské, hoc est supra vires humanas.

převyšovati v. předeh.

převzítí, (dobrovolně) suscipere, (na žádost) recipere, (něco obtížného) subire alqd; p. při, causam suscipere, ad causam accedere; p. státní správu, negotia rei publicae suscipere.

přezditi, přezdívatí, cognomine appellare alqm; aliud nomen dare, indere alcuí; (směšně) nomen iocularae causa alcuí cognomen dare.

přezdívká, nomen, cognomen iocularae; (urážlivá) cognomen ignominiosum.

přezimování vojska, hiematio; (zimní tábor) hiberna, orum.

přezimovati, hiemare; hiberna agere; p. něco (ovoce a pod.) per hiemem servare.

přezka, fibula.

přezoutí se, calceos mutare.

přezralý, nimis maturus.

přezvěděti, explorare.

přezítí, superstitem esse alcuí; p. rok, život, agere, degere, transigere annum, vitam.

při, 1. o místě: ad, apud, iuxta, prope s akk.; p. krbu, oltáři seděti, apud focum, iuxta aram sedere; p. samé zdi tábozem se položití, iuxta murum castra ponere; 2. o čase: ad, inter s akk.; in, sub s abl.; též pouhý abl.; p. prvé zprávě, ad primum nuntium; p. pádu vůdcově, ad casum ducis; p. jídle, inter cenam; p. víně, inter pocula; p. sa-

mém odchodu, sub ipsa profectioe; p. západu slunce, occasu solis, sole occidente; p. hromobití a blesku, inter fulmina et tonitrua; p. tak obtížných časech, in tempore tam difficili; p. nynějších poměrech, in praesenti; p. příležitosti, occasione oblata; per occasionem; potkal jsem ho při svém návratě, mihi redeunti occurrit; 3. o spojenství a příslušnosti: býti p. kom. stare ab alquo; facere cum alquo; býti p. čem, adesse, interesse alicui; (jako divák) spectare alqd; 4. o tom, co kdo má neb čeho užívá; býti p. penězích, numatum esse; býti p. síle, viribus valere; býti p. zdraví, bona valetudine uti; jest p. sobě, mentis suae compos est; není p. něm vřidnosti, in eo comitas non est; zůstati p. svém, perseverare in sua sententia; 5. o vztahu n. přípustce: in, pro s abl.; adversus s akk.; p. tvé učnosti, in n. pro tua magna doctrina; p. tvé opatrnosti, qua es prudentia; quae est tua prudentia; p. svém stáří jest nemoudrý, stultus est adversus aetatem; p. vši chytrosti byl oklamán, quamvis esset prudens, deceptus est; p. tom všem, nihilo minus; p. tom, ad hoc; simul; idem; muž spravedlivý a p. tom velmi mocný, homo iustus idemque potentissimus; 6. o přísahání a zaklínání: per s akk.; přísahati p. živém bohu, iurare per deum immortalem; p. sám bůh, ita me deus iuvet; medius fidius; p. sám Herkules, mehercules, mehercle!

přibájeti, affingere.

příběh, casus; res; res gesta; fabula; p. neslýchaný, res inaudita; celý p. vypravovati, rem ordine nar-

rare; p.-y něčí, quae alicui acciderunt.

přiběhnouti, přibihati, accurrere; advolare.

přibirati v. přibrati.

přibítí, affigere; p. na kříž, in cruce agere, cruce affigere; p. na stěnu, figere alqd in pariete.

přiblížení se, appropinquatio; adventus; (o vojsku) accessus; successus.

přiblížití se, appropinquare; prope accedere ad alqd; p. se ke kopci, proprius tumulum accedere; p. se s vojskem, exercitum admovere.

příboj, aestus, us.

příbor, argentum.

přibrati, assumere, asciscere, adhibere.

přibuzenství, propinquitas; cognatio; (švakrovství) affinitas; (pokrevnoství) consanguinitas; v p. vejíti s kým, iungere affinitatem cum alquo.

přibuzenstvo, cognatio; celé p., cognati et affines.

přibuzný, vřbec, finitimus, propinquus; (krevně) consanguineus; (svatbou) affinis; (obchodem a přátelstvím) necessarius; (po meči) agnatus; (po přeslici) cognatus; býti p. komu, cognatione attingere alqm; všecka umění jsou p.-á, omnes artes quasi cognatione quadam inter se continentur.

přibylý, advena.

příbytek, domicilium; domus; sedes ac domicilium.

přibýti, přibývati, crescere; augeri; přibývá: bolesti, dolores in dies accrescunt, dne, dies longius extenditur, ducha, animus accedit, měsíce, luna crescit, mně, proficio,

nepřátel, numerus hostium crescit; vody, flumen crescit; přibyl jsem, accessi, numerum eorum auxi; = přijíti, venire, advenire, pervenire, adesse.

přibývání, incrementum; p. a ubývání dní, incrementa et decessiones dierum.

přiválati, equo citato advehi, advolare, venire.

příč, ve rčení: na p., in transversum; e tranverso.

příčernalý, fuscus, subniger.

příčervený, rutilus, subruber.

příčina, causa; (důvod) ratio; (okolnost) res; (o osobě) auctor; hlavní p., causa gravissima; p. vnější, causa extrinsecus allata (proti in ipsa re posita); buď p. jakákoli, quidquid in causa est; není p.-y, non est, nihil est; non habeo, nihil habeo, quod, nihil est causae, cur; máš p.-u se radovati, est, quod gaudeas; co jest p.-ou, quid est causae, cur; jest toho p.-ou, hoc ab illo ortum est, eius culpa factum est; dáti p.-u, principem esse rei ordiendae; dáti p.-u k válce, bellum conflare; vzítí si jakoukoli p.-u, causam rei alicis inferre; zavdati p. u, causam alicis rei dare, praebere; auctorem esse alicis rei; to zavdalo p.-u k pověsti, inde fabula nata est, k válce, inde bellum ortum est; bez p.-y, sine causa; (maně) temere; (samochťie) ultro; v každé p.-ě, omni ex parte; v této p.-ě, hac in re; hoc in genere; z té p.-y, ea de causa; z té p.-y, že, ideo n. propterea, quod; za p.-ou, causa s gen.; ex s abl. (k označení důvodu); za tou p.-ou, ob eam rem n. causam; quare (pročez); itaque (tak tedy).

příčinění, studium; labor; (spolu-působení) opera; (úsilí) conatus; vlastním p.-ím, mea opera; jeho p.-ím, eius opera, ope; bez mého p., sine mea opera; non me auctore.

příčiniti, něco k něčemu, addere, adicere, adiungere, apponere alicui rei alqd; náhoda mnoho přičinila, fortuna multum potuit; p. pilnost, diligentiam adhibere; operam impendere ad n. in alqd; p. se, dare n. navare operam rei alicui; operam collocare in aliqua re; niti, elaborare pro aliqua re; velmi se p., omnibus rebus contendere pro aliqua re n. ut alqd fiat; p. se o válku, incumbere in bellum; p. se o to, aby, id contendere, in ea re elaborare ut.

příčinlivost, industria, sedulitas; (vytrvalost) assiduitas; navitas (jako vlastnost přirozená).

příčinlivý, navus; industrius; assiduus; sedulus; impiger.

příčiňovati v. přičiniti.

příčísti, přičítati, adnumerare; p. komu co, ascribere, tribuere, assignare alicui alqd; p. vinu, culpam in alqm conferre; za poctu sobě p. co, alqd sibi laudi dare, ducere, vertere.

přičítí se, adversari, repugnare; přičí se mi někdo, alqs mihi in visus est; přičí se mi něco, taedet me alicis rei; přičí se to mým smyslem, alqd a sensibus meis abhorret.

příčka, transtrum; lignum transversarium.

příčný, obliquus, transversus, transversarius.

přidati, něco, addere, adicere alqd; p. slávy, alicis gloriam amplificare et augere; p. srdce, mysli, animum addere, animum alicis confirmare;

p. se, (o věcech) accedere ad alqd; (o osobách) adiungere, applicare se ad alqm; p. k něčí straně, ad partes alcis transire; partes alcis sequi; p. k mínění něčímu, sequi sententiam alcis; in sententiam alcis discedere.

přídavek additamentum; accessio; (přívazek) appendix; (vrchovatost) cumulus; obdržel p., merces eius annua aucta est.

přidělati, adiungere.

přiděliti, dare, tribuere, attribuere; p. k jizdě, ad equum rescribere alqm.

přidružiti, koho, addere, adiungere, applicare alqm alcu; p. sobě, associare sibi alqm (socium) adiungere sibi alqm societate atque foedere; p. se, adiungere se comitem alcu; se dare in consuetudinem alcis; se applicare ad amicitiam fidemque alcis (hledaje ochrany); fidem alcis sequi (dávaje se v ochranu něčí).

přidržeti, koho k čemu, hortari, adhortari, incitare, impellere alqm ad alqd (faciendum); p. se koho (politicky) favere alcu; stare ab alquo; studiosum esse alcis; (jako učitele a pod.) sequi n. sectari alqm; sectatorem esse alcis; p. se čeho, adhaerere rei alcu; p. se mínění něčího, sententiam alcis sequi; ad voluntatem alcis accedere; p. se ústavy Solonovy, Solonis disciplinam tenere; nevědí, čeho se p., nihil habent, quod sequantur.

přiházeti se, fieri, usu venire; (náhodou) accidere; (z přirozené nutnosti) evenire; (nenadále) incidere; (o událostech šťastných) contingere; velké věci se zatím přihodily, magni casus intercesserunt.

přihlásiti se, nomen dare, edere, profiteri; p. se k čemu, rem sibi vindicare.

přihlédnouti, k čemu, spectare sequi alqd; (s významem péče, ochrany) videre, curare alqd n. ut, ne; providere, consulere alcu rei; (dozor míti) custodire alqm; regere alqd; p. ve všem k praktickému životu, omnia ad vitae usum referre.

přihlizeťi v. předch.

přihluchlý, surdaster; p. býti, graviter audire.

přihnati, adigere; p. se, accurrere, advolare; invadere in alqm n. alqd.

přihoda, casus; (slepá náhoda) fors; (osud) fortuna; (událost) res gesta; eventum.

přihoditi, něco, iacere, adicere alqd; p. se, v. přicházeti se.

přihodnost, opportunitas; (prospěšnost) utilitas; (příležitost) occasio.

přihodný, (přiroz. vlastnostmi) idoneus; (zařízením a přípravou) aptus; (polohou n. dobou) opportunus; (přiměřeně k poměrům) commodus; p. vítr, ventus secundus; p.-á poloha, locus opportunus, opportunitas loci; v p.-ém čase, in tempore; na p.-ém místě bitvu vésti, suo loco pugnare; přilákati nepřitele na místo sobě p. é, hostes in suum locum elicere; adv. apte, accommodate.

přihorklý, subamarus.

přihrnouti, něco, adicere alqd; p. se, confluere, concurrere.

přicházeti v. přijíti.

přicházivati, ventitare.

příchod, adventus; (vstup) aditus; (přistání) appulsus; p. jeho byl všem milý, omnibus optatus advenit; čtvrtý den po p.-u, post diem quartum, quam est ventum; potkal jej při p.-u, ei ad-

venienti obvius factus est; s p-em si pospíšiti, maturare venire.

přichozi, advena, (cizinec) peregrinus, hospes.

přichuť, míti, resipere.

přichylnost, k někomu, favor benevolentia erga aqm, k něčemu, studium alus rei; proclivitas; animus propensus ad alqd.

přichystati, něco, apparare, comparare, praeparare alqd; p. se k boji arma expedire.

přijem, acceptio; (důchod) reditus; (výnos) fructus; (výdělek) quaestus; p. státní, vectigal; p. z dolů, pecunia publica, quae ex metallis redit, namouti p.-y státní, vect galia redimere, conducere, míti veliké p.-y z čeho, magnas pecunias facere ex alqo; má hojně p.-y, victus ei abunde suppetit.

přijemnost, iucunditas, suavis, (o místnos'ech) amoenitas.

přijemný, iucundus, suavis; (půvabný) amoenus; (vitaný) acceptus; p.-ch způsobech, řeči, urbanus, facetus lepidus; comis; p.-é mravy, commodi mores; p.-é počasí, tempestas laeta; p. život, vita iucunda, suavis, dulcis; býti velmi p. habere multum suavitatis, (o věci) periucundum esse.

přijeti, pervenire; (curru naví, equo) adveni; p. na koni adequitare, rychle equo citato adveni; p. k branám, obequitare portis; přijel s vozy, vehicula perduxit.

příjezd, v. příchod.

přijímati, v. přijmouti.

přijíti, přicházeti, a) o bytostech živých: venire, advenire, pervenire, blíže p. appropinquare, adventare; často p. ventitare, do domů, domum frequentare; p. k někomu, adire, convenire alq.; p. nenadále, supervenire; p. šťastně, bene advenire; p. zpět, redire reverti; p. do nebezpečství, do rukou nepřítel, incidere in periculum, in manus hostium; p. do špatné společnosti, implicari consuetudini hominum malorum; p. do vězení, in custodiam, in vincula mitti, conici; p. ke cti, hodnostem, ad honores pervenire, honoribus augeri; p. k silám, vires colligere; p. k sobě, ad se redire; animum recipere; bona sibi colligere,

facultates acquirere, p. ke škodě damno affici, detrimentum accipere; p. k štěstí, fortunam faulricem habere; p. k úrazu, laedi, vulnerari; p. k zrušení, tolli, so vi; p. mezi lidí, in publicum prodire; p. na mizinu, ad inopiam redigi, corrumpere; p. na myšlenku in cogitationem incidere; p. na oči, in conspectum alcs venire; p. na stopu, deprehendere; p. na svět in lucem edi nemohu na to p., eius rei reminisci; non possum; na zmar p., perire, interire, corrumpi; p. něco, amittere, alqd; spoliari re alqā; iacturam facere alc rei; p. o oko, oculo capi; p. o rozum, mente capi; p. o život, necari; morte multari; vita privari, perire; p. v nenávist, invidia onerari; p. v opovržení; in contemptum venire; p. v zapomenutí, oblivione obrui; in oblivionem adduci; b) o bytostech neživých, deferri, perferri; venire pervenire; dopis přišel, literae allatae sunt; noc přichází, nox imminet; advesperascit; zimy záhy přicházejí, hiemes sunt matura; přichází mi něco na mysl, venit mihi in mentem, succurrit mihi alqd; přijde na jedno, idem est; nihil interest; přišlo na mě, facta sunt omnia quae praedixeram; mldoby na mě přicházejí, animus me deficit; strach na přišel, timor eum incessit; přichází mi něco za těžko, alqd mihi difficile est; aegre fero alqd; přišlo to již tak dalek, že, res eo deducta est, ut jak to přišlo, že, qui factum est, ut, centu míti, stare constare; p. lacino, draze, za sto talentů, constare parvo, magno, centum talentis.

přijizděti, v. přijeti.

přijmeni, cognomen; Scipio měl p. Afrikanus, Scipioni fuit cognomen Africanus n. Africano; p. dáti, cognomen indere, induere; dostal p. Spravedlivý, cognomine Justus appellatus est.

přijmouti, a) něco, accipere; (na se vzíti) suscipere, recipere alqd; (za pravé uznati) probare, expedire alqd; p. bohoslužby římské, Romana sacra suscipere; p. bohoslužbu Cereřinu z Řecka sacra Cereris de Graecia adsumere; p. jeho otroctví, iugum servitutis accipere; p. míně ní, sententiam

probare; p. omluvu, excusationem accipere; p. podmínky, accedere ad conditiones; p. podobu nějakou formam et speciem assumere; potěšení nepřijmouti, nihil consolationis admittere; p. radu, obtemperare consilio alcs; vojní přijali řeč s velikou nadšeností, milites adhortationem mira alacritate prosecuti sunt, p. výstrahu, audire monentem alqm; locum relinquere admonitionibus; národ přijímá zákon, populus legem iubet; p. za jisté, pro certo habere, putare; p. za pravé, fidem alci rei tribuere; s) p. někoho, excipere, recipere alqm; p. laskavě, clementer excipere; p. pohostinu, hospitio n. hospitaliter recipere; do města, do území, in urbem, intra fines recipere; p. mezi bohy, in numero deorum collocare; p. na milost, in gratiam recipere, in deditioem accipere; p. v. ochranu, in fidem, v. počet přátel, in amicitiam recipere, jako třetího tertium alqm ad amicitiam asseribere; p. za spojení, in societatem recipere, za měšťana, civitati n. in civitatem asseribere alqm; p. za syna, adoptare.

příkaz, iussum (obyč. pl.); (rozkaz) imperium; (nařízení) praeceptum; (vzkaz) mandatum; (vynešení vrchnosti) edictum; p. dáti imperare, iubere.

příkazání v. příkaz; p. boží, dei praecepta n. mandata; p. mravní honestum.

příkázati, prikazovati, iubere (proti větare); (z vyšší úřední zvl. vojen. moci) imperare; (svou vážností a rozumem) praecipere; edicere (o prohlášení osob úředních); prikazuji někomu, aby odešel, alqm abire iubeo; p. se mi odejíti abire iubere; p. za společníka, adiungere aliquem alci comitem; p. za rádce, in consilium dare aliqua alci.

příkazování, praecipio; v. i příkaz.

příkazovatí v. prikázati.

příklad, exemplum; (na pouče-

nou n. výstrahou) documentum; (ukázka) specimen; (vážnost) auctoritas; (podobnost) simile; p. k následování, exemplar ad imitandum propositum; p. si bráti, proponere sibi alqm exemplar ad imitandum; aemulari alqm; p. dáti, exemplum edere, prodere; dáti výstražný p.; exemplum in alqm n. in alqm statuere; p. uvéstí, exemplum offerre; exemplo uti; p. si vzítí exemplum sumere ex alqo, capere de alqo; p.-u následovati, auctorem habere alqm alcs rei; jíti za p.-em něčím, auctoritatem alcs sequi; ku p.-u; na p., at. velut; in his; po tvém p.-u, te auctore; tuo exemplo; po p.-u otcově, patrem secutus; pro p., exempli causā n. gratia.

příkládati v. přiložiti.

příkladnost života, vitae sanctitas; summa probitas.

příkladný, egregius, eximius; optimus; p.-é chování, vita sanctissima; summa morum probitas; p.-á vážnost, auctoritas; adv egregie optime; p. žítí, sanctissime vivere.

příklestí stromy, incidere arbores.

příkloniti něco, inclinare alqd.; p.-se, propensum esse ad alqd.

příklopiti, tegere, obtegere; operire.

příkop, fossa; p.-vésti, fossam facere, ducere; kolem něčeho, fossā cingere, circumdare alqd.

příkoří, res adversa; malum; maleficium; (urážka) offensio; bezpráví inuria; (potupa) contumelia; p. činiti dolorem offerre alci, a-nimum alcs offendere; inimicitiam inferre alci; na p. co činiti, impedimentum offerre alci.

příkrm, opsonium; (k masu) pulmentum.

příkročiti, accedere, aggredi ad alqd. n. alqm; p.- k dílu, rem suscipere.

příkrost, declivitas; locus praecipus n. arduus; (drsnot) asperitas; (přísnost) severitas; p. a hana, indignitates; p. chudoby, aspe-

ritas paupertatis; p. zimy, saevitia hiemis; asperitas frigoris.

příkrov, tegumentum; (na lože n. lehátka) stragulum; vestis stragula.

příkrý, (štrmý) arduus; praecipus; praeruptus; (prudký) acer; (trpký) acerbus; p. zima, hiems aspera; frigus acerbum; p. slova, aspere dicta; verba acerba; cesta jde zpříkra, via est ardua et praerupta; praerupte; ardue; acriter; aspere; acerbe; p. si vyjeti na někoho, acerbis invehi in alqm.

příkrývka v. příkrov.

příkrýti, tegere, contegere, obtegere; p. hlavu, operire caput; p. vrch nádob zlatem, summas amphoras auro operire; p. zemi listím terram foliis consternere, insternere.

příkvpapiti, accurrere; appropriare; advolare; p. na pomoc, succurrere alci.

přílákati, allicere; illicere; invitare.

přílba (kovová), cassis, idis; (kožená) galea; dáti p.-u na hlavu, galeam n. cassidem induere.

příležati (o šatech), apte haerere (corpori); bene sedere; p. k stolu (naše; seděti při stole) accumbere epulis, in convivio; dvěře nepřiléhají, fores non satis aptae sunt.

přílepek, appendix; additamentum.

příletěti, advolare.

přílězti, arreperere; stáří na nás přilézá, senectus nos obrepit.

příležitost, včubec occasio; (vhodnost) opportunitas; (možnost) potestas; (hojná možnost) copia; (usnadnění) facultas; vhodná p. tempus opportunum; causa idonea; p. se naskýtá, occasio offertur; dáti p. k čemu, occasionem dare alci, praebere alci ad alqd. (faciendum); dáti p. k bitvě, pugnandi potestatem dare alci; míti p., alci est locus ad alqd. (faciendum); míti p. s kým mluvíti, aditum sermonis cum alqo habere; p. najítí, occasionem nancisci; p. odnítí, facultatem, potestatem adimere, eri-

pere; použití p.-i, occasione uti, rychle, occasionem arripere; p. promeškati (z nedbalosti) amittere (zúmyslně) omittere, (dobrovolně) dimittere occasionem, desse occasione; při p.-i, per occasionem; occasione oblata.

příležitý, opportunus, commodus; (vhodný) aptus; idoneus; p. místo, přístav, locus, portus opportunus; v p. čas, in tempore.

přílichotiti se, se insinuare in gratiam alcs; blanditiis benevolentiam alcs colligere, gratiam sibi parare.

přílisati se v. předeek.

příliš, nimis; nimium; (velmi) admodum; až p., iusto, nimio plus; přes p., supra modum; p. dosti, satis superque; p. daleko, longius; p. dlouho diutius; p. málo parum; něčeho p., nihil nimis; ne quid nimis; ne p. veliký počet, non ita magnus numerus; bitva příliš krutá na počet bojovníčích, proelium atrocis quam pro numero pugnantium; stáří bývá samo sebou p. tlachavé, senectus est natura loquacior; p. záhy zemřítí, mature decedere; p. obšírné bylo, longum est.

přílišnost, abundantia; cumulus; (nemírnost) res immoderata; každá p. škodí, vitium est ubique, quod nimium est.

přílišný, nimius; (nemírný) immodicus; immoderatus; (neobyčejný) insolens; p.-á čistotnost, munditia nimis exquisita; p.-á dobrota, lenitas solutior; p.-á pýcha, insolentia; superbia; p.-á radost, laetitia gestiens n. exultans.

příliv, accessus maris; p. a odliv, accessus et decessus aestuum; p. nastává, aestus ex alto se incitat; p. přestává, aestus minuitur.

přílnouti, adhaerere, adhaerescere; deditum esse alci; summo studio sequi, amplecti alqm alqd.

příloha, additamentum, appendix.

příloutiti, allicere, allectare alqm
příložiti, příkládati, addere, adicere, apponere; p. dříví na oheň, igni alimenta dare; p. všecku bedlivost, omne studium, omnem ope-

ram conferre ad alqd; p. důležitost multum tribuere; p. mysl, incumbere ad v. in alqd; p. ruku, aggredi, suscipere alqd; p. vinu, culpam conferre in alqm ad alqd; p. viru, fidem habere alcu.

přiměřenost, convenientia; v. i přiměřený.

přiměřený, accommodatus; aptus; (příhodný) idoneus; (shodný) conveniens; congruens; (výhodný) commodus; (prospěšný) utilis; býti p., respondere, convenire, congruere; consentaneum esse; jest p.-á mé důstojnosti, est dignitatis meae to jest p.-é přírodě, naturae convenit; secundum naturam est; míti něco za p.-é, probare alqd.

přiměří, indutiae; čas p. minul, dies indutiarum exit, praeteriit; p. učiniti, indutias facere, inire; p. porušiti, i-as violare; p. zachovati, i-as conservare; p. zrušiti, i-as tollere.

přiměřiti, aptare, accommodare.
přiměti, movere, commovere; compellere, impellere; adducere alqm ad alqd (faciendum, ut alqd faciat); p. k odpadnutí, cogere ad defectionem; co tó k tomu přimělo, ep. 4. 1. 1.

záští ho k tomu přimělo, odio incensus fecit.
přimhouřiti oči, connivēre.

přimísiti něco, admiscere, insere alqd alcu rei; p. se do čeho, se immiscere alcu rei.

přímka, linea recta.
přímlovati se, za koho, deprecari, rogare pro alqd; supplicare alcu pro alqd; commendare alqm alcu; p. se za něco, probare alqd; hlasováním, suffragari alcu rei; p. se za návrh, legem, rogationem suadere.

přímlova, deprecatio; (hlasováním), suffragatio (zastání u soudu) patrocinium; defensio; na mou p.-u, me suadente, me deprecate; na jeho p.-u, eius precibus; na tvou p.-u mu odpustím, precibus tuis eum condonabo.

přimluvčí, deprecator; (zastance u soudu) patronus; defensor; míti p.-ého, deprecatore, administro uti; p. list, litterae commendaticiae.

přímno, recta; directe; (bez okolků) protinus; (ihned) statim; (upřímě) aperte; ingenue; (svobodně) libere.

přímorií, ora, regio n. terra maritima.

přímorský, maritimus; obyvatelé p.-ští, incolae orae maritimae.

přímost (vzrůstu), proceritas; (upřímnost) simplicitas, probitas; animus apertus; p. šlechetná ingenuus animi candor.

přímý, rectus, directus; (upřímý) simplex, apertus, ingenuus; p.-ou cestou, viā rectā n. jen rectā.

přínáležeti v. náležeti.

přinéstí, přinášeti, afferre, aggerere, apportare; zpět p. referre, reportare; čas s sebou přináší, tempus ita fert n. postulat; p. vodu, aquam petere; p. obět, hostias, victimam immolare; p. vzdělanost z Athen, deportare elegantiam Athenis; p. vzkazy, mandata deferre; p. v obět, devovere alqd; zvl. o vojínch; p. dříví, lignari, obilí, frumentari; obrok, pabulari, vodu aquari = ploditi, gignere, ferre, edere, (hojně) fundere; p. ovoce fructus ferre; země p. plody, terra effert fruges.

přinucení, ve rčení: z p. konám věc, invitus, coactus rem facio.
přinutiti, cogere alqm alqd facere; necessitatem rei ales imponere alcu; p. k útěku, in fugam vertere.
přioditi, vestire, amicare; vestem induere.

přiosobiti si v. přivlastniti si.

přiošřený, praecaeutus.

případ, res; casus (událost) res, res gesta; v tomto p.-ě, haec in re; si res ita se habet; quae si ita sunt; v obou p.-ech, in utraque re; v p.-ě tak zlém, in eiusmodi casu; v p.-ě potřebě, si quid opus est.

případnouti, připadatí, cadere, incidere in alqm; pertinere ad

alqm; (dostati za podíl), contingere, obtingere, evenire alcu; recidere, pervenire ad alqm; (zdáti se) viděti; dědictví mi připadá, hereditas mihi obvenit; království mi připadá, regnum ad me venit; ta myšlenka mi připadá, haec cogitatio subit animum; něco mi připadá, mihi in mentem venit alqd; succurrit mihi alqd; připadá mi, jako bych, mihi videor (sinf); připadá na mne, tebe, meum, tuum etc est; připadá na moudrého, sapientis est; nešťstí to připadlo na mně; ad multos pertinet illa calamitas; strach na mne připadá, terror mihi incidit; horror me perstringit.

případný, fortuitus; (vhodný) idoneus, accommodatus, opportunus.

přípamatovati v. připomenouti.

přípevniti (provazy), destinare, vincire, alligare; (uzlem) astringere; (hřebíky) figere.

přípis, ascriptio; (dopis) epistula, litterae.

přípisovati v. připsati.

přípřiti, na zdraví, propinare alcu salutem.

příplatek, additamentum.

příplatiti, připláceti, addere; plus adicere; (dražším býti) carior fieri; obilí připlácí, annona iugravescit.

příplaviti se, navi advehi; appelli ad terram.

příplaziti se, arreperere.

příplěstí, attexere.

příplouti, adnare; na lodi, navem appellere ad litus; loď příplula, navis appropinquavit, ad litus appulsa est.

přípnouti, annectere; (přivázati) alligare; (přípevniti) affigere.

přípočísti, adnumerare; p. k bohům, in numerum deorum referre; p. k učencům, inter doctos n. in doctis numerare alqm; p. za vinu, victio dare n. vertere alcu alqd; culpám rei ales in alqm conferre.

přípojení, adiunctio.

přípoiti, něco adungere, annectere, addicere, addere; (přidružiti) aggregare; (příplěstí) applicare, p. se, se adungere, se applicare ad alqm; p. se (jako spojenec) ad ales societatem se applicare; (jako záku) ad alqm magistrum se conferre; p. se k mluvě, sententiam ales sequi; p. se vzadu k vojsku táhnoucím, agmen claudere; sám s legiemi se připojil, ipse cum legionibus subsecutus est.

přípomouti, připominati, mone-re, admonere, commonefacere alqm ales rei n. de alqā re; in memoriam alqd reducere; p. si, reminisci, recordari, memoriam ales rei repetere, renovare, redintegrare; = praviti, memorare, commemorare alqd; mentionem facere ales rei; in mentionem ales rei incidere; dlouho by bylo p., longum est narrare.

přípomoutí, monitio, admonitio; (vzpomenutí) commemoratio, recordatio; (předmluva) praefatio.

přípomněti v. připomenouti.

přípouštěti v. připustiti.

přípoutati k sobě, alcu sibi devincire, adungere (obcováním, consuetudine).

přípověd, promissum; fides; obaplná p., fides data et accepta; dáti si vespolek pod přísahou p., fidem et iusiurandum inter se dare; státi k p.-i, promissum servare, persolvere; promisso stare.

přípověděti (slíbiti), spondere; (k žádosti) promittere; (sám od sebe a rád) polliceri; p. odměnu, praemium proponere.

přípozdívati se, vesperscere, ad vesperscere.

příprava, apparatus, apparatus; praeparatio; (přemýšlení) meditatio; (rozjímání) commentatio; p.-y válečné, apparatus belli; činiti p.-y k hostině, convivium comparare; epulum adornare, k útěku fugam parare, k válce bellum parare, appurare, na cestu, iter parare; bez p.-y, imparatus; bez náležitě p.-y, non satis praeparatus; bez p.-y

mluviti, ex tempore, po p.-ě ex praeparato dicere.

přípravený, paratus, praeparatus; instructus; (k boji) expeditus; p. na cestu, itineri n. ad iter ingrediendum instructus; býti p. na všecko, omnia perpeti paratum esse.

přípraviti, pripravovati *a*) něco, parare, comparare, apparare, instruere alqd; p. lék, medicinam facere n. miscere; p. pokrmu, cibos apparare; p. porážku, cladem alcuí inferre, afferre; p. koho nač, praemonere alqm de re alqā; componere animum ales ad alqd; p. koho oč, auferre alcuí alqd; spoliare, privare alqm alqā re; fraudare, defraudare alqm de alqā re; p. o hrdlo, vitam adimere; p. o rozum, ad insaniam redigere alqm; p. o úřad, movere alqm honore n. munere; p. o všechno, deturbare alqm de fortunis omnibus; evertere alqm bonis, fortunis patriis; p. o zrak, caecum reddere, oculis privare alqm. *b*) p. se (k čemu), praeparare se ad alqd; (duševně) animum componere ad alqd; meditari, commentari alqd; (oč) perdere alqd; p. se k boji, arma expedire; p. se na cestu, k válce, iter, bellum parare; p. se na řeč, orationem commentari; jsem na to připraven, non imparato mihi hoc accidit.

přípravný, ve řešení: p.-é studie konati, meditari alqd.

přípráhnouti, curra n. plaustra iungere (boves, equos).

přípsati, připsovati, ascribere; tribuere, attribuere; (ve smyslu právníkém) transcribere alcuí alqd; p. k svým, habere alqm in amicorum numero; ascribere alqm in numerum amicorum; p. knihu, librum ad alqm mittere; alcuí despondere; p. vinu, culpam ales rei in alqm conferre, transferre; bylo mu to připsáno k hrdosti, superbiae ei datum est.

připustiti něco, (svoliti) sinere (ut alqd fiat); pati (alqd fieri); non impedire, concedere alqd; p. si k srdci, inducere in animum; con-

siderare, secum cogitare alqd; p. koho k čemu, admittere alqm ad alqd; p. koho k sobě, ad se adire pati; copiam aduendi alcuí dare; nepřipustiti, introitu prohibere alqm; nepřipustiti k slovu, obloqui alcuí, interpellare alqm; býti připuštěnu, admitti; conveniendi potestatem habere; nebýti, excludi.

přiraziti, přirážeti, allidere alqd alcuí rei; (přibíti) affigere alqd (in pariete); (připočísti) adnumerare; (přijíti) venire, advenire; accedere ad (urbem); p. s lodí, navem appellere (ad litus, in portum); obilí přiráží, annona ingravescit; žita přiráží, pretium frumenti augetur.

příroda, rerum natura; natura; p. živá a neživá, animata (animalia) inanimaque.

přírodní, naturalis n. gen. naturae; p. úkaz, res naturalis; neobvyčejný ostentum; (zlý) malum; p. věda, physica, orum; ratio naturae.

přírodnina, quod natura gignit.

přírodopis, historia naturalis.

přírodozpyt, physica, orum; philosophia de naturā; investigatio naturae.

přírodozpytec, speculator venatorque naturae; rerum naturae inquisitor.

přírovnání, comparatio; (srovnání) collatio; (podobenství) similitudo.

přírovnati, comparare, conferre alqd cum alqā re; (res inter se).

přírozenost, natura; (pud) naturae vis; (mravy) mores; (vlohy) indoles; ingenium.

přírozený *a*) vrozený), innatus, insitus; *a*) naturā profectus; p. dar, ingenii vis; p. jazyk, sermo patrius; p.-á láska, amor a naturā insitus; p.-á náklonnost, indoles; p.-á poloha místa, loci natura; p.-á smrt, mors necessaria; mors naturae debita; sejíti smrti p.-ou morbo perire; debitum naturae reddere; naturae concedere; p.-á vada, vitium naturae; p. vtip, ingenium;

b) (přiměřený) přírodě) naturae conveniens; ad naturam accommodatus; p. člověk, homo agrestis, simplex; *c*) (pravý), verus, germanus; natus; p. syn, filius naturalis, legitimus, iusto matrimonio natus; p. vlas, capillus natus; p. úkaz, visum; p. způsobem secundum naturam, něco vykládati, ad naturam revocare alqd; *d*) (nutný) consentaneus; to jest p.-ě, necesse n. consentaneum est; to jest p. následek, hoc per se intellegitur; hoc, inde sequatur, necesse est, adv. naturā; secundum naturam; naturae convenienter; simpliciter.

příruční, quod praesto est; paratus, promptus; opportunus, commodus.

přírůstek, incrementum; accessio.

přírůsti, accrescere rei alcuí.

přířknouti, addicere, adiudicare; p. odměnu, palmam deferre, dare.

přísaha, iusiurandum; (vojenská) sacramentum; křivá p. perurium; p. u věrnosti skládati (králi *a* pod.) in verba n. nomen ales iurare; alqm regem consulare; p.-ou potvrditi, iureiurando firmare; p.-ou zavázati, adigere alqm iure iurando; vojiny adigere alqm sacramento); p.-ou se zavázati, obstringere se iureiurando (o vojínech dicere sacramentum alcuí); p.-ou se zavázati vespolek, fidem et iusiurandum inter se dare; pod p.-ou, iuratus.

přísahati, iurare; iusiurandum dare; (o vojínech sacramentum dicere alcuí); křivě p., peierare, perurium facere; p. dle nejlepšího vědomí a svědomí, ex animi sententia iurare; p. smrt komu, iure iurando mortem alcuí minari; p. věrnost, iureiurando / interposito fidem alcuí obstringere; in verba ales iurare; p. věrnost králi, alqm regem consulare.

přísežně, iuratus.

přísedící, (v radě) assessor, (při hostině) cossessor.

přisednouti, assidere (apud) alqm nechatí koho p., alqm iuxta se locare.

přískočiti, assilire, accurrere; = připláceti v. toto.

přísladlý, subdulcis, dulciculus; mítí p.-ou chut, dulciculo sapore esse.

přislíbiti (sám od sebe a rád) polliceri; (k žádosti) promittere.

příslíví, proverbium; staré p. praví, vetus verbum est (s ablat. inf.); státi se p.-ím, proverbii locum obtinere; dle p., ut est in proverbio; ut n. quod aiunt; vejíti v p., in proverbii consuetudinem venire.

přísluha, administer.

přísluhovati, při stole, ministrare alcuí pocula n. cenam; p. nemocnému, assidere aegroti.

příslušenství, res necessariae; (nářadí) instrumentum; (v lidech) familia; dům se vším p.-ím, domus instructa; v p.-i býti, in potestate alcuíus esse.

příslušetí, esse ales; kniha mně přísluší, liber est meus; právem, jež mi přísluší, meo iure; tvé rozumnosti přísluší, est tuae prudentiae; soudci přísluší, iudicis est; k přátelům něčím p., esse inter amicos, in numero amicorum ales; k panství něčím p., ales imperio subiectum esse; esse in ditione ales.

příslušník, meas, tuus etc.; p. rodu gentilis.

příslušný, pertinens ad alqd; (spravedlivý) iustus; (pravý) rectus; (přiměřený) commodus; (zasloužený) meritis; p.-á čest, honor debitus; p. soudeč, iudex iustus; líčení jest předmětem p.-ě, rebus verba respondent; na prvé mjestě, suo loco; v p. čas suo tempore; eleganter, decenter.

přísně, severe; graviter; acriter; aspere; p. něco bráti, rem in serium vertere; p. nakládati s kým, graviter statuere n. animadvertere in alqm; p. panovati, severo imperio uti; severum imperium in alqm exercere;

p. potrestati, graviter vindicare v. consulere in alqm; velmi p. peníze vybíratí, acerbissime exigere pecunias; p. zachování předpis, diligenter praeceptam observare.

přísnost, rigor; severitas; (drsnost) asperitas; (příkrost) acerbitas; (tvrdost) duritia; p. kázně, severitas disciplinae; p. zimy, vis, asperitas frigoris; saevitia hiemis.

přísný, durus, asper; severus, acer, acerbus; p. mrav a kázeň, morum disciplinae; p. zimy, vis, asperitas frigoris; saevitia hiemis. **přísný**, durus, asper; severus, acer, acerbus; p. mrav a kázeň, morum disciplinae; p. zimy, vis, asperitas frigoris; saevitia hiemis. **přísný**, durus, asper; severus, acer, acerbus; p. mrav a kázeň, morum disciplinae; p. zimy, vis, asperitas frigoris; saevitia hiemis. **přísný**, durus, asper; severus, acer, acerbus; p. mrav a kázeň, morum disciplinae; p. zimy, vis, asperitas frigoris; saevitia hiemis.

přísný, durus, asper; severus, acer, acerbus; p. mrav a kázeň, morum disciplinae; p. zimy, vis, asperitas frigoris; saevitia hiemis.

příspětí, přispívání (pomocí), adesse; subvenire opem ferre, succurrere alcu; auxilio venire alcu; p. penězi, praebere pecuniam; (příspěvek dáti), afferre, conferre ad v. in alqd (dle možnosti pro re sua pro facultatibus). (platný býti) valere; vim habere, proficere ad alqd; prodesse alcu; mnoho, více p., magnum momentum, plus momenti afferre; p. k slávě, magni interesse ad laudem (s akk. a inf.).

příspěvek (peněžítý), collecta; pecunia collata; stipis ipis; (k společné hostině) symbola.

příspíší si, contendere; festinare, properare; p. s čím, maturare, accelerare alqd; p. s odjezdem, maturare proficisci; viam, iter corripere.

přístání, exscensio; egressus.

přístárly, aetate provector, grandior; seniliter; p. vypadati, senili specie esse.

přístati, assistere, accedere ad alqm; (přibýti) venire, pervenire; p. s lodí (o osobách) navem n. classem appellere ad locum alqm; (vystoupiti) in terram egredi n. exire.

přístati, assistere, accedere ad alqm; (přibýti) venire, pervenire; p. s lodí (o osobách) navem n. classem appellere ad locum alqm; (vystoupiti) in terram egredi n. exire.

přístati, assistere, accedere ad alqm; (přibýti) venire, pervenire; p. s lodí (o osobách) navem n. classem appellere ad locum alqm; (vystoupiti) in terram egredi n. exire.

přístati, assistere, accedere ad alqm; (přibýti) venire, pervenire; p. s lodí (o osobách) navem n. classem appellere ad locum alqm; (vystoupiti) in terram egredi n. exire.

o vojsku escendere; exscensionem facere; p. k ostrovu adire insulam; (s lodí) appellere ad litus.

přístav, portus; do p.-u přijíti, portum capere, intrare; in portum pervenire.

přístaviště, locus ad egrendendum aptus n. delectus.

přístavěti, adiungere, adstruere alqd alcu rei; p. domy k hradbám, aedificia moenibus continuare.

přístaviti, statuere, collocare ad n. iuxta alqd; p. řebříky k hradbám, admovere scalas moenibus.

přístavné, portorium.

přístavní město, urbs portum habens; p. hráz, moles fluctibus opposita.

přístěhovalec advena; (usedlý) colonus.

přistěhovati koho, transferre alqm in locum alqm; p. se kam, immigrare in locum alqm; p. se do bytu, immigrare in domum.

přísti, nere; lanam tractare.

přistihnouti, deprehendere alqm (při zjevném zločinu, in manifesto scelere).

přistoupiti, accedere ad alqd n. alqm; (přivoliti) assentiri alcu rei; probare alqd; p. k dějinám, ingredi in historiam; p. k dílu, rem propositam aggredi; p. k mínění, sententiam ales sequi; p. k návrhu, discedere, ire in ales sententiam; sequi auctoritatem ales; p. k podmínkám, condiciones subire n. accipere; p. k straně něčí, applicare se ad alqm; transire ad partes ales; p. k úřadu munus suscipere.

přistřičiti, admovere alqd alcu rei.

přistroi, machina; p.-i obléhacími město sevítí, operibus urbem claudere.

přistrojený, vestitus; (černě) sortidatus.

přistrojiti něco, parare, apparare alqd; p. hostinu, instruere convivium; p. lodí, armare, ornare naves; p. koho, induere alcu vestem; p. se, caleamenta et vestem mutare; vestem sibi induere.

přistřičiti, admovere alqd alcu rei.

přistřičiti, admovere alqd alcu rei.

přistřičiti, admovere alqd alcu rei.

přistřešek (sloupení kryté), porticus; (ochrana proti strelám) testudo, vinea, pluteas; (útulek) tecum, hospitium, deversorium; p.-y posajouti, vineas agere.

přístup, aditus, accessus; copia adeundi, conveniendi; p. k hodnostem, aditus honorum; p. dovoliti, admittere alqm; dare alcu aditum conveniendi; nedati p.-u, aditu prohibere alqm; nedati p.-u k sobě, ad se adire non pati.

přístupný, (o místnostech) facilis accessu; apertus; těžko p., impeditus; p. býti, patere; p.-ným učiniti, patefacere locum; (o osobách) facilis; comis; všem p. quem omnes adire possunt.

přístupovati v. přistoupiti.

přisunovati, admovere (scalas ad moenia, opera muris).

přisuzovati, addicere, decernere; p. cenu primas deferre.

přisvědčiti, čemu, affirmare, confirmare; probare, comprobare; (nepopíratí) non negare; (přikývnouti) adnuere alqd; p. komu, assentiri alcu, ve všem, assentari.

přisvoičiti si, alqd suum facere; (bezprávně) arrogare, sumere sibi alqd; occupare alqd.

přístě, in posterum; posthac, postea.

přístí, futurus, posterus; venturus; proximus; p. čas, tempus insequens; p. rok, proximus annus; v p.-ích letech, his annis.

přitáhnouti, attrahere; (stáhnouti) contrahere; astringere (vincula, laqueos, calceos); p. loď háky, ferreas, harpagoes in navem incire; = přijíti accedere; appropinquare; p. do města, ingredi in urbem; p. do země nepřátelské, intrare n. invadere terram hostium; p. na pomoc, auxilio venire; subvenire, succurrere alcu; p. s vojskem k městu, exercitum propius urbem admovere.

přitáhlivý, qui ad se trahit; (přijemný) suavis; aptus ad alliciendo hominum animos.

přítí se, certare, contendere cum

přítěci, affluere.

přítel, amicus; (důvěrný) familiaris; (pohostinný) hospes; (krevní) consanguineus; (právní) patronus; (politický) qui facit cum alqō, stat ab alqō, favet alcu; jest můj nejlepší p.; utor eo valde familiariter, amicissimus meus est; jsme staří přátelé, vetus est n. intercedit inter nos amicitia; jsou o pět přátelé, inter eos gratia reconciliata est; jest p. pravdy, veritatis diligens est; není p. svárů, pacis studiosus est; býti p.-em, bono animo esse in alqm; míti za nejlepšího p.-e, habere alqm amicum fidelissimum.

přítelíček, amicus.

přítelkyně, amicitia cum alqō coniuncta; krevní p., consanguinea, alqō de re alqa; (právně) controversiam n. litem habere, lege agere cum alqō.

přítisknouti, apprimere alqd alcu rei n. ad alqd; p. pečť, anulum alcu rei imprimere; signo consignare alqd; p. k sobě, artius alqm amplecti.

přítěž v lodí, saburra.

přítížiti, koma, difficilius n. gravius facere alcu.

přítlačiti, v. přítisknouti.

přítlumiti, hlas, vocem deprimere.

přítmítí se, přitmuívá se, advesperascit, tenebrae oboriuntur.

přítomen, v. přítomný.

přítomnost, praesentia; tempus praesens; p. ducha, animi praesentia. (vzhledem k rychlému uchopení vhodných prostředků) celeritas consilii, u p.-i, za p.-i, praesens, inspectans; coram s abl.; za mé p.-i, me praesente; coram me; v p.-i něčí mluvíti, verba facere apud alqm; raduji se z vaší p.-i, gaudeo, quod adestis.

přítomný, praesens; hic; (pozemský) humanus; p. doba, haec tempora; nostra n. haec aetas; nebsa p., absens; me, te etc absente; přítomní, qui adsunt; auditores n. spectatores; býti p. adesso, interesse alcu rei; (jako livák) spectare alqd.

přítovaryšiti se, se applicare alcui; se dare in consuetudinem alicui;

přitrhnouti, kam, venire, advenire, pervenire; accedere ad alqm n. alqd.

přitrž, intermissio; p. učiniti, comprimere, reprimere, boji certamen dirimere; bez p.-e, uno tenore; perpetuo; continenter; válka trvala bez p.-e 10 let, bellum decem annos continuos gerebatur; bez p.-e něco činiti, non interrumpere alqd; bez p.-e táhnouti, iter non intermittere.

přituliti se, applicare se ad alqm; (lísatí se) blandiri alqm.

přítulnost, (z důvěry) fidelitas; (úlisnost) blanditia.

přítulný, fidelis; (lísavý) blandus; (úslužný) officiosus.

přítužiti, adducere alqd; p. trest, poenam augere.

přiučiti někoho čemu, docere alqm alqd; (zvykáním) assuefacere alqm alqā re; p. se čemu, addiscere alqd.

přivábiti, attrahere, allicere, allectare alqm ad alqd; p. koho kam, deducere alqm in locum alqm.

přiváděti v. přivésti.

přival, imber; (ženoucí se voda), torrens; nenadálý p., imbres repente effusi.

přivaliti, něco, advolvere alqd; p. se, irruere, incitari; proud se přivádí, aestus se incitat; množství vody se přivádí, vis aquae incitatur.

přivázati, přivazovati, alligare, deligare, (vzadu) religare; p. loď, navem ad terram religare; p. plachtu k stěžňům, vela ad malos destinare.

přivázeti v. přivéztí.

přivéstí, přiváděti, ducere, adducere, perducere, zpět reducere; (pohnouti) movere, impellere alqm ad alqd n. ut; p. ke konci, efficere, perficere, conficere; p. koho, introducere alqm apud alqm; adducere alqm ad alqm; p. svědky, te-

stes proferre, producere; p. do nebezpečnosti, in discrimen ducere; p. do nesnázi, in angustias adducere; p. k svému mínění, ad sententiam suam perducere alqm; p. ke škodě ztrátě, damnum n. detrimentum infera agrestique vita ad humanum cultum civilemque deducere; p. k lepšímu způsobu, ad meliorem rationem revocare; p. na jiné mínění, meliora docere alqm; p. na lepší myšlenku, in meliorem cogitationem inducere alqm; p. na pokraj záhuby, in extramum casum deducere alqm; p. pod svou moc, in potestatem, in ditionem potestatemque redigere alqm; p. v nouzi, ad rerum omnium inopiam redigere, bonis evertere alqm; p. v poslušnosti, ad officium reducere alqm; p. v záhuby, perdere, pessundare alqm; stát, rem publicam evertere; p. v zapomenutí, alqm in oblivionem rei alics adducere; přivéstí to daleko magna consecutus est.

přivětivost, comitas, affabilitas; (svornost) urbanitas; (laskavost) benignitas; p. k hostům hospitalitas.

přivětivý, comis; (dvorný) urbanus; (úslužný) officiosus; (laskavý) benignus; (hovorný) affabilis; (vzdělaný) humanus; p. k podřízeným facilis, communis; vlídné a p.-é oslovení, comitas affabilitasque sermonis; adv. comiter; humane; benigne.

přivéztí, něco advehere, subvehere, supportare alqd; p. zboží invehere, importare merces; zboží odjinud přivezené, merces adventiciae; p. se, curru, navi advehi.

přivínouti něco, involvere alqd circum alqd; p. se, v. přítuliti se.

přivítání, salutatio; (více osob) consalutatio.

přivítati, salutare, salvare inbere alqm; p. přivětivě, benigne salutare, nepřekně male excipere alqm.

přivlastniti komu něco, addicere alcui alqd; p. si, vindicare (neprávě) arrogare, sumere sibi alqd.

přivléci, attrahere.

přivolati, advocare, ad se arcessere; p. zálohy, subsidia arcessere; p. na pomoc, alqm auxilio vocare.

přivolení, consensio, consensus; bez mého p., me adversante; iniussu meo; s mým p.-ím, me consentiente n. probante.

přivolití, consentire alcui rei, ad alqd; admittere, probare, assensu suo comprobare alqd; p. k podmínkám, ad conditiones accedere, (nerad) descendere.

přivoz, přivážení, invectio, subvectio; p. špíže commeatus.

přivozné, portorium.

přivrženec, sectator; studiosus alics; (politický) qui sentit cum alqō, stat ab alqō; favet partibus alics; p.-i Iugurthovi, fautores, ministri Iugurthae; p.-i, Katilinovi, socii Catilinae p.-i Manliovi, turba Manliana; p.-i Mariovi, Pompejovi Sullovi, Mariani, Pompeiani, Sullaní; p. strany lidové, populares; strany šlechtické, optimates; p.-i v učení, discipulus qui auctoritatem alics sequitur; p.-i Pythagorovi, Sokratovi, a pod., Pythagorei, Socratici etc; býti p. něčí (politický), alcui deditum esse, favere alcui, sequi alqm, (v učení) sectari alqm, sectatorem esse alics; býti p. náboženství křesťanského, Christianae legis studiosum esse.

přivtěliti, addere, adicere, adiungere; p. k panství, dicionis facere alqd; p. eizi vojsko k svému; auxiliares copias exercitui immiscere.

přivyknouti, přivykati, assuescere n. assuefieri re alqm n. alqd facere.

přivyknutí, assuetudo.

příze, fila; linum.

přízemí, pars aedificii, quae est plano pede.

přízeň, gratia; (věnovaná) favor; studium; benevolentia; p. lidu, auram popularis; favor populi; p. posluchačů, assensio coronae; p.-ě dcáti, gratiam inire apud alqm n. ab alqō; dřívější p.-ě dojíti, in an-

tiquum locum gratiae restitui; p. míti, gratia, opibus, auctoritate valere n. florere apud alqm; p. prokazovati benevolentiam alcui praestare, in alqm conferre; p. lidu vyhledávati, ventum popularem quendam in alqā re quaerere; p. si zjednati, conciliare, colligere sibi benevolentiam, favorem, alics; p.-í při vinouti k sobě, benevolentia alqm complecti n. prosequi; o p. se připraviti, effundere, perdere gratiam alics; o p. státi, gratiam alics sibi quaerere, sequi, dūr. aucupari; po p.-i lidu bažiti, gratiam populi quaerere, se sháněti, auram popularem captare; v p.-i býti, gratiosum esse alcui n. apud alqm, přízeň osudu prospero flatu fortunae uti; býti v dobré p.-i, esse in gratia apud alqm; ve p. přijíti, in gratiam apud alqm venire; = přibuzenství, propinquitas, cognatio, affinitas; celá p. omnes necessarii; jsem z p.-ě něčí, cognatus sum alcui, cognatio mihi est cum alqō.

příznak, signum; indicium; nota (odznak) insigne.

příznání, confessio; (příhláška) professio.

příznati, přiznávati, eo komu, addicere, adindicare alcui alqd; p. se, fateri alq; (nuceně) confitēri, (bez nucení) profiteri alqd; p. se k nějakému učení, profiteri se disciplinae alics esse addictum; p. se ke křesťanství, profiteri se esse Christianum.

přízivec, fautor; studiosus alics. **příznivý**, (o osobách); favens; faustus; (přátelský) amicus; (laskavý) benevolus, benignus; (milstivý) propitiuus; (oddaný) studiosus; p. býti, favere; p.-ou odpověď dáti, benigne respondere; (o věcech) secundus; commodus; opportunus; p.-á doba, poměry, temporis, remum opportunitas; p.-é počasí, tempestas idonea; p.-á poloha, opportunitas loci; p. ítr, ventus secundus n. prosper; vše bylo nepříteli p.-é, omnia pro hoste e-

rant; na p.-ém místě bojovati. suo loco pugnare: za p.-ých znamení, faustis ominibus: benevole, amice: apte, commode, opportune: p. ležeti, opportuno loco situm esse: p. vyslechnouti, auribus secundis accipere alqm: příznivěji souditi, aequiore animo iudicare alqd.

přízpůsobiti, něco k čemu, aptare, accommodare alqd ad alqd n. alcuí rei: p. slova k myšlénkám, verba ad sensus accommodare: p. něco obyčejné chápatosti, accommodare alqd ad intelligentiam communem: p. se, conformare se ad alqd.

přízrak commentum: visum.

přízvuk, sonus vocis.

přízvukovati, assentiri, astipulari alcuí.

příživník, parasitus.

přízlivý, subflavus.

psací, scriptorius.

psanec, exsul: patriā electus, ex-pulsus: proscriptus.

psaní, (konání písčieho) scriptio: (co napsáno) scriptum: (list) litterae, epistula: p. poslati, mittere epistolam ad alqm: p. zapečetiti, obsignare epistolam.

psátí, scribere: pěknú p., bene n. eleganter scribere, litteras exarare: p. knihu o něčem, librum de alqā re conscribere, conficere: p. v řeči nějaké, linguā alqā uti: p. si litteras dare et accipere: p. se, alcuí est nomen (s nom. n. dat.): p. se odkud, ortum, natum esse ex alquō.

psí, caninus: p. dní, dies canicularis: p. hvězda, canicula: Sirius: p. život víta turpis.

psí, ve rčení: ve p. býti, in miseria esse n. versari: ve p. přijíti, in miseriam incidere.

psík, canicula: catulus, catellus.

psota, miseria: res afflictæ: fortuna misera.

pšenice, triticum.

pšeničný, triticeus: p.-é pole, ager tritico constitus.

pštros, struthiocamelus.

ptactvo, aves.

ptáček, avicula: metaf.: chytrý p., homo astutus, versutus.

ptačí, gen. avis n. avium: p. let, volatus avium, p. klec, aviarium: cavea: p. lep, viscus: p. lov, čižba, aucupium: p. síť, rete aviarium: dle p.-ího letu prorokovati, augurium capere.

ptáčník, auceps, cupis: aviarius.

pták, avis: (okřídlenec) volucris: metaf. pěkný: p., homo lascivus, callidus.

ptakopravectví, augurium: auspici-um.

ptakopravec, augur: auspex, icis.

ptaní, interrogatio: quaestio.

ptátí se, quaerere alqd ex n. ab alqō: interrogare (úředně) rogare alqm alq: (vyzvídati) percontari alqd ex alqō n. alqm de re alqā: p. se na mínění, sententiam rogare: p. se o radu, consulere alqm de re alqā: p. se po kom, quaerere, requirere alqm.

pučeti, gemmas agere: stromy pučí, arborea, gemmae proveniunt.

puď, impetus: (chtí) appetitus: instinctus (pobídka) impulsus: p. přirozený, appetitus, naturae vis: p. smyslný, sensus: přirozeným p.-em, secundum appetitum naturae: z přirozeného p.-u něco učiniti, naturā duce alqd facere.

půda: solum: terra: (prst) humus: (pozemek) fundus: ager: pevná p., solidum: p. pískovitá, kamenitá, solum arenosum, calculosum: = hůra, tabulatum: p. na obilí, granarium: p. na seno, fenilia, um.

pudítí, impellere, incitare.

púdorys, descriptio.

púhon vydati, in ius, in iudicium vocare.

púhonný, ve rčení: žalobník dostal právo p., actio data est.

puch, malus odor.

puchřeti, putrescere.

puchř, pustula.

púčený, mutuus.

púčítí, mutuam dare, commodare alcuí alqd: p. peněz, (bez úroku) credere alcuí pecuniam (na ú-

roky) pecuniam fenori dare: pecuniam fenore occupare: p. si navzájem stříbrného náčiní, mutuo argentib. uti.

púčka, mutuatio: pecunia credita: creditum: p. učiniti, versuram facere.

pukatí, rumpi, dirumpi, o zemi dehiscere: srdce mi puká bolestí, žalostí, dirumpor dolore, summa misericordia commoveor.

puklina, rima: fissura.

puknouťi v. pukatí.

půl, půlka, dimidium: dimidia pars: (o penězích a pod.) semis, issis: p. cesty dimidium spatium: p. člověka a p. zvířete, ambigua hominis et belluae forma: p. chleba, semis panis: p. jitra pole, semis agri: p. léta, spatium semestris: sex menses: p. lokte dlouhý, semipedalis: p. stopy, semipes: každého p. léta, sexto quoque mense: do polu, do polou, mrtev, semianimis, semivivus: do pola spálený semivivus: u sloves stačí předpona dis: do polou roztítí, disseccare: v půli, mediis: v půli uchopiti, alqm medium arripere: v půli cesty, medio itinere.

půldruhý, semialter: unus et dimidia pars: p.-ého střevice dlouhý, sequipedalis.

púlití, bipertire, in duas partes dividere.

púletí, sex menses.

púletně, sexto quoque mense.

púletní, semestris.

púlměsíć, luna dimidiata n. dimidia.

púlnoc, media nox: (sever) septentriones: po p.-i, de media nocte.

púlnocní (o čase) mediae noctis: (severní) septentrionalis: p. strana, latus septentrionale: p. vítr, ventus a septentrionibus oriens: boreas.

púlostrov, peninsula.

púls, pulsus venarum: p. jde, venae micant.

púntík, punctum.

púpek, umbilicus: (ve štítu), umbro, onis.

púpen, pupenec, gemma.

púsobení, vis: (účinek) tactus (sollis): (vážnost) auctoritas: (oblíbenost) gratia: (moc) opes: blahodárné p., opera salutaris: škodlivé p., vis pestifera: úřední p., muneris officia: míti p. na koho, pertinere ad alqm: jeho p.-ím, eo auctore: bez vnějšího p., sine ulla vi externa.

púsobíště, campus: locus: (úřad) munus: procuratio: provincia: stát podává rozsáhlé p., magnus est in re publica campus.

púsobitel, effector.

púsobiti, něco, facere, efficere, afferre alqd: auctorem n. causam esse alic rei: p. bolest, dolorem alcuí, afferre: p. škodu, calamitatem inferre: p. k tomu, aby, id agere, contendere, ut: p. v něco, magnam vim habere in alqd: magní momentū esse ad alqd: multum valere, multum momentum afferre, pertinere ad alqd: p. blahodárně, prodesse: p. škodlivě obesse: poněkud v někoho p., alqd valere in alqm: p. v lid, movere, afficere animos hominum.

púsobivost, vis, efficacitas.

púsobivý, efficax: valens: (účinný) praesens: (mocný) potens.

púsobnost, effectus: v. i. púsobíště, biště.

púst, ieiunium: den p.-u, dies ieiunii

pústina, pusta, solitudo: loca deserta, inculta: regio deserta.

pústítí, pouštěti a) trans.: mittere, dimittere alqm: pust mne, sine me: p. hněv, odium abicere, depocere: p. kořeny, radices agere: p. kořist, vítězství, dimittere praedam, victoriam: p. loď do vody, navem deducere: p. nadějí v útěk, desperare fugam: p. nepřítelē do města, hostem in urbem accipere: p. otroka na svobodu, servum manu mittere, libertate donare: p. pověst o čem, rumores spargere: p. před sebe, aditum, copiam audeundi dare

alci; p. strach, timorem alci in-
cere, incutere; p. ze žaláře, e-
custodia emittere, vinculis solvere
alqm; p. žilou venam secare; p. se,
koho n. čeho, relinquere, omittere,
praetermittere alqd; p. se daleko,
longius ire n. intrare audere; p. se
do koho, impugnare, aggredi, in-
vadere alqm; p. se do čeho, inci-
pere; suscipere, instituere; moliri
alqd; nepustiti se do čeho, asper-
nari, removere alqd; p. se do hád-
ky, controversiam intendere; p. se
do obchodu mercaturam facere; p.
se do řeči, colloquium cum alqō
instituere; p. se do vyjednávání,
condiciones ferre et audire; p. se
do zápasu, ad pugnam descendere;
p. se někam, proficisci, iter ingre-
di; p. se přes něco, transire alqd;
p. se přes moře, navigationi se
committere; p. se v boj, conflige-
re; pugnam committere; proelium
inire; v rozhodný boj se p., acie
decernere; p. se v proud života,
se civilibus fluctibus committere;
p. se ve válku, bellum, arma infer-
re; p. se v zápas, certamen inire,
suscipere; p. se za kým, insequi,
persequi alqm; instare alci; cap-
tare alqd; p. se za kořisti, za roz-
košemi, praedam, voluptates secta-
ri; b) intrans: solvere, liquescere;
led pouští, glacies solvitur, dilabi-
tur.

pustošení, vastatio, depopulatio.
pustošiti, vastare, devastare; po-
pulari, depopulari.

pustota, vastitas, solitudo.

pustý, vastus, desertus; (nezdě-
laný) incultus; p. člověk, homo dis-
solutus; země leží p.-á, terra cultu
vacat.

půlka (svár), altercatio, iurgium,
rixa; (bitva) pugna, certamen, pro-
elium.

putování, iter; migratio; pere-
grinatio.

putovati, migrare; proficisci; iter
facere; (toulati se) peregrinari;
obíre (urbes, loca); p. mnohými ze-
měmi, multas terras peragraré.

půvabnost, (o místech) amoeni-

tas; (příjemnost) suavitas; (lad-
nost) venustas; (sladkost) dulce-
do; p. v řeči, lepos; p. míti do se-
be, valde placere; ta věc má pro
mne velikou p., eius rei dulcedine
magnopere moveor; nemá p.-i, ni-
hil voluptatis ea res mihi affert.

půvabný, (v krajínách) amoenus;
(o těles. krásě) venustus; (lichot-
ivý) blandus; (příjemný) suavis;
dulcis p. sloh, speciosum dicendi
genus; má ve svém jednání mnoho
p.-ého, morum facilitate sermo-
numque iucunditate mirifice homi-
num animos oblectat; adv. blande,
suaviter; amoene, venuste.

původ, (příčina) causa; opera; o
osobě auctor; (počátek) principium;
(zdroj) origo; (rod) genus; p.
slova, vis, origo verbi; býti p.-em
čeho, auctorem esse ales rei; míti
p. (v osobách) originem trahere
genus ducere ab alqō; ortum esse
ab alqō; (o věcech) ortum, pro-
fectum, ductum esse ab alqā re.

původce, auctor, effector; (strůj-
ce)machinator; (vynálezce) inven-
tor; (zakladatel) conditor; p. míru,
pacis conciliator, interpres; k zá-
měru, války, princeps consilii, belli
inferendi; p. zločinu, sceleris au-
ctor n. molitor; p. všeho zla, om-
nium malorum seminator; býti p.-
em čeho, auctorem esse ales rei.

původkyně, auctor; effectrix;
mater.

původně, principio, initio; a pri-
ma origine.

původní, primus, principalis; (dřív-
ější) pristinus, prior; p. příčina,
causa prima; p. opis, exemplar.

původnost, proprietas; indoles
nativa; inventionis felicitas.

pych, (nadutost) superbia, insolentia;
spiritus; (násilí) violentia;
p. provéstí nad kým, vim alci in-
ferre; p. zkrotiti, spiritus n. animos
ales frangere; z p.-u, insolentiā
exsultans; superbiā elatus.

pýcha, superbia, insolentia; (nád-
hera) sumptus effusi, luxuria, (nač-
kdo je pýšný) laus, gloria, decus;
p.-u odložiti, superbiam ponere, ab-
icere; spiritus remittere; jest mo-

jí p.-ou, est decus meum; bohatství
jest jeho p.-ou, in divitiis maximam
gloriam ponit; p.-ou se nadýmáti,
superbire.

pykáti, paenitentiam agere; py-
kám toho skutku, huius facti n. hoc
fecisic n. quod hoc feci, me paeni-
tet; p. čeho, smrti, capite poenas
ales rei luere.

pyramida, pyramis, idis.

pýřiti se, erubescere; (styděti se)
pudore affici.

pysk, labrum.

pýšnit se, superbire; insolentius
se efferre; magnos spiritus sibi
sumere; p. se čím, gloriari alqā re.

pýšný, superbus; (vypínavý) ela-
tus; (nadutý) arrogans; (zpupný)
insolens; p. býti, superbire; p. se
státi, spiritus sumere; inflari; ef-
ferri; superbe, insolenter, arrogan-
ter.

pytel, saccus; (velký) kožený)
culeus.

Ráčiti, velle, placere; dignari;
rač mi dáti, velim mihi des; račte
přijíti, veni, quaeso; čehož rač
nás Bůh uchovati, quod Deus a-
vertat; račil to říci, placuit ei di-
cere; = žádati, appetere, expete-
re; cupidum esse; míti, co hrdlo
račí, abundare, affluere omnibus
rebus.

rád, libens, volens, non invitus;
laetus; libenter; animo alacri, fa-
cile; též solere; r. býti čemu, dele-
ctari, gaudere alqā re; nerad býti,
moleste, aegre ferre; r. obcovati
s kým, delectari consuetudine ales;
r. poslouchati, audiendi studiosum
esse; r. trpěti, facile, non moleste
ferre, sustinere; buď r. že si ne-
nařikám, satis habeas me non con-
queri; r. bych věděl, scire velim;
r. bych byl, kdybys co možná brzy
ke mně přišel, velim te ad me quam
primum venire.

rada, consilium; (razení se) con-
sultatio, deliberatio; (prostředek)
ratio; via; auxilium; remedium; r.
obecní, senatus; r. vojenská, consi-
lium (militare); dobrá r. jest dra-
há, omnia consilia frigent; dobrá

r. není zbytečná, moneri non est
inutile; moudré r.-y, consilium pru-
dentiaque; nevím r.-y, consilia mea
torpent; nevím jiné r.-y, aliam
rationem non invenio; nevím si r.-y,
haereo, haesito; consilii sum inops;
nescio, quid faciam aut quid consi-
lii capiam; poslechnouti r.-y, se-
qui consilium; neposlechnouti r.-y,
spernere consilium; r.-u bráti s kým,
consilium inire; r.-u, míti, consilium
habere (s náčelníky, principum);
r.-ou býti, auctorem esse ales rei,
suadere alci; r.-ou i skutkem
podporovati, consilio et re iuvare;
dle tvé r.-y, na tvou r.-u, tuo consi-
lio; te suadente; te auctore; do
r.-y, voliti, in senatum legere; k
r.-ám tajným se scházeti, coetus n.
conventus clandestinos habere; o
r.-u se tázati, consulere alqm; v
r.-u vejíti, consilium petere ab
alqō; = radní pán, v Římě sena-
tor, jinde decurio; radové v Římě,
patres, patres conscripti; senato-
res.

rádce, suavor; auctor (consilii);
consultor; stálý r. consiliarius; con-
siliarum minister; býti r.-em, consi-
liis suis alqm regere, iuvare;
dáti komu koho za r.-e, dare alqm
alci in consilium.

raději, potius; magis; libentius
r. chití, malle.

raditi, komu, suadere alci; con-
silio iuvare alqm; dobře r. komu,
bona consilia alci dare; r. k čemu,
auctorem esse alci ales rei;
suadere alci alqd, ut, ne faciat
alqd; neraditi k čemu, dissuadere
alci alqd; avocare alqm a re alqā;
r. se, consilium habere, s kým de-
liberare n. consultare cum alqō de
re alqā; spolu se r., consilia inter
se communicare, r. se o modlit-
bách děkovných, supplicium decer-
nere.

radkyně, consultrix;

radlice, vomer, eris.

rádlo, aratrum.

radní, dūm, curia; r. pán sena-
tor; r. sluha, viator, apparitor.

radnice, curia.

radný, ve rčení: nemí radno, non potest suaderi; nemí r. tam jítí, ille locus infestus, parum tutus est.

radost (tichá, vnitřní), gaudium; (hlásitá, vnější) laetitia; (veselá mysl) hilaritas; pln r.-í, gaudiis refertus; laetitiā elatus; dovršiti r., cumulum gaudii alcuí afferre; míti r., gaudio affici, laetitiam capere ex alqā re; delectari, gaudere alqā re; způsobiti r., laetitiā, gaudio afficere alqm: býti uchvacovánu r.-í, gaudio, laetitia efferri; dováděti r.-í, laetitia gestire; plesati r.-í, gaudio, laetitia exsultare; s r.-í, laetus.

radostný, laetus; hilaris; gaudiis refertus; iucunditatis plenus; r. den, zpráva, dies, nuntius laetus; v r.-ém vytržení, laetitia gestiens n. elatus; laete; laeto animo.

radovánky, (deliciae; voluptates; dies laeti; (hody) convivium laetum.

radovati se, (vnitřně) gaudere; (zevně radost jevití) laetari (kochati se) delectari alqā re; nadmíru se r., effusae laetitiae se dare; velice se r., magnam laetitiam percipere ex alqā rē; v srdci svém se r. in sinu gaudere; vše se raduje, plena sunt omnia laetitiae.

ráhno, pertica, dlouhé longurius, u lodi antenna.

rachot, strepitus; (hukot) fremitus; (hlomoz) sonitus (praskot) fragor.

rachotiti, strepere; strepitum movere; crepare; hrom rachotí, tonat.

ráj (rozkoš, krajina) locus amoenissimus.

rájský, amoenissimus; beatissimus.

rak, cancer, cri.

rakev, arca.

rákes, arundo; (síti) canna.

rákosi, arundinetum.

rákosný, arundineus; arundinaeus; cannus.

rám, margo, inis.

rámě, brachium, k označení síly, lacertus; (plece) humerus, u větších

zvířat armus; vzíti na r.-o, efferre alqm in humeros; tollere alqm humeris; metaf.: nositi na obou r.-ou, stare ab utraque parte; přes r.-a hleděti, alqm se inferiorem putare; alqm contemnerē, parvi facere,

ramenáč, vir latis humeris.

ramenář, homo bilinguis; qui utriusque parti favet.

ramenatý, latis humeris.

rameno, v. rámě.

rána, raniti, ranní (metlou a pod.) verber: (mečem, kopím) ictus; (plochou rukou) alapa; (pěstí) colapbus; r. na prsou, vulnus adversum; r. na zádech, vulnus aversum; r. osudu fortunae ictus; calamitas; damnum; r.-ě osudu býti vydánu, fortunae telis propositum esse; r.-u dáti, plagam infligere, do hlavy caput percute-re; r.-u dostati, plagam accipere, verberibus affici; ictu vulnerari; r.-u obvázati, obligare vulnus; jednou r.-ou, uno ictu; s.-ou morovou omráčený, sidere ictus; od r.-y zmřítí, ex vulnere mori; mimo r.-u býti, extra telí ictum esse, stare; na r.-u přijítí, in telí coniectum venire; na r.-u vydati, obicere; na r.-ě býti, sub ictu esse; obiectum, expositum esse alcuí.

ranec, pera.

raněný, vulneratus, saucius.

raniti, vulnerare, vulnere afficere; vulnus inferre, infligere alqm; sauciare; r. koho do hlavy, caput ales vulnerare; r. těžce, grave vulnus infligere; smrtelně býti raněnu, mortiferum vulnus accipere.

ranní, matutinus; r. návštěva, salutatio matutina

ráno, mane; tempus matutinum; dnes r., hodie mane; do bílého r.-a, ad ipsum mane; od r.-a, a primo mane, k r.-u, sub lucem; odložití na r., differre in crastinum diem; časné z r.-a, primo mane; prima luce.

ranný, maturus; praematurus; praecox.

ratolest, surculus; (vzhledem k

svěžesti) frons, dis; (větev) ramus; r. palmová, palma; r. posvátného stromu, verberna; r. vinná, ralmes, itis; r. rodiny familia.

ráz, (rána) ictus; (znamení mince), signum, imago; forma (způsob) ratio, habitus; (v ohledu mravním) ingenium, indoles, natura; mores; povaha a r., idoles et natura; člověk starého r.-u, homo priscae fidei et probitatis; člověk obyčejného r.-u, homo vulgaris, unus e multis; téhož r., eiusdem generis; lidé jeho r.-u, similes eius; jedním r.-em, uno impetu, repente: extemplo; subito.

raziti, (cestu) viam munire, face-re; ražená cesta, via trita; iter commodum; r. si cestu k slávě, viam sibi facere ad gloriam; r. komu cestu, dare alcuí aditum ad alqd; r. peníze, signare pecuniam.

ráznost, (neohrožené provádění) virtus; (statnost) fortitudo; (důraznost) gravitas; r. v rozhodování, celeritas consilii.

rázný, gravis, fortis; (prudký) vehemens; (k činu hotový) acer; (podnikavý) strenuus.

rčení, locutio; dictio; sermo.

rdění, rubor.

rdítí se, rubere, rubescere.

rdousíti, trucidare.

rejda, statio navium.

rejdiště, campus, pro zápasy, palaestra, arena, gymnasium.

rejdití, huc et illuc cursare.

rejd, obyčejně pl.: r.-y, demagogické, buřičské, concitatio popularis; artes populares; r.-y politické, motus; r.-y rozpustilé, lascivia; r.-y tajné, artes obscurae, malae.

rejsek, sorex, icis m.

rek, vir. fortis, heros; starý r., senex fortis; statečný r., vir fortissimus; divadelní r., persona prima.

rekovnost, animis fortis; (mužnost) virtus; (velikomyslnost) magnitudo animi.

rekovný, (fortissimus, invictus; r. čin, forte ac memorabile facinus; res praeclare gesta; po r.-ém od-

poru, postquam fortissime se defenderunt.

rekyně, mulier fortissima.

reptání, fremitus, murmur; murmuratio; (hulákání) vociferatio.

reptati, fremere; vociferari; (stěžovati si) queri de alqā re.

republika, res publica libera.

republikán, amicus, civis, rei publicae liberae.

republikánský ve rčení: zřízení r.-é, forma rei publicae liberae; r.-é smýšlení, libertatis communis studium.

re, labrum; labium; (ústa) os, oris.

réva, vitis.

revoluce, rei publicae conversio n. commutatio; (odboj) seditio.

revolucionář, homo seditiosus, turbulentus; homo novarum rerum cupidus.

revoluční, seditiosus; r. snahy, nova consilia.

révonosný, vitifer.

rez, (na rostlinách) rōbigo, (na železe) aerugo, (na mědi) aerugo, inis.

rezavětí, robiginem trahere; robigine obduci, corripí.

rezavý, robiginosus, aeruginosus.

rmoutiti, koho, dolere, maerere afficere alqm; aegritudinem n. dolorem afferre alcuí; rmoutí mne, molestum mihi est, aegre fero; r. se dolere, lugere, maerere; angi; dolore affici; dolorem capere ex alqā re.

robotá, labor; (služebnost) servitium.

robotárna, ergastulum.

robotný, laboriosus, multi laboris; (otrocký) servilis.

robotovatí, laborare; servire.

ročně, quotannis; singulis annis.

roční, annuus; annualis; (rok starý) unius anni; unum annum natus.

rod, vūbec origo; ortus; (kmen) genus, gens, stirps; locus; r.-em Říman, natus Romae; Romā oriundus; genere n. natione Romanus; z dobrého r., loco honesto, z nízké-

ho humili loco natus; z Herkulova r.-u, ex progenie Hereulis.

rodák, popularis.

rodič, procreator; generator; parens; odkud jsi r., cuias (tu) es?

rodička, mater n. parens; genetrix.

rodilý, v. rod.

rodina, (manželka i s dětmi) coniunx et liberi mei, tui etc; (rodiče, děti i čeleď) familia; domestici (dětí) liberi; r. královská, domus regia; člen r.-y, homo de alce stirpe; mítí četnou r.-u, multos habere liberos.

rodinný, domesticus; gentilis n. gentilicius, familiaris; r.-é jmění, pá. familiaris; r.-á záležitost, r. domestica.

rodítě, urbs patria; patria.

roditi, koho, co, parere, partum edere; gignere, generare alqd; (o zemi itd.) fructus ferre, edere, hojně fundere; rozen natus, ortus (ab) alqd; rození Peršané, qui in Perside nati erant; r. se nāsci, o plodech; crescere, provenire; obilí dobře se tu rodí, frumentum hic laete provenit.

rodný, (téhož rodu) gentilis; (vlastní) germanus; r.-é město. urbs patria; r.-á sestra, soror germana n. ex iisdem parentibus nata.

rodokmen, stemma; familia.

rodopisný, ad originem et propagines gentium pertinens.

rodový znak, generis insigne.

roh, cornu; (kopyto) ungula; (úhel) angulus; na r.-y vzíti, cornibus petere.

rohatý, cornutus.

rohový, corneus.

rohožka starea; (pokrývka) teges, etis.

roi, examen.

roiiti se, (o včelách) examen apium exit

rok, (lhůta) dies (constituta, dicta); (doba roční) annus; anni spatium; r. k dostavení se před soudem, vadimonium; r. k placení pensio; r. přestupný, annus intercala-

ris; r. vojenské služby, militiae tempus; stipendium; minulého r.-u, anno ante; anno proximo n. superiore; anno praeterito; příštího r.-u ad annum, anno insequenti; do r.-u, intra annum tempus; rok od r.-u, sigillis annis; quotannis; ku konci r.-u, anno exeunte; na počátku r.-u anno ineunte; po r.-e, anno post, anno interiecto n. exacto; přáti k Novému r.-u, novum annum alcei gratulari; jest tomu více než 20 r.-ů, amplius sunt (quam) viginti anni n. viginti annis.

rokle, locus praeruptus; (propast) fauces.

rokování, colloquium; pactio; actio; v r. se pustiti, conditiones ferre et audire.

rokovati, agere; deliberare cum alqo de re alqā (dávody) disputare, disserere alqd n. de re alqā; (rozmlouvatí) colloqui cum alqo de re alqā.

role v. pole.

role (herce divadelního), partes; persona; hráti r.-i nějakou, partes n. personam alce agere; provésti r.-i, partes alce defendere n. tueri; převzítí r.-i, suscipere personam n. partes; hrál při tom velikou r.-i, magna in ea re fuit auctoritas eius.

roličko, agellus.

rolnictví, agricultura; agrorum cultura; zanášeti se r.-ím agrum colere.

rolnický, rusticus, agrestis.

rolnička, tintinabulum.

rolník, agricola.

román, fabula Romanensis.

roniti slzy, lacrimare; lacrimas effundere.

rosa, ros, roris m.; r. padá, rorat

rostlinstvo, ea, quae terra gignit.

rostlina, planta; (zelina) herba; (květina) flos.

rošt, crates ferrea; craticula.

rota, turba, manus, caterva; grex (oddíl vojska) cohors, mensi oddíl pěchoty, manipulus, jizdy, turma; po r.-ách, manipulatim, turmatim; = lidé darební homines perdití; r. loupežnická latrocinium.

rotmistr, decurio, onis.

roubení (u studně) puteal.

rouhač, homo maledicus, numinis contemptor.

rouhání, maledictio n. maledictum; r. proti bohu, impia in Deum dicta; impietas; r. náboženství, sacrilegium.

rouhati se, maledicere; r. se bohům, deos irridere; impias voces iacere in deos.

rouhavý, maledicus, impius; (hanebný) turpis.

roucho, vestis, amictus; r. římské (svrchní) toga, (spodní) tunica; r. slavnostní, vestis forensis, u konsulů, a pod. trabea; r. dlouhé, velamentum, krásné, ornatus; metaf.: uváděti v r.-e pastýřském, inducere personatos pastores.

rounatý, lanosus.

rouno, vellus, eris n.

roura, tubus (úzká) fistula.

rouška (závoj) rica; (barvy ohnivě) flammeum; velum; r.-ou zastříti, velare, velo obtendere; pod r. ou svěřiti, taciturnitati alce credere alqd; alcei in aurem dicere alqd; = záminka, v. toto.

rov, sepulcrum; (mohyla) tumulus.

roveň, v úslovích: na roveň položiti, postaviti, in alquo n. parem ponere; alqd alcei rei par facere; aequiperare alqd ad alquam rem n. alcei; sobě na r. postaviti in aequum deducere.

rovina, planities; campus; loca plana.

rovnati, něco, (spořádati) ordinare, disponere; (napraviti) corrigere alqd, r. koho, ke komu, k čemu, comparare, conferre, componere alqd cum re alqā; res inter se; r. koho s kým, in gratiam conciliare (homines); (componere) (lites) r. se (rovným býti) aequare alqm; parem esse alcei (re alqā); (podobati se) similem esse alcei; (přirovnávati se) parem se ponere alcei; (smířiti se) transigere cum alqo; r. se mezi sebou, pacisci inter se.

rovně, plane; (přímo) rectā; recte, directe; (beze lsti) aperte; sine fraude; (stejně platnosti) aequae; pariter; aequabiliter.

rovněž, item; et ipse; r. tak, aequae pariter; similiter; r. tak draho, pari pretio; r. tak silným býti, aequare alqm corporis viribus; r. tak starým býti, eiusdem aetatis esse; alqualem esse ales n. alcei; r. tak — jako, aequae; perinde ac; item ut; non minus quam; non secus atque; r. jako by, aequae ac si; perinde ac si.

rovník, circulus aequinoctialis, meridianus.

rovnoběžné, paribus intervallis.

rovnoběžný, dva r.-é trámy, duotigna paribus intervallis inter se distantia.

rovnodennost, aequinoctium.

rovnoměrný, aequabilis; aequus.

rovnoprávnost, iuris aequabilitas, ius aequabile.

rovnoprávný, qui aequabili iure est; adv. aequabiliter.

rovnost, aequitas; aequalitas; r. hlasů, sententiae pares; r. míry, convenientia partium.

rovnováha, par. n. aequum pondus; r. států, aequa condicio rerum publicarum; býti v r.-e, paribus ponderibus examinatum esse;

rovný, planus (proti asper); campester; (nekřivý) rectus, directus; (těže platnosti a moci) aequalis; par, důr. idem; (slušný) aequus; r. mezi sebou, aequabilis; sobě r.-ý pares inter se; býti komu, aequare alqm alqāre; nemíti sobě r.-a, neminem habere parem alqā re; r. r.ého si hledá, pares cum paribus facillime congregantur; lidé, mně r.-í homines eiusdem ordinis; r.-ou myslí snášeti, aequo animo ferre.

rozbažiti se, concupiscere alqd.

rozběhnouti se, (různo běžeti) discurrere; digredi; diffugere; (dátí se do běhu), impetum sumere; r. se pro zbraň, ad arma discurrere.

rozbíhání, discursus.

rozbití v. rozbití.

rozbíratí v. rozebratí.

rozbití, contundere; discutere; frangere; r. bránu, portam effringere; r. tábor, castra ponere, collocare; r. stan, tabernaculum statuere.

rozbití lodi, naufragium.

rozbor, explicatio, expositio.

rozboření, eversio, excisio, excidium.

rozbořiti, něco; evertere, delere, excidere alqd; r. dům domum destruere, demoliri; r. město, urbem diruere; r. most, pontem rescindere, interrumpere, dissolvere; r. zed, disicere murum; r. se, collabi, dār. concidere, corruere.

rozbořití, movere agitare; (o a pod.) excitare, concitare alqd; mysl rozbořená, animus perturbatus, vehementer commotus.

rozbroj, discordia; (nesouhlas) disseusio; (třenice) simultas; (odboj) motus; tumultus; (vzpouřa) seditio; v čas pokoje i r.-e, domi bellique; domi militiaeque, býti v r.-i simultatem habere cum alqō.

rozbrěsknutí se, lucescere, dilu-cescere.

rozcestí, compitum; bivium, kde dvě cesty, trivium, kde tři cesty se rozcházejí.

rozčuchati, lacerare; šat rozčuchaný, vestis fluens; vlasý rozčuchaný, crines passi.

rozčilení, animus incitatus; perturbatio, concitatio (animi).

rozčilití, koho, excitare, concitare alqm n. animam ales; movere, commovere alqm; r. se, commotum, perturbatum esse.

rozčtvrťiti, in quattuor partes dividere; in diversa distrahere alqd.

rozdatí, largiri, dilargiri; donare, distribuere alqd.

rozdávání, largitio, donatio.

rozdavač, largitor.

rozdělati, coepisse facere; instituere alqd; r. oheň, ignem facere, excitare; věci rozdělané, res institutae.

rozdělení, divisio; partitio, distributio; (pravidelné) descriptio.

rozděliti něco, dividere, distribuere; partiri, dispertire; (pravidelné) describere, (pořádné) disponere alqd; (rozpojití) disiungere, dirimere alqd; r. rok na 12 měsíců, annum in duodecim menses describere; r. zemi na okrsky, terram in regiones describere; r. se, inter se dividere n. dispertiri alqd; r. se o práva a svobody, in parem iuris libertatisque conditionem alqm recipere; r. se o provincií, provinciam inter se sortiri.

rozdíl, discrimen, dissensio; (různost) diversitas; (nepodobnost) dissimilitudo; (rozdílnost) differentia; jest r., interest inter; jest nemalý r., aliquantum, veliký multum interest inter; není r.u, nihil interest; jaký jest r. mezi lhářem a křivo-přísežníkem, quid interest inter mendacem et periurum? jaký r., quantum differt; r. činiti, discrimen facere ales rei; mezi lidmi, distinguere homines, mezi občany a cizinci, delectum habere civis et peregrini; nedělati r.-u, omnia promiscue habere; bez r.u, sine discrimine; promiscue habere; promiscue; s tím r.-em, ita; jen s tím r.-em, illo tantum discrimine interposito.

rozdílnost, v. rozdíl.

rozdílný, diversus ab alqō; dispar rei ales; (nepodobný) dissimilis; (rozličný) varius; adv. diverse, diversa ratione.

rozdirati, lacerare; r. ránu, jizvu zacelenou, refricare vulnus, cicatricem obductum; r. ústa, os diducere.

rozdmýchovati, oheň, ignem flatu accendere; r. rozbroje, nenávist, conflare, accendere, concitare discordiam, invidiam.

rozduiti, inflare.

rozdrápati, lacerare ungnibus.

rozdrážditi, irritare, concitare.

rozdrobiti, comminvere, conterere; r. své síly, industriam in plura studia distrahere; r. a mrhati čas, dilacerare et carpere tempus.

rozdrťiti, conterere, abterere; (roztlouci) discutere, perfringere;

r. bleskem výmluvnosti, vi dissipare.

rozdvojení, discordia; (roztržka) discidium (rozpor) dissensio.

rozdvojiti, koho, dissociare, discordes reddere homines; rozdvojen isa v myslí, dubius (sententiae); r. se s kým, inimicitias suscipere cum alqō; r. se vespolek, dissidēre inter se; rozdvojen, dissidens.

rozěbrati, (na kusy rozložití) solvere, dissolvere; (pobratí) auferre, absumere, násilně diripere (vyložití) exponere, explicare, illustrare.

rozědnění, lux; dies; před r.-ím, ante diem.

rozědnívati, rozědnívá se, dies illucescit; lux oritur.

rozědraný, lacer.

rozědrati, scindere, discindere lacerare, dilacerare.

rozěhnati, něco, dispellere, discere, discutere alqd; r. nepřátele fugare hostem; r. se: mečem, gladium attollere, rukou brachium tollere, iactare; r. se v běhu, impetum capere.

rozěhráti, něco, calefacere, tepefacere alqd; r. se, calefieri; liquescere.

rozěhvívati, concutere.

rozějiti, rozcházeti se, (různo od sebe jíti) discedere; (rozšířiti se) vulgari, spargi; effundi; pervadere, (ztratiti se) o mračnech dispelli, discipi; míněni se rozcházejí, sententiae variantur n. in diversum tendunt; nepřítel se rozcházejí, hostes in diversas partes n. diversi abeunt, discedunt.

rozemleti, commolere, conterere, comminuere.

rozemnouti v. předeek.

rozepisovati se, rozepsati se.

rozepnouiti, extendere, distendere; (rozvolniti) laxare, solvere alqd; r. plachty, vela facere, pandere; s rozpjatými plachtami, passis velis.

rozěpre, certamen, contentio; controversia; (hádká) altercatio, dār. rixa, iurgium; právní r., lis,

causa; r.-i rozhodnouti, controversiam dirimere; litem componere; r.-i vyhráti, causam n. litem obtinere; r.-i započítí, in certamen descendere cum alqō; v r.-i býti, controversiam habere, contendere cum alqō; dissidēre.

rozepsati, něco, (sněm, daně) conventum, tributa indicere, imperare; r. se o čem do široka, multis verbis narrare.

rozervati, lacerare, dilacerare.

rozeschlý, rimosus.

rozeshnouti, rimas agere.

rozěslati, dimittere; r. poselství, legationes in omnes partes circummittere.

rozěsmáti, koho, risum movere alqui; r. se, risum tollere.

rozěspalý, somno gravis.

rozěstaviti, něco collocare, disponere alqd; r. lodi, explicare naves; r. stráže, custodias n. stationes disponere; r. šik, aciem instruere; r. vojsko, copias diducere; r. se, separatim se collocare, v stejné vzdálenosti, paribus intervallis consistere.

rozěstřiti, pandere, extendere, explicare; r. plachty, vela vento dare n. permittere; vela pandere; r. síť, rete iacere.

rozetnouti v. rozřiti.

rozetřiti, conterere, n. též rozmazati.

rozěvřiti, něco, aperire, recludere alqd; r. knihu, librum evolvere; r. ústa, os diducere; r. se, se aperire, patefieri.

rozěznání, distinctio; v. též násl.

rozěznati, rozěznávati, discernere, distinguere, internoscere; r. pravé od nepravého, vera a falsis separare, seiungere, secernere; r. rovné od křivého, dignoscere curvo rectum.

rozěháněti v. rozěhnati.

rozěhazeti v. rozhoditi.

rozěhazování peněz, profusio, dissipatio.

rozěhlásiti, něco, vulgare, divulgare alqd; efferre alqd in vulgus; r. pověst, rumore spargere n. dis-

pergere, famam dissipare; r. se, vulgari, pervulgari; foras efferi; in medium proferri; emanare in vulgus; pověst se rozhlášíje, rumor vulgatur, percerebrescit.

rozhlášený, inclitus; celebratus.

rozhled, prospectus; odtud jest krásný r., inde longe lateque prospectus est; míti v politice větší r., plus in re publica videre.

rozhlížeti se, circumspicere, circumspectare alqd; r. se na všechny strany, oculos circumferre.

rozhněvaný, iratus; irā incensus, inflammatus.

rozhněvati, koho, irritare; irā in citare alqm; stomachum movere alcu; r. se, irasci, irā exardescere n. inflammari, na koho, succensere alcu.

rozhodce, arbiter; r.-em býti, diiudicare alqd.

rozhodčí soud, arbitrium.

rozhodíti, rozhazovati disicere, dispergere, dissipare; r. peníze, pecuniam profundere; r. zboží, merces male vendere, abicere.

rozhodnouti, něco, decernere, discernere alqd; statuere, constituere de re alqā; r. bitvu, pugnam decernere; r. otázku, quaestionem solvere; r. při, controversiam diiudicare; componere litem; r. věc mečem, gladio cominusque rem gerere; r. vítězství, momentum facere victoriae; r. o požadavcích, cognoscere de postulatis; mohu r. o čem, eius rei potestas penes me est; rozhoduji dle uznání svého o všech čínech, summa omnium rerum redit ad meum arbitrium iudiciumque; štěstí válečné jest rozhodnuto, belli fortuna diiudicata est; to nic nerozhoduje, illud nihil habet momentum; věc není ještě rozhodnuta, res adhuc integra est; r. se pro koho, partes, ales sequi; jsem rozhodnut, certus ales sequi; jsem rozhodnut, certum mihi est; nejsem rozhodnut, mihi non constant (s nepřímou otázkou); jsem rozhodnut něsta do-

bývati, urbem oppugnaturus sum; nevím, k čemu se r., incertus sum, quid consilii capiam.

rozhodnutí decretum; iudicium; (úmysl) consilium; (rozsudek) arbitrium; (nález) sententia; r. bitvu, discrimen certaminis; přišlo k r., res in discrimen adducta est; vše činiti po vlastním r., omnia ad sum arbitrium referre.

rozhodný, certus; r.-á bitva, ultima dimicatio, ipsum rerum discrimen; certamen supremum; boj tam byl r., eo praelio debellatum est; chystati se k r.-ému kroku, ad discrimen accingi; r.-ou bitvu svěsti, acie decernere; depugnare; de summa rerum decernere; certe; r. říci, pro certo dicere; r. zamítnouti reicere et aspernari.

rozhodovati, v. rozhodnouti.

rozhojníti, augere; r. vědomosti něčí, scientiā augere alqm.

rozhorlení v. rozhořčení.

rozhorlíti se, animo incitari; irā incendi n. exardescere.

rozhořčenost, ira; gravis n. acerba animi offensio; iracundia; (trvalé) odium; r. lidu, offensio populi; offensa populi voluntas.

rozhořčený, infensus, iratus.

rozhořčiti, koho, exacerbare, exasperare alqm n. animum ales; iram ales accendere; r. se, irā incendi.

rozovor v. rozmluva.

rozhořčiti se, uberius n. pluribus dicere; uberius exponere de alqā re; disputare de alqā re.

rozhrabati, eruere.

rozhrání, confinium; fines; (rozcestí) compitum; (mezničky) termini; r. vod, divortium aquarum.

rozhrěšení, venia (peccatorum).

rozcházení se v. rozejítí se.

rozchod, discessus.

roziářený, ferox.

roziáření mysli, perturbatio, commotio, commotus animi.

roziářiti, excitare, concitare alqm n. animum ales.

rozjetí se, (různo jeti) in diversas partes vehi (koňmo), in diversas partes curru abire (vozmo); (roze-

hnati se) equum incitare in alqm, equum admittere; rozjel a vrhl se na nepřátele, equo incitato hostibus se intulit.

roziřmání, consideratio; contemplatio, commentatio; deliberatio.

roziřmati, cogitare alqd n. de re alqā; (pomýšleti vně) meditari, (připravovati se) commentari; (uvažovati) considerare; (zířati na něco) contemplari; pulchritudinem mundi; (s pohnutím hleděti) intueri; opulentium fortunam; (horlivě se raditi) consultare; (o nudreích) disputare de alqā re.

roziřřiti, excitare, concitare, movere alqm n. animum ales.

rozkasati, discingere.

rozkařiti, irritare; iram alcu; movere; rozkacen isa; irā incensus; indignabundus.

rozkaz, iussum (obyč. v pl.); (o předpis) praeceptum; (vyhláška) edictum; (nález) decretum; (zpráedictum; (nález) decretum; (zpráva) mandatum; r. dáti, imperare; r. konati, imperata n. iussa facere; r. odvolati, aliter n. contra praecipere; bez r.-u, iniussu (meo, tuo, ales); na r., iussu (meo, tuo, ales); auctoritate ales; na r. složili zbraň, arma tradere iussi faciunt.

rozkazovati, iubere (proti větare) (z moci úřed. zvl. vojenské) imperare; (jako otec a pod.) praecipere; (uložiti k vyřizení) mandare; (o veřejném prohlášení osob úředních) edicere; nemá mi co r., nihil ei est in me imperium; rozkázáno mi, iussum sum.

rozkládati v. rozložiti.

rozkmotřiti, koho, dissociare alqm; r. se alienare voluntatem ab alqō; inimicitias suscipere, simulates exercere cum alqō.

rozkopnouti, disicere.

rozkoř, voluptas; (radost) deliciae; (kratochvíle) delectamentum; (choutka) libido; r.-e smyslné, voluptates, libidines corporis; oddávati se všecek r.-em, se totum voluptatibus dedere, tradere; r. míti, delectari alqā re; voluptatem cape-

re n. percipere alqā re; r. působit; voluptatem affere alcu; pro r. animi causa; kochati se v r.-ech, libidinibus servire.

rozkořnost, mollities; v. též rozkoř.

rozkořný (utěšený) dulcis, suavis, amoenus; (rozmařilý) luxuriosus, libidinosus; voluptarius; (o věcech) delicatus; mollis; suaviter; iucunde; libidinese.

rozkotání v. rozboření.

rozkotati v. rozbořiti.

rozkokosovati, comminuere, dispergere, in partes minutas concidere.

rozkořiti, secare, ferro dividere; scindere, discindere.

rozkořičený, infamis; infamatus.

rozkořičeti, něco, famā vulgare; sermonibus divulgare; clamore significare alqd; r. koho, infamiam alcu inferre; infamem facere alqm

rozkořknouti se, clamitare; clamorem edere n. tollere.

rozkvěsti, florescere, efflorescere; vigere, florere.

rozkvět, flos.

rozkláditi, dissonum reddere.

rozlámati, frangere, confringere. **rozléhati se**, resonare; vocem reddere; voci respondere.

rozlehlý, longe lateque patens; (rozložitý) patulus; (široširý) vastus; amplus (proti exiguis).

rozletěti se, in diversas partes avolare; r. se do výše, capere impetum evolandi.

rozlicenost, furor.

rozlicený, infensus; irā incensus.

rozličnost, varietas; (nestejnost) diversitas; (nepodobnost) dissimilitudo.

rozličný, varius; (nestejný) diversus; (nepodobný) dissimilis; (protivný) contrarius; o tom jsou r.-á mínění, de hac re dissentint homines; discrepat inter scriptores; o tom jsou r.-é pověsti, varie de hac re narratur.

rozliti, něco, effundere, profunderere alqd; r. se, effundi; krev se roz-

lěvá po celém těle, sanguis per venas in omne corpus diffunditur; řeka se rozlívá, flumen super ripas effunditur.

rozlítiti, koho, furorem alcuí obicere: animum ales exasperare: r. se furore incendi, inflammari; (rozhorliti se) exardescere; (vzkypěti) effervescere.

rozlobiti, v. rozlobiti.

rozlomit, frangere, confringere. **rozlosovati**, sortiri.

rozloučení, separatio; disunctio; r. se discessio; abitus.

rozloučiti, něco, disiungere, separare alqd a re alqā; r. koho, segregare alqm ab alqō; r. se, discedere, abire ab alqō n. ex alqō loco. **rozlousknouti** ořech, nucem frangere.

rozložený, porectus.

rozložiti, rozkládati něco, disponere explicare, collocare alqd; r. vojsko do tří táborů, dispertire copias trinis castris; r. se, consistere; diffundi (o krajině) porrigi n. patere; pertinere, daleko longé; r. se po širých místech, multum loci occupare; říše se rozkládá až na konec světa, imperium orbis terrarum finibus definitur; vojsko se rozložilo (táborem) exercitus castra posuit; exercitus consedit.

rozložitý, patulus.

rozmačknouti, contundere.

rozmačkatí v. rozmoči.

rozmanitost, varietas.

rozmanitý, varius; (různobarevný) versicolor, discolor, varie; vario modo.

rozmar v. mysl.

rozmarňý, hilaris; (žertovný) iocosus, facetus; (zasmušilý) tristis; (nevlídný) difficilis; (nevrlý) morosus; r.-á mysl, festivitas; adv. hilare, iocose; facete; morose.

rozmařilost, luxuria; (marnotratnost) effusio.

rozmařilý, luxuriosus; (nevázaný) dissolutus; (prostopášný) libidinosus; lascivus; r. život, víta dissoluta; lascivia.

rozmařiti, effundere, profundere; r. čas, perdere tempus.

rozmazlenec, homo mollis n. effeminatus.

rozmazlenost, mollitia, mollities.

rozmazlený, mollis, effeminatus.

rozmazliti, mollire, effeminare alqm n. animum ales; r. dítě, nimia indulgentia corrumpere (filium).

rozměr, dimensio (míra) modus; ratio; (rythmus) numerus; r. lodí, modus navium; dáti řeči náležitý r., numeris orationem astringere, vincire.

rozměřiti, metiri, dimetiri; (vykázati) assignare; (přidělití) attribuire; r. dle něčeho, accommodare ad alq.

rozmetati, disicere.

rozmilý, dilectissimus.

rozmiška, discidium, contentio; (nesvornost) discordia; r.-y v oběi činiti, perturbare rem publicam; r.-y začínati, certamina serere.

rozmlouvati, colloqui, sermonem conferre cum alqō de re alqā; disserere, disputare de alqā re; rozmlouvají o politice, sermones habentur de re publica.

rozmluva, (nahodilá) sermo; (umluvená) colloquium; (vědecká) disputatio; (ve hře) diverbium; r. při stole, sermo inter cenam natus; r.-u počítí, sermonem instituire, conferre, ordiri cum alqō; r.-u protáhnouti, sermonem producere; počatou r.-u přerušiti, inceptum sermonem abrumpere; k r.-ě se propůjčiti, colloquii copiam facere; tím počala r., hinc sermo ductus est; sermo inductus a tali exordio.

rozmluviti, dissuadere alcuí alqd; abducere, deducere avertere alqm ab alqā re.

rozmnožení, auctus, amplificatio;

rozmnožitel, amplificator.

rozmnožiti něco, augere, dūr. cumulare, amplificare alqd; r. síly, vires alere; r. vědomosti, scientiā augere alqm; r. se, augeri, crescere.

rozmoči, rozmáhati se, crescere, augeri; crebrescere; o nemocích a pod., pervagari, ingravescere, nepozorovaně, gliscere; o větru, increbrescere.

rozmočiti, diluere, solvere.

rozmrhati, profundere (pecuniam); dissipare (rem familiarem); r. čas, perdere tempus.

rozmrzelost, morositas; (omrzelost) molestia; (nevole) incommodum.

rozmrzelý, iratus; indignatus; (nevrlý) stomachosus; (zasmušilý) tristis; adv. aegre; moleste, graviter.

rozmrzeti, koho, molestiam exhibere, stomachum movere alcuí; r. se, molestiā affici.

rozmysl, consilium, consideratio; (obežřetnost) cautio; (rozvaha) iudicium; bez r.-u, temere; caeco impetu; s r.-em, inita subductaque ratione; considerate; iudicio; (pozorně) diligenter, attente; (obežřetně) caute; (schválně) de industria; (zvolna) lente.

rozmysliti si něco, perpendere, animo agitare, considerare alqd.

rozmyslný, consideratus, gravis; (opatrný) cautus, circumspectus.

rozmyšlení, deliberatio, cogitatio; consilium; (rozpak) dubitatio; bez r., sine dubitatione; nihil haesitans.

rozmyšlený, ve rčení: lhůta na rozmyšlenou, dies n. spatium deliberandi; dáti na r.-ou, tempus ad deliberandum dare alcuí, vzítí si na r.-ou, deliberandi spatium sumere.

rozmyšletí se, secum reputare, deliberare alqd; (váhati) dubitare (s inf. r. s num, re); (na jiném se ustanoviti) sententiam mutare, a sententia discedere.

roznášeti v. rozněsti.

roznemoci se, morbo implicari n. corripí; in morbum incidere; velmi se r., gravi morbo affectum esse,

rozněsti, roznášeti, něco, dizerrere; (do kola) circum ferre, cir-

cumgestare alqd; (rozhlásiti) in vulgus emanare; percrebrescere; famam variam per urbem spargere; r. koho, differre alqm sermonibus; r. se, vulgari, divulgari; exire et in vulgus emanare; percrebrescere; roznesla se pověst, fama est; rumor fama viget.

roznění, inflammatio; ardor animi; mens incitata; r. pro něco, mirum ales rei studium.

rozniti něco, accendere, excitare alqd; (pobádati) incendere, inflammare alqm n. animum ales ad alqd; r. touhu, cupiditatem ales accendere; r. válku, bellum suscitare; r. vojíny, ardorem militibus incere; r. vzpouru, seditionem facere n. concitare; r. ke ctnosti, excitare alqm ad virtutem; r. se, accendi, incendi, inflammari; excindescere; roznicenu býti, miro rei ales amore flagrare; nadšením roznicen, divino spiritu inflatus, impulsus.

rozorati, exarare; (podorati) proscindere campum aratro.

rozpačiti se, dubitare, haesitare. **rozpačitost**, dubitatio; (zkormoucenost) sollicitudo; (úzkostl. zmatek) trepidatio.

rozpačitý, dubius, incertus, haesitans; r. býti, haesitare; consilii inopem esse; adv. dubitanter.

rozpadnouti, rozpadati se, dilabi, corruere; (rozkročiti se) rimas agere; obec se rozpadne, res publica nulla erit.

rozpadnutí, ruina.

rozpak, obyč. pl. r.-y, dubitatio; haesitatio; r.-y náboženské, religiones; bez r.-ů, non cunctatus n. sine dubitatione; beze všech r.-ů, sine ulla dubitatione; nihil haesitans; na r.-ích býti, dubitare, haesitare; incertum esse consilii; in angustiis esse; v r.-y uvěsti, animum ales perturbare.

rozpakovati se, v rozpačiti.

rozpáliti něco, accendere, incendere; (rozžhaviti) ferverefacere alqd; r. koho, accendere, incendere; inflammare alqm n. animum ales, k čemu, concitare, stimulare alqm ad

alqd: r. se, exardescere, incendi inflammari; incitari.

rozpárati, scindere, findere; dis-suere, retexere.

rozpásati, discingere (tunicam).

rozpečetiti, resignare; signum de-trahere.

rozpínati, pandere; distingere; v. též rozepnouti.

rozplakati koho, lacrimas n. luc-tum movere; lacrimas elicere; ad fletum adducere; r. se, flere coe-pisse; lacrimis confici.

rozplašiti, koho, eo discere, pel-lere, fugare; dissipare alqm, alqd; r. se, diffugere; dissipari; dilabi; rozehnání a rozplašení jsouce, di-versi dissipatiue.

rozpléstí, solvere, explicare.

rozplynouti, rozplývati se, liques-cere; r. se rozkošemi, deliciis dif-flere; r. se zármutkem, maerore confici.

rozpočet, computatio; ratio; r. u-učiniti, rationem inire, conficere.

rozpočísti, computando alqd in-venire; rationem rei ales inire sub-ducere.

rozpojití, solvere, dissolvere, dis-tingere.

rozpoltiti (rozpáliti) bipertire; in duas partes dividere; findere, dis-cindere.

rozpomenouti se, reminisci, re-cordari ales rei n. ald; meminisse; memorem esse ales rei; (mysliti vně) cogitare de re alqā; memoriam ales rei repetere; in memoriam ales rei redire; nerozpomenouti se, ob-litum esse ales rei.

rozpor, **dissensio**; v. též rozepře.

rozpouštěti něco, solvere, lique-facere; (o kovech) flare alqd; r. se liquescere, solvi; led se rozpou-ští, glacies dilabitur; v. též rozpu-stiti.

rozpoutaný, effrenatus (libido, cupiditas).

rozpoutati, koho, alqm viaculis li-berare; r. něco, solvere, dissolvere alqd.

rozpraskalý, fractus.

rozprásiti, fundere, fugare; v. i rozptýliti.

rozprava, sermo; (vědecká) dis-putatio; r.-u míti, disputare de re alqā; v. též rozmluva.

rozprávěti v. rozmlouvatí.

rozprchnouti se, diffugere, dilabi, dissipari.

rozprodati, omnia divendere.

rozprostírati něco, tendere, ex-tendere, pandere alqd; r. se o kra-jinách, patere; o stromu diffundi; město daleko se rozprostírající, urbs spatio disiecta.

rozproudití se, effervescere; vln-obítí se rozproudí, aestus se incitat.

rozpráhnouti, ruca, distendere, extendere manus; r. se brachium tollere.

rozptýlenost, dissipatio.

rozptýlený, disiectus; effusus.

rozptýliti, dissipare, dispergere, discere.

rozpuklina, rima; r. země, hiatus terrae.

rozpuknouti se, rumpi, dirumpi; (o prkně) findi, (o zemi) dehisce-re, discedere.

rozpustilost, licentia, lascivia; pe-tulantia.

rozpustilý, dissolutus, lascivus; (bezuzdý) effrenatus; (immodera-tus; r.-á radost, laetitia exsultans; adv. petulanter, lascive.

rozpustiti, dimittere (senatum, milites); v. i rozpouštěti.

rozpuštění, missio; dimissio.

rozpuštěný, fusilis; s r.mí vlasy, passis criminibus.

rozraziti, discutere, diffindere; zima mne rozráží, aestu febrigue tentor; r. dveře, portam effringere; r. šik nepřátelský, mediam hostium aciem discere; per mediam hostium aciem percurrere. r. se (o lo-di) frangi et allidi.

rozruch, tumultus.

rozrušiti, dirumpere, dirimere.

rozrýti, eruere; zármutek rozrý-

vá srdce, aegritudo exest animum.

rozřaditi, distribuere.

rozřediti, diluere.

rozřešiti, otázku, hádanku, quae-stionem, aenigma solvere n. expli-care; r. spor, disceptare controver-siam.

rozřezání, sectio.

rozříznouti, secare, ferro divi-dere, discindere; discindere.

rozsaditi se, disiunctis locis con-sidere.

rozśáhlost, amplitudo; (širost) la-titudo; (velikost) magnitudo.

rozśáhly, amplius; late patens; (široký) latus; r. obchod, mercatu-ra ampla; r.é vědomosti, doctrina multiplex; varia; r.-é známosti, notitia cum multis contracta; muž r.-ých vědomostí, vir omni doctrina eruditus.

rozśápati, lacerare, dilacerare.

rozśedlina, hiatus terrae.

rozśedlý, (loď) navigium dehis-cens.

rozśednouti, rozśedati se, pův. disiunctis locis considerare; všecky spáry se rozśedají, iunctura om-nis diducitur; = rozpuknouti se, v. tcto.

rozśeknouti, secare, discindere, ferro dividere; (rozřhati) discer-pere, dilaniare; obtruncare (Medea puerum).

rozśevati, serere, disserere; se-minare (frumentum); spargere, dispergere; r. sváry, discordias se-rere.

rozśkočiti se, dissilire; v. též roz-puknouti se.

rozśocha, furca; (ve vojenství) cervus.

rozśochatě, furcae instar.

rozśochatý, furcae similis.

rozśouditi, iudicium facere; ius dicere; sententiam ferre; r. roze-při, litem, controversiam diudica-re, disceptare; litem componere.

rozśtonati se, v. rozśemoci se.

rozśtoupiti se, discedere (in duas

partes), dissidere.

rozśtrihnouti, forcice discindere.

rozśtup, discessus; discessio; = mezera v. toto.

rozśudek, iudicium, sententia; r. smírčí, arbitrium; r. vynéstí, iudi-cium facere, sententiam ferre; iu-dicare; causa cognita pronuntiare; r. zrušiti, iudicium rescindere.

rozśudí, arbiter; disceptator.

rozśvítiti, accendere (candelam).

rozśypati, něco, dissipare, disper-gere alqd; r. se, dilabi, dissolvi.
rozśafnost, (ostrážitost) cautio; (obezřetlost) circumspectio; (pro-zřetelnost) providentia; v. též śle-chetnost.

rozśafný, frugi; v. též ślechetný.

rozśříceni, extensio; (zvětšení) amplificatio; (vzrůst) incrementum.

rozśřícený, vulgatus; r. omyl, er-ror diffusus; v. též násl.

rozśřítiti, rozśřívati, něco, dila-tare, diffundere; amplificare, auge-re; (mezi lid) divulgare, in vulgus efferre alqd; r. hranice, proferre fines imperii; r. panství až k moři, imperium usque ad mare proferre; r. pověst, rumorem spargere n. dis-pergere; r. příčiny nemoci, řeč, causas morbi, sermonem dissemi-nare; r. sváry mezi občany, discor-dias civiles serere; r. šik, aciem n. ordines explicare; r. tábor, promo-vere castra; r. své vědomosti, ad-discere, alqd; r. se, augeri, se di-latare; patescere (campus), o ne-moci manare, pervagari, serpere; bouře se rozśřívá po celém městě, tumultus totam urbem pervadit; pověst se rozśřívá, rumor vulga-tur, in vulgus emanat; fama exit; světlo se rozśřívá, lux diffunditur (toto caelo); mrav ten dále se roz-śřívá, haec consuetudo latius ma-nare coepit.

rozśkrábati, lacerare unguibus.

rozślápnouti, obterere, calce fran-gere.

rozśtípiti, diffindere, býti roz-śtípěnu ve strany, partium studiis divisum esse.

rozáhnutí, roztahovati něco, distrahere, extendere, distendere alqd; r. plachty, ruce, vela manus pandere; r. šik, aciem, explicare, dilatare; r. se, extendi; na zemi se r., abicere se in herba; metaf.: r. se pyšně s čím, iactare, ostentare alqd.

rozátí, liquescere; o sněhu a pod. solvi.

rozteci se, diffluere; dilabi.

roztepati v. roztlouci.

rozťítí, dissecare, discindere.

roztlouci, discutere, contundere, frangere.

roztomilý, dilectissimus.

roztopiti, calefacere.

roztrhaný, laceratus, o šatech pa-nuosus.

roztrhnouti, roztrhati, něco, dis-cindere, divellere, diffindere; la-niare, discerpere; (o živých byto-stech, lacerare, dilacerare; r. přátel-ství, amicitiam rumpere; r. se, rumpi, dirumpi.

roztrousíti, spargere, dispergere dis-sipare, diffundere; = rozhlási-ti, v. toto.

roztrpčítí, exacerbare.

roztržitost, animus alienis rebus districtus n. distentus, aliqd agens.

roztržitý, non attentus; aliqd a-gens; r.-ým býti, non attendere.

roztržka, discidium; (nesvornost) discordia; (rozpor) dissensio; (vzbouření) seditio.

roztržiditi, (in classes) describe-re, generatim distribuere, compo-nere ac digerere.

rozum, ratio; mens; (smysl čeho) sententia, vis; notio; (mínění ne-jisté) opinio, (m. jisté), iudicium; bystrý r., acumen ingenii; prostý r., intellegentia communis; zdravý r., mens sana; recta ratio; sanitas; r.-u nemíti, mente captum esse; amentem esse; insanire; r.-u po-zbyti, mente aliqua capi; r. míti, rationis participem esse; mentis compotem esse; sapere; přílišnou radostí takměř r. ztráceti, nimio gaudio paene desipere; k r.-u opět

přijíti, ad sanitatem reverti, redi-re; k r.-u přivéstí, ad sanitatem adducere, revocare; dáti komu co na r., alcuí alqd significare; mluvi-ti v ten r., in eam sententiam, tali modo loqui n. dicere.

rozuměti čemu, (pochopovati) intellegere, percipere, mente com-prehendere, alqd; (znáti) scire, nosse didicisse alqd; peritum esse alic rei; dobře nerozuměti, male, non recte intellegere alqd; latin-sky r., linguam Latinam intellege-re; Latine scire; r. spisovate-li, scriptoris cogitationem assequi; rozumím při tom toto, his verbis illud dici puto; jak tomu mám r., quorsum hoc pertinet? z toho mǎ-žeš r., ex quo effici cogique potest; r. se, intellegi; to se rozumí samo sebou, intellegitur per n. ex se; manifestum est, apparet; sane, iron-icky scilicet, videlicet; r. si s kým, consentire cum alqō; res in-ter nos convenit.

rozumnost, prudentia, sapientia; consilium; ratio.

rozumný, sapiens; sanus; ratio-ni conveniens; r.-á myšlenka, ratio, consilium; r.-á léta, matura aetas; nejednati jako r., nihil pro sano fa-cere; prudenter; sapienter; ratio-ni convenienter; r. mysliti, sapere.

rozumování, ratiocinatio; argu-mentatio.

rozumováti, ratiocinari; argumen-tari.

rozutěci se, discurrere, diffugere.

rozvaha, ratio; consilium; (roz-jímání) consideratio; deliberatio; (místnost) moderatio; bez r.-y, nulla ratio; bez r.-y jednati, a-gere temere; člověk bez r.-y, ho-mo inconsideratus; s r.-ou, consilio et ratione; prudenter; considerate.

rozvalina, obyč. pl., parietinae; muri diruti, moenia diruta.

rozvaliti, něco, discicere, diruere; delere, evertere alqd; r. se, corrue-re, collabi.

rozvázati, laxare; solvere, dis-solvere; jazyk r., libere loqui.

rozvázení, deliberatio, consilium; dáti na r., tempus, spatium dare ad deliberandum; s bedlivým r.-ím, omnibus rebus circum spectis, bene ponderatis.

rozvážití si, deliberare, conside-rare, perpendere; rem animo vol-vere, cum animo reputare; náležítě si r., diligenter perpendere.

rozvážlivost, (důvtipná) consi-lium; (zkušená) prudentia; (ro-zumné jednání) sanitas.

rozvážlivý, prudens; consilii ple-nus; (obezřelý) cautus.

rozvážný, v. předeek.

rozveselení, hilaritas; k svému r., animi causā.

rozveseliti, koho, hilarare, exhila-rare, laetum facere, laetitia affi-cere; relaxare alqm; r. se, hilarem se facere; gaudio perfundi.

rozvéstí, něco diducere, dirime-re, separare alqd; r. se (s mužem) divortium facere cum marito; (se ženou) nuntium remittere uxori; repudiare uxorem.

rozvétvíti se, se diffundere, (o stromu) se spargere.

rozviklaný, vacillans.

rozviklati, něco, labefacere, dis-solvere alqd; r. se, labefieri; roz-viklal se v předsevzetí, fluctuat, consilium eius labat.

rozvinouti, evolvere; r. šik, ex-plicare, dilatate aciem; ost. v. roz-táhnouti.

rozvírati, aperire, patefacere.

rozvíti se, (o bylinách) germina-re, progerminare; (o květu) flores-cere, efflorescere; stromoví se roz-víjí, gemmae proveniunt.

rozvlácnost řeči, ambages, um.

rozvláčný, (bez příhaný) copio-sus); (s příhanou) longus, verbo-sus, latus; r. způsob psaní, scri-bendi genus languidum; býti r., nimium esse in alqā re; copiose, multis verbis; latius, uberius; mlu-ví o tom r., multus n. longus est in ea re.

rozvícei, (roztahati) auferre, a-

vertere; r. řeč (zdlouha mluvíti) tarde, lente loqui.

rozvod, divortium.

rozvodnění, fluminis inundatio; alluvies.

rozvodnití se, crescere, accres-cere, dire super ripas effundi; in-undare.

rozvoj řečnictví, ars dicendi ab initio progrediens.

rozvrh, rozvržení, divisio, distri-butio; dispositio (rozpočet) compu-tatio; důkladný r. látky, compo-nendarum rerum accuratio; disposi-tionis diligentia.

rozvrhnouti, dividere, distribu-ere, digerere; (rozpočísti) com-putare.

rozvzteklý, furibundus.

rozvztekliti, koho, in furem impellere alqm; r. se, furore in-cendi, inflammari.

rozžlobený, iratus, offensus.

rozžlobiti, koho, iratum facere alqm; iram movere alcuí; r. se, irasci, offendi.

rozžhnati se, s kým, iubeo alqm salvere n. valere; abire, discede-re; r. se se světem, e vita discede-re, de vita exire.

rozžiči v. rozsvítiti.

rožeň, veru, ūs.

ruť, argentum vivum.

rub, pars aversa; na r.-y obráti-ti, invertere; in contrarium verte-re; metaf.: perturbare, miscere, confundere.

rubáš, vestis funebris.

ručeň, torrens, tis.

ručení, vadimonium.

ručiti, za koho, spondere, fidem interponere in alqa re, (v peněži-tých záležitostech) intercedere, praedam esse pro alqō; r. za něco, cavere de re alqā; praestare alqd n. de re alqā.

ruční práce, opera.

ručník, mantele.

ruda, metallum.

rudovlasý, rufus; capillo rufo.

rudý, ruber: rufus, rutilus.

ruch, motus, dūr. commotio.

ruka, manus: (moc, síla) vis, potestates: mistrovská r., summa ars: singulare artificium: mocná r., magna copia; muž pevně r.-ý, vir manu fortis; r.-u držeti: nad kým praesidio esse alicui, nad čím, curam gerere alicui rei, nad řády, curare, exercere leges: r.-u odtáhnouti, deesse alicui: mítí plně r.-e práce, occupationibus distineri: r.-u podati: pův. dextram alicui dare, dextras inter se iungere: metaf., auxilium, opem ferre, subvenire alicui: r.-e sprásknouti, manus tollere: r.-u vztáhnouti na někoho, manum inferre, inicere alicui: r.-ou dělaný, manufactus, artificiosus: r.-ou ukazovati, manu significare: brannou r.-ou vzítí město, vi capere n. expugnare urbem; do r.-ou dostatí, in manus pervenit alqd; k r.-e něčí, commodo alicui: na r.-u dáti, suadere alicui alqd; na r.-ou nositi, in manibus gestare: (vážiti si) in deliciis habere, fovere alqm; na svou r.-u, suis viribus; ve válce suo Marte; od r.-y jíti, bene alqm feliciter evenire, procedere; po r.-e býti, in praesentia esse; pod r.-ou, clam: při r.-e býti, praesto esse; adesse alicui: býti v r.-ou něčích, esse in potestate alicui; stát jest v r.-ou aristokratů, res publica est apud optimates; v r.-ou mítí, in manibus habere (vzhledem k jmění) possidere, tenere alqd; z r.-y do r.-y, de manu in manum, per manus tradi: z jistých r.-ou to mám, id certo auctore comperi: za r.-u věsti, manu ducere: za r.-u vzítí, alicui manum apprehendere.

rukáv, manica: r.-y mající, manicatus: metaf.: z r.-u něco vysypati effundere alqd.

rukojemství, vůbec sponsio: (zaručení pro stání k soudu), vadimonium; r. dáti, vadimonium facere: dare vadem; v r. se postaviti, vadem fieri; r. v záležitostech peněžných cautio: r. dáti praedam esse

pro alqō; r. za věc na soudě, satis datio: r. dáti, satis dare, vzítí, satis accipere.

rukojmě, vůbec sponsor: (pro stání k soudu), vas, adis: (za peníze) praes, dis: (ve válce) obesses, idis: r. žádati na kom, vadari alqm; za r. se postaviti, vadem se dare alicui pro alqō, vadem fieri; r. dáti za koho (v peněž. zál.) praedibus cavere alicui.

rukopis, liber n. codex manu scriptus.

rum, rudus: eris: r.-em zasypati, obruere: v r. obrátiti, evertere.

ruměnc, rubor.

ruměný, ruber.

rusálka, Nāias, adis: Nāis, idis.

rusý, flavus; (tmavožlutý) fulvus; (ryšavý) rufus; rutilus.

růsti, crescere, o lidech adolescere; (dařiti se) gigni, provenire; (o náruživostech) ingravescere; nechatí si r.: vlasy, vousy promittere, alere pascere barbam, capillum.

rušení, turbatio, perturbatio: bez r. zákonů, salvis legibus.

rušitel, turbator: homo seditiosus: r. přísahy, periurus; r. smlouvy, ruptor foederis.

rušiti, (kaziti) perdere, corrumpere: (másti) turbare, perturbare: (lámati) frangere: (úplatným činiti) tollere: r. mlčení, silentium rumpere: r. pokoj, mír, pacem turbare, dirimere, dūr. frangere, violare; r. přátelství spolek, amicitiam, societatem solvere n. dissolvere: r. smlouvu, foedus rumpere, violare.

různice, discordia: (roztržka) dissensio, dūr. discidium, certamen: (politická) turbas, res novae: seditio; tumultus; r.-e tropiti, discordiam concitare, serere: novas res moliri, novis rebus studere; mají spolu stálé r.-e, semper inter se dissident, dissentiunt.

různiti se, distare, differre ab alqō: discrepare, dissidere dissentire ab n. cum alqō.

různobarevný, varius: versicolor, discolor.

různcrodý, diversi generis.

různost (rozmanitost) varietas: (nestejnost) diversitas; (nepodobnost) dissimilitudo; (nesouhlas) dissensio.

různý, (rozdilný) diversus, varius; (rozptýlený) dissipatus, sparsus, dispersus; na r.-é strany se rozejíti, in diversa abire n. discedere; v r.-ých krajinách, diversis locis; passim; (pro sebe) separatim; seorsum; domy r. stojící, rara n. disiecta aedificia: r. trestati, variis generibus suppliciorum afficere alqm.

růže, rosa.

růžoprstý, roseus.

růžový, roseus; (z růží) rosaceus; r. keř, frutex rosae; r. list, folium rosae; r. olej, oleum rosaceum; r. věnec, corona rosacea; r. vůně, odor rosarum; r. zahrada rosarium

rváč, homo pugnax; certaminum avidus, lanista.

rvacka, pugna, rixa; strhla se r., res venit ad manus.

rváti něco, (trhati) vellere, evellere: (uchvacovati) rapere, eripere; extorquere alicui alqd; r. se, rixari cum alqō; pugnis inter se contendere.

ryba, piscis.

rybář, piscator.

rybaření, piscatas.

rybařiti, piscari.

rybářský, piscatorius; r.-á síť, rete.

rybí, gen. piscis; r. kost os piscis.

rybník, piscina: (nádržka vodní) stagnum.

rybnatý, piscibus abundans.

ryč, pala: rutrum.

rydló, caelum; scalprum.

rychlonožý, pedibus celer; pernix.

rychlost, celeritas, velocitas; (čilest) vigor; v r.-i, propere, dūr. festinanter, raptim; repentinus; vojsko v r.-i sebrané, exercitus tumultuarius; v největší r.-i vrátil

se do Říma, quantum accelerare potuit, Romam rediit.

rychlý, celer, citus, dūr. velox; (čilý) alacer; (bystrý) acer; (nelektivý) impiger; (hbitý) pernix; r.-á loď, navis actuaria, r. pochod, agmen citatum; r. posel, nuntius volucer, citus; r.-ým krokem postupovati, gradu cito incedere; r.-ými pochody, magnis itineribus; co nejrychlejšími pochody, quam maximis itineribus potest; celeriter, cito; (spěšně) festinanter; nad pomýšlení r. opimione celerius; r. odejítí, citato gradu abire; r. na útěk se dáti, praecipitem fugae se mandare; r. činiti něco, též propere, maturare; r. pronásleduje nepřítel, maturat hostem persequi.

ryjec, sculptor; (ciselář) caelator.

ryk, (řvaní) mugitus; (vytí) ululatus; (hřmot) strepitus; r. lidu, turba, tumultus.

rylec, stilus.

ryma, gravedo, inis.

rypák, rostrum; r. slona, manus.

rypál, (v politice) seditiois auctor.

rypání, pův. fossio; (uštěpačnost) cavillatio.

rypati, něco fodere: (urážeti) vellicare, carpere dictis aculeatis alqm; r. se v čem, scrutari, pertractare alqd.

rys, lynx, eis.

rysovati, describere.

ryšavý, subruber, rutilus; rufus.

rytec v. ryjec.

rytectví, caelatura.

rytí, fodere do mědi n. pod. incidere, sculpare, caelare alqd; (in aliqua re).

rytina, caelatura.

rytíř, eques; r.-em učiniti, ad equum rescribere.

rytířsky, equiti convenienter; (statně) fortiter.

rytířský, equester; (udatný) fortis; (rytíři příslušící) equite dig-

nus; r. stav, ordo equester; equites.

rytířství, (stav) ordo equester; (hodnost) dignitas equestris, (hrdinský čin) res praecleara et fortiter gesta.

ryzí, solidus; (pravý) verus; r. povaha, animus integer; ingenium sincerum; r. stříbro, argentum purum n. probum; r. zlato, aurum obrussum; z r. zlata, auro solidus.

ržání, hinnitus.

Rád, (stav) ordo; (hodnost) dignitas; (stupeň gradus (sbor) collegium; ř. náboženský, ritus sollemnis, cerimonia; ř. a právo, ius et lex; po ř.-u a právu, recte atque ordine; proti ř.-u a právu, contra ius; = mrav, mos; consuetudo recepta; institutum; antiqua disciplina; ř. soudní, iuris norma, consuetudo; ratio iudicialis; jest to starobylý ř., more maiorum receptum est; dle ř.-u, more atque instituto maiorum; = správa (zemská) forma civitatis; instituta et leges; rationes civiles; na ř.-ech demokratických spočívají, populari imperio uti; držeti lid v ř.-u, populum in officio, continere.

Rada (přirozená) series; (umělá) ordo; ř. vrchů, montes continui; první ř. (vojska) primores, prima acies; nyní jest na tobě ř., iam tua res agitur; ř.-y přerušiti, ordines rumpere, interrumpere; ř.-ou, ordine, ordinatim; jde to ř.-ou, per omnes itur; servatur ordo; bez ř.-y, sine ordine, ordine amisso; mimo ř.-u, extra ordinem; v ř.-ách, ordines servare; v uzavřených ř.-ách postupovati, confertis ordinibus, ordinatim ire; vystoupiti z ř.-y, ordinem agminis excedere.

rádek, versus; několik ř.-ů, pauca; ani ř.-u nenapsal, ne litteram quidem scripsit.

řádění zločinné a bezuzdné, scelerum omnium licentia.

řádití, ordinare, ex ordine collocare; in ordinem redigere; ř. vojsko, aciem instruere; copias digerere.

řádití, modum excedere; praeter modum insanire; res turbare et miscere; (dováděti) tumultuari.

řádně (pečlivě) diligenter; accurate; (po pořádku) ordine, composite; (dle zákona) iuste, legitime; recte; probě; ř. vychovati, liberaliter educare; ř. vyplásniti, graviter obiurgare.

řádnost v. pořádnost.

řádný, bonus, probus; moderatus; honestus; (srovnalý se zákonem) iustus; legitimus; rectus; commodus; ř. otrok, servus frugi (proti nequam); na ř.-ém místě, suo loco; v ř. čas, suo tempore.

řadový, (o vojsku) legionarius; též gen. ordinis.

řasa (brva), cilium; (záhyb na rouchu) sinus.

řasnatý, simuosus; laxus.

řebřík, scalae; ke zdi ř.-y přistaviti, scalas admovere muris.

řecky, Graece (scire, loqui).

řecký, Graecus, s opovržením Graeculus.

řeč, oratio; loquendi facultas; vox (rozmluva) sermo, (vědecká) disputatio; (pověst) rumor, fama; (jazyk) lingua, vzhledem k spisům litterae; (přednáška řečnickova) oratio, (ve shromáždění) contio; ř. státní, actio; vážná filoz. ř., quietum disputandi genus; ř. mateřská, sermo patrius; ř. pohřební, laudatio funebris; ř. pochlebná, blandae voces; ř. propracovaná, oratio elucubrata; jest ř. o něčem, sermo est de re alqā, (u spisovatele) agitur de re alqā; přichází ř. na něco, incidit n. fit mentio rei alic n. de re alqā; k čemu třeba dlouhé ř.-i, quid multa; řecké ř.-i užívají, litteris Graecis uti; ř.-i mnoho nadělati, verba facere infinite; ř. míti, orationem habere, verba facere apud alqm; contionari; podati soudní ř., lege agere; ř. právě v polovici přerušiti, medium sermonem abrumpere; ř. na něco přivěsti, sermonem inferre de re alqā ř. latinskou znáti, litteris Latinis eruditum n. imbutum esse; dá-

ti se do ř.-i, se dare in sermonem cum alqō; in sermonem ingredi; dostati se do lidských ř.-i, in ora hominum abire; in sermonem hominum venire; do ř.-i vpadnouti, interpellare alqm loquentem; s ř.-í vypracovanou někam přistoupiti, affere orationem ad alqm.

řečený, qui dicitur; quem dicunt; jak výše bylo řečeno, quem supra memoravi, dixi; bylo mi řečeno, audivi, ad aures meas pervenit.

řečiště, alveus.

řečnický, oratorie, rhetorice.

řečnický, oratorius n. gen. oratoris; vzhledem na umění, rhetorice; ř.-á praxe, oratoris prudentia.

řečnictví, eloquentia; ars dicendi; rhetorica; oddati se ř., ad dicendum se conferre; slynouti ř.-ím, dicendo multum valere; cvičiti se v ř., in dicendo se exercere, declamare; vynikati v ř., principatum eloquentiae tenere; dicendi arte florere.

řečník, orator; dobrý ř., dicendi artifex; vystoupiti jako ř., prodire, (když seděl) surgere ad dicendum; in rostra escendere; býti obratným ř.-em, facilem et expeditum esse ad dicendum, neobratným rudem esse in dicendo; býti rozeným ř.-em, natum esse ad dicendum; = zástupce (u soudu) patronus; (záložník) actor; (prostředník) interpres; býti ř.-em, causas agere n. dicere; in foro versari.

řečníště, suggestus; (v Římě) rostra; na ř.-i, pro rostris; s ř.-e oznámíti, pro suggestu pronuntiare.

řečníti, dicere, verba facere; contionari, orationem habere, k vojínům, apud milites, pro koho, pro alqo, proti komu in alqm; proti čemu, contra alqd.

řečný, lingua promptus, (s přibíhanou) verbosus, loquax.

řečtina, lingua Graeca; litterae Graecae.

ředidlo, regula, norma.

ředitel, rector et moderator; (představený) praefestus.

ředitelství, gubernatio; administratio; (nevyšší dozorství) summa cura.

ředkev, raphanus; radix.

řehole, collegium; corpus.

řehot, hinnitus; (chechtot) cacchinus.

řehačka, crepundia, orum.

řehatí, hinnire; ř. se čemu, ad hinnire ad alqd n. alcu rei; ř. se, cacchinari.

řeka, fluvius; (veletok) amnis; (proud) flumen; proti ř.-e, flumine adverso; po ř.-e, flumine secundo.

řemen, lorum; (u kopí a praku) amentum; (pás) balteus.

řemeslnický, opificis more et ratione.

řemeslnický, gen. opificis n. opificum; s příhanou, officinam redolens; illiberalis.

řemeslník, faber; opifex (umělý) artifex.

řemeslo, ars, artificium, opificium; jako protiva k umění, ars sordida; vzhledem ku práci, opera, k výdělku, quaestus.

řepa, rapor, beta.

řefavý, candens.

řešiti, solvere; explicare.

řetěz, catena; (pro okrasu) torquis; ř.-em ozdobený, torquatus.

řevnitel, aemulator.

řevnití, aemulari alqm.

řevnivost, aemulatio; (nedorozumění) simultas.

řevnivý, aemulus.

řez, sectio; (vrub) incisio; ř. udělati, incidere.

řezání, sectio; v. též násl.

řezatí, secare; ř. řevu, vitem putare n. amputare.

řezba, sculptura; (ř. vypuklá), opus caelatum, caelatura; (bitva) pugna; caedes; trucidatio.

řezbář, fictor; sculptor; statuarum artifex.

řezbářství, ars fingendi n. signa fabricandi.

řeznický, lanarius.

řezník, lanius.

řící, říkati, dicere, hlasitě a veřejně, profiteri, edicere, pronuntiare; ani slova neřici, nullam vocem emittere, nihil dicere; co ještě ř., quid multa? ne multa! dáti si ř., parere, obediere, obtemperare alcu; říkati po někom, repetere, quae alius dixit; já řku, inquam (vkládá se do věty), něku, nercili non dico n. dicam; nedum s koni. co tomu říkáš, quid ea de re sentis? quid tibi de hac re videtur? co tím chceš říci, quae tua est mens? říká se est in proverbio; říkají, dicunt, aiunt s ak. a inf.; dicitur s nom. a inf.; jak jsem řekl, ut dixi, ut supra dictum est, tak říkáje, ut ita dicam, ut hoc verbo utar; říkají mi, vocor, appellor; est mihi nomen (s dat. n. nom. řečeného jména).

řičeti, fremere, mugire, o lvu, rugire, o volu, rudere; ř. hrůzně, stridorem horridum emittere.

řička, amniculus.

řičný, fluvialis; ř.-á voda flumen vivum; (horkem se rozplývající) multo sudore manans.

řiditi něco, regere, administrare, gubernare alqd; praeesse alcu; ř. koně, vůz, flectere n. regere equos, currum; ř. kormidlo, tractare gubernaculum; ř. loď, moderari navem, kam cursum dirigere alqd; ř. se, obtemperare n. obsequi alcu; accommodare se ad voluntatem ales; sequi alqm; ř. se poměry, temporibus servire; ř. příkladem, sumere sibi exemplum ex alqd; imitari alqm; ř. se přírodou, naturam sequi; ř. radou něčí, uti consilio ales; ř. se dle mravů perských, studiis Persarum inservire.

řidkost, raritas; (skrovnost) paucitas.

řidký, rarus, o tekutinách liquidus; řidci, pauci.

řihatí, ructare.

říjen, October.

řikadlo, sententia.

říkati, dicitare; v. též říci.

římský, Romanus.

řinkot, strepitus.

řinčeti, crepare, concrepare, strepere.

řinouši se, fluere; ferri; slzy se mu řinou z očí, ingentem vim lacrimarum profundit.

říše (království) regnum; (císařství) imperium; (svobodný stát) res publica.

říšský, gen. regni n. imperii.

řítiti se, na koho, irruere, impetum facere, se inferre in alqm; invadere alqm; (padati) ruere, corruere, náhle praecipitare; praecipitem fieri; (bořiti se) corruere, collabi.

říza, palla; tunica.

řízení, administratio; (konání) negotium; ř. božské, consilium divinum; stalo se to božským ř.-ím, divinitus accidit, jeho ř.-ím, eo duce factum est; míti mnoho k ř., multis occupationibus distineri.

řízný, acutus.

říznouti se, cultro se vulnerare.

řvaní, mugitus, rugitus.

řvátí, v. říčeti.

S 1. o místě a směru: a, de, ex s abl.: sestoupiti s řečníště, s koně, s vrchu, na rovinu, descendere de rostris, ex equo, de loco superiore in planitiem; s hůry desuper, e loco superiore; s této strany, ab hac parte; s obou stran, ab utroque latere, utrimque; se všech stran ab omnibus partibus, undique;

2. o čase, obyč. pouhý abl., též ad, sub. s akk.; cum, de s abl.: s večera, ad vespem; s půlnocí, de media nocte; s úsvitem cum prima luce; se slunce východem cum primo sole n. sole oriente; s počátku (in, ab) initio, principio;

3. o spojení, spolubytí a pod.: cum s abl., se mnou, s tebou, s nimiž, mecum, tecum, quibuscum; býti, držeti s kým, stare ab alqd n. a parte ales; s Bohem vale, ave;

4. o věcech, kterými co opatřeno jest: cum s abl., často však jen vhodné partic.: ornatus, instructus alqd; re n. ferens, portans alqd; přišel se řeřhikem cum scalis, scalis instructus, scalas portans venit.

5. o způsobu: cum s abl. (při substantivě prostém) n. pouhý abl. (při subst. s přívlastkem adj.): s velikým pohoršením, magnā cum offensione; jindy stačí adv., adj. n. partic.: se etí honeste, s pláčem flens, s hněvem iratus, s radostí lactus; s nepořízenou rebus infectis; s pomocí boží diis bene iuvantibus;

6. o účinku a výsledku cum s abl.: s obecní škodou, cum detrimento publico; s velikou mojí žalostí, cum magno meo dolore; jest mi to s podivením, miror n. mirum mihi videtur;

7. o vyrovnávání se: býti s koho, parem esse alcu, aequare alqm; nebýti s koho, alcu imparem esse; inferiore esse alqd; býti seč, posse alqd facere; seč budu, quantum potero; jsoucí s něco, potens n. compos ales rei; jsem s ten úřad, sufficient vires ad munus obeundum; nejsem s to, abych zaplatil solvendo non sum;

8. o kolikosti: s náručí, quantum manus capit, s potřebou, quantum opus n. satis est; míti spotřebu statku, habere, quod ad usum vitae pertinet; = asi fere; circiter, ad s akk.

9. o odporu činnosti k věci: adversus s akk; in s abl.; i se svým věkem jest pošelý, stultus est adversus aetatem; s tím se vším, nihilo minus, nihilo secius; se vši svojí chytrostí byl obelstěn, licet prudentissimus esset, tamen decipus est.

sad, (štěpnice); sady horti.

sadař, arborator; (umělý zahradník) topiarius, hortulanus.

sadba, satio; satus.

saditi, sázeti, něco serere, conserere; plantare; surculum in terram deferre; s. stromy, se-

rere, ponere arbores; s. do vězení, in custodia dare, in vincula conicere; s. přilbicí na hlavu, galeam capiti imponere; s. na něco pignore certare cum alquo; co sadíš quid pignori opponis? s. se, desiderare, demitti; o tekutinách subsidere considere.

sádka, piscina.

sádlo, adeps, ipis; pingue.

sádra, gypsum.

sahati, sáhnouti nač, manus porrigere n. tendere ad alqd; s. na koho (násilně), vim inferre, manus afferre alcu, violare alqm; s. k branému násilí, ad vim et arma descendere; s. k cizímu, alienis bonis manum afferre; in aliorum fortunam invadere; s. na čest, de fama ales detrahère, existimationem ales oppugnare; s. na hrdlo, interficere alqm, sám sobě manus sibi inferre, manus a se non abstinere, mortem sibi consciscere; s. na právo něčí, interpellare alqm in iure suo; s. na struny, fides impellere; s. k zbraní, arma capere; = dosahovati, spectare, patere, pertinere; s. do moře, in mare occurrere; pokud vědomí mé sahá, quantum memini; most sahá do území Helvetiů, pons ad Helvetios pertinet; s. do moře, in mare occurrere, eminere; s. až k Rýnu, Rhenum attingere

sáknouti, arescere, exarescere.

sál, atrium.

salát, lactuca.

sálati, halare, spirare.

sám, samý (bez druhého) unus, solus, ipse; s býti, solum, sine arbitris esse; s. se dostaviti, ipsum n. praesentem adesse; s. od sebe, ipse; meā, tuā etc sponte; ultro; per se; s. o sobě, ipse; se orsum, separatim; s. pro sebe býti, sui iuris esse; s. pro sebe žítí, secum vivere; s. u sebe se dívím, tacitus mecum miror; s. u sebe mysliti, mente agitare, in animo versare alqd; tím s.-ým, ob id ipsum; ea ipsa de causa; bylo to samo sebou, nihil praeter naturam accidit; ne-

bylo to samo sebou, hoc monstri simile erat; = pouhý, merus, purus; (o osobách) omnis; samé hlouposti, merae nugae; to jsou samé lži, haec mera mendacia sunt; s.-é víno; merum vinum; s.-é zlato, aurum purum; to jsou s.-í řádní mužové, hi omnes probi sunt; přišli s.-í vznešení lidé, nobilissimus quisque venit; s.-ou radostí, prae gaudio.

samec, mas, ris.

samice, femina.

samočinnost, studium sua sponte natum.

samoděk, (bez cizí pomoci) meā etc sponte; (dobrovolně) meā etc voluntate; (nejsa vyzván) ultro.

samochtě v. předešl.

samojedíný, solus; unus.

samolibost, admiratio sui; (sobectví) suarum rerum studium; utilitatis suae cura.

samolíbý, sui admirator; (sobeký) studiosus suarum rerum.

samomluva ve hře, canticum.

samopše, far, farris n.

samorostlý, a naturā insitus n. profectus; nativus; s. plot, saepes silvestris.

samosťatnost, (mravní) constantia; firmitas animi, liberum arbitrium; (politická) libertas; míti s., sui iuris esse.

samosťatný, (mravně) firmus et constans; qui est sui iudicii; (ne-napodobující), qui est ab imitatione alienus; (politicky) liber; non alieno imperio subiectus; (správný) sui iuris, suae potestatis, suae tutelae; adv. suo arbitrio; per se; (bez napodobování) suapte ingenii vi.

samosťríl, tormentum.

samota, solitudo; vpyťavati se koho o s.-ě, quaerere ex solo alqđ alqđ; žítí o s.-ě, in solitudine vivere.

samotár, homo solitarius.

samotný, solitarius; solus, unus.

samouk, qui sine ullo magistro

alqđ didicit; býti s.-em, nullum habuisse magistrum.

samovláda, imperium singulare; regium imperium, regnum; (kru-tovláda) dominatio, tyrannis, idis; s.-y se zmocniti, imperium n. tyrannidem occupare; po s.-ě zatoužiti, tyrannidem concupiscere.

samovládce, tyrannus.

samovolnost, arbitrium, s. příhanou licentia, adv. ad arbitrium, ex arbitrio; meā etc. sponte.

samovrah, sui interemptor; morturus; qui vitae suae vim intulit; qui mortem sibi concepit.

samovražda, mors voluntaria; s. s.-u spáchatí, manus sibi inferre, se ipsum interimere.

sandál, solea.

saň, draco, hydra; zlá, furia.

sápati něco, lacerare, dilacerare, dilaniare alqđ; s. na koho, gravius invehí in alqm.

satira, satira.

satirický, satiricus; (posměvč-ný) acerbus; dicax.

satirik, satirarum scriptor; metaf. homo dicax.

saze, fuligo, inis.

satyr, Satyrus.

sazenice, propago; planta; s kořínkem viviradix, bez kořínku mal-leolus.

sázeti v. saditi.

sázka (ve hře), quod in medium ponitur; (základ) pignus, oris; v s.-e vyhrátí, sponsione n. sponsio-nem vincere.

sbaliti, convolvere.

sběh, concursus, dolū decursus.

sběhati, percurrere, pervolare (agrum).

sběhnouti, sbihati, decurrere; s. se, concurrere, důr. convolare, čet-ně confluere; cesty se sbíhají, viae contingunt inter se.

sběř, colluvies hominum, s. příhanou multitudo obscura et humilis; důr. homines perdití.

sbíratí něco, legere, colligere

alqđ; s. náčiní (k odchodu se míti) vasa colligere; s. své myšlenky, cogitationem intendere ad alqđ; s. peníze, pecuniam conferre; s. příkla-dy, doklady, eligere exempla; s. své síly nač, tota mente incumbere in alqđ; s. vojsko, scribere milites; delectum habere, cogere, compara-re, contrahere copias n. exercitum, za peníze conducere; s v jeden ce-lek, in unum coniungere; s. se, congregari n. se congregare; s. se (tělesně) vires colligere, recipere; se reficere; (duševně) ad se redire.

sbírka, collectio; pecunia collata; thesaurus; corpus; s. knih, libri; s. starožitností, monumenta anti-quitatis.

sbítí, něco, clavis configere; s. někoho, verberibus caedere alqm.

sbor, coetus, conventus; (porada) consilium; (schůzka k ohlášení ně-žeho) contio; (spolek) societas; chorus (philosophorum etc.); vzhle-dem k osobám corpus, ordo, collegium (sacerdotum); s. ohledací, exploratores; s. ochranný, praesi-dium; s. vojenský, exercitus; s.-y lidu branného, copiae; s.-y pomoc-né, auxilia; s.-y vybrané, delecti; s.-y Afraniovy, Afraniani; = zpěv, carmen chori, canticum.

sbratřiti se, fraterno foedere in-ter se iungi n. coniungi.

scestí, deverticulum; (omyl) er-ror.

sčítání, census; s. míti, censum habere, agere; s. dokoněti, lustrum condere.

sčítati, computare, numerare summam facere alicui rei; s. vojny, numerum militum inire.

sdělití, sděletí, něco s kým, parti-ri alqđ; participem facere alqm alicui rei; s. bolest, partem doloris sustinere, et ipsum dolere; budu s tebou osud sděletí, in eadem fortuna ero; eundem casum subito atque tu; s. se s kým oč, communicare alqđ cum alqđ; impertire alicui alqđ.

sdílňý, qui animum operit; qui dicit, quae sentit.

sdruženost, societas.

sdružití, sociare, consociare.

se, sebe u sloves zvrtných: me, te, se atd. dle osoby podmětu; k označení vzájemnosti: inter nos, vos, se; alter-alterum; alius-alium; též mutuus, k označení rodu trpného, poss. dotyčného slovesa: sebe zdařilejší, optimus; sebe větší, maximus; quantusvis; quantus-cumque; sebe menší, quantulus-cunque; byť sebe bohatší byl, quam-vis dives sit; bez sebe býti, sui comitem non esse; do sebe se dá-ti, manus conserere; do sebe jítí, mores suos mutare; k sobě přijítí, ad se redire; se recipere n. colligere; na sobě, (o jednotlivci) in n. apud se; secum; (o dvou) alter super alterum; (o více) alius super alium; za sebou, post tergum; za sebou zadržeti, cedere velle al-cui alqđ; chtěti ze sebe krále vy-volití, alqm sui generis regem creari voluerunt.

sebedůvěra, confidentia.

sebevražda, v. samovražda.

sebezapření, continentia; (zdrže-livost) temperantia; (mírnost) moderatio.

sebrání, sbírání, collectio; s. ví-na, vindemia; s. vojska, delectus.

seč, caedes; trucidatio; strhne se seč, statim fit caedes.

seč jsem, quod possum; quantum opibus valeo.

sečísti v. sčítati.

sečkání, exspectatio; (shovění) indulgentia.

sečkati, exspectare; s. peníze, nomen non exigere; spatium dare debitori; s. s bitvou, supersedere proelio.

sečmo, caesim; s. udeřiti, ictu vulnerare.

sečný, rána, plaga; vulnus.

sečení, computatio.

sedadlo, sedes; (zvýšené) solium; (soudcovské) tribunal; (v divadle) spectaculum; (před tribunalem) subsellium;

sedění, sessio; consessus; (rada) consilium; s. senátu, senatus.

seděti, sedere; (pevně) haerere; (pílně) incubare rei alicui; (tiše) quiescere; quietum esse; (vzhledem k bydlení a vládě) sedem ac domicilium habere; habitare; s. s. kým assidere alicui; s. na trůně, regnare; s. nad knihou, imminere libro; s. v pokoji, bono otio perfrui; s. v vězení, custodiā teneri; in vinculis esse; s. za stolem, ad mensam accubare.

sedlačiti, rusticari.

sedlák, homo rusticus; agricola; (s příhanou) homo agrestis; (venkovan) paganus; vicinus.

sedlo, (pokrývka na koně) stragulum; ephippia; (soumarské) clitellae; (v zeměpisu) saltus; ze s.-a vyhoditi, equo deicere.

sedmdesátiletý, septuaginta annorum; septuaginta annos natus.

sedmerý, septem generum.

sedmeronásobný, septemplex.

sedmidenní, septem dierum.

sedmiletý, septennis.

sedmipán, septemvir.

sedmipanství, septemviratus.

sedmířadový, (loď) septiremis.

sedmivrchý, septicollis.

sednouti, considerare; residere (humí, in prato); s. na koně, conscendere equum; ascendere in equum; nedá na sebe sednouti (o koni) non pati equitem.

sedrati, sedrīti, conterere; s. kůži cutem detrahare; s. šat, discindere vestem.

sehnati, sháněti něco, cogere, compellere; (dolů) depellere; s. nepřátele, deturbare hostes; s. peníze (pro potřebu) conficere pecuniam; s. vojsko, copias cogere, na kvap exercitum raptim conscribere; sháněti se po čem, exquirere indagare alqd; sectari (praedam); s. se po kom, quaerere alqm.

sehnouti, něco, flectere, deflectere alqd; s. se, se n. corpus demittere.

sehnutý, flexus, deflexus.

sejíti, scházeti, pův. descendere;

(tratiti se) decrescere, deminui; (na těle) tabescere; (z čeho) irritum fieri; stáím s., senescere, senio confici; síly mu scházejí, vires eum deficiunt; snih schází, nix liquescit, solvitur; na tom mi nic ne sejde, nihil id mea interest; co mu na tom sejde, quid illius interest; s. s. cesty, de via deflectere, declinare; s. s. oči abire e conspectu alics; s. se světa, de vita decedere; diem supremum obire; norte absumi; sešlo s obléhání, oppugnationem reliquimus; sešlo s vyjednávání, conditiones non convenerunt s. se, convenire (in unum locum), se congregare; (náhodou) incidere in alqm; obviium fieri alicui; (úmyslně) convenire alqm; congrēdi cum alqō; in congressum alics venire.

sejíti, v. scházeti.

sejmouti, (dolů) vzítí) demere, detrahare (osvoboditi) levare, liberare; (odstraniti) tollere; s. břímě s. koho, sarcinis levare alqm; s. klobouk, caput aperire.

sek, ictus; s.-em, caesim.

sekáč, obilí, messor.

sekati, někoho, caedere, ferire alqm (securi, virgis); s. dříví, ligna caedere; s. obilí, metere, demetere segetem; s. seno, fenum secare; s. do čeho, incidere in alqd; s. se, mutuis ictibus se petere.

seknouti v. předek.

sekretář, scriba.

sekta, secta (philosophorum); schola, vzhledem k učení disciplina.

sekyra, securis; dolabra.

selanka, poema bucolicum; bucolica, oram.

selhati, mentiri, mendacium dicere; naděje mi selhala, spes me fefellit; selhalo mu, res eius ad irritum cecidit.

selskost, rusticitas (proti urbanitas).

selský, rusticus (proti urbanus); (s příhanou) agrestis; (vesnický), rusticanus.

sem, huc; in hunc locum; dej s. cedo! s.-tam (na rozličné strany)

huc, illuc; ultro citroque; quoquo versus; modo huc, modo illuc; jeden odešel s., druhý tam, alius alio decessit; (na rozl. místech) passim (iacere a pod.).

semeniště, seminarium.

semeno, v. símě.

semlíti, molere; semleté obilí, molita cibaria.

sen, somnus; (zdání) somnium; (vidění) species per somnum oblata; hluboký s., somnus gravis; pouhý s., vana species somni; mám s., somnio; video alqd in somnis; s. jej zachvátil, somnus eum oppressit; s. se vyplní, somnium verum evadit; pohřížen v hluboký s., sopitus; ve snách, per somnum; in somno; somnians, to by mi ani ve s.-u nebylo připadlo, id quidem non somniabam!

senát, senatus s. rozpustiti, senatum mittere n. dimittere; s. shromážďovati, senatum cogere; s. svolávat, senatum vocare, convocare; oznámiti, aby se s. četně sešel, edicere, ut senatus frequens adsit.

senátor, senator.

senátorský, senatorius.

seno, fenum.

sepnouti, spínati, connectere; (zadrhnouti) constringere; s. přezkou, fibulā astringere; s. okovy, in vincula conicere; s. ruce, iungere manus, k nebi tendere manus ad caelum, s. ruce na zad, manus post tergum restringere; sepnatýma rukama, passis manibus.

sepsati, conscribere; litteris mandare; memoriae prodere; s. knihu, librum componere, scribere; s. protokol, res in tabulas referre.

seřaditi, ex ordine collocare, digerere; s. vojsko, aciem, exercitum instruere.

seřazení, descriptio, dispositio; (pořádek) ordo (složení) compositio; (snesení) collatio; s. slovo, verborum confirmatio; s. vojska, acies, v setniny, centuriatus.

sesaditi s. úřadu, abrogare magistratum; amovere a magistratu, na čas a re publica remove.

sesednouti, s. koně descendere, rychle desilire ex equo.

sesilati, v. seslati.

sesílení, confirmatio; s. tělesné, vires collectae; vires novae n. auctae; s. vojskem, novae copiae; supplementum, auxilia.

sesíletí, (intr) t. i. intransitivní. nepřechodné, vires colligere; corrobore; convalescere.

sesílití, (tr) t. i. transitivní. přechodné, corrobore, firmare, confirmare, augere.

seskočiti, desilire (ad pedes).

seslabiti, infirmum reddere; infirmiore redigere, debilitare; s. tělesně, corpus afficere; s. legii, legionem attenuare; s. moc obce, opes civitatis frangere, comminuer; s. naději, spem infringere; s. síly, vires frangere; s. vojsko, copias imminuere.

sesláblý, debilis (duchem i tělem) imbecillus.

seslábnouti, opis passivem seslabiti.

seslati, koho, demittere alqm; s. na koho něco, inferre alicui alqd.

sesouti se, collabi; corruere, concidere; dům se náhle sesul, domus subitā mina prolapsa est.

sestárlý, (dlouhým trváním) vetustus; (věkem) aetate proventus.

sestárnouti, senescere; senem fieri; aetate provehi; inveterascere.

sestaváti v. skládati se.

sestaviti, componere, constituere; s. do versů veribus astringere; s. se v klm, cuneum facere.

sesterský, sororum modo; ut decet sororem.

sesterský, sororius; s. povinnost, pietas.

sestoupiti, descendere; s. s. koní, equos relinquere; s. s. náspů, de vallo decedere; s. s. vojskem někam, agmen, exercitum demittere in locum alqm; s. se do rady, consilium habere de re alqā; s. se k tajným úmlouvám, capita conferre; vojáci se sestupují, milites se coniungunt.

sestra, soror: s. otcova, amita, matčina matertera.

sestrojiti, construere, extruere.

sestřenec, sororis filius: conso-brinus.

sestřenice, sororis filia: conso-brina (strýcova dcera) soror amiti-na (tetina dcera).

sestup, descensus.

sesypati se, v. sesouti se.

sešedivěti, consenescere.

sešikovati vojsko, aciem instrue-re, constituere, instituere.

sešit, chartae iunctae: s. popsaný libellus.

sešiti, consuere.

sešlapati, exculcare.

sešlost, defectio, deminutio: s. věku, senium: (stáří) senectus.

sešlý, (o osobách) decrepitus; actate confectus: (o věcech) obsoletus (o šatě), ruinosus (o stavění).

sešvakřiti se, affinitate se iunge-re cum alqo; sešvakřen, affinis.

setba, satio: s. jarní, satio verna; s. podzimní, satio auctumnalis; s.-u činiti, sementem facere.

seti v. předeek.

setkati, contexere.

setkati se, s kým, occurrere: ob-viam fieri alcu, convenire alqm, náhodou incidere in alqm; offendere alqm; polem se s., congregi cum alqo; proelium inire, committere; signa conferre; manus conse-rere; confligere cum alqo.

setlelý, putridus.

setletí, putrescere.

setmění, crepusculum.

setmíti se, vesperascere; setmívá se; tenebrae oboriuntur.

setník, centurio.

setnina, centuria.

setrvalost, constantia, důr. perse-verantia, pertinacia; (bedlivost) assiduitas.

setrvalý, constans, firmus, důr. perseverans; (bedlivý) assiduus.

setrvati, manere, permanere;

perseverare; non desinere; s. při předsevzetí, in incepto, conatu per-stare; s. v povinnosti, in officio ma-nerere.

setřásti, decutere alqd; s. jho excutere iugum.

setřiti, abstergere, detergere alqd; (dohromady tříti) conterere alqd.

sever, septentriones: krajiny k s.-u ležící, terrae septentrionales, regiones septentrionibus subiectae; na s., spectare, vergere ad septen-trionem; na s. je pahrbek, a sep-tentrione est collis.

severní, septentrionalis, in sep-tentriones spectans; s. hvězda, sep-tentrio; S. moře, mare Germani-cum; s. vítr, boreas; ventus ad sep-tentriones versus.

severovýchod, aquilonis partes.

severovýchodní, inter septentrio-nes et orientem solem spectans; s. vítr aquilō onis m.

severozápadní, inter septentrio-nes et occasum solis spectans; s. vítr, caurus.

seveřan, incola terrae septentrio-nalis.

sevření, obsessio; obsidio.

sevřiti, svirati, comprimere; in angustias compellere; (obklížití) claudere, includere, cingere; (trá-pití) vexare, urgere, premere; s. koně ostruhami, calcaria subdere n. subicere equo; sevřenu býti, claudi, cingi, horami undique mon-tibus contineri.

sezení, v. sedění.

seznam, tabula: numerus; ratio-nes; zapsati do s.-u obžalovaných, referre in reos; do s.-ů státních, in tabulas publicas referre; ze s.-ů psanců vyškrtnouti, e proscripto-rum numero eximere.

seznamenati, conscribere.

seznamíti, koho s kým, notum redere alqm alcu; notitiam ales conciliare alcu; s. koho s čím, do-cere alqm alqd; s. se s kým, notum fieri alcu, venire in notitiam ales; iungere familiaritatem cum alqo; cognoscere alqm.

sezhati, noscere, cognoscere; in-tellegere; cernere; sezhat jsem jej býti člověkem ochotným; cognovi eum hominem officiosum.

sezvati, invitare.

sezřati, comedere, consumere; devorare.

sháněti v. sehnati.

sházeti v. shoditi.

shledati, něco, conquirere, colli-gere, petere alqd; (poznati) cog-noscere, animadvertere, reperire alqd; (dověděti se) comperire alqd; dobře s., perspicere, experiri alqd, shledávám to dobrým, hoc mihi bo-num videtur; shledánu býti, cog-nosci, haberi, putari, existimari shledánu býti nevinným u sou-du, liberatum a iudicio disce-dere; shledati se s kým, con-venire, invenire alqm; incidere; in alqm; videre alqm; s. se s čím, quaerere, conquirere alqd; shledal jsem se s ním náhodou, ca-su mihi oblatu est n. occurit.

shlédnouti, conspiciere; o vyzvě-dačích explorare cognoscere; též spatřiti.

shlízeti dolů, despiciere in alqd.

shluk, turba, caterva.

shluknouti se, in unum locum confluere, concurrere; tumultum conflare; exurgere contra n. ad-versus alqm; lid se shlukl, factus est concursus; vše se shluklo na záhubu vojska římského, omnia conspiraverunt ad perniciem exer-citus Romani.

shluknutí, concursus, (bouřlivé) tu-multus.

shnilý, putrefactus, putidus (ca-ro, uva).

shniti, putrescere.

shoda, consensio, consensus.

shoditi, deicere, praecipitare; s. koně, equo deicere; s. s trůnu ex-pellere regno; kůň shazuje jezdec, equus effundit equitem.

shodnouti se, shodovati se, con-sentire, convenire, congruere; s. oě, transigere cum alqo de re alqā; s. s věžitelem, creditori satis

facere, shodli jsme se o mír, pax convenit inter nos; rozkoše nesho-dují se s rozumem, voluptates rati-oni non respondent; naše smýšle-ní velice se shodují, magna est in-ter nos studiorum consensio; účet se shoduje, ratio rei constat, con-venit, pax est.

shodný, conveniens, consentiens, congruens.

shon, shluknutí.

shora, desuper; e loco superiore (dříve) supra; od s. až dolů, a sum-mo ad inum.

shořeti, deflagrare, conflagrare; incendio deleri.

shovění, (sečkání) exspectatio; (strpění) indulgentia; s. mlti, in-dulgere alcu.

shověti, indulgere alcu (příliš, liberalius); v. též sečkati.

shovívavost, indulgentia; (trpěli-vost) patientia; (šetnost) clemen-tia; (mírnost) lenitas.

shovívavý, indulgens; (trpělivý) patiens; (šetný) clemens; (mírný) lenis; indulgent; patienter; cle-menter; s. souditi, benigne iudicare.

shrábnouti peníze, corradere pec-unias; auferre nummos.

shrbený, capite demisso.

shrnouti, něco, comprehendere alqd; s. se, confluere; se consti-pare; v. též shromáždit se.

shromáždění, coetus, conventus četně frequentia; s. lidu (k vy-slechnutí předlohy n. k jednání) contio, concilium, (k hlasování a rozhodování) comitia, orum; s. po-radní, consilium; s. posluchačů ře-či, corona; s. senátu, senatus; v s. lidu, apud populum.

shromaždiště, locus conveniendi; (v Římě) comitium.

shromáždit, něco, cogere, colli-gere; congerere alqd; s. peníze, pecuniam conquirere; s. senát, se-natum cogere n. convocare; s. voj-sko, exercitum comparare, in unum locum contrahere; s. se, congregari, convenire, četně confluere, kvapně concurrere, okolo koho circumsistere.

shrívati se, refovere, artus.

shvězdění, sidus, eris.

scházení (dolů), descensus; (z cesty) declinatio; (mizení) decessio; (nedoplatek) inopia, penuria; s. sil, defectio virium.

scházeti, (chyběti) deesse; s. předčasnou smrtí, mortem immaturam oppetere; s. stářím, senectute confici; s. se, convenire in unum locum; v. i sejíti.

schlípý, dependens; s.-é uši, flaccidae praegravantesque aures.

schlípiti, demittere (aures etc.).

schnouti, (po vrchu) exsiccare; (úplně) arescere; o těle tabescere, contabescere.

schod, gradus; s.-y, scalae; shoditi se s.-ů, per gradus deicere alqm; spadnouti se s.-ů, per scalas praecipitem fieri.

schodek, lacuna; (nedostatek) inopia, penuria; doplniti s. lacunam explere.

schoditi, perambulare, peragraré, percurrere locum alqm;

schopnost, facultas; s. ducha, ingenium, virtus; s. k učení, docilitas; s. k vynalézání, inventio; veliké s.-i, magna indoles; s. míti, magno ingenio esse.

schopný, ingeniosus; sollers; (učelivý) docilis; s. býti, ingenio valere; s. k čemu, idoneus, aptus rei alicui n. ad alqd faciendum; s. muž, vir summae sollertiae; muž s. zbraně, vir, qui arma ferre potest; s. vůdce, dux, qui magnum in re militari usum habet; nejsem s. lži, mentiri non est meum; toho není s., hoc non cadit in eum.

schouli se, se complicare.

schovanec, alumnus.

schovati, něco, servare, conservare, condere alqd; (skrýti) occultare, tegere; abdere, abscondere alqd; dáti s. něco komu, dare alicui alqd servandum; deponere alqd apud alqm; s. meč do pochvy, gladium in vagina recondere; s. se, se abdere; occultare se; latere, delitescere.

schránka, vůbec receptaculum; (špižárna) cella; (sýpka) horreum; (skříň) arca; scrinium.

schůdný, pervius; expeditus, facilis; s.-á cesta, via commoda; s.-ým činiti, munire, aperire, patefacere.

schůze, (scházení se) congressio; (sbor) coetus, conventus; contio s. poradná, consilium; soudní s.-e konati, conventus agere.

schválení, probatio; approbatio; (srůzumění) consensus; (doporučení) commendatio; auctoritas (senatus); úmysl dochází s., consilium probatur; bez s. senatu, iniussu senatus.

schváliti, probare, comprobare, suadere; neschváliti, improbare, reicere, dissuadere; s. komu co, commendare alicui alqd; s. zákon, legem accipere, o lidu též legem latam iubere.

schválený, consulto factus; s. posel, nuntius ad id missus; adv. de industria.

schvátiti se práci, labore nimio frangi.

schýliti, schylovati, něco, inclinare alqd; s. se, inclinari, vergere; schyluje se k něčemu, imminet, instat, impendit alqd.

schytati, omnes capere, comprehendere.

sice, adv. aliter, quod nisi ita est (erit, fuit); conj., quidem; často změnou vazby: quamquam, etsi; byl s. bohat, ale s ty vydaje přece nebyl, quamquam dives erat, illos sumptus tolerare non potuit; bojoval s. udatně, ale nešťastně, fortius quam felicius pugnavit; a to s., et quidem; a ten s., et is, et is quidem atque is; isque; a s. ne, neque is, nec is.

sici v. sekati.

sídelní město, sedes regni n. imperii, caput regni.

sídliti, sedem ac domicilium habere; habitare (in urbe alqā).

sídlo, sedes, domicilium; (dům) domus; s. panovníka, sedes ac domicilium principis.

síla, (působící) vis, (odporující) robur; (namáhání) contentio (mužnost) virtus; (pevnost) firmitas; s. duševní, vis animi ingeniique; s.-y nabýti, vires colligere; s.-y dodati, vires suppedidare; dokud s.-y stačí, dum vires suppetunt; seč jsou s.-y, pro viribus; napínati všechny s.-y, omnes nervos in re contendere; býti při s.-ě, vigere, valere; za jaré s.-y, firmus ac valens; ze všech sil, omni vi, summa ope; quantum in me est; = moc, potentia, (o státu) opes; s.-y jejich spočívají ve vojsku pozemním, quicquid possunt, terrestribus copiis valent; = množství, multitudo; frequentia; (hojnost) copia; (váha) pondus; míti s.-u čeho, abundare alqā re.

sílití, něco, corroborare, firmare, confirmare alqd; robur n. vires adde alcu; s. se, vires reficere, invalescere; corroborari.

silně, fortiter; graviter, vehementer; s. mluvití, magnā voce loqui; s. voněti, gravi esse odore.

silnice, via; via strata; s.-i stavěti, viam munire.

silný, (působivě) validus, (k vydržení) robustus; (pevný) firmus; (udatný) fortis; (vydatný) magnus; (prudký) vehemens; (tlustý) crassus, o těle plenus; s. dešť, pluvia larga; s. duch, animi robur; s. důvod, grave argumentum; s. lék, forte remedium; silná pevnost, oppidum munitissimum; s.-á posádka, praesidium firmum; s. vítr, ventus vehemens; s.-á vůně, gravis odor; s.-á zima, vehemens frigorum vis; s. býti, na moři, rebus maritimis multum valere; býti silnější, plus valere.

silozpyt, physica, orum.

silozpytec, physicus.

simé, semen.

siň, vestibulum, atrium; (světnice) conclave, aula.

sípavost, ravis.

sípavý, raucus.

sípěti, sibilare.

síra, sulphur.

sírný, sulphureus, sulphureosus.

siroba, orbitas.

sírobě, postumus; post mortem patris natus.

sírotči, gen. slovo násl.

sírotek, orbus, orba; pl. orbi.

sírý, orbus.

síř, rete, na zvěř plaga; metaf.: laquei, insidiae.

sítěný, iunceus.

síti, sementem facere, semen spargere; serere; kdo chce žíti, musí s. ut sementem feceris, ita et metes.

síti, sítna, iuncus.

sivý, glaucus, caesius (oculus).

sjednati, něco s kým, transigere alqd cum alqō; s. mezi sebou, res convenit inter alqos; s. mír, conciliare pacem.

sjednocení, (spojení) coniunctio; (spolčení) consociatio; (sdruženost) congregatio; (jednomyslnost) concordia, consensus.

sjednocený, concors, concordia iunctus.

sjednotiti, něco, iungere, coniungere alqd cum re alqā; s. se, se coniungere cum alqō; una coire; convenire; sjednotili jsme se o mír, pax convenit inter nos.

sjeti, sjížděti, (dolů) devehí, deferri; s. s koněm na cestu, equum in viam deicere; (jezdě shlédnouti) obire, visere locum; obequitare stationes); sjeti se, v. sejíti se.

sjezd, concilium; v. též schůze, shromáždění.

skáceti, něco, deicere, evertere alqd; s. stromy, arbores caedere; s. vozem, curru effundi; s. se, colabi, concidere, důr. corruere; (náhle dolů) praecipitare; s. se s koně, equo effundi.

skákati, salire (do výše) exsilire, (ku předu) prosilire, (dolů) desilire; s. k čemu, assilire; s. na něco, insilire (in equum); saltare; s. radostí, exsultare gaudio, prae gaudio; s. do řeči, interpellare alqm loquentem; sermonem interrumpere.

skála, saxum, (příkrá) rupes; (úskalí) respulus; (bradlo) cautes.

skalnatý, saxosus.

skalní, saxeus; s. jeskyně spelunca.

sketa, homo ignavus.

sklad, horreum, cella; (způsob uspořádání) conformatio, structura; (v mluvnici) compositio verborum; (souvislost) continuatio verborum; (harmonie) concentus.

skládání, opīš slovesem.

skladatel, qui componit alqd; s. hudby; qui modus facit; s. písní, poeta lyricus n. melicus; s. spisu, auctor, scriptor.

skládati v. složit.

skladiště, horreum, cella.

sklánět, skloniti, něco, inclinare, flectere, deflectere alqd; s. svazky prutů, demittere fascēs; s. se, se inclinare, vergere (dies, sol).

skláti, transfigere, traicere.

skleněný, vitreus.

sklenice, poculum vitreum; scyphus (láhev) ampulla; s. vína, inter vína, inter pocula.

sklenouti, concamerare.

sklený, vitreus.

sklep, locus concameratus; cella (subterranea); vinný s., cella vinaria.

sklesnouti, collabi, concidere, dūr. corruere.

skleslý, fractus; s. stav obce, res afflictatae.

skličnost, animi demissio; animus afflictus.

skličný, afflictus; všečen s., afflictus debilitatusque; býti s. animo esse perculso et abiecto; animo angi, collicitum esse.

skličiti, affligere, frangere animum alcs; býti skličenu, premi, affligi, nemoci morbo afflictum esse, neštěstím malis urgeri, vexari.

sklizeň, messis.

sklízeti, sklidiťi, amovere, ferre;

s. obilí, metere, demetere fructus; messem facere.

sklíziti, conglutinare.

sklo, vitrum.

sklon, inclinatio; (svah) acclivitas; deiectus; (konec) exitus; s. života, extrema aetas.

skloniti, něco, inclinare flectere, inflectere alqd; s. se, caput demittere, se summittere alcu.

sklonitost, inclinatio; při pohledu s dola acclivitas, shora declivitas.

sklonitý, inclinatus; acclivis, declivis; adv. prone.

sklopiti, deicere, demittere; sklopenou hlavou, capite demisso.

sklouznouti, fallente vestigio labi: sklouzl na ledě, glacies vestigium eius non recepit; noha mi sklouzla, me instabilis gradus refellit.

skoha, (veliká) obex, icis, (menší) pessulus; (sponka) fibula.

skočiti v. skákat.

skočmo, saltu n. saliens.

skok, saltus.

skoliti, caedere, interficere.

skonalost, finis.

skonání, finis, exitus; (zhotovení) confectio; s. života, finis vitae, excessus e vita.

skonati, (zemřít) vitam finire, diem supremum obire.

skončení s. skonání.

skončiti, něco, finem afferre rei alcs n. alcu; conficere, perficere; ad finem perducere, ad exitum adducere alqd; s. modlitbu, finem facere; s. psaní, řeč, finire, concludere epistulam, orationem; s. válku (poválením nepřítelů) bellum conficere; (smlouvou n. mírem) bellum componere; s. se, finem habere n. capere; jak se to skončí, quorsum hoc accidet? neskončí se to bez krveprolití, res non sine sanguine componetur; dobře, špatně se to skončilo, res bene, male cessit.

skopati, fodere, též aequare, exae-

quare; s. hory montes coaequare; (shoditi) detrudere, deicere.

skopec, vervex, ěcis m.

skorně, (škorně) ocrea.

skoro, (téměř) paene, prope; fere; tantum non; s. by byl býval zabít, haud multum aberat, cum interficeretur; s. bych byl řekl, paene dixi.

skořápka, skořepina, (ořechová) putamen; (na vejci) testa.

skořice, cinnamomum.

skoť, vůbec grex; drobný s. pecus, oris; větší s., boves, armentum.

skotáctví, lascivia, petulantia.

skotačiti, lascivire; petulantem esse.

skotačivý, lascivus, petulans.

skoták, bubuleus; (pastýř) pastor; (neposedný hoch) puer lascivus, petulans.

skoupiti, coemere.

skoupost, tenacitas, illiberalitas.

skoupý, tenax, illiberalis, dūr. sordidus; s. na řeč, inops verborum.

skovati, cadere, tundere; (spojiti) incide inter se iungere; (zhotoviti) fabricari, procudere.

skráně, tempora, um; do s.-ě udeřiti, tempora percutere.

skrbie, sordide, illiberaliter.

skrblictví, sordes; tenacitas; illiberalitas.

skrblík, homo sordidus; homo tenax; illiberalis.

skrblíti, sordidum, tenacem, illiberalē esse; s s ěm, nimium parcere alcu rei.

skrček, homo pusillus.

skrčiti, něco, contrahere alqd; s. se, se complicare, convolvi; contrahi, cogi.

skromnost, modestia, moderatio; (zdrželivost) temperantia; humanitas et modestia animi.

skromný, modestus, temperans; s. ve svých požadavcích, verendus, in postulando; (ponížený) summissus.

skropení, aspersio, respersio.

skropiti, conspergere, aspergere; dūr. oplére; rigare; s. krví, sanguine respersere n. cruentare.

skrovničký, přelož. super. alqd. skrovný; tak s. tantulus.

skrovnost, parvitas, exiguitas, (co do počtu) paucitas; o těle brevitas.

skrovný, parvus, exiguus; modicus; parvus; levis; s.-á strava, victus tenuis et parvus; často též dostáčí subs. demin.: s. knížka, libellus; s. zahrádka, hortulus etc; adv. parum, exigue, parce.

skryše, latebra; (opovržlivě) latibulum; s. lotrovská, latronum receptaculum; s. podzemní, specus, spelunca; (doupě) lustra, orum.

skryti, skrývati, něco, abdere, abscondere alqd; (pokryvkou) occultare, occultare, tegere alqd; (zapíraje) dissimulare alqd; s. co před kým, celare alqm alqd; s. se, se abdere, se occultare; latere delitescere.

skrytý, occultus; abditus; tectus; (vzdálený) remotus; (tajný) clandestinus, furtivus; (svatotajemný) arcanus; s.-é průkopy, cuniculi tecti; s. býti, latěre, delitescere; adv. occulte, clam; obscure.

skryvač, occultator; (přechovač) receptor.

skryvání, occultatio.

skrže, a) o místě, per s akk. per forum ferre; ire per medios hostes; na otázku kudy? klade se pouhý abl.; s. tuto bránu odešel, hac porta abiit. b) o prostřednictví, per s akk.; častěji však ablativus subst. přiměřených smyslu věty; ales o pera, beneficio, auxilio, dolo, fraude etc; též alqd auctore, suasore, duce. c) o příčině (skutečné) propter (smyšlené) ob s akk.; causā s gen.; též pouhý abl.; s. to, propterea, eam ob rem n. causam; ideo idcirco; c) přísahání, zaklínání a pod. per s akk. přísahám s. bohy, iuro per deos immortales.

skřehotati, coaxare.

skřek, clangor; strepitus, stridor; fremitus.

skříně, scrinium; arca; armarium.

skřipěti, zuby, frendere n. crepitare dentibus.

skřítek, lar, v pl. lares, penates.

skřivan, alauda.

skubati (škubati), vellere, vellere.

skučení, eiulatio; (úpění) ululatus; (jekot) gemitus.

skučeti, eiulare, gemere, ululare, o větru, stridere.

skulina, rima; fissum; (díra) foramen.

skuliti, něco, devolvere alqd; s. se, praecipitari, (o věcech) devolvi deferri.

skupina, turma; plures; s. mladíků, adulescentes alqot conglobati; s. ostrovů, insulae (complures); s. vrchů, montes continui.

skupiti, conglobare, coniungere.

skutáliti v. skuliti.

skutečnost, (pravdivost) veritas; (skutečná věc) res vera; verum; dle s.-i, re verā, re ipsa; příklady ze s.-i, exempla rerum; nedá se pochybovat o s.-i té věci, dubitari non potest, quin res vera sit.

skutečný, verus; (opravdivý) germanus; s.-é události, res gestae; jest to s.-á pravda, hoc verissimum est; líčiti s. živost, vitam, ut est, depingere; povím s.-ou pravdu, aperiam, quod res est; (v pravdě) vere; re vera; (zajisté) sane, certe, nimium, profecto; s.? itane? ita vero? s. nějaký, aliquis, aliquid.

skutek, factum, (ohavnost) flagitium; (příběh) res; (zločin) scelus; do očí bijící facinus; (mravně zlý) maleficium; (proti zákonům bož. a přiroz.) nefas; dobrý s., recte n. bene factum; slechetný s. egregie factum; slavné s.-y, res gestae; gesta (bello et pace); slavné s.-y, provéstí, res magnificas gerere; slovem i s.-em, consilio et opera; verbo et re; při s.-u postihnouti, in manifesto facinore deprehendere; v s.-u, v. skutečně.

skvělost, splendor; (lesk) nitor. fulgor; (velkolepost) magnificentia; s. mravů, probitas morum.

skvělý, splendidus; (lesklý) nitidus; (slavný) illustris, clarus, amplius (epulae), florens; s.-é dary, maxima munera; s.-é postavení, magna fortuna; dobytí s.-ého vítězství, magnifice vincere; za velmi s.-ých okolností, rebus florentissimis.

skvěti se, splendere, nitere, fulgere metaf. florere, elucere, excellere.

skvost, res pretiosa; (okrasa) ornamentum; s.-y, margaritae gemmaeque.

skvostnost, luxus; magnificentia, vzhledem k přílišným přípravám apparatus.

skvostný, pretiosus; (velkolepý) magnificus; (nákladný) sumptuosus; s. stan, tentorium omni luxu et opulentia instructum; s.-e hody, cena apparitissima n. lautissima.

skvrna, macula, s. příhanou labes; metaf. turpissima nota; vitium.

skvrnatý, maculosus.

skýtati, affere; štědře s., suggerere et sumministrare.

slabika, syllaba; s.-u dlouze vysloviti, syllabam, litteram producere (proti corripere); to slovo končí dlouhou s.-ou, haec vox longā syllabā terminatur, in longam syllabam cadit, exit.

slabina, ilia, um.

slábnouti, infirmum n. invalidum fieri; debilitari et frangi; slábnu, vires me deficiunt; duch slábne, animus senescit; paměť slábne, memoria minuitur; zrak slábne, acies decrescit.

slaboch, homo imbecillus; (chrobný) homo infirmas valetudinis.

slabost, infirmitas, imbecillitas; (ochromenost) debilitas; (umdlenost) languor; lassitudo; (nedostačnost) error, inscientia ales rei; (poddajnost) mollities animi; s.

hlasu, exilitas vocis; s. věku, senium; s. zraku, oculorum valetudo; míti mnohé s.-i, in multis rebus labi; s. ukázati, latus adversario praebere; znáti svou s., sentire, quid sibi desit.

slabý, infirmus; (churavý) imbecillus; (neduživý); debilis; (mdlý) languidus; (poddajný) mollis; (křehký) fragilis; (útlý) tenuis (sonus), gracilis (crura), exilis (vox); levis (spes); (skrovný) parvus, exiguus; s. na těle i na duchu, confectus corpore et animo; s.-á paměť, memoria hebes; s. rozum, animus imbecillus, ingenium infirmum; s.-á řeč, oratio languida; s.-é síly, vires affectae n. afflictas; býti s.-ého ruzumu, mente captum esse, ingenii hebetioris esse; býti s. v čem, parum eruditum esse re alqd; non multum profecisse in re alqd; adv. tenuiter; infirme, languide.

sladkost, dulcedo; (lahodnost) suavitas.

sladký, dulcis; (lahodný) suavis, iucundus, blandus; s. jako med, mellitus; dulciter, suaviter; blande (loqui); s. chutnati, dulci sapore esse.

sládnouti, dulcescere.

sláma, stramentum; stramen.

slaměný, stramineus.

slanina, lardum.

slánka, salinum.

slaný, salsus; s. důl, salinae; s.-pameny, aquae salsae.

slast, suavitas; (rozkoš) voluptas; (radost) laetitia, slasti plný, laetitia et voluptatis plenus.

slátati, consuere.

slatina, campi uliginosi.

sláva, gloria; (chvála) laus; (jméno) nomen; (slovutnost) amplitudo; posmrtná s., gloria apud posteros, fama superstes; vědecká s., gloria literarum; vojenská s., laus bellica; gloriā militaris; s.-y chtivost, gloriae cupiditas; s.-u nesmrtelnosti si získati, immortalitatem consequi, adipisci; sláva! bene

beateque vivat! s. tobě! macte virtute esto!

slavík, luscinia.

slaviti, praedicare, celebrare, nobilitare; laudibus efferre; (světiti) agere, agitare (diem festum); hlučně s. celebrare; s. hody, convivium agere; s. hry, ludos frequentare; s. pohřeb, funus et exequias celebrare; s. vítězství, triumphare; triumphum agere.

slavnost, sollemne; cerimonia; pompa; (velebnost) magnificentia; splendor; (svěcení dne) celebratio; s. děkova, supplicatio; míti s. děkovnou, supplicationem habere; naříditi 15denní s. děkovnou, supplicationem quindecim dierum decernere.

slavný, gloriōsus, clārus, inclitus; illustris; (hlučný) ceber; (nádherný) magnificus; (nákladný) sumptuosus; (úpravný) apparatus; (skvělý) splendidus, amplus; (sváteční) sollemnis, festus; s. průvod pompa sollemnis; s. býti, gloria florere; s. se státi, gloriam, laudem sibi parare.

slavobrána, porta triumphalis.

slávychtívost, gloriae cupiditas.

slěčna, virgo nobilis.

sledovati, sequi, subsequi.

slehnouti se, desidēre, demitti.

slech, v. zmizeti.

slepec, v. slepý.

slepice, gallina.

slepičí, gallinaceus.

slepti, conglutinare.

slepnouti, caecum fieri, oculis capi; lumina oculorum amittere.

slepota, caecitas; metaf. s.-ou raniti, caliginem offundere animo ales.

slepý, caecus; (nerozvážlivý) temerarius; s.-á náhoda, temeritas et casus; s.-é štěstí, temeritas fortunae; s. býti, oculis captum esse; caecum esse; adv. temere, inconsiderate; inconsulte.

sletěti, devolare; (spadnouti),

praecipitare, o věcech devolvi, de-ferri.

sleviti, de pretio remittere: di-minuere.

slezina, lien, is.

slézti, derepere, descendere, o vlasech defluere: s. se, correpere.

slib, (bohu) votum: (žlověku) promissum, fides: s. s přísahou sacramentum, se závazkem pactum; obaplný s., fides data et accepta, si dáti fidem et iusurandum inter se dare: s.-u dostáti, fidem servare, promisso stare; manere in pacto; s. učiniti, polliceri, promittere: (bohu) votum facere, suscipere; s. splniti, votum reddere; s. zavázati, sponsionem facere alicui; ze s.-u vojna propustiti, militi mis-sionem dare.

slibiti, slibovati (bohu) vovere, (žlověku) k žádosti promittere, do-brovolně a ochotně polliceri; důr. spondere; fidem dare; s. hory doly maria montesque polliceri; osení slibuje hojnou žeň, seges bo-nos fructus latura videtur.

sličnost, formositas; pulchritudo; s. u žen venustas, u mužů, dignitas formae; s. řeči, elegantia.

sličný, formosus, pulcher; (o že-nách) venustus; (o řeči) elegans; s.-á tvář, eximia, egregia facies; pulchre; s. vypadat, pulchra, for-mosa esse specie.

slidič, speculator; (vyzvědač) explorator.

slidění, investigatio; indagatio.

sliditi, investigare, indagare, o psu odorari; metaf. speculati, ex-plorare.

slidivost, sagacitas.

slimák, limax, (se skořepinou) cochlea.

slín, limus.

slína, saliva.

slíti (dohromady), confundere, (s něčeho) defundere (lije sformo-vati) fingere.

slitování, misericordia; misera-tio, commiseratio.

slitovati se, misereri, miseret me alic; commoveri misericordia alics.

slitovník, misericors.

slíva (strom), prunus; (ovoce) prunum.

sliz, pituita.

slizký, pituitosus; (kluzký) lu-bricus.

slíznouti, delingere.

slöh, (ve stavitelství) structurae genus; způsob psaní genus scri-bendi, mluvení genus dicendi, o-ratio; s. bezvadný, intergritas, sin-ceritas orationis; s. nadutý, infla-tum orationis genus; s. neohebný, inconditum dicendi genus; s. plyn-ný, fusum orationis genus; s. stříz-livý, verborum tenuitas; oratio sub-tilis; s. suchopárný, oratio exilis, arida, exsanguis; s. uhlazený, ele-gantia orationis; s. vadný, oratio inquinata; s. vznešený, střední, prostý, genus dicendi grande. me-dium, tenue; pravidla s.-u latin-ského, praecepta artis Latine scri-bendi.

slon, elephas, elephantus.

sloni, slonový, elephantinus; s.-á kost, ebur; ze s.-é kosti, eburneus.

slonovina, ebur, oris.

slota (plískanice), pluviae; tem-pestas foeda, atrox.

sloučiti, v. spojití.

sloup, columna; (milník) lapis; (socha) statua; s. prachu, nubes pulveris; ohnivý s.-y na nebi, fa-ces caeli; státi jako s., defixum n. immobilem stare; oči se mu obra-cejí v s., oculi solvuntur; oči v s. obrácené, oculi rigidi.

sloupoví, porticus.

slouti, nominari, appellari, voca-ri, dici; s. dle čeho, nomen traxisse a re alqā.

sloužící, famulus; minister; puer, servus.

sloužiti, (jako nevolník) servire; (za mzdu) famulari (jako vojín) militare, stipendia facere n. mere-ri (jako úředník) munere alqō fun-gi; (o jídlech) conducere, salubrem

esse; s. bohu, deum colere, vene-rari; s. nemocnému, aegrotum cu-rare, fovere; s. své pověsti, famae consulere; s. při stole, ministrare alicui pocula, cenam; s. vlasti, uti-lem operam praestare patriae; s. žádostem, cupidatibus deditum esse. totum se tradere libidinibus; dlouho s. na vojně, multa stipendia habere; nechati s., militiam detrec-tare; sloužil se mnou, eum commi-litonem habui; jak slouží zdraví, quomodo valet? slouží mu to ke cti, hoc est ei honoris.

slovesnost, artes liberales, ele-gantiores.

slovičkář, verborum auceps, sec-tator.

slovičkářství, verborum aucupium n. captatio.

slovičko, verbum; na s.! tribus verbis te volo!

slovník, index vocabulorum; le-xicon.

slovný (hojný na slova) copiosus, verbosus.

slovo, verbum; (část řeči) voca-bulum; (ústní projev) vox; (jméno) nomen; (přípověď) fides; (napo-menutí) praeceptum, dictum; přís-né, hořké, mírné s., dure, acerbe, leniter dictum; s. původní, verbum nativum, odvozené derivatum; s. dělá muže, in bonum virum non cadit mentiri; co značí to s., quid significat haec vox? jaký smysl má to s., quae sententia subiecta est huic voci; s. amicitia odvozeno jest od amare, verbum amicitiae di-citur ab amando; s. od s.-a, ad verbum; bohatsví slov. copia, u-bertas verborum; základní význam s.-a, vis et notio verbi, vocabuli; nechci ani s.-a slyšeti, verbum u-num ne faxis cave! s.-a se chopiti, dicere incipere, po jiném, alqm ex-cipere; s. dáti, fidem dare; s. míti, dicere; s. odvozoviti (o tvořiteli), vocabulum, verbum, nomen ducere ab, ex, (o vykláděti) originem verbi repetere a; s.-a vykládati, verborum originem quaerere, inda-

gare; s.-em uno verbo; ut paucis comprehendam; denique; do s.-a překládati, ad verbum n. totidem verbis transferre alqd; ke s.-u se dostati, dicendi potestatem habere, nemoci se dostati ke s.-u, verba proferre non posse; k s.-u nepu-stiti, interpellare alqm, obloqui al-cui; na s. dáti, praeceptum alics se-qui; na s. poslouchati, dicto audi-entem esse; na s. braný, clarus, inclitus, nobilis; býti na s. braný, auctoritate florere; muž od s.-a, vir probus; o s. prositi, dicendi po-estatem petere; ve s.-ě státi, fi-dem praestare, servare, nestáti, fi-dem frangere n. violare.

slovosled, ordo verborum.

slovozpyt, nominum n. verborum interpretatio.

slovozpytec, qui studiose exqui-rit, unde verba sunt ducta.

slovutný, inclitus, clarus, florens; nobilis.

složení (jako čin) compositio; (pořádek) ordo; s. těla, figura cor-poris; s. ve mlýně, rota.

složenína, structura.

složiti, skládati něco, (dohroma-dy) componere, conferre, colligere, dolů deponere; (spořádati) suo lo-co ponere, disponere; (sepsati) scribere, conscribere; s. báseň, versus, carmen facere, componere (in alqm); s. diktaturu, dictatura se abdicare; s. naději o kom, spem suam reponere in alqō; naději skládám v tebe, omnis spes in te sita est; s. peníze (vypočítati) sol-vere, numerare pecuniam; s. počet, rationem reddere alics rei; s. po-klon, salutare alqm; s. pokutu, poenam solvere; s. přísahu, iusiu-randum dare, o vojnech sacra-mentum dicere; s. ruce, manus iungere; s. řeč, orationem confice-re; s. slovo s předložkami voces praepositionibus subiungere; s. ú-řad, deponere magistratum, abdi-care se magistratu, (když čas úřa-dování uplynul) decedere de pote-state; s. z úřadu, abrogare alicui magistratum; s. vinu na někoho,

culpam conferre, conicere in alqm; s. vládu, imperium deponere: s. zboží, imponere, condere merces in cista; s. zbraň, (vzdáti se) arma tradere, (upustiti od boje) ab armis discedere; slova složená, verba copulata n. iuncta; s. se, na něco, pecunias conferre; s. se z něčeho, constare e re alqā; loďstvo skládalo se ze 300 korábů, classis erat trecentarum navium.

složítý, (zavalitý) habitu brevis et obesus.

slučovati, v. spojití.

sluha, famulus, puer, servus; minister; s. úřední, apparitor; s. obecní, licitor; s. chrámový, aedituus; s. vyšších úředníků, accensus.

sluch, auditus; facultas audiendi; bystrý s., auditus acutus, solers; aures teretes; slabý s. aures hebetes; s. mítí, audire; s.-u nemítí, sensu audiendi carere; s. nastavití, aures admovere; s.-u popřáti, aures praebere, patefacere, nepopřáti, aures claudere (ad verba ales); s. urazití, aures violare, offendere; vím to od s.-u, haec auditu comperta habeo; ani ze s.-u to nevím, ne fando quidem audivi; znám to jen ze s.-u, nihil praeter auditum habeo.

sluj, spelunca, specus; antrum.

slunce, sol; s. vychází, zapadá, sol oritur, occidit; od východu až do západu s.-e, ab orto usque ad occidentem solem; s. mítí, sole uti, jíti ze s.-e, e sole recedere; pod s.-em, infra solem.

sluneční, gen solis; s. hodiny, horologium (solarium); s. rok, annus, qui solstitiali circum agitur orbe.

sluníti se, apricari.

slunný, apricus.

slunovrat, brūma.

slupka, cortex; putamen; (skopřepina) testa.

slušeti, (o oděvu) decere, convenire, aptum esse, sluší e, decet alqm, convenit alcuí; fas est: na mne, tebe, na moudrého se sluší, meum tuum, sapientis est; sluší pé-

či mítí o zdraví, habenda est ratio valetudinis; jak se sluší a patří, ut decet et par est; jinak než se slušelo a patřilo, contra ius fasque.

slušnost, (způsobnost) decentia, urbanitas, důr. elegantia; (počestnost) honestas; (krása) decus; (spravedlnost) aequitas, aequum; pokud s. dovoluje, quoad licitum est; šetřiti s.-i, decorum sequi, servare.

slušný, (ozdobný) decens, decorus; (pěkný) pulcher; (co do mravů) honestus, ingenuus; (spravedlivý) aequus, modicus (pretium); neslušný, indecorus, turpis; jest slušno, aequum, par est; více než s., plus aequo; za slušnější pokládáti, satius ducere, putare.

slůvko v. slovíčko.

služba, (otrok) servitus, servitium, famulatus; (úředníka) munus; officium (vojína) militia; stipendium; (plat) merces, edis; (dobrodělní) beneficium; (užitek) usus; s. boží, cultus deorum; sacra publica; s. státní, munus rei publicae, n. publicum; oddáti se státní s.-ě, ad rem publicam accedere; obcovati s.-ám božím, interesse rebus divinis n. sacris; konáti s.-u otročkovou, servitutem servire, vojenskou, militare, stipendia facere, merere; mítí s.-u (na vojně) castrensibus stipendiariis imbui; s.-u prokázati, magno usui esse alcuí, bene mereri de alqō; gratum facere alcuí; officii suis alqm complecti, persequi; operam navare attribuere alcuí; poslední s.-u prokázati, iusta alcuí facere, praestare, solve; s.-u zastávati, munere fungi, munus administrare, gerere; dáti se do s.-y, locare operam suam alcuí; jsem ti navzájem k s.-ám, mutuum operam tibi praestabo; jsem ti zcela k s.-ám, quaecumque volueris operam tibi praestabo; k s.-ám volný, officiosus; officii plenus in alqm.

služebnice, serva, famula, ancilla; ministra.

služebnictvo, familia; famuli, ser-

služebník v. sluha.

služebnost, servitus.

služebný, servilis; (poddaný) obnoxius; (úslužný) officiosus.

služné, merces, edis; stipendium n. salarium.

slýchatí v. slyšeti.

slýnoutí, excellere alqā re; eflorere in alqā re; řečnictvím s., dicendo valere; velice s. opinionem ales rei habere.

slyšení, pův. auditio; (přístup) admissio, aditus; s. v senátě, senatus; s. dáti, sui potestatem facere n. praestare alcuí; audire alqm; s. mítí, admitti, aditus conveniendi mihi datur; nemítí, ad colloquium non admitti; za s. žádati, aditum conveniendi n. colloquium petere.

slyšeti (sluch mítí), audire; dohře s., auditu valere; acri esse auditu; špatně s., surdastrum esse; s. něco, audire, auribus percipere; accipere alqd; rád něco s., delectari re alqā = dověděti se, comperire, certiozem fieri de re alqā; percipere alqd ab alqō; jest s., fama est; nic není o něm s., silentium est de eo

slyšitelný, qui audiri n. auribus percipi potest.

slza, lacrima; slzy jej polily, lacrimae ei obortae sunt; nemohu se zdržeti slz, lacrimas tenere non possum; s.-y prolévati, lacrimare, lacrimas effundere; hořkými s., multis cum lacrimis, magno cum fletu; k s.-ám pohnouti, lacrimas n. fletum movere alcuí; se s.-ou v očích, lacrimans; se s.-ami radosti, effusis gaudio lacrimis.

slzavý, plenus lacrimarum; lacrimabundus; s.-é oči (neduh) lippus; se s.-ýma očima, lacrimis obortis, multis cum lacrimis.

slzeti, lacrimare; illacrimare (matři); (mítí neduh slzení) lippire.

smáčetí, imbuerē.

smáčeknoutí, comprimere.

smaragd, smaragdus.

smaragdový, smaragdinus.

smátí se, ridere; (chechtati se) cachinnari; tajně se s., in sinu ri-

dere; s. se komu irridere, uštěpačně deridere alqm; s. na koho, arri-deri alcuí.

smazati, abstergere; delēre, extinguere.

smazítí, frigēre, igne torrēre.

smečka psů, canes iuncti.

smeknoutí kloboúk, caput aperire; s. se, vestigio falli, lapsare; o sekyře excidere.

smělost, audacia, animus fortis, s. příhanou confidentia; (drzost) petulantia, procacitas; (nerozvážlivost) temeritas; s. dáti, animum addere alcuí; s. mítí, audere.

smělý, audax; fortis; (srdnatý) animosus; (neohrožený) intrepidus; (drzý) petulans, procax; s. příhanou confidens; insolens; muž velmi s., homo summae audaciae.

směna, mutatio, permutatio; s.-u činiti, mutare rem cum alqo; s.-ou dostati, mutare alqd cum alqā re.

směnití, mutare, permutare.

směnka, syngrapha; s.-u vystaviti, syngrapham conscribere, komu pecuniam alcuí perscribere.

směnný obchod věsti, res n. merces inter se permutare.

směr, pův. regio; (běh) cursus; zvláštní s. ducha jeho, propria animi eius indoles; filosof jiného s.-u, diversae plane disciplinae sapiens; s. dáti dirigere, flectere alqd in n. ad alqd; s. zachovati, cursum tenere; s.-em k Římu, Romam versus; bráti se jistým s.-em, institutam rationem persequi.

směřovati, někam, cursum, iter alio dirigere n. flectere; tamtéž s., eundem cursum tenere; idem iter ingredi; s. k čemu, spectare alqd; pertinere ad alqd; řeč k tomu směruje, aby, tota oratio ita comparata est, ut: to na mne směruje hoc ad me spectat; ego petor.

směs, směsice, mixtio, mixtura; s. prázdných slov, inanum verborum turba et flumen; s. různých živlů, rudis indigestaque moles.

směstí, deicere, avertere, dohromady convertere.

směstnati, něco, comprimere.

smrkati, emungere (nares).
smrkový, pineus.
 compingere alqd; s. se, alqd capit
 s. akk.: na jednom voze se směst-
 nají, unum vehiculum eos capere
 potest.

směstnaný, confertus, densus.

směšnost (věc) res ridicula, ridi-
 culum; nevidím s.-i věci té, non
 video hanc rem ridiculam esse.

směšný, ridiculus; aptus ad risum
 movendum; (žertovný) iocosus; (ko-
 mický) comicus; velmi s., perri-
 diculus; mítí za s.-é, in risum ver-
 tere; učiniti s.-ým deridere alqm;
 sebe risum movere, deridendum se
 praebere alcu; s. se státi ridicu-
 lum fieri, irrideri.

směti, (odvážiti se) audere; (mo-
 ci) posse; (dovolení mítí) licet;
 potestas mihi est, dūr. ius habere;
 nesmím do stáří si stěžovati, non
 habeo, quod accusem senectutem,
 to nesmíš říci, talia dicere non o-
 portet; nesmíme se diviti, non est
 mirandum, non debemus mirari.

smích, risus (chechtot) cachin-
 natio; (posměch) irrisio, iudibrium;
 s. zatajiti, risum continere; s. si
 tropiti z někoého, illudere, iudibrio
 habere alqm; dáti se do s.-u, ri-
 sum edere, tollere; neať mi do s.-u,
 non est, quod rideam; to jest k s.-u,
 hoc ridiculum est; k s.-u popuditi,
 risum movere, dūr. risum elicere
 alcu.

smíchatí v. smísiti.

smilnost, libidines; lascivia.

smilný, libidinosus; (prostopáš-
 ný) lascivus; (nestoudný) impudi-
 cus.

smilování, misericordia; misera-
 ratio, commiseratio; s. dojíti, mise-
 ricordiam consequi.

smilovati se, misereri, miseret me
 ales.

smír, placatio; reditus in gra-
 tiam.

smírce, reconciliator gratiae.

smírnost, temperantia.

smírný, (obět) piaculum.

smíření v. smír.

smířiti, koho placare, lenire alqm
 n. animum ales, s. kým, reconciliare
 alqm cum alqō n. alcu; s. se s kým
 redire, reverti in gratiam cum alqō.
smířlivost, placabilitas; animus
 placabilis.

smířlivý, placabilis; s.-á povaha,
 ingenium placabile.

smíšeně, promiscue.

smísiti, miscere, permiscere alqd
 (cum) re alqā; s. pravé s nepra-
 vým, vera cum falsis confundere.

smičeti, reticere, silentio tegere
 n. praeterire alqd.

smlouva, pactio, pactum, conventum,
 (státní) foedus; (narovnáni)
 compositio; s. svatební (pactio nup-
 tialis; s.-u učiniti, foedus, icere, fe-
 rere, pacisci cum alqō; s.-u zachová-
 vatí, pactum praestare, manere in
 pacto; s.-u zrušiti, foedus violare,
 frangere, rumpere; dle s.-y, ex
 foedere, ex pacto; ve s.-u vejíti,
 conditiones ferre et audire; vejíti
 ve s.-u obchodní, rem, rationem, ne-
 gectium contrahere.

smilování, actio de alqā re; dáti
 se do s., condiciones ferre et au-
 dire; dali se do s., de pace agi
 coeptum est.

smiluvčí, arbiter; (prostředník)
 internuntius; (vyjednávatel) inter-
 pres; conciliator (pacis).

smiluvný, pactus.

smiluviti, něco, constituere, pacis-
 ci alqd cum alqō; agere de alqā
 re; convenit mihi cum alqō de alqā
 re; s. se, s kým, pactionem facere
 cum alqō; (rozuměti řeči něčí) lin-
 guae ales peritum esse; (o cenu)
 liceri alqd.

smočiti, smáčeti, imbuerere; irriga-
 re, conspergere.

smokva, ficus.

smolnice, taeda; (pochodeň) fax
 picea.

smolný, piceus.

smradlavý, foetidus; male olens.

smrákatí se, smráká se, tenebrae
 oboriuntur; advesperascit; iam diei
 vesper est.

smrčina, pinetum.

smrk, pinus.

smrt, mors, (násilná) nex; (za-
 bití) caedes; (zahynutí) interitus;
 finis vitae; decessus n. excessus e
 vita; trest s.-i, poena capitis, sup-
 plicium; kouti s. a záhubu, pestem
 alquam, exitium alcu machinari;
 uspišiti s., accelerare mortem; s.
 si způsobiti, manum sibi inferre;
 mortem sibi consciscere; s.-í tre-
 stati, morte multare, supplicio affi-
 cere; zemřiti s.-í hrdinskou, per
 summam virtutem emori, násilnou
 praeter naturam mori, fato matu-
 ro exstingui, přirozenou morbo peri-
 re; natura concedere; naturae de-
 bitum reddere; do s.-i, usque ad
 mortem, per omnem vitam, dum
 vivo; do s.-i se hněvati, ira confi-
 ci; k s.-i se strojiti, animam agere,
 extremum spiritum sumere; na s.
 bledý, perpallidus, exsanguis; na s.
 nemocen býti, morbo gravi afflic-
 tus, morbo mortifero aegrotare; na
 s. jíti, supplicium n. capitis poenam
 subire; na s. odsouditi, damnare
 alqm capitis; supplicium constitu-
 ere in alqm; moc nad životem a
 s.-i, potestas vitae necisque.

smrtelně raniti, mortifero vulne-
 re afficere; s. nenáviděti, capitali
 odio prosequi.

smrtelník, mortalis.

smrtelnost, mortalitas.

smrtelný mortalis; (zhoubný) ca-
 pitalis; (nesmířitelný) implacabilis;
 s.-é bolesti, mortis cruciatus; s.-á
 úzkost, angores mortis; nahnati
 s.-ých úzkostí, exanimare; na s.
 posteli, moriens, moribundus; ani-
 mum agens; adv. s. raniti mortife-
 ro vulnere afficere; s. nenáviděti
 capitali odio prosequi.

smrtonosný, mortifer.

smrtonoš, Mars.

smůla, resina; (vypálená) pix.

smuteční, lugubris; s. čas, tem-
 pus luctus; choditi ve s.-ím oděvu,
 squalere, sordidatum esse.

smutek, (vnitřní) maeror. (vně-
 ší) luctus; (bolest) dolor; (zármu-
 tek) tristitia; s. odložiti, luctum de-
 ponere, ad vestitum suum redire;
 s. způsobiti, luctu afficere alqm;

ve s.-u býti, lugere, vestem mutare,
 ve velikém s.-u býti, in sordibus
 luctuque iacere; in luctum incidere.

smutnohra, tragoedia; poéma
 tragicum.

smutný, tristis, dūr. maestus,
 afflictus (smutek působící) luctuo-
 sus, acerbus; s.-á tvář, vultus tri-
 stis, obscurus; s.-é časy, tempora
 dura, tristitia; s.-é noviny, nuntius
 tristis, litterae tristes; vzřiti s. ko-
 nec, tristes habere exitus.

smýčiti, purgare; verrere.

smýčka, laqueus.

smýčkovitý, nodosus.

smýkatí, trahere, rapere.

smysl, sensus; (rozum) mens, ra-
 tio; (poněti) sententia, vis, ratio;
 (domněnka) opinio; s. zákona, sen-
 tentia, voluntas legis; s. vlastní,
 vocabulum proprium; s. přenesený,
 verbum translatum; průpověď hlu-
 bokého s.-u, sententia arguta; s.-u
 slova nepostihnouti, verbum, quid
 valeat, non videre; nemíti s.-u pro
 něco, durum esse ad alqd; alienum
 esse, abhorre ab alqā re; s.-ů
 zblavití, mentem exturbare; dávatí
 slovu s. sub voce alquam senten-
 tiam subicere; mítí s. pro něco,
 voluntatem ales rei habere, pro di-
 vadlo, studio ludorum scaenicorum
 duci, pro vědy a umění, optimarum
 artium studio incensum esse; slo-
 vo má dvojí s., verbum potest in
 duas sententias accipi; pominouti
 se s.-y, exire e potestate mentis,
 mente capi; podle mého s.-u, mea
 sententia; me auctore; ut mea fert
 opinio; býti při s.-ech, mentis com-
 potem, sanum esse; nebýti při
 zdravých s.-ech, mente captum
 amentem esse; jsi při s.-ech, satin
 sanus es? bráti něco v dobrém,
 zlém s.-u, in bonam, malam partem
 accipere alqd.

smysliti, excogitare, invenire s.
 ponětim nepravdy, fingere confin-
 gere, mentiri.

smyslnost, libido; corporis volup-
 tas.

smyslný, (postížitelný) smysly
 sensibus subiectus; (tělesný) gen.

corporis; s.-é radosti, voluptates corporis; s. svět, res oculis, sensibus subiectae; res quas oculis cernimus; res externae; s.-é žádosti, libidines; s. býti, omnia ad corporis voluptatem referre.

smýšlení, sententia, existimatio; opinio; (vůle) consilium; mens, animus; s. a jednání, concilia et facta; lidské s., mentes hominum et cogitationes; s. přátelské, animus amicus; s. republikánské, studium communis libertatis; o sobě s., insolentia superba; změna s., commutatio animorum; býti téhož s., in eadem sententia esse; býti téhož polit. s., idem de re publica sentire; jevíti starořímské s., imitationem veterum Romanorum praefere; s. o kom, bene, male de alqō sentire, existimare; své s. tajiti, quae sentias, dissimulare.

smýšlenka, res ficta; commentum; fabula.

smýšletí, iudicare existimare; putare, veri; sentire; s. s kým dobře, amicū esse alcuī; jinak s., dissentire, discrepare cum alqō; stejně s., idem sentire; consentire, congruere cum alqō; špatně o někom s., male de alqō sentire; vysoce o sobě s., nimiam de se habere opinionem; smýšlím také tak, idem mihi videtur; jakkoliv o mně smýšlíš, quocumque in me eris animo; mnoho o sobě smýšlející, vana superbia inflatus; superbus.

smýti, abluere, eluere.

snad, fortasse; forsitan (s konj.); forte (po si, nisi, num, ire); k označení skromného tvrzení; haud scio an, nescio an (bez závislého slovesa); v otázce numquid; s. nejlepší, ad optimus; byl s. v Římě, Romae fuisse censetur.

snadnost, facilitas; (ochotnost) officium.

snadný, facilis; expeditus; promptus; (ochotný) officiosus; velmi s. perfacilis; to jest s.-é vysvětliti, hoc facilem habet explicationem; cností a neřesti s.-é jest rozeznati, virtutum ac vitiorum facilis est di-

stinctio; to jest věc s.-á, id nihil habet negotii; adv. facile; sine labore; nullo negotio.

snaha, studium, dūr. nisus, — contentio; (pokus) conatus; — (namáhání) labor; se vši s.-ou, toto animo ac studio; omnibus viribus; radou i s.-ou přispívati, consilio et opera alqm iuvare; ničiti hanebné s.-y něčí, nefarios conatus alcs reprimere; obrátiti své s.y na něco, omnes cogitationes intendere ad n. in alqd; projevíti s.-y a city, quae quis velit, quaeque sentiat, expromere.

snacha, nurus, us.

snášelivost, pacis amor, concordiae studium, patientia, animus aequus.

snášelivý, pacis amans, concordiae studiosus (trpčlivý) patiens; adv. concorditor, patienter, animo aequo.

snášení, collatio; (trpění) tolerantio, perpessio.

snášeti, něco (dohromady) conferre, comportare alqd; (dolů) deorsum ferre, portare alqd; (trpěti) tolerare, perferre, perpeti; pati et ferre alqd; hlad s., famem tolerare; všeliký trest s., nullum supplicium recusare; zimu a horko s., aestus et frigoris patientem esse; s. se, (dolů) letěti) delabi, devolare; (dobře býti s kým) concordare; concorditer vivere cum alqō; vespolečně dobře se s., amanter inter se vivere; nesnášeti se, in simultate esse cum alqō; to nesnáší se s dobrými mravy, id alienum est, abhorret a bonis moribus.

snátek, nuptiae; (manželství) matrimonium, coniugium.

snázení v. snaha.

snážiti se, oč, studere, operam dare navare rei alcuī; niiti, elaborare pro n. in alqā re n. ad rem alqam; studium ponere in re alqā; marně se s., frustra conari; operam perdere; inanem laborem capere; velice se s., omnibus rebus contendere; summa ope eniti pro re alqā n. ut alqd fiat.

snáživost, navitas, industria.

snáživý, navus, industrius; studiosus; (nelenivý) impiger; (příčinnlivý) sedulus, (vytrvalý) assiduus.

snážný, prosba, obsecratio; preces supplices; s.-ým prosbám zadost činiti, enixe roganti alcuī non desse; na tvou s.-ou prosbu, orante et obsecrante te; sedulo, assidue; (úsilně) vehementer; magnopere; etiam atque etiam; summo studio; s. prositi, supplicare alcuī; obsecrare atque obtestari alqm; s. si přáti, cupere aequae expetere; cupere ac contendere.

snědý, fuscus; pullus.

sněhobílý, niveus; candidus.

sněhový, nivalis.

sněm, comitia, orum; contio, concilium, conventus; s. míti, conventum agere; comitia habere.

sněmoviště, comitium.

sněmovní usnesení, leges in comitiis perlatas.

snění, somnia, orum.

snesení, consultum (senatus); auctoritas; consilium.

snesitelný, tolerabilis; učiniti s.-ým, levare, lenire alqd.

sněsti, v. snášeti.

snět, robigo, inis.

sněžiti, sněží, ningit; silně s., plurima nix e caelo delabitur.

sněžka, mons nivalis n. semper nivibus rigens.

sněžný, niveus.

snídaně, ientaculum, u Římanů prandium.

snídati, prandere; ientare; nasnídav se, pransus.

sníh, nix; s. padá, ningit; v s.-u zapadnouti, nivibus obrui.

snísti, consumere, comedere.

sníti, somniare; ty sníš! somnia! nugae! snilo se mi o čem, in somnio videbam; species mihi dormientii oblata est.

snítí v. sejmouti.

snivý, qui saepe somnia videt; semnians; somnientis modo.

snížení, hlasu, summissio vocis; s. myslí, animus summissus; k s. přijíti, dignitatis iacturam facere.

snížený, depressus; (pokorný) summissus; s. bídou, egestate pressus; s. na poctivosti, auctoritate imminutus.

snížiti, něco, deprimere, submittere alqd; s. cenu, levare (annam); s. hlavu, caput demittere; s. poplatek, stipendium imminuere; s. koho, minuere auctoritatem alcs; obtrectare alcuī n. laudibus alcs; frangere animum alcs; s. se, se submittere, descendere ad alqd, s. přihanou se abicere, se dedecorari; dignitatis suae immemorem esse

snížující, indecorus; contumeliosus.

snodárný, somnifer.

snop, merges, itis f.

snoubenec, sponsus.

snovač, machinator; auctor.

snovati, pův. fila revolvere; telam ordiri; metať, moliri, struere, machinari; conflare; s. spiknutí, coniurationem facere; s. úklady, coquere consilia.

sob, tarandus.

sobecky, propter, sui commodi studium; (lakomě) avarie, illiberaliter; s. jednati, suae utilitati servire.

sobecký, commodi sui, utilitatis suae studiosus (lakomý) illiberalis, avarus.

sobectví, cupiditas privatae utilitatis; suarum rerum studium; (lakomství) avaritia; se s. něco činiti, suae utilitatis causa alqd facere.

sobota, dies Saturni; dies Sabathi.

sočení, inimicitiae; (zlehčování) obtrectatio.

sočiti, inimicum esse alcuī; impugnare alqm; (zlehčovati) obtrectare alcuī, detrahere de fama alcs.

sočivost, studium maledicendi.

sočivý, maledicus; maledicendi studiosus; (řevnivý) invidus, aemulus; adv. maledice, invide.

sofista, sophistes.
sostický, sophistarum more; captiose.
sofistický, sophisticus; captiosus.
socha, statua; signum; simulacrum; (podbizna) effigies; s.-y a malby; signa et tabulae.
sochař, fictor; statuarius.
sochařství, ars fingendi; ars statuaria.
sochor, vectis; (kyj) fustis.
sojka, pica.
sok, adversarius, inimicus; o to-
 těž stojící, aemulus, (závistivě) ob-
 trectator; s. v lásce, rivalis.
sokol, falco.
sokolí zrak míti, lynceum esse.
sokovství, aemulatio; (závistivě)
 obtrectatio; s. v lásce, rivalitas.
solárna, salinae.
solář, salinator.
solářství, salis commercium.
solení, salsus.
soliti, sale condire.
solný, salsus, solarius; s.-é doly,
 salinae; s. pramen, fons aquae sal-
 sae; s.-ou chuť míti, salsi saporis
 esse.
sopka, mons flammam eructans;
 mons ignivomus.
sopití, ignem etc. eicere, eructa-
 re, evomere; (vztekat se) furere,
 saevire.
sosna, pinus.
sosnový, pineus.
sotva, (vzhledem k osobě) aegre;
 (vzhledem k věci, která téměř mí-
 sta nemá) vix; (nesnadno) non fa-
 cile; s. že, vixdum; tantum quod;
 s. jsem jej spatřil, dal mi psaní,
 vix eum videram, cum mihi litte-
 ras reddidit.
souběžný, paribus intervallis in-
 ter se distans; parallelus; adv. pa-
 ribus intervallis.
souboj, certamen singulare; pug-
 na singularis.
soubor, comprehensio; summa;
 s. práva corpus iuris.
soucít, (soustrast) societas aegri-
 tudinis; (slibování) misericordia;

s. jevití, gaudium n. dolorem suum
 significare; s. míti, cum alqō gau-
 dere n. dolere.

soucitný, misericors; s. býti, par-
 tem doloris sustinere.

současník, aequalis; homo eius-
 dem aetatis; býti s.-em koho, eadem
 aetate vivere atque alquis; esse
 temporibus alicui.

současný, eiusdem temporis; s.-í
 spisovatelé, scriptores eorundem
 temporum; s. s kým aequalis alcu-
 i n. cum alco; adv. uno et eodem
 tempore; simul.

součet, (sečtení) subductio; (po-
 čet) ratio; summa; s. vydáváv. a
 příjmů, ratio acceptorum et dato-
 rum.

soud, iudicium; sententia; existi-
 matio; (pře) lis, causa; (osoby sou-
 dící) iudices, ius; (soudní stolice)
 tribunal; s. hrdelní, iudicium capi-
 tis n. capitale; s. stálý, quaestio-
 nes perpetuae; konati s., iudicium
 facere de alqō; konati krajské
 s.-y, conventus agere; s. míti, litem
 habere; s. řídit, iudicium exercere;
 s. vynést, sententiam ferre n.
 dicere, iudicare de alqā re; nespra-
 vedlivý iniquo iudicio circumvenire
 alqm; s.-em nevděčnicka stíhati,
 ingrati actionem dare; s.-em vojen-
 ským, exercitu suffragium ferente;
 dle mého s.-u, mea sententia; ut
 mea fert opinio; do s.-u se dáti, le-
 ge agere cum alqō; actionem inten-
 dere alcuí; jíti k s.-u, in ius ire;
 státi k s.-u, vadimonium sistere,
 nestáti, vadimonium deserere; na
 s.-ě seděti, in iudicio sedere; ius
 dare, reddere; na s.-ě vyhráti, iu-
 dicio vincere, probráti litem n. cau-
 sam amittere; před s. pohnati, in
 ius vocare, adducere; diem dicere
 postavit se před s., in iudicium ve-
 nire; volati před s., in iudicium vo-
 care

soudce, iudex; (vyšetřující) quae-
 sitor; (od strany volený) arbiter;
 s. v oboru věd a umění, estimator;
 s.-em býti, praesse iuri dicen-
 do; fungi munere iudicandi; vzné-
 stí na s., ad iudicem deferre.

souditi, iudicare; iudicium facere,
 ius dicere, sententiam ferre; spra-
 vedlivě s., aequum iudicem se alcu-
 i praebere; jest mi souzeno, ita in
 fati est; fato meo fit, ut; s. o kom,
 čem censere, iudicare; (jako zna-
 lec) existimare, (jako úřední od-
 hadce) aestimare; (z důvodů rozu-
 mových) reri; (ze zevnějšíku) pu-
 tare; (dle pravděpodobnosti) opi-
 nari; co soudíš, quid tibi videtur?
 soudil bych, crediderim; byl bys
 soudil, crederes; s. podle čeho, z
 čeho, concludere, colligere, cogere
 ex alqā re; s. důvtipně acute,
 subtiliter concludere alqd ex alqā
 re; s. podle sebe o jiných, alios ex
 se iudicare; s. se, (hádati se) con-
 tendere, controversiam habere cum
 alqō; (při věsti) litem habere; lege
 agere cum alqō.

soudnictví, res forenses; iudicia;
 s. v rukou míti, iudicia administrare.

soudnost, iudicium; intelligentia;
 prudentia; v. též soud.

soudný, prudens, sapiens; intelle-
 gens; sanus; s. muž, vir magni
 iudicii; s. stolice, tribunal; měli to
 za s. den; aeternam illam novis-
 simamque noctem interpretaban-
 tur; lege n. iure; prudenter, sa-
 pienter; s. zakročiti, lege agere.

soudní, iudicialis, iudiciarius; fo-
 rensis; s. jednání, causa forensis;
 s. místo forum; s. pře, lis, causa; s.
 řeč, sermo forensis; s. výrok, iu-
 dicium, sententia.

soudruh, socius, sodalis; (v úřa-
 dě) collega; (na vojně) commilito;
 (ve škole) condiscipulus; (na ce-
 stě) comes itineris.

souhlas, consensus, consensio;
 convenientia; (sjednocenost) con-
 cordia; (souzvuk) concentus.

souhlasiti, consentire, concinere,
 congruere cum alqō; convenit mi-
 hi alqd cum alqō; (přisvědčiti) as-
 sentiri alcuí; s. s válkou, consentire
 de bello; auctorem esse belli; tito
 lidé nesouhlasí, ii dissentiunt inter
 se; ty věci nesouhlasí, haec res in-
 ter se non conveniunt; výpovědi

všech souhlasí, sermo congruit in-
 ter omnes; všichni souhlasili, om-
 nes idem senserunt.

souhlasný, consentiens, congru-
 ens, conveniens; s. s čím, consen-
 taneus alcuí rei; s. minění, consen-
 sus; consentienter, congruenter;
 (jednohlasně) una voce, uno ore.

souhvězdí, sidus; eris, astrum.

souhoté, tabes.

soujem v. soubor.

soujmený, eiusdem nominis,
 eodem nomine.

soukmenovec, gentilis; consan-
 guineus.

soukromí, solitudo, secessus; se-
 cretum; v s. žiti, vitam solitariam
 agere.

soukromník, homo privatus; qui
 vitam solitariam agit.

soukromý, separatus, seunctus,
 singularis; (samotný) solitarius,
 solus; (pro sebe) privatus; (tajný)
 secretus; s.-é jmění, res familiaris;
 (proti jmění státu) bona n. res pri-
 vatorum; s. nepřítel, inimicus; s.
 život věsti, procul a coetu homi-
 num aetatem agere; in solitudine
 et otio vivere.

soulad světa, convenientia et con-
 sensus mundi.

soumar, iumentum (clitellarium);
 equus; asinus, pl. též impedimenta.

soumarský, clitellarius.

souměr, convenientia partium;
 (skladnost) concinnitas.

souměrný, aequalis et congruens;
 (ladný) concinnus.

soumrak, crepusculum; za s.-u,
 prima nocte; primo vespere; cum
 vespersceret.

souostrovi, insulae.

soupeř, adversarius; (spolůža-
 datel) competitor.

soused, vicinus; (pojem zeměpis-
 ný) finitimus.

sousediti, vicinum, finitimum,
 confinem esse alcuí; tangere, attingere
 alqd.

sousední, vicinus; (vzhledem k
 národu) finitimus.

sousedsky, more vicinorum: ut decet vicinum.

sousedský, vicinis conveniens n. dignus.

sousedství, vicinitas: v s. in vicinia n. prope; v dobrém s. být, alqō bono vicino uti.

sousedstvo, vicinitas: vicini.

soustátí, civitates foederatae.

soustava, (vědecká) ars; (zákonost) ratio; (řád) disciplina: v s.-u uvéstí, ad artem redigere; ad rationem (artem) et praecepta revocare; v s.-u býti uvedenu, arte conclusum esse.

soustavný, ad rationem n. ad praecepta artis revocatus; s.-á účinnost, ratio et doctrina; ratione; s. pojednávatí, via et ratione disputare; s. spořádatí artificiose redigere; ad rationis praecepta accommodare; s. vykládatí, artificio et via tradere.

sousto, frustum.

soustrast, aegritudinis societas; misericordia; s. vzbuditi, misericordiam alqui commovere, concitare.

soustrědití, in unum conferre, contrahere; myšlenky své s. nač. cogitationes suas ad unam rem dirigere; s. vojsko, copias in unum locum cogere.

sousudek, ratio: ratiocinatio.

souš, siccum; po s.-i a moři, terra marique.

soutěska, angustiae; fauces; furtulae.

souvěký v. současný.

souvětí, periodus.

souvisetí, cohaerere cum re alqā n. rei alqui; contineri re alqā; pertinere ad alqd.

souvislost, cohaerentia; s. myšlenková, sententiae inter se nexae; contextus orationis; v s.-i mluvití, orationem perpetuam habere; řeč v s.-i slyšetí, orationem continentem audire; vypravovatí v s.-i, rem ordine narrare; bez s.-i býti, confusum et dissipatum esse; diffusum et perturbatum esse.

souvislý, continens; continuus:

perpetuus; nesouvislý, interruptus, dissipatus.

souznačný, slovo, vocabulum idem significans; s. býti, idem significare, valere.

souzvuchný v. souhlasný.

soužení, aegritudo, sollicitudo, sklíčenost angor; (starost) cura; (svízel) miseria; (nehoda) calamitas; (strast) aerumna; mám s ním s., mihi molestissimus est; každý má své s., nemo mortalium expertus est malorum.

soužití, koho, vexare, premere molestia afficere alqm; dolore afferre alqui; cruciare, excruciare alqm; s. prosbami, fatigare precibus; to mne sužuje, hoc me pungit, mordet; soužen, afflictus; s. se, cruciari; dolere, maerere; s. se s čím, laborare in re alqā.

sova, noctua, ulula.

spád, casus, lapsus; (sklon) deiectus; s. vody, libramentum (aquae); s. země, fastigium; (úskok) ars, dolus, fraus; znáti všecky s.-y, omnes aditus tenere.

spádný, declivis, devexus; (srázný) praecipitans.

spadnoutí, (dolů) decidere; delabi; excuti (curru), dūr. praecipitari, incidere; sesypati se, collabi, cecidere, corruere; (ubýti) minui, imminui; s. se schodů, scalis devolvi; s. s nebe, de caelo labi; ráhna spadávají, antennae concidunt; spadl hojný dešť, magna vis aquae deiecta est; na obilí spadlo, anno na laxat, levatur; s. se, corpus amittere.

spadnutí v úsloví: býti na s., ruinam minari; in ruinam primum esse; dům jest na s., domus ruina impendet.

spáchatí, patrare, perpetrare, committere, admittere, edere.

spáleníště, locus incendii.

spáliti, něco, koho, cremare, cremare (mortuum); comburere (vivum); igni necare; incendio delere, flammis absumere; o slunci říká se urere, adurere, o mrazu deurere; s. se, aduri.

spánek, somnus; (odpočinek) quies; (skrání) tempus, s. jimá údy, somnus complectitur artus; ve s.-u, per somnum.

spanilost, animi magnitudo; liberalitas; animus ingenuus; = slícnost, v. toto.

spanilý, magnanimus, ingenuus, liberalis; ingenio excelso; s. skutek, facinus praeclarum; = slícny. v. toto.

spár, unguis.

spása, salus; (štěstí) fortuna; (zachování) conservatio; v útěku s.-y hledati, in fuga praesidium sibi ponere; není pro obec s.-y, res publica desperatur; nad s.-ou zoufati, de rebus suis desperare; starati se o svou s.-u, salutis suae consulere.

spasitel, liberator; vindex; conservator; náš S., salutis nostrae auctor.

spasitelný, salutaris, utilis; (blážený) beatus.

spasiti, koho, liberare, vindicare; conservare, salvum praestare alqm; s. se, se servare, salutis suae consulere.

spásonosný, salutaris.

spásti, depascere.

spáti, dormire; (usnouti) somnum capere; (odpočívati) quiescere; jíti s., cubitum ire, chce se mi s., somni indigeo; dlouho s.; multi esse somni; nemoci s., curae somnum mihi adimunt; nenechati s., alqm somno prohibere; celou noc jsem nespal, totam noctem pervigilavi.

spáření, aspectus; hodný s., spectandus, visendus.

spáříti, spectare; conspiciere, conspiciari, videre, (zřítí) cernere; (pozorovatí) animadvertere; opět s., revisere; světlo boží s., in lucem edi.

spěch, properatio, dūr. festinatio; úzkostlivý s., trepidatio; na s. prope, festinanter; raptim; voj-

ska na s. sebrané, exercitus tumultarius n. subitarius.

spěchatí, properare, festinare; maturare; s. s čím accelerare alqd; s. velikými pochody, contendere magnis itineribus; s. ku pomoci, succurrere alicui.

spěšný, properans, dūr. festinans; o věcech citus, maturus, festinatio-nis plenus.

spěti v. pospíchatí.

spěž, aes, aeris.

spiklenec, coniuratus.

spiknoutí se, coaiurare, coniurationem facere; conspire.

spiknutí, coniuratio; sosnovati s., coniurationem facere; conspire.

spílati, vocare, appellare; s. hářů, mendacem vocare; s. tyranů, alqm tyranum vocitare.

spínati v. sepnouti.

spis, scriptum; liber; u Římanů volumen; s. hanlivý, litterae contumeliosae; s. prosebný, litterae supplices; s.-y, acta, orum; tabulae; litterae.

spisování, scribendi studium.

spisovatel, scriptor; dějepisec auctor; býti s.-em, scribere, státi se s.-em, ad scribendi studium se conferre; kniha se připisuje neznámému s.-i, liber refertur ad nescio quem auctorem; knihu věnovati librum ad alqm mittere.

spisovatelský, sláva, laus scriptoris; moje činnost s.-á již přestala, litterae meae conticuerunt.

spisovatelství, litterae; scriptura; oddati se s., animum ad scribendum appellere n. applicare.

spisovatí, scribere, conscribere.

spíše, prius; anté; citius; (raději) potius, immo; mnohem s., multo ante; trochu s., paulo ante; nejspíše plerumque; co nejspíše, quam primum; tys nejspíše se zmýlíš, in hac re, opinor, errasti.

spíácení opiš slovesem.

spíaceti, solvere, exsolvere; s. dluhy, aes alienum solvere; debitum reddere; s. pokutu voenam dare; s. dobré zlym, pensare male-

facta beneficiis; s. stejné stejným, par pari referre.

spláknouti, abluere.

splašití koho, terrore injecto fugare alqm; s. se expavescere, o koních consternari.

splátka, pecunia (soluta); (spláčení) solutio; rovná s., aequa pensio.

splatný, solvendus, dissolvendus, s.-á lhůta, dies ad solvendum praestituta.

splavný, navigabilis; navis patiens; řeka jest s.-á i pro těžší lodí, fluvius gravior naves perfert; řeku učinití s.-ou, officere, ut fluvius navigabilis sit.

spléstí něco, connectere, implicare; metaf.: miscere, permiscere alq; s. sobě něco, confundere; s. koho, animum alcs perturbare; spletená řeč, oratio perplexa, obscura.

splnití, něco, explere, implere alqd; s. slovo, vota solvere, reddere; promissum n. fidem praestare; nesplnití, fidem fallere; s. prosbu něčí, alcuí petenti satis facere, non deesse; s. se, evenire, eventum habere.

splynouti, confluere; metaf. conflusum esse.

splývati, pendere.

spočítati, computare, numerare; summam facere; calculum subducere alcuí rei.

spočívati, na čem, situm, positum esse in re alqā; contineri re alqā; pendere ex re alqā; s. na řádech demokratických, uti populari imperio.

spod, ve rčení: po s.-u, vespod, infra; u sloves stačí předpona sub; po s.-u ležeti, subiacerere; po s.-u usednouti, succidere; ze s.-u, ab inferiore loco; ze s.-u až nahoru ab imo usque ad summum.

spodek, pars inferior; (dno) fundus; (podlaha) solum; s. lodi, carina; s. sloupu, basis; s. domu ima pars aedium; s.-y, bracciae; femoralia.

spodní, inferior; nejspodnější, in-

firmus, imus; s. peřina, stragulum; s. šat, tunica interior.

spojenec, socius; foedere iunctus; válka se s.-i, bellum sociale.

spojenectví, societas.

spojení, coniunctio, copulatio; s. manželské, coniugium; s. slov, verborum conformatio n. iunctio; s. trámů, tignatio; s. k účelům polit., conspiratio; překaziti s. nepřátel, distingere copias hostium; ve s. býti coniunctum esse cum alqō, písemně per litteras cum alqō colloqui; ve s. vstoupiti, se coniungere cum alqo.

spojený útok, unus idemque impetus.

spojiti, spojovati, něco, iungere, coniungere; (těsně) nectere, connectere alqd cum re alqā; annexere alqd alcuí rei; (svázati) ligare; (spolčiti) sociare, consociare, congregare; most spojuje město, pons oppidum continet; býti spojen s čím (přinášeti s sebou) habere n. esse; jest spojeno s velkým nebezpečím pro koho, est alcuí magno cum periculo; spojené loďstvo, classis communis; spojenými silami, viribus collatis; s. se, se coniungere, societatem inire, foedus facere cum alqo; alqm sibi adiungere; (srůstí) coalescere, o řekách confluere; s. s kým u vedení války, copias, arma cum alqō iungere; ty věci nedají se s., harum rerum nulla potest esse coniunctio.

spojitost, cohaerentia; metaf., continuatio; řeč bez s.-i, oratio male cohaerens; býti bez s.-i, confusa et perturbata esse.

spojitý, continens, continuus; perpetuus.

spojovati v. spojití.

spokojenost, tranquillitas; aequitas animi, animus aequus; (pochvala) approbatio, comprobatio; k mé s.-i, cum magna mea voluptate; ku všeobecné s.-i, cunctis approbantibus; ve s.-i žítí, sorte sua contentum vivere

spokojený, tranquillus; aequus; s. býti, s čím, contentum esse alqā re;

nejssem se svým osudem s., fortunae meae me paenitet; všichni byli s tím s., hoc omnibus probatum est.

spokojiti, koho, satis facere alcuí; s. něco explere (famem etc.); s. se s čím, contentum esse alqā re (parvo, paucis); acquiescere in re alquā.

spolčiti v. spojití.

společenský, socialis; facilis; s. duch, studium communis salutis tuendae; s. svazek, societas; s. život, vita communis, vitae societas; lidi k s.-ému životu spojití, homines dissipatos congregare et ad vitae societatem convocare.

společník, (ve věcech příjemných) sodalis; (ve věcech vážných) socius; (na cestě) comes; (téhož osudu) consors; (pomocník) minister.

společnost, societas; communitas; sodalitas; četná s., frequentia; s. lidská, hominum inter homines societas; stolní s., convivae; zábavná s. circulus, coetus, conventus; ve s.-i něčí, alqō comitante.

společný, communis; socialis; s.-é blaho, salus publica; s. náklad, pecunia publica; s.-é naše obcování, consuetudinis nostrae coniunctio; s.-ou smlouvou, societate et foedere; mají vše s.-é, omnium rerum est inter eos communitas; una communiter; (sjednoceně) coniunctim; (bez rozdílu) promiscue; všichni s. unversi, cuncti; míti něco s. commune mihi est alqd cum alqō; s. vésti válku, bellum coniungere.

spoléhati, nač, niti, fretum esse re alqā; s. na koho, fidere, confidere alcuí; spem ponere in alqō; s. na sliby, credere fidei alcs; s. na štěstí, committere rem fortunae; spoléhaje, fretus, confisus, nixus, (odvážlivě) ferox alqua re; s. na přesilu, fretus numero copiarum.

spolehlivost, fides.

spolehlivý, fidus; (jistý) certus; s. muž, vir spectatae virtutis, (fidei).

spolek, societas; (spojení) coniunctio; (obcování) consuetudo; (smlouva) foedus; míti s. socium esse alcs; uti consuetudine, alcs; nemíti s.-u, alcs aditum sermo-

nemque defugere, učiniti s., foedus facere, inire, icere; vejíti ve s., societatem cum alqo facere, inire; ve s.-u s kým, coniunctus cum alqō.

spolknouti, devorare.

spolu, una; (zároveň) simul; (vespolek) inter se; a s., i s., idem, idemque; s. bojovati, pugnae interesse n. participem esse pugnae; proti sobě, inter se certare; dobře s. býti, concorditer vivere; nevoli s. míti, mutuas inter se similtates exercere; s. žalovati s kým, subscribere alcuí.

spolubojovník, pugnae socius; commilito.

spoludědic, coheres, socius hereditatis; býti s.-em coheredem esse alcuí.

spolukonsul, collega.

spoluobčan, civis.

spoluotrok, conservus.

spoluspiklenec, coniurationis socius.

spolustolovník, conviva, denni convictor.

spoluuhazeč, competitor.

spoluvinník, eiusdem culpae particeps; affinis culpa; s.-i, qui in eadem causa sunt.

spoluvladař, imperii socius, collega.

spoluzák, condiscipulus.

spona, fibula.

spor, contentio; certamen; (hádky) altercatio, dñr. rixa, iurgium; (pře) controversia, lis; s. o slova, verborum disceptatio; o to jest s., zdali -- či, in contentione ponitur, utrum an; s. míti, controversiam habere cum alqō; s. rozsouditi, c--am diiudicare; s. vyrovnati, c--am sedare, dirimere, componere, tollere; s. vyvolati, in controversiam adducere alqd; ve s.-u býti, in controversiam cadere.

sporný, controversus; dubius; s.-á otázka, quaestio, controversia; s. spis, libellus; věc jest ještě s.-á, adhuc sub iudice lis est; s. býti, in controversia esse n. versari.

sporý, (o pokrmeh) firmus, in quo multum alimenti est.

spořádání, dispositio (látky, rerum); s. slov, verborum compositio, collatio; s. života, institutum vitae.

spořádanost, ordo, diligentia.

spořádaný, diligens, o věcech descriptus, compositus; diligenter, accurate; (o věcech) ordine, composito; bene, recte.

spořádati, (do řádu postaviti) ordinare, disponere, in ordinem redigere; (v pořádek uvést) instituere, constituere, instruere, componere; přísně logicky s., ratione, eleganter (proti nulla ratione, ineleganter) disponere; s. dle abecedy, litterarum ordine digerere; s. myšlenky, animum intendere; s. obec, rem publicam constituere; s. vojsko k bitvě, k pochodu, aciem, agmen instruere; účty jsou spořádány, ratio constat, convenit.

spořítí, parcere rei alicui; uschovatí) reponere, seponere zla.

spořivost, parsimonia; v. též šetrnost.

spořivý, parcus.

spotřeba, consumptio; s. toho jest veliká, multum eius rei consumitur.

spotřebovaný, tritus, obsoletus.

spotřebovatí, consumere, absumere; usu terere.

spousta, moles, vis; multitudo; turba; (nelad) perturbatio, confusio; (zpuštění) vastatio, populatio; s. sněhu, moles nivium.

spouštětí v. spustití.

spoutatí, vincire, devincire, in vincula conicere.

správa (řízení) administratio, curatio; (někým nařízená) procuratio; cura (annonae); dispensatio (aerarii); (oprava) refectio, něčeho roztrhaného satura; nejvyšší s., imperium; summa imperii, summa potestas; s. království, regnum; účastníci se s.-y stání, in re publica versari; ujmutí se s.-y, ad gubernacula rei publicae accedere; imperium capessere; svěřití správě

něčí, permittere potestati alicui; odevzdati s.-u obce, tradere rem publicam administrandam; odstoupiti od obecní s.-y, a negotiis publicis se removere; a re publica recedere; uvázati se ve s.-u státní, accedere, se conferre ad rem publicam; ve vnitřní s.-ě i ve vojenství, domi bellicae, domi militiaeque; pod s.-ou, ductu auspiciisque alicui.

správce, administrator; (jiným ustanovený) procurator; (náčelník) praefectus; s. hospodářství, villicus; s. obce, rector civitatis; s. provincie, gubernator provinciae.

spravedlivý, iustus, aequus; (pravý) sincerus, merus; s.-á chvála, laus merita; s.-é zboží, merx proba; činiti komu za s.-é, ius reddere alicui, (mimo soud) iustum se praebere erga alicui.

spravedlnost, iustitia, aequitas; (spravedlivá věc) ius; aequum; s. toho vyžaduje, iustum n. aequum est.

spraviti, něco, reficere, reparare, (roztrhané) sarcire alqd; s. se, se reficere; se recreare; se recipere.

správkyňe, moderatrix.

správnost, probitas, integritas; (vzhledem k placení) diligentia; s. míry dokázati, probare mensuram esse iustam; s. počtu jsem dokázal probavi rationem constare.

správný, probus, integer, verus; (pořádný) diligens; (mírný) temperans, frugi; s.-á mluva, bene loqui; s. platitel, bonum nomen; s. v konání povinností, velitelských, imperii diligens.

spravování, (důchodů) dispensatio; moudrost u s. obce, prudentia in re publica administranda consilia; v. též spravovatí.

spravovatí, něco (říditi), administrare, curare, (k rozkazu) procurare; regere, gubernare gerere; temperare, moderari alqd; prae esse alicui; s. důchody, dispensare pecuniam; s. úřad, munere fungi; s. se něčím, obtemperare, obsequi alicui n. volutanti alicui; accommoda-

re se ad arbitrium alicui; dirigi alqā re.

sprosfák, stipes itis, truncus; (hlupec) homo stultus.

sprostítí, liberare, exsolvere alqm alqua re; s. obce poplatku, civitatem immunem esse iubere, sproštěn liberatus, daní immunis.

sprostota, sordēs, turpitudine; (hloupost) stultitia, s. pl. ineptiae, nugae;

sprostý, sordidus, humilis, illiberalis; (neurozený) vulgaris, plebeius, popularis; (hloupý) stolidus, stultus, dūr. stupidus; (laciný) levis, tenuis, vilis; s. člověk, homo de plebe; unus e multis; s. lid, vulgus, plebs; s. voják, miles gregarius n. prostě miles.

sprovodití se světa, de medio tollere, interimere.

spráhnouti, něco, iungere (boves, bovem cum equo).

sprátený, amicitia cum alqō coniunctus; necessarius; v. též příbuzný.

spráteliti, koho, conciliare alqm alicui; coniungere alquos inter se, opět reconciliare alqm alicui, in gratiam cum alqo reducere alqm; s. se, in familiaritatem venire alicui; necessitudinem cum alqo coniungere, opět in gratiam cum alqo redire.

sprež, homines perdití; s. zlodějská, fures.

sprežení, iugum.

sprísti, contexere.

sprízněnost, propinquitas, cognatio; necessitudo, familiaritas.

spríznití, v. spráteliti; sprízněno býti, cognatum esse alicui; cognatione attingere alqm.

spustití, spouštětí něco, demittere summittere (fascēs alicui) (počítí mluviti) ordiri, exordiri, incipere; (s myslí) mittere, omittere alqd; s. kotvu, ancoras iacere; ani oka nespouštětí s někoho, haerere in conspectu alicui; spustití se (dolů) se demittere; se summittere; s. se čeho, relinquere, deserere alqd; decedere a re alqā; cecesty se s., deflectere declinare de

via; aberrare via; dešť se spouští, nubes dat imbrem; mlha se spouští, nebulac delabuntur.

srazí, locus praeruptus.

sraziti, sražeti, něco (dolů) deicere, detrudere, deturbare alqm; (z peněz) detrahere, deducere de summa; s. hlavu někomu, caput alicui praecidere; securi alqm percutere; s. makovice holí, decutere papaverum capita baculo; s. ránu, ictum vitare, effugere; s. vaz, defringere sibi cervices; s. vojsko, cogere, copias in unum locum; exercitum angustius collocare; s. někoho z jeho úmyslu, avocare alqm a consilio; dissuadere, ne quis faciat alqd; s. se, collidi, concurrere inter se, nepřátelsky signa conferre, armis congredi; manus conserere cum alqō; conflagere (acie, proelio, classe); srazili se v boji, res ad manus venit; (spojiti se) coniungi, těsně se condensare; mléko se srazí, lac concrevit, coit; sražené mléko, lac concretum, gelatum, voják se sraží, milites densis ordinibus subsistunt.

srazný, praiceps; praeruptus; (příkrý) arduus.

srazka, concursus, congressus; malá s., certamen leve; s. peněz, deductio.

sřčeti, fluere, z čeho se effundere; (v potůčku) leni murmure delabi; susurrare.

srdce, (sval) cor (cit, duše) animus, meus; voluntas; ingenium; (srdnatost) fortitudo, animus fortis; virtus; měkké s., animus mollis; zmužilé s., animus impavidus, fortis; s. mi krváčí, acerbissimo dolore crucior; s. mi tluče, cor mihi salit; tlukot s.-e, palpitatio cordis; nabývám s.-e, animus mihi accedit; dodati s., animum addere alicui, confirmare animum alicui; mifti s. ke komu, propenso animo esse in alqm; otevřítí své s., alicui sensus suos aperire; tratiti s., animum demittere; animo cadere, spem abicere; vztítí s. komu, animum alicui frangere; affligere, percellere, debili-

tare alqm; od s.-e, ex animo, ex animi sententia; řeč od s.-e, oratio, quae habet sensus; bráti si k s.-i, demittere alqd in pectus; rem animo volvere; jde mi něco k srdci, commoveor alqā re; klásti na s., monere; míti na s.-i, alqd sollicitat animum meum; něco jiného na s.-i, něco jiného na jazyku, aliud sentire, aliud loqui; leží mi na s.-i, alqd mihi cordi, curae est, velice magni meā interest; komu blaho státu leží na s.-i, qui salvam esse vult rem publicam; mysliti v s.-i, secum cogitare; z celého s.-e, toto pectore n. animo.

srdečelomný, miserabilis; aptus ad animos commovendos.

srdečko, corculum.

srdečnice, arteria.

srdečnost, veritas, animus sincerus; s. přátelství, summa amicitia.

srdečný, (upřímný) verus, sincerus, non simulatus; s.-á modlitba, preces ex animo factae; s.-á láska, summus amor; s.-é přátelství, intima amicitia; s. přítel, amicissimus; ex animo; vere, intime, vehementer, s. rád, libentissime; s. pozdraviti, multam salutem dicere; s. přát, cupere et optare; s. se radovati, haerere alcs medullis et visceribus.

srdnatost, fortitudo, animus fortis; virtus.

srdnatý, ferox, fortis; (nebojácný) intrepidus; (bujarý) animosus; fortiter, animo forti; s. se opřiti čemu, virtute atque animo resistere.

srkatí, sorbere.

srnec, capreolus.

srnka, caprea; mladá s., hinnuleus.

srocení, conspiratio; coniuratio.

srocený šik, conferta acies, phalanx.

srostitý, finitus, definitus; certus; s. pojem, notio rei singularis, definita.

srotiti, koho, committere alqm cum alqd; s. se, coire in unum n. inter se; concurrere; (s. příhanou) coniurare, conspirare.

sroubení, tabulatum.

srovnalost, convenientia, consensus, consensus; (porovnání) portio.

srovnalý v. rovný, snášelivý.

srovnání, collatio.

srovnati, srovnávati něco rovným učiniti, aequare, exaequare alqd cum alqā re n. rei alcu; (jedno s druhým) conferre, comparare alqd cum re alqā; (smířiti) in gratiam reconciliare, pace conciliare aequos; litem componere; s. hory, montes coaequare; s. město se zemí, oppidum solo aequare; evertere urbem; s. výraz s myšlenkou, verba ad sensus accomodare; s. se (shodovati se) respondere rei alcu, convenire; parem n. aptum esse; nesrovnávati se, repugnare; non convenire rei alcu; abhorreere ab alqā re; s. se v míněni, consentire, congruere cum alqd; (snášeti se) concordare, concorditer vivere.

srozumění, intellegentia; (srozumění se) consensio, consensus; s. příhanou conspiratio, coniuratio; (svornost) concordia; tajné s s nepřáteli, clandestina cum hoste colloquia, míti colludere cum alqd; věc jest nesnadná k s., res non facilis est intellectu; dáti na s., significare alcu alqd; pro lepší s., quo res facilius sit ad intellegendum; býti v dobrém s., concorditer vivere cum alqd.

srozuměti, čemu, intellegere, mente comprehendere, perspicere alqd; s. z čeho, concludere, colligere alqd ex re alqā; s. se s kým, convenit alcu cum alqd n. inter eos, tajně colludere cum alqd.

srozumitelnost, perspicuitas; v. i srozumění.

srozumitelný, facilis ad intellegendum; (jasný) perspicuus; (zjevný) apertus; (zřetelný) planus; s. hlas, vox clara.

srp, falx; vůz s-y opatřený, currus falcatus.

srpen, Augustus.

srpovitý, falcatus, lunatus.

srst, villus; pellis.

srstnatý, villosus; hirsutus.

sršeň, crabro, onis.

sršeti, (o ohni) scintillas edere; micare; z očí srší jiskry, scintillae absistunt ab alcs ore; srší zlostí, saevit cupiditate ulciscendi.

srub, munitio; propugnaculum.

srubnouti, srubati, concidere, praecidere; s. hlavu, amputare caput.

srůsti, concresecere; coalescere.

sršci se, dimittere, missum facere, s. se naděje, spem abicere; s. se úřadu, se abdicare magistratu; s. se koho, societatem alcu renuntiare.

sršiti se, corruere, procidere.

ssáti, sugere, bibere; šťávu s., succum ducere; s. v sebe něco, animo imbibere alqd.

ssavec, animal, quod fetus uberibus alit.

ssednouti se, (o tekutinách) coire; desiderare.

ssutina, parietinae; ruina; reliquiae; muri diruti.

stáčeti, convolvere alqd

stačiti, satis esse; suppeditare ad alqd; suppetere rei alcu; to mi stačí, satis habeo; pouhé tvé přání mi stačí, mihi vel sola voluntas tua sufficit; s. v chůzi, alcs gradus aequare; nemoci s., consequi alqm non posse.

stádo, grex; (brav) pecus, oris; (skot) armentum.

stáhnouti (dohromady), contrahere, cogere, conducere; (dolů) de-trahere; úzkost stahuje dech angor n. pavor spiritum intercludit; s. se, (shromáždití se), se congregare; convenire in unum locum.

stáj, stabulum.

stálice, stella fixa; stella inerrans; pl. sidera certis locis infixa.

stálost, stabilitas; (vytrvalost) constantia; (trvanlivost) diurnitas; (neústupnost) pertinacia; míti s., durare, diuturnum esse; nie nemá s.-i, nihil semper suo statu manet; počasí nemá s.-i, tempestas variat.

stálý, (o sobě) cōstāns, stabilis, firmus; (o věci) perpetuus, continuus; perennis fons, nix; s. dešť, imber continuus; s.-é divadlo, theatrum perpetuum; s.-é poroty, quaestiones perpetuae; s. tábor castra stativa; s.-é zdraví, firma corporis constitutio; adv. perpetuo, continenter, assidue, dūr. semper; (pevně) constanter, firme.

stan, (plátěný) tentorium; (prken-ný) tabernaculum; (společný) contubernium; s. hlav. vůdce, praetorium; s.-y rozbíti, tabernacula statuere, ponere, collocare; s., strhnouti, t—a detendere; ve s.-ech. sub pellibus.

stání, dies (iudicii); (o úřad) petitio, ambitio; nemám nikde s., requiescere non possum; s. položití, diem dicere, vadimonium constituere; státi k s., vadimonium obire.

stanice, statio.

stanný (právo), iudicium militare.

stanouti, consistere, subsistere; s. podle koho, asstare alcu.

stanovisko, ratio, modus. Quo res alqa consideratur; to jest moje s., ita equidem de illa re iudico; s. uměleckého s.-a, si ars spectatur; pozorovati něco s pravého s.-a, recte alqd iudicare.

stanoviště, statio; locus.

stanoviti, statuere, constituere; s. příklad exemplum edere.

stanovy, leges, instituta.

stár (určitý věk mající) natus s. akk., při subst. pouhý gen.; hoch 10 let s., puer decem annorum.

starati se, curare alqd; provide-re, prospicere, consulere alcu rei n. ut n. ne; sollicitum esse de alqa re; videre, cavere (ut quid fiat); s. se o blaho něč, salutí alcs servire; s. se vojsku o obilí, provide-re frumentum exercitui; nestarati se oč, non laborare de re alqā; nie se nestarej, bono sis animo!

stárnouti, senescere, senem fieri.

staroba, senectus; vita occidens.

starobylost, antiquitas; prisca aetas; (vethost) vetustas; řeči

Katonovy páchnou s.-i. Catonis orationes antiquitate redolent.

starobylý, antiquus (proti novus) (dřevní) priscus; (někdejší) pristinus; trvání, sestárlý vetustus; s.-é věci, monumenta antiquitatis.

staročeský řád a pod., priscus Bohemorum mos.

starodávnost v. starobylost.

starodávný v. starobylý; od s—a antiquus; po s.-u. prisco n. antiquo more; za s.-a, quondam; olim; patrum memoria.

starost, cura; (spravování) administratio; (opatrování) custodia, tutela; s. míti, sollicitum esse; sollicitari; s. odložití, curis se expedire; s. způsobiti, curam n. sollicitudinem affere alicui; plný s.-i, sollicitus; bez s.-i, curis vacuus; securus (de alqā re) vzíti si na s., curationem rei alicui suscipere.

starosta, magister (societatis); princeps; praefectus; v obci (v Římě) consul; (jinde), decurio praetor, praefectus.

starostlivost, cura; animus providus.

starostlivý, curiosus; (bedlivý) diligens; (opatrný) prudens; s. o koho, sollicitus de alqō; sollicitudinibus plenus.

starověk, antiquitas; prisca aetas (proti media a recentior aetas).

starověký, antiquus, priscus.

starožitnost, (věc starožitná) antiquitatis monumentum; věda o s.-ech, scientia antiquitatis; zpytatel s.-í, antiquitatis investigator.

starožitný v. starobylý.

starý, vetus (proti recens); antiquus; (proti novus), (chatrný) tritus, obsoletus; (bývalý) priscus, pristinus; (letitý) aetate provecutus, senectute confectus, velmi s., exacta iam aetate; jest tak s. jako já, aequalis est mihi; na s.-á kolena. in senectute, senex; starší maior (natu), aetate superior, (naprostě řečeno) senior; s. mužstvo seniores; starším býti, aetate alicui antecedere; aetate alqm praecurrere; nejstarší, maximus natu; n. z dětí, vetustissi-

mus liberorum; n. z rodu, stirpis maximus.

stařec, senex; vir exactae aetatis.

stařena, anus.

staří, (vůbec) aetas; (vysoký věk) senectus; (o věcech) vetustas; jednoho s. býti s kým, aequalem esse alicui; dosíci vysokého s., pervenire ad summam senectutem; u vysokém s., aetate grandi, exacta.

stařícký, grandis (natu); (sešlý) decrepitus, aetate confectus; (prastarý) exactae iam aetatis, s. přihanou vetulus.

stát, res publica, myslíme-li na občany, civitas; (království) regnum; (říše) imperium; na útraty s.-u. publico sumptu, publice.

stateček, praediolum; agellus.

statečnost, fortitudo; animus fortis; (mužnost) virtus; (stálost) constantia.

statečný, fortis; (rázný) strenuus; (srdnatý) animosus; (stálý) constans; s.-ě fortiter; ut virum fortem decet; constanter; firme.

statek, fundus, hledíme-li k výtěžku, praedium; (letohrádek) villa; (jmění) fortunae; bona; opes; facultates; movitý s., res moventes mŕj s. mea, orum; otcovský s., patriomonium; veliký s., magnae divitiae; míti s., opibus valere; na s. odejít, rus abire.

státi, stare, esse; consistere; (ce-nu míti) stare, constare (parvo, magno, centum talentis); věc stojí mnoho peněz, res constat alicui magna pecunia; to stojí mnoho práce, res est multi sudoris et laboris, válka stála mnoho životů, bellum multos homines absumpsit; vítězství stálo mnoho krve, victoria multo sanguine stetit; co svět světem stojí, post homines natos, post hominum memoriam; stůj co stůj, quacun- que ratione; quoquo modo; utique; s. k přípovědi, promisso stare, fidem persolvere, nestáti fidem fallere; s. k rozkazu, imperata facere; s. na čem, id agere; postulare, flagitare alqd; s. na svém, perserverare in sententia sua, ma-

nere in proposito; vždy jen na svém s., suis tantum consiliis uti; s. na určitých podmínkách, stare legibus dictis; s. o něco appetere, affectare, concupiscere alqd; s. o chválu potomstva, servire posteritati, posteritatis gloriae; s. o přátelství něčí, ambire alqm; s. o život, vitae alicui insidiari; s. při kom. adesse, auxilio esse alicui; stare ab alqo n. partibus alicui; studere rebus alicui; s. v čele, prae esse; s. v cestě, obstare; slzy stojí mu v očích, lacrimae oboriuntur alicui; s. v slově, in fide manere; s. za něco, dignum esse alqā re; stojí to za to, est tanti; stojí to za práci, operae pretium est; za málo s., levem, vilem, parvi pretii esse; s. si dobře, res bono loco sunt; s. s kým v dobrém přátelství, amice vivere cum alqo; jak ta věc stojí, quo modo se res habet? obilí dobře stojí, seges bonam spem ostendit; s. níže, minore esse; s. vysoko, in sublimi stare; s. se, fieri; s. pánem, rerum potiri.

statkář, possessor agrorum; dominus praedii.

státní, publicus; civilis; s. hospodářství, vectigalium et pecuniarum publicarum administratio; s. pokladnice, aerarium; s. pozemky, ager publicus; s. rada, consilium publicum; s. správa, rerum publicarum administratio; s. úředník magistratus; s. vězení, vincula publica; s. zřízení, instituta ac leges rei publicae, forma civitatis.

státnicky, e re publica; s. si počínati, utilitati rei publicae consulere.

státnický, gen. rei publicae; s.-é činy res domi militiae gestae; s.-á moudrost, rerum civilium peritia; rei publicae constituendae prudentia; s.-á sláva, laus rei publicae administrandae.

státník, homo rerum civilium peritus, vir gerendae rei publicae sciens; vir in re publica prudens; býti málo obratným s.-em, carere arte rei publicae administrandae;

býti výtečným s.-em, in rebus publicis exercitatisimum esse; býti tak velikým s.-em, jako vojevůd-cem, non minorem pace quam bello esse.

statný, validus, robustus.

stav (postavení) status; conditio; fortuna; tempora; res; (živnost, povolání) vitae genus n. conditio; ars; quaestus; (třída) ordo, locus; dignitas; bídný s., res dubiae, perditae, afflictae; dobrý s., res florentes; s. hmotný, opes; neblahý s., miseriae; s. panský, nobilitas (proti plebs), homines nobiles, proceres; s. rytířský, ordo equester; equites; tělesný s. habitus, utěšený s., conditio laeta; s. učených doctores, magistri; s. obce urovna- ti, rempublicam constituere; vyvo- lití si nějaký s., vitae genus delige- re; nikdo není se svým s.-em spoko- jen, suae quemque fortunae pae- nitet; do s.-u povýšiti, nobilitatem dare alicui, recipere alqm in nume- rum nobilium; muž od s.-u, vir nobilis, nobili genere natus; přijíti v lepší s., meliorem in statum redigi; v předešlý s. uvéstí, in pristinum restituere; v beznadějném s.-u, in rebus perditis; býti v lepším hor- ším s.-u, meliorem, deteriore loco esse; v dobrém s.-u zachovati, alqd integrum n. incolume servare; člo- věk v přirozeném s.-u, homo agre- stis, homo nullo officio aut disci- plina assuefactus; z nízkého s.-u, vir humili loco n. genere natus.

stávati (o pís. památkách) exstare; existere; stává se, fit, accidit, contingit; stává se majetkem otcov- ým, patris fit.

stavba, opus; (ohromná) moles; (budova) aedificium; s.-u dokoněti, exaedificare domum.

stavení, aedificium.

staveníště, area.

stavěti, něco. (aby stálo) statue- re, constituere; ponere, collocare; (na své místo) disponere; (dělati přibýtek) aedificare, extruere (do- mum, navem); s. na odív, prae se ferre; s. na roveň, aequiparare

alqm alcuī, s. nad někoho, alqm alqō superiorem facere; s. před očí, ob oculos ponere; s. v čelo, praeficere alqm alcuī; s. vstříc, apponere alqd; s. za něco, postponere alqm alcuī; s. znova restituere alqd; s. cestu, viam munire; s. jídlo na stůl, mensam epulis exstruere; s. město, urbem condere, s. most, pontem facere (in flumine); s. stany, tabernacula statuere; s. včejsko k bitvě, aciem instruere; s. se, consistere; (na odpor) resistere, obsistere, repugnare, se opponere alcuī; (ku právu) sistere se in iure; (někde) devertere apud alqm; = tvářiti se, v. toto.

stavitel, architectus.

stavitelství, architectura.

stavítí v. stavěti.

stavivo, materia: materies, res ad aedificandum necessariae; dům ze špatného s.-a, domus male materiata.

stažení, contractio.

stěblo, culmus; (strniště) stipula; ani s.-a, nihil omnino.

stěci, stěkati, defluere; s. se, confluere (in unum).

stehno, femur, oris; crūs, cruris.

stěhování (se), migratio, s. místa na místo, aliunde alio commigratio.

stěhovati, koho, transferre alqm in aliam sedem; s. se, demigrare; transmigrare; sedem ac domicilium alio transferre; (stranou) secedere; (na dobro) exire cum omnibus copiis ex finibus.

stejnost, aequalitas; s. práv, aequalitas.

stejný, aequus; aequalis; (co do síly a pod.) par; (týž) idem, mítí s.-á práva s oběma, aequo et pari iure cum civibus vivere; na tři s.é díly rozdělití, in tres partes aequaliter dividere; s.-ou měrou měřiti par pari referre; s.-ě aeque aequaliter; pariter, pari modo, (zároveň) simul; eodem tempore; s. veliký, aeque magnus; s. smýšletí, idem sentire; consentire cum alqō; s. si vážiti, iuxta aestimare,

parem putare; býti vzdálen, pari intervallo distare, abesse; jest tam s. daleko, tantundem viae est.

stelivo, stramentum.

stěkati v. stěci.

stěna, paries, etis (bok) lateris; hrách na s.-u házeti, oleum et operam perdere.

stenání, gemitus.

sténati, gemere; (při čem) ingemiscere in re alqā n. ad alqd; s. pod tíží čeho, alqa re oppressum esse; s. pod krutou vládou něčí, crudeli dominatione ales teneri.

step, regio deserta et inculta.

stesk, querela; questus, (touha) desiderium.

stěsnaný, confertus.

stěsnati, coartare, cogere; (se-epati) confereire.

stezka, semita; trames, itis m.

stěžeje, cardo, inis m

stěžeň, malus; na s. vylézati, malos scandere.

stěží, vix aegre; non sine magno labore.

stěžovati si, do čeho, queri, conqueri, dūr. lamentari de re alqa n. alqd; s. si na lenost něčí, accusare inertiam ales.

stíhatel, insequens; instans.

stíhání, opis slovesem.

stíhati, persequi, dūr. insectari; s. nepřítel, haerere in tergo hostium, instare hosti fugienti; s. nevděčnost soudem, ingrati actionem dare; s. koho soudem, in ius adducere alqm; s. trestem, poena afficere alqm; stíhá nás chudoba, hlad, inopia, fame vexamur, cruciamur; neštěstí stíhá neštěstí, malum malum excipit; býti stíhánu neštěstím, conflictari cum fortuna.

stín, umbra; ani s. pravdy v tom není, merum mendacium est; s. dělati, umbram facere.

stínati v. stíti.

stíniti, umbram afferre, v malířsví umbra distinguere; s. komu, luminibus ales officere.

stínka, cimex, icis m.

stinný, umbrosus; opacus; s.-ě místo, umbraculum.

stíratí v. setřítí.

stísknoutí, comprimere (digitum, manum).

stísněnost, pavor trepidatioque; hominum animi admodum demissi.

stísniti, premere, urgere, vexare, dūr. affigere alqm n. animum ales; stísněnu býti, (na duchu) afflictum esse, (porobou) servitute premi, (dluhy) aere alieno (velkými poplatky) multitudinē tributorum oppressum esse.

stíti, abscidere, praecidere (caput); securi percudere, obtruncare alqm.

stížitelný, comprehensibilis.

stížití, něco, (těžkým činiti) onerare, gravare alqd. alqa re; s. komu co, aggravare alqd; difficultatem afferre alcuī rei; stížen nemo-ef. morbo affectus, implicitus; stížen morbo affectus, implicatus; stížen pracemi graviter occupatus; stížená plavba, navigatio impedita; s. se, graviorem fieri n. reddi.

stížnost, querela, querimonia.

stkvítí se v. skvíti se.

stlačiti, comprimere, dolū depri- mere.

stláti, lectum sternere.

stlouci, contundere, configere; (sehnati) conquirere, cogere; s. penize, conficere pecuniam; s. koho, verberibus caedere alqm.

sto, centum; ze sta, centesima (pars) t. j. 12 ze sta (úroky platily se měsíčně), binae centesimae, 24 ze sta atd.

stočiti, convolvere; s. víno, vinum diffundere.

stodola, horreum.

stoh, acervus.

stojatý, voda, aqua stagnans; n. stagnum.

stojmo, stans.

stok, confluens.

stoka, cloāca.

stolař, faber lignarius.

stolec, solium; s. královský, sedes regia; dosaditi na s. královský.

regnum ad alqm deferre, opět in regnum restituere.

století, saeculum; spatium centum annorum.

stoletý, centum annorum.

stolice, sella (úřední, curulis); s. třínohá, tripus odís m., s. soudná, tribunal; s. soudečů, subsellium; volati před soudnou s.-i, adducere vocare in iudicium.

stolní náčiní, supellex cenae.

stolovati, cenare; (hodovati) epulari, convivari; úpravně s., bene cenditis epulis vesci.

stonásobně, centuplicato.

stonati, aegrotare, morbo implicitum esse; lecto teneri; laborare alqā re n. ex alqā re; s. těžce ve- hementer aegrotare.

stonek, caulis; (obilí) calamus.

stonohý, centum pedibus.

stopa, (šlepěje) vestigium; (míra) pes; na s.-u přijíti komu, investigare consilia ales; po s.-ě jíti, persequi vestigia, instare vestigiis ales; sequi alqm.

stopán, centumvir.

stopovati, v. stopa.

storamenný, centum brachii.

storuký, centum manibus, centi- manus.

stotožnovati svůj prospěch s prospěchem jiného, idem sibi et alteri prodesse putare.

stoupa, pistrinum.

stoupati, scandere, ingredi.

stoupenec, fautor, sectator; studiosus ales rei; (politický) qui stat ab alqo; qui partibus ales favet; s. Sullův atd. Sullanus etc.; (ve filosofii) discipulus, qui est a disciplina ales; qui sequitur auctoritatem ales; s. Sokratův atd. Socraticus etc. býti s.-em, sectam ales sequi; disciplinam ales profiteri.

stožár, malus.

strádati, carere alqā re; laborare (fame).

strach, timor, dūr. terror; (oba- va) metus; (hrůza) pavor; (úzkost)

angor: s. napadá koho, terror iuvadit in alqm: s. mří oči, timere de re alqā. o koho alqm: nemíti s.-u, bono esse animo; s.-u nahnati, metum n. terrorem inicere, incutere, afferre; anxius curis implere alqm: beze s.-u, metu vacuus; do s.-u u-
padnouti, in timorem venire, pervenire; ze s.-u se zotaviti, a metu respirare; ze s.-u se vzpamatovati, ex metu se recreare, colligere; se s.-em, anxius (de re alqā).

strachovati se, čeho (ze slabosti) timere; (z opatrnosti) metuere, dūr. pertimescere, extimescere, formidare alqd; (trnouti) horrere alqd; s. o koho, timere, metuere alcuí: s. oči, timere, angí de re alqā.

straka, pica.

strakatý, versicolor, varius.

stráň, fastigium; latus montis.

strana, pův; pars; (bok) latus; s. světová, regio caeli (polední, regio australis, půlnocní latus septentrionale; septentriones, východní pars orientem solem spectans, západní occidentis solis partes; occidens); s.-ou, a latere; ex transverso; sou! date locum n. discedite! s.ou jíti secedere; s.-ou vésti, seducere, sevocare alqm; na pravou s.-u, ad dextram; dextrorsum; na obě s.-y in utramque partem, utroque; na všechny s.-y quoquo-versus; na obou sáčh, in utraque parte, utrimque; po s.-ě něčí seděti assidere alcuí; s pravé s.-y, a dextra, s rozličných stran, ex diverso; s této s.-y, ab hac parte, hinc; (o řece a pod.) cis, citra s akk; s oné s.-y, trans, ultra s akk; se všech stran, undique; se tří stran, tripartito; se s.-y udeřiti na nepřitele, hostem a latere adoriri, hostium aciem transversam invadere; s mnoha stran bylo mu vytýkáno, in varias reprehensiones incurrebat; metaf. s v politice, pars, s příhanou factio; s. lidová popula-res; s. šlechtická, optimates; s. opoziční, factio adversaria, altera; s. Sullova a pod., Sullaí etc; přidati

se k jiné s.-ě, transire in partes ales; na svou s.-u si nakloniti, alqm in suas partes, ad suam voluntatem perducere; alqm sibi adiungere; státi na s.-ě něčí, stare ab alqo, favere partibus ales; sequi partes ales; nestáti při žádné s.-ě, nullius partis esse; s. ve filosofii, familia, schola; domus; s. ve sporu, litigatores a to. s; žalující vůbec actor, ve při privátní petitor, ve při hrdelní accusator; s. obžalovaná reus.

stranictví, partium studium; factiones.

straniti, někomu, favere alcuí, sequi partem ales, alterius partis studiosum esse; s. se čeho, koho, vitare, evitare, fugere alqm, alqd; abhorre a re alqā;

stránka, v knize pagina; slabá s. něčí, malum, vitium ales, dobrá bonum, virtus; na zlou s.-u něco vykládati, vitio dare, vertere alcuí alqd; s dobré s.-y in bonam partem accipere alqd; po této s.-e, hac parte.

stranný, stranický, alterius partis studiosus, cupidus; factiosus; (nespravedlivý) iniquus; s. spor, certamen partium.

strany v. strana.

strast, aerumna; aegritudo; sollicitudo; (bída) miseria, malum; býti stíhánu s.-mi, calamitatibus obrui.

strastný, sollicitus, sollicitudinis plenus (bídny) miser; calamitosus.

strašák, formido; (příšera) lemur, uris m.; larva.

strašiti, terrere alqm; timorem inicere; straší, lemur apparet; tam straší, locus ille infestus est lemoribus.

strašlivý, terribilis, horridus.

strašně, horrendum in modum, formidolose; atrociter.

strašný, timendus, metuendus; (hrůzný) horribilis, terribilis; s. víchr, tempestas foeda.

strava, cibus; (výživa) victus; dáti na s.-u koho, tradere alcuí alqm alendum; míti na s.-u, victum cotidianum praebere alcuí; na s.-u

přijmouti, alqm mercede pacta recipere alendum.

stráviti, comedere, consumere, absumere); (zažítí) concoquere (cibus); s. mnoho času s čím, multum temporis rei alcuí tribuere, marně conterere tempus in re alqā; s. peníze, profundere pecuniam.

stravovati, v. strava.

stráž, statio; (hlídka) custodia; (noční) vigilia; (denní i noční) excubiae; přední s., statio extrema; tělesná s., custodes corporis; satellites; tělesná s. vůčova, cohors praetoria, císařova milites praetoriani; dáti ochranou s., dare alcuí quod satis sit praesidii; s.-e roze-staviti, custodias n. vigiliis, stationes disponere, odvolati deducere, zaváděti, milites in stationem succedunt; custodiae in stationem procedunt; tábor pojistiti s.-í, castra praesidiis firmare; na s.-i býti, excubare, excubias habere, v noci vigiliis agere, in vigiliis stare; (o jednotlivcích) in statione esse, stationem habere, (o důstojnících) stationi praesere.

strážce, custos, v noci vigil, v táboře excubitor; s. dveří, ianitor, ostiarius; s. chrámu aedituus; s. kuřat, pullarius.

strážnice, statio, custodia; na s.-i přivěsti, in custodiam dare n. tradere.

strážník v. strážce.

strážní, speculatorius; s. oheň, ignis; s. věž, specula; s. bohové (rodiny) penates, (domu) lares; s. duch, tutela.

strčiti, něco, někam immittere, inserere alqd alcuí rei; s. meč do pochvy, gladium in vagina recon-dere; s. koho, impellere, percute-re, sternere alqm, od sebe protrudere, propulsare alqm; s. koho do vězení, in carcerem conicere alqm; vinu na někoho s., culpam conferre, conicere in alqm.

strhaný zrak, lumina natantia; oculi natantes.

strhnouti, strhati, něco (dolů) deri-pere, (dohromady) contrahere, con-

ducere; s. z umluvené ceny, deducere de summa; s. na svou stranu, sibi adiungere alqm; s. chechtot, křik, cachinum tollere, edere; s. most, pontem rescindere, interscindere, interrumpere; s. smích, risum movere; s. stany, tabernacula detendere; s. zeď, destruiere, demoliri, diruere murum; strženu býti věč, trahi, abstrahi, ferri ad alqd; s. se, (náhle povstati) oriri, exoriri; erumpere; o válce exardescere; boj se stržne, concurrir; res ad arma venit; křik se stržne, clamor fit.

strkati v. strčiti.

strměti, eminere, prominere; ex-stare.

strmý, arduus; praiceps, praeruptus; abscessus.

strniště, stipula.

stroj, machina; (nástroj) instrumentum.

strojení, apparatus; (strojené napodobení) affectatio.

strojený, facticius; (padělaný) adulterinus; v. též umělý.

strojití, něco, parare apparatus, zlého machinari, moliri alqd; (uměle dělati) facere alqd; s. hostinu, convivium instruere, comparare; s. hry, ludos apparatus n. edere; s. jídla, cibos parare n. coquere; s. úklady, insidiari, insidias parare, facere, struere; s. koho vestem induere alcuí; s. se, parare, comparare se ad alqd; (oblékatí se) induere sibi vestem; calcementa et vestes sumere; s. se k útěku, fugam, k válce, bellum parare; s. na cestu, iter comparare.

strom, arbor.

stromoví, arbores.

stromovka, pomarium.

strop, lacunar; (střecha) tectum.

stropiti, machinari, moliri, struere; s. křik, clamorem tollere; s. mnoho zlého, mala conflare; s. různici, discordiam concitare n. serere; s. spiknutí, coniurationem facere; s. vzbuření, seditionem movere; s. válku, bellum conflare.

strouha, canalis, rivus.

strouhati, scabere.

strpení, patientia, tolerantia; to jest s. tolerabile est; s. míti s kým. ferre alqm n. moras ales. s. dlužníkem spatium dare debitori.

strpěti, ferre, sustinere, dūr. tolerare, perferre, perpeti; nemoci čeho s. nonferre alqd; já mu toho nestrpím, istud a me tacitum non feret.

strpitelný, tolerabilis.

stručnost, brevitās; o řeči presum dicendi genus.

stručný, pressus, adstrictus; brevis; s.-ě výroky, breviter et comode dicta.

struna, chorda; nervus; sahati na s.-y, fides impellere.

strůjce, auctor, s. příhanou machinator et architectus; faber; každý jest svého štěstí s., suae quisque fortunae faber.

strýc, (otecův bratr) patruus; (bratr matčin) avunculus.

strýna, amita.

stržiti, peníze pecuniam cogere ex alqā re; recipere p—am.

strádati, servare, reponere, seponere.

strapec, fimbriae.

strásiti, decutere; s. se sebe, parum curare, mox oblivioni tradere alqd; s. jho, iugum excutere, poroby servitutis iugum depellere.

střeček, oestrus.

střed, media pars, medius locus; (hlavní sídlo) caput; summa; (společnost) numerus, corpus; obyčejně však adj. medius; s. šiku, media acies; d.-em města, per mediam urbem; vniknouti do s.-u Recka, penetrare in ipsam n. intimam Graeciam.

středa, dies Mercurii.

střední, medius; s. věk, media aetas.

středoceští, mediocritas.

střezemní, terra interior.

střezozemní, internus; s. moře, mare internum; mare, quod nunc mediterraneum dicitur; Římané říkali mare nostrum.

střecha, tectum; pod s.-u přijíti, tectum subire; pod s.-u přijmouti, tecto recipere alqm, pod jednou s.-ou bydleti, habitare cum alqo.

střečovité, fastigate.

střela, telum, iaculum; (šíp) sagitta; hrubá s., magnum telum; s.-y metati, iacere, conicere, mittere tela, jako s., celerrime.

střelba, coniectus, telorum n. tormentorum.

střelec, sagittarius.

střelhitý, velocissimus, celerrimus; summa velocitate, celerrime.

střelivo, tela n. tormenta bellica.

střelný, rána, vulnus telo ictum; s.-á zbraň, telum; missile.

střemhlav, praeceps; vrhati se s., praecipitare.

střenka, manubrium.

střepina, testa, hlasovací suffragium.

střepinový, soud, testarum suffragia.

střešně v. třešně.

střevíc, calceus; (míra) pes; s.-e nositi, uti calceis; s.-e obouti, calceos sumere; každý ví, kde ho s. tlačí, sua quisque optime incommoda novit.

střevní bolest míti, ex intestinis laborare.

střevo, intestina, orum.

střežiti v. stříci.

stříbrný, argenteus; s.-ě doly, argenti metalla; s.-ě náčiní, argentum, supellex argentea.

stříbro, argentum.

stříbrovlasý, canus.

stříbřiti, argentum illinere rei alicui.

střící, čeho, koho, custodire, servare alqm n. alqd; s. se, cavere, fugere, vitare alqm n. alqd.

střídání, mutatio; permutatio; s. dne a noci, vicissitudines dierum noctiumque; s. čtvera ročních porasí, commutationes quadripartitae; s. přílivu a odlivu, aestus accedentes et recedentes.

střídati, něco, mutare, variare alqd s. stráž, milites statione deducere; revocare vigilias; s. se, mutari, variare; s. se u velení, imperium tenere alternis diebus; s. se ve zpěvu, alternis canere; stráž se střídají, succedunt alii in stationem aliorum; velitelství se střídá, imperium per omnes in orbem it.

střídavý, varius, alternus (obyč. pl.); s.-ě podnebí, caeli varietas; s.-ě štěstí, fortunae vicissitudines; s.-á zimnice, febris quartana; adv.: invicem, vicissim, alternis (diebus etc).

střídmost, temperantia; (zdrželivost) continentia; (šetřnost) frugalitas; (skromnost) modestia.

střídmy, temperans; moderatus; (zdrželivý) continens; (šetřný) parcus, frugalis; (skromný) modestus; adv.: moderate; temperanter; s. si počínati, moderate versari in alqā re; s. žíti, continentem esse in omni victu cultuque.

stříhati, tondēre, secare; s. vlasy, recidere, praecidere capillos.

stříkačka, siphon, onis.

stříkati, spargere, aspergere alqd; intrans, prosilire; emicare.

stříletí, sagittas n. tela conicere, mittere (in alqm n. alqd); s. na město, tormentis et telis urbem aggredi.

střízlivost, sobrietas; (lačnost) ieiunitas; s. slohu, siccitas orationis; ve s.-i, sobrius.

střízlivý, sobrius; (lačný) ieiunus; s.-á řeč, oratio subtilis; adv. sobrie, sicce.

stud, pudor; (cudnost) pudicitia; (ostýchavost) verecundia; všečen s. odložití, pudorem proicere, ponere; s.-em se zarditi, erubescere; beze s.-u, pudoreposito, amisso; pudoris oblitus.

studánka, fons.

student, iuvenis bonarum litterarum n. liberalium artium studiosus.

studený, frigidus; (ledový) gelidus; jest studeno, frigus est; jest studeněji, frigus ingravescit.

studie, litterarum studia; obňati se s.-emi litteratury, litteras amplecti; obnoviti přerušené s.-e, intermissa studia revocare.

studna, puteus; (pramen) fons.

studniční voda, aqua putealis; aqua fontana.

studovati, intrans, litteris n. studiis litterarum operam dare; s. s. největší píli, summo studio in litteris versari; s. něco, operam dare alicui rei; discere, pertractare alqd; s. Platona, legere et cognoscere Platonem.

studující, mládež, inventus litterarum studiosa.

stůl, mensa; (jídlo) cena, convivium; k s.-u jíti, cenatum ire, ad cenam venire; k s.-u pozvati, cenae adhibere alqm; při s.-e, inter ceram n. epulas; za s.-em seděti (dle řím. způsobu) accubare; za s. si sednouti, accumbere.

stupeň, gradus; s. tepla, vis caloris; nejvyšší s. čeho, adj. summus; dostoupiti nejvyššího s.-e (v úřadech) ad summum honorem provehi, ad summum honorem pervenire; býti na nejvyšším s.-i vzdělanosti, omni vita atque victu excultum atque expolitum esse; po s.-ích, per gradus, gradatim.

stužka v. tkanice.

stvoření, (všechno stvořené) universitas rerum; mundus; od s. světa, post homines natos; inde ab hominum memoria.

stvořitel, procreator, aedificator, fabricator; s. světa, opifex rerum; parens huius universitatis.

stvořiti, creare, procreare, facere, efficere, aedificare, fabricari.

stvdřiti, confirmare, sancire; v. i potvdřiti.

stvrzení, confirmatio; s. senátu a pod. auctoritas.

stý, centesimus; dožiti se s.-ého roku, centum annos complere; vitam ad annum centesimum perdere.

styděti se, pudet me ales rei, erubescere alqa re n. alqd; stydím

se tō říci, pudore deterreor hoc commemorare; stydím se, že jsem to řekl, pudet me hoc dixisse.

stydlivost v. stud.

stydlivý, pudicus; pudens; (ostý-chavý) verecundus.

stydnouti, frigescere, refrigescere; (chabnouti) languescere, stydlá krev, cruor.

styk, (obchodní) commercium, (důvěrný) consuetudo; (přátelský) usus benevolentiaque.

stýkati se, tangere, attingere, contingere; s. se s kým, societate cum alqō coniungi n. coniunctum esse.

stýskati si, queri, conqueri de alqđ re n. alqđ; s. si u koho, nač, expostulare cum alqđ de re alqđ.

súčtovati, computare; summam facere, calculum subducere.

sud, cadus, dolium.

sudba, fatum.

sudička, Parca.

sudlice, hasta.

sudý, par.

sucho, aridum; siccum; na s.-u in sicco; loď na s. vytáhnouti, navem subducere; po s.-u i po moři terra marique, cesta po s.-u, iter terrestre; seděti v s.-u, in tuto esse.

suchopárnost, exilitas; ieiunitas (orationis).

suchopárný, aridus, exilis; ieiunus; exsanguis; adv.: exiliter; ieiune; frigide.

suchost, (povrechní) siccitas, (vnitřní) ariditas.

suchý, siccus, aridus.

suk, nodus.

sukně, tunica.

sukno, pannus laneus.

sukovitý, nodosus.

sůl, sal.

suma, summa; s. peněz, pecunia; (veliká magna, ingens, malá parva n. tenuis).

sundati, demere, detrahere.

sup, vultur, uris; vulturius.

surovost, feritas; asperitas.

surový, rudis; agrestis (hrubý) ferus, asper; (sveřepý) immanis; adv. aspere, sine cultura.

sušiti, siccare, exsiccare; (pražiti) torrere.

sutky, clepsydra.

sužovati v. soužiti.

sváda, rixa, iurgium, altercatio.

sváděti, koho, inducere, impellere, illicere alqm ad alqđ faciendum; (kaziti) corrumpere, depravare alqm; vinu s. na někoho, culpam in alqm conferre, conicere; v. též svěsti.

svah, declivitas, acclivitas; locus declivis; s. kopce, fastigium; kopce s. mírným s.-em, collis leniter editus (hledíc s. dolů), declivis (hledíc shora); s. míti, vergere ad spectare in (o krajinách).

svak, affinis.

sval, musculus; nervi; pevných s.-ů, robustus.

svaliti, něco, devolvere deicere alqđ; vinu se sebe s., culpam a se remove; s. se, ruere, corruere, na zemi, humi procumbere, (o věcech) collabi, corruere.

svalovitý, lacertosus, robustus.

svár, iurgium, discordia; lis; s.-v též inimicitiae.

svárlivost, rixae et iurgii cupiditas.

svárlivý, iurgiosus; litigandi avidus; rixae et iurgii cupidus.

sváriti se, litigare.

svat, mariti frater; frater uxoris; maritus sororis.

svatba, nuptiae; s.-u míti (o ženichu) ducere alqm uxorem, (o nevěstě) nubere alqui; s.-u vystrojiti, nuptias adornare.

svatební, nuptialis; s. den, dies nuptiarum; s. smlouva, pactio nuptialis; s. veselí, sollemnia nuptiarum.

sváteční, sollemnis; fēstus; s. šat. ornatus sollemnis n. festus; s. den, v. svátek solemniter.

svátek, dies festus; (jmeniny)

dies lustricus; (jako odpočinek) feriae.

svátí, (dolů) flando auferre, (dohromady) conflare.

svatobor, oraculum.

svatokrádce, sacrilegus.

svatokrádež, sacrilegium.

svatost, sanctitas; religio; (bohabojnost) pietas; virtus;

svátost, sacramentum.

svatosvatý, sacrosanctus, sanctissimus; adv. sancte, persancte.

svatoušek, pietatis erga deum simulador.

svatý, sanctus; (zasvěcený) sacer; s.-á četa sacra cohors; devotorum manus; s.-é místo, locus sacer n. religiosus; s.-á válka, bellum sacrum; s.-á povinnost, summum officium; prosím tě pro všechny svaté, obsecro atque obtestor te.

svatyně, templum; fanum; (kaple) delubrum, (kaplička) sacellum.

svázati, ligare, illigare, colligare; (zadržnouti) constringere, s. koho, vincire, in vincula conicere alqm; ruce vzadu s., manus post tergum religare.

svazček, fasciculus.

svazek, vinculum, ligamentum; manipulus; (spolek) societas; s. prutů fascis; s. spis, pars; s. manželský, matrimonium, coniugium; s. přátelský, vincula amicitiae; s. příbuzenský, affinitas; práce a zábava jakýmsi přirozeným s.-em jsou spojeny, labor voluptasque naturali quadam societate iuncta sunt.

svázení píce, pabulatio.

svázeti, convehere, comportare, conferre.

svěcení, consecratio; dedicatio.

svědčeti, (svědkem býti), testari, testificari, testimonio confirmare alqđ; testem esse rei alcs; (k duhu jíti) conducere, utilem, salubrem esse; (náležeti) esse alcs; štěstí mu svědčí, fortuna ei arridet, fauet; to svědčí o lakotě, vděčnosti a pod. avaritiae, grati animi etc. est.

svědectví, testimonium; vydati s. testimonium dicere pro alqđ; za s. požádati, rogare licet antestari? dle mého s., me teste, auctore: na s. tomu, documento, argumento.

svědek, testis; arbiter; auctor; s.-y přivesti, testes adducere, producere; býti s.-em, výjevu nějakého, spectaculum aliquid videre; býti s.-em při závěti, testamento scribendo interesse; sám jsem byl s.-em, že to řekl, ipse dicentem audivi; za s.-a bráti, testari; vocare in testimonium; alqm testem alcs rei citare; za s.-a míti, alqđ teste uti, beze s.-ů, remotis arbitris; secrete; beze s.-ů mluvíti, solum cum solo colloqui.

svěděti, prurire.

svědkyně, testis.

svědom, conscius alcs rei; jsem si tím s., že, consocius mihi sum s. akk. a inf.

svědomí, conscientia (vždy s. adj.) dobré s., conscientia recta; hlas s. volá důrazně, magna est vis conscientiae; s. si děláš z čeho, habere alqđ religioni, důr. plane nefas et impium iudicare alqđ; míti dobré s., nullius culpaē sibi conscium esse; míti zlé s., conscientia mala angī, exanimari; člověk bez s., homo sine ulla religione; homo impius, nefarius, improbus; dle svědomí a s., ex animi sententia; míti něco na s., conscius sibi esse culpaē, sceleris etc; vzíti si něco na s., non extimescere culpam; mlčení míti za zlé s., silentium alcs in conscientiam ducere; s. dobrým s.-ím, salvo officio.

svědomitost, religio; (bedlivost) diligentia; (spravedlivost) sanctitas; (poctivost) probitas; (upřímnost) fides.

svědomitý, religiosus; diligens; sanctus, probus; s.-á věrnost religio et fides; adv. religiose cum fide, velmi s. summa cum religione.

svěhlavost, animus obstinatus n. pertinax; pertinacia.

svěhlavý, obstinatus; pertinax; perversus.

svéprávný, sui iuris, suae potestatis.

svěřenec, aliens.

svěrepost v. surovost.

světeřpý, v. surový, divoký.

světřiti, svěřovati něco, committere alicui n. fidei alicui alqd; permittere, curae alicui demandare alqd; s. poselství, legationem administrare per alqm; s. tajemství, consilia sua alicui credere; s. úřad, mandata alicui munus, negotium; s. vedení války, praeficere alqm bello gerendo; s. vrchní velitelství, imperium deferre ad alqm; s. se, komu, s čím, pateřacere alicui alqd; (v ochranu se dáti) se tradere permittere, committere in alicui fidem.

svěřiti, demittere.

svěřiti, (dolů) deducere; (dohromady) conducere, conferre; (poříditi) facere, efficere, proficere (multum, nihil); (zkaziti) corrumpere, depravare; s. bitvu, committere pugnam, proelium; s. rovný boj, dimicare aequo Marte, s. šťastnou bitvu, rem bene gerere, rozhodnou proelio, armis, decertare, acie decernere, na moři classe depugnare; s. k bludu, in errorem inducere; s. na cestu nepravou, deducere atque depravare; s. s dráhy, avertere a cursu; slovy něčeho nesvěřiti verbis agere contra alqm; v. i sváděti.

svět (vesmír) mundus; rerum universitas; universum; celý s. universus orbis terrarum; tento s., haec vita; onen s., vita, quae post mortem futura est; konec s.-a, humanarum rerum termini; podmanitel světa, gentium domitor; do s.-a jiti, peregre abire; od stvoření s.-a, post hominum memoriam; post homines natos; na s. přijiti, nasci, in lucem edi; na s. přivěsti, ad vivos adducere; na onen s., ad inferos; na onom s.-ě, post mortem, apud inferos; kde na s.-ě, ubi terrarum, ubi gentium; žádný člověk na s.-ě, nemo omnium mortalium; nejšpatnější člověk na s.-ě, homo omnium

nequissimus; není na s.-ě člověka, nemo est omnium, qui; se s.-a sprovoditi, alqm de medio tollere; se s. em se rozloučiti, excedere vita, migrare de vita; — lidé a jejich poměry, homines; res humanae; nynější s., recentiores homines; politický s., viri in rebus publicis versati; učený s., homines docti; vzdělaný s., homines politiores, elegantiores; starý s., aetas prisca, priores; s. má veliké ponětí o sobě, magna est hominum de se sententia; takový jest s., haec est rerum humanarum conditio; výhost dáti s.-u, res humanas contemnere ac despiciere; vitae renuntiare; znáti s. res humanas nosse; prosím tě pro živý s., obsecro te atque obtestor; per hominum atque deorum fidem te obtestor.

světácky, laute; s. žiti, voluptatibus indulgere.

světácký, lautus, voluptarius.

světák, homo lautus, voluptarius.

světřiti, consecrare, (službě jistěho bcha) dedicare; s. den (nepracovatí) festum agere, celebrare; s. koho, inaugurare, consecrare alqm.

světlo, (denní) lux; (světící věc) lumen; nabyti s.-a v čem, noscere, cognoscere alqd; spatřiti s. světa, in lucem edi; nasci; vydávati s. lucere; za s.-a, luce, interdiu; na s. přijiti, in lucem proferri; pateřiti; na s. vyněsti, in lucem proferre, aperire; při s.-e pracovati, lucubrare; práce při s.-e, lucubratio; v pravě s. postaviti, lumen alicui rei affundere; státi ve s.-e, luminibus alicui officere n. obstruere.

světlobarevný, claro colore.

světločervný, rutilus.

světlomodrý, subaeruleus.

světlost, claritas; candor (solis).

světělý, clarus, lucidus; (zářící) fulgens; splendidus; (bezmraký) serenus.

světnice, conclave; cubiculum.

světoobčan, mundanus; mundi civis et incola.

světovláda, imperium orbis terrarum; imperium omnium gentium.

světovládce, orbis terrarum dominus.

světovládny, orbem terrarum imperio tenens.

světovznámý, clarissimus; cuius fama per omnes terras propagata est.

světský, profanus.

svévole, libido, animi impetus; (nezbednost) licentia; (nevázanost) lascivia; (rozpuřtilost) petulantia; (dotěrnost) procacitas.

svévolnost v. svévole.

svévolný, libidinosus; (nezbedný) lascivus; důr. protervus; (rozpuřtilý) petulans; (dotěrný) procax.

svěřiti, svážeti něco, (dolů) devehere, (dohromady) convehere, comportare, conferre alqd; s. se, delabi, devehere, deferri; s. se na hlavu něčím, recidere in alqm.

svěřest, vigor, hilaritas.

svěřiti, alacer; (čilý) impiger; (neporuřený) integer; s. síla, integra vis.

svíce, lumen; s. lojová, candela; s. vosková, cereus.

svícen, candelabrum.

svině, sūs, suis; (divoká) aper, aprī.

svinouti, convolvere, complicare; s. plachty, vela contrahere.

svřati, includere, intercludere alqd; (tlačiti) premere; (omeziti) continere; obležením s., obsidione claudere; ostatně v. sevřiti.

svřislý, dependens, fluens; (svěřený) demissus.

svřitání, lux; diluculum; za s. prima luce.

svřitati, lucescere, dilucescere.

svřitlna, lucerna; se s.-ou, gestans lucernam accensam.

svřiti, lucere; (třpytiti se) fulgere, splendere; s. komu, facem n. lucernam praeferre alicui.

svřizel, malum (strast); aerumna; (bída) calamitas.

svřizný, promptus; (hbitý) pernix; (mrštný) agilis.

svlačec, convolvulus.

svlačiti, rigare, irrigare; madefacere.

svlěci něco, (dohromady) contrahere, congerere, comportare alqd; s. oděv, detrahare alicui vestem, exuere nudare alqm veste; s. se, detrahare sibi vestem; exuere, pōnere vestem.

svoboda, libertas; (volnost činění) arbitrium, potestas; ius; (sproštění břemen a povinností) privilegium; ius praecipuum; s. něčím hyne, iura alicui tolluntur; obhájiti s.-y libertatem vindicare; dáti s.-u v čem, permittere alicui alqd; mítí s.-u, libertate uti; odniti s.-u, libertatem eripere; propustiti otroka na s.-u, servum vindicare in libertatem, servum manu mittere, zadržate, captivum liberum dimittere, e vinculis emittere alqm.

svobodník, libertinus (naproti otroku), libertus (vzhledem k býv. pánu).

svobodný, liber; solutus; non alieno imperio subiectus; suis legibus et institutis utens; (v ohledu polit.) qui est sui iuris, suae potestatis; (neženatý) caelebs, ibis; s.-á vůle, voluntas libera n. soluta; s.-é město, urbs libera, (ve smyslu římském) municipium; s.-á umění, artes ingenuae n. liberales; mám s. přístup do domu, patet mihi aditus; aditus mihi in domum familiaris est; jest mi svobodno, licet, integrum mihi est.

svobodomyřllost, libertatis studium; libertas; animus liber.

svobodomyřlný, liber, ingenuus; apertus; liberalis; s.-é slovo, libere dictum.

svolati, convocare, ad se advocare; accire, cogere (činili to představený); s. lid ke schůzi, convocare populi concilium; s. do zbraně všechno vojsko, evocare undique copias.

svolení, consensus; assensus; s. obce n. lidu (v Římě) plebiscitum (jinde) populiscitum; s. senátů, senatus consultum; stalo se to s mým

s.-ím, mea voluntate, me probante n. permittente factum est; bez s. něčeho, alqo invito, iniussu alic, dūr. alqo adversante.

svolití, k čemu, consentire alicui rei n. ad alqd; probare, comprobare alqd; s. k podmínkám, ad condiciones accedere; condiciones accipere; s. k požadavkům něčím, face-re, quae quis postulat; morem ge-rere alicui; s. k zákonu, sciscere legem; s. k žádosti něčí, voluntati alic satisfacere.

svornost, concordia; consensus.

svorný, concors, consentiens; adv.: concorditer; coniuncte.

svrab, scabies.

svraštíti, corrugare; s. čelo, fron-tem contrahere.

svrhnutí, deicere, deturbare, praecipitare; (s trůnu) expellere n. spoliare alqm regno; (z úřadu) abrogare alicui magistratum, amo-vere a magistratu alqm; s. jho o-troctví, avertere iugum servile; kůň svrhuje jezdce, equus equitem effundit.

svrchní, superus; s. oděv, ami-culum, u Římanů toga, (u žen) stola; s. strana, pars.

svrchované, praeter modum; mi-rum quantum; (velice) valde, ma-gnopere.

svrchovanost, summum imperium, summa potestas, s. přifhanou domi-natus; dosíci s.-i, rerum potiri; míti s., summum imperium tenere; penes me est summa potestas; bý-ti pod s.-i něčí, alic imperio pa-rēre; přijíti pod s. něčí, cadere in alic imperium.

svrchovaný, summus; s.-é dobro, summum bonum; finis bonorum; s. pán, dominus, princeps; jest s. čas, res non amplius moram patitur; jest s. čas, že přicházíš, multum expectatus venis.

svrchu, superne; (nahore) su-pra, super; též adj. summus; ná-doby s. zlatem pokryti, amphoras summas auro operire; s. jmenova-ný, de quo, quem supra comme-moravimus, diximus.

svůdce, corruptor.

svůdný, blandus, captiosus; ille-cebris repletus;

svůj, meus etc dle osoby podmě-tu; (vlastní) proprius; hleděti si s.-ého zisku, suo commodo servire, pořád svou věsti, eandem cantile-nam canere; s.-ým časem, suo tem-pore; s.-ým pánem býti, sui iuris esse; přestati na svém, rebus suis contentum esse; státi na svém, in sententia sua perstare; jdi po svých, abi, apage! za své vzítí, perire.

syčení, sibilus.

syčeti, sibilare.

sychravý, humidus et frigidus.

syn, filius; býti s. koho, natum esse alqo; jsi s.-em smrti, promlu-víš-li slovo, moriēris, si miseris vo-cem.

synáček, filiulus.

synovec, fratris n. sororis filius.

synovský, pius; s.-á láska pietas.

sypati, spargere, fundere; s. do pytle, sacco ingerere.

sýpka, horreum, granarium.

sypký, solutus; (řidký) rarus, s.-á půda, solum mite.

sýr, caseus.

syrovátka, serum.

syrový, crudus; (nespracovaný) rudis, impolitus.

syseľ, nitedula; sorax, ecis.

sytití, satiare, saturare.

sytost, satietas; do s.-i se najísti, napítí, cibo, potu satiari; do s.-i se nadívati, satiari videndo.

syťý, satur; satiatus (cibo, po-tu); jsem syt čeho, satietas me te-net alic rei; taedet me alic rei.

sžirati, exedere.

šafár, villicus.

šafrán, crocus.

šafránový, croceus.

šalba, fraus; (lest) dolus; (klam) fallacia; s. očí ludibria oculorum; š. smyslů, mendacia sensuum.

šalebný, fallax; (úskočný) sub-dolus.

šaliti, fallere, (lživě) decipere; in errorem inducere.

šalvěi, salvia.

šanc, ve rčení: v š. vydati, obi-cere, proicere, tradere, (zraditi) prodere; hrdlo své v š. vydati, vi-tam suam in discrimen dare, zuri-vosti občana, caput suum furori ci-vium proicere.

šarlat, purpura; roucho š.-em le-mované, toga praetexta.

šarvátka, proelium leve.

šašek, scurra, nugator; š.-ové a šprýmaři, homines scurriles et fa-ceti.

šašky, nugae; š. si tropiti, iocari nugari; (z někoho) ludibrio habere alqm.

šaškování, ineptiae.

šat, vestis; (jednotl. kus.) vesti-mentum; smuteční š., vestis sordida; spodní š., tunica interior; svrchní š. amiculum.

šátek, (na nos) sudarium; (na krk) focale.

šatiti, vestire; š. se induere sibi vestem.

šatna, vestiarum.

šatstvo, vestis, vestitus; š. obno-šené, vestitus obsoletus, tritus.

šavle, v. meč.

šediny, cani capilli.

šedivěti, canescere; (stárnoutš), consenscere.

šedivý, canus; velmi š., praeca-nus.

šedověkost, prisca aetas; antiqui-tas ultima.

šedovlasý, canus.

šejdír, homo fraudulentus.

šelestění, strepitus.

šelma, bestia; fera; (čtverák) homo lascivus; předhoditi š.-ám, ad bestias mittere.

šelmovský, lascivus; (ve smyslu zlém) infamis, sceleratus; š. kou-sek, fraus, dolus; infamia.

šelmovství, lascivia; (nešlech-et-nost) improbitas.

šepot, susurrus.

šeptati, susurrare; š. do ucha, insu-rurare alicui alqd in aures.

šeptmo, suppressa n. summissa voce.

šerednost, (tělesná) deformitas; (duševní) turpitudō.

šeredný, deformis, turpis, foedus; taeter.

šerm, arma, orum.

šermíř, gladiator.

šermířsky, gladiatorum more.

šermířský, gladiatorius; š.-é hry, munus gladiatorium; š. mistr, la-nista; š.-á rukavice, cestus; š.-á škola, ludus gladiatorius.

šermiště, palaestra.

šermovati, vřbec, pugnare, pro cvik, batuere.

šero (ráno) diluculum; (večer) crepusculum; za š.-a, (ráno) prima luce, (večer) tenebris obortis.

šerý, ater (proti albus); (popelavý) cineraceus.

šestidenní, sex dierum.

šestiletí, sexennium.

šestíměr, versus heroicus; versus hexameter.

šestiměsíční, semestris, sex men-sium.

šestineděľí, puerperium.

šestipán, sevir.

šestipanský úřad, seviratus.

šestiveslí, hexeris.

šestka, numerus senarius.

šestý, sextus; po š.-é, sextum; za š.-é, sexto.

šotek, lar; pl. lares, penates.

šetnost, (uctivost) reverentia, observantia; (spoření) parsimonia; (hospodárnost) diligentia; (mírnost) temperantia; (skromnost) modestia; se š.-í míti se ke komu, vereri, co-lere et observare alqm.

šetný, (uctivý) reverentiae et ob-servantiae plenus; (spořivý) par-cus (hospodárny) diligens; š.-é za-cházení, clementia, lenitas; (opa-trně) caute, considerate; (spořivé)

parce; š. zacházeti s čím, caute versari in alqa re, s kým colere et observare alqm.

šetření v. šetrnost.

šetřiti, (spořiti) parcere alcu rei; (zachovávat) servare, observare, colere; (pozorovati) animadvertere, attendere; š. koho jako oko v hlavě, alqm in oculis ferre; š. míry, modum adhibere; š. místa a času, servire loco et tempori; š. prospěchu svého, suis commodis prospicere, suae utilitati servire; š. zdraví, valetudinem curare, valetudini servire; nešetřiti píle a práce, omni studio et opera elaborare.

šev, sartura.

ševcovna, taberna, sutrina.

ševcovský, sutorius, sutrinus.

šibal, (podvodník) homo fraudulentus, dūr. homo fallax; (chytrák) homo versutus.

šibalský, (podvodný) fraudulentus, fallax; (chytrý) versutus.

šibalství, (podvod) fraus; (chytrost) astutia.

šibenice, arbor infelix; na š.-i oběsiti, alqm arbore infelici suspendere.

šibřinky, nugae.

šidlo, subula.

šije, cervices (pl.): člověk tvrdé š.-e, homo pertinax.

šik, (bitevní) acies; (na pochodu) agmen; š. přední, prima acies, poslední extrema acies, na pochodu, novissimum agmen; š. čtverhranný, agmen quadratum; š. trojhradý, acies triplex; š. ustupuje, acies inclinat n. inclinatur; š. rozvinouti, aciem explicare n. dilatate; š. změnit, signa convertere; vojsko do š.-u stavěti, aciem instruere; n. instituire; do š.-u se stavěti, ordinatos n. instructos consistere; do s.-u vstoupiti, in aciem descendere; v š.-u státi, aciem instructam habere.

šikmo, ex n. de transverso; in obliquum; (střechovitě) fastigate; š.

s hory seběhnouti, obliquo monte decurrere.

šikmý, acclivis; (příčný) obliquus.

šilenost, insania, vesania; (vzteky) furor, rabies, saevitia.

šilený, insanus, vesanus; (vzteklý) furens, furiosus; saevus.

šilhavý, strabo, onis.

šilhati, strabonem esse; š. po kcm, linis oculis aspicere alqm.

šindel, scandula.

šíp, sagitta; telum.

širočina, dolabra; securis.

široko, široce late, fuse; (obšírně) copiose, multis verbis; daleko š., longe lateque.

široký, latus; příkop 3 stopy š., fossa tres pedes lata; nic širší než 2 palce, duorum digitum latitudine non excedere; muž š.-ých plecí, vir latis humeris.

široširý, vastus atque apertus; š.-á poušť, vasta solitudo.

širý, latus; š.-é moře, mare apertum, altum; š.-é pole, campus apertum n. patens; š. svět, orbis terrarum; do š.-ého světa odejiti, peregre abire, in longinquas terras proficisci; pod š.-ým nebem, sub divo, in propatulo.

šíře, šířka, latitudo; na š.-i, in latitudine, z šíři, latus.

širiti, něco, augere, amplificare, extendere alqd; š. řeč, pluribus (verbis) dicere; uberius exponere de re alqā; š. se, vagari, pervagari increbrescere; se extendere pervadere; (o nemocech) serpere; (rozhlásiti se) divulgari; (rozploditi se) propagari; učení Pythagorovo šířilo se daleko široko, doctrina Pythagorae longe lateque fluebat.

šířka v. šíře.

šíška, nucamentum.

šiti, suere (výživy hledati), acu victum quaerere.

škádlení, cavillatio; ludificatio.

škádliti, cavillari, ludificari, (použeti) concitare, lacescere.

škarediti se, vultus acerbos su-

mere, na koho acerbo vultu aspicere alqm.

škaredý, deformis; turpis, foedus.

šklebiti se, dentes restringere; os distorquere.

škoda (zaviněná) damnum; (jinými způsobená) detrimentum; (podvodem) fraus; (ztráta) iactura; (nehoda) incommodum; (pohroma) calamitas; š.-u nahraditi, damnum n. detrimentum sancire, restituere; š.-u napravit, incommodis mederi; š.-u vzíti, damnum facere, damno affici; detrimentum capere; š. způsobiti, detrimentum afferre, inferre; za náhradu š.-y žádati, res repetere; na š.-u jiných se obohatiti, cum damno aliorum opes colligere; člověk š.-ou zmoudří, malis edocemur; jest ho š., deploranda est iactura eius; škoda, že odejel, dolendum est, quod abiit.

škoditi, nocere, detrimentum esse; detrimentum afferre; obesse.

škodlivý, noxius, nocens; (záhubný) perniciosus, exitiosus; š.-á zvířata, animalia malefica; bestiae quae nocent.

škola, (nižší) ludus; (vyšší) schola; academia (vyučování) disciplina; š. filosofická, schola, familia, domus, secta; š. šermířská, ludus gladiatorius; do š.-y choditi, scholam alcs frequentare; do š.-y posílati, tradere alqm alcu in disciplinam.

školácky, tironum modo.

školák, puer de ludo litterato, de schola; discipulus.

školní, scholasticus n. gen. scholae; š. kniha liber in scholis usitatus.

škrábat, scabere, (ostrým nástrojem) rādere; š. se za ušima, caput scabere.

škraboška, persona; š.-u vzíti, personam induere.

škrtilék, homo sordidus.

škubati, vellere, carpere.

škůdce, qui nocet, qui detrimentum infert alcu.

škvár, scruta, orum.

škvařiti, torrere.

šlacha, nervus.

šlapati, premere; calcare, concalcare; š. do výše (o ohni) sublimare ferri; dešť šlehá do obličeje, imber in os fertur.

šlehati, (virgis etc.) caedere; verberare; š. do výše (o ohni) sublimare ferri; dešť šlehá do obličeje, imber in os fertur.

šlechtnost, animus liberalis n. ingenuus; liberalitas; (poctivost) probitas; (ušlechtilost) humanitas.

šlechtný, liberalis; (poctivý) probus; (počestný) honestus; (ušlechtilý) humanus; š. čin, facinus praeclearum; š.-á pomsta, ulciscendi humanitas.

šlechtá, (rodem) patres patricii; (úřadem a důstoj.) nobilitas; stará š., vetus nobilitas; nová š., homines novi; býti ze staré š.-y, generis antiquitate florere.

šlechtic, homo nobilis; vir nobili loco natus; patricius; š.-i, nobiles, optimates.

šlechtický, nobilis, š. strana optimates.

šlechtictví, nobilitas; genus nobile; stirps generosa; š. dáti, nobilitatem dare; in numerum nobilium recipere.

šlechtična, mulier nobilis, nobili loco nata.

šlechtíti, (ornare, exornare; decus afferre; (mravným činiti), formare et polire; excolere mores n. animos hominum; ad humanitatem informare.

šlepěje, vestigium; š. vtisknouti, vestigia ponere; následovati š.-í něčích, vestigia alcs sequi; vstoupiti do š.-í něčích, vestigiis alcs insistere, ingredi.

šmahavý, varus; valgus.

šmejdý, fraudes; consilia clandestina.

šourem, oblique.

špaček, sturnus.

špařda, far, farris.

špalek, caudex, icis. m.

špatnost, improbitas, nequitia: pravitas; (špatný čin) improbe factum.

špatný, malus; (nešlechetný) improbus; (převrácený) pravus; (hanebný) turpis; (ničemný) nequam; (nízký) humilis; š.-á cesta, via aspera; iter difficile; š.-é časy, tempora iniqua; š.-é dílo, opus vile; š.-é počasí, tempestas adversa; š.-á pověst, infamia; býti š.-é pověsti, male audire; š.-á stránka, male, prave; tenuiter; š. dopadnouti, male cadere; š. pochoditi, male proficere in alqā re; š. slyšeti, surdastrum esse; š. smýšleti o kom, male opinari de alqo; má se š., male se habet; malum, vitium; š.-é zdraví, valetudo adversa; š. zrak, (oculi hebetes), miti oculis parum valere.

špendlík, acus, us, f.

šperk, ornamentum; ornatus; š. ženský, mundus muliebris.

špetka, paululum, exiguum (ales rei); ani š.-u ne minimum quidem.

špetnouti, mutire.

špičatý, fastigatus; (ostrý) acutus; metaf. mordax, aculeatus; š. nos, nasus acutus; š.-á skála, scopulus; š.-á slova, verborum aculei; mordaliter, acerbe.

špička, (přirozená) acumen, acies; (umělá) cuspis, idis; mucro (gladii); (úštípek) aculei cavillatio; š. lodi, rostrum; do š.y jíti, in acutum exire; po š.-ách choditi, summus digitis ambulare.

špičkovatí, oblique perstringere; dictis aculeatis carpere; vellicare.

špina, sordes; (nečistota) squalor; (nešvara) illuvies.

špinavost, sordes; avaritia

špinavý, sordidus; (nečistý) immundus; (neplechý) squalidus; (ohyzdný) foedus, turpis; (lakomý) tenax; adv. sordide; turpiter; obscene.

špinítí, contaminare.

špiže, vūbec, victus, alimenta; š. pro vojsko, frumentum; res fru-

mentaria; š.-i dodávati, frumentum subvehere, conferre, comportare; nouze o š.-i, inopia rei frumentariae; poslati vojiny pro š.-i, milites frumentatum mittere.

špižirna, cella penaria.

špižování, frumentatio.

špižovati, providere frumentum alcuí.

šplounání, strepitus, susurrus; š. vesel, pulsus remorum.

šplounati, strepere.

šprým, facete dictum; facetiae; v. i žert.

šprýmař, homo ridiculus; šaško-vé a š.-i, homines scurriles et faceti.

šramot, strepitus.

šramotítí, strepere.

šroub, cochlea.

šrůtka, leve proelium.

šťarati, v něčem, rimari alqd.

šťastnost, felicitas.

šťastný, felix; beatus; (zámožný) fortunatus; (zdárný) prosper; (příznivý) secundus; (vzhledem k přízni bohů) faustus; š.-é činy válečné res bene gestae; š.-é poměry, res secundae n. florentes; š.-á válka, bellum prospere gestum; š. život, felicitas; š. býti, felicitate uti; s.-ým učiniti, felicem reddere alqm; adv.: feliciter; prospere, bene; š. bojovati, bene rem gerere; š. přepraviti, incolumem traicere; š. vyvážnouti, incolumem periculo evadere.

šťáva, succus.

šťavnatý, succi plenus.

štěbetati, strepere, clangere; (klábositi) garrere.

štěbetání, strepitus; clangor.

štěbetavost, garrulitas; loquitas.

štěbetavý, garrulus; loquax.

štedrost, largitio, liberalitas, dār. mūnificentia; (dobrotivost) benignitas.

štedrý, largus; liberalis; mūnificus; (dobročinný) beneficus; š. dárcé, largitor.

štěkati, latrare, na koho, allatrare alqm.

štěkot, latratus, ūs.

štěně, catulus; caniculus.

štěp, malus.

štěpovati, inserere (surculum); š. stromy, arbores inserere.

štěpnice, pomarium.

šterbina, rima; fissus.

šterbinatý, rimosus.

Štěstěna, Fortuna; Š. přeje, Fortuna arridet alcuí, blanditur coep-tis ales.

štěstí, (náhoda) fors; (los) fortuna; (sudba) fātum; (šťastné poměry) rēs secundae, (jako vlastnost) felicitas; (blaženost) beatitudo; (prospěch) commodum; š. válečné, belli fortuna; š. lidi zaslepuje, fortuna caecos homines efficit; š. se mění, fortuna commutatur, se inclinat; bylo š., že percommode, peropportune accidit, ut; mnoho š! hanc rem bene ac feliciter tibi evenire cupio! dovršiti š., felicitatem magno cumulo augere; mítí š., fortuna secunda uti; bene rem gerere; pustiti z rukou š., fortunam e manibus dimittere; přáti š. komu, gratulari alcuí, k čemu de alqā re; zkoušeti š., fortunam tentare, experiri, periclitari; smrt není nešťěstím, nýbrž spíše š.-ím, mors non est malum, sed potius bonum; š. přijíti, fortunam faulricem nancisci; můžeš mluvití o š., peropportune tibi accidit, bene tecum agitur, quod —: se stejným, nerozhodným s.-ím bojovati, aequo, ancipiti Marte pugnare.

štětec, penicillum; penicillus.

štetina, seta.

štetinatý, setosus.

štíhlost, proceritas; (útlost) gracilitas, tenuitas.

štíhlý, procerus; (útlý) gracilis; tenuis, adv.: procerè, graciliter.

štípati koho, (škubati) vellere; (píchnouti) pungere; š. něco, scindere, findere aqd; š. dříví, ligna caedere.

štíplavý, acer, o řeči asper, acerbus.

štír, scorpio n. scorpius; metaf. na š.-u býti spolu, rixari inter se.

štít, (čtverhraný) scutum; (podlouhle okrouhlý) clipeus; (malý okrouhlý) parma; (štítec podoby půlměsíce) pelta; (znak) insigne; (nápís na domě) titulus; (š. domu) fastigium; (ochrana) praesidium.

štítiti se, fugere, vitare alqm n. alqd; abhorre, refugere a re alqā; (ostýchatí se) vereri alqm alqd; metuentem esse ales rei; štítící se práce, fugiens laboris.

štítníci, peltastae.

štolá, (podkopní průkop) cuniculus.

štvátí, (honiti) agere, agitare, venari, persequi (feras); (podněcovati) incitare, inflammare alqm in alqm; ascendere alqm contra alqm; š. psy na koho, immittere canes in alqm.

šumění, strepitus, fremitus.

šumětí, strepere, fremere.

šupina, cutis; (na luštěninách) folliculus; (na rybách) squama.

šupinatý, squamosus.

švagr, mariti n. uxoris frater; sororis maritus.

švarnost, nitōr, elegantia; (křepkost) vigor.

švarný, nitidus, elegans; bellus (puella, juvenis); (křepký) alacer; strenuus; adv.: nitide, eleganter; strenue.

švec, sūtor.

švekruše, socrus, ūs.

švestka, (ström) prunus; (ovoce) prunum.

švihák, homo cultus elegantioris studiosus.

švitořivost, garrulitas.

švitořivý, švitorný, garrulus.

švitořiti, garrere.

svižnost, (křepkost) pernicitas (hbitost) agilitas.

svižný, (křepký) pernix; (hbitý) agilis; (ohებუნ) flexibilis.

Tábor, castra, letní aestiva, zimní hiberna, stálý stativa: t. rozbiti, castra ponere, locare; t. vyměřovati, castra metari; společný t. zříditi, castra coniungere: t-em hnouti, castra movere, proferre; též signa ferre, tollere.

tábořiti, castra habere; in castris esse.

tabule, tabula: (na návštěji a rozkazy) album: (stůl) mensa: (jídlo) cena; epulae; vystrojiti t.-i, convivium parare, instruere; pozvati k t.-i, ad cenam vocare, invitare; po t.-i, mensā sublatā; při t.-i, inter cenam.

tabulka, tabella: (hlasovací) suffragium.

tah, (tažení) tractus: (vedení) ductus; (doušek) haustus; (čára) linea; t. losů, sortitio t. ptačí, volatus n. iter avium; t.-y obličej lineamenta oris; jedním t.-em, continenter, uno tenore, péra unā significatione litterarum; kůň k t.-u, equus vecturarius.

tahání, (nepříjemnost) vexatio; negotium, molestia.

tahati v. násl.

táhnouti, něco trahere, vehere alqd; ducere (fossam, lineam); (vztahovati) referre alqd ad rem alquam; (jíti) migrare, se conferre; o vojsku proficisci, iter facere, rychle contendere; maturare proficisci; o vůdci, exercitum n. copias ducere; dále t., castra movere; jinam t., iter convertere; mimo t., praeterire, praetergredi alqm locum; zpět t., recedere, se recipere, o vůdci exercitum n. copias reducere (ex agris, in castra); t. do boje, in aciem descendere; arma capere adversus alqm; t. do pole, ad bellum proficisci; t. do zimního tábora, in hiberna concedere; t. k městu, venire, accedere ad urbem; t. na město, petere urbem; t. na hranice, obire fines; t. za někým, sequi; subsequi alqm; mračna táhnou k západu, nubes feruntur ad occidentem; táhni po svých, apage te! amove te! t. se, (rozkládati se)

extendi, patere. o krajinách vertere, spectare, pertinere, porrigi; (co do času) durare, manere; longius extendi; válka se táhla, bellum ducebatur; t. se zpět, se recipere, pedem referre.

tahoun, iumentum.

tajemník, scriba.

tajemný, arcanus; t.-á bohoslužba, mysteria, orum; t.-é bohoslužbě obcovati, mysteria facere; ostatně v. tajný.

tajemství, arcanum, secretum; mysterium; svěřené t., commissa, orum; t. z něčeho dělati, occultare alqd; t. prozraditi, occulta aperire, enuntiare; to není více t., res nota est, in vulgus emanavit.

tajení, occultatio n. opisí slovesem.

tajitel, occultator; (zlodějí) receptor.

tajiti, něco, occultare, tegere, continere; (nepravdivým předstíráním) dissimulare alqd; t. něco před kým, celare alqm alqd n. de alqā re; t. dech v sobě, spiritum retinere, animum comprimere; t. se, abdere, occultare se; delitescere, latere; tají se přede mnou něco, celor.

tajno jest, latet alqm; jest mne t., fallit, fugit, praeterit me.

tajnost v. tajemství; v t.-i, in occulto.

tajný, occultus, (skrytý) abditus; clandestinus; (nepřístupný jiným) secretus; (pokradný) furtivus; t.-á bohoslužba, mysteria, orum; t.-é nepřátelství, tacitae inimicitiae; t.-á pokladnice státní, sanctius aearium; zůstatí t., sensum fallere; adv.: -ě, occulte; (bez vědomí) clam; (stranou) secreto; (pokradmo) furtim; (beze svědků) sine arbitris; u sloves stačí předpona sub; t. odnésti, odvésti a pod. subducere, supportare etc.

tajupíný, tectus; tectus et reconditus; obscurus, occultus, arcanus.

tak, ita, sic; adeo; tam (před adj. a adv.); a t., itaque; a t. dále, et cetera; et quae sunt reliqua; právě t., pari modo, eadem ratione;

t. na příklad, ut, velut; t. řečený, qui dicitur, vocatur; t. daleko, eo usque eo; t. dlouho tamdiu, t. málo, tam pauci n. tantulum; zrovna t. málo, jako non magis, quam; t. mnoho, tam multus, tot; t. veliký tantus; ještě jednou t. veliký, altero tanto maior; t. velice, tam valde, vehementer; v odpovědech: sic, ita est; certe; res ita est; res ita se habet; jak, t., ut-ita; tam-quam; cum jeden t., druhý jinak, alius, aliter.

také, et, etiam; quoque (vždy za slovem); ipse; idem; t. ne, neque; t. tak, aequae, pariter; pari modo; t. tak daleko, pari spatium; t. tak - non secus - ac; t. tak veliký, aequae jak, aequae - ac si; perinde - ac; magnus; t. tak veliký - jako, non minor - quam; t. tolik, aequae multum; t. tolik - jako, totidem - quot.

takový, talis; eiusmodi; is; k t.-é nešlechetnosti býti přivedenu, ad eam n. ad tantam nequitiam adducit.

takovýto, hic; huius modi.

takřka, velut; quasi; paene, prope.

takt v. hudbě, numeri; modi; dávatí t., pulsu modos regere; zachovávatí t., numeros servare; podle t.-u, ad numerum, modulate; z t.-u vyjítí, a numero aberrare.

taktéz, item; v. též také.

takto, sic, ita; hoc modo n. ad hunc modum; hanc in sententiam; (sice) quidem; ale t., nunc vero; iam vero.

talent, talentum; = nadání v. to.

taně, catinus; catillus; na t. klásti, catinus ales replere alqā re.

tam, (kam?), eo, in eum locum, illuc; istuc; (kde?) illic; ibi; t. u toho u vás, istic; t. odtud, instinc; t. ten, ille; tu a t., posim.

tamní, qui illic (istic, ibi) est; ille.

tamvz, (na totéž místo) eodem; (na témž místě) ibidem; eodem loco.

tamtudy, illac.

tančení, saltatio; saltatus.

tančiti, saltare; t. podle něčí noty, ad nutum et arbitrium alicui se totum fingere.

tanečnice, saltatrix.

tanečník, saltator; dobrý t., saltandi peritissimus.

tanouti, ve rčení: tane mi něco na mysli, animo meo alqd obversatur; succurrit mihi alqd.

tasíti, stringere, destringere (gladium).

taška, (na střechu) tegula.

taškár, homo sceleratus.

taškárství, flagitium; scelus.

táti, liquescere; liquefieri; led taje, glacies solvitur, dilabitur; sníh taje, nives liquescunt.

tavití, liquefacere; igne solvere.

tázati se, rogare, interrogare alqm alqd; quacere, sciscitari alqd ex alqo; percontari alqd ex alqo n. alqm de alqā re; t. se o radu, consulere alqm; t. se právem útrpným, quaestionem habere de alqo; t. se po kom, quacere alqm.

tažení profectio; (válečné) expeditio; bellum.

tažný, quod extendi potest; t. pták, avis migrans, n. advena; t. dobytek, iumentum.

téci, fluere, zvolna labi, rychle ferri názorněji, decurrere, defluere, delabi; (o slzách) manare; t. skrze město, urbem interfluere; fluere per urbem; tekoucí voda, vivum flumen, vždy aqua, unda perennis.

tečka, punctum.

teď, nunc; hoc tempore; hodie t. právě, nunc ipsam; hoc ipso tempore.

tedy, autem; igitur; itaque; ergo; proto t., qua (de) re; quam ob rem; qua de causa; (v otázce) tandem; tandem.

tehda, tēhdy, tum, dū, tunc; eo n. illo tempore; byl t. na šesté konsulě, sextum illum consulatum gessit.

tehdejší, illius temporis n. aetatis; ille, t. poměry, illa tempora;

při mém t.-ím odchodu, discessu tum meo.

těkáni, concursatio; trepidatio.

těkati, vagari; currere; concursare, volitare; (býti nestálým) sibi non constare; myšlenkami do dálky t., cogitationes in longinqua praemittere.

těkavost, (nestálost) levitas, inconstantia.

těkavý, vagus, volubilis; (nestálý) inconstans, levis.

tekutina, liquor, humor.

tekutý, liquidus, fusilis.

tele, vitulus.

teleci, vitulinus.

tělesný, corporeus; qui sensibus percipitur; corporis n. naturae; t.-é potřeby, res ad vitam degendam necessariae; t.-á povaha, corporis constitutio; t.-á síla, vires corporis; t.-á stráž, custodes corporis; satellites, (za císařů) praetoriani; t.-é teplo, calor vitalis; t. trest, castigatio, animaversio; verbera; adv. corpore: t. trpěti, corpore laborare.

těleso, nebeské, astrum, sidus; pl. caelestia, res caelestes.

tělnatěti, corpus facere.

tělnatý, corpore amplo; (tlustý) pinguis, obesus.

tělo, corpus, mrtvé t., corpus mortuum; cadaver, míti čest v t.-e, fama suae consulere; s t.-em i duší se oddati, (čemu) totum se tradere alicui rei; totum et mente et animo in alqd insistere, (komu) alicui corpus animamque addicere.

tělocvik, ars corpora exercendi; exercitationes corporis.

tělocvičný, gymnicus.

těmě, vertex, icis; t. hory, culmina n. cacumen n. summum ingum montis; summus mons.

těměř, paene; (skoro) prope; (asi) fere; (o čísle) ad, circiter; Cicero t. jako chlapec, C. admodum puer.

temnohnědý, fuscus.

temnomodrý, violaceus; caeruleus.

temnost, temnota, obscuritas; (tma) tenebrae; caligo.

temnozelený, perviridis.

temnožlutý, ravus.

temný, obscurus, occultus; tenebricosus; (o barvě) fuscus, pullus; (o řeči) obscurus, impeditus; (o zvuku) raucus; t.-á plef, color niger; věc jest ještě t.-á, res nondum explicata est; adv.: obscure, perplexe; t. znějíci, fusce, rauce, o moři murmurans; to zní t. sonus raucus exit.

ten, ta, to, (t. můj) hic; (t. tvůj) iste; (t. který) is, qui; t.-onen, hic ille; alter-alter; t. tomu n. toho, alter alteri n. alterum, o více osobách, alius alii n. alium; t. to, t. ono, alius aliud; t. tam, t. onam, alius alio; t. neb onen unus aut alter; jest tam, (utekl) aufugit; právě ti nejlepší, optimus quisque; právě těch nejznamenitějších příkladů následovati, optimum quodque exemplum sequi; jak to, quid ita? co jest to, quid hoc rei est?; jsouc podm., shoduje se se svým doplňkem: to jest právě přátelství, ea est vera amicitia; jindy se nepřekládá zvl. u přístávků, ve rčeních neosob. u náměstky táz. a před nám. vztažnou); a to, et is, et is quidem, atque is, isque, záporně neque is, nec is, náleží-li příznak k subst., pak-li ke slovesu, klade se idque, atque id, neque id (unam rem explicabo eamque maximam; Apollonium doctum hominem cognovi idque a puero).

tence, tenuiter; raro; subtiliter; t. býti živu, tenuissimo cultu vivere.

teneto, plaga; (síť) rete.

tenkonohý, gracilibus eruribus.

tenkost, tenuitas; (štlálost) gracilitas; (ztepilost) subtilitas.

tenkrát, tum; tunc; id temporis; právě t., tum primum.

tenký, tenuis; (štlhlý) gracilis; (útlý a jemný) tener; (ztepilý) subtilis; t. hlas, vox exilis; t. sluch, aures teretes.

tento, hic, někdy (zv. o minulosti) ille a zvl. pohrdavě iste.

tepání, pulsus.

tepati, ferire, percutere; carpere, perstringere; tepny tepou, arteriae moyentur; venae micant.

těplice, thermae.

teplo, calor, dūr. fervor, aestus; za t.-a, (rychle) festinanter, (hbitě) acriter; jest teplo, calet aér.

teplý, calidus; (vrělý) fervidus; t. býti, calere; v t.-é vodě se koupati, calidā lavari.

těpna, arteria; (žíla) vena; t.-u ohledati, arteriam explorare; t.-y ochabující, cadentes venae.

tepot, pulsus (venarum).

teprve demum, denique; tu t. tum demum; tu t. opravdu, tum vero; jest mu t. 20 let, non amplius viginti annos natus est.

terč, ve rčení: míti koho za t. vtipá, ludibrio alqm habere.

tesák, (nůž) culter; (zub) dens.

tesař, faber tignarius.

tesařství, opera fabrilis.

tesati, fabricari; t. kámen, lapidem caedere.

teskliti, angī, anxium esse, dūr. desiderare tabescere; t. po čem, desiderare alqd.

tesklivost, angor (animi); (úzkostlivost) anxietas; (zškormoucenost) sollicitudo; (chorobnost) aegritudo.

tesklivý, anxius, sollicitus; adv. anxie; t. očekávati, sum angore expectare.

teskniti v. teskliti.

těsnati, coartare.

těsnina, angustiae; t. mořská, angustum mare.

těsný, angustus; artus; býti v t.-u, in angustiis esse, haerere; dostati se do t.-a, in angustias venire; vehnati do t.-a, in angustias pelere, compellere; adv. anguste; arte; šat t. přiléhající, vestis apte haerens; t. sestavení, conferti.

test, socer.

těto, massa farinae subacta.

těšitel, consolator.

těšiti, koho, consolari, consolatio-ne levare alqm; (baviti) delectare alqm; tvůj list mne velice těší, per iucundae sunt mihi tuae litterae; těší mne, iuvat me; těší mne něco velice magnam laetitiam voluptatemque percipio ex re alqā; t. se, gaudere, laetari alqā re; t. se dobrému zdraví, prospera valetudine uti; integra esse valetudine; t. se z přízně, in gratia esse n. florere. těším se nadějí, magna spes me tenet; spero s. abl. a inf.; tím se těším, hoc solatio me consolor.

teta, (sestra otcova) amita; (s. matčina) matertera.

těti, ictus.

tětiva, nervus.

text, oratio n. verba scriptoris; t. z pisma sv., loci de litteris divinis deprompti.

tětřev, tetruo.

těž, etiam, quoque; idem.

těžiti, lucrum n. quaestum facere; fructum capere; t. peníze, pecuniam cogere; t. z prázdňě, otio abuti n. otium ad suum transferre.

těžkomyslnost, animus tristis maestusque; angores.

těžkomyslný, tristis, maestus; tristitia et maerore affectus; melancholicus; adv. animo tristi.

těžkodětec, miles gravis armaturae.

těžkost, gravitas; pondus; (nesnadnost) difficultas; (zdlouhavost) tarditas; (obtíž) molestia; t. způsobiti, difficultatem afferre, negotium facessere.

těžký, gravis; magis ponderis; (nesnadný) difficilis; (obtížný) molestus; (pracný) laboriosus; operosus; (zdlouhavý) tardus; ientus; t. pět liber, quinque librarum pondus habens; quinque pondo; t. boj, pugna atrox, gravis; t. dech míti, aere spiritum ducere; t.-é loď, nave immobiles; t.-é místo (v knize) locus ad explicandum difficilis; t.-á nemoc, morbus periculosus; t.-á práce, (nádenická) opus servile; (obtížná) negotium grave et odiosum; (namáhavá) opera et

labor; labor: t.-á pŭda, solum pingue; t.-é srdce činiti, sollicitum facere alqm; s t.-ým srdcem činiti něco, magno eum dolore facere alqd; t.-á věc, res multi laboris; těžko nésti aegre n. moleste ferre; t. jest říci, difficile est dictu; jest mi t.-o, angor animo; přichází mi za t.-o, grave mihi est alqd; bylo jej t.-o přemluvíti, vix, aegre ei persuasum est; ztěžka, aegre, vix.

thema, materia, argumentum, res, locus; v. též předmět, látka.

theorie, ratio; praecepta artis ales; doctrina; t. a praxe, scientia et vita; spojití t.-i s praxi, doctrinam ad usum adiangere; věděti něco z t.-e, ratione, doctrina alqd cognitum habere.

tchán, socer.

tchýně, socrus, ůs.

ticho, silentium; t! tace n. quiesce! favete linguis!

tichost, silentium; (dobrá mysl) tranquillitas animi; t. moře, tranquillitas maris; malacia; t. povahy, mansuetudo morum; lenitas; v t.-i, silentio; (mlčky) tacite; (tajně) clam.

tichý, (bez hnutí) immotus; quietus; tranquillus, placidus; (beze zvuku) tacitus; silens; t. člověk, homo mansuetus, homo sedati animi; t.-é chování, tranquillitas, modestia; lenitas; za t.-é noci, silentio noctis; t. býti, tacere, silere, (nepronésti ničeho) occultare alqd; adv. quiete, tranquille; tacite; summisse; t. ležeti, immotum iacere; t. seděti, suo loco se non movere.

tím, eo, ea re; t. že, eo quod; čím-t., quo-eo, quanto-tanto.

tis, taxus.

tiseň, angustiae; extremae res; extrema fortuna; v t.-i býti, angustiis premi; v počátek t.-i maxime laborare; v t. přijíti, in angustum venire.

tisíceletí, spatium mille annorum.

tisíceřý, mille generum; varius.

tisícekrát, millies; (přecasto) sexenties.

tisicník, chiliarchus; tribunus militum.

tisk, pressus; dáti něco do t.-u, alqd typis scribendum curare; t.-em vyjítí, typis exscriptum vulgari.

tiskař, typographus.

tisknoutí, koho, co, premere; dolů deprimere alqm, alqd; (tlačiti) urgere, vexare alqm; všechny bdy mne tisknou, in summas angustias adductus sum; t. knihu, typis exscribere librum; t. ruku, manum alic amplexi, (prosebně) prensare; t. se, kam, invadere, irrumpere in locum alqm; t. se do kouta, in angulum se compingere.

tisnití, premere, opprimere, urgere; t. hladem, fame fatigare; v. též tisknoutí.

tíšina, na moři, malacia, tranquillitas maris.

tíšiti něco, tranquillare; (pokojiti) sedare alqd; t. se, conticescere, o větru conquiescere, o bolesti levati, minui.

titěrnost, ineptiae; nugae.

titěrný, ineptus, puerilis.

títí, caedere, ferire, percutere.

títul, titulus, nomen; t. knihy inscriptio; v. též nápis, název.

tíze, pondus, eris; gravitas; (břímě) onus; (nesnadnost) difficultas; (práce) labor; stěží, aegre, non sine negotio, non sine magno labore.

tížiti, premere, urgere, vexare; tíží mne něco, alqd me urit, mordet; dluhy mne tíží, aere alieno premor.

tkadlec, textor.

tkadlectví, texitrum.

tkanice, vitta, tegumentum.

tkátí, texere.

tklivost, animus mollior.

tklivý, mollis, tener; t. pohled, aspectus miserabilis; t.-ými slovy, mollissimis verbis; adv. ad movendos animos apte; (bolestně) dolenter, (úctětivě) miserabiliter.

tknoutí, týkati se, tangere, attingere; pečeti není tknuto, signum in-

tegrum est; tkne se, týká se koho, čeho, attinet, pertinet, spectat ad alqm alqd; co se mne týká, quod ad me attinet; per me; to se tebe týká, tua res agitur; to se mne netýká, id mea nihil refert; id a me alienum est; co se týče smrti, de morte; co se toho týče, že, quod s indik.

tkvíti, haerere, tkví něco v paměti memoriae infixum est alqd; tkví v srdci, infixum haeret alqd animo.

tlačénice, turba; do t.-e přijíti, in mediam turbam incidere.

tlačiti v. tisknoutí.

tlach, nugae.

tlachal, nugator; homo garrulus.

tlachavost, garrulitas, loquacitas.

tlachavý, garrulus, loquax.

tvlak, impetus; vis.

tlama, ductus, us; t.-u rozdíratí, rictum diducere.

tlapa, pes.

tlení, putror.

tleskáni, plausus.

tleskati, plaudere.

tlíti, tabescere; (práchnivěti) putrescere.

tlouci, ferire, percutere alqd; t. koho, verberare alqm; t. na dveře, pulsare ostium; t. hlavou o zeď, illidere caput parieti; srdce fluče, cor palpitat; t. se kde, vagari; t. se s kým rixari cum alqd.

tloustnoutí, corpus facere, o zvířatech pinguescere.

tloušť, tloušťka, crassitudo; (tučnost) pinguitudo, obesitas corporis; zt.-i 3 palců, tres digitos crassus.

tloučeti, pulsatio; percussio; (bití) verberatio; verbera.

tlučhuba, rabula.

tlukot srdce, palpitatio cordis.

tlumiti, (mírňiti) attenuare, frangere; (potlačovati) sedare, lenire, comprimere, reprimere.

tlumočení, interpretatio.

tlumočiti, interpretari.

tlumočník, interpres, etis

tlumok, pera.

tlupa, turba; multitudo; t. jezdců, turma equitum; t. šermířská, familia gladiatoria; t. vojska, manus.

tlustý, crassus; (tučný) pinguis; (tělnatý) obesus, nitidus.

ťma, tenebrae; důr. caligo; obscuritas; až do t.-y, in multam noctem; za t., tenebris obortis.

tmavý, obscurus, důr. caliginosus; tenebrosus; o barvách fuscus, pullus, niger; až do t. noci, ad n. in multam noctem; za t. noci, multa nocte.

tmítí, ve rčení: tmí se, advesperascit, tenebrae oboriuntur.

tobolka, crumena; marsupium.

točení, versatio; v. i násl.

točiti, něco, torquere, circumagere alqd; convertere, circumvertere alq; t. kolem, versare rotam; t. se, torqueri, circumagi; moveri, versari, currere; hlava se mí točí, vertigine laboro; země se točí kolem osy, terra se circum axem convertit et torquet.

točna, axis; cardo; polus; vertex, (caeli).

toga. toga: t.-ou oděný, togatus.

tok, fluxio; t. řeky, flumen; cursus n. lapsus, fluminis.

tolik, tot; tantum; rovněž t., totidem; o t., tanto; o t. více, tanto plus; ještě jednou t., alterum tantum; t. peněz, tantum pecuniae; kolik t., quot, tot; kolik hlav, t. smyslů, quot homines, tot sententiae.

tolikéž, totidem; (stejně) pariter; za t. zať, tantiquanti.

toliko, solum, tantum; modo; přátelství t. mezi dobrými býti může; amicitia nisi inter bonos esse non potest.

tolikráte, toties.

ton, sonus, sonitus; (hlas) vox; v. i zvuk.

tonoutí, summergi, fluctibus obrui; t. na moři, naufragium facere; t. v krvi, sanguine perfusum caput; t. v slzách, lacrimis confici, perfundi.

topiti, něco (hřítí) calefacere alqd.; (pohroužiti) summerge alqd.; t. se, submergi; fluctibus obrui.

topol, pōpulus.

topolový, populeus; t. les populentum.

topůrko, manubrium.

torba, pera.

tořiz, nam, enim, etenim, namque; jestliže t., si quidem; ježto t., quippe qui; nemoc, t. mor, morbus pestilentiaque; u přístávky se nepřekládá, pro větší důraz však někdy se vkládá: dico, inquam, intellegi volo; dřívější řečníci t. Crassus a Antonius, superiores oratores Crasum dico et Antonium.

tořiznost opiř větou adj.

tořizný, idem; t. býti, idem significare, valere.

tořha, desiderium; (náklonost) studium; (žádost) cupiditas; moje jediná t. k tomu se nese, id unice contendo ac laboro; t.-u rozníti, cupiditatem ales accendere, alqm cupiditate inflammare; t.-ou hořeti, cupiditate ales rei ardere, flagrare; jat býti t.-ou po čem, desiderio ales rei incendi; nadšen jsa t.-ou po filosofii, divino philosophandi impetu ductus.

toul, pharetra.

toulati se, vagari, o větším počtu palari.

toulavý, vagus, o větším počtu palans.

toužebný, avidus; desiderio flagrans n. ardens ales rei; t.-ou prosbu vznášeti na někoho, orat alqm multis et supplicibus verbis; adv. cum desiderio; ardentem, avide.

touženi, desiderium; (stesk) querela.

toužiti, desiderare; desiderio ales rei teneri n. flagrare; (dychtiti) cupere, concupiscere, appetere expetere; (stěžovati si) queri, conqueri, dūr. lamentari alqd n. de alqa re n. větou s quod n. akk. s inf.

továrna, officina; fabrica; t. tkalcovská, textrinum.

továrník, fabricator, opifex s gen. příslušným.

tovaryš, socius operis, v pl. operae; (společník), socius, sodalis, na cestě comes.

tovaryšení, consuetudo; usus.

tovaryšiti, uti alqo n. consuetudine ales; t. se, socium n. comitem se adiungere alqui; societatem facere cum alqo.

tovaryšství, societas; (přátelské) sodalitas, consuetudo; usus; (důvěrné) familiaritas; (ve stanu) contubernium; (ve válce) commilitium.

tovaryšstvo, v. tovaryš v pl.

tragický, tragicus, (smutný) funestus, atrox, tristis; t. herec, traegodus.

tragoedie, tragoedia.

trám, trabs, menší tignum; spojení t.-ů, contignatio; t.-y stejně vzdálené, trabs paribus spatiis intermissae.

trampota, aerumna, molestia; t.-y cura et angor.

trápení, vexatio, cruciatus; (mučení) tormentum; (bolest způsobená) dolor vehementissimus.

trapič, vexator.

trápiti, koho, vexare, cruciare; cruciatu afficere alqm; (unaviti) fatigare; (duševně) dolorem afferre alqui; to mne trápí, hoc me pungit, dolet; id aegre fero; t. se, vexari, maerere, dolere; maerore confici; ve dne a v noci se t., dies noctesque torqueri; netrap se tím, mitte hoc!

traplivý, acerbissimus; molestissimus.

trať, tractus, us.

tratiti srdce, animam demittere; animo deficere; t. se, (hubností) corpus amittere; pahorek se tratí v rovinu, collis redit ad (in) planitiem.

tráva, gramen; herba; do t.-y se položit, recumbere n. se abicere in herba; z t.-y, e gramine factus; gramineus.

trávení, (jidel) concoctio; (jedem) veneficium.

travič, veneficus.

travičství, veneficia, orum.

travina v. tráva.

trávití, concoquere; (spotřebovati) consumere absumere; (otravovati) veneno necare alqm; t. čas, život, tempus, vitam agere, degerere; t. věk, aetatem consumere, transigere; t. čas zbytečně, tempus in alqa re terere, conterere; t. v pokoji, pace uti.

travnatý, gramineus; herbosus, herbidus.

trávník, caespes, itis; locus gramineus n. herbidus.

travný v. travnatý.

trčeti, eminere; prominere.

trěst, poena; (důtka) animadversio; t. peněžitý, multa, damnum; t. smrti, poena capitis; caput; supplicium; t. tělesný, castigatio; t. nésti, poenam ales rei dare, solvere; t. vytrpěti, poenam ales rei luere; t. smrti podstoupiti, poenam capitis subire; supplicio officii; t.-u smrti sprostiti, capitis absolvere alqm; t.-u hoden, poena n. supplicio dignus; noxius, sons; bez t.-u, poena vacuus; impunitus; pod t.-em, poena proposita, zapověděti alqui mortem proponere; poenam alqui rei constituere.

trěsf (šťáva) succus; (jádru věci) caput n. summa rei.

trěstatel, vindex, icis, ultor.

trěstati, punire, poena afficere; animadvertere in alqm; poenam capere ab alqō, expetere ex alqō; t. čin nějaký, vindicare scelus; t. na hrdle, morte multare alqm; supplicium de alqō sumere; t. na penězích, pecunia multare, in vincula conicere; t. vypověděním, exilio afficere; trěstánu býti, poenas dare n. solvere, poenas luere.

trěty, nugae, res leviores.

trh, mercatura; negotiatio; negotium; t. na maso, macellum; t. týdenní nundinae; t. výroční, mercatus; na t. jíti, ad mercatum proficisci.

trhati, carpere, násilně rapere;

(sápati) lacerare; t. ovoce, legere poma; t. sobě vlasy, capillum sibi evellere; t. se, oč, diripere alqd; contendere de re alqā; (o šatech) scindi, (o provaze) rumpi; t. se o koho, certatim expetere alqm.

trhnouti, něčím, trahere, vellere; vellicare alqd.

tribun, tribunus; t. lidu, plebis; t. vojenství, t. militum (s mocí konsulskou, consulari potestate).

tribunál, iudicium, tribunal.

tribunát, tribunatus, us.

tribunský, tribunicius.

triumf, triumphus; t. slaviti, triumphare n. triumphum agere n. de alqō; za t. žádati, postulare triumphum de alqō.

trknouti, trkati, cornibus ferire n. petere.

trmácení, labor.

trmáceti, fatigare, labore vexare t. se, laboribus se exercere.

trn, spina; dumus, i; býti t.-em v oku, molestam n. in visum esse alqui; tu t. vězí, hinc illae lacrimae! **trní**, vepřes; sentis; dumeta, orum.

trnitý, spinosus.

trnka, (ovoce) prunum silvestre. **trnouti**, horrere; (trásti se) tremere, contremiscere, t. úzkostí a strachem, angi et metu premi; t. v nejistotě mezi nadějí a strachem, inter spem metumque suspensum animi esse; srdce mi trne, acerbissimo dolore crucior.

trnový, spineus; metaf. asper, laboriosus.

trnku, paululum, exiguum (ales rei); (málo) parum; non nihil; o čase paulisper, paululum; o t., paulo, ani t. ne minimum quidem! mých t. peněz, numuli nostri; t. srdnatosti, alqd animi; t. churavěti, leviter aegrotare; t. si oddechnouti, paulum respirare; často u adj. a sloves stačí předpona sub; t. hořký, subamarus; t. nenáviděti, subinvidere alqui; u adj. a adv. mimo to i kompar. t. lehkomyslný, levior.

trojbarevný, triplici colore.
trojcestí, trivium.
trojče, trigemini.
trojhran, triangulum.
trojhranný, triquetrus, triangulus.
trojitý, triplex.
trojpán, triumvir: t. na vykázání pozemků, triumvir agro dando.
trojíný, tripartitus.
trojspěžný, currus tribus equis iunctus.
trojstranný, triquetrus.
trojtvárný, trifomis.
trojúhelník, triangulum.
trojveslice, (navis) triremis
trojzub, tridens; fuscina.
trojzubý, tricuspis, idis.
tropiti, si šašky, habere alqm ludibrio; illudere alqm; ostatně v. strojiti.
trosky, ruinae; t. lodi, reliquiae navis fractae; navis fracta.
trouba, tuba; (zahnutá) lituus.
troubiti, tubā canere; t. k dalšímu pochodu, vasa conclamare; k ústupu t. receptui canere; k útoku t. tuba signum dare praelii committendi.
troud, fomes, itis.
troufati, v. důvěřovati si.
trousiti, spargere.
trpaslík, pūmilio.
trpělivost, patientia; (snášelivost) tolerantia; t. mi dochází, patientiam rumpo; t. mít, ferre alqm n. mores aies; t. ztrašiti, non diutius pati alqd.
trpělivý, patiens; tolerans; t. býti, pati, aequo animo ferre.
trpěti, něco. pati, ferre, tolerare alqd; dlouho a ustavičně t. trpěti, perferre alqd; t. žim, laborare ex alqā re; alie: alqā re; (stíhání býti) accingere alqd; t. za něco, luere (pescatum), expiare scelus supplicio; t. komu co, alqui alqd ignoscere; t. hlad, fame laborare, dūr. confici: rád něco t., alqd non moleste

ferre; t. trest, poenam solvere n. dare; to nebudu t., non feram, non patiar, non sinam: jeho dobré jméno tím trpí, famae eius ea re de-trahitur; nemocný mnoho trpí, magnis doloribus cruciatur; nevinní trpí za vinné, innocentes pro nocentibus poenas pendunt.
trpkost, acerbitas, při víně austeritas.

trpký, acerbus; (hořký) amarus; (drsňý) asper; (obtížňý) molestus; (těžký) gravis.

trubač, tubicen, cinis.

trubec, fucus.

trubka, tuba; cornu, buccina.

trud, (namáhání) labor; (zármutek) maeror; aegritudo; sollicitudo.
trudití se, (býti zarmoucen) dolere, maerere.

trudnomyslnost v. těžkomyslnost.

trudný, (pracňý) laboriosus, operosus; (smutňý) tristis, dūr. luctuosus; (unavený) fessus, fatigatus. t.-ě časy, dura tempora; t.-á válka, grave bellum.

truhla v. skříně.

truhlář, faber lignarius.

truchlení, luctus; maeror.

truchliti, dolere, lugere, maerere; in luctu et squalore esse; t. po kom, mortem ales lugere.

truchlivost, maestitia; tristitia; (žalost) maeror; (smutek vnějši) luctus.

truchlivý, maestus, tristis; luctuosus.

truchlohra, tragœdia.

truchlozpěv, cantus lugubris, nenia.

trůie, tribus, ūs.

trůn, solium, sedes regia; (přelování) regnum; t. nabizeti, facere alqui regnandi potestatem; na t. dosaditi, regnum ad alqm deferre, opět alqm in regnum restituere; na t. vstoupiti, regnum occupare, regnum potiri, po kom succedere alqui; na t.-ě seděti, regnare, regiam potestatem tenere; s t.-u svrhnouti, alqm regno spoliare n. expellere; boj o t., certamen regni.

trup, truncus; corpus.

trupel, massa; (hrouda) gleba.

trus, stercus, oris, jako hnojivo fimo.

trvalost, (pevnost) firmitas, firmitudo; (stálost) perpetuitas; diuturnitas; perennitas.

trvalý, (pevný) firmus, stabilis; (dlouho trvající), diuturnus, diutinus, perpetuus; perennis; adv. firme, constanter; (bez přestání) perpetuo, continenter; (vždy) semper.

trvání v. trvalost.

trvatí, (stále) manere, durare; (v síle) florere ac vigere; (žiti) esse, vivere; t. v čem, perseverare, perstare in alqā re; t. na modlitbách, precari ad deum; trvám (k označení skromného mínění) dubito an, nescio an, incertum est an s konj.; nic netrvá povždy, nihil semper floret; netrvalo to dlouho, a mír byl učiněn, haud ita multo post pax facta est; bitva trvala po 5 hodin, per quinque horas continenter pugnatum est; dešť trval celou noc, imber per totam noctem tenuit; moc desetipánů netrvala více 2 let, decemviralis potestas non ultra biennium valuit; válka trvala 2 léta, bellum fuit per biennium.

tryskem jeti, equo citato vehi, currere, proti komu in alqm accurere.

trýzeň, cruciatus; tormenta (pl.); supplicium.

trýzna, ve rčení: t.-u slaviti, parentare.

trýznění, vexatio; (křivda) iniuria; pro t. vyslanců, propter iniuriam legatorum.

trýzniti, vexare, cruciare; asperere tractare; (bíti) mulcare, flagris caedere.

tržiště, forum rerum venalium; emporium; mercatus.

tržiti peníze, pecuniam cogere ex alqā re; pecuniam recipere.

frapec, fimbriae.

trās, tremor, horror.

trásti, něčím, quatere, concutere alqd; agitare, iactare alqd; t. se, tremere, contremiscere; (strachem) horrere; (úzkostlivým chvatem) trepidare.

trěba, vel, adeo, etiam; (budiž) per me licet; nihil impedio, v. odpovědi esto; t.-i, quamquam, quamvis, licet; jest t., v. potřebi.

trěni, tritus, ūs.

trěnice, similtas; istatně v. různé.

trěpati, strepere, v. i trásti.

trěpetati se, palpitare; tremere, o paprscích a pod. micare.

trěsavý, tremulus.

trěsení, tremor, horror; t. země, motus terrae.

trěskot, fragor; crepitus; t. zbraňi, strepitus armorum.

trěsně, -cerasus.

trěštěnc, homo mente captus.

trěštění, insaniam, sacvitia.

trěstiti, insanire, animi non com-potem esse.

trěti, tertius; po t., tertium; za t., tertio; též deinde, tum.

trětidenní, tertianus.

trětina, tertia pars; t. assu, triens. **trí**, tres; t. dni, triduum; t. léta, triennium.

tríbití, purgare, expurgare; (rozlišovati) discernere, seingere; (zlepšovati) emendare; t. rozum, acuere mentem n. ingenium.

trída, classis; (rod) genus; (řád) ordo.

trídenní, trium dierum.

tríditi, describere in ordines.

tríhlavý, triceps, ipitis.

tríkrát, ter; t. tolik, triplum; t. více, triplo plus.

tríliberní, trilibris, trium libra-rum.

trímati, gestare; v. též držeti, nésti.

tríměsíční, trimestris; trium mensium.

trínohý, tripes.

třínožka, tripas, odís, m.
třírohý, triangulus, trienspis, idís.
třístranný, triquetrus.
třítí, něco terere, conterere; (škrábnutí) fricare defricare alqd; t. nouzi, egestate premi; in inopia esse; t. se kam, invadere, irrumperere, ruere in locum alqm: do úřadů se t., ad honores obrepere; ke komu se t., in familiaritatem ales se insinuare.
třiveslový, triremis.
třpyt, fulgor, splendor.
třpytění se, fulgere, splendere, micare.
třtina, arundo, inís.
tu, (zde) hic, hoc loco; (tehdy) tum; tu teprve, tum demum; tu jsem, adsum, ecce me! tu jest ta věc, en causa; tu i tam, passim; tu-tu, nunc-nunc; tum-tum; modomodo; alias-alias.
tučnětí, pinguescere.
tučnost, pinguitudo; t. tělo, obesitas corporis.
tučný, pinguis, (tělnatý) obesus; (otlý) nitidus; (výnosný) lautus, opimus.
tudíž, itaque, ergo; igitur; ideo, propterea; qua re, quam ob rem.
tudy, ea, hac; per eum locum; (tím způsobem) hoc modo, hac ratione; řeka není hluboká, kůň t. proide, fluvius non altus est, equus per eum transire potest.
tuhost, (houževnaost) lentitia; (ztuhlost) rigor.
tuhý, (houževnatý) lentus; (pevný) tenax; (neohebný) rigidus; t. boj, pugna gravis; t.-ě spaní, somnus artus; t.-ě vězení, aspera custodia; t.-á zima, hiems aspera, acris; frigus acerbum.
tuhnoutí, obrigescere.
tuk, adeps, ipis, c: t. v kosti, medulla.
tulák, homo vagus.
tuleň, phoca; vitulus marinus.
tulití se, insinuare se in gratiam ales.

tuna, dolium.
tunel v. průkop.
tunika, tunica.
tupení, maledictio, vituperatio.
tupič, homo maledicus.
tupití, maledicere alcuí; contumeliis vexare, vituperare alqm.
tupivý, maledicus.
tupohlavý v. tupý.
tupost, (ducha) ingenium hebes; ingenii tarditas ingenium pingue.
tupý, hebes; obtusus, retusus; tardus.
tur, urus.
turban, tiara.
tušení, (domnění) suspensio, conjectura; (předvídaní) praesagium, divinatio.
tušití, (domnívatí se) opinari, putare; (předvídatí) praesagire, praesentire; též divinare futura; něčeho dobrého netušití, tristia quaedam animo praesagire; dobře t., bene suspicari; nic netušící, inopinans; tuším (jako vložka) ut opinor; nisi fallor; ut mea fert opinio; sine dubio; t. že asi, haud scio an, incertum est an; prosil-li bys, t., že bys obdržel, si roges, accipias.
tutlati, occultare, tegere.
tuze, ztuha, solide, arte, firme; t. bojovatí, acriter pugnare; jde to z tuha, laboratur vehementer; v. i velmi.
tuzemec, indigena.
tuzemský, domesticus, patrius.
tužba v. touha.
tužití, koho, firmare, confirmare, corroborare alqm n. animum ales; filosofie nás tuží proti všem útokům osudu, philosophia nos armat contra omnes fortunae impetus; t. se, se durare, exercere corpus (labore); k vytčení snahy, labori ac duritiae studere.
tvar, figura, forma, species; dáti t., formam imponere; formare.
tvárný, (sličný) formosus; (spanilý) speciosus; (vnadný) venustus; (krásný) pulcher.

tvář, (obličej) facies; (líce) gena, vzhledem k ústům os, očím vultus; t.-í v t., coram; patřiti komu v t., intueri in ales os et oculos, coram aspiceret alqm: před t.-í, in conspectu ales, coram alqō.

tváření, liché, simulatio (toho, co není), dissimulatio (toho, co jest).

tvářití se, (čím nejsme) simulare; (čím jsme) dissimulare; t. se hloupým, stultum se gerere, nemocným valetudinem simulare, učeným doctrinam simulare; tvářití se nevida, dissimulat se illa videre, nevěda dissimulat se scire.

tvářnost, vultus, celým tělem habitus; gestus, brátí na se t., formam ales rei induere; mití t., speciem ales rei habere.

tvor, res creata, animal; též homo; není nad něho horšího t.-a, nihil eo turpius est.

tvorstvo, universitas rerum; (svět) mundus.

tvorití, fingere, formare; facere, efficere; creare, procreare; parere, generare; vše uměle t., omnia ad artis praecepta revocare.

tvrdicí, affirmans, antis.

tvrdití, dicere, affirmare; při odporu contendere; tvrdí, že nemůže, negat se posse, stoikové tvrdí, že cnost jediné dobro jest, Stoicis virtus solum bonum videtur.

tvrdnoutí, durescere.

tvrdohlavý, homo pertinax.

tvrdost, duritia; metaf. animus durus.

tvrdošijnost, pertinacia; neústupnost, obstinatio, animus obstinatus.

tvrdošijný, pertinax; (neústupný) obstinatus; (vzdorovitý) contumax; adv. pertinaciter, animo obstinato.

tvrdý, dūrus; (necitlivý) asper, ferreus; t. slova, aspera, tristia verba; t. spaní, somnus artus, gravis; adv. dure; t. spátí arte et graviter dormire; t. nakládatí, graviter consulere in alqm.

tvrz, castellum; arx; locus muritus.

tvrzení, dictum, sententia; t. něčí vyvrátiti, refellere verba ales.

tvůrce, faber, auctor; (stvořitel) procreator; t. filosofie, parens philosophiae.

tvůrcí, duch, sollertia; t. síla, effectio, natura efficiendi.

tyč, pertica, (dlouhá) longurius.

týden, septem dies; hebdomas adís; vždy ob t., septenis diebus tctidem intermissis.

týdně, octavo quoque die.

tygr, tigris.

týkati se, spectare, pertinere ad alqm alqd; v. též tknoutí se.

tykev, cucurbita.

týl, (šíje) cervicis (pl.); nepřítel jest v t.-e, hostis in cervicibus ales est.

tyran, tyrannus; (ukrutník) homo crudelis, superbus; (panovník ukrutný) rex crudelis ac superbus; dominus saevus; býti t.-em k svým, suos crudeliter ac superbe tractare.

týrání, vexatio; (potupa) contumelia; (bezprávi) iniuria.

tyranský, tyrannicus; (násilný) superbus; (ukrutný) crudelis.

tyranství, v. týrání (samovláda) tyrannis, idis; (krutovláda) imperium crudele ac superbum.

týrati, cruciare, lacerare superbe ac crudeliter tractare; saevire in alqm.

týti, pinguescere; nitescere.

týž, tentýž, idem; to jest totéž, nihil ineres; to není t., multum interest.

U, ad; apud; iuxta; penes s. akk. a n. ab s. abl.; u hradeb tábořem se položití, iuxta murum castra ponere; bitva u Kanen, proelium ad Cannas commissum; proelium Canense; nejvyšší moc jest u něho, summum imperium penes eum est; počínati u něčeho, ordiri, initium ducere ab alqa re; stromy u kořenů podkopati, subruere arbores ab radicibus; u zadní brány, a porta decumana.

uběhnouti (trans) conficere currendo; emetiri, progredi (iter): (intrans) fugere, effugere alqd; o čase transire, praeterire.

ubezpečení, confirmatio; affirmatio.

ubezpečiti, affirmare, confirmare alqd; (pojistiti) písmem a pod., fidem dare alcu: satis dare (sponscribus); cavere n. praestare (litteris); býti ubezpečenu, persuasum alcu est s akk. a inf., non dubitare, quin s konj.; u se, čím, explorare, accurate cognoscere alqd; u se vzájemně přisáhou, fidem et iusiurandum inter se dare.

ubíčovati, ad mortem multare.

ubíhati v. uběhnouti.

ubíratí něco, demere alqd; u se, proficisci, iter facere; se conferre; u se klopotem, praecipitem effugere; u se na smrt, animam agere.

ubíti, verberibus caedere; male mulcare, enecare, concidere.

ublížení, violatio; iniuria; u. na cti, existimatio violata; bez u. poctivosti, salva dignitate, povinnosti salvo officio, přátelství salvo iure amicitiae; se cti a bez u. propustiti, sine ignominia inviolatum dimittere.

ublížovati, laedere, (úmyslně) violare; iniuriam inferre; (bezděčně) offendere; u. na cti, obtrectare, infamiam aspergere.

úbočí, fastigium; ascensus; na u vrchu, in colle medio.

ubohý, miser; (strádající) egens; (chudý) pauper; (bez pomoci) inops.

ubrániti, něčeho, defendere, alqd; u se, se defendere a re alqā; repellere n. repulsare alqd.

ubratí, demere, detrahere alqd de re alqā.

ubrus, linteam.

úbytek, defectio; deminutio.

úbyté, tabes.

ubýti, minui, deminui, decrescere;olesti ubývá, dolores remittunt; mravopoeestnosti ubývá, mores labuntur; sil ubývá, vires de-

ficiunt alqm; ubývá vody, undae recedunt; moře ubývá a přibývá, aestus recedunt et accedunt; tobě tím ničeho neubude, ea re nihil amittes.

ubytovati, koho collocare alqm apud alqm; u. vojsko, disponere, collocare (in hibernis, per oppida); u. se u koho, deverttere ad alqm; habitare apud alqm; u. se (někde) domicilium collocare in loco alqō.

ubývání, decessio; deminutio; u sil, defectio virium.

ucítíti, odorari; (pozorovati) sentire, praesentire, animadvertere.

ucpatí, obturare, obstruere.

úcta, reverentia; verecundia; (šetnost) observantia; (čest) honor; ú. k bohům, religio; veneratio, cultus; ú. k rodičům, pietas; ú.-u prokázati, honorem dare, tribuere (bohům) venerari, salutare deos; colere et observare; v ú.-ě míti, honorare.

uctění, veneratio.

ucítíti, convivio excipere; apponere alcu alqd; = úctu prokázati v. toto.

uctivost, observantia, reverentia; (ostýchavost) verecundia.

uctivý, verecundus; venerabundus; reverentiae plenus; adv. cum observantia; verecunde; caste; decenter; u. se chovám ke komu, revereor et colo; colo et observo alqm; u. mluvíc, venia sit dicto; honos sit auribus.

úcast, úcastenství, societas; (bolest) dolor; (útrpnost) misericordia; (soucit) humanitas; ú. bráti, moveri fortunā ales, stejnou pariter affici n. moveri alqa re; ú. jeviti s kým, gaudere n. dolere cum alqō; laetari rebus secundis, dolere rebus adversis ales; gaudium n. dolorem significare; ú. míti, participem esse, nemíti expertem esse ales rei; ú. míti při zločinu, affinem esse culpa; nemám v tom ú; nihil ex illa re ad me pertinet.

úcastnice, socia.

úcastník, socius, particeps, con-

úcastníti se, participem esse; ú. bitvy, interesse proelio; ú. hlasování, suffragium ferre; ú. pohřbu n. služeb pohřeb., celebrare exsequias; ú. správy obce, rem publicam capessere, ad rem publicam accedere; n. veřejného života, esse, versari in foro.

úcastný, socius, particeps, consors ales rei; ú. zločinu, affinis culpa; učiniti koho ú.-ým čeho, participem facere alqm ales rei, impertire alcu alqd; communicare alqd cum alqō; ú. se státi, participem fieri ales rei.

učební, litterarius; u.-á hodina, schola; u.-á kniha, liber, quo traditur disciplina alqa; ústav u., ludus litterarius.

učedlník, (u mistra) discipulus artificis; (žák) puer discens, discipulus; býti u. em audire alqm; disere ab alqo.

účel, consilium; (předsevzetí) propositum; to jest jeho ú., hoc agit n. spectat; dosíci svého ú.-u, ad id, quod volumus, pervenire; jaký máš ú., quid tibi vis? chybiti se se svým ú.-em, propositum non assequi, a proposito aberrare; jíti za ú.-em, sequi alqd; bez ú.-u, temere; za tím ú.-em, eo consilio.

učeliště, ludus litterarum.

učelivost, docilitas.

učelivý, docilis; studiosus.

účelný, consilio n. rei aptus, idoneus; (užitečný) utilis.

učení v. učedlník.

učenec, homo n. vir doctus; důkladný u., vir perfecte et plane eruditus; slavný u., vir doctissimus; všestranný u., homo omni doctrina eruditus.

učení, (vynučování) doctrina, disciplina, eruditio; institutio; (předpisy) praecepta; (mění se) studia litterarum n. doctrinae; u. o bozích, doctrina deorum; historia fabularis způsob u., via et ratio docendi; způsoblost k u., docendi sollertia; dáti do u., tradere alcu alqm in disciplinam; býti na u., studiis lit-

terarum operam dare; býti v u., uti disciplina ales; institui, erudiri ab alqō.

účenost, doctrina, eruditio.

učený, doctus, eruditus (doctrinā); litteratus; u. v čem, sciens, peritus ales rei; u.-ou rozmluvu míti, sermonem habere de artium studiis atque doctrina.

účet, ratio; (seznam zboží) summa accepti; u. napsaný, liber rationis; chyba v ú.-u, mendum; ú. dělati, rationem conficere; ú.-y klásti, rationem reddere alcu de alqa re; ú. přijmouti, rationem accipere, vocare alqm ad calculos; ú. zaslati, scribere alcu, quantum debeat; ú. zaplatiti, nomen, pecuniam debitam alcu solvere; zbcží na ú. bráti, merces emere non praesenti pecunia; na můj ú., meo sumptu; to jde na můj ú., haec omnia mihi solvenda sunt (metaf.) mea fiunt; meo periculo fiunt, mám s ním ú., ratio mihi cum eo intercedit.

účetní kniha, rationes, tabulae.

účinek, effectus; vis; (výsledek) eventus, blahodárný ú., utilitas; míti ú., vim magnam habere; valere; multum, plus efficere ad alqd; nemíti ú.-u, nihil valere; frustra esse; bez ú.-u, frustra, nequicquam.

učiniti, něco, facere, efficere, agere alqd, (zlého) mali auctorem esse, mala conflare, facere, reddere s 2 akk.; u. bezpráví, iniuriam inferre alcu; u. mír, pacem componere; u. přátelství, amicitiam conciliare; u. smlouvu, foedus icere, pacisci cum alqo; u. podle prosby něčí, alcu alqd petenti satisfacere, non deesse; u. za pravé komu, iustum tribuere alcu; ius alcu reddere; u. se, fieri; u. se králem, samovládcem, regnum, tyrannidem occupare.

účinkování, vis, momentum.

účinkovati, vim habere; proficere (multum, plus); u. na koho, movere, commovere alqm; blahodárně ú., prodesse, magnam utilitatem afferre ad alqd; škodlivě ú., obesse, nocere alcu rei; rozhodně ú., ve-

hementer pertinere ad alqd efficiendum; velice ú., magni momenti esse, magnam vim habere

učinnivý, účinný efficax: potens actuosus (virtus).

učitel, magister: praeceptor; doctor: veřejný u., professor; u. jazyků, grammaticus; u. práv, iuris interpres; u. výmluvnosti, rhetor; u. vědy nějaké, qui artem profitetur; míti koho u.-em filosofie, uti alqo praeceptore philosophiae, disciplina alic in philosophia uti.

učitelkyně, magistra.

učitelský, obyč. se opíše: u.-á schopnost, docendi sollertia; u. úřad, docendi munus; míti u.-ou schopnost, aptum esse ad docendum.

učiti, koho, docere alqm alqd; erudire, instituere, instruere alqm alqā re, tradere alqui praecepta artis; důkladně učiti, edocere alqm alqd; u. hudbě, řecky, docere alqm fidibus, Graece; učiti vědě, erudire alqm artibus, litteris; u. se, discere, důkladně perdiscere, z paměti ediscere alqd; u. se u koho, audire alqm, uti disciplina alic; u. se kázní, accipere disciplinam; u. se službě vojenské, castrensibus stipendiis imbui; u. se z čeho, documentum sibi capere ex alqā re; u. se, abs. litteris studere; studiis litterarum operam dare.

účtovat, rationem inire rei alic; computare; ad calculos revocare.

úd, membrum; artus; ú., spolku, socius, sodalis, ascriptus societati alic; vůbec unus de, homo de s přiměřeným subst.

událost, res: (výsledek) eventus; eventum; (příhoda) casus; skutečné u.-i, res gestae, vybájené fabulae; u.-i šťastné, res secundae, nešťastné res adversae; u.-i jeho života, quae ei acciderunt; všechny u.-i, omnia, quae gesta sunt; po této u.-i, quo fact.

udání, indicium: (veřejné) professio; (vypravování) narratio; (zmlínka) mentio; (zaručenost)

auctoritas; u. u soudu, delatio; dle u.-i, Liviova, Livio auctore, narrante, si Livio fides habenda est; udání Liviovo není pravdivé, illud quod apud Livium legimus, non recte se habet.

udatenství v. udatnost.

udati, indicare, edere, deferre; (veřejně a úředně) profiteri; (vypravovati) memorare, commemorare narrare; (vyzraditi) prodere, enuntiare, aperire, patefacere (obžalovati) nomen alic deferre, accusare alqm; příčinu n., causam dicere, patefacere; vše zevrubně u., omnia diligenter persequi.

udati se, evenire, accidere, fieri, contingere; zatím veliké věci se udály, magni casus interfuerunt; událo se, že, forte ita evenit, ut; událo se mu jítí lesem, per silvam ei cursus erat.

udatnost, fortitudo: animus fortis; (mužnost) virtus; (bezuzdná odvaha) ferocitas.

udatný, fortis: (srdnatý) animosus; (rázný) strenuus.

udavač, index; accusator, delator.

udávati v. udati.

udáviti, trucidare, necare, devorare.

úděl, sors, tis.

udělati v. učiniti.

uděliti, dare, tribuere, impertire, praebere; milost u., veniam n. gratiam delicti facere; provincií u., provinciam decernere; stejná práva u., alqm in parem conditionem iuris accipere.

uderení, ictus; plaga; verber.

udeřiti, koho, ferire, percutere alqm; plagam inferre alqui; u. na koho, impetum facere, incurere, irruere in alqm; adoriri, aggredi petere alqm; signa inferre alqui; u. někým o zem, humi prosternere alqm; hrom udeřil do věže, turris fulmine tacta est, de caelo percussa est; jak by hrom do něho udeřil, attonitus, percussus, obstupefactus; nemoc udeřila naň, morbo implicitus est; strach na ně udeřil, terror

incidit iis, horror eos perstrinxit; zima udeřila, hiems orta est; u. se oč. affigere (caput saxo), impingere (caput parieti), offendere (caput).

udice, hāmus.

udidlo, frenum, často v pl. freni, orum; habena.

uditi, fumo siccare.

udobření, reconciliatio; reditus in gratiam; (uehláhlení) mitigatio, placatio.

udobřiti, koho, placare, lenire, mitigare, permulcere alqm; u. koho s kým, reconciliare alqm cum alqo n. alqui; u. se s kým, redire in gratiam cum alqo.

udolati, superare, opprimere.

údolí, vallis; (kotliná) convallis.

udržeti, udržovati něco, (před pádem) retinere; (zachovati) servare, conservare alqd; (vzhůru) sustinere; (pohromadě) continere alqd; (v rukou) non emittere alqd e manibus; řady u., ordines servare; zdraví si u. hleděti, valetudini operam dare; v poslušenství u., in officio alqm continere; u. se, (někde) locum tenere; u. se s kým, stare per alqm; u. se v přízni něk, gratiam alic retinere; pověst se udržuje, fama manet, tenet; říše udržuje se svorností, regnum stat concordia.

udřiti se, labore confici.

udusiti, koho, suffocare alqm; intercludere spiritum n. animam alqui; trucidare alqm, metaf.: extingquere, restinguere, opprimere, auferre, tollere, sedare; u. se, suffocari; spiritus mihi intercluditur.

udušení, suffocatio.

udýchaný, exanimatus, anhelans.

udýchatí se, cursu exanimari.

uhájeti, čeho, tenere, retinere, tueri alqd; (zachrániti) in tutum perferre; u. svého života, salutí suae consulere; se servare; se eripere e manibus alic; vindicare se ab interitu; u. se, impetum alic sustinere; repellere, propulsare alqd a se; defendere se a re alqā.

uhasiti, extinguere, restinguere; u. žizeň, sitim explere, depellere, sedare.

uhasnouti, (o ohni) extingui, restingui; (zajiti) interire; mori.

uhel, carbo.

úhel (v měřictví) angulus; ú. světa, regio caeli, plaga; do všech ú.-u světa, též quoquo versus.

úhelní, angularis, lapis.

uhladiťi, levare, polire, perpolire.

úhlavní, acer, praecipuus; primus; gravis (simultas); ú. nenávisť, odium capitale, implacabile; ú. nepřítel, hostis n. adversarius capitalis, acerrimus, infestissimus; býti ú.-ím nepřitelem; capitali odio prosequi alqm.

uhlazenost, elegantia; urbanitas; politior humanitas; u. slohu, elegantia.

uhlazený, politus, elegans; urbanus, excultus; adv. polite, elegantier; urbane; n. mluviti composite et ornate dicere.

úhledný, speciosus; (znamenitý) insignis; (okázalý) conspicuus; (ozdobný) decorus.

uhlí, carbones; u. pálení, de lignis carbones coquere, metaf.: žhavé u. sypati na hlavu, bene mereri de homine ingrato; seděti jako na u. aestuare.

uhlídati, conspicere, conspicari; (nalézti) invenire, reperire; opět se u. nutno sibi reddi.

uhlíř, carbonarius.

uhnatí v. uhoniti.

uhnětený, oppressus.

uhnisti, depserere; (potlačiti), premere, vexare.

uhniti, putrescere.

uhnizditi se, pūv. nidum in loco alqo facere; metaf. sedem figure in loco alqo.

uhnouti se, declinare, deflectere, excedere de via; (ujiti) vitare, fugere, efiugere, subterfugere alqd.

uhnouti, declinatio, fuga.

uhoditi v. udeřiti.

uhodnouti, conicere, coniectura assequi; n. hádanku, aenigma in-

telligere; uhodl jsi, rem acu tetigisti, probe dixisti! neuhodl toho, res eum fefellit.

úhona, labes: vitium: ú. na dobré pověsti, detrimentum existimationis; vzítí ú.-u, corumpi, depravari; vzítí ú.-u na cti, infamiam concipere, subire, sibi conflare: bez ú.-y, sine vitio; salvus: integer.

uhoniti, něco, venando adipisci alqd; u. si, contrahere, conflare sibi alqd; u. se, fatigari currendo.

úhonný, reprehendendus, vituperandus.

úhor, vervactum.

úhoř, anguilla.

úhořeti, deflagrare, conflagrare, incendio deleri.

úhospodarišti v. ušetřiti.

úhostiti se, devterere apud alqm.

úhození v. rána.

úhraditi vydání, praestare, quod impensae in alqd factum est.

úhrn, summa; caput: ú.-em, summam; (vůbec) omnino; (krátce) breviter; ú.-em všichni, ad unum omnes; universi.

úhrýzti, abrodere.

uchazeč o úřad, petitor, candidatus.

ucházeti se, petere, rogare, snažně, implorare, flagitare, exposcere; u. se o úřad, petere magistratum, honores.

ucházení se o úřad, petitio, ambitio, protizákonné ambitus.

uchlácholiti v. udobřiti.

ucho, auris; (držadlo) ansa: jemné u., aures eruditae, teretes; u. nastavití, aurem admovere; auscultare (ušima stříhati), aures erigere; slyšeti na vlastní uši, ex ipso audire; coram audire, až po uši v dlužích vězetí, aere alieno obrutum esse; dáti komu za uši, alapam n. colaphum alcuí ducere; zapsati si něco za uši, memorem esse alicui rei; má za ušima, callidior est quam videtur; praeter speciem callidus est; s uřezanýma ušima, auribus desectis.

uchopení, comprehensio; obyč. však opiš slovesem.

uchopiti něco, prehendere, comprehendere, arripere alqd; u. uprostřed těla, alqm medium arripere, complecti; u. se, capere alqd, uti alqa re; u. se násilných prostředků ad vim et arma descendere; u. se všech prostředků, omnia experiri, tentare; u. se vlády, habenas rei publicae accipere; ad gubernacula imperii accedere.

uschovati, servare, conservare, tueri, custodire; bůh uchovej, dii meliora! (jako zápor) minime vero; minime gentium.

uchrániti v. předeť.

uchvacevati v. uchvátiti.

uchvatitel, raptor: u. trůnu, qui vi rerum potitus est; tyrannus.

uchvátiti, prehendere, rapere, arripere, corripere; u. trůn, regnum occupare; býti uchvácenú nemocí morbo tentari, huěvem ira incendi.

uchýliti se, od čeho, discedere, recedere ab alqa re; deflectere, declinare (de via, a proposito); v řeči se u., sermonem alio transferre; s cesty právě se u., aberrare via; u. se kam, se vertere, iter convertere alqd; u. se ke komu; se conferre, confugere ad alqm; kam se mám u., quo me vertam?

uchystati v. připraviti.

ujarmiti, subigere.

ujec, avunculus: (otecův bratr) patruus.

ujednati, něco constituere, pacisci, pangere alqd; convenire de re alqa, s kým transigere alqd cum alqo; u. mír, pacem componere.

ujeti, (prýč) aveli, na koni equo, rychle citato equo avolare; (utéci) fugere, effugere, aufugere; (jízdou vykonati), conficere, emetiri iter; progredi (iter bidui etc.); (jízdou ušlapati) viam terere; cesta ujetá, via trita, iter tritum.

ujeti, (odchod) discessus; (převzetí), occupatio possessio.

újezd, (poboční cesta) diverticulum, trames, itis; (úvoz) via cava,

angustia viarum; (jítro pole) iugerum.

ujímati, něco, (prýč bráti) demerere, detrahere alqd; (zmenšiti) minuere; deminuere, imminuere alqd; (uchopiti) prehendere, comprehendere alqd; (na se vzítí) suscipere alqd; u. dědictví, hereditatem adire, cernere; u. zprávu obce, capessere rem publicam, accedere ad rem publicam, u. za ruku, manum alicui apprehendere; u. se, curare alqd; prospicere, consulere alcuí rei; tueri, defendere alqm; u. se velení, imperium arripere, in imperio succedere; u. se záležitostí něčích, causam alicui agere, suscipere; v. i uchopiti se.

ujistiti, ujištovati, něco, affirmare, confirmare alqd; tím tě ujišťuji, illud tibi affirmo; buď ujištěn, persuadeas tibi, persuasum tibi sit, můžeš býti ujištěn, že učiním, illud cave dubites, quin ego omnia faciam; jsem ujištěn o věrnosti něčí, fides alicui mihi cognita est; u. se něčím, explorare, accurate cognoscere alqd; u. se vítězstvím, victoriam in manibus n. exploratam habere.

ujíti, abire, discedere, o času transire, praeterire; u. čemu, vitare, evitare, effugere; tajně subterfugere alqd; (jítm uraziti) conficere, emetiri (iter); progredi (viam tridui); z paměti u., e memoria effluere; uchází mi něco, fugit, praeterit me alqd; ani slovo mi z tvé řeči neušlo, praebui me tibi attentum auditorem; nedám si u. příležitosti, oblatam occasionem teneo; to ujde, id fieri, tolerari potest.

ujma, (umenšení) deminutio; (zaviněná) damnus; (jinými způsobená) detrimentum, (nepohodlí) incommodum; míti u.-u na cti existimationis iacturam facere; detrimentum, calamitatem, damnus capere ex alqa re; učiniti u.-u na cti, laudibus alicui obtrectare, infamiam aspergere alcuí, na penězích, detrahere, deducere alqd de pecunia; bez

u.-y čeho, salva alqa re; bez u.-y cti tvé, sine imminatione dignitatis tuae; pokud se to bez mé u.-y státi může, quod sine fraude mea fiat; bez u.-y zdraví, commodo, sine incommodo valetudinis; k mé veliké u.-ě, cum magno meo damno; na ujmu, cum detrimento, damno, býti esse incommodo, fraudi; damnus alcuí inferre; o své u.-ě, suo arbitrato; (dobrovolně) ultro sua sponte; mír o své u.-ě učinil, pacem per se ipse fecit.

ujmouti v. ujímati.

ukamenovati, lapidibus cooperire alqm; lapides in alqm conicere.

úkaz, indicium, signum; neobyčejný u. přírodní, portentum; ostentum; monstrum, prodigium; řídký ú., rarum, rara res; mnohé nové ú.-y, multa nova; ú. na nebi, visum caeleste; to jest ú., hoc indicat s akk. a inf.

ukázati, něco, ante oculos ponere alqd; (prstem) monstrare; (chvalnou vlastnost) praestare, (skutkem neb příkladem) declarare, (slovy, posunky) significare alqd; (dohazovati) docere, probare; (vylčžiti) exponere, explicare monstrare; velikou chytrost u., magna prudentia uti; ostrovtip u., acutum esse; u. radost zřejmě na sobě, laetitiam apertissime ferre; u. zášť odium indicare; profiteri et prae se ferre odium in alqm; k životu praktickému, spectare ad usum vitae; myslím, že jsem zřejmě ukázal, satis expositum videtur; u. se, (jeviti se) o osobách se ostendere, in conspectum venire, veřejně in publicum prodire, neukázati se publice se abstinere; o věcech apparere, cerni; den se ukazuje, dies illucescit, měsíc luna oritur; (chovati se) praebere, praestare, exhibere se; nespravedlivým se u. ke komu, iniustum esse in alqm.

ukázka, documentum n. opiš slovesem.

ukazovatel, index, ícis.

ukládati, něco condere, ponere alqd; (poroučeti) mandare alqd; u.

o někoho, insidari, insidias parare alcu.

úkladník, insidiator.

úkladný, insidiosus; (lstný) dolosus; ú. vrah, sicarius; ú.-á vražda, caedes ex insidiis facta; caedes; obžalovati z ú.-é vraždy, accusare alqm inter sicarios; adv. ex insidiis; insidiis paratis; dolose.

úklady, insidiae; ú.-y strojiti, insidias parare, facere, struere, tendere stejně lstivými ú.-y, pari insidiarum fraude.

ukliditi, něco, tollere, auferre alqd; n. obtíže, difficultates expedire; n. překážky, impedimenta superare, tollere; u. válku, bellum componere; u. se, discedere, decedere, secedere.

ukloniti se, corpus inclinare, před kým inclinato corpore salutare alqm.

uklouznouti, (sklouznouti) fallente vestigio cadere; (vyklouznouti) elabi, effluere, excedere.

ukojiti, něco, explere, sedare, restinguere alqd; u. koho, tranquillum facere alqm n. animum ales; lenire, placare alqm; u. se, animo conqueskere n. consistere.

úkol, pensum; (práce) opus; (úřad) munus; (povinnost) officium; (předsevzetí) propositum; ú.-u do- státi, munere fungi; ú. dáti, quaestionem proponere; ú. rozřešiti, quaestionem explicare; ú. něčí zastávat, vice ales fungi; mám za svůj ú., meum esse puto; id ago, ut: měl při tom veliký ú., magna in ea re fuit auctoritas eius.

úkon, actio; (výkon) factum.

ukončení, finis, exitus.

ukončiti, finire, conficere, ad finem perducere, ad exitum adducere; finem facere ales rei; u. řeč, perorare.

ukonejšiti v. ukojiti.

úkor, contumelia; na ú. něco činiti, alqo invito n. cum contemptu ales alqd facere; mně na ú., ut mihi aegre sit.

ukoristiti, praedari; u. oděni ne-

přítele, hosti spolia detrahere; mnoho u. magnas praedas facere.

úkosem, oblique, in obliquum.

úkosný, obliquus.

ukousnouti něco, mordicus auferre, morsu arripere alqd; u. někoho, mcrdere alqm.

ukouti, něco, fabricari alq; producere (ensem); u. koho, compedi- bus ferreis vincire; vinculis trade- re alqm.

ukrácení chvíle, oblectatio; oblectamentum; pro u. chvíle, tempo- ris fallendi causa, s příhanou otií consumendi causa.

úkradkem, furtim; clam; occulte.

ukrástí, surripere; furari; furto abstrahere, subducere; auferre (pecuniam de aerario).

ukrátiti, čas, fallere tempus; otium consumere, komu facere, ne quis sentiat moram temporis; u. život, mortem maturare.

ukroiti, abscedere.

ukrotiti, v. zkrotiti.

ukrutství, (ukrutný čin) crude- le facinus; factum immane; u. pro- váděti, saevire in alqm; crudeliter ac superbe tractare alqm; crudeli- tatem in alqo exercere.

ukrutnost, crudelitas; (zuřivost) saevitia, (urputnost) ferocitas.

ukrutný, crudelis; (zuřivý) sae- vus; (hrozný) immanis; (příkrý) durus; u.-á bolest, dolore acerbis- simus; u.-é srdce, animus ferus; adv. crudeliter; acerbe; ferociter; (náramně) vehementer, horrendum in modum; u. nakládati, v. ukru- tenství.

úkrýt, latebrae; (skrýš) recepta- culum, s příhanou latibulum; v ú.-u býti, in occulto se continere; late- re; z ú.-u čihati, ex occulto insi- diari; z ú.-u vyplašiti, latibulo ex- citare.

ukrýti, něco, (zakrýváním) occu- lere, occultare, tegere alqd; (od- straněním) abdere, abscondere alqd; (zatajováním) dissimulare alqd; u. něco před kým, celare alqm alqd; u. se, delitescere; se occultare in loco alqo; se abdere in

locum alqm; u. se před kým, se oc- cultare alcu.

ukřivditi, iniuriam inferre, face- re alqoi; iniuria afficere alqm.

ukřižování, crux.

ukřižovati, cruci affigere, in cru- cem agere, tollere.

ukvapiti se, praepropere agere alqd.

úl, alvearium; apiarium.

ulehčení, abstr. levatio; remissio (poenae); konkr. levamentum; quies; naléztí u. bolesti, levationem doloribus invenire.

ulehčiti, (co do tíže) levare, sub- levare; (co do nesnadnosti) faci- lius reddere; u. dovoz, commeatum expedire; u. práce, partem laboris alcu minuire.

ulehnouti (rozstonati se) in mor- bum incidere; morbo tentari.

uleknouti, koho, exterrere, per- terrere alqm; terrorem inicere alcu; u. se, exhorrescere, exterreri; perterreri.

uletěti, avolare.

úleva v. ulehčení, ulehčiti.

uleviti, minui, imminui, o nemoci a pod. levati, remittere, o vedru, zimě difervescere, se frangere; vítr ulevil, vis venti cecidit.

ulice, via; (úzká) angiportus; (veřejnost) publicum; u.-e těsné, nepravidelné, angustiae flexurae que vicorum; na u.-i (veřejnosti) in publico; na u.-i jíti, in publicum prodire.

úlisník, homo blandus, adulator.

úlisnost, blanditia; (lichocení) ad- ulatio.

úlisný, blandus; (lichotný) adu- latorius; (šibalský) malitiosus; ú.-á slova, blanditiae, blandimenta.

ulíti, (odlíti) defundere; (uhasiti) extinguere, restinguere; (zhotovi- ti) fundere, figere.

úloha v. úkol; ú. herce a pod. partes; persona; dáti ú.-u, impone- re alcu personam ales; hráti hlav- ní ú.-u, primas (partes) agere; prověsti ú.-u, partes ales defende-

re; převziti ú.-u, suscipere perso- nam u. partes.

ulomiti, defringere; napřed se u. praefringi.

uloupiti, rapere, eripere, diripere.

uloviti, venando adipisci; metaf. capere, nancisci; u. si něco, con- trahere sibi alqd.

uložení, institutum; u. daně, in- dictio; u. trestu, irrogatio poenae.

uložiti, něco, servare, condere; (ustanoviti) statuere, constituere alqd; u.-si, animum inducere, con- stituere (facere alqd); u. komu co, praecipere; (svěřiti) mandare alcu alqd; (poručěti) iubere alqd face- re; imperare alcu alqd; u. den, rok, diem dicere (s dat. a particip. na ndus); u. daň, poplatek, věti- gal, tributum alcu imponere; u. pokutu, irrogare alcu multam; u. peníze na úrok, pecuniam fenóri dare; u. zákony, leses dare, con- stituere; u. si vyhnaství, exsilium sibi consciscere; u. se, recumbere, na odpočinek quieti n. somno se tradere.

um v. rozum.

umačkatí, opprimere.

umazati, inquinare, contaminare; oblinere, perungere.

umdlení, fagitatio, defatigatio, ja- ko stav lassitude, languor.

umdlětí, fatigari, defatigari, lan- guescere, lassitudine confici; um- dlévajícím na pomoc někoho posla- ti, laborantibus subsidio mittere alqm; umdlen fatigatus, defatiga- tus; fessus; umdlen ranami vulne- ribus confectus.

umělec, artifex.

umělecky, artificis modo; artifi- ciose.

umělecký, artificiosus, arte fac- tus; u.-é dílo, artis opus; opus atque artificium; opus perfectum; u. ná- zev, vocabulum artis; u.-á snaha, studium artis colendae.

umělkyně, artifex.

umělost, sollertia; v. též umění.

umělý, artificiosus; (o věcech) arte factus; buď jest to přirozené,

buď umělé, sive hoc est naturae sive artis; adv. manu et arte: velmi u. summo artificio, summa arte: vše u. tvořiti, omnia ad artis praecepta revocare: přirozeně a u. o. puvněn; naturā et opere n. manu munitus: uměleji, scientius.

umění, ars; (vědění) scientia; (zběhlost) prudentia, (znalost) intelligentia; (zručnost) sollertia; (snaha) studium; u. divadelní, ars scaenica; krásná u., artes liberales, elegantiores; lékařské u., medicina, scientia medicorum; malířské u., ars pingendi; u. obléhací, ars oppugnationis; řečnické u., ars dicendi, rhetorica; u. válečné, ars bellica; res militaris, militia; u. výtvarná, artes, quae versantur in rerum imaginibus (simulacris) effingendis vrchol u. summa doctrina; muž zvláštního umění státnického, vir reipublicae constituendae prudens; přítel u., artium liberalium studiosus; býti velikého u., multarum rerum scientia instructum esse.

umenšení, imminutio, deminutio.
umenšiti, něco, imminuere, deminuere alqd; u. výdaje, sumptus minuere n. extenuare; u. se minui, o bolestech levari, remittere.

uměsti, verrere.

uměti, scire; intellegere; didicisse; uměti z paměti, memoria tenere; u. rozeznávati, non ignarum esse notandae rei; neamt se hájiti, non habet, quem ad modum se defendat (někdy se nepřekládá); uměl své důstojnosti hájiti, auctoritatem suam bene tuebatur.

uminěnost, pervicacia.

uminěný, pervicax.

umíniti si, statuere, constituere, consilium capere; in animo habere alqd facere; discernere; alqd umínil jsem si, stat consilium; certum mihi est.

umírání, mors, obitus; častěji se opíše slovesem.

umíratí v. umřítí.

umírněnost, continentia, aequitas animi, remissio et moderatio.

umírniti, něco, temperare, lenire alqd; modum adhibere alicui rei; u. se, temperare sibi n. animo suo.

umístiti, něco, locare, collocare, suo loco ponere alqd; u. se, considere alqd loco.

umlknouti, obmutescere, conticescere; sermonem incidere.

úmluva, pactum, conventum; (smlouva) foedus; (spolek) societas; naše ú., quae inter nos convenerunt; vedle ú.-y, ex pacto, ex convento; ex composito.

umluvený, pactus; u.-é znamená signum, quod convenit.

umluviti, něco, constituere, pacisci alqd cum alqo; convenit mihi cum alqo de re alqā; u. se, pactionem facere cum alqo.

umořiti, koho, necare, trucidare, conficere alqm; (zničiti) extirpare, restringere, funditus tollere alqd; u. hladem, fame macerare, necare, domare alqm; u. se hladem, per inediam a vita discedere.

umrlčí barva, color perpallidus; u. hody, epulum funebre; parentalia, um; u. puch, odor cadaveris.

umrlec, mortuus; corpus mortuum, s. příhanou cadaver.

umrlý, mortuus; exanimus.

úmrtí v. smrt.

umrtviti, comprimere, restringere, extirpare.

umrznouti, (mrazem odpadnouti) ve rčení: údy jim umrzly, membra eorum ita vi frigoris adusta sunt, ut omni eorum usu privarentur.

umřítí, mori, dūr. emōri; (zahynouti) perire, interire; častěji: decedere (vitā), excedere n. exire e vita; animam efflare; vitam ponere; mortem occumbere, oppetere; diem supremum obire; v boji u., in proelio, acie cadere pro alqo; umírající, moriens, moribundus.

umučiti, exercuare, cruciatu enecare.

úmysl, (předsevzetí) consilium; propositum; (vůle) voluntas; (mysl) animus; (mínění) sententia, existimatio; iudicium; ú.-u se vzdáti

consilium deponere, abicere; ú. pomcuti, consilium capere, inire (de re alqa, s gen. gerund, s inf.) ú, prověsti, propositum assequi; peragere? dle mého ú.-u, ex mea sententia; me auctorē; ut mea fert opinio; upustiti od ú.-u, incepto, conatu desistere; trvati na svém ú.-u, in incepto perstare; manere in sententia; consilium tenere; s dobrým ú.-em, bono consilio n. animo; s tím ú.-em, eo consilio, hac mente, ut; v ú.-u mítí, in animo habere, parare, cogitare alqd; co máš v ú.-u, quid tibi vis?

úmyslný, consulto factus; cogitatus; ú.-á urážka, iniuria, quae de industria infertur, quae consulto fit; ú.-á vražda, caedes consulto perpetrata; adv. consulto; de industria; dedita operā; často adj. prudens ac sciens; děje se něco ú., consulto et cogitatum fit alqd.

umyslíti si, sibi proponere; putare alqd; ost. v. umíniti si.

umýti, abluere, perluere, lavare.
umyvadlo, aqualis; (pánvice) pelvis.

unášeti v. uněsti.

unavení, fatigatio, defatigatio; (mdloba) lassitudo, languor.

unavený, fatigatus; (utrpením) fessus; (ochablý) lassus.

unaviti, koho, fatigare, defatigare alqm; u. se fatigari, languescere; lassitudine confici; u. se během, fatigari currendo.

uněsti, unášeti ferre, sustinere; (odněsti) asportare, (mocí) rapere, arripere; býti unesenu podivením, admiratione affici, radostí laetitiae efferri; unášející, ad animos permovendos instructus et paratus.

uniknouti, fugere, effugere, profugere alqd; (vyvážnouti) evadere ab alqo.

únos, raptus, us; rapina.

unoriti slzu, lacrimam effundere, profundere.

únos, raptus, us.

unýti, confici, enecari; interire.

unodati v. unaviti.

úpadek, ruina; ú. jmění, ruina rei familiaris; ú. mravů, corruptela morum; mores corrupti.

upadnouti, cadere, labi, concidere, dūr. corruere, incidere; nechati něco u., mittere, amittere alqd de manibus; u. do hřichu, labi, pecare; u. do mdloby, animus me deficit; u. do nemoci, in morbum incidere, morbo implicari; u. do neštěstí, in calamitatem incidere; u. do pokuty, poena teneri; u. v chudobu, ad egestatem, inopiam redigi; u. v nemilost, excidere gratia alic; u. v nepřizeň občanů, incidere in invidiam civium; u. v nesnáze, molestiis implicari; u. v poddanost, servitute opprimi, in servitute recidere; u. v zapomenutí, oblivione obrui.

upachřiti v. unaviti.

upáliti, něco, deurare alqd; u. někoho igni necare u. cremare, za živa vivum comburere; u. v největších mukách, igni atque omnibus tormentis necare alqm.

upamatování, monitio, admonitio; (vzpomínka) memoria, recordatio.

upamatovati, koho nač, monere, admonere commonefacere alqm alqd n. rei alic n. de re alqa, in memoriam reducere alicui alqd; u. se, in memoriam revocare alqd; reminisci, recordari alqd; nemohu se u., non meminī.

úpatí hory, infimus mons; radices montis; na ú. hory sub radicibus montis; in infimo monte.

upejpati se, putide se gerere.

úpění, lamentatio; questus.

úpenlivý, miserabilis, flebilis.

úpěti, lamentari, eiulari, deplorare alqd; ingemiscere in re alqa.

upevnění, confirmatio, munitio.

upevniti, (provazy) destinare, alhgare, vincire devinire (hřebíky) figere, k čemu affigere; (utvrditi) munire; firmare; confirmare (pacem, imperium); communire (dignitatem suam).

upíchnouti se, acu se vulnerare.

upíratí v. upřítí.

úpis, dlužní, chirographum; syn-
grapha.

úplatek, corruptela; largitio; pre-
tium; ú. vzítí, pecuniam capere.

uplatiti, něco, solvere alqd; u.
dluh, reddere debitum; aes alienum
dissolvere; u. koho, corrumpere,
expugnare pecunia alqm; chtítí u.,
sollicitare alqm pecunia; dáti se u.,
corrumpi, pecuniam accipere ob
alqd faciendum.

úplněk, luna plena.

úplnost, iustus numerus; (celist-
vost) integritas.

úplný, (celý) totus; (neporuše-
ný) integer; (o míře) iustus; (do-
konalý) perfectus; absolutus; sum-
mus (felicitas); adv. plane, prorsus,
omnino; integre; funditus; ú. správ-
ně, plane et diligenter; u sloves sta-
čí často předpona de n. per n. vy-
tkne se děj dvěma souznačnými
slovy. ú. poraziti, devincere, fun-
dere et fugare; ú. zamítnouti, reice-
re et aspernari.

uplynouti, o čase transire, prae-
terire; více než 20 let uplynulo,
amplius sunt viginti anni.

uplynulý, praeteritus.

uplynutí, opis; po u. 3 dnů, tri-
duo intermisso, málo dnů paucis die-
bus interiectis; po u. roku, anno
exacto; p. u. první hlídky, prima
confecta vigilia.

upokojení, placatio, sedatio; (ú-
těcha) solatio; solamen.

upokojiti, něco, pacare (provin-
ciam); sedare, comprimere, (mo-
tum animi); compescere (dolores);
u. koho, placare alqm n. animum
ales; tranquillum facere n. redde-
re alqm; u. se, animo conquiescere
n. consistere; se colligere; ad se
redire; nemoci se u., sui compotem
non esse.

upomenouti, koho nač, monere,
admonere alqm rei ales n. de re
alqa; u. koho oč, flagitare alqm
alqd n. ab alqo; appellare alqm de
re alqa.

upomínka v. upamatování.

uposlechnouti, parere, obotdire,

obtemperare, obsequi alcuí; dicto
audientem esse alcuí; u. rady, se-
qui consilium: uti consilio: u. roz-
kazu, imperata ales oboedienter fa-
cere; u. jiných, aliorum consilio
regi.

upotřebiti, uti alqa re; converte-
re alqd in suam rem; adhibere alqd
alcuí rei n. ad alqd, conferre alqd
ad alqd; impendere (pecuniam in
re alqa, ad alqd).

upouštěti, od čeho, desistere a
r; alqa; mittere, omittere alqd; u.
na čas od cesty, intermittere iter;
u. od nepřátelsví, inimicitias depo-
nere; u. od obléhání, oppugnatio-
nem dimittere; u. od práva dece-
dere de suo iure; u. od války, dis-
cedere a bello, recedere ab armis;
u. od zvyku, a consuetudine disce-
dere; u. od žaloby, causam depone-
re, a causa recedere.

upoutati, capere, tenere, devin-
cire, na sebe sibi adiungere.

upracovati se, labore fatigari.

uprásiti se, pulvere ispergi.

úprava, apparatus; (ozdoba) or-
namentum, ornatus; zevnější ú.,
forma, species, figura, vzhledem k
šatům a pod. habitus, cultus.

upraviti, apparare; instituere,
constituere; ordinare (res suas);
recognoscere (carmina); u. dle čeh-
ho accommodare alqd alcuí rei;
conformare fingere, alqd ad alqd;
u. loď, navem armare, ornare; u.
lůžko, lectum sternere; lodí upra-
vené, naves instructae et paratae.

úpravný, lautus, apparatus, mag-
nificus; adv. polite, ornate, laute;
n. stolovati bene conditis epulis
vesci.

uprázdniti, něco, vacuefacere,
vacuum reddere alqd; u. se, se re-
mittere, od čeho expedire se ab
alqa re.

uprázdněn, otiosus, vacuus.

uprchlý, profugus, fugiens, o o-
troku fugitivus.

uprchnouti v. utéci.

úprkem, propere, equo citato n.
admisso (o více osobách: plur.)

uprositelný, exorabilis.

uprositi, koho exorare alqm; dá-
ti se u., praecibus exorari, od čeho
ab alqa re.

uprostřed, v. prostřed.

upřímnost, veritas; (prostota)
simplicitas; (neporušenost) integri-
tas.

upřímný, verus; (prostosrdečný)
simplex; (nefalšovaný) sincerus;
prostý, liber; u. vlastenec, vir op-
timus; vir patriae amantissimus;
adv. vere; (otevřeně) aperte; (svo-
bodně) libere; u. řečeno, ut aperte
dicam; ne mentiar; u. mluvíti, loqui
sincere, sine dolo; u. se přiznati,
aperte et ingenue confiteri; povím
u. své mínění, quid ipse sentiam,
vere, ex animi sententia dicam.

upřítí, komu co, negare, důr. ab-
iurare alcuí alqd; infitari, infitias
ire; u. mysl k čemu, animum atten-
dere ad alqd; u. očí nač, oculos con-
icere n. convertere ad alqd; upřen
intentus; upřenýma očima hleděti,
oculis rectis aspicere alqm; oculos
defigere in alqm.

upsati, transcribere, litteris ob-
ligare alcuí alqd.

upustiti, něco, mittere, amittere
alqd de manibus; u. od koho, se
sejungere ab alqo; u. od čeho, v.
upouštěti.

úrada, consultatio, deliberatio;
(úmysl) consilium; ú. senátu, se-
natus consultum.

uraditi se, decernere, consilium
capere; o senátě videtur, placet, o
lidu sciscere, iubere; u. se s kým,
pacisci alqd cum alqo; convenit
mihi cum alqo de alqa re; společně
se u., consilia cum alqo communi-
care; u. se nač, deliberare, consi-
lium inire de alqa re.

úraz, (poranění) vulneratio; (rá-
na) vulnus; (nehoda) calamitas;
bez ú.-u, salvus, incolumis; bez
ú.-u studu, salva verecundia; k ú.-u
přijítí, laedi, vitium facere.

uraziti, něco, abscidere, decutere
alqd; u. cestu, iter facere, viam
procedere; u. ruku, praecidere
manum ales; ost. v. urážeti.

urážeti, koho, (schválně) laedere,
(bezděčně) offendere (násilně)
violare alqm, animum ales; u.
bezprávím, iniuria lacessere alqm;
tváříti se uraženým, offensum si-
mulare; mniíti se u., iniuriam sibi
illatam putare; u. se, offendere in
alqo n. in alqa re; ostidire alqm
alqd n. in alqa re.

urážka, offensio, vexatio; (kriv-
da) iniuria; (potupa) contumelia;
arrogantia; u. veličenstva, laesa
maiestas; odsouditi pro u.-u veli-
čenstva, de maiestate damnare
alqm.

urážlivý, contumeliosus; (drsný)
asper; (trpký) acerbus; u.-á slova,
verborum contumeliae; iniuria.

určení, (určování) definitio, con-
stitutio; (jmenování) designatio,
nominatio; (osud) sors, fortuna,
(účel) consilium, usus; u. člověka,
lex conditioque vitae; to jest naše
u., ex lege nati sumus.

určiti něco, (ustanoviti) statuere,
constituere alqd; finire, definire,
verbis comprehendere alqd; u. pře-
dem, praedicere, praescribere alqd;
u. koho k čemu, destinare alqm ad
alqd n. alcuí rei; u. čas, tempus
dicere n. destinare; u. daň, impe-
rare tributum; u. den, diem dicere.
k rozmluvě colloquii, k schůzce
conveniendi, smrti diem necis de-
stinare; u. hranice (o augurech)
regiones dirigere; u. hranice říše,
fines imperii destinare; u. odměnu,
praemium proponere; u. pojem po-
vinnosti, definire, quid sit officium;
u. provincii, provinciam decernere;
u. zákonem lege sancire.

určitost, ratio explorata; u. slo-
hu, subtilitas, proprietates verborum.

určitý, (ustanovený) constitutus,
finitus; (zjištěný) exploratus; (ne-
změnný) certus, firmus; v u. čas,
ad tempus; v u. len, ad diem con-
stitutum; dle u.-ého počtu, ad nu-
merum; adv. certo; certu; u. mlu-
viti, presse loqui, dicere.

urobiti v. udělati.

úroda, vřbec fructus; ú. zemská
fruges; (hojnost) ubertas, fertili-

tas; jest skrovná ú., frumentum angustius provenit.

urodití se, nasci, o rostlinách provenire (s příslušným adv.).

úrodnost, fecunditas; fertilitas, ubertas agrorum.

úrodný, vūbec frugifer; (na obilí) frumentarius; (výnosný) fertilis; (o lidech a zvířatech) fecundus; ú.-á pūda, solum ūber; ager fertilis, ferax; ú. rok, annus felix; ú. nač fertilis alcs rei; býti ú. fructum edere n. ferre.

úrok (vzhledem k dlužníku) usura, (vzhledem k věřiteli) fenus, oris; bráti ú., usuram accipere; platiti ú., usuram solvere; uložití peníze na ú., pecuniam ferori dare n. fenore occupare; ú. se hromadí, usurae multiplicantur; ú.-y převyšující jistinu, mergunt usurae sortem.

uronití, effundere, profundere; ani slzy neuronití, lacrimam non mittere.

urovnati, (srovnati) aequare, exaequare (locum, aream); (spořádati) constituere, ordinare; (odstraniti) tollere; componere, dirimere (smířiti) in gratiam reconciliare (homines).

urozenost, nobilitas; genus nobile; vetustas; (šlechtetnost) animi magnitudo.

urozený, nobilis; nobili loco natus velmi u., amplissimo genere natus; (šlechtetný) generosus, magnanimus.

urputnost, pertinacia.

urputný, infestus; v. též tvrdošltný.

urvatí, avellere, abripere, auferre.

urychlití, maturare, accelerare; u. jiti, maturare iter; maturius proficisci.

úryvek, fragmentum.

úřad, munus; (čestný) honos; (veřejný) magistratus; (úkol) pars; (povinnost) officium; ú. kněžský, sacerdotium; ú. vyslanecký, legatio; ú.-y vojenské i občanské, magistratus et imperia; vzdáti se ú.-u, abdicare se magistratu; de-

ponere magistratum; de potestate decedere; odevzdati, ad iudicem deferre; odniti komu ú., abrogare alcuí munus; zastávati ú., munere fungi, muneri praeesse, potestatem gerere; zastávati i násled. roku ú., continuare magistratum; dosaditi na ú., muneri praeficere, praepone-re; na ú. nastoupiti, munus n. magistratum inire, suscipere; ucházeti se o ú., magistratum, honores petere; města patří pod tento ú., civitates in id forum conveniunt.

úřadování, administratio muneris; (činnost úřední) actiones; ve svém ú., in munere suo obeundo.

úřadovati, munus sustinere, obire, gerere; munere fungi; v. též úřad.

úředně, publice; pro auctoritate; pro imperio; publica auctoritate.

úřední, publicus; ú. cesta, iter publice susceptum, (u řím. úředníků) lustratio provinciae; ú. moc, potestas; ú. osoba, magistratus; ú. práce, negotium publicum; ú. sluha, apparitor, viator; ú. šat, vestis forensis; ú. vážnost, dignitas; ú. zprávu podati, publice referre de alqa re; dal mu ú. rozkaz, pro auctoritate ei imperavit, ut; adv. publice; pro auctoritate; pro imperio.

úředník, magistratus, dvorní ú., muneri alcuí aulico praefectus.

uržnoutí, uřezati, něco abscidire, amputare alqd; u. uši, desecare aures; u. se, vulnerare se cultro.

usaditi, usazovati, koho, constituere, collocare alqm in loco alquo; (utišiti) sedare; u. se, considere, residere; u. se někde, sedem figere, domicilium constituere in loco alqo; certam sedem ac domicilium sibi parare; se suaque collocare in loco alqo; u. se pevně, inveterascere; u. se na něco, adhaerescere, inhaerescere rei alcuí.

usazení, opis slovesem.

úsečnost, subtilitas; proprietas verborum.

úsečný, pressus, subtilis.

usedati, considerare; srdce mi usedá, dirumpor dolore.

usedavě plakati, singultire.

usedávý pláč, singultus, us.

usedlost (majetek), possessio; u. v Tuskulu, Tusculanum.

usedlý, qui alicubi sedem stabilem et domicilium habet; (vážný) gravis, constans; temperatus; usedlejší, gravioris aetatis.

usednoutí v. usaditi se.

useknoutí, desecare, resecare, praecidere.

uschlý, aridus, siccus.

uschnoutí, (na povrchu) exsiccari; (uvnitř) arescere, exarescere.

uschovati, condere, conservare; v. též ukrýti, uložití.

uschrániti si, parsimonia n. parce vivendo colligere.

usídliti v. usaditi.

usíli, labor; opera; (snaha) studium; (pokus) conatus; s velikým ú.-ím, cum magna contentione; non sine magno labore; s největším ú.-ím, summa vi, summo adhibito studio.

usílný, vehemens; acer; gravis; ú.-á snaha, contentio, labor; adv. vehementer; enixe; intente; etiam atque etiam.

usílování v. usíli.

usílovati, oč, elaborare, niti, contendere pro alqa re n. ut (ne) alqd fiat; studere, magnam operam dare rei alcuí; usilují o to, id ago, id unice contendo et elaboro, ut.

úsílovnost, industria, assiduitas.

úsílovní, sedulus, assiduus; adv. sedulo; assidue; u. žádati, flagitare, contendere; co nejúsílovněji se starati, prospicere et consulere rei.

usínati v. usnoutí.

úskalí, scopulus; saxum; cautes. **uskočiti**, resilire.

úskočnost, insidiae; (lest) dolus (podvod) fraus; (potměšlost) malitia.

úskočný, subdulus, dūr, insidiosus; (lstný) dolosus; (podvodný)

fraudulentus; astutus; adv. insidiosus; dolose; per fraudem; velmi u. se tázati cautissimo genere interrogationis uti.

úskok, fraus, dolus; malae artes; (výmluva) perfugium, praetextus; ú.-u hledati, tergiversari, deverticula quaerere.

uskrovněnost, continentia.

uskrovniti se, minuere, imminuere; u. se v jídle a pití, continentem esse in omni victu; u. se v řeči, linguae moderari; modum tene-re verborum; u. se v útratách sumptus circumcidere.

uskřipnoutí, comprimere.

uskutečnití, efficere, perficere, ad effectum adducere; u. své zá-měry, perficere, quae cogitaveris.

úslovní, sententia; dictum; (řeční) locutio.

úslužnost, officium; obsequium; studium alcuí inserviendi; ú. prokázati, beneficium conferre in alqm; praestare alcuí.

úslužný, officiosus; officii plenus. **uslyšeti**, audire, exaudire; ost. v. slyšeti.

usmáti se, subridere; arridere alcuí.

úsměšek, irrisio; irrisus; ú.-y si tropiti z koho, ludibrio habere, illudere alqm, z čeho rem in ludibrium vertere.

úsměšný, per ludibrium; v. i usměvačný.

úsměv, lenis risus; s ú.-em, ridens, arridens.

usměvačný, irridens, illudens; acerbus; adv. cum irrisione; acerbe.

usmířiti, placare; ost. v. i smířiti.

usmívati se v. usmáti se.

usmívavý, subridens.

usmrcení, caedes; occisio.

usmrtiti, koho interficere, occidere, necare, násilně trucidare alqm; u. se, mörtem sibi consciscere, manus n. vim sibi inferre.

usmyslití si, (uvěsti si na mysl) animum inducere; (na mysl přijiti) in mentem mihi venit, succurrit

míhí alqd: (rozmysliti se) consilium capere (alqd facere n. facienda).

usnadniti v. ulehčiti.

usně, corium.

usnesení, decretum; (nález) sententia; (úmluva) pactum, conventum; u. lidu, plebiscitura; u. národa, populiscitum; u. senátu, senatus consultum n. auctoritas; u. učiniti, v. usněsti se; z u. obce, publico consilio.

usněsti se, statuere, constituere; decernere; consilium capere; o senátu často: senatui vidatur, placet; censet, o lidu sciscere, iubere; usněsli jsme se na míru, pax convenit inter nos.

usnouti, obdormiscere; somnum capere; (v zapomenutí přijíti) in oblivionem abduci; u. v Pánu, v. zemřítí.

usnulý, somno sopitus.

usnutí opiš slovesem.

usouditi, decernere; sententiam ferre n. dicere; u. komu něco, damnare, condemnare alqm (sunt capitum n. capite); u. trest, poenam statuere n. constituere alqui n. in alqm; usouzeno mi něco bohem, divinitus alqd mihi accidit.

usoužiti, koho, excruciare alqm; u. se, maerore se conficere n. consumi.

uspati, sopire, consopire.

úspěch, successus; eventus secundus, res secundae; dobývati znamenitých ú.-ů, magnas res bene gerere; bez ú.-u, frustra, nequicquam.

uspíšiti v. urychliti.

uspokojiti, někoho, satis facere alqui; satiare n. saturare alqm; u. se, contentum esse alqa re; acquiescere in alqa re.

úspora, quod quis parsimonia collegit.

uspořádání, dispositio; institutio; instructio; (pořádek) ordo; u. slov, verborum compositio; pečlivé u. látky, rerum componendarum diligentia.

uspořádati, ordinare, componere

et redigere, in ordinem redigere; instituere, constituere, instruere; u. vojsko, copias disponere, k bitvě aciem instruere, k pochodu agmen instruere; uspořádaný život, vitae genus distinctum.

uspořítí, parsimonia colligere; u. si něco (neučiniti něčeho) omittere; supersedere rei de re alqa; tu starost můžeš si u., non est, quod hoc cures.

ústa, os; (rty) labra, orum; do úst nevzítí, cibo prorsus abstinere; do lidských úst přijíti, venire in sermonem hominum; abire in ora hominum; v ú.-a klásti, dicentem facere alqm; vždy v ú.-ech něco míti, alqd semper in ore habere; s otevřenými ú.-y hians; z úst něčích slyšetí, ex alqo audire.

ustáliti se, firmum et stabilem esse.

ustání, ve rčení: bez u., continenter, perpetuo; vehementer; etiam atque etiam.

ustanovení, edictum, decretum; (rozkaz) imperium, praeceptum.

ustanoviti, něco, constituere, (zákonem) sancire, (veřej. ohlášením) edicere; u. bohoslužbu, sacra instituere; u. veřejné poděkování, supplicationem decernere; u. provincii, provinciam decernere; u. strážce custodes ponere; u. koho dědicem, instituere alqm heredem; u. králem, regnum alqui deferre; u. poručníkem, instituere alqm tutorem; u. úředníkem, praeficere alqm muneris, mandare alqui munus; u. někoho za dozorce komu, apponere alqm custodem alqui; u. místo jiného, sufficere, substituere alqm u. se, statuere, constituere, consilium capere (alqd facere n. facienda); u. se na prostředku, ad remedium confugere; nevěděti, na čem se u., haesitare, consilii inopem esse; ustanoviv se na tom, hoc inito consilio.

ustati, desistere (conatu); (přestati) desinere; omittere (obsidionem, spem, timorem); u. v boji, v pochodu proelium, protectionem in-

mittere; u. v přednáškách, con-tescere.

ústav, institutum; (škola) schola.

ústava, forma civitatis, instituta rei publicae; přidržeti se ú.-y, disciplinam tenere; dáti zemi ú.-u, rem publicam institutis temperare; civitati, leges, iura, iudicia describere; míti vlastní ú.-u, suis legibus uti; dřívější ú.-u obnoviti, rem publicam in pristinum statum restituere, zrušiti ú.-u, libertatem e re publica tollere.

ustavičný, perpetuus, continuus; (bedlivý) assiduus; (věčný) sempiternus; adv. perpetuo; continenter; assidue; semper; u. býti někde, assiduum esse loco alqo.

ústavně, legitime; formae rei publicae convenienter.

ústavní, institutis n. formae rei publicae conveniens; legitimus.

ústí, ostium; os; nedaleko ú. Rýna: non longe a mari, quo Rhenus influit.

ustlati, lectum sternere.

ústní, praesens; ipse; též voce n. verbis; u. podání, fama, memoria; nestejnost ú.-ího podání, discrepantia auctorum; ú. rozmluva, sermo praesens; ú. a písemnou zprávu obdržeti, nuntiis et litteris certiorum fieri; adv. coram; ú. naříditi, coram mandare alqui alqd; ú. odpovědětí, alqui voce respondere; napomenul jej ú., praesens praesentem monuit.

ustoupiti, cedere, decedere, recedere, discedere; (pozadu býti) in feriolem esse; o vojsku v bitvě, pedem n. gradum referre, se recipere, loco cedere; proelio excedere; neustupovati, suo loco non cedere; u. komu, diem n. locum dare alqui; nec ustupuje dui, noctem dies excipit.

ustrášiti, koho, terrorem alqui inicere, incutere inferre; u. se, timor me incessit.

ústrety, ve rčení. v ú. jíti, obviam ire, procedere, occurrere alqui;

smrti v ú.-y jíti, morti se offerre mortem oppetere.

ústrk, offensio.

ustrnouti, obstupescere; cohaerescere; u. se, misereri, misericordia commoveri.

ustrnulost, stupor, horror.

ustrnulý, obstupefactus.

ústrojí, compositio, natura; natura et figura alcis rei; ú. státní institutio civitatis.

ustrojiti v. strojiti.

ústředí v. střed.

ústřice, ostrea n. ostrum.

ustríhnutí, desecare, resecare.

ústup, recessus, us.

ústupek, concessio; ú. činiti, alcs voluntati morem gerere; cedere alqui in alqā re; přinutiti k ú.-u, cogere alqm, ut de postulatis alqd remittat.

ústupnost, facilitas, důr. indulgentia; obsequium.

ústupný, facilis, důr. mollis, indulgens.

úsudek, iudicium, sententia, existimatio, nestarati se o ú. jiných o sobě, negligere, quid de se quisque sentiat; podati ú., iudicare, statuere de alqa re; samostatný suo iudicio uti; tázati se na úsudek, quid placeat alqui de re alqa exquirere; kratší a obšrnější ú. činiti, astrictius et latius concludere.

usvědčiti, convincere, coarguere alqm alcs rei; usvědčen, convictus, též compertus alcs rei.

úsvit, prima lux; diluculum; mane; na u.-ě, primo mane, prima luce.

ušatý, auritus.

ušetríti, koho, parcere, veniam dare alqui; conservare alqm; u. si parsimonia colligere alqd; u. se čeho, vitare, evitare alqd.

úšklebek, irrisio, irrisus.

uškoditi, nocere, damnum inferre; (ublížiti) iniuriam inferre.

uškrťiti, strangulare trucidare alqm; spiritum elidere alqui.

ušlapati, prosternere; obterere.

ušlechtilost, pův. nobilitas; (spa-

nilost) venustas: u. duševní, ingenitas, liberalitas, humanitas: u. mravů, urbanitas, morum elegantia: pravá u., vera honestas.

ušlechtilý, pův. nobilis, generosus; (spanilý) venustus; (výborný) egregius; vzhledem k povaze, ingenuus, liberalis, honestus: u.-é mravy, morum n. vitae elegantia; velmi u.-á povaha, summa humanitas; u.-á snaha, optimum quodque studium; u.-é umění, artes liberales.

ušlechtití, excolere, ad humanitatem informare.

ušní, gen. auris n. aurium.

ušpinití, contaminare, inquinare.

uštědřítí, largiri.

uštěpek, cavillatio; v. též úšklebek.

uštěpačný, irridens; illudens; mordax: u.-á slova verba aspera; adv. cum irrisione; contumeliose.

uštipatí, mordicus interficere.

uštknoutí, mordere, pungere; býti uštknutu od hada, a serpente pungi n. ici.

uštknutí, morsus, us.

utáhnoutí, (uvéztí) trahere; (stáhnoutí) constringere; vincire, devincire; nemoci u., loco suo movere non posse.

utajití v. zatajití.

utěci, utikati, aufugere, effugere; (rozutěci se) diffugere; o vojínech fugae se mandare, in fugam se dare; u. čemu, defugere, effugere alqd; fuga se subtrahere alicui rei; u. odkud, elabi (vinculis); u. na loď fuga navem petere; o čase, transire, praeterire, abire; u. se ke komu, perfugere, se recipere ad alqm; u. se o pomoc, auxilium n. opem petere ab alqo.

utěcha, solatium, solamen; consolatio; (útočiště) perfugium; ú.-y poskytnouti, solatium dare, afferre ú.-u míti v čem, consolari alqa re; poskytující ú.-y, consolatorius, solatii plenus.

utěk, fuga; k ú.-u přimětí, fugare, in fugam vertere, convertere; na ú. se dáti fugam capere, petere,

capessere; fugae se mandare; in fugam se conicere; terga vertere; na ú.-u býti, fugere, in fuga esse; první dáti se na ú., fugientibus duem se praebere.

úterý, dies Martis.

utěšenost myslí, animi tranquillitas; (lepost) venustas, gratia.

utěšený, venustus, gratus, incundus, suavis, dulcis, o krajinách amoenus, o myslí tranquillus; u. stav, laeta condicio; nemám u.-é chvíle, nunquam quieta mente consistere licet.

utíkatí v. utěci.

utínatí, v. utítí.

utíratí v. utítí.

útisk, vexatio, iniuria; ú. činiti, vexare, premere.

utisknoutí, premere, opprimere, vexare, iniuriam inferre.

utíšíti, sedare; u. se, v. upokojiti se, o moři, větru desinere furere, quiescere, conquiescere, conticescere.

utítí, desecare, abscidere, zpředu praecidere, od trupu otruncare; u. hlavu, caput amputare, abscidere, caput avellere; u. ruku, praecidere gladio manum; u. se, vulnus sibi inferre.

utkatí, texere; u. bojem koho adoriri, aggredi, impugnare alqm; impetum facere, incurrere in alqm; u. se polem, proelio congredi, manum conserere, proelio contendere, acie confligere cum alqo.

utkvělý, fixus, infixus in re alqa.

utkvětí, haerere, inhaerere in re alqa; utkvělo v myslí, v paměti, insidet alqd in animo, haeret alqd in memoria, hluboko v duši, alqd penitus inhaerescit in mentē.

utlačovatí v. potlačovatí.

utlocitný, mollioris animi; verecundus.

útlost, teneritas; ú. duševní, mollitia animi;

utlouci, occidere; (roztlouci) contundere.

utlumený, sumissus (vox).

utlumití, frangere, attenuare; (utlačiti) sedare, opprimere, comprimere; restinguere (ardorem cupiditatum).

útly, tener; tenuis; gracilis; (duševně) mollis, mollioris animi; od ú. věku, a tenero, a prima infantia; a prima pueritia.

útočiště, perfugium, refugium, receptus; (ochrana) praesidium; ú. míti, habere perfugium ad alqm; ú. poskytnouti, praebere alicui perfugium; recipere alqm.

útočný, infestus; ú.-ou válku počítí, bellum ultro inferre.

útok, impetus; incursio, incursus; ú.-u odolati, impetum sustinere; ú. odraziti, impetum hostium propulsare n. reprimere; ú. učiniti, adoriri, aggredi, impugnare temptare alqm; impetum facere, signa inferre in alqm; incurere, irruere in alqm; invadere alqm n. in alqm; ú.-em hnáti na město, oppugnare, adoriri urbem.

útonouši, fluctibus obrui n. sumergi; in aqua perire; u. s lodí, naufragium facere.

utopiti, koho aqua mergere, in aqua demergere alqm; u. se, v. předeť.

utracení, peněz, effusio; u. zločince supplicium.

utracetí v. utratiti.

útrapa, labor; malum; cruciatus; tormenta, (soužení) maeror, aegritudo; ú.-y snášeti calamitatem haurire.

utrápiti, enecare conficere.

útrata, sumptus, impensa; (zbytečná) effusio, sumptus effusi; ú.-y cestovní, viaticum; ú.-y pohřební sumptus funebres; ú.-y stavební, sumptus aedificationis; útrat si nadělati, sumptus facere; útrat ani práce nelítovati, ne impensae quidem ne labori quidem parcere; ú.-y nésti, sumptus tolerare; na státní ú.-y, publice; na vlastní ú.-y, suo n. privato sumptu.

utratíti, koho, morte multare alqm; supplicium sumere de alqo; u. co, consumere, absumere, zby-

tečně effundere, profundere, dissipare (rem familiarem).

utrhač, calumniator, obrectator.

utrhačný, contumeliosus; maledicus, maledicendi studiosus; iniuriosus, probrosus; u. list, contumeliosae litterae; u.-á slova, maledicta, convicia; u. spis, libellus famosus.

utrhaní na etí, calumnia, criminatio; obrectatio.

utrhati na etí, detrahere de fama n. existimatione alics, maledicere alicui; infamiam concitare alicui.

utrhnoutí, něco, carpere, decerpere alqd; legere (poma herbas); u. na mzdě, detrahere de mercede alics; u. si od út fraudare se victu suo; fraudare ventrem; u. se na koho, aspere alqm appellare, increpare alqm; acerbius invehi in alqm.

utrmacetí, koho, labore fatigare n. vexare alqm; u. se, se fatigare, velmi se u., frangi laboribus.

útroba, viscera; praecordia, fibra; metaf. animus, mens.

utrpění, malum, miseria; (žal) maeror, aegritudo.

utrpětí, perpeti, tolerare; (zasaženou býti čím) accipere (calamitatem, iniuriam); affici (iniuria); ost. v. trpětí.

útrpnost, misericordia, miseratio commiseratio; ú. míti, misereri alics; miseret me alics; ú. povzbuditi, alqm ad misericordiam adducere; misericordiam alics concitare; hleděti vzbuditi ú., misericordiam alics captare.

útrpný, misericors; propensus ad misericordiam; ú.-á pře, causa capitalis; ú. soud, iudicium capitis; ú.-ým právem se tázati, tormentis quaerere de alqo; dotaz právem ú.-ým, quaestio (per tormenta); adv. misericordi animo.

utržití, peníze, pecuniam cogere recipere pecuniam; u. porážku, cladem accipere; u. ránu, vulnus accipere, vulnerari.

utřítí, abstergere, detergere.

utuchlý, exstinctus.
utuchnouti, languescere, remittere; (v zapomenutí přijíti) in oblivione ire n. adduci; exstingui.
útelek, receptus; ú.-u poskytovati, ad se recipere alqm; v. i útočiště.
ututlati, comprimere, suppressere, tegere; tacitum habere.
uťužiti, durare; v. též tužiti.
útvár, forma; v. též tvar.
utvořiti, formare, fingere, effingere; formam alic rei facere; efficere; u. slova, eudere verba; u. si něco, cogitatione fingere n. formare alqd.
utvrđiti, pŕv. durare, indurare; (stálým činití) firmare, confirmare, sancire; u. v nadějí, v domněnce, confirmare spem, opinionem alic.
utýrati, conficere alqm laboribus.
uváděti v. uvěsti.
uvadnouti, macrescere; flaccescere.
úvaha, meditatio, deliberatio, consideratio; consilium; (úsudek) iudicium, sententia; potřebí jest ú.-y, opus est consulto; věc vyžaduje pilné ú.-y, hoc dignum est, quod accurate consideretur; bez ú.-y, temere, inconsiderate, inconsulte; po těchto ú.-ách, his initis consiliis; s ú.-ou jednatí, consulto, prudenter agere; v ú.-u vzítí, v. uvážiti.
úval, vallis, convallis.
uváletí v. ušpinití.
uvaliti, volvere alqd in locum alqm; u. něco komu na krk, iniungere, imponere alqd alcuí; inferre alqd in alqm n. alcuí; u. hanbu, imponere ignominiam; u. dluh nač, aere alieno obligare n. obruere alqd; u. na sebe nenávisť, subire odium, nepřítelů invidiam excipere; u. neštěstí na obec, calamitatem civitatis inferre; u. podezření na sebe, crimen subire, porobu servitutem experiri; trest commovere poenam; u. vinu na někoho, culpam transferre in alqm, na sebe culpam in se admittere, culpam suscipere.

uvarování, vitatio, fuga; v. též sloveso.
uvarovati, čeho, cavere, prohibere alqd; u. koho od čeho, servare alqm a re alqa, avertere alqd ab alqo; u. se čeho, cavere, evitare alqd; praecavere (ab insidiis).
uvariti, decoquere; oběd jest uvařen, cena cocta est.
uvázati, něco, alligare (alqm ad palum), illigare (alqm ad currum); u. loď k pevnině, navem ad terram religare; u. si něco na krk, suscipere alqd; u. se v něco, occupare alqd; potiri alqa re; u. se v dědictví, hereditatem adire, cernere; u. se v úřad, capessere rem publicam, magistratum, munus; u. se ve vládu, imperium adire, accedere ad gubernacula imperii.
uváznouti, v čem, haerescere n. inhaerescere in alqa re; u. s loď, haerere in vado; u. v řeči, in dicendo haerere, haesitare.
uvážený, consideratus, deliberatus; čas na uváženou, tempus n. dies ad deliberandum.
uvážiti, considerare, deliberare, meditari, perpendere, ponderare; secum reputare, animo volvere; zrale u., toto pectore cogitare de re alqa, diu multumque secum reputare; u. o čem (jednati) agere cum alqo de re alqa; uvaž jen toto, hoc unum cogita!
uvážování, meditatio; v. i úvaha.
uvedení, inductio, introductio; o pětné u. krále na trůn, restituito regis.
uvědomělost, scientia, intellegentia.
uvědomělý, gnarus, sciens, intellegens.
uvědomiti, v. zpraviti.
úvěr, fides; ú. odníti, fidem derogare; ú. zviklati, fidem moliri; na ú. dáti peníze, obilí, pecuniam dare mutuam, frumentum dare mutuum; na ú. něčí dlužití si peníze, fide alic pecuniam mutuam sumere; bráti zboží na ú., emere alud non praesenti pecunia; ú. klesá, fides concidit.

uvěřiníti, in medium proferre; effere in vulgus; patefacere; (vyzraditi) enuntiare, evulgare; (vydati) edere (carmen, librum).
uvěřiti, komu, credere, fidem habere alcuí.
uvěsti, koho, adducere, inducere, introducere alqm ad alqm, zpět reducere, redigere alqm; u. něco (připomínati) afferre, proferre, commemorare alqd; (vypočítávati) enumerare alqd; u. koho mluvčího, inducere, facere alqm dicentem; afferre; u. mnohé příčiny, multa afferre; u. příklad, exemplo uti; u. svědka, testem producere, proferre; u. spisovatele jako svědka, uti verbis auctoris; u. slova spisovatelova, verba scriptoris commemorare; u. do škody, damnum inferre; u. na cestu, monstrare viam; u. v nebezpečí, adducere in periculum; u. v neštěstí, redigere in calamitatem; u. v nouzi, conicere in miseriam; u. v porobu, ve svou moc, redigere alqm sub imperium suum; subicere alqm alcuí; u. v pořádek něco, in ordinem redigere alqd; u. v předešlý stav, in pristinum restituere, reficere alqd; u. v souvislost věc rozpojitou, rem dissolutam conglutinare, coagmentare; u. něco ve spisovný jazyk, redigere alqd in normam sermonis, quo in libris utimur; u. se, v dědictví, hereditatem adire, cernere, ve svobodu se in libertatem vindicare.
uvěznění, (vězení) custodia, vincula, orum.
uvězniti, in vincula conicere, in custodiam dare alqm; in carcerem n. in carcere includere.
uviděti, něco, conspiciere, conspici, videre; opět u., revisere; u. se, v. shledati se.
uvítání, salutatio.
uvítati, salutare, salvare iubere; u. koho špatně, male excipere alqm.
uvítí, necere, facere.
uvnitř, intra s. akk., intus; u. o strova, interior insula; v. též vnitř.
úvod, (uvedení) inductio, introductio; (navedení) institutio; (před-

mluva), praefatio, proemium; exordium (proti konci); býti ú.-em k čemu, aditum aperire ad alqd; po krátkém ú.-ě, pauca praefatus; v ú.-ě něco říci, dicere alqd ante rem, praefari alqd.

úvodní slova, prima verba.
uvolití se, v něco, recipere alqd; recipere et polliceri alcuí alqd.

uvolniti něco, laxare; solvere, dissolvere alqd; u. koho, levare, liberare alqm alqa re; u. si, quiescere et respirare; se reficere.

úvoz, via cava; fauces; angustiae viarum.

uvozovati, ponere, afferre, nominare, in medium proferre; u. v rouše pastýřském, personatos pastores inducere.

uvrcí, něco kam, iacere, conicere, deicere; u. do nebezpečství in periculum adducere; do otroctví servituti subicere, do žaláře in vincula, in carcerem conicere; u. se, se deicere, se inferre n. praecipitare in alqd; u. se do moře, in mare se abicere n. immittere; u. se k nohám, ad pedes alic se abicere; uvrhnouti v. předch.

uvyklý, assuefactus.
uvyknouti v. zvyknouti.
uzamknouti v. zamknouti.

uzavření, inclusio; (rozhodnutí) decretum, sententia; ost. v. nález.
uzavřiti, claudere, concludere, includere, intercludere; (učiniti si) facere, conficere; (umíniti si) statuuere, constituere decernere, o senátu placere, censere; (souditi) concludere n. colligere alqd ex re alqa.

uzda, frenum; habena; u.-u dáti koni, frenas equo inicere, pustiti habenas remittere; držeti koně na u.-ě, frenare, refrenare (equum); držeti vůbec na u.-ě, coercere, comprimere, in officio tenere; continere (cupiditates); držeti jazyk na u.-ě moderari linguas, continere linguam, hněv, moderari irae; u.-u pustiti žádostem, cupiditatum suarum licentiam non obtinere.

uzdání, arbitratas, us.

uzdáti se, videri: uzdá mi se, in mentem mihi venit alqd; uzdalo mi se za dobré, id mihi bonum videbatur.

uzdravití, koho, sanare, sanitatem restituere alicui: u. se, convalescere: sanum fieri.

uzel, nodus: u.-y do sebe spletené, nodi in semet ipsos connexi.

území, ager: fines: territorium; táhnouti do ú. Volská, in Volscos proficisci.

úzkoprsý, angusti spiritus.
úzkost, pův. angustiae: metaf. (strach) angor, anxietas; pavor; sollicitudo; smrtelná ú., angores mortis; veliká ú., summus angor; býti v ú.-i, angí, anxium esse, angore confici.

úzkostlivost, anxietas.
úzkostlivý, anxius, pavidus, trepidus; (bedlivý) curiosus: ú.-á péče, nimia cura, diligentia, adv. anxie, trepide; (velmi přísně) diligenter.

úzký, artus, s příhanou angustus; mně jest úzko, angor n. timor animi meum incessit: nejužší spojení, arissima amicitiae vincula; adv. arte, anguste; město úže obklíčiti, urbem obsidione premere; vojsko úže stáhnouti, in angusto coartare exercitum.

uzlovatý, nodosus.
uznalost, animus gratus: animus beneficii memor: v. též vděčnost.

uznalý, gratus, beneficii memor; adv. grate, grato animo.

uznamenání přelož slovesem.
uznamenatí, notare, intellegere.

uznání, (poznání) cognitio; (schválení) probatio; u. soudu, iudicium, sententia; rozhodovati dle svého u. o všech věcech, summa omnium rerum redit ad meum arbitrium iudiciumque.

uznatí, intellegere, existimare, censere: u. za dobré, probare, comprobare, utile habere; videri, placet mihi: vděčně u. dobrodiní, beneficia grate interpretari; u. koho za hodna, dignari alqm alqa re: u. koho za krále, appellare alqm re-

gem, za syna agnoscere alqm filium: u. za vinna, alqm noxium iudicare; damnare alqm, za nevinna absolvare alqm; u. za pravdu, pro certo credere alqd; uznať jsem za nejlepší, censui optimum esse, za potřebné mihi faciendum putavi.

uzpůsobití, formare: redigere in formam rei ales; tak uzpůsoben, ex formā, ea specie.

uzrátí, maturum esse; maturescere; maturitatem assequi; ad maturitatem pervenire.

uzřítí v. uvidětí.
úžas, horror, stupor, pavor; (podivení se), admiratio novae ac subitae rei; obecný ú., omnium terror: ú. mne uchvacuje, terror incidit mihi, horror me perfundit.

uzáslý, obstupefactus, stupens; admiratus.

úžasný, horribilis, terribilis; immanis; admirabilis (audacia); adv. horrendum in modum; vehementer
úžasnoutí, obstupescere, perhorrescere, horrore perfundi, nad čini alqa re; užasl podivením, admiratione percussus est.

úžina, angustiae; fauces; ú. mořská, fretum.

užínatí, demetere, desecare.

užírati, něco, depascere, exedere alqd; mordicus auferre alqd; u. se, trápití se.

užitečnost, utilitas; usus.
užitečný, utilis; (výnosný) fructuosus; (zdravý) salubër; (čacký) frugi (proti nequam); u. býti, utilem n. fructuosum esse; ex usu esse; prodesse, o léku mederi alicui rei.

užitek, utilitas, usus; (prospěch) commodum, emolumentum; (zisk) lucrum, quaestus; u. z polí, fructus; u. z dolů, fructus metallorum; u. ze stromů, fetus; hledětí něčeho u.-u, commodis ales consulere n. servire, svého omnia ad suam utilitatem referre; u. mítí, utilitatem n. fructum capere ex alqa re; u. přinášeti, fructum ferre n. edere, vůbec utilem esse, prodesse, o polnostech, fructuosissimum esse; býti bez u.-u,

nullius usus esse: k u.-u něčímú, ex usu ales; k u.-u svému obrátiti, alqd in suam utilitatem convertere.

užítí, čeho, uti alqa re; usurpare, adhibere alqd; praesto esse: (jísti) vesci, frui alqa re; u. koho k čemu, uti opera ales ad alqd n. in re alqa: dáti se u. k čemu, ministrum se praebere, ales rei n. ad alqd; u. času, collocare, n. ponere tempus (bene) u. léku, medicamentum sumere, libere, haurire; u. míry, moci modum vim adhibere (alicui); u. názvu čestného, nomen habere, gerere; u. peněz, insumere pecuniam in re alqua n. ad alqd; u. příležitosti, uti occasione: occasione non deesse; u. radosti, percipere voluptatem ex alqa re; delectari re alqa; u. slova v jistém smyslu, vocabulo sententiam subicere.

užítí, něco, coartare alqd; ú. se, in artius ire, cogi.

užívání, usus; zlé u., usus perversus; dostati k u., utendum alqd accipere; býti v u. (o slovích) usitatum, usu n. more receptum esse.

užívaný, usitatus; usu n. more receptus.

užívatí v. užítí.
uživítí, alere et sustentare alqm.

úžlabí, canalis, rivus; (údolí) vallis, convallis.

užovka, vipera; aspis, idis.
užrati v. užírati.

V, ve, I o *místě*: in s abl.; intra s akk., per s akk. (o rozprostírání se po předměť): lokativ (gen.) u jmen měst a malých ostrovů pojednotných od I. a II. dekl., při jiných abl.: býti ve vojště (o vůdci) esse apud exercitum, (o vojínech) esse in exercitu; Cicero ve svém Laelii, C. in suo libro, qui inscribitur Laelius; 2. o *case*: pouhý abl., in s abl. bývá u jmen bez přívlastku, dále označuje-li se stav, poměry a když během nějaké doby něco opětně se stává; nepřetržitost trvání vyjadřuje se: per s akk., k vyčtení věku klade se též natus n. agens: zemřel ve 20. roce věku, anno aetatis vicesimo n. viginti an-

nos natus n. vicesimum annum a-gens mortuus est; pracuji ve dne v noci, neque die, neque noctu laborem intermitto; v hodině, in hora: v málo dnech, intra paucos dies. 3. o *způsobu*: abl. s vhodným partic.: v hněvu, ira incensus; v ženském oděvu, muliebri habitu indutus; pouhý partic.: v běhu, currens; v naději, sperans; in s abl. n. akk.: ve své moci mítí, in sua potestate habere; v ten smysl: in hunc modum n. hoc modo; v pravdě, vere: v žertu, per iocum; 4. o *vztahu*: vedle abl. též in; v nohy rychlý, pedibus celer; v tom jsme moudří, že následujeme přírody, in hoc sumus sapientes, quod naturam sequimur; 5. o *účelu* buď dat. n. ad s akk. n. i supinum u sloves pchybu; dal mu to v dar, id dono ei dedit.

vábído, illecebra; invitamentum; lenocinium.

vábění opiš slovesem.
vábítí, allicere, illicere, pellicere o věcech též arridere; blandiri; (uchvacovati) rapere.

vábivý, dulcis, suavis; ost. v. půvabný.

váda, mendum, dūr. vitium; (skvrna) macula; v. na těle, vitium corporis; bez v.-y, integer, emendatus; býti bez v.-y, vitio vacare; žádné v.-y na něm nevidím, nihil in eo reprehendo.

váda, rixa, iurgium, altercatio; (hádká) controversia; v.-u přetřhnoutí, rixam dirimere, sedare.

vadítí, impedimento esse; obstare, officere; impedire alqm n. alqd.

vadítí se, rixari, altercari, expostulare cum alqo; iurgio contendere cum alqo, (inter se).

vadivý, rixae et iurgii cupidus.

vadnoutí, macrescere, flaccescere.

váha, (přístroj) libra, statera; trutina; (tíže) pondus, vůbec gravitas; (cena) gravitas, momentum; (vážnost) auctoritas; klásti v.-u nač, vim tribuere rei alicui; tolik v.-y klásti nač, tantum ponere in re alqa; v.-u mítí, gravem esse, veli-

kou maximi momenti esse: plurimum ponderis habere; nemiti v.-y, (o osobách) tenui n. nulla auctoritate esse, (o věcech) nullius ponderis esse; více v.-y má u mne mínění Ciceronovo, potior est apud me Ciceronis sententia; bráti na v.-u něco, ponderare, pensare alqd; na v.-ách býti, dubitare; haerere n. haesitare; pendere animi n. animo; ambigere; jsem ještě na válkách, animus adhuc in dubio est; mecum delibero; výsledek bitvy jest na v.-ách, pugna stat anceps; incerto Marte pugnatur.

vahač, cunctator.

váhání, cunctatio, mora; (nerozhodnost) dubitatio; animus incertus, dubius; zrušiti v., abicere cunctationem; bez v., sine dubio, sine ulla dubitatione.

váhati (otáletí) morari, cunctari; (býti v pochybnostech) dubitare, consilii inopem esse; haerere n. haesitare.

váhavost, tarditas, cunctatio; segnitias.

váhavý, tardus, lentus; segnis; cunctans, dubius, v. býti, morari, cunctari.

vak, pera; sacculus; (na peníze) crumena.

val, vallum; v.-em catervatim, gregatim, též frequentes, multi, o věcech acervatim; v.-em se hrnouti, concurrere, confluere.

válčení žádostiv, cupidus belli gerendi; jinak opiš slovesem.

válec, cylindrus; v. k posunování scutala.

válčiti, bellare, bellum gerere cum alqo, adversus n. contra alqm; v. šťastně, nešťastně, rem bene, male gerere.

válečnictví, disciplina militiae; scientia rei militaris; res bellica n. militaris, artes belli.

válečník, bellator; vir belli peritus; důmyslný a zkušený v., imperator magnae scientiae magni que usus; jsem zkušeným v.-em, magnam scientiam rei militaris et magnum usum belli habeo.

válečný, bellicus, militaris; (bojovný) bellicosus, pugnax, ferox; v.-é činy, res gestae; v.-á daň, tributum; v.-á kořist, manubiae, sectio; v. lid, copia, milites, exercitus; v.-á loď, navis longa; v.-é přípravy, apparatus belli; v.-á sláva, gloria belli; v. slon, elephantus ad pugnandum aptus, ad bellum utilis; v. vůz, essedum; v.-á výprava, expeditio, bellum; adv. válečně se potkati s kým, contendere, conflagere, certare cum alqo; v. se strojíti na koho, bellum parare contra alqm; vojsko v. vypraviti, exercitum omnibus rebus ornare et instruere.

váletí, něco, volvere, volutare, dolū, devolvere alqd; v. se, volvi, volutari; v. se v nepravostech, in omni genere flagitiorum volutari.

valchář, fullō, onis.

valchovať, subigere, cogere.

valiti něco, volvere alqd; v. se, irruere, irrupere in alqm, corrue-re ad locum alqm; currere, praecipitare, o vodě fluere, ferri, odkud effundi; dým se valí, fumus evolvitur ex alqa re.

válka, bellum; v. náboženská, bellum sacrum; v. námořní, bellum maritimum; v. neočekávaná, tumultus; v. na vyhlazení, bellum internecivum; v. v cizině, bellum externum; v. s Gally, bellum cum Gallis gestum, bellum Gallicum; v. s Mithridatem, bellum Mithridaticum; v. s otroky, bellum servile; v. občanská, bellum civile; v.-y nechati, ab armis discedere, bellum omittere, bello finem facere; v.-u protáhnouti, bellum ducere n. trahere; v.-u uvaliti na koho, bellum inferre alqui; v.-u vésti, bellum gerere; v.-u zdvihnouti, bellum movere, conflare, concitare, opět bellum renovare; o podmaněných se říká rebel-lare; ve v.-e, domi bellicue.

valný, ingens, magnus; (hojně shromážděný) frequens; (častý) creber; adv. crebro, frequenter; v. navštěvovaný, celeberrimus; v. shromážděný, frequens.

vana, alveus.

vánek, aura.

vání, flatus, us.

vanouti, flare, spirare.

vanutí v. vání.

vápenatý, calcis plenus; (podobný vápnu) calci similis.

vápenec, lapis calcarius.

vápenice, officina calcaria; fornax calcaria.

vápeník, calcarius.

vápno, calx, cis; (nehašené) calx viva; (hašené) calx temperata.

var, fervor; v.-y, thermae.

var! apage! abi!

varito, barbitos; lyra; fides.

varovatí, koho, monere alqm; v. se, cāvere, vitare, fugere alqm alqd; providere, prospicere, ne etc.

varečka, cochlear.

variti, něco, coquere, fervente aqua mollire alqd; v. se, coqui o vodě, fervēre, effervesce.

varivo, pulmentum, opsonium.

vášeň, animi motus, animi perturbatio; (zlá žádost) cupiditas; (smyslná) libido; v. vládne, libido dominatur; v. utuchla, libido con-sedit; oddati se v.-ím, se libidinibus dedere; otročiti v.-ím, cupiditibus servire, parere; v.ě krotiti, regere animi motus, coērcere cupiditates; v. rozníti, libidinem excitare; v.-e vykořeniti, animi perturbationes extirpare; v. vzbuzující, animosus; v.-í býti uchvacovánu, libidine ferri; bez v.-ě, animo aequo, tranquillo; učinil to z v.-ě, motu animi incitatus, cupiditate incensus, fecit.

vášnivec v. vášnivý.

vášnivost, animi ardor; v. při hájení věci, ira et studium.

vášnivý, concitatus, inflammatus (cupiditate etc.); impotens (irae), vehementioris ingenii; (prchlivý) iracundus; o věcech vehemens, ardens, gravis; v. lovec, venandi studiosissimus; v.-á radost, laetitia impotens, gestiens; adv. cupide, animo commoto; vehementer; v. milovatí něco, alqui rei effuse indul-

gere; v. něco zastávati, cupidius alqd contendere.

váti v. vanouti.

vavřín, laurus; metaf. gloria, laus; v.-em ověnčený, laureatus.

vavřínový, laureus; věnec v., corona laurea.

vaz, cervices (pl.).

vázati, něco, ligare; nectere alqd; v. koho, vincire, devincire, constringere; obligare, obstringere alqm; v. plachty na stěžně, destinare vela ad malos; v. snopy, manipulos colligere; zákon mne váže, lex me tenet, alligat; jsem vázán: přísahou, iure iurando obstrictus sum, slibem teneor promisso, fide data astrictus sum, smlouvou foedere alligatus sum; nejsem vázán, integrum mihi est alqd; v. se, se alligare ad alqd; unice se dedere alqui rei; addici alqui; v. se na čas, tempus servare; v. se na slova, verba premere; v. se pozemky agris adhaerere.

vázba, vinculum; (pouta) compedem, v. v mluvnici, verborum constructio n. compositio; v. periodická, oratio continuata rythmice cadens; do v.-y vzíti, in vincula conicere alqm; ve v.-ě seděti, in vinculis esse.

váznouti, haerere, inhaerere; haesitare; (zdrženu býti) impediri, consistere, refrigescere, o obchodu, iacere; dovoz vázne, commeatus interclusus est; přednes jaksi vázne, actio paulum claudicat.

vážený, venerabilis, honestus, honoratus; nobilis; v. býti, in honore haberi, diligi, magni fieri; nebýti v., nullo numero esse; contemni.

vážiti, něco (vážou) pensare, pendere, trutinā examinare alqd; (váhu míti) pondus habere (10 liber decem librarum); mnoho, málo v., magni, parvi ponderis esse; (cenu míti) valere, posse; pollere; magna auctoritate esse; něčeho nevážiti, nullius momenti esse; v. pilně slova, pondera verborum diligenter examinare; vodu v., haurire aquam e puteo; v. něco odkud repetere alqd ab alqa re (fabulas ab ultima

antiquitate): v. si, aestimare, diligere, colere, observare; carum habere; multum tribuere; aestimationem alicui rei inire; velice, výše, nejvýše si v., magni, pluris, plurimi facere, aestimare, putare; mále si v., parvi (minoris, minimi) facere; contemnere, despiciere; neglegere, nihil curare; nic, za nic si nevážíti, pro nihilo ducere, habere, putare; obou stejně si v., in pari laude utrumque ponere; jednoho více než druhého si v., alterum alteri praeponere, antepone.

vážky v. váha.

vážnost, (platnost) pondus, momentum, pretium; (hodnost) honestas; dignitas, auctoritas; gravitas; (čest prokazovaná) observantia, reverentia, veneratio; v. míti, diligere et coli; florere gratia alicui; gratia et auctoritate valere; magna gloria esse; v.-i nemíti nullius momenti esse; v. prokazovati, colere, observare, in magno honore habere.

vážný, gravis; (důležitý) magnus; (opravdový), serius; v.-é chování, gravitas; v.-á věc, res gravis n. magna; jest věc v.-á, res magni est momenti; adv. graviter, severe. serio; extra iocum.

vběhnouti, intro currere.

vbítí, figere, defigere; koly v. sublicas agere, stipites demittere.

vbodnouti meč, nůž do srdce; defigere cultrum in corde; gladium infigere in pectus.

vcasný, (času přiměřený) opportunus, his temporibus conveniens; (co se děje v náležitý čas) tempestivus.

vcela, apis.

vcera, heri, v listech pridie, quam haec scripsi; v. večer, heri vesperi.

vcerejšek, dies hesternus; před v.-em, nudius tertius.

vcerejší, hesternus.

vdáti dceru, collocare filiam alicui in matrimonio n. nuptum; virginem in matrimonium dare; filiam matrimonio cum aliquo iungere; v.

se, nubere alicui; jsem vdána, nupta sum.

vdavky, nuptiae.

vděčiti, něco, gratum n. iucundum facere alicui; v. se, gratum se facere alicui, čím gratum se praestare, gratiam referre alicui.

vděčnost, animus gratus n. beneficij memor; (příjemnost) suavitas; chováti v., gratiam habere; prokazovati v., gratum se praebere; spláčetí, gratiam referre; s v.-í uznávám, gratus agnosco.

vděčný, gratus, beneficij memor; (příjemný) suavis, dulcis, iucundus; v.-é přátelství, gratia atque amicitia; v. býti, gratum esse, gratum se praebere, gratiam habere alicui pro re aliqua; co mi strany té slibuješ, za to jsem ti velmi v., de ea re, quod polliceris, valde te amo; adv. grate, grato animo, iucunde.

vděchnouti, inspirare, immittere alicui alicui; bohové vděchli mu myšlenku, dii eum in eam mentem impulerunt, ut.

vděk, (dík) gratia; (odplata) merces, praemium; v. učiniti komu v čem, gratum facere, veliký gratissimum facere alicui alicui; za v. vzíti, contentum esse alicui; acquiescere in aliqua re; jest mi v., gratum, acceptum, exploratum mihi est; přičbázíš mi v., gratus mihi venisti.

vděk, (půvab) dulcedo, iucunditas, suavitas; (tělesný) venustas.

vděkuplný, venustus; venustatis n. suavitatis plenus.

vdova, vidua.

vdovec, viduus.

vdovství, viduitas.

věc, res; (předmět) propositum, res proposita; negotium; (sporná v.) causa; (způsob) ratio, modus; v. hlavní, caput n. summa rei; res gravissima; podivná v., mirum negotium; válečné v.-i, res bellicae n. militares; v.-i, nebeské, světské, supera et caelestia, humana et ceteriora; všecky své v.-i s sebou nésti, omnia sua secum portare; oddáliti se od v.-i, a proposito aber-

rare; to nepatří k v.-i, hoc nihil ad rem; vraťme se k v.-i, revertamur ad propositum; pergamus ad instituta; pro tu v., eam ob rem n. causam; propterea.

vece, inquit (vkládá se za jedno n. více slov) též ait, dicit, respondet.

věcní, ad rem pertinens; též gen. rei n. rerum.

vecpati, infercire.

večer, vesper; vespera; tempus vespertinum; v. před tím, pridie vesperi; včera v., heri vesperi; na v., za v.-a, vesperi n. vespere; k v.-u, sub n. ad vesperum; primo vespere; chýlí se k v.-u, vespere, advesperascit; dobrý v! salve! přáti dobrý v., salvare iubere aliquem.

večerní, vespertinus; v. soumrak, crepusculum; v první hodinu v. ante, ad n. sub vesperum.

večernice, vesper; stella Veneris.

večeřadlo, cenatio.

večeře, cibus vespertinus; (u Římanů) cena.

večeřeti, cenare.

věčnost, aeternitas, tempus aeternum; (onen svět) caelum; odebrati se na v., v. zemřítí.

věčný, (bez začátku a konce) aeternus; (bez konce) sempiternus; (ustavičný) perpetuus; v.-é časy, omnis aeternitas; v.-é přátelství, firma et perpetua amicitia; v.-á sláva, sempiterna gloria; immortalis memoria; v. snít, nives, quae ne aestate quidem solventur; v.-é zášti, odium inexpiabile; v. život, caelum; tvrditi, že Bůh jest v., deum neque natum neque interitum esse affirmare; adv. semper; perpetue; v. žiti v paměti lidské per omnium saeculorum memoriam vivere.

věda, disciplina; (učnost) doctrina; (soustava) ars; v.-y, litterae, artes; studia litterarum, artes praestantissimae.

vědecky, arte; in artis modum; v. vzdělaný, doctus, eruditus; v. spořádati, ad artem et praecepta revocare.

vědecký, ad litteras pertinens; v.-á sláva, gloria litterarum; v.-é vzdělání, doctrina; v.-é zaměstnání, studia litterarum; studia, quae in reconditis artibus versantur; hlubší v.-á znalost, subtilior cognitio ac ratio litterarum; míti v.-ou snahu, optimarum artium studio incensum esse.

vedení, ductus; (spravování) administratio, cura; svěřiti v. války, alicui belli summam committere; zvoliti koho k v. války, ducem aliquem creare bello gerendo; v.-ím, ductu alicui, částěji duce aliquo.

vědění, scientia, cognitio.

vědětí, (paměť a rozumem) scire; (nážorem) nosse, cognovisse; (učením) didicisse; (zprávu míti) comperisse, o kom de aliquo audivisse; dáti v., certiorum facere aliquem alicui rei n. de aliqua re; nuntiare, notum facere alicui alicui; dobře v., non nescire, non ignorare; nevědětí, nescire, ignorare; praeterit, fugit me; non mihi satis constat; nevědětí si rady, consilii in ore esse; nevědětí kudy kam, trepidare, haerere, incertum esse, quid facias; rád bych věděl, scire velim; kdyby nevíti, jak (přšlo), quamvis, quantumvis (plnost); věz, scias, scire licet; pravil, že o ničem neví, negavit se quidquam comperisse; věda a chtěl, sciens ac prudens; nevěda nescius, imprudens.

vedle, 1. adv. iuxta, prope; tu v. hic iuxta; v. ležeti, iuxta iacere, o místnostech iuxta situm esse, vicinum esse; v. státi, astare, iuxta consistere; 2. praep. o místě: iuxta, prope, praeter, secundum s. akk.; v. běhu plouti, oram legero; obyčejně se však užívá předpony ad; v. koho sedětí, ležeti atd. accubare, assidere alicui; často též adj. continuus, coniunctus; dva vrchy v. sebe, duo montes continui; v. sebe za stolem sedětí (ležeti) eodem lecto accubare; o společnosti cum aliquo, (mimo) praeter aliquem; o vztahu: pro, ex s. abl., secundum s. akk.; v. mého zdání, ex mea sententia, ut

mea fert opinio; v. domyslu mnohých, ut pluribus videtur, vedle sil, pro viribus.

vedlejší (vedle ležící) adiacens, vicinus; (poboční) alter (exitus, ostium); minor (porta); (méně důležitý) levior; minoris momenti; v. cesta, trames, itis; v. důchody, pecuniae extraordinariae; v. dům, domus vicina; v. osoba, qui secundas partes agit; v. ulice, semita, via; v. úloha, secundae partes; v. úrad munus alterum; v. zisk, fructus adventicius; zabývati se v. ími věcmi, alias res agere.

vědom v. vědomý.

vědomí, conscientia; právě v., veritas sensus; bez v., inprudens, inscius; dle v. a svědomí, ex animi sententia.

vědomost, scientia; (poznávání) cognitio; (znalost) notitia; dáti v., certiore facere alqm ales rei n. de alqa re, docere alqm alqd; mítí v. o čem, cognovisse, audivisse, didicisse alqd; dostati na v., certiozem fieri; přichází něco k mé vědomosti, pervenit alqd ad aures meas. v.-i (souhrn vidění) doctrina; scientia rerum n. litterarum; v.-i vojenské, prudentia rei militaris; v.-i válečnické belli scientia; rozsáhlé v.-i, doctrinae copia, multae litterae; muž vzácných a velikých v.-í, homo doctissimus, multarum rerum scientia instructus; mítí v.-i, eruditum esse in re alqa, scire n. didicisse alqd, povrchní primoribus labris attigisse alqd.

vědomý, conscius; (znalý) gnarus, peritus ales rei, jsem sobě v., že jsem o čest obce vždy se staral, conscius mihi sum me dignitati rei publicae semper consuluisse; adv. consulto, data opera; de industria prudens, sciens.

vedrati se, penetrare, nepřátelsky irumpere, irruere in locum alqm.

vedro, ardor, aestus; v. sluneční ardor et fervor solis; calores.

vědro, situla.

věhlas, sapientia, prudentia; (slá-

va) gloria, fama; v. politický, sapientia et prudentia rei publicae.

věhlasný, prudens, sapiens; (slavný) clarus, nobilis, illustris.

vehnati, něco kam, compellere alqd in locum alqm; v. koho do úzkých, in angustias pellere, urgere, premere alqm; anxiiis curis implere alqm; v. koho do škody, damnum inferre alqui; krev se vehnala v tvář, rubor ei suffusus est.

vejce, ovum; v. snášeti, ova parere, gignere.

vějička, virga viscata; calamus aucupatorius.

vějří, flabellum.

vejřiti, intrare, ingredi; nechati koho v., admittere, nenechati excludere alqm; v. mezi lid (rozšířiti se), in vulgus emanare n. exire, vulgari; v. v boj s kým, in certamen descendere n. proelium committere cum alquo; v. v nenávisť, odium suscipere, in odium venire; v. v obyčej, in consuetudinem venire; v. v pokušení, tentari; v. v přátelství, amicitiam iungere; v. v příbuzenství, affinitate coniungi; v. v přísloví, in proverbium venire; v. v přízeň, ales benevolentiam sibi conciliare; probari alqui; v. v rozepři, actionem intendere alqui; v. v řeč s kým, colloquium cum alquo instituere, ingredi; se dare in sermonem cum alquo; v. ve smlouvu, foedus facere, pacisci cum alquo; v. ve spolek, inire societatem cum alquo; v. v zapomenutí, oblivioni dari n. tradi; v. v známost, nobilitari, komu venire in notitiam ales; v. v moc práva vešlý, ratus; něco vešlo v moc, ius ratumque est alqd; zákon vešel v moc, lex valet n. exercetur; v. se kam (směsnati se) capere, complecti; nevejdout se do žalaře, carcer eos capere non potest.

věk, aetas aevum (čas) tempus (století) saeculum; (trvání čeho) vetustas; v. bohatýrský, aetas heroica; dětský v., aetas puerilis; pueritia; v. dospělý, aetas composita n. moderata; aetas matura; kve-

toucí v., flos aetatis; mladistvý v., adulescentia, aetas iuvenilis; mužský v., aetas constans, firmata, corroborata; nový v., aetas recentior; sešlý v., aetas grandis, decrepita n. exacta; v. starý, antiquitas; anti-quissima aetas; v. střední, aetas media quae vocatur; vysoký, v., senectus; v. trávití, vitam n. aetatem agere; již třetí v. žítí, iam tertiam aetatem vivere; býti stejného v.-u s kým, aequalem esse ales; v.-em zemdený, aetate confectus; na v.-y, in perpetuum, in aeternum; od v.-ů, ab aeternitate, ab ex aeterno tempore; před v.-y, quondam, olim; patrum memoria; ve v.-u 10 let, decem annos natus, (puer) decem annorum; v našem v.-u, nostra memoria, nostris temporibus; v tom v.-u býti, ea aetate, id aetatis esse; za onoho v.-u, illo tempore, tunc.

velbloud, camelus.

velebití, laudibus effere, celebrare, praedicare, extollere; eximia laude ornare.

velebnost, maiestas, magnitudo; v. božská, numen.

velebný, augustus; (ctihodný) venerabilis; (vznešený) magnificus.

velekněz, pontifex.

velení, imperium; ujmouti se v., imperium arripere; in imperio succedere; bez v., privatus; pod osobním v.-ím konsulovým, ductu ipsius consulis.

veleslavný, gloriosus; splendidus, magnificus; praeclarus, clarissimus; celeberrimus.

velení, praeesse, imperare alqui; (poroučeti) iubere; (alqm abire, alqd fieri); (předpisovati) praecipere; (ukládati) mandare alqui alqd; velmi přísne v., summa severitate imperii uti; v. vojsku, praeesse exercitui; v. loďstvu, praefectum esse classi; v. útoku, signum impetus dare.

veletok, amnis.

velezáda, perduellio; crimen maiestatis.

velezrádce, perduellis; proditor; hostis patriae.

veličenství, maiestas.

velikán, pův. vir ingentis corporis; býti v.-em, humanae magnitudinis modum excedere; muž velikého ducha, v. toto.

velikánský, ingens; immanis; ingentis magnitudinis.

velikodušný v. velikomyslný.

velikolepý, magnificus; (nákladný) sumptuosus.

velikomyslnost, animi magnitudo; animus magnus et excelsus.

velikomyslný, magnanimus, generosus.

velikost, magnitudo; (výška) altitudo, proceritas; (rozsáhlost) amplitudo.

veliký, magnus; grandis; (těžký) gravis; (vysoký) altus, celsus; (rozsáhlý) amplus; (daleký) longus; (prudký) vehemens, acer, acerbus; (mocný) potens, nobilis; (volný o šatu) laxus; v. blázen, vir stultissimus; v. mudréc, vir sapientissimus; v.-á společnost, coetus frequens, frequentia hominum, conventus celesbar; v.-á učenosť, multae litterae; v. vůdce, dux egregius; velicí páni, potentes, optimates, vzhledem k bohatství divites; dostí v., modicus; jak v., quantus; tak v., tantus; v. se dělati, se effere, se iactare, gloriari; z v.-é vzdálenosti, longo intervallo interiecto; větší, maior; sebe v., quantus vis, quantuscunque; ještě jednou v., altero tanto maior, duplo maior; větším dílem, maximam partem, největší, maximus, summus; adv. valde, vehementer, dūr. maxime, plurimum, magnopere; předpona per n. prae (perfacilis, praeclarus) n. superlativ adj. a adv. (modestissimus); v. si vážiti, magni facere alqm; v. se báti metuere atque horrere alqd; ne v., non admodum; ne v. daleko, non ita longe; tak v., tam valde; před adj. a adv. pouze tam n. adeo; jak v., quantopere, quantum.

velitel, dux, imperator; v. jízdy magister equitum (praefectus celesbarum); v. loďstva, praefectus clas-

sis; v. vyšší, nižší, dux superioris, inferioris ordinis; vrchní v., qui summae imperii praeesse; býti v.-em ducem n. praefectum esse; exercitui praeesse; cum imperio esse; býti vrchním v.-em, summam imperii tenere, summae rei praeesse.

velitelský, imperatorius.

velitelství, imperium; vrchní v., summa imperii; pod v.-ím, duce alqd, sub auspiciis ales.

velkostatek, praedium.

velmi, admodum, maxime; v. též velice.

velmož, princeps; v. pl. též optimates.

velmožný, potentissimus

velryba, balaena.

ven, foras; u sloves stačí předpona ex n. pro; v. jíti, exire, prodire; v. hleděti, prospicere, foras prospicere; musím v., ex eundem mihi est.

venčí, ve rčení; z v., extrinsecus; ab exteriore parte.

věncíti, coronare; coronam imponere.

věnec, corona.

věneček, corolla; (společnost) circulus.

venek, venkov, rus, ager; na v., rus; na v.-u, ruri; z v.-u, rure; na v.-u žítí, rusticari; statek na v.-u, praedium rusticum.

venkovan, homo rusticus.

venkovanka, mulier n. puella rustica.

venkovský, rusticus; (proti urbanus); (cizozemský) exter, exterius; v. vzdach, aer rusticanus.

venku, foris; v. státi, ante fores stare.

věno, dos, dotis, f.

věnovati, komu eo, dedere, dicare, dedicare, tradere, tribuere alqui alqd; v čas, tempus tribuere; v. knihu, mittere librum ad alqm; v. péči, operam dare, navare; v. veškerou snahu obci, omnes suas curas in rem publicam conferre; v. vděčnou vzpomínku, grata memoria prosequi alqm; v. se totum se de-

dere alqui rei; totum se conferre ad alqd; v. se bohoslužbě, totum se vertere in cultum deorum.

vepř, porcus; (kanec) verres; v.úbec sus, suis.

vepřový, suillus.

vepsati, něco kam, referre (in tabulas), ascribere alqd.

věrnost (důvěra) fides; (přítulnost) fidelitas; v. osvědčovati, fidem praestare alqui; v. si slíbati, fidem dare et accipere; v. zachovati, fidem colere, servare; nezachovati v.-i, fidem violare, in fide non manere; přísahu v.-i vykonati komu, iure iurando interposito fidem alqui obstringere.

věrný, fidus; (přítulný) fidelis; (spolehlivý) verus, fide dignus; v.-á líčení, narratio vero conveniens, a rei veritate non discedens; v. zůstati, in fide manere, komu fidem servare alqui, své povinnosti manere in officio, přísaze fidem, ius iurandum servare.

věrohodnost, fides; auctoritas; gravitas.

věrohodný, fide dignus, o svědku locuples, o spisovateli gravis.

věrolomnost, infidelitas, nulla fides; perfidia.

věrolomný, infidelis, infidus, dūr, perfidus, perfidia praeditus; v. býti, prodere alqm; fidem datam fallere.

verš, versus; v.-e skládati, versus facere n. scribere; slova ve v.-e uvěsti, verba versu includere.

veršovati v. předeš.

veršovník, versificator.

věru, sane, profecto, certe; na mou věru, mediis fidiis, mehercule.

věřeje, valvae; fores, ium.

věřejnost, publicum; forum; lux; na v.-i in publico; do v.-i přijíti, in vulgus emanare; pervulgari; do v.-i vystoupiti, in lucem et publicum conspectum prodire.

věřejný, publicus, forensis; communis; (zjevný) apertus, manifestus; v.-é dobré, salus communis n. omnium; v.-á kuchyně, popina;

v.-é mínění, publice recepta persuasio, vulgi opinio; v. prodej, auctio; v. služba, servus publicus; v. život, vita forensis, forum; do v. života vystoupiti, ad rem publicam accedere; adv. aperte, manifesto; palam; coram omnibus; omnibus inspectantibus; (jménem obce) publice; v. předněsti, in medium proferre; v. se ukázati, in publicum prodire; v. vyložiti, in medio ponere; v. vystoupiti (o řečníku) in solem et pulverem procedere.

věřitel, creditor.

věřiti, credere; fidem habere n. tribuere; nevěřiti, diffidere, fidem non habere; v. nasmrtelnost duše, animos esse immortales credere; nevěřící (pohan) a vera doctrina alienus; superstitiosus et impius.

ves, vicus; (okres) pagus.

veselí, (svatba) nuptiae; v. strojiti, nuptias adornare; v. též veselost.

veseliti, koho, laetitia afficere, oblectare alqm; v. se, laetari, gaudere (alqa re, id, illud); v. se s kým iucunde vivere cum alqm.

veselka v. veselí.

veselohra, comoedia.

veselost, hilaritas; (vnější) laetitia; (vnitřní) gaudium; v.-i se odati, iucunditati se dare.

veselý, hilaris, laetus; (příjemný) iucundus; (žertovný) iocosus; (směšný) ridiculus; v.-á mysl, hilaritas.

veskrze, penitus; plane, omnino; per omnes partes; kniha jest v. špatná, totus liber malus est.

veslař, remex, igis; v.-i (otroci), remigium.

veslařská lavice, transtrum.

veslo, remus; (kormidlo) gubernaculum; v. držeti, clavum tenere; u v.-a seděti, (míti nejvyšší moc státní) gubernacula rei publicae tenere.

veslování, remigatio.

veslovati, remigare; navem remis agere, propellere.

vesmés, promiscue; (celkem) om-

nino; v. všichni, universi, cuncti; ad unum omnes.

vesmír, rerum n. mundi universitas; universum.

vesna v. jaro.

vesnice, vicus.

vesnický, rusticus; rusticanus (neuhlazený) agrestis; v. lid, homines rustici, agrestes.

vesničan, vicanus; homo rusticus; paganus (proti vojínů).

vespod, infra.

vespolek, (společně) coniunctim; (mezi sebou) inter nos (vos), inter se; inter ipsos; též alter — alterum, (o více) alius — alium; uterque; mutuo n. mutuus; my všichni v., nos coniuncti; milujeme se v., amamus inter nos; milují se v., uterque utrumque diligit; nepřejí si v., neuter neutri favet; nenáviděti se v., mutuo odio flagrare.

vespolně, mutuo, invicem, vicissim; v. též vespolek.

vespolný, mutuus.

vésti, koho, co, ducere, (před sebou žena) agere; (zpět) reducere alqm, alqd; (říditi) administrare, regere, gerere; praeesse alqui rei; v. domů ducere, (o zástupu) deducere alqm; loď v., navem regere; náklad v., sumptus tolerare; nátek v., lamentari, conqueri alqd n. de alqa re; obchod v., mercaturam exercere; negotia gerere; péči v., curam ponere n. adhibere in alqa re; počty, knihy v., alic res ac rationes curare; při v., litigare n. contendere cum alqm; ruku písícího v., scribentis manum regere; řeku jinam v., flumen derivare; seznam v., conficere tabulas; správu obce v., rem publicam administrare; summae rerum praeesse; pořad svou v., eandem cantilenam canere; svědky v., testes adducere n. producere; tanec v., choros ducere; úřad v., magistratum gerere; munere fungi; válku v., bellum gerere, šťastně, nešťastně, rem bene, male gerere; vojsko v., praeesse exercitui, ducere exercitum, k bitvě milites in proelium deducere;

zed v., murum ducere, okolo města murum urbi circumdare; k zlému v. koho, corrumpere alqm; na poravu v., alqm ad mortem ducere; před soud v., reum agere; in ius rapere alqm; v záhubu v., perniciem parare n. moliri alcu; cesta vede, via fert, ducit; Caesar vede vojsko na nejbližší vrch, C. copias suas in proximum collem subducit; lakomství vede k mnohým nepravostem, avaritia est causa n. fons multorum vitiorum; nouze jej vedla ku krádeži, paupertas eum impulit, ut furtum faceret; v. se, (dařiti se) procedere, succedere, evenire; jak se ti vede, quomodo, vales? vzhledem k poměrům quo loco sunt res tuae? dobře se mi vede; bene valeo; salvus et incolumis sum, vzhledem k poměrům, bono loco sunt res meae; res mihi bene cedunt; mně se vede také tak, eadem mea est sors; vedlo se mi také tak, idem mihi accidit; hře se nevedlo nikomu, nulli unquam fuit peius; jak se ti povede, quid tibi fiet? v. si, se gerere (prudenter, honeste); tak schv v. talem se gerere; směšně si v., ridicule facere; zpupně si v., magnos sibi spiritus sumere.

veš, pediculus.

věšení, suspendium.

věseti něco, suspendere alqd, na čem ab, de, ex alqa re; v. koho, suspendere alqm arbori infelici; laqueo gulam alcs frangere; v. se, suspensio vitam finire; v. se na koho, adhaerescere alcu.

veškerenstvo, summa; ost. v. vesmír.

veškerý, universus; cunctus, omnis.

věštba, oraculum, vaticinium, praedictum; responsum (haruspicum, oraculi); v.-u přijmouti, omen accipere (proti improbare); v.-u vydati, oraculum dare, edere.

věštec, vates; (ptakopravec) augur; v. z útroh obětných zvířat, haruspex.

věštění, vaticinatio, livinatio.

věští, divinus; maje ducha v.-ého, caelesti quodam instinctu agitatus.

věštírna, oraculum; v.-y se dotazovati, oraculum consulere.

věštiti, portendere, vaticinari, canere, praedicare; v.-z letu ptactva, augurari.

věštyně, vates.

věštný, znamení, prodigium; v.-é kury, pulli sacri.

veťa, v. úsloví: jest v. po mně, po něm, actum est de me, de eo; v.-u za v.-u dáti, par pari referre.

věta, enuntiatio, enuntiatum; úsudek, sententia.

větérek, aura tenuis.

větev, ramus; (rodina) familia.

vetchý, vetus; (sešlý) tritus, obsoletus; (o stavbách) ruinosus; býti v.-ého zdraví, valetudine minus firma uti.

vetkati, intexere, implectere.

větrný, ventosus.

větroplach, homo vanus.

vetřelec v. vetřiti.

vetřík, aura tenuis.

vetřiti, odorari, sentire; metaf. praesagire.

vetřiti se kam, inferre n. offerre se alcu, ke komu, in familiaritatem alcs se insinuare; v. se do rodiny, in familiam irrepere; v. se do úřadu, ad honores obrepere.

věťšina, plures; plerique; maior pars; v. hlasů, plurima suffragia, sententiae plurimae; obdržeti v.-u hlasů, plurimorum suffragiis creari; v.-ou, plerumque; v.-ou hlasů ex plurium sententiis; velikou v.-ou z obžaloby býti propuštěnu, sententiis fere omnibus absolvi; návrh o třech vyslancích velikou v.-ou zamítli, de tribus legatis frequentes ierunt in alia omnia.

větvička, ramulus, ramus.

vévoda, dux; (vojevůdce) dux; imperator.

vévoditi, esse; (vádcem býti) praeesse alcu.

vezdejší, (časný) humanus; (denní) quotidianus; v. život, haec vita.

vězeň, qui custodia tenetur; captus, vincetus; (zajatec) captivus.

vězení, vincula; carcer; custodia; státní v., publica custodia; do v. dáti, in custodiam includere; in vincula, in catenas conicere; do v. se dostat, capi, comprehendere, in vincula mitti; seděti ve v., custodia teneri; in custodia esse.

vězeti, haerere, insidere, infixum esse in alqa re; (býti) inesse; v. pod čjm, latere, subesse; doma stále v., semper delitescere domi; mezi nadějí a strachem v., interspem metumque suspensum esse; v. blátě v., in luto haerere; v. dluzích v., obrutum esse aere alieno; laborare ex aere alieno; v. nebezpečí v., in periculo esse, versari; v. nejistotě v., in dubio esse, animi pendere; v. nouzi v., rebus adversariis conflictari; sekyru v. ráně nechati v., securim in vulnere relinquere; vězí mi něco v. mysli, inhaerescit in mente alqd; tu to vězí, hinc illae lacrimae!

vězti něco, vehere alqd; v. něco za kým, subvehere, supportare (commeatum exercitui); v. se vehi, na voze curru, plaustro, na lodi navi.

věž, turris; v. strážná, turris speculatoria; v. vystavěti, turrim excitare, facere; turrim instituere.

věžiti se, excitari, erigi.

vhod, opportuna, apte, commode, ex usu; (v pravý čas) tempore, in tempore; v. činiti, gratum facere; všem v. učiniti, satis facere omnibus; přicházíš právě v., peropportune venis; jest-li ti to v., si placet, si libet; to jest mi v., hoc mihi placet, probatur, expedit.

vhoditi, inicere, conicere, proicere; v. oheň do tábora, inicere ignem castris.

vhodnost, convenientia, opportunitas.

vhodný, (od přírody) idoneus; (uměle) aptus; (náhodou) opportunus; (přiměřený) accommodatus, (slušný) decorus; v.-á příležitost, opportunitas; v.-ou dobou něco činiti, suo loco facere alqd; jest mi

vhodno, convenit, oportet adv. apte, accommodate; decenter.

vcházeti, intrare, ingredi, introire v. v. boj, spolek, přátelství, proelium, societatem, amicitiam inire; v. pod střechu, tectum subire; ost. v. vejiti.

vchod aditus, introitus; (dveře) ianua; (brána) porta; (počátek) initium; (úvod) exordium, proscenium.

více, magis; plus, amplius; v. peněz, plus pecuniae; v. jich plures (eorum); co v.? quid amplius? o polovic v., dimidio plus; ne v., non amplius; nic v., non iam, nihil iam; v. a v., magis magisque; při přirovnání v. než plus n. amplius bez quam, při čemž pád přirovnané osoby n. věci se nemění; v. než 3 hodiny bylo bojováno, amplius tres horas pugnatum est; někdy klade se abl.: neměl než 2000 mužů, non amplius duobus milibus militum habuit; u adj. a adv. buď se klade magis neb comparativ; jest v. šťastný, než udatný, felicior est quam fortior; měl v. štěstí než rozumu, felicior quam sapientior fuit; v. si vážím někoho, pluris aestimo alqm; nedoufám ničeho v., nihil iam spero; ničeho v. si nežádám, nihil ultra requiro, flagito, nejvíce, plurimum; (nejvýše maxime; nejvíce jich plurimi, plerique; co v. jich quam plurimi, quam maximas copias (potuit) armavit.

vícekráte, saepius; aliquoties; semel atque iterum.

vidko oční, palpebra.

vid, ve řeči: není o něm v.-u ani slechu, de eo nihil amplius auditur.

vidění, visus; visio; noční v., species nocturna, v. hoden, spectandus visendus; býti jako u v., summa admiratione affectum esse; znáti od v., de facie nosse alqm.

viděti, pův. videre; neviděti, caecum esse; dobře v., oculorum acie valere; málo v. na pravé oko, dextro oculo non bene uti; jak daleko lze viděti, quo longissime oculi con-

spectum ferunt; v. něco, videre, cernere alqd; (pozorovati) animadvertere; (nahlížeti) intellegere, perspicere; (uvážiti) reputare, considerare; (pečovatí) curare alqd; rád něco v., optare alqd, delectari alqa re; nemoci něco v., perhorrescere alqd (sanguinem, vulnera); dáti se v., vřbec in conspectum n. in oculos hominum venire; nedati se v., vitare hominum conspectum; dáti se v., vzhledem k nákladu, non parcere sumptui, vzhledem k častování, splendide epulas instruere; co neviděti, statim, continuo; dělám se nevida, dissimulo id quasi non videam; rád býti viděnu, gratissimum esse alcuí; v. se, cerni, conspici; (zdati se) videri, haberi; (líbiti se) placere alcuí; vidí se mi za dobré censeo; videtur mihi; jak se ti vidí, ut placet, libet, commodum est tibi; někdy se nepřekládá; vidím se pohnuta, commoveor etc.

vidiny, rerum imagines; res cogitatione fictae n. depictae.

viditelný, aspectabilis; qui oculis cerni potest; (zřejmý) apertus, manifestus; býti v. conspicí, apparere; státi se v., in conspectum venire; učiniti v., conspicuum reddere; oculis subicere; adv. ita, ut oculis cerni possit; aperte, manifesto.

vidlatý, furcae similis.

vidle (o 2 zubech) furca; (o 3 zubech) fuscina.

vidný, clarus, lucidus; jest vidno, apparet; apertum, n. manifestum est.

vidomý, qui videt n. oculorum acie valet; = viditelný, v. toto.

vichr, procella; ventus procellosus; tempestas; turbo.

vichřice v. předěh.

viklati, čim, labefacere, labefactare alqd; v. se, vacillare, labare.

viklavý, vacillans, mobilis; v. též nestálý.

viko, operculum.

vila, nympa.

vilnost, libidino.

vilný, homo libidinosus.

vina culpa; noxa; (chyba) vi-

tium; (zločin) erimen; dávati v.-u, culpam alcuí tribuere; culpam in alqm conferre; míti v.-u, in culpa esse, nemíti v.-v, culpa vacare, extra culpam esse; strkati v.-u, culpam conicere, transferre in alqm; svaliti v.-u se sebe, culpam a se apovere; umírám vlastní v.-ou, meo merito morior; nikdo není nešťastný, leč svou vlastní v.-ou, nemo nisi vitio suo miser est; to jest jeho v., hoc ab illo ortum n. profectum est; lpí na mně v., culpa in me haeret, culpā alics rei teneor.

vinář, vinitor.

vinárna, taberna vinaria.

vinárník, (mercator) vinarius.

vinářství, vitium cultura.

vinárnictví, negotium vinarium.

vinek, fascia, pro okrasu vitta; infula; v. občanský, corona civica.

vinice, vinea.

viníti, (do očí) incusare, (před druhým) accusare alqm rei alics; arguere alqm crimine alqo; bezprávně v., insimulare, zlovolně criminalari alqm; v. ze lži, mendacii alqm coarguere.

vinný, vinen, noxius; nocens; sons; v. býti, culpam commississe, scelere se obstrinxisse; v. býti čim (spáchatí něco) committere alqd, facinoris alics auctorem esse; v. se dáti, fateri n. confiteri culpam n. se alqd fecisse; za v.-a uznati, noxium iudicare, damnare alqm; nejsem tím v., non mea opera factum est; ty jsi tím v., eius rei culpam tu sustines; eius rei tu auctor es; on jest tím v., hoc ab illo ortum n. profectum est.

vinný, (od víno), vinarius; v. hrozen, uva; v. keř, vitis; v.-á krajina, regio ferax vini; v. list, pampinus, folium vitis; v. ocet, acetum; v. sad, vinea; v.-á sklenice lagueona; v.-é zrno, hrozinka acinus.

víno, vinum; (keř) vitis; (hrozen) uva; v. sázeti, vinum serere vites ponere; v. sbíratí, vinum legere, vindeminaré (uvas); při víně, inter scyphos, per vinum.

vinobraní, vindemia.

vinohrad, vinea.

vinoutí, něco, torquere, volvere alqd; v. cokoliv čeho, circumvolvère alqd alcuí rei; v. k sobě, adducere alqm ad se; v. se, volvi, okolo čeho torqueri circum alqd; o rostlinách amplecti, applicare se ad alqd; o vodě in ambitus currere; errare; v. se k někomu, se applicare ad alqm; o vodě in ambitus currere; errare; lísavě adulari alqm.

vír, gurges; vertex (vichr) turbo; v. nešťati toho věku, multa eius saeculi vitia.

víra, fides; (důvěra) fiducia; (podobnost k v.-e) verisimilitudo, probabilitas; v. v boha, opinio dei; všem yrozena a jakoby do srdce vryta jest v. v boha, omnibus innatum est et in animo quasi insculptum est esse deum; v. dáti čemu, fidem habere alcuí rei; v. se mi dávatí, fides mihi habetur; v.-u míti, credere alqd; v.-y hoden, fide dignus, (o svědku) locuples, (o spisovateli) gravis; k v.-e podobný, veri similis, probabilis, nepodobný incredibilis; k v.-e podobným býti, a vero non abhorere.

vířiti se, rotari o moři aestuare.

viseti, pendere, dolů dependere; v. nad čim, imminere rei alcuí, nad kým impendere alcuí; v. od koho, čeho pendere ex alqo n. ex alqa re; meč visí po boku, aliquis gladio succinctus est; na stromě visí plno ovoce, arbor pomis onusta est; rozepře visí, res est sub iudice; vše na tobě visí, omnia in te sunt; všechna naděje na tom visí, spes omnis in hac re posita est.

visutý, pendens, pensilis; suspensus; v.-ě zahrady, horti pensiles.

vitáni, salutatio.

vitáný, grātus; optandus; expectatus.

vitati, salvere iubere, salutare alqm; accipere, recipere alqm; vítěj mi salve!

vítěz, victor; v. olympijský, Olympiae victor; byl jsem v.-em, discessi superior; měli se již v.-i, vicissiam sibi videbantur.

vítězitelka, victrix.

vítěziti, vincere, superare; superiorem discedere; v. nad nepřitelem v bitvě, proelium secundum facere; ab hoste victoriam reportare, hostem proelio vincere; návrh vítězí, sententia plurium valet.

vítězný, victor, victrix; v. boj, victoria; vítězné činy, res bello bene gestae; v. křik, clamor, qualem victores edere solent; v. oblouk, arcus triumphalis; v. věnec, corona laurea n. pouze laurea; v. vůz, curus triumphalis; v.-á zbraň, invicta arma; v.-é znamení, tropaeum, nepříteli odňaté insigne victoriae.

vítězosláva, triumphus; (nad Sardinii, Sardinensis); ve v.-ě, triumphans; u v.-ě do města vejíti, triumphantem inire urbem.

vítězoslavný, triumphalis; v. průvod, triumphus.

vítězství, victoria; v. dobytí nad nepřitelem, victoriam reportare ab hoste; v. dosíci, victoriam adipisci; v. obdržeti, victoriam ferre, referre; v. postoupiti, palmam deferre; v. provokovati, victoriam conclamare; jisté v. z rukou pustiti, victoriam exploratam dimittere; v. slaviti, triumphare de alqo, ex terra alqa; k v. štěstí přátí, victoriam n. de victoria gratulari alcuí; v. stálo mnoho ran a krve, victoria multo sanguine ac vulneribus stetit.

vítí, volvere; věnec v., coronam nectere.

vitr, ventus, bouřlivý procella; (vzduch) aer, aura; v. západní, favonius, zephyrus; v. jižní auster, v. východní, notus; v. severní, aquilo; v. přestává, ventus cadit, cessat; v. ulevuje, ventus remittit; v. se obrací k jihozápadu, ventus se vertit in africanum; v. se zdvihá, ventus increbrescit; do větru mluviti, verba in ventos dare, verba ventis profundere; po v.-u, vento secundo; proti v.-u, vento adverso.

ujeti, kam inveni, ingredi in locum alqm; u. slavnostně v triumfu, triumphum agere.

vlezd, ingressus, introitus; slav-
ný v., triumphus.

vkład, (příspěvek) eranus; v. do
knih, opiš slovesem skládati, vlo-
žiti.

vkładati, v. vložit.

vkrástí se, kam, irrepere in lo-
cum alqm; v. se na koho, obrepere
alci.

vkročení, ingressus, introitus; v.
v to, intercessio, interventus.

vkročiti, intrare, ingredi, pedem
inferre, introire (domum, in urbem);
v. v něco, intercredere, intervenire
rei alci, reprimere alqd; obstare,
obstistere alci rei; v. komu v prá-
va, alqm interpellare in iure ipsius.

vkus, elegantia, vzhledem k ú-
sudku, intellegens iudicium; intel-
legentia; jemný v., iudicium subti-
le, elegans, exquisitum; špatný v.,
sapor nullus; v. naší doby, horum
temporum ratio n. ingenium; v. mí-
ti, sapere; sensum, iudicium habe-
re; v. tříbiti, iudicium acuere; v.
se tříbiti, rectius et elegantius sen-
tire homines coeperunt; bez v.-u,
ineptus, insultus.

vkusný, elegans; venustus; poli-
tus; adv. eleganter; venuste; poli-
te; v. zhotoviti polire.

vláčetí, trahere, capere; v. bra-
nami pole, occare.

vláda, imperium, (královská) re-
gnum, (násilná) dominatio n. do-
minatus, (zákonná) potestas; (říze-
ní) gubernatio, administratio; (sí-
la) vis, robur; v. nad sebou, conti-
nentia, temperantia; v.-y se chopi-
ti, rem publicam capessere; v.-y se
zhaviti, imperium excutere; v.-y se
zmocniti, rerum potiri, regnum
occupare; v.-u míti v rukou nad
kým, imperium in alqm tenere; na
v.-u nastoupiti, accedere ad guber-
nacula rei publicae; imperium ca-
pessere; bez v.-y, invalidus, v. ú-
dech membrís captum esse; pod
v.-ou něčí, alqo imperante n. reg-
nante; státi pod v.-ou něčí, imperio
alcs parere, esse in potestate et di-
cione alcs; za v.-y 30. tyránů, cum
triginta tyranni essent.

vladař, dominus, princeps; rerum
publicarum moderator et rector;
rex; (správce) procurator regni;
býti v.-em, v. vládnouti.

vladaření, gubernatio, administra-
tio; moderatio, imperium; často se
opíše slovesem.

vladařiti, v. vládnouti.

vladařství, principatus, domina-
tus; v. též vláda.

vládce v. vladař.

vládní, publicus; v. system, re-
rum publicarum administrandarum
ratio; v. záležitosti, negotia publica.

vládnouti, (hýbati) movere, com-
movere alqd; (v moci míti) habe-
re, possidere, tenere alqd; (pano-
vati) regnare, imperare, imperium
tenere; summae rerum praeesse,
neobmezeně dominari, despoticky
crudelem superbamque dominati-
onem exercere; (moci) posse, vale-
re, pollere; v. čím, regere, admini-
strare, gubernare alqd; praeesse
alci rei; v. kým, in potestate ha-
bere alqm; imperare alci; v. oště-
pem, hasta uti; v. sebou, (hýbati
se) moveri; (svým pánem býti)
sui iuris, in sua potestate esse;
(ovládati se) continere et coercere
se ipsum; v. zbraní, arma habere,
ferre; nemoci ani údem v., omni-
bus membrís captum esse.

vládychtivost, cupiditas regni n.
imperii.

vládychtivý, cupidus regni n. im-
perii; cupidus dominandi.

vladyka, homo nobilis; vir nobili
genere natus.

váha, humor; (dešť) pluvia.

vláknatý, fibratus.

vlákno, fibra.

vlas, crinis; capillus; (chlup) pi-
lus; v.-y capilli; coma, dlouhé cae-
saries; nechati růsti v.-y capillum
promittere; jako v. tenký, tenuissi-
mus; v.-u, zšříti, pilum latus; není
na něm ani v.-u dobrého, non ullum
pillum boni viri habet; ani v.-em
komu nehnouti, ne minima quidem
in re alqm laedere; na v. počet uda-
ti, subtiliter numerum exsequi; po-
čet se na v. shoduje, ratio ad num-

rum convenit; o v., non multum
abfuit, quin . . .; o žabí v., se há-
dati, de lana caprina rixari; ani za
v., omnino nihili; ani za v. neustou-
piti, digitum, nusquam decedere a
re alqa, ustoupiti transversum un-
guem discedere.

vlasatice, cometes, ae; stella cri-
nita.

vlasatý, comatus, promisso capil-
lo; (ježatý) hirsutus.

vlast, patria; (krajina) regio;
terra; fines; bez v.-i, patria carens;
z dálných v., peregre (venire).

vlastenec, vir patriae amans; vir
bonus; v.-i, boni (cives); optimus
quisque; optimates (ve smyslu Ci-
ceronově).

vlastenectví, amor n. studium pa-
triae; jeviti obětavé v., se et com-
moda sua pro patria in discrimen
offerre.

vlastenecky smýšletí, bene sentire
de re publica; patriam amare; v.
jednati, patriae consulere.

vlastenecký, patriae amans; bo-
nus.

vlastimil, v. vlastenec.

vlastizrádný, patriae proditor.

vlastní, proprius; meus etc; ipse;
(soukromý) domesticus, privatus;
(vzhledem k příbuznosti) naturalis,
germanus; v. sestra, soror germa-
na; jeho v. občané, sui cives; v.
rukou mea, tua etc manu; v. očima,
jsem jej viděl, ipse n. praesens vi-
di, nemají v.-ích a oddělených pol-
ností, privati ac separati agri apud
eos nihil est; z v.-ího vnuknutí,
mea, (tua, sua) sponte; za v. uzna-
ti koho, adoptare alqm.

vlastnictví, (právo) ius possessio-
nis; = majetek, v. toto; míti v.,
possidere, habere alqd.

vlastník, dominus; possessor; býti
v.-em čeho, possidere alqd.

vlastnoručí, mea (tua, sua) ma-
nu factus, scriptus etc.

vlastnost, proprietas, vis; přiro-
zená v., natura; indoles; dobrá v.,
bonitas; ars bona; bonum; virtus;
špatná v., pravitas; vitium; zvláštní
v., excellentia, praestantia; často

se slovo to nepřekládá; jest v. řeč-
níka a pod., oratoris etc est; vý-
značná v. jest, proprium est; má na
sobě mnoho skvělých v.-í, multa in
eo sunt praeclara, mnoho krás-
ných v.-í, floret omni genere vir-
tutis.

vlaštovka, hirundo.

vláti, o prapora fluitare; agitari.

vlažnost, tepor.

vlažný, tepidus; metaf. lentus,
frigidus.

vlčí, lupinus n. gen. lupi.

vlčice, lupa.

vléci, koho, co trahere, násilně
rapere alqm, alqd; v. koho k smrti, ra-
pere alqm ad mortem; v. něco s
sebou, portare alqd; v. plášť, pali-
um trahere; v. šat po zemi, veste
humum verrere; v. se, trahi; (zdlou-
ha jiti) fessum corpus vix trahere
posse; vleče se něco, tardius alqd
fit, res longius extenditur; válka se
vleče, bellum ducitur, trahitur; co
se vleče, neutecē, quod differtur,
non aufertur.

vlečati se, effundi, in mare in-
fluere.

vlezení, kam, intro repere; v. do
vozu, conscendere currum; něco mi
vlezlo do hlavy, alqd animum meum
percudit.

vlhkost, humor.

vlhký, humidus; v. býti, madere.

vlnouti, madescere.

vlnost, comitas, humanitas, fa-
cilitas; faciles mores; v. na jevo
dávati, humanitatem, speciem hu-
manitatis prae se ferre.

vlný, comis, humanus; facilis;
magnae humanitatis; v.-é oslovení,
comitas affabilitasque sermonis;
adv. humane; comiter; v. jednání s
každým, comem me praebeco omni-
bus.

vlichotiti se, se insinuare in fami-
liaritate alicui.

vliťi, infundere alqd rei n. in rem
alqm.

vliv, vis; auctoritas; (moc) po-
tentia, opes; (oblíbenost) gratia;

blahodárný v., utilitas, opera salutaris; škodlivý v., vis pestifera; muž velikého v.-u, vir magnae auctoritatis; v.-u nemítí, nihil posse n. valere: sine auctoritate esse, u vojska nullius momenti esse apud exercitum: mítí v., multum posse, opibus, gratia, auctoritate valere n. florere, dobrý prodesse, škodlivý nocere alcuí rei, corrumpere alquam rem, rozhodný, vehementer pertinere ad alqd efficiendum.

vlk, lupus; my o v.-u a v. za humný, lupus in fabula.

vlna, (ovčí) lana; (na vodě) unda, vzhledem k pohybu fluctus; v.-ami býti zmítánu, fluctibus iactari, fluctuare.

vlnatý, lanosus.

vlněný, laneus.

vlnítí se, nudare, fluctuare, dūr. fluctibus intumescere; moře se vlnítí, mare fluctus tollit.

vlnobítí, fluctus; aestus; při v. ad fluctum.

vlohy, ingenium, indoles; dobré v., ingenii bonitas, magnae facultates ingenii: mítí dobré v., bona indole praeditum esse ingenio valere, k čemu a natura adiumenta rei ales habere.

vloudítí se, irrepere in locum alqm; influere (in animos hominum); se insinuare alcuí; neřestí se v.-u zůj vitia obrepunt.

vložítí, něco do něčeho, ponere n. collocare alqd in loco alqo; v. něco kam (zapsati) referre alqd (in rationes); v. něco mezi něco, inserere alqd rei alcuí n. in alq; v. něco nač, imponere, inicere alqd alcuí n. alcuí rei (in navem); v. v. něco na koho, deferre, mandare, imperare, iniungere alcuí alqd; v. do řeči, interponere; v. dni do kalendáře, intercalare; v. mrtvého do hrobu, sepelire alqm, condere mortuum; v. na mysl, subicere, suggerere alcuí alqd; monere alqm alqd; v. do paměti, figurere alqd menti, memoriae; ten smysl v. v. něco, verba n. rem ita interpretari; v. povinnosti a úřad na koho, officiis et

administrationibus praeponere alqm; v. se, do čeho (jako prostředník) intercedere, se interponere alcuí rei; (příčiniti se) incumbere in alqd, aggredi alqd n. ad alqd.

vmísítí něco do čeho, admiscere alqd alcuí rei; v. se, immiscere se rei alcuí.

vmyslítí se, več, mente et cogitatione penetrare in alqd; insinuare se in alqd; vmysli se v. jeho postavení, finge te esse eum, cui ille est.

vnada (nástraha) esca; (půvab) illecebra, blandimentum; (duševní krása) dulcedo, suavitas; (tělesná) venustas; věc ta má pro mně mnoho v.-y, eius rei dulcedine moveor: sláva má pro nás jakousi v.-u, omnes laudis sudio trahimur.

vnadidlo, esca, illecebra, invitamentum; v. od jiných strojení, voluptas ab aliis parata.

vnadítí, inescare, esca opposita allicere; (vábití) allicere.

vnadný, (tělesně) venustus; (duševně) suavis, gratus.

vnásetí v. vnéstí.

vně, (venku) foris; extra s. akk.; (na povrchu) extrinsecus; v. státi, ante fores esse; v. vlasti, extra fines civitatis; sloup v. pozlacený, columna extrinsecus inaurata.

vnějšek, (vnější strana) pars exterior; frons; (povrch) species, forma externa, vzhledem k obleku habitus, cultus; v. domu, domus exterior; skvělý v. čeho, splendor et species ales rei.

vnější, externus, exter, při porovnání exterior; v. vzdělanost, políti mores; někdy se nepřekládá; v. úprava, forma; v. příčina, causa etc.

vnéstí, inferre, importare; (do knih) referre alqd in alqd; válku v., bellum inferre.

vniknoutí, penetrare, jako nepřítel irrumperere, irruere, invadere; duchem v., accuratius cognoscere alqd; železo hluboko vniká, ferrum alte descendit; slovo to hluboko

vniklo v duši jeho, hoc verbum in pectus eius alte descendit.

vnímati, mente comprehendere, sentire; imbui, infici alqa re.

vnímavost, animus docilis; sensus: **vnímavý**, capax; docilis.

vnitrozemí, terra n. regio mediterranea.

vnitřek, pars interior; v. Gallie, Gallia interior; v. země, viscera terrae; v. člověka, animus, mens; v. se shoduje se vnějškem, mores consimiles sunt formae.

vnitřní, interior; intestinus; (domácí) privatus, domesticus; v. důvod, ratio; v. poklí, animi tranquillitas; v. válka, bellum intestinum; v. zákon etnosti, conscientia virtutis; v. záležitost, res domestica.

vnitřnosti, viscera; exta, (střeva) intestina.

vnorítí, demergere, sommergere in alqd, in alqa re, sub alqa re; demittere in alqd.

vnučka, neptis.

vnuk, nepos, stis.

vnuknoutí, subicere, inicere alcuí alqd; bohové vnukli mu tu myšlenku, dii eam mentem ei dederunt, ut.

vnuknutí, (co vnuknuto) monitum, consilium; božské v., afflatus divinus; z božského v., divinitus; z vlastního v., mea etc sponte; z v. něčího, alqo auctore, alqo monente.

vnutití, něco kam, vi adhibita immittere alqd in alqd; v. komu co obtrudere alcuí alqd; v. přesvědčení, že, facere ut alquis putet; v. se, offerre se alcuí, inculcare se auri-bus ales.

voda, aqua; (protiva země) mare; fluctus; veliká v., aquae super ripas effusae; v. říčná, aqua viva n. profluens; v. stojatá, stagnum; v. k mytí, aqua manibus (pedibus) lavandis inserviens; v. k pití, aqua ad potum utilis; v.-u nositi, aquam petere, o vojnech aquari; po v.-ě, flumine secundo; proti v.-ě, flumine adverso; po zemi i po v.-ě, terra marique, et terra et mari; v.-y v řece přibývá, flumen crescit, augetur.

vodárna, aquae ductus.

vodař, aquarius, o vojnech aquator.

vodítí, ducere, kolem circumducere; v. za nos, fallere; ost. v. vésti.

vodnatelnost, hydrops; aqua intercutis (utis).

vodnatelný, aqua intercute laborans.

vodnatý, aquosus; aqua abundans. **vodní** (na vodu) aquarius (rota, vas); (ve vodě žijící) aquatilis, aquaticus.

vodojem, receptaculum aquarum.

vodomět, aqua saliens.

vodopád, deiectus aquae.

vodorovný, libratus; aequus; aequilibris; adv. ad libram, ad libellam.

vodoš, hydrus.

vodovod v. vodárna.

vodotrysk v. vodomět.

vodstva, aquae; fluctus; mare.

voj, u vozu, temo, onis.

voj, vojsko, exercitus; (šik) acies; (na pochodu) agmen; přední v., primum agmen; zadní v. agmen novissimum n. extremum; zadní v. tvořiti, agmen claudere.

voják, miles; v. námořní, classarius; v. pěší, pedes; v. prostý, miles gregarius; v. mladý, tiro; v. starý, veteranus; v.-i pozemní, copiae pedestres n. terrestres.

vojanský, militaris; (k vojně náležející) bellicus; v.-ě cvičení, decursio; v. cvik, belli usus; v.-ě činy, res bello gestae; v.-á kázeň, disciplina militaris n. bellica; v.-ě ležení, castra; v.-á lest, fraus bellica, o vůdci consilium; v.-á moc, vires, copiae, exercitus, milites; v.-á přísaha, sacramentum; v. rada, consilium (militare); v.-á sláva, laus belli, gloria militaris; v. stav si voliti, militiam capessere, nomen dare (militiae); v.-ě umění, ars belli n. bellica; v.-ě zaměstnání, studia rei militaris; v. život, vita militaris; po vojensku, more militari.

vojenský v. předch.

vojenství, militia; res militaris n. bellica; ve vnitřní správě i ve v., domi militiaeque; žítí se v.-ím v službách obce, publicis stipendiis ali.

vojevůdce, dux; imperator.
vojevůdcovský, imperatorius; praetorius.

vojín v. voják.
vojna, bellum; v.-u začítí s kým, bellum inferre alicui; na v.-u se dáti, dare nomen (militiae); na v.-u najímati, milites conquirere, conscribere; na v.-ě býti militare, militiae munus sustinere.

vojsko, exercitus, milites; copiae; v. pozemské, copiae pedestres n. terrestres; v. námořní copiae navales; classis; v. pomocné, auxilia; v. sbíratí, milites n. exercitum scribere, conscribere; exercitum comparare; v. sešikovati, aciem instruire, instituere, constituere.

volák, bubulcus.
volání, clamor; úzkostlivé v., que ritatio, neslyšel jsem jeho v., eum vocantem non audivi.

volatí, vocare, silně clamare, conclamare, v. zpět, revocare; v. o pomoc, invocare; auxilio vocare, arcessere.

volba electio, electus; v. do úřadu, creatio, sborem samým vykonaná cooptatio; v.-y comitia; v.-y konsulské, comitia consularia; den voleb, dies comitiorum, dies comitiis habendis destinatus.

volební právo, ius suffragii; suffragium.

volič, qui suffragium habet.
voliti, něco (vybrati) legere, eligere, deligere; (chtítí) velle; v. koho, čím, creare alqm (consulem), dicere (dictatorem, magistrum equitum), capere (virginem Vestalem), prodere (flaminem, interregem), cooptare (in collegium); v. za prostředníka capere alqm arbitrum; v. senatorem, legere alqm in senatum; v. koho místo jiného, sufficere alqm in locum alic; nechati koho v., permittere alqd arbitrio alic; můžeš v., tua optio est.

volky nevolky, velim nolim; seu velint, seu nolint.

voľnosť, (ochotnost) animus promptus ad alqd faciendum; (svoboda) libertas; v. k službě, officium; v. vůle, arbitrium; v. ve hře, licentia ludendi; nechati plnou v. někomu, alicui alqd liberum servare.

volný, (ochotný) promptus, paratus; (úslužný) officiosus; (svobodný), liber, občanský qui suae potestatis est, politicky non alieno imperio subiectus; suis legibus et institutis utens; (pohodlný) commodus, latus, (zdoluhavý) tardus; v. průchod dáti čemu, non impedire alqd; v.-ou ruku míti v čem, alqd mihi integrum est; in alqa re suo arbitrio agere posse; v. býti, negotiis vacare, o věci patere; mám v. přístup k někomu, patet mihi aditus ad alqm; jest volno, licet; integrum mihi est; adv. prompte; officiose; libenter; libere; tarde; commode, laxe; volněji si věsti, animo n. sibi indulgere.

volovina, tergum taurinum.
volský, taurinus, bubulus; v. trh, forum boarium.

voňavka, odores.
vonětí, olere, redolere alqd; (čítí) olefacere alqd; v. k něčemu, odorem rei ales trahere.

vonný, bene olens; v.-ě věci, odores.

vor, ratis.
vosa, vespa.
vosk, cera.
voskovati, cera inducere n. oblinere.

voskový, cereus; v.-á deska, cera.
voština, favus.
vous, barba, jednotlivý pilus; dlouhý v., barba longa, promissa magna; nechati si v.-y růsti, barbam alere, pascere, promittere; bez v.-ů, imberbis.

vousatý, barbatus.
vozataj, auriga; rector equorum.
vození, vectio; v. se vectatio.
vozik, vehiculum; (dvoukolý) esedum; (čtyřkolý) carrus.

voziti v. vézti; vozím, vehere soleo.

vpád, irruptio, incursio; impetus; v. řeky, ostium fluminis; v. učiniti, v. násl.

vpadnouti, incidere in alqd, nepřátelsky irrupere, incurrere, irruere, impetum facere in alqm n. in locum alqm; v. do rukou nepřátel, incidere, venire in manus hostium, v. do řeči, interpallare alqm loquentem; obloqui alicui.

vpáliti, inurere (alicui notam).
vplésti, něco intexere; (v místnosti) admiscere alqd alicui rei; v. se, immiscere se alicui rei, interponere se in alqd.

vpřilížití se, irrepere in locum alqm.
vpřlouti, invehi in portum.
vpřočísti, adnumerare alqd alicui rei.

vpravdě, vere; (skutečně) re vera; ba v., verum, enimvero.
vpravítí, něco do čeho, inserere alqd alicui rei n. in alqd; v. někoho do čeho, docere alqm re alqa; v. se do čeho, alqd intellegere n. perspicere.

vpustiti, immittere, intromittere; v. koho do města, do území, recipere alqm urbe n. in urbem, finibus; neopustiti excludere, introitu prohibere alqm; loď vpouští vodu, navis sententiam trahit.

vrabec, passer.
vracetí, něco reddere alqd; v. se, redire, reverti, recedere, remeare; se recipere n. referre; mír se vrací, pax redit n. revocatur.

vrah, homicida; sicarius; interfector; auctor caedis; percussor; v. bratra, fraticida, matky matricida, otce parricida.

vřána, cornix.
vřaný, (černý) niger.
vřaska, ruga; míti v.-y, rugosum esse.

vřaštiti, corrugare, čelo frontem céntrahere.
vřata, fores; porta; zadní v., porta postica n. aversa.

vřátiti, reddere, restituere; v. svobodu, in libertatem vindicare, liberam civitatis formam reddere; ost. v. vracetí.

vřátkost, fragilitas; imbecillitas.
vřátký, caducus, fragilis, fluxus.
vřátný, custos portae; ianitor, ostiarius.

vřávorání, titubatio.
vřávoratí, titubare, vacillare.
vřávoravý, titubans.

vřaziti, trans. figere, defigere, infigere (clavum); v. koly, sublicas agere, stipites demittere; v. meč do prsou, infigere gladium in pectus, do těla percutere alqm gladio; v. na kůl koho, per medium hominem stipitem adigere; v. si hřebík do nohy, induere se in clavum; intrans; v. do čeho, illidi (parietí), allidi ad scopulos; v. hlavou do zdi, illidere n. impingere caput parietí; v. do sebe, collidi, concurrere inter se; v. na břeh, na písek, in terram deferri, in litus eici; v. kam, irruere, irrupere, incurrere, invadere in locum alqm; v. na nepřítel, hosti occurrere, hostem opprimere.

vražda, caedes; homicidium; v. matky, matricidium; v. otce n. jiné nedotknutelné osoby, parricidium; úkladná v., caedes ex insidiis facta; v.-u spáchatí, caedem facere, parricidium committere.

vraždění, caedes.
vraždití, interficere, trucidare, caedem facere, necare, occidere; všude se vraždí, omnibus locis fit caedes.

vražednice, homicida; interfec-trix.

vražednická skrýše, latronum receptaculum; v. zbraň, ferrum, telum.

vražedník, v. vrah.
vražedný duch, caedis cupiditas; v. úmysl, caedis consilium; = krvavý eruentus; (krutý) atrox; adv. atrociter; cum multo sanguine.

vřázetí v. vřaziti.
vřba, salix.
vřboví, salicetum.

vrči v. vrhnouti.

vrčení, garritus, us.

vrčeti, garrere, mussitare.

vrhnouti, vrhati něco, iacere, conicere, proicere, immittere alqd in alqm locum; (dáviti) vomere; v. los oč sortibus consulere de alqare: v. do vězení, in vincula, in carcerem conicere alqm; v. mladé, parere, gignere; v. světlo, lucem mittere; v. na oheň, in ignem inicere; v. v záhubu, perdere n. pesumdare; v. sebou k zemi, proicere se ad terram; v. se, se deicere, se abicere; devolvi, praecipitare; (u-chýlit se) se vertere alqo; v. se k něčím, ad pedes alcs se abicere n. provolvere; v. se na kolena, procumbere ad genua alcs; accidere genibus alcs; v. se na nepřitele, invadere, adoriri, aggredi hostem; impetum facere in hostem; offerre se hostibus, zbrání ferro hostem petere; v. se v nebezpečství, periculo se offerre, periculum subire; v. se ve smrt, morti se obicere; nevím kam se v., quo me vertam, nescio.

vrhnutí, (dávení) vomitus, us.

vrch, (hoření část věci) pars superior; (vnější část věci) pars exterior; často adj. summus; (hora) mons, nižší collis, clivus; v. dobra, summum bonum, finis bonorum; v. hory, summus mons; v. moudrosti, summa sapientia; v. stromu, cacumen; v. střechy, fastigium; v.-u slávy dosíci, summam gloriam consequi; v. obdržeti v bitvě, superiorem discedere e proelio; do v.-u, sursum adverso monte; do v.-u jíti, in adversum subire; cesta do v.-u via acclivis; nad v., insuper, supra; na v. důstojenství přijíti, ad summos honores provehi, ad summum honorem pervenire; na v.-u kopece, in summo colle; nádoby po v.-u zlatem pokryti, summam amphoras auro operire; míti s v.-u na někoho, succensere alcu; animo infenso esse in alqm; ost. v. vrchol.

vrchní, superior, o dvou věcech superior, o více summus; v. dozor-

ce, summus praefectus, býti summae rei praesse; v. moc, summa potestas, summum imperium; v. moc míti, summam imperii tenere; esse cum imperio; v. pýsk, labrum superius; v. šat (vůbec) amiculum, u Římanů toga, u žen stola; v. vůdce, imperator.

vrchní, = představený, v. toto.
vrchnost, magistratus; (pán) dominus.

vrchnostenský, gen. magistratus n magistratum.

vrchol, vertex; cacumen; apex, fastigium; adj. summus; v. hory, summus mons; v. štěstí, summum culmen fortunae; v. štěstí v něčem zakládati, praecipuam felicitatis partem constituere; býti na v.-u štěstí, summa felicitate uti; v. též vrch.

vrchovatý, cumulatus; adv. odplattiti, mensura cumulatiore reddere.

vrchovitý, montuosus, montosus.

vrkati, gemere.

vroditi něco, inserere, ingenerare, ingignere; přiroda to v nás vrodila, hoc nobis a natura insitum est; v. se, innasci, inoescere (rei alcu).

vroubek v. vrub.

vroucí, fervens, fervidus; (horlivý) ardens; v.-í přátelé, intimi amici.

vroucně, ardentem, animo commoto; v. se modliti, supplices preces fundere; v. milovati, alqm mirifice diligere n. carum habere.

vroucnost, ardor.

vrozený, innatus (in nobis), insitus (menti), ingenitus; v. půvab, nativa venustas.

vrstevník, aequalis; (druh) socius; sodalis.

vrstva, tabulatum, stratura; ordo.

vršek, collis, tumulus; clivus.

vršitý, clivosus, tumulosus.

vrťati, terebrare, perterebrare; v. díru; terebrando facere foramen; něco mi vrtá v hlavě, alqd me mordet, pungit.

vrťkavost, inconstantia; mobilitas et levitas animi.

vrťkavý, inconstans; mobilis, varius.

vrťhlavost, vertigo, inis.

vrťhlavý, vertiginosus.

vrtochy, cura inanis; (náboženská) religio; v. si dělati, religiones sibi fingere; v. míti, curas inanes animo volvere; v. Zahnati, curas adimere.

vrub, incisura; na můj v., meo sumptu; to jde vše na můj v., haec omnia mihi solvenda sunt, metaf. meo periculo fiunt; na svůj v. (vlastní silou) suis viribus.

vrůstí, v. vroditi se.

vrýtí, insculpere, incidere (do kamene, in lapide); stojí jako vrytý, defixus stat.

vrzati, crepare, stridere.

vrzaditi, in ordinem (alqm) redigere; v. v počet in numerum referre; v. z třídy do třídy, transscribere in s akk.

vrava, strepitus, tumultus.

vréd, ulcus, eris.

vrélost, fervor; ardor.

vrělý, fervidus, fervens; metaf. vehemens, impensus; v.-á prosba, preces vehementes; v.-í přítelé amici intimi; adv. vehementer; magnopere; etiam atque etiam.

vrés, erica.

vrésk, clamor; ruditus.

vréštění, clamare, vociferari; rudere.

vréteno, fusus.

vrítí, fervere, aestuare; zlostí v. odio flagrare.

vrířiti se, irruere, irrumpere.

vsaditi, imponere alqd in locum alqm; ponere, collocare alqd in loco alqo; v. do vozu, tollere in curram; v. stromi do země, arborem serere, ponere; v. do žaláře, conicere in vincula, in carcerem; v. na koně, imponere alqm in equum; v. ve hře, pignori dare n. opponere; vsad se, da pignus! řekni, oč se vsadíme, dic, quo pignore mecum certes.

vsednouti, considerare (in curru); v. na koně, conscendere equum; v.

na loď, conscendere navem; v. na trůn, imperium capessere, summa rerum potiri.

vskočiti, salire; prosilire; v. na koně, insilire in equum; v. do řeči, interpellare alqm loquentem; obloqui alcu.

vsutku, sane, profecto; re vera; v. též skutečně.

vsouti, ingerere alqd in alqd.

vsátí, sugere, bibere; v. barvu, ducere colorem.

vstátí, vstávati surgere (e lectulo, a cena), o více osobách consurgere, se levare; z úcty před někým, assurgere alcu; vlasy mi vstávají, capilli horrent; v. z mrtvých, ab inferis excitari; v. k vojně, consurgere ad bellum, parare bellum; v. proti někomu, exsurgere contra n. adversus alqm.

vstavití, něco kam, imponere alqd in rem aliquam v. mezi něco, interponere, intericere alqd alcu rei; v. na hlavu, superponere capiti, věnec imponere alcu coronam.
vstoupení, ingressus, introitus; v. na loď consensio in naves; v. na nebe, ascensio in caelum.

vstoupití, kam, intrare, ingredi, introire (domum, in urbem); v. naě, alcu rei insistere; v. vzhůru, ascendere (in montem), exscendere (in rostra); v. do nebe, sublimare ferri; v. do služby, operam locare alcu; v. do učení, in disciplinam alcu se dare; v. do života veřejného, capessere rem publicam; v. na loď, navem conscendere; v. v manželství in matrimonium ire; v. v zápas, inire pugnam; krev vstupuje mi do obličej, rubor suffunditur mihi; slzy vstupují mi do očí, lacrimae mihi oboriuntur.

vsřčiti, inserere, immittere alqd in rem alqm; imponere alqd rei alcu.

vstříc, obviam; obvius; v. jíti, obviam ire, procedere, záhubě praecipitem ire, agi; v. se postaviti, se opponere alcu; v. vyběhati, occur-
rere alcu.

vstup v. vstoupení.

vsypati, do čeho infundere, ingerere alqd (in saccum): v. nač infundere alqd rei aleui.

všady, ubique: omnibus locis; ubivis.

však, sed, autem (za slovo), vero, verum; at: v. přece, atqui, at tamen, at certe; v. vš, scis enim, nam scis.

všecek, omnis, celý totus: (veskerý) universus: každý nullus non: jsem v. tvůj, totus tuus sum: jest v. šalba a lež, totus ex fraude et mendaciis factus est: jest v. zkažen, homo perditissimus est: všim právem, optimo n. suo iure beze vši naděje, sine ulla spe: beze všech vojínů, sine ullo milite; ne beze vši příčiny, non sine omni n. alqa causa: proti všemu nadání, praeter opinionem; všecko, omnia: omnes res: vše aneb nic, nihil nisi totum: všeho všudy, in summa, omnino: v. raději trpěti, quidvis malle pat: v. dobré řídké jest, optimum quidque rarissimum: omnia praeclara rara: všichni omnes universi, nemo non: v. mudrci, optimus quisque: v. to nahlížeji nemo non videt: v. vespolek, ad unum omnes, universi: přede všemi, palam: coram omnibus.

všední, cotidianus: (obyčejný) vulgaris: (společný) communis: v. den, dies profestus n. negotiosus.

všednost, vulgaris ratio.

všelicos, varia, res variae.

všelijaký, varius: multiplex: omnis n. varii generis: v.-í lidé, homines omnium generum.

všelijak, varie, omni modo.

všelíký, omnis: v.-ou ctností se stkvíti, omni genere virtutis florere.

všemohoucí, omnium rerum potens: omnipotens: est, quod Deus efficere non potest.

všemožný, omnis: qui excogitari potest: v.-ou čest prokazovati, nihil praetermittere, quod ad honorem alics excogitari possit: dáti si v.-ou práci, maximo quo fieri potest studio in rem incumbere: v.-ým

úslím summo adhibito studio: v.-ým způsobem omni ratione: adv. omni ratione: summa ope: v. hledím, nihil praetermitto.

všebecný, universus: generalis: communis (salus, metus): v. úsudek, iudicium omnium: veřejný publicus: v. býti, increbrescere: adv. generatim, communiter, vulgo: v. mluvit, ita dicere, ut a singulis abstineas: v. býti chválen, ab omnibus laudari.

všestranný, plenus et ad omnes partes pertinens: v.-é vzdělání, varietas doctrinae: adv. ex omni parte: v. býti vzdělán, omni genere doctrinae eruditum esse.

všetečnost, curiositas importuna: (opovážlivost) audacia.

všetečný, praeter modum curiosus: audax.

vševědoucí, omnia providens et animadvertens.

vševědoudnost, omnium rerum scientia.

všímavost, animus attentus: (bedlivost) diligentia: (úslužnost) officium.

všímavý, attentus: (úslužný) officiosus: (vřídlný) comis.

všimati si, čeho, animum intendere ad alqd: respicere, spectare, considerare, non neglere alqd: v. koho, officium et cultum aleui tribuere: observare alqm, nevšimati si, neglegere, contemnere alqm: (nepozorný býti) alias res agere.

vštipený, insitus.

vštipiti, ingenerare, inicere: v. si v. mysl, v. pamět, infigere alqd menti, memoriae: memoriae mandare alqd: jest vštipeno v. srdci, infixum haeret alqd animo.

všudy, v. všady.

všudypřítomný, ubique praesens.

vtáhnouti, něco, trahere alqd in locum alqm: v. do sebe, sorbere, ducere, bibere alqd: (vjítí) ingredi, intrare, introire (in urbem): něco se vtahuje do země, alqd percolatur per terrae venas.

vtékati, influere: effundi.

vtesati, incidere (in lapide).

vtělení, adiectio: obyč. však se opíše slovesem.

vtělití, (zapsati), referre alqd (in tabulas): vtěleno jest nám něco, alqd in animis nostris insitum est: naturā nobis tributum est.

vtělená výmluvnost, imago eloquentiae.

vtěsnati něco, coartare alqd: vi adhibita immittere alqd: všichni se nemohli do žaláře v., carcer omnes non cepit.

vtip, (uhlazený) lepos: (jemný) facetiae, facete dicta, (peprný) sales: (vlohy) ingenium, indoles: bystrý v., acumen n. acies ingenii: planý v., arcessitum dictum: přirozený v., ingenium, sensus communis: v.-y dělati, lepide iocari: facetiis uti: multa acute dicere: člověk bez v.-u, homo tardi ingenii.

vtípití se, intellegere, colligere: (na něco přijítí) venit mihi in mentem alqd.

vtípkář, homo ridiculus.

vtípkování, argutiae, dicacitas.

vtípkovati, facetum esse, facetiis uti, ingenio abuti.

vtípnost, ingenium, ingenii acumen.

vtípný, ingeniosus, urbanus, salus, lepidus: (satirický) dicax: (účelivý) docilis, o řeči facetus: v.-á hlava, ingenium promptum, docile: v.-é nápady, facetiae, salse n. facete dicta: adv. salse, facete, lepide, argute: v. a vhodně říci, facete et commode dicere.

vtíratí se, v. vetřítí se.

vtíravost, importunitas: procacitas.

vtíravý, importunus, molestus, procax.

vtisknouti, něco do čeho, imprimere alqd in re alqa: v. stopy, vestigia ponere: v. v. pamět, infigere alqd memoriae.

vtisknutí, impressio.

vtlačiti v. vtisknouti.

vtlouci, něco do čeho figere, defigere (clavum in alqd): v. komu co do hlavy, inculcare alqui alqd.

vtřhnouti, ingredi, intrare, introire (in urbem): irrupere, invadere, incurere (in agros hostium): copias introducere (in fines): v. na nepřítel, petere hostem, signa inferre hostibus.

vtřousiti něco, inspergere alqd rei aleui: v. řeči mezi lid, rumores n. sermones spargere, disseminare: v. se irrepere in locum alqm.

vtřzení, irruptio, incursio, incurus.

vůbec, vulgo, omnino: (povšechně) generatim, communiter: v. nějaký, ullus: někdo v., quisquam: v. užitečný, omnibus utilis: v. známý, notus et pervulgaris: všichni v., ad unum omnes: universi: nehaním filosofie v., non universam philosophiam vitupero: obdivuji se v. všem Římaům a zvláště Katonovi, cum omnes Romanos, tum praecipue Catonem admior.

vůči, coram alqo: praesente n. inspectante alqo: in conspectu alics.

vůčihledě, apertę, manifesto.

vůdce, dux: (převodce) auctor: (učitel) magister: hlavní v. imperator: v. vyslanectva, princeps legationis: družina vůdcova, cohors praetoria: pod v.-em, duce: v. býti, praeesse alqui.

vůdcovství, ductus: v. ve válce, summa belli: imperium: pod v.-em, duce alqo.

vůdkyně, dux, magistra.

vůkol, circum, circa: u sloves stačí předpona circum: v. pohlédnouti, circumspectare alqd etc.

vůl, bōs, bovis.

vůle, voluntas: (chuf) animus, desiderium: (svobodně volení) optio; arbitrium; potestas eligendi: (schválení) consensus, assensus: božská v., numen: iussa divinae legis: dobrá v., benevolentia, animus promptus et alacer: poslední v., testamentum: svobodná v., libera voluntas, arbitrium liberum: zlá v., inimicitia, simultas, animus infensus: to jest má v., hoc volo, ita mihi placet: mítí v.-i, potestatem n.

ius habere alqd faciendi; zlou v.-i míti, esse in similitate, inimicitias gerere cum alqo; pustiti v.-i komu, non coércere alqm; bez v.-e a vědomí, alqo imprudente et nolente; do v.-e, ex libidine; do v.-e míti čeho, abundare alqa re; do v.-e se nadívati, satiari vidend; do v.-e se najísti, napíti, cibo, potu satiari; k v.-i, ales causa n. gratia; číniti něco k v.-i, obsequi, obtemperare alcuí, morem gerere, gratum facere alcuí; na v.-i dáti, ales arbitrio permittere alqd; dare alcuí potestatem eligendi; ještě mám na v.-i, adhuc integrum mihi est; po v.-i, podle v.-e, ex sententia; po v.-i něčí, ad voluntatem ales; arbitratu ales; žíti po své v.-i, ad suum arbitrium vivere; s mou v.-i se to stalo, me probante factum est; z dobré v.-e, mea etc sponte; činím to z dobré v.-e, facio libens.

vůně, odor; sapor; libou v.-i vzdávati bene olere.

vůz, currus, vehiculum; v. na cestu, raeda, cišum; v. nákladní, plaustrum; v. slavnostní, carpentum, pilentum; v. válečný, essedum; na v.-e jeti, curru, in raeda, vehi.

vybálené události, fabulae.

výbava, dos, dotis.

vybavití, (vyprostiti) solvere, expedire, liberare alqm re alqa n. a re alqā; (věno dáti) filiae dotem dare, conficere; v. se, se liberare; se expedire; v. se z dluhů, emergere ex aere alieno; v. se z nebezpečí, salutem expedire.

vyběhnoutí, excurrere, provolare; o věcech tekutých effluere, emanare.

výběr, electio, delectus; selectio; (vybrané) přelož partic. selectus; dáti na v., optionem dare, facere alcuí; máš v., tua optio est.

výběrcí, exactor; coactor; portitor; publicanus.

vyběračný, fastidiosus; člověk v. homo delicatí fastidií, nejsem v. victum communem non fastidio.

výběžek země do moře, lingua, lingua; v. hory, excursus montis.

vybídnouti, hortari, excitare; provocare, invitare; nostulare ab alqo, ut faciat alqd; (rozkázati) iuberē alqm facere alqd.

vybídnutí, provocatio; invitatio; na mé v. to učinil, me hortante n. auctore id fecit.

vybíhati, excurrere, vstříc occurere; (strměti) eminere, prominere; předhoří vybíhá do moře, promuntorium in mare prorurit.

vybíjetí domy, irrumpere, irruere in aedes alienas.

vybíratí v. vybrati; vybírá se, disserenascit.

vybítí, komu, verberibus caedere alqm; v. se z čeho, viam ferro facere n. patefacere.

vybízetí v. vybídnouti.

vyblednouti, pallescere; decolorerem fieri.

vybleptatí, effutire; enuntiare silenda.

vybočítí, de via deflectere, declinare; metaf. discedere, recedere (ab officio), digredi (a proposito).

výboj, vis illata; impetus; (ztěžení) expugnatio; spolek na v., foedus belli inferendi.

výbojný, (násilný) violentus; (dobývaný) imperii proferendi cupidus; v.-á válka, bellum ultro illatum; adv. vi, per vim, violenter; v. vésti válku, bellum ultro inferre.

výbojovatí, capere, occupare, expugnare.

výbor, (jádro) flos, robur (exercitus); v. spolku nějakého delecti, consilium; = výběr v. toto.

výbornost, excellentia; praestantia.

výborný, egregius; (vybraný) eximius; (vynikající) excellens; (znamení) praestans, praeclarus; insignis; adv. egregie, excellenter, praeclare; ozdobně a v., ornate ac luculenter; v! (jako souhlas pochvalný) laudo, bene factum!

vybouřítí se, exsaevire, desinere furere; defervescere.

vybranost, elegantia.

vybraný, delectus, selectus; exquisitus; (výborný) egregius; v.-é sbory, delecti; v.-ými slovy, amplissimis verbis; na vybranou dáti, v. výběr.

vybrati, něco, (vyprázdniti) exaurire, vacuum facere; (vyndati) promere, eximere; (voliti) eligere, deligere; v. místo, capere locum; v. nováčky, delectum habere, milites scribere; v. se kam proficisci, migrare.

vybroušití, acuire, exacuere.

vybroušenost, elegantia; v. rozumu, acumen ingenii.

vybroušený, acer; excultus; expolitus; v. rozum, acumen ingenii; v. sloh, elegantia; nevybroušený člověk, homo politioris humanitatis expertus.

vybřísti, vybřednoutí, emergere, evadere e re alqa; v. z bláta, sese evellere e coeno; v. z dluhů, emergere ex aere alieno; v. z nebezpečství, evadere, effugere, elabi e periculo.

výbuch, eruptio; v.-y hněvu, irae radosti gaudia.

vyburcovati, tumultu excitare alqm (e somno).

vybýti, (zbývati) restare, superesse; reliquum esse; v. koho, (vypraviti) mittere, dimittere alqm; (zaopatřiti) collocare alqm; prospicere alcuí, v. deeru, filiae dotem dare, conficere.

vybývající, reliquus.

vycedití krev, effundere, profunderere, sanguinem pro patria.

vycenítí, aestimare; v. zuby, dentes restringere

vyčidití, purgare.

vycpatí, farcire, effarcire.

vyvcíčenost, exercitatio, conformatio; cultus animi; v. též vycvičítí.

vyvcíčený, exercitatus in alqa re; peritus rei ales.

vyvcíčití, instituire, erudire alqm alqa re; excolere alqm n. animum ales doctrina; docere alqm alqd (v hubbě fidibus).

výcvik, exercitatio.

vyčastovati, convivio excipere alqm; apponere alcuí alqd.

vyčenichati, indagare.

vyčerpatí, něco exaurire, consumere alqd; v. látku, omnia, quae ad rem pertinent, exponere n. dicere; v. se, omnem dicendi materiam consumere.

výčet, enumeratio, dinumeratio.

vyčíhati, speculari, explorare; captare, aucupare.

vyčístí, numerare, dinumerare; enumerare; commemorare; v. komu co, obicere, exprobrare alcuí alqd; obiurgare alqm de alqa re.

vyčistítí, expurgare, utřením abstergere, vymetaním verrere.

vyčítati v. vyčístí.

vyčítka, obiectatio; vituperatio, hanlivá opprobrium; convicium; v.-y dělati obiurgare, vituperare alqm; exprobrare alcuí alqd.

vyčkatí, exspectare; v. útoku nepřátel, impetum hostium excipere.

vyčnivati, prominere, eminere (e terra); (blížkosti ohrožovati) immere; v. z vody, ex aqua exstare.

výdaj, erogatio; pecunia expensa; (náklad) sumptus; impensa; v.-e a příjmy se shodují, ratio expensi et accepti convenit; umřniti se ve svých v.-ech, modum statuere sumptibus.

vydání, (odevzdání), traditio, editio; v. knihy, editio.

vydařilý syn, filius bene moratus.

vydařítí se, o dětech exspectationi respondere; ost. v. zdařiti se.

vydatí, vydávati něco, dare, edere, reddere, tradere alqd; (ploditi) edere, ferre, effere, hojně fundere alqd; (oznámiti) edictum proponere, edicere, alqd; v. knihu, edere librum; v. město v. moc nepřátel, urbem tradere hostibus in manum; v. obilí, metiri frumentum; v. pastvu, pastum fundere; v. peníze, expendere, erogare pecuniam, na něco in alqd, consumere pecuniam in alqa re, mnoho peněz pecuniam profunderere; v. plody fruges ferre,

fructus efferre; v. ortel smrti, damnare alqm; v. počer, rationem redere alic rei; v. svědectví, testimonium dare; v. úsudek sententiam dicere; v. vůni, odorem emittere; v. zákon, (vyhlásiti) legem proponere in publicum, zákony leges scribere, ponere, instituere; v. zvuk, hlas, sonum, vocem edere, emittere; v. život v nebezpečství, in discrimen offerre salutem n. vitam suam, pro koho se pro alqm in periculum capitis atque in discrimen vitae inferre; v. na smrt, exhibere alqm ad supplicium; mittere alqm ad mortem; tradere alqm necandum; v. v nebezpečství, obicere, offerre alqm periculo.

vydatný, fecundus, ubar; (účinný) efficax; v. lék, medicina praesens; v. býti, multum posse, valere; adv. efficaciter; v. působiti, vim habere in alqd.

vydatel, opis slovesem.

vydávati v. vydati.

vyděditi, exheredare.

vydech, exhalatio; halitus.

vydechnouti, exhalare, exspirare v. ducha, animam efflare; květiny vydechují vůni, odores afflantur e floribus.

vydělati, na čem, lucrari, lucrum agere ex alqa re; ničeho nevydělati, nullum quaestum facere in alqa re; (dobýti si práci) manu quaerere alqd (victum), merere alqd; v. kůži, pellem subigere, conficere.

vydělek, quaestus; lucrum; v. míti, v. vydělati; pro v., quaestus causa.

vyděračství, violenta, exactio pecuniarum; obžalovati z v. koho, accusare alqm repetundarum, nomen alic deferre de repetundis; odsouditi pro v., damnare alqm de repetundis.

vydésiti, exterrere.

vyděšený, perturbatus, confusus.

vydirání, repetundae, arum; ost. v. vyděračství.

vydlabati, cavare, sculperre, exsculperre.

vydlážditi, silnice sternere (viam).

vydlužiti si, mutuam sumere, mutuari pecuniam.

vydobýti, (pracně dosíci) multo labore adipisci, consequi alq; magna contentione parare sibi alqd; v. si přízně, conciliare sibi alic favorem n. gratiam; v. si zásluh na někom, bene mereri de alqo; ost. v. dobýti, dobývati.

vydrancovati, expilare, spoliare, depopulari, dūr. evertere et extorquere; v. město diripere urbem.

vydrápati oči, effodere oculos; v. se, nitendo superare.

vydraši, eripere, erigere, z rukou extorquere alcu alqd; násilně v., per vim capere, vi exprimere alcu alqd;

vydrhnouti, abstergere.

vydržeti, intr. durare, permanere; v. u koho non deserere alqm; nelze s ním v., ferri non potest; trans. sustinere, perferre, tolerare.

vydržovati koho, suis sumptibus alere alqm.

vydržiti v. vydrati.

vyháněti, expellere, eicere, exterminare alqm; ost. v. vyhnati.

vyhasnouti, exstingui, restingui.

vyhazovati, v. vyhoditi, v. oheň, evomere ignem; v. peníze na stavbu pecuniam in aedificium conicere; v. nohou (o koni) calces remittere.

výheň, caminus.

vyhladiti, (hladkým učiniti) polire, expolire; (zničiti), tollere, exstinguere, delere, excidere; úplně v., ad interuicium redigere; de medio tollere.

vyhladoviti, esurire, fame laborare.

vyhladovělost, fames.

vyhladovělý, esuriens, fame enectus.

vyhlásiti, edicere, pronuntiare; significare; v. rozsudek, sententiam pronuntiare; v. válku, bellum indicare; v. za boha, referre in numerum deorum; v. za krále, declarare,

appellare regem; v. za nepřitele, indicare hostem; v. za nevinna, liberare, absolvere culpa; v. za svatého, inter divos referre.

vyhlášení, promulgatio, pronuntiatio; edictum; (rozkaz) imperium.

vyhláška, v. předek.

vyhlašovati v. vyhlásiti.

vyhlazení, deletio, extinctio, excidium; válka na v., bellum interuicium.

výhled, prospectus; odtud jest v. na okolí, inde longe lateque prospectus est.

vyhlídka, v. výhled; (očekávání) spes, exspectatio; míti dobré v.-y, bene sperare, špatné nihil boni sperare posse.

vyhledati, -ávati, quaerere, exquirere, requirere, expetere; v. práva svého, ius suum exsequi; v. převratů, novis rebus studere; v. slávy, servire gloriae; v. svého žisku, suis commodis inservire.

vyhlídnouti si, eligere, deligere, seligere, k čemu destinare alqd ad alqd n. alcu rei.

vyhlížeti, prospicere, prospectare; v. koho exspectare alqm; v. za kým, prosequi alqm oculis; dobře v. pulchra specie esse; churavě v. speciem aegrotantis habere; aegrotare videri.

vyhloubiti, cavare, excavare, exedere; v. příkop na tři stopy, fossam tres pedes altam deprimere.

vyhloubati, investigando invenire; explorare, indagare et pervestigare

vyhloubený, cavus.

vyhnanec, exsul, patria eiectus n. expulsus.

vyhnání, eiectio, expulsio; ost. v. násl.

vyhnanství, exsilium; (do místa určitého) relegatio; v. desíleté, exsilium decem annorum; v. si uložiti, exsilium sibi consciscere; v.-ím potrestati, exsilio multare, afficere; do v. poslati, in exsilium eicere, expellere; ve v. žiti, in exsilio esse, exsulare.

vyhnati, pellere, expellere; extruderé, exturbare; hráz v., agge-

rem iacere, extruere; nepřitele v., hostem propellere; umíněnost v. pertinaciam coércere; z vlasti v., exsilio afficere, in exsilium eicere, na určité místo relegare alqm.

vyhnouti se, declinare, excedere, deflectere de via, komu de via alcu decedere; (stříci se) vitare, evitare, fugere, effugere alqd; v. se boji, službě vojenské, detrectare pugnam, militiam; v. se obecným záležitostem, deesse rei publicae, a negotiis publicis se removere.

výhoda, bonum, commodum, emolumentum, utilitas; (zisk) lucrum, quaestus; (užitek) fructus; mám z toho v.-u, est mihi utilitati; mám z toho ještě tu v.-u, inde illud etiam assequor, ut; jest pro mne velikou v.-ou, maxime mihi conducit.

vyhoditi, eicere, proicere, násilně extrudere, exturbare; vzhůru v., in altum iacere; v. též vyhazovati.

výhodnost, commoditas.

výhodný, utilis; commodus; (příležitý) opportunus; (prospěšný) quaestuosus; v.-á poloha, situs opportunus; opportunitas loci; v.-é postavení, gradus.

vyhoiti, aegro salutem restituere, aegrum levare; ví se, recreari (e morbo), convalescere.

vyhořeti, (o věcech) deflagrare, incendio deleri, flammis absumi, incendio hauriri; (o osobách) res suas incendio amittere.

výhost, dimissio; v. dáti komu, missum facere alqm, čemu abstinere alqa re, abicere, tollere alqd; v. dáti světu, res humanas contemnere et despiciere; v. dáti žádostem, a voluptatibus se abstinere.

vyhostiti koho, amovere, remove-re; eicere, dimittere alqm; v. ze senátu, movere alqm senatu; v. z vlasti, aqua et igni interdicere alcu; v. z města, ze země, urbe et agro exterminare alqm; v. se abire, se amovere; (vystěhovati se) migrare, demigrare.

vyhostění, missio, otroka manu missio.

vyhotovíti, scribere, perscribere; conficere.

vyhověti, satisfacere, sufficere alcuí; conformare se ad voluntatem ales; accommodare se ad animum ales; obsequi alcuí; v. času, tempori servire, cedere; v. prosbám něčím, veniam dare petenti alcuí; obsequi precibus ales.

vyhození opiš slovesem.

výhra, lucrum; mítí v.-u, lucrum facere.

vyhrabati, eruere, effodere.

výhrada, conditio; s tou v.-ou, ea condicione, ea lege.

vyhradíti si, pacisci, depasci alqd ab alquo; v. si koho k čemu, reservare alqm ad alqd.

výhradní, praecipuus; v. právo, proprium ius; beneficium; to není v. právo řečníků, hoc non solum oratorum est, sed; adv. unice; praecipue; unus, solus; věnovati se v. čemu, se totum conferre ad unam alquam rem; v. se něčím zanášeti, in una sola re occupatum esse; on má v. všecku moc, penes cum unum est omnis potestas.

vyhraná, lucrum; praemium, victoria; dáti na v.-ou, praemium propenere; mítí za v.-ou, praemium accipere, palmam ferre.

vyhráti, lucrari, vincere; v. bitvu, superiorem discedere; v. při, causam n. litem obtinere; iudicium vincere; v. sázku, sponsonem n. sponsonem vincere.

vyhrcnouti se, erumpere, provolare, četně, se effundere; (vykasati se) se succingerě.

vyhrnutý, nos. uaros resimae.

vyhrožovati, minari, minitari alcuí (mortem)

vyhrůzka, minae, aram.

výhružný, minax.

vyhrýzti, erodere, exedere, corrodere.

vyhráti, calefacere alqd; v. se, calefacere corpus.

vyhubiti, vastare, devastare; delere; excidere (gentem), occidere (hostem); extirpare (vitia).

vyhublý, confectus, enectus (fame).

vyhubovati, increpare alqm.

vyhýbati se, decedere alcuí; vitare, evitare, effugere alqd; v. se zrakům něčím, e conspectu recedere; ost. v. vyhnouti se.

vyhýbavý, fugiens.

vyhynouti, perire, interire; extingui.

vycházeti, oriri; egredi; exire, excedere; v. na veřejnost, prodire in publicum; vychází s příjmy, redditus sumptibus eius suppetunt.

vycházka, (procházka); exitus, egressus; ambulatio; sotva, že vychází, vix habet, unde commode vivat; v.-y konati, evolare; ost. v. vyjítí.

vychladnouti, refrigerari.

vychloubání, iactatio, ostentatio; gloriatio.

vychloubavost, gloriandi cupiditas. **vychloubavý**, gloriosus; v. býti, insolenter gloriari.

vychloubati se, gloriari aliqua re; se iactare in re aliqua; praedicare alqd de se; proč bych se vychloubal, quid me ostentem?

východ, exitus; egressus; ortus; oriens; po v.-u slunce, sole orto; při v.-u slunce, sole oriente; země na v.-ě, orientis solis partes.

vychování, educatio, disciplina; (vzdělanost) humanitas; dáti komu na starost v. dítek, liberos alcuí educandos tradere; dáti syna na v. komu, puerum alcuí in disciplinam tradere; vzítí na sebe v. dítek, tollere n. suscipere liberos educandos

vychovatel, educator; paedagogus magister.

vychovatelka, educatrix

vychovatelství, opiš slovesem; v.-ím výživy hledati, pueris educandis victum quaerere.

vychovati, educare; (vyevičiti) docere, erudire alqm; v. koho k čemu, aptare alqm alcuí rei; býti vychovánu dobře, ingenue n. liberaliter educari, přísně severa disciplina contineri.

vychrlíti, evomere; proicere (verba); v. hněv, iram erumpere.

vychřadlý, confectus, enectus.

vychřadnouti, tabescere, consumi.

vychvalování, laus.

vychvalovatel, laudator.

vychvalovati, praedicare; laudibus efferre; velice v. laudes ales in astra tollere; sama sebe v. jest ohyždné, deforme est de se praedicare.

vychvátíti, eripere, extorquere alcuí alqd.

vychytralost v. zchytralost.

vychytralý, callidissimus.

vyjádrění, declaratio, professio.

vyjádríti, něco dicere, verbis comprehendere, declarare, profiteri alqd; latinsky v., Latine exprimere; myšlenku v., sententiam verbis efferre; jen s tíží to mohu v., vix verbis exsequi possum; v. se, dicere, loqui; aperire mentem suam, dicere, quid sentias; písemně se v., litteris sententiam exponere, scribere de aliqua re.

vyjasníti něco, serenare alq; v. čelo frontem explicare; v. se, disserenascit; nebe se vyjasňuje, caeli serenitas redditur.

vyjednatí, conficere, efficere; v. něco s kým, transigere alqd cum alqo; v. něco prosbou, precibus impetrare, assequi; v. mír, pacem componere, facere, conciliare.

vyjednatel, internuntius; interpres.

vyjednávaní, pactio; actio; v. o mír přerušiti, pace infecta dimittere legatos; dáti se do v. condiciones ferre et audire; v.-ím, conditionibus propositis.

vyjednávatí, agere cum alquo, o mír de pacis condicionibus colloqui cum alqo; v. před soudem, causam orare

vyjetí, evehi, proficisci; curru, naví, equo vectum exire; vstříc v. occurere alcuí; obviam vehi; v. si na koho, acerbius invehi in alqm, asperere alqm appellare.

vyjeviti něco, aperire, patefacere alqd; in vulgus proferre alqd; srdce své v., totum se alcuí patefacere; tajemství v., enuntiare commissa; v. se, patefieri, o snu evenire, eventum habere; sny se vyjevují, somnia evadunt.

výjezd, excursio.

vyjímati, eximere, excerpere; promere; tollere; v. koho, excipere alqm; žádného nevyjímaje, sine ulla exceptione; ad unum omnes; vyjma mne, tebe, me, te excepto; v. se z čeho, recedere, se removere a re aliqua.

vyjíмка, exceptio; zákon nečini v.-y, lex ad omnes sine alio discrimine pertinet; on čini v.-u, excipiendus est; bez v.-y sine ulla exceptione.

vyjísti, consumere.

vykázati něco, assignare, attributere alqd; každému práci v., suum cuique munus describere; v. se, čím u koho, se alcuí probare.

výklad, interpretatio; explicatio; enarratio.

vykladač, interpres; explanator.

vykládaný zlatem, auro caelatus.

vykládati, exponere; explicare, interpretari, illustrare; enarrare, explanare; na dobrou, na zlou stránku v., in bonam, in malam partem accipere alqd; v. komu co za pýchu, alcuí alqd superbiae tribuere.

vyklepatí, šat, pulverem excutere e veste; v. komu, verberibus caedere alqm.

vyklevetiti, enuntiare, vulgare.

vykličiti něco; auferre, tollere alqd; (vyprázdniti) vacuum facere alqd; (vydrancovati) diripere alqd; v. se, se subducere n. proripere; abire, discedere.

vyklouznoti, elabi, effugere; excidere.

výkon, executio, effectio; v. posvátný, caerimonia; v. i práce.

vykonati, efficere; committere (scelus); patrare, perpetrare (caedem); v. cestu, conficere iter; progredi (iter bidui); v. čin, rem ge-

erere; v. obět, hostias immolare; v. odvod, delectum habere; v. plavbu, cursum conficere; v. poselství, nuntium perferre; v. přípověď, promissum praestare, fidem persolvere; nevykonatí p.-i, fidem fallere; v. rozkaz, mandata exigere, imperata facere; v. skutky znamenité, res magnas n. praeclaras gerere, nesmrtelné opera immortalitatis edere; v. slib, votum solvere; v. trest, poenam n. supplicium sumere, capere; v. vůli něčí, voluntati alces obtemperare; morem gerere alcuí, v. též násil.

vykonávatí, facere, efficere, conficere, peragere, ad exitum perducere; v. záležitosti, res exsequi; větší díl záležitostí vykonává se senátem; plurima per senatum transiguntur n. fiunt; ost. v. vykonatí.

vykonání, opis slovesem.

vykonavatel, confector, auctor.

výkonný (moc), potestas leges exercendi; v. život, actio vitae; v. též účinný.

vykopatí, fodere, effodere; v. mrtvolu, erueri mortuum; v. příkop, fossam ducere, capere.

vykořenití, exstirpare; delere, excidere (gentem), tollere (cupiditates), evellere (mala) úplně v. blud, errorem stirpitus extrahere.

vykořistití, capere alqd ab alqo; v. mnoho magnas praedas facere.

vykoupatí se, lavare corpus.

vykoupení, redemptio; (spasení) salus; (osvobození) liberatio.

vykoupití někoho, redimere (captivos); (osvobodití) liberare, vindicare alqm a re alqa; eripere alqm ex alqa re; v. se, redimere se alqa re.

vykouřítí, něco, odoribus suffire locum alqm; v. se, in vapores abire; v. se z paměti, excidere de memoria.

vykouzlití, arte magica efficere. **vykračovatí si**, incedere (hrdě, magnifice).

vykrástí, něco expilare (domum); v. se, furtim n. clam abire n. se subducere.

výkres, descriptio; adumbratio; (kresba) pictura linearis; imago.

vykreslití, describere, adumbrare.

vykrmený, pinguis.

vykrmití, bene saginare.

vykročití, egredi, exire, excedere (modum); v. s pravé cesty, aberrare via.

vykrojiti, exsecare.

vykropití, aspergere, conspergere

vyhrotití, v. vykrucovatí.

vykroužití, circumscribere; circino describere.

vykrucovatí něco, extorquere alq; v. slovu, false interpretari alqd; v. se, extricare se.

vykřesatí oheň, ignem elicere e silice.

výkřik, exclamatio, clamor; vox.

vykřiknoutí, exclamare; clamorem edere n. tollere.

výkup, redemptio; peníze za v. pretium.

vykupitel, liberator; vindex; v. též spasitel.

výkupné, pretium (redemptionis).

vykuřování, suffitus, us.

vykvéstí, efflorescere, florescere.

vylákati, elicere.

vyléčiti v. vyhojiti.

vyleštiti, expolire, perpolire.

výlet, excursio.

vyletětí, evolare; (zvlétnouti) alis se levare; (o věcech neživých) sublime ferri, in altum tolli.

výlev, effusio, řeky eluvio.

vylévatí něco effundere, profundere alqd; v. se (o řece) super ripas effundi.

vyléztí, odněkud evadere, proropere; v. někam, eniti, evadere in locum alqm; v. na horu, ascendere montem.

vyľhati, něco mentiendo impetrare alqd ab alqo; v. se, mendacio defungi.

vyľičití, depingere, describere, verbis exprimere; jasnými barvami illustrare; v. polohu města, ex-

ponere situm urbis; v. průběh věci, rem ordine narrare; v. život, vitam describere; v. koho, fingere s dvojm.jakk.

vylíhnouti se, excludi (ex ovis).

vylíchtití, blanditiis sibi parare.

vylítí, v. vylévatí; hněv si v. na někóm, effundere iram in alqm.

vylítnoutí v. vyletětí.

výloha v. výdaj; běžné v.-y, sumptus perpetui.

výlomiti, evellere, effringere, refringere, násilně moliri (fores, portam).

vyloučení, exclusio.

vyloučiti, kdo co remove re alqa; separare, secernere alqd a re alqa; v. z dědictví, excludere alqm hereditate; v. z bohoslužeb, sacrificiis interdicere alcuí; v. z města, rus relegare; v. z obce, aqua et igni interdicere alcuí; v. z počtu občanů, e numero civium segregare v. ze senátu, senatu movere; v. ze spolku, remove re a coetu n. circulo, vyloučenu býti, exsilium alcuí sciscitur; v. se, deesse rei alcuí, abstinere re alqa.

vylouditi prosbou něco, precibus alcuí alqd extorquere, lichocením oblanditi alqd.

vyloupiti, expilare, depeculari; v. koho, exspoliare, nudare alqm. **vyloupnoutí**, cortice nudare; očí v., effodere oculos alcuí.

vyložení v. výklad.

vyložený zlatem, distinctus.

vyložiti, exponere, zboží merces venales promere; ost. v. vykládati.

vymáhání, exactio.

vymáhati, exigere, persequi alqd ab alqo; válečnou daň přísně v., pecunias imperatas acerbissime exigere; vymáhá toho prospěch, interest.

vymalovatí, pingere; (domalovatí) absolvere imaginem.

vymanění, liberatio.

vymanití koho, liberare, exsolvere alqm alqa re; v. otroka, vindicare alqm in libertatem, servum ma-

nu mittere; v. se, liberare, z poddanosti servitutem exuere.

vymanitel, liberator.

vymazati, delere, extinguere, litura tollere.

výmě, uber, eris.

výměna, commutatio, permutatio.

vyměnití, commutare, permutare alqd re alqa; v. rukojmě, obsides dare et accipere.

výměr, definitio; v. dáti, definire alqd; v. trestu zůstává v mezích peněžité pokuty, taxatio intra pecuniam versatur.

vyměřiti, metiri, dimetiri; (ustanovití) constituere; praecipere, praescribere; (určiti) definire, finire; lhůtu k žití v., tempus concedere; místo pro tábor v., castra metari; dimetari locum castris; příjmy a vydání přísně v., expensa et accepta ad certum numerum revocare.

vyměstití, verrere, everrere, purgare.

vymeziti, finire, definire, terminare.

výmínečně, praeter consuetudinem; praecipue.

vymínití si, pacisci, depacisci.

výminka, condicio; (zákon) lex; podati v.-y míru, pacis condiciones subire; pod slušnými v.-ami, aequis conditionibus.

vymizeti, evanescere, z mysli effluere ex animo, excedere e memoria alcs; vzpomínka na něho nikdy mi nevymizí, nunquam ex animo meo discedet memoria alcs.

vymknoutí se, elabi, excidere alcuí; eripere se de manibus alcs. **vymlátití** obilí, excutere grana e spicis.

vymletí v. vyhloubati.

vymletý, exesus (saxum).

vymlouvatí co, dissuadere alcuí alqd; abducere alqm a re alqa; v. koho, excusare, defendere alqm; v. se, se excusare, se defendere (de re alqa, apud alqm n. alcuí), excusatione alqa uti; v. se nemocí morbum simulare; v. se z provinění, pro delicto suo verba facere.

výmluva, excusatio; (záminka) species, praetextus; (příčina) causa; míti v.-u, excusatione alqđ uti, excusare alqđ; dáti místo v.-ě excusationem accipere.

vymluvíti, dicendi finem facere; nech mne v., sine, omnia dicam; to si nedá v., hoc ei dissuaderi non potest; v. komu increpare alqm verbis, graviter alqm obiurgare; ost. v. vymlouvatí.

výmluvnost, (přirozená) facundia, (učená) eloquentia; míti velikou v., multum posse dicendo, dicendi facultate florere.

výmluvný (přirozeně) facundus; lingua promptus; (učeně) disertus, dūr. copiosus, eloquens; adv. diserte, eloquenter; v. mluvíti, copiose dicere.

vymoci, efficere, impetrare; v. koho, eripere alqm (ex miseriis, e manibus hostium).

vymořítí, macerare, conficere alqm (fame); v. město, urbem fame domare.

vymrskati komu, virgis caedere alqm, koho (z města) virgis caesum alqm expellere.

vymrsknoutí se, emicare, sublime ferri.

vymřeni, interitus n. opiš slovesem.

vymřítí, (o rodu) interire, perire, exstingui; (o městu a pod.) vacuum fieri; shledal vše, jako vymřelé, vasta desertaque omnia invenit.

vymstítí se, na kom, ulcisci alqm ab alqo; poenas repetere ab alqo rei alcs; úplně se v., ultione se explere.

vymudrovati, acute excogitare. **výmysl**, inventum; commentum; res ficta; v. obraznosti, opinionum commenta, ineptiae, monstra.

vymysliti v. vymýšletí.

vymyšlenost v. výmysl.

vymyšlený, fictus; (vybájený) commenticius; falsus, vanus.

vymýšletí, excogitare, invenire, fingere; (lživě) mentiri, ementiri;

(lsthě) machinari; v. si jednání, viam, rationem inire; v. lest, dolos nectere.

vymýti, eluere, abluere. **vymítiti**, excidere (silvam), extirpare (agrum silvestrem).

vynadati, conviciis consecrare alqm; v. lhářů, alqm mendacem appellare, vocare.

vynadívati se, satiari videndo; nemoci se v., satiari non posoc videndo.

vynadíviti se, satis mirari alq; nemohl jsem se tomu dosti v., illud admirari satis non potui.

vynachváliti si, satis laudare.

vynalíti v. vynaléztí.

vynakládati, multum laboris n. studii in alqa re consumere; locare, collocare, ponere studium n. operam in re alqa; conferre operam ad alqđ faciendum; tribuere multum temporis rei alcu; v. péči, adhibere curam, diligentiam; v. píli na výcvik ve zbrani studium consumere in armis; v. všechny své síly, omnes nervos contendere, summo studio anniti (ut alqđ fiat).

vynález, inventum; (výmysl) commentum; dobrý a užitečný v., res bene et utiliter inventae. **vynalézavost**, sollertia; bohatá v., inventionis copia. **vynalézavý**, sollers, ingeniosus; ad excogitandum acutus.

vynálezce, inventor. **vynálezkyň**, inventrix. **vynaléztí**, invenire, reperire; excogitare; v. slova, verba parere, fingere, facere.

vynaložení, collatio, usus. **vynaložití** v. vynakládati.

vynasazení, opera; studium; labor; contentio.

vynasaziti se, operam dare n. navare, studere rei alcu; nití, elaborare pro alqo n. alqa re; velmi se v., omnibus viribus contendere, ut; omni ope atque opera eniti, ut.

vynásetí, efferre, extollere; (užitek nésti) fructum ferre, fructuosum esse; v. koho laudibus efferre

alqm, do nebe laudes alcs in astra tollere, ad caelum laudibus tollere alqm; to mi vynáší peníze, pecuniam capio ex ea re; to vynáší mnoho peněz, permagna pecunia ex ea re redit; v. se, efferre, se iactare; v. se čím gloriari re alqa, iactare alqđ; v. též vynéstí.

výňatek, z knihy summa; epitome; (zlomek) fragmentum.

výndati, promere, proferre; v. měšec, promere saccum minorum nummorum.

výnechání, omissio; praetermissio.

výnechati, omittere, praetermittere, praeterire.

výněstí, efferre, exportare; (oznámiti) aperire, patefacere, in vulgus proferre; v. nález, sententiam dicere, iudicium facere, decernere; v. rozkaz, edicere, edictum proponere; v. tajemství, enuntiare, vulgare arcana.

výnesení, edictum, decretum.

vynikalíci, excellens; (znamení) insignis; (výborný) egregius, praeclarus; (obzvláštní) eximius; v. vlastnost virtus.

vynikati, pův. eminere, prominere, nad vodu ex aqua exstare; (překonávati) superare alqm, praestare, antecellere, antecedere alcu; excellere, eminere alqa re (prae ceteris, inter omnes); v. jako vůdce, florere laude imperatoria.

vynoriti se, emergere (ex aqua). **výnos**, (užitek) feroventus; fructus; (zisk) quaestus; (obilí) fruges; (ovoce) fetus.

výnosnost, fertilitas; fructus, quaestus.

výnosný, fructuosus (praedium), quaestuosus (mercatura); to jest výnosné, permagna pecunia ex ea re conficitur.

vynutiti, extorquere alcu alqđ, exprimere alqđ ab alqo.

výobcovati z vlasti, patria pelle-re alqm; aqua et igni interdicare alcu.

výobrazení, descriptio, formatio; (obraz) imago, effigies.

výobraziti, pův. imaginem alcs exprimere; fingere, effingere; o malíři pingere, depingere; metaf. describere, verbis exprimere.

vypáčiti, effringere, násilím moliri.

výpad, excursio, eruptio; v. učiniti, erumpere.

vypadati, dobře pulchra specie esse, ohyždně deformem aspectum habere; jak to vypadá v městě, quae est facies urbis? teď to zcela jinak vypadá, magna rerum commutatio facta est.

vypadnoutí, elabi, excidere alqa re n. ex alqa re; (vyřítiti se) erumpere, eruptionem facere; v. na nepřítele, egredi e portis et hosti signa inferre; z lásky v., gratiam amittere, gratia excidere; zbraň mu vypadla z ruky, telum de manu excidit; vypadlo mi to z mysli, e memoria excessit illud, oblivio eius rei me cepit; jako by mu z oka vypadl, simillimus est eius.

vypáliti znamení, notam alcu inurere; = spáliti, v. toto.

výpar, halitus, anhelitus; vapor.

vypařovati se, exhalari, in vapores abire.

vypásti, depascere.

vypátrání, exploratio, investigatio.

vypátrati, explorare, investigare, indagare, chytře a tajně speculari; (odkřítí) invenire, deprehendere.

vypěníti se, defervescere.

vypíchnoutí, effodere.

vypínavost, arrogantia.

vypínavý, elatus; insolens; gloriosus; grandiloquus.

vypínati se, se attollere, se iactare; insolenter gloriari; superbire; v. se nad jiné, se praepondere aliis; alios prae se contempnere.

výpis, v. výtah; v.-y činím z knihy, librum excerpto.

vypískati, koho, exsibilare, sibilis explodere alqm; v. hru, fabulam exigere.

vypisovati v. vypsati.

vyptíti, exhaurire (poculum, vinum).

vypláknouti, eluere.

vyplašiti, excitare.

výplata peněz, solutio, numeratio; (výkup) redemptio, pretium (redemptionis):

vyplatiti komu co, numerare, solvere, exsolvere, expendere alicui (pecuniam) pro aliqua re; v. žold stipendium persolvere n. dare; v. koho, pecunia redimere alqm: = potrestati, v. toto.

vyplaviti se, navem solvere, s lodstvem classe proficisci, o vůdci též classem educere.

vyplaziti se, proropere.

vypleniti, extirpare; delere, excidere, tollere.

vyplísniiti, increpare alqm verbis; graviter alqm obiurgare.

vyplíiti, exspuere, excreare.

vyplníiti, něco explere, comple-re, implere alqd re aliqua; v. prosbu, alicui petenti satisfacere, non deesse; v. přání, voluntati alicui obtemperare; v. rozkaz, exsequi mandata alicui; v. se (o prorocství) evenire, eventum habere.

vyplouti, enare, enatare, o lodi e portu exire; navi proficisci; v. s lodstvem, classem solvere.

vyplývati, profluere, manare: nasci, oriri, existere; z toho vyplývá, inde sequitur, ut.

vyppnouti (něco spjatého) discindere (tunicam) disungere (equos); (něco připjatého) solvere n. resolvere alqd.

vypočísti, computare, enumerare: rationem alicui rei inire; v. na prstech, per digitos numerare, (počítaje nalézti) computando invenire.

vypomáhati, iuvare alqm: subvenire, opem ferre alicui; adesse alicui in re aliqua.

vypořádati, účet rationem consoldare; v. koho, satisfacere alicui.

vypotíiti, exsudare.

vyppouštěti v. vypustiti.

výpověď, dictum; (sproštění závazku) renuntiatio; v. proroka, effatum; v. soudee, sententia; iudicium; v. věštírny, oraculum, sors; v. dáti renuntiare alicui; v. učiniti, sententiam dicere, písemně rescribere alicui; v.-i se podrobiti, decreto stare.

vypověděti, něco, dicere, edicere, verbis exprimere, řádně a slavně nuncupare alqd; nelze mi v. verbis exsequi non possum; v. jistinu, pecuniam repetere ab alqo; v. přátelství, renuntiare amicitiam; v. válku, bellum indicare; v. koho, (z města atd.) in exsilium eicere, mittere alqm; exsilio afficere; proscribere, expellere, na určité místo relegare; aqua et igni interdiciere alicui.

vypověděnec, exsul.

vypověděni, aquae et ignis interdictio; proscriptio.

vypracování, (jako čin) confectio; (vypracovaný spis) libellus; commentatio; disputatio.

vypracovaný, elaboratus; v.-á řeč, oratio accurata, accurate scripta, elucubrata.

vypracovati, conficere, perficere, písemně scribere.

vyprahlost, ariditas.

vyprahlý, aridus.

vyprahnouti, exarescere, sluncem torreri, uri.

výprask, verbera; lostati v., verberari, plagis affici, notný male mulcari.

vypráskati, verberare, verberibus caedere, kyjem fuste percutere; v. koho odkud, verberibus exigere alqm.

vyprášiti šat, pulverem excutere e veste.

vyprati, abluere; eluere.

výprava, missio, legatio; (okrasa) ornamentum; v. kupecká, navigatio; v. válečná, expeditio, bellum; v. za zásobování, pabulatio et frumentatio; v. ženská, mundus muliebris; jsem na v.-ě válečné, bellum gero.

vypravíiti, koho mittere, o větším počtu dimittere alqos; v. lodstvo, naves armare, instruere, ornare; classem comparare; v. pohřeb, funus alicui facere, jednoduchý alqm sine ulla pompa funeris efferre, slavný iusta magnifice facere; v. psaní, litteras dare ad alqm; v. vojsko do pole, exercitum comparare, instruere; v. vyslanec, legatum mittere, legare alqm; v. se kam, proficisci, egredi, se in viam dare; v. se s vojskem castra n. signa movere; v. se do pole, ad bellum proficisci, milites in expeditionem educere.

vypravování, narratio; (povídka) fabula.

vypravovatel, narrator; auctor.

vypravovati, narrare, memoriae prodere n. tradere; v. obšírně, pluribus verbis exponere, altius repetere; v. vše po pořádku, omnia ordine edocere, narrare; jest těžko vše v. difficile est omnia perssequi; vypravují dicunt, tradunt, ferunt (s akk. a inf.) vypravuje se, dicitur, fertur, narratur (s nom. a inf.); vše se dvojako vypravuje, duplex est huius rei memoria.

vyprázdniti, vacuum facere; exinanire, exonerare; v. sklenici, exhaurire poculum.

vyprosíiti, precibus impetrare alqd ab alqo; rogare alqm alqd.

vyprostíiti v. vysvoboditi.

vyprovoditi, comitari, čestně prosequi, deducere, pro ochranu praesidio esse alicui; v. s ochrannou družinou, cum praesidio deducere.

vypršeti, ve rčení: lhůta vypršela, dies constituta adest; když viděl, že mu vypršela poslední hodinka, cum adventare mortem videret.

vyprýšiti se, profluere, o prameni scaturire, manare.

vypráhnouti, disungere (equos), iungo exsuere (iumenta).

vypsání, narratio; v. cesty, descriptio itineris; v. světa, ferrarum descriptio; v. života, enarratio vitae, vita.

vypsati, exscribere, excerptere,

transferre alqd ex libro alqo; (vyličiti) describere, perscribere; excerptere, enarrare alqd; v. sněm, consilium litteris indicere.

vyptávati se, interrogare, percontari alqm; sciscitari alqd ab alqo; quaerere alqd ex alqo.

vypučeti, germinare, progerminare.

vypuditi, eicere, pellere, expellere, excutere; do vyhnaství v., in exsilium mittere; ze stanoviště v., loco movere; ze statku v., exturbare alqm omnibus copiis.

vypláčiiti si, mutuari, mutuum sumere alqd; ab alqo; v. peníze, pecuniam fenori accipere ab alqo.

vypuklina, convexitas.

vypuklý, convexus; v.-á řezba, opus caelatum.

vypuknouti, erumpere, prorumpere; oriri, exoriri, exardescere; hlad vypukl, fames esse coepit; nemoc vypukla, morbus ingruit; oheň vypukl, incendium ortum est; válka vypukla, bellum exarsit, ortum est.

vypustiti, emittere alqm; v. duši, animam edere, deponere, efflare; expirare; v. slovo z úst, vocem efferre; v. z myslí, cogitationem de re aliqua abicere; v. z paměti, memoriam alicui rei deponere; v. z vězení, vinculis solvere, e custodia mittere.

vypuzeni, expulsio, eiectio.

výr, bubo, onis.

vyraběti, facere, conficere, fabricari.

výraz, (slovo) vox, verbum, vocabulum; (označení) significatio, enuntiatio; v. obličej, vultus; v. oplzlý, obscena verba; suchopárny v. orationis siccitas; bez v.-u (v řeči) languidus, frigidus; mluvíti v pěkných v.-ech, eleganter dicere.

vyraziti, excutere (oculum), elidere (dentes) effringere (fores), perfringere (fenestram); (vyskočiti) prorumpere, procurrere, provolare; v. nepřátelsky proti komu, impetum facere, irrure in alqm; v něco na čem, imprimere, expri-

mere, alqd in re alqa — v. též vyrážeti.

výrazný (o řeči) gravis; v.-é oči, oculi arguti; adv. graviter, argute.

vyražení, delectatio, oblectatio; oblectamentum; pro v., delectationis n. animi causa; cesta pro v., iter animi causa susceptum; to mi činí veliké v., mirifice delector illa re.

vyrážeti, koho oblectare, delectare alqm; v. ze zármutku, animum ales a sollicitudine abducere; dobře slova v., suis quasque litteras sonis enuntiare; plamen vyráží, flamma sublimis fertur; stromy vyrážejí, gemmae proveniunt; v. se, delectari alqa re, s kým sermones conferre cum alqo; v. i vyraziti.

výrobek, opus (manu n. arte factum).

vyrobiti, conficere, fabricari.

výroční, anniversarius; sollemnis; v. trh mercatus, us.

výrok v. výpověď.

vyroniti slzy, effundere, profunderere, lacrimas.

výrostek, adolescentulus, na bylině germen.

vyrovnání, aequatio, exaequatio; = smíření v. toto.

vyrovnati, něco, exaequare alqd; v. spor, componere, dirimere litem, v. záhyb togy, togam excutere; v. se komu, parem esse alqui, aequare, aequiperare alqm; v. se s kým, transigere, contendere cum alqo; v. se s věřitelem, satis facere creditori.

vyrozumění, intelligentia; obyčejně se však opíše slovesem.

vyrozuměti, intellegere, perspicere, mente comprehendere.

vyrůstí, adolescere, crescere; (dorůstí) ad iustam magnitudinem pervenire; vrostl z dětinství, ex epphebis excessit.

vyrušiti, interpellare; v. z klidné mysli, animum ales de statu demovere, dūr. depellere, deturbare.

vyrvatí, něco, evellere, eripere, extorquere alqui alqd; v. se komu, eripere se ex complexu ales.

vyrýti, eruere, fodiendo aperire; v. drn, caespitem excidere; v. něco na čem, insculpere, incidere, inscribere alqd in re alqa.

výřečnost, appellatio; prolatio; dobrá v., emendata locutio; os explanatum; příjemná v., suavitas vocis; míti tvrdou v., aspere loqui; v. i výmluvnost.

výřečný, qui plane loquitur; qui voce suavi est.

výřez, incisio.

vyřezávati, sculpere, exculpere; incidere.

vyříditi, facere, efficere, perficere; (oznámiti) dicere, nuntiare, referre; v. poselství, mandata exponere; v. pozdravení salutem dicere verbis ales n. ab alqo; v. rozkaz, exsequi imperium; v. svou záležitost, expedire, transigere negotium; odešel něčeho nepořídív re infecta discessit.

vyřinouti se, emicare, effundi, scatarire.

vyřítiti se, erumpere, prorumpere, provolare; v. na koho, irruere, impetum facere in alqm; v. se z táboru, eicere se ex castris; eruptionem facere.

vyřízení, confectio, exsecutio; opiš též slovesem.

vyříznouti, exsecare.

vyřknoutí, dicere, eloqui, verbis exprimere; v. nález, sententiam dicere.

výsada, ius praecipuum; beneficium n. donum singulare; immunitas.

výsaditi, něco (vyložiti) exponere alqd; (zdvihnouti) tollere, levare alqm; v. dveře, emovere postes cardine; v. se, subire, adire alqd; se offerre alqui.

výsadní, immunis.

výsáknoutí, arescere, exarescere, siccari.

vysázeti, něco, numerare, dinumerare alqui (pecuniam); v. rány plagas infligere alqui; v. stromy v zahradě, hortum arboribus con-

serere; v. něco čím, instruere alqd re alqa, pro okrasu distinguere ornare alqd (auro).

vyseděti, (sedě vytrvati) sedere, haerere (in loco alqo); v. veice, mladé excludere ova, pullos.

vysěkati, něco, exsecare, (sekáním učiniti) excidere; v. les, silvam excidere; v. stromy, arbores collucare; v. komu, virgis caedere alqm; v. koho (z nepřátel) alqm versantem in media hostium acie eripere; v. se, se expedire, exsolvere re alqa; v. se z dluhů, emergere ex aere alieno; v. se z nepřátel, emergere e manibus hostium.

vyschnouti, exarescere, siccari.

vysílati v. vyslati.

vysílení, (jako čin) infirmatio, debilitatio; (jako stav) infirmitas, debilitas; v. těla, vires corporis affectae.

vysílený, enervatus, confectus, exhaustus.

vysíliti, infirmare, debilitare, exhaustire; vires attenuare; v. nepřitele, frangere hostes; v. obec, opes civitatis comminuere; labefactare rem publicam.

výskání, exsultatio.

výskati, exsultare laetitia.

vyskočiti, exsilire, prosilire; v. na něco, assilire, insilire in alqd.

vyskytnouti se, apparere, náhle erumpere, occurrere; in noc se vyskytuje, morbus ingruit; příležitost se vyskytuje, occasio offertur.

vyslanec, legatus, jako mluvčí orator; (posel) nuntius.

vyslanectví, legatio; munus legati.

vyslanectvo, legati; býti v čele v.-a, legationis principem esse.

vyslání, missio.

vyslati, mittere; v. jízdu, immittere equitatum; v. koho v záležitostech státních, legare alqm.

výsledek, exitus, eventus; dobrý v., successus; míti dobrý v., prospere succedere; vše mělo jiný v., omnia aliter evenerunt; bez v.-u, irritus, vanus; frustra, nequic

quam; bez v.-u něco učiniti, operam perdere.

výslech, interrogatio, quaestio; bez v.-u, indicta causa.

vyslechnoutí, koho, audire alqm; aures praebere alqui; animum ales explorare, voluntatem ales perscrutari; v. prosbu, audire preces ales; petenti alqui satis facere; (vyšetřovati) interrogare alqm; quaerere n. quaestionem habere ex alqo.

vyslechnutí v. přech.

vyslídění, investigatio.

vyslíditi, investigare, indagare.

vysloužilec, miles stipendiis emeritis n. confectis; miles veteranus; legie v.-ů, legio veterana.

vysloužití, merere alqd; (službu dokonati) stipendia conficere; mítiyslouženo, militia perfunctum esse; rude donatum esse.

výslovnost v. vyslovování.

výslovný, expressus; (zřejmý) apertus, (jasný) clarus; (určitý) certus; adv. aperte, plane, nominatim; jest tam zcela v. psáno, disertissime planissimeque in eo (decreto) scriptum est.

vyslovovati, appellare, enuntiare; exprimere, eloqui, efferre (litteras, verba); dlouze v., producere, krátce corripere (syllabam); tvrdě v., aspere loqui; podezření v., suspicionem in alqm inferre.

vyslovování, appellatio; dlouhé v. productio, krátké correptio, široké verborum latitudo.

výsluha, quaestus; lucrum.

výsluní, locus apricus; na v. býti, apricari; na v. vystaviti, in sole ponere.

výslužné, beneficium annuum.

vyslýchati v. vyslechnouti.

vysmahlost, siccitas, ariditas.

vysmahlý, siccus, aridus; v. obličej, coloratus vultus; v. býti, adestioris coloris esse.

vysmáti se v. vysmívati se.

výsměch, irrisus, derisus; v. i posměch.

vysmeknouti se, elabi, excidere e manibus.

vysměvač, irrisor, derisor.

vysměvačný, irridens, mordax.

vysmívati se, irridere, deridere, illudere alqm.

vysmrkati se, emungere nares.

vysoce, alte; u adj. maxime; obyč. však superlativ n. předpona per; v. učený, doctissimus; v. vážný, honoratissimus; v. postavený (muž) in re publica praestans; magno honore praeditus; v. o sobě smýšleti, multum sibi tribuere; výše ve řeči nad to v., praeterea; ad hoc: rok i v., plus annum, annum et eo diutius; jest tomu 20 let i v., amplius sunt viginti anni; nejvýše maxime, plurimum.

vysočina, regio montana.

vysoko, alte, ve vzduchu sublime, excelsa; v. ceniti, magni facere n. aestimare alqm; v. hleděti, maiora concupiscere; z v.-a hleděti, superbire, na koho despiciere alqm; z v.-a mluvíti superbe loqui; výše dotčený, quem supra memoravi.

vysokomyslnost, insolentia, superbia.

vysokomyslný, insolens, superbus; inflatus; v. býti, magnos spiritus sibi sumere.

vysoký, altus; (vynikající) excelsus; (strmý) arduus; (vznášející se) sublimis; o místech editus; v.-á cena, pretium magnum; v. člověk, magni corporis, procerus; v. hlas, vox clara, magna; v.-é postavení, locus splendidus, amplus; v. rod, genus illustre, summus locus; v. ton, sonus acutus; v. věk, grandis aetas, senectus; zeměl u v.-ém věku, senex mortuus est; lidé vyššího stavu, principes, homines amplissimi; nejvyšší důstojenství, amplissimi honores; nejvyšší kněz, pontifex maximus; dojítí nejvyššího věku, ad summam senectutem pervenire adv. v. vysoce, vysoko.

výsost, ducha excelsitas, magnitudo animi; v. stavu, amplitudo, dignitas.

vyspati se, somno satiari; v. se z něčeho, edormire alqd.

vyspělý, adultus.

vyspěti, ad maturitatem venire; maturescere; evadere s nom.

vysrknouti, sorbere, exsorbere.

vyssáti, exsugere; v zemi, exhaurire, vexare, expilare; v. koho, nudare, spoliare alqm.

vystačiti, (dosti býti) satis esse, sufficere; suppetere (rei alcu); (dosti míti), satis habere; vystačí se svými důchody, reditus sumptibus eius suppetunt; sotva že vystačí, vix habet, unde commode vivat.

vystáti, perferre; defungi, perfungi alqa re; nemohu ho v., eum sustinere non possum; odio mihi est.

vystavění, aedificatio, exstructio; obyč. však slovesem.

vystavený (na ránu) oppositus, obiectus; obnoxius.

vystavěti, aedificare, exstruere; zase v., restituere; v. loďstvo, classem parare n. instruere; v. věž, excitare turrim; v. most, pontem facere in flumine; v. náhrobek, monumentum exstruere; v. město condere urbem.

vystavíti, něco, exponere, proponere alqd; v. na prodej, merces venales proponere; v. za vzor, proponere ad imitandum; v. koho na ránu, obicere, offerre alqm telis, periculo; v. se čemu, subire alqd, offerre se (periculo), se opponere ad omne periculum.

výstavnost, structura, structurae genus.

výstavný dům, domus magnifica; v.-é město, oppidum magnifice aedificatum.

výstěhovalec, qui e patria emigrat; colonus.

výstěhování, migratio, demigratio; účast ve v., societas demigrationis.

výstěhovati se, migrare, demigrare, z nespokojenosti secedere.

vystihnouti, mente comprehendere, animo complecti; percipere, percipere, persequi.

vystižitelný, quod animo comprehendere possis.

vystoupení, escensio; v. i sloveso.

vystoupiti (vyjíti) exire, egredi; v. na horu ascendere montem; na řečiště, escendere in rostra; v. na vrchol, evadere in summum montem; v. z pořádku, egredi, excedere fines, modum; v. ze školy, divertere a schola et magistris; v. z úřadu, se abdicare magistratu; v. veřejně, prodire in medium, na jevišti in scenam prodire, jako řečník dicere pro alqo, contra alqm, orationem habere in alqm, jako učitel magistri partes suscipere; řeka vystupuje, flumen super ripas effunditur.

výstraha, monitio, admonitio; v.-u dáti, monere admonere alqm; v.-u přijmouti, obtemperare alcu moment; býti na v.-u, documento esse; na v.-u ostatním, ad terrorem ceterorum; vzíti si za v.-u něco, documento sibi habere alqd; koho exemplum capere de alqo.

výstražný příklad, exemplum, documentum.

vystrčiti něco, extendere, protendere alqd; exserere (linguam, caput); v. koho eicere alqm.

vystrojiti něco, ornare, exornare, instruere alqd; v. hostinu, convivium parare; apponere cenam; v. hry, ludos dare, edere; v. pohřeb, funus alcu facere; v. vojsko, exercitum comparare, instruere, armare, v. se, k čemu, accingere se ad alqd; v. se na cestu, iter comparare; (ustrojiti se) se exornare.

výstřednost, nimium rei ales studium.

výstřední, nimius, iustum modum excedens.

vystřídati se, succedere alcu n. in locum als; excipere alqm.

vystříhati, koho, monere, praemonere alqm; v. se, čeho, cavere, vitare, fugere alqd.

vystříhnouti, excidere.

vystřízlivěti, crapulam edormivisse.

výstup, (část dějství) scena; (vystoupení) consensus, ascensus.

výstupek, podium; crepido; inis. **vystupovati** v. vystoupiti.

vystydnouti, refrigerari; metaf. refrigerescere, languescere.

vysušiti, siccare, o slunci exurere.

vysvědčení, testimonium.

vysvětití, consecrare, určitému bohu dedicare (aram, templum).

vysvětlení, explicatio, interpretatio; v. žádati, quaerere ex alqo de re alqa.

vysvětliti, explicare, interpretari, illustrare, explanare; exponere alcu alqd.

vysvítati, elucere, effulgere; slunce vysvítá z mračen, sol inter nubes effulget; z toho vysvítá, inde sequitur, patet, inde manifestum est; z listu vysvítá, ex epistula intellegi potest.

vysvoboditel, servator, conservator; (zachovatel) vindex, liberator.

vysvoboditi, (zachrániti) servare, conservare re alqa; liberare alqm re alqa n. a re alqa; (vyprostiti) exsolvere alqm; v. od smrti, eripere alqm a morte, retrahere alqm ab interitu; v. město z rukou nepřátelských, urbem ab hostibus recupearare, z obležení obsidione solvere; v. vlast z poroby, patriam et servitute in libertatem vindicare.

vysvobozený, liberatus; liber; solutus (a re alqa).

vysypati, effundere.

výše, altitudo; do v., in altitudinem.

vyšetřování, quaestio; inquisitio; (viz líčení) investigatio; soudní v., cognitio causae; v. konati, cognitionem constituere; v. řídití, quaestioni praese; v. zavěsti, quaerere de alqa re, quaestionem instituere; v. začítí, quaestionem habere de alqo n. in alqm.

vyšetřovati, explorare, investigare, soudně quaerere de alqa re, quaestionem habere de alqo, inquirere, cognoscere alqd.

vyšetřovatel, investigator, soudní quaesitor.

výšina, locus editus; collis; tumulus; obsaditi v.-y, loca superiora occupare.

vyšívání, ars acu pingendi; (dílo) opus acu pictum.

vyšívání šat zlatem, vestis auro distincta.

vyšívati, acu pingere.

výška v. výše.

vyškrabati oči, effodere alcuī oculos.

vyškrtnouti, eradere; delere; extinguere; v. ze seznamu, nomen alic de tabulis eximere, z knihy e libro nomen tollere.

vyšlapati, pedibus exterere; v. obilí, frumentum exculcare.

vyšlapovati si, magnifice incedere.

vyšlehati, koho, verberibus exigere alqm; v. oko, excutere alcuī oculum.

vyšlehovati, relucere.

vyšňoriti, ornare, exornare.

vyštvati, exagitare.

vytáčeti se, tergiversari; deverticula quaerere.

vytáčka, praetextus.

výtah, summa; epitome; summarium; v.-y, electa; v.-y si dělati, e libro alqd excerptere.

vytáhlý, procerus.

vytáhnouti, něco extrahere, evellere alqd; v. lodí na sucho, subducere naves; v. vně, stringere ense; v. paty z domu, pedem domo efferre, domo egredi; v. plachty, vela pandere n. ventis dare; v. něco na kom, elicere, exprimere alcuī alqd = vyjítí, proficisci; v. do pole (o vojsku) arma capere; v. se vším vojskem, cum omnibus copiis egredi; v. z území, e finibus exire, excedere; v. se z čeho, evadere n. emergere ex re alqa.

vytasiti, meč stringere, destringere gladium, z pochvy gladium e vagina educere; v. se s čím, expromere, proferre alqd.

vytéci, effluere.

výtečnost, excellentia, praestantia, virtus; elegantia.

výtečník, princeps; vir praestans; v.-em se státi, excellere.

výtečný, egregius, eximius; excellens, insignis; praestans, summus; v. znatel, existimator doctus.

vytesati, excidere.

výtěžek (z polnosti) fructus; (z průmyslu) quaestus; (zisk) lucrum.

vytěžiti, lucrari; (ztržiti) pecuniam cogere ex alqa re.

výtí, ululare.

vytí, ululatus, us.

vytisknouti, exprimere; (zahnatí) eicere, pellere (possessione); v. z města, detrudere alqm urbe; v. z pevného postavení, depellere alqm gradu; v. knihu, typis exscribere librum.

vytífti, excidere.

výtka, vituperatio, opprobrium; po v.-e, praecipue, imprimis, potissimum.

vytknouti, signare, designare, denotare; v. cíl, ponere alcuī metam; v. chybu, reprehendere, vituperare, improbare; obicere, exprobare alcuī alqd; obiurgare alqm de re alqa; v. místo, metari, dimetari (locum castris); v. meze, fines constituere; terminos n. modum ponere, statuere alcuī rei.

vytlačiti, exprimere; expellere; ost. v. vytisknouti.

vytlachati, effutire.

vytlouci, frangere, effringere, elidere; v. dům cizí, irrupere in aedes alienas.

vytáčeti se, z čeho, deverticula quaerere; tergiversari.

výtok, effluvium, u řeky os, ostium.

vytopiti, (vyhřáti) calefacere; (vodou pokrýti) inundare.

vytratiti se z paměti, ex animo effluere.

vytrhnouti, něco eripere, extorquere alqd; evellere (dentem, capillos); v. koho v řeči, interrumpere.

pere orationem alic, interpellare alqm; v. někam, exire, egredi, o vojsku castra movere, o vůdci copias educere (in aciem, ad bellum) z města na nepřitele v., eruptionem ex urbe in hostem facere; hosti signa inferre; v. ze zimního tábora, ex hibernis discedere; v. se komu, eripere se alcuī; v. se z myšlenek, mentem a re alqa avertere.

vytrpěti, perferre, tolerare, perpeti.

vytrvalost (důsledná) animus constans; constantia; (tvrdšíjná) pertinacia; (trpělivost) patientia; míti málo v.-i, parum patientem esse; s největší v.-í, pertinacissime.

vytrvalý, constans; assiduus (labor); (pevný) firmus; (statný) fortis; (trpělivý) patiens.

vytrvatí, durare; permanere; perseverare.

vytržení mysli, mens sevocata a corpore; býti u v. vysli, mente incitatum, extra se positum esse.

výtržník, homo ad discordias promptus; homo seditiosus, novarum rerum studiosus.

výtržnost, turbae; tumultus; res novae, (odboj) seditio; v. způsobiti, novas res moliri, novis rebus studere.

vytrásti, excutere.

vytřeštití oči, diducere oculos, na něco acriter intueri alqd.

vytríbenost vkusu, elegantia et subtilitas iudicii.

vytríbený, elegans, úsudek indicium maturum n. politum; v. vkus elegantia, intellegantia.

vytríbiti, expurgare, expolire; (zlepšiti) emendare, dūr. corrigere; extremam manum imponere alcuī rei.

vytrítí, tergere, abstergere.

výtvarná umění, artes effectivae.

vytváříti, fingere, effingere; imaginem alic rei exprimere; formare et perficere.

vytýkatí, exproperare, insimulare alqm; crimini dare alcuī alqd; v.

za pravidlo, praecipere alqd, v. též vytknouti.

vytýlý, obesus, pinguis, opimus. **vytýti**, pinguem n. obesum fieri, pinguescere.

vyučovati, docere, edocere alqm alqd; instituere, erudire alqm re alqa (litteris, artibus); člověk se nikdy nevyučí, semper alqd ad discendum est.

vyučování, disciplina, doctrina instituti.

vyvábíti, elicere alqm (e loco alqo).

vyváděti v. vyvésti.

vyvaditi se, maledicta in alqm conicere; graviter alqm obiurgare.

vyvaliti, evolvere, foras volvere.

vyvarovati se, čeho, praecavere, prohibere alqd.

vyvářiti, excoquere.

vyvážnouti, evadere, effugere, elabi ex re alqa šťastně v., vivum evadere, salvum exire; v. z bitvy, ex acie excedere.

vyvážeti, evehere, egerere (humum), exportare merces.

vyvedení, confectio, exsecutio; opiš též slovesem.

vyvésti, educere, producere; (učiniti) efficere, conficere, exsequi, ad exitum perducere; (vystavěti) extruere, aedificare; v. znamenité skutky, magnas res gerere; v. z bludu, dubitationem alcuī tollere; errorem alcuī eripere, extorquere; scrupulum alcuī evellere; v. z poroby, in libertatem vindicare.

vyvin, explicatio; (vzrůst) incrementum; v. duševní animi ingeniique cultus; v. tělesný aetas adultor; corpus iam corroboratum; pozorovati něco u v.-u, rem crescentem persequi.

vyvinouti, něco explicare, volvere alqd; metaf. fingere, excolere alqd; v. se, explicari; metaf. oriri, nasci; crescere, adolescere.

vyvirati, oriri, profluere.

vyvléci, koho extrahere, rapere alqm; v. se z čeho, subtrahere se a re alqa.

vyvoditi, něco z čeho, initium rei repeterere; ducere (nomen ex re alqa); (dokázati) demonstrare, docere ostendere alqd.

vývoj v. vývin.

vyvolávateľ, praeco, onis.

vyvolati, evocare; vojsko vyvolalo jej vůdcem, exercitus eum imperatorem appellavit.

vyvolávati, pronuntiare, jmenovitě nominatim citare.

vyvoliti, eligere, deligere, creare, na příští rok designare; ost. v. voliti.

vývoz, exportatio; res exportatae; volný v., potestas exportandi.

vyvrácení, eversio; excidium; v. námitek refutatio.

vyvrátiti, evertere, excidere, diruere; v. důvody, refellere, refutare; v. pochybnost, scrupulum ex animo alcs evellere; v. předsudek, opinionem excutare.

vyvrčí, eicere; v. též vyhoditi, vrhnouti.

vyvrťati, terebrando facere.

vyvrtnoutí si, (noha a pod.) luxare alqd.

vyvstati, surgere, exoriri, existere, o kopcích se attollere; v. proti někomu, exurgere contra alqm.

vyvýšenina, locus editus; tumulus.

vyvýšený, editus.

vyvýšiti něco, erigere, excitare alqd; laudibus efferre alqd; v. se nad jiné, ceteros prae se contemnere; se efferre.

vyzáblost, macies.

vyzábly, macer, confectus, enectus.

vyzbrojiti v. ozbrojiti.

vyzdobiti, exornare (po řečnicku, rhetorice); ost. v. zdobiti.

vyzdvihnouti, tollere, extollere, levare; (zrušiti) abrogare, abolere (legem), rescindere (instituta); dissolvere (societatem); v. kotvy, ancoras moliri; v. plachty, vela pandere; v. válku, bellum excitare, movere.

vyzískati v. získati.

vyzkoumati, explorare, investigare, indagare; exquirere; experiri.

výzkum, studia, orum.

vyznačiti, notare, signare, designare.

význačný, insignis; v.-á vlastnost jest, proprium est.

význam, significatio; vis; sententia; (smysl) sensus; to slovo má širší v., hoc verbum latius patet.

vyznamenání, honor; ornamentum; insigne honoris.

vyznamenati, koho insignem reddere, nobilitare, honore decorare alqm; jsem vyznamenán příjmením is honor mihi tribuitur, ut cognomine... appeller, eo honore decoror; v. se, excellere alqa re, (prae ceteris, inter omnes) v. se statečností, virtute florere, o vůdci inter duces belli praestare.

významný, gravis, magnus, amplus; naskrz v. plane praeclarus; v.-é vytčeni, insignis nota.

vyznání, confessio, professio; v. svědků, testimonium; dicta testium.

vyznati, fateri, confiteri, profiteri.

vyzouti, obuv komu excalcere alqm; v. se, excalcari; v. se z čeho, v. vyvléci se.

vyzpytovat, explorare, exquirere.

vyzraditi, prodere, enuntiare, patefacere, indicare alqd; deferre alqd n. de re alqa ad alqm; svým hlasem se vyzrazuješ, ex voce te cognosco.

vyzráti, maturitatem assequi; v. nač, parem esse alqui rei.

vyzruřiti, exsaevire; desinere furere.

vyzvání, invitatio; evocatio (militum); (povzbuzování) exhortatio, appellatio; k tvému v., invitatu tuo; na mé v., me hortante; obdržeti v. k souboji, ad certamen singulare provocari.

vyzvatí v. vyzývati.

vyzvědač, speculator; explorator;

v.-i (výzvědné hlídky jízdy) exploratus.

vyzvěděti, explorare, investigare, tajně speculari; v. něco na kom, quaerere, exquirere seiscitari alqd ex alqo.

výzvědy, exploratio; jíti na v.-y, ire exploratum.

vyzývati, provocare alqm ad pugnam; invitare (ad ludum), evocare (militēs); (přirazně napomenouti) cohortari, monere, excitare alqm; auctorem esse alqui.

vyzývavý, pugnandi cupidus, pugnax.

vyžadovati, expetere, postulare alqd ab alqo; (potřebovati) egere alqa re; opus est alqa re n. alqd; čas toho vyžaduje, tempus ita fert; slušnost toho vyžaduje, decet; to vyžaduje mnoho práce, res multi est laboris; věc vyžaduje velké opatrnosti, res magnam diligentiam requirit.

vyžebraťi, emendicare; metaf. precibus impetrare.

vyžici, vyžehnouti, exurere, comburere, flammis absumere alqd.

vyžilý, confectus, decrepitus.

vyžirati, exedere.

vyžiti, demetere, desecare.

výživa, victus; alimenta; všeliké v.-y poskytnouti, omnes ad vitam copias suppeditare; na v.-u vydělati, victum quaerere alqa re.

vyživiti, alere, sustentare alqm; victum praebere alqui.

vyžle, canis sagax.

vzácnost, raritas, res rara; (cenost) pretium, praestantia, virtus; dignitas.

vzácný, singularis, rarus, exquisitus. (vznešený) nobilis eximius; (přijemný) acceptus, gratus, iucundus; (drahý) carus, magni pretii.

vzadu, post, post tergum, a tergo; v. jíti pone sequi; v. se připojiti, agmen claudere n. cogere; v. v knize, in extremo libro.

vzájemnost, vices, vicissitudo; communitas.

vzájemný, mutuas; v.-é si dopisování, epistularum commercium; adv. inter se; alter- alterum (alii alios).

vzbouření, seditio; motus; tumultus; národa přemoženého, rebellio.

vzbouřiti koho, concitare, commovere alqm n. animum alcs; excitare alqm ad rebellandum; v. se seditioem movere, o podmaněných rebellionem facere, o vojíněch imperium alcs detrectare.

vzbuditi (ze spaní), excitare, expergiscere, exuscitare; metaf.: movere, excitare; důvěru v., fidem facere; chuť v., cupiditatem alcs rei inicere; hněv v., iram concitare; pocit v., alqd animis admovere; podezření v., suspicionem afferre; podiv v., admirationem alcs inicere alqui; smích v., risum movere; strach v., metum afferre; touhu v., desiderium facere alqui.

vzdálenost, spatium; intervallum; distantia; v. stejné v.-i býti, paribus intervallis distare; u veliké v.-i longo spatio interiecto; ve v.-i 2000 kroků, a duobus millibus passuum.

vzdálený, absens; longinquus (loca), remotus, disiunctus; býti vzdáleno, abesse, distare ab alqua re; velmi býti v., longo intervallo disiunctum esse ab alqa re.

vzдалovati něco, amovere, removere alqd; prohibere alqm a re alqa; v. se, se amovere, se subducere, discedere, recedere; abesse; (vyhýbatí se) vitare, evitare, fugere alqd; v. se koho, aditum sermonemque alcs defugere; v. se veřejných záležitostí, a negotiis publicis se removere.

vzdání, traditio; v. díků, gratiarum actio; v. se, deditio.

vzdáti něco, tradere alqd; v. díky, gratias agere v. čest, honorem praestare, habere; v. obět, sacrum facere; v. se, se dedere, deditioem facere; v. se na milost a nemilost, se suaque victori permittere; venire in fidem atque potestatem alcs; v. se diktatury, dictatura abire; v. se naděje, desperare, spem abicere

de alqa re; v. se pozemkú, cedere possessione agrorum; v. se práva svého, de iure suo cedere; v. úřadu, magistratum deponere; v. magistratu se abdicare; vzdavší se, deditus, dediticius.

vzdech, gemitus, suspirium; poslední v., extremus spiritus.

vzdělanec, homo humanitate ex-cultus, omni humanitate et virtute ornatus; homo eruditus.

vzdělání, cultus; cura; disciplina, doctrina, eruditio; vyšší v., humanitatis studia; nabýti v., optimarum artium studiis erudiri; býti bez všelikého v., omnis cultus et humanitatis expertem esse.

vzdělanost, doctrina, humanitas; veškerá v. cultus humanitatis universus; multis rebus exculta hominum vita; důkladná v., doctrina exquisita, subtilis, elegans; vnější v. mores polití.

vzdělaný, (vyučováním) doctus, eruditus; (všelidsky) humanus; (jemně) urbanus; v. věk, politior aetas; býti povrhne v., litteris leviter imbutum esse, vědecky, optimis studiis et artibus eruditum esse.

vzdělání, cultio; v. polí, agrorum cultura; zanášeti se v.-ím polí agros colere; operam dare agris colendis.

vzdělávatel, cultor; qui mores alicui format, doctrina excolit.

vzdělávati, koho, colere, excolere, conformare alqm n. animum alicui; ad humanitatem informare mores hominum; v. ve vědách, erudire (artibus, litteris) alqm; přísně býti vzdělán, severa disciplina contineri; v. se podle někoho, se conformare ad exemplum alicui.

vzdor, contumacia; animus contumax; v.-y činiti, alqm invito alqd facere; mně na v.-y, me repugnante.

vzdorovati, contumacem esse adversus alqm; resistere alicui.

vzdorovitý, trux; contumax; adv. contumaciter; v. vyhlížeti, contumaciam vultu prae se ferre.

vzduch aēr; (vánek) aura; zdravý v., caelum salubre; na čerstvém v.-u, sub divo, sub caelo.

vzdušný, aērius.

vzdychati, nad čím, gemere alqd; ingemiscere alicui rei.

vzejíti (o semeni) germinare, provenire; (vzniknouti) nasci, oriri, existere, evenire.

vzezření, vultus, species; krásné v., pulchritudo; venustas; muž hrozného v., vir atroci vultu.

vzhled, v. vzezření; vzhledem k věci, ad rem; de re v.-em k tomu, že, quod.

vzhlédnouti, suscipere, oculos tollere; (hleděti) aspicere alqm; oculos in alqm convertere; intueri alqm.

vzhůru, sursum, sublime; vzhůru! age, agite, surge, surgite! v. na vrch, in adversam montem; u sloves stačí předpona e n. sub; v. vésti, evehere u. subvehere etc.

vzchopiti se, celeriter surgere; v. se z lůžka, corripere corpus e lecto.

vzítí, capere, sumere; (na sebe) excipere, suscipere, subire; (před sebe) moliri, aggredi, recipere; (odníti) adimere, eripere, auferre; konec v., finem habere; mzdu v., pretium ferre; město v., urbem capere expugnare; potíri urbe; počátek v., oriri, nasci; pohoršení v., offendi alqa re; radu v., in consilium adhibere alqm; škodu v., detrimentum accipere, officii calamitate; úraz v., laedi; úřad v., abrogare alicui magistratum, adimere alicui imperium; útočiště v., confugere ad alqm; užitek v., fructum capere ex alqa re; zavazadla v. nepříteli, exuere hostem impedimentis; život v., interficere alqm, sobě manum sibi inferre; mortem sibi consciscere; do vazby v., in custodiam dare, in vincula conicere; do zástavy v. obsidem accipere alqm; k srdci si vzíti v., moveri re alqa; na milost v., veniam et impunitatem dare alicui, opět in gratiam recipere alqm; na rozmyšlenou čas si v., tempus ad deliberandum sumere; na vojnu v., scribere milites, delectum habere; pod přísahu v., adigere alqm iure iurando (sacramento); ve svou

moc v., dicionis suae facere; v. nenávist v., odium concipere in alqm; odísse alqm; v obyčej v., assuescere alqa re; v jiném smyslu věc v., rem aliter interpretari, vocabulo alium sensum subicere; za své v., perire, pessumire; za svědka v., testem adhibere; vocare alqm in testimonium; za výstrahu si v., sumere sibi exemplum ex alqo; za zlé v., accipere alqd in malam partem; aegre ferre alqd; za ženu si v., ducere alqm uxorem n. in matrimonium, alqam sibi matrimonio iungere.

rozjiténý lid, concitata multitudo.

vzkaz, mandatum; (zpráva) nuntius; v. vykonati, mandata exsequi, perficere.

vzkázati, něco, mandare, nuntiare (per legatos) mittere nuntium; certiore facere alqm ales rei n. de alqa re; v. pozdrav, salutem alicui dicere; v. pro koho, arcessere, accipere alqm.

vzkočiti, exsilire, nač insilire (in equum).

vzkřiknouti, clamorem edere n. tollere; v. na koho, inclamare alqm.

vzkřísiti, revocare alqm in vitam; mortuum ab inferis revocare.

vzkřisení, reditus ad vitam.

vzkvétati, florere, vigere; augeri et efflorescere.

vzlet, volatus; v. ducha, acrior animi impetus; v. myšlének, elatio; dáti v. řeči, orationem intendere; mítí vyšší v., altius assurgere.

vzlétnouti, evolare, alis se levare. **vzlétná řeč**, oratio elatior.

vložiti, imponere alicui alqd; v. vinu na koho, culpam conicere in alqm.

vzlykati, singultire, singultari.

vzlykot, singultus, us.

vzmáhati se, crescere, augeri; procedere; o větru increbrescere, o nemocech, ingravescere, vzhledem k blahobytu fortunam suam amplificare; v. se a vzrůstati maximis auctibus crescere.

vzmužiti koho, animum alicui ex-

citare; v. se animum recipere; conscientia recte factorum erigi.

vznéstí, něco, tollere, efferre alqd na koho deferre alqd ad alqm; imponere alicui alqd; na senát svou věc v., de sua re alqd ad senatum referre.

vznešenost, altitudo, elatio; v. básně, sublimitas carminis; v. ducha, magnitudo animi; animus excelsus; v. rodu, nobilitas, maiestas; v. řeči, magnificentia orationis.

vznešený excelsus, elatus; (rodem) nobilis, (slovutný) amplus; (velebný) augustus (locus, tempus) v. sloh, grandis et sublimis oratio; muž ducha v.-ého, vir excelsus et altus; adv. excelsus, elate, sublime; v. mluvíti, magnifice loqui.

vznik, ortus; (počátek) initium; (vzrůst) incrementum.

vznikati, oriri, exoriri, nasci, existere; proficisci ex alqa re; v. komu, effugere, evitare alqm.

vznítí něco, accendere, incendere alqd; v. se, exardescere, ignem corripere.

vzor, exemplum, exemplar (ad imitandum propositum); forma atque species; norma; v. vši dokonalosti, auctor virtutis ipsius; vzítí si za v., imitari, imitandum sibi proponere alqm; deligere alqm ad imitandum.

vzorný, egregius, optimus, singularis; v.-é chování, summa morum probitas.

vzpamatovati se v. zpamatovati se.

vzpěčovati se v. zpěčovati se.

vzpínati, tendere, ruce manus tollere; v. se, (o koni) erigere pedes priores.

vzpírati se, resistere, repugnare alicui; v. se smrti, deprecari mortem.

vzplanouti, exardescere.

vzpomenuiti, něco, meminisse, recordari alqd; v. si nač, reminisci, veniit mihi in mentem.

vzpomínka, recordatio; živá v., recordatio et memoria.

vzpoura, (vojenská) seditio (fit,

oritur, erumpit); (politická) motus (existit): občanů proti občanům, bellum intestinum; v. podmaněných rebellio.

vzpouzeti se, v. odporovati.

vzprimiti, v. vztyčiti; v. pokleslého excitare animum iacentem et afflictum.

vzrůst, incrementum; (portam) statura; býti krásného v.-u, corporis dignitate excellere.

vzrůstí, crescere, auferi; adolescere; dluh vzrůstá úrokováním, aes alienum crescit usuris multiplicandis; aes alienum usura cumulator.

vztahovati, porrigere; tendere, extendere (manus ad alqd); v. nač referre alqd ad rem alqm; v. se pertinere, attingere, spectare ad alqm n. alqd; attingere alqm n. alqd; to se vztahuje na tebe, tua res agitur.

vzteky, furor, saevitia; pln v.-u, furiosus, furibundus; učinil to ve v.-u, furens fecit.

vztekati se, furere, saevire in alm; furore incendi.

vzteklice, Furia; o zlé ženě mulier ira incensa.

vztekllost, rabies.

vzteklý, furens, saevus, furiosus o zvířatech rabidus; v. děs, lymphaticus pavor.

vztyčený, erectus.

vztyčiti něco, erigere alqd; v. prapor, signum extollere; vexillum proponere; v. se, se erigere, assurgere.

vzývání, imploratio, invocatio.

vzývati, implorare alqm (opem ales); invocare, precari (deum), zač precari alqd a diis.

vždy, semper; (ustavičně) perpetuo, continenter, assidue; v. ještě, etiam nunc, (o minulosti) etiam tunc; v. více magis magisque; na v., in perpetuum, in omne tempus; v. jeden etc singuli etc; vždy v 5. roce, quinto quoque anno.

vždyť, enim (za sloveso); nam n. vložené opinor.

Z, ze, l. o místě (odkud): ex s abl.: z města, ex urbe; pouhý abl., u jmen měst a menších ostrovů,

pak u slov rus a domus; rodné místo osoby vyjadřuje se vhodným adj.: Perikles z Athen, P. Atheniensis; 2. o čase pouhý abl.: z rána, mane; jindy ab n. ex s abl.: z dětinství, ab ineunte aetate; den ze dne, diem ex die; 3. o způsobu a míře ex s abl.: ze zvyku, ex consuetudine; jindy pouhý abl.: omnibus viribus; též se klade vhodné adj. n. adv.: k označení části z celku ex; de s abl. n. gen. celkový; jeden ze synů, unus ex filiis; mnozí z lidí, multi hominum; 4. o původě: ex n. ab s abl.: naroditi se z koho, ortum esse ab alqd; 5. o látce: vhodné adj.: ze zlata, aureus; jindy ex, de s abl. (obyč. s partic. factus, expressus); socha z kovu, statua ex aere facta; 6. o důvodu obyč. pouhý abl. s partic. motus, ductus, incensus etc; z lásky, amore impulsus; z ostýchavosti, pudore adductus; též ex, de, ab s abl. n. per, ob, propter s akk. n. causa s gen.; z kteréžto příčiny, quam ab rem.

za, A) s akk 1. o místě (kam): post; extra; trans, ultra s akk.; za dveře se postaviti, pone fores assisteré; 2. o čase: post, intra (o nepřetržitém trvání) per s akk.; za malou chvílku post breve tempus; za sedm dní, intra septem dies; též pouhý abl.: za krátko: brevi; třikrát za měsíce, ter in mense; za prvé atd. primum, deinde, tum, denique, postremo; 3. o ochraně, prospěchu a pod. pro s abl.: za vlast bojovati, pro patria pugnare; za přítele (v jeho prospěch) mluvit, pro amico dicere; 4. o výměně a ceně: pouhý abl. (při ceně určitě) n. pro s abl.: za mzdu, pro mercede; poslal jsem ti knihu: co mi za ni dáš, librum tibi misi, quid mihi pro eo dabis? 5. při doplňku »za«; se nepřekládá u sloves: pokládati, míti, voliti, nýbrž klade se v aktivu akk., v pass. nom. (u habere a esse máže i pro státi); míti koho za boha divino honore prosequi alqm; míti koho za mrtvého, alqm mortuum esse putare; B) s

gen. o čase: pouhý abl.: za mé nepřítomnosti, me absente; za konsulatú Ciceronova, Cicerone consule; za těchto okolností, dum haec geruntur; C) s instr.: 1. o místě (kde) post, extra, trans s akk.: za zády, post tergum; rozbil tábor za Caesarem, ultra Caesarem castra posuit; u sloves pohybu stačí často předpona sub.: véztí obilí za kým, subvehere, supportare frumentum alcuí; 2. o příčině, ex s abl. n. pouhý abl.: za tvým rozkazem iussu tuo; za tou příčinou, hanc ob rem, hac de causa; propterea; quae cum ita sint.

zaalpský, Transalpinus.

zábava, delectatio; oblectatio; oblectamentum; působiti z.-u, delectare alqm; pro z.-u, animi causa.

zabavení statků, publicatio bonorum.

zabaviti, publicare, in publicum addicere (bona alic); (zadržeti) retinere; z. špiži, intercludere alqm comaeatu.

zábavný, iucundus, gratus.

zbědovati, lamentari, deplorare alqd.

zabezpečiti, tutum reddere alqd; z. dovoz obilí facere, ut commeatus tuto subvehi possit; z. mír, pacem confirmare.

zabíhati, (v řeči) a proposito, a re abire; řeč zabíhá jinam; oratio ad alia aberrat.

zabíjeti, interficere, caedere, occidere; (porážeti jako dobytče) trucidare; z. se sám, mortem sibi consciscere, manus sibi inferre.

zabití, caedes, nex.

zabití, v. zabíjeti.

zabíratí, něco, occupare, deprehendere alqd; z. se, totum se abdere (litteris n. in litteras); z. se myslí, mentem in alqa re defigere; máje zálibu v čem příliš daleko jsem se zabral, studio ales rei propectus sum.

zablesknouti se, ve rčení: zablesklo se, fulsit, fulgor micuit.

zablouditi, errare, aberrare a viá; z. kam, errare deferre alqd.

zabočiti z cesty, deflectere, declinare de via.

zabradlí, pluteus, lorica.

zabrániti, prohibere; znesnadňovati) impedire alqm n. alqd; (státi v cestě) obstare alcuí; ost. v. brániti.

zabrati v. zabíratí; zabrán, intentus ad alqd; býti zabránu v myšlenkách, in cogitatione defixum esse.

zabřednouti, pův. mergi, immergi (in paludem); metaf. incurere, delabi, adduci in alqd; implicari re alqa; z. v dluhy, aere alieno obrui; z. v hříchy, in vitia labi, in errores induci; z. v nepravosti, in omnia flagitia se ingurgitare; z. v nouzi, ad inopiam redigi.

zabstí, algere, frigere; zebou mne nohy, pedes frigit.

zabývatí se, agere alqd; versari in re alqa; inhaerere, operam dare alcuí rei; horlivě se z., studium, industriam collocare, ponere in alqa re; z. se literaturou řeckou, Graecis litteris studere.

zacelití ránu, sanare, curare vulnus; mederi vulneri; z. se, cicatricem ducere.

zACLÁNĚTI, luminibus ales office-re; auferre alqd; nezacláněj, e sole recede!

zacpati, obdurare, pracludere alqd; z. uši voskem, ceram auribus obdere.

zač, quanti; pro quanam re; z. mne máš, qualis tibi videor?

začadlý, fuligine oblitus; fumosus.

začasté v. často.

začáteční, primus; z. písmě principium nominis; z. pokus, primitiae; z. vyučování, elementa.

začátečník, rudis; tiro; z. ve čtení a psaní, elementarius.

začátek (v čase) initium; (jako základ následujícího) principium; (úvod) exordium; (původ) ortus, origo; na z.-u, principio, in principio; často stačí adj. primus; na z.-u jara, primo vere; od z.-u až

do konce, a primo ad extremum: od z-u světa, post hominum memoriam; od z-u vypravovati, rem ordine narrare, ab ultimo initio rem repetere; jaký z., takový konec, principii consentiunt exitus; z-y, elementa, rudimenta, initia; z. světa, principia rerum.

záčerníti, induere rei alcuī nigrum colorem.

záčervenati se, erubescere.

začež v. pročez.

začítí, instr. oriri, nasci, initium capere; z. s čím, a re alqa initium facere; pohoří začíná u moře, iugum montis a mari surgit; bitva začíná, proelium committitur; válka začíná, bellum suscipitur; trans. incipere, suscipere, instituere, aggredi alqd; (při inf. předmětném) incipere, coepisse (v pass. coeptum esse); most začal se stavěti, pons aedificari coeptus est; z. hry (divadelní) spectaculum committere; z. nepokoje, turbas excitare; z. při, litem intendere alcuī; z. svár, causam iurgii inferre.

zad, pars posterior; z. domu, domus postica; do z-u, in aversum; retro; v z-u post tergum; u sloves stačí předpona re; v z-u zůstati, remanere, restare; metaf. parum proficere in alqa re; ze z-u, a tergo; též adj. aversus; ze z-u i zpředu, adversus et aversus; ab utraque parte; ze z-u napadati, aversum alqm adoriri, aggredi.

zád lodní, puppis.

záda (hřbet), tergum; (pléce) humeri; z. ukázati v bitvě terga vertere, jinak averttere se n. discedere ab alqo; na z.-ech ležící supinus; za z.-y něčím, clam alqo; míti něco za z.-y, defungi, perfungi alqa re.

zadák, proximus, zadáci, agmen novissimum.

zadarmo, gratis.

zadati, dare, tribuere alcuī alqd; právo své z., cedere suo iure, nezadati tueri ius suum; prosbu žádost z., libello n. scripto adire alqm, oč petere alqd ab alqo; z. žalobu,

causam deferre ad iudices, proti komu litem alcuī intendere; z. si něčím, de dignitate sua discedere; nezadati si, dignitatem suam immi-nui non pati.

zadávíti, trucidare.

zadělati, v. zacpati; z. do zlata, auro includere.

zadlužený, aere alieno obaeratus, velmi aere alieno obrutus.

zadlužití, něco, aere alieno obruere alqd; z. se, aes alienum facere, conflare, contrahere; in aes alienum incidere; zadlužil jsem se, in aere alieno sum.

zadní, posterior, alterior; (špatnější) inferior; z. brána, porta postica, u tábora porta decumana; z. dvéře, posticum; z. voj, extremum n. novissimum agmen.

zadost činiti, satis facere alcuī; explere alqd; z. za něco expiati (scelus supplicio), luere (poenam peccati).

zadrhnouti, astringere.

zadržeti, něco arcere, retinere, sustinere alqd; (zatknouti) comprehendere alqm; (zabaviti) vindicare sibi alqd; z. dech, spiritum retinere, animam comprimere n. continere; z. hněv, slzy, cohibere iram, lacrimas; z. pláč, smích, reprimere fletum, risum; z. padajícího, excipere labentem; z. se, sublevati re alqa, prehendere alqd manibus.

zadumatí se, in cogitatione defixum esse; intentum esse meditationi.

zádumčivost, tristitia, aegritudo; animus tristis maestusque.

zádumčivý, tristis, maestus; melancholicus; adv. animo tristi, maesto.

zadusiti, suffocare alqm; intercludere spiritum alcuī.

záhada, quaestio, res occulta, abdita.

záhadný, dubius, incertus, ambiguus; vše jest z.-á, incertum est, velmi magna est quaestio.

zahájití, initium ales rei facere; exordiri alqd.

zahálčivý, deses; ignavus; otiosus; iners.

zahálení v. zahálka.

zaháleti, desidem esse; languori et desidia se dare; nihil agere.

zaháliti, velare, tegere, obtegere, něti, otio diffluere.

zahálka, inertia, desidia; (prázdeň) otium; (malátnost) ignavia; oddati se z.-e n. lenivosti, ignaviae et socordia se dare; v z.-e malátněti, otio diffluere.

zahanbení, pudor; k mému velikému z., cum magno meo pudore.

zahanbití, pudore afficere; ruborem afferre; (předčítí) longe antecellere, facile superare.

zaháněti v. zahnatí.

zahazovati, něco čím, obruere alqd; complere (fossam) viz zahoditi.

zahladiti, exstinguere, delere, excidere, conterere; býti zahlazenu, deleri, perire, interire.

zahlázení, extinctio; interitus, pernicies.

zahlédnouti, conspicer, conspiciari.

zahlobati se, v. zabrati se.

zahnatí, pellere, depellere, propulsare; z. hlad, žízeň, explere famem, sitim; z. dlouhou chvíli, tempus fallere; z. nepřítele na útěk, hostes fugare, in fugam conicere, convertere; z. náspů deturbare hostes de vallo; z. starostí dissipare curas; z. spání, excutere somnum.

zahnízdití se, o mravech a pod. inveterascere.

zahnoutí, inflectere alqd; z. s lodstvem classem circumagere.

zahoditi něco, abicere, proicere alqd; z. se. dignitati suae parum consulere.

záhodný, utilis, salutaris; jest záhodno, aequum est (s akk a inf.); z. jest odejítí, discedendum est.

zahojiti v. zaceliti.

záhon, area.

zahoreti, něčím, exardescere, inflammari (ira etc.).

zahrabati něco, infodere, defodere alqd (in terram); terra obruere alqd; abscondere (in terra); z.

mrtvolu. humare alqm; z. se, occultare se, do knih abdere se litteris n. in litteras.

zahrada, hortus.

zahraditi, saepire, obstruere; z. cestu, viam alcuī praesepire; z. řeku, navigationem prohibere.

zahradní, genit horti n. adj. hortensis.

zahradnictví, hortorum cultus.

zahradník, hortulanus, topiarius.

zahraniční, exter n. exterus; (proti domesticus); externus (proti internus); z. válka bellum externum.

zahrávati si, s kým, iocari. lude-re cum alqo; štěstí si často podivně zahrává, miri sunt saepe casus fortunae.

zahrnoutí něco, complecti, continere alqd; z. v pravidla, rationibus ales rei amplecti; z. koho čím, cumulare alqm alqa re; býti zahrnuti contineri alqa re, mnohými pracemi multis negotiis implicatum, distentum, obrutum esse.

zahřáti, calefacere, tepefacere.

zahřměti, intonare; zahřmělo, tonitru existit.

záhuba, pernicies; interitus; (zkáza) pestis, exitium; kouti smrt a záhubu, pestem atque exitium alcuī machinari; v z.-u přijítí, perire, pessum ire; v z.-u uvrci, alqm perdere, pessum dare, in praecipere dare, sám sebe ad interitum ruere, in perniciem incurere; od z.-y zachovati, alqm ab interitu vindicare n. retrahere.

zahubiti, delere, evertere; perdere, pessumdare; excidere (gentem), extirpare (vicia), (zabítí) opprimere, interficere, interimere, o nemoci absumere, conficere.

záhubný, perniciosus; exitiosus (coniuratio) (neblahý) funestus (tribunatus), pestifer.

zahvizdnoutí, sibilare.

zahvizdnutí, sibilus.

záhy, primo tempore, mature.

záhyb, u togy sinus, u cesty amfractus.

zahýbatí, deflectere, inflectere alqd.

zahynoutí, perire, interire; confici, necari, absumi (fame); z. v bitvě, cadere, interfici; z. v plamenech, deflagrare; z. ve vlnách aqua mergi.

zahynutí, interitus, (záhuba) exitium, (zmar) pernicies.

zacházeti, s kým dobře, zle, tractare, habere alqm (male, leniter, liberaliter); z. s kým jako s nepřitelem, hostiliter consulere in alqm; pro hoste habere alqm; z. s tím jako s oním, hunc eodem loco, quo illum habere.

zacházka, circuitus, ambages; z.-u činím v řeči, oratio mea provehitur.

zachuřený, nubilus; metaf. tristis, tetricus.

zachuřítí čelo, contrahere frontem.

zachovalost, boni mores; integritas (morum).

zachovalý, integer; bene moratus; (nevinný) innocens; (neporušený) incolumis).

zachování, conservatio, observatio; obtemperatio (legibus); (zdar) salus.

zachovatel, conservator, servator.

zachovati, servare, (na milost přijmouti) observare, conservare; z. mlčení, silentium tenere; z. otcovské obyčeje, colere ritus patrios; z. poslušnost, morem gerere alcuí; z. přátelství, gerere amicitiam cum alqo; z. slib, fidem servare; promissum tenere; z. od záhuby, retrahere alqm ab interitu, eripere alqm a morte; z. při hrdle a statech, incolumem servare, při životě vivum conservare; z. v paměti, memoria tenere, memoriam alcs rei retinere; z. si peníze, parsimonia colligere alqd; z. se, (dobře, zle atd.) gerere se (honeste, male, turpiter etc); z. se nestranně, medium se gerere; z. se tiše, quiescere; z. se dle čeho, obsequi, obtemperare alcuí, accommodare se

ad voluntatem alcs; z. se dle rozkazů, iussis alcs dicto audientem esse; z. se komu, probari, sufficere alcuí; kniha se nám zachovala, liber ad nos pervenit, mansit ad nostram aetatem; úplně liber integer exstat; slova v jazyce se zachovala, verba in lingua permanserunt.

zachránění, salus; z. živobyčí, vitam servare.

zachrániti, koho co, servare, conservare alqm n. alqd; z. z nebezpečí, eripere alqm e periculo, z. plamenů e flammis; z. od smrti, retrahere alqm ab interitu; z. říši od záhuby, rem publicam ab interitu vindicare; z. se, salutem suam consulere; z. se kam, confugere alqo; z. se útekem fuga salutem petere.

zachtítí se, concupiscere, adamare alqd; zachtělo se mi, cupido alcs rei me incessit; koruny královské regnum appetivi.

zachvátiti, comprehendere, corripere; býti zachvácenu morem, pestilentia conflictari, nemocí morbo affici, implicari, smrti morte opprimi, žádostí cupiditas me repit n. inflammat.

zachvěti se, tremere, contremiscere, intremiscere; inhorescere ad alqd.

zachytítí, koho co (obratně) excipere; (chvatně) apprehendere, comprehendere alqm, alqd; (na cestě) intercipere (nuntium), deprehendere (tabellarium); z. se, arripere alqd; z. se rukama, manibus amplecti.

zajásati, gaudio conclamare.

zajatec, captus, ve válce captivus.

zaječí, leporinus n. gen. leporis. **zájem,** commodum; ratio; res; v mém z.-u, mea causa; v z.-u obce, rei publicae causa; z.-y toho žádaly, meae rationes ita tulerunt; poškozují z.-y otců, officio rationibus patrum, labefacto commoda patrum.

zajetí, intrans.: avehi, provehi; z. si, maiore circuitu vehi; trans., curru prosternere, equo proterere alqm.

zajetí, captivitas; dostati se do z., capi ab alqo; býti v z., captum n. captivum esse.

zájezd, excursio, incursio; expeditio; z. činiti, (o vojnech) excursionem facere, (o vůdci) milites in expeditionem educere.

zajíc, lepus, oris.

zajíček, lepuseculus.

zajikati se, haerere, haesitare lingua.

zajikavý, balbus; z.-ým a umírajícím hlasem, vocibus interruptis ac morientibus.

zajímati, capere, comprehendere; intercipere; z. loď, deprehendere navem; zajímá mne něco, me delectat, capit, tenet alqd; placet mihi alqd.

zajímavý, iucundus, gratus, dulcis.

zajímavost, delectatio.

zajisté, certe; (vpravdě) profecto; (ovšem) sane (neboť) enim; z. vím, certo scio.

zajistiti, firmare.

zajíti, (o rodu) interire, extinguí; (o slávě) tolli; (o obci) concidere; (o barvách) evanescere; (o mravech) obsolescere; slunce zachází, sol occidit; umění zachází, ars moritur; zašlo mne něco, supervenit mihi alqd; zašla mi chut k čemu, piget me rei susceptae; z. k někomu, adire alqm.

zajížďka, circuitus.

zajmoutí v. zajímati.

zakaliti, turbare; nebe se zakaluje, nubilatur; oči se mu zakalují slzami, lacrimae ei oboriuntur; nebe bylo zakalené, caelum erat nubilum.

zákaz, interdictum; proti z.-u, contra edictum.

zakázati, vetare alqm (facere alqd); interdicare (ne quis faciat alqd); jest mi zakázáno, vetor; zakázal všem přístup, vetuit quemquam ad eum admitti.

zákeřnický, more latronum.

zákeřnický, o osobě latrocinio assuetus, o věci latrocinio similis.

zákeřník, latro, onis.

základ, fundamentum; (hlavní pravidlo) praecipuum, prima lex z.-y filosofie principia philosophiae; z. klásti, fundamenta alcs rei iacere; to je z. blaženosti, hac re continetur vita beata, našeho systému hinc ducitur ratio nostra; učiti se prvním z.-ům vědeckým, primis litterarum elementis imbui; ze z.-ů vyvrátiti, funditus evertere.

zakladatel, conditor; auctor (templi).

zakládati, něco condere (urbem), instituere (ludum, bibliothecam), constituere (monumentum); z. most facere pontem in flumine; z. oheň, ignem tectis inferre; z. osadu, coloniam deducere; z. panství, imperium constituere; z. vrchol štěstí, praecipuum felicitatis partem constituere; z. penězi koho, praebere alcuí pecuniam; z. něco na čem, putare alqd in re alqa positum esse; z. si na čem, multum tribuere alcuí rei, magni aestimare alqd, na kom magni facere, diligere alqm; z. se na čem, positum esse in re alqa; niti, contineri re alqa, consistere in re alqa; (vsaditi se) pigetne certare, contendere.

základní, primus (lex, linea); summus (sententia); z. kámen, fundamenta, ornus.

zaklepati na dveře, verberare fores.

zaklínání hrozné, dira imprecatio.

zaklinati, koho obsecrare, obsecrari; alqm; (zažehnati) devovere alqm; alqd male precari alcuí; z. se, sancte iurare obsecrari.

zákon, lex; (předpis) praecipuum; (právo, ius); z. přirozený, lex naturae; vnitřní z. ctnosti, conscientia virtutis; z. dáti, legem scribere, instituere; z. doporučovati, legem suadere; z. navrhnouti, legem ferre n. (vzhledem k lidu) rogare; z. ohlásiti legem promulgare; z. potvrditi, legem ratam esse iubere; z. provésti (o úředních) legem perferre; z. přestoupiti, a lege discedere; z. přijmouti (o lidu) legem iubere n. accipere;

z. zavrhnutí, legem antiquare: z. zrušiti, legem abrogare, tollere.

zakončení, clausura.

zakončítí, v. skončítí: z. se, exire in alqd.

zákonictví, leges, iudicia.

zákonitý, legitimus: (spravedlivý) iustus; dáti čemu z.-ou moc, sub legis vincula conicere alqd; mítí z.-ou moc, pro lege valere: adv. legitime, lege, iuste.

zákoník, leges scriptae.

zákonný, legalis, legitimus.

zákonodárce, legis auctor n. lator: legum conditor, inventor.

zákonodárná moc, ius legum scribendarum.

zákonodárství, legis latio.

zákonoznalství, legum scientia.

zákony, munitiones; opera, um.

zakopati, defodere: z. mrtvolu, infodere corpus mortuum; z. poklad obruere thesaurum.

zakopnouti, oč offendere (lapidem, o tvrdé solido).

zakopnělý, inveteratus, penitus insitus; z. býti, haerere, insitum esse, insidere (in animis).

zakořeniti se, radices agere; metaf.: inveterascere, insidere: foveri.

zakotviti, ancoras iacere: naves ad ancoras deligare.

zakoupiti, emere, redimere: nedávám se z. non possum emi.

zakousnouti do čeho, mordēre, morsu prehendere alqd.

zákoutí, angulus; recessus; umbra; v z. žítí, in obscuro vitam agere; delitescere.

zakrnělý, membris debilis: minutus (proti grandis).

zakrnětí, marcescere: debilem fieri.

zakročení, intercessio.

zakročítí, (brániti) intercedere: (trestati) animadvertere, consulere in alqm; severitate uti in alqm; z. brannou mocí, armis disceptare; z. úředně, publicam auctoritatem in-

terponere; z. v cestu, obsistere alcuí.

zakrouťiti, contorquere alqd: z. krk, frangere cervices alcs.

zakrvácený, cruentus; sanguine respersus.

zakrváceti, cruentare alqd: zakrvácel animam cum sanguine effudit.

zakrýti, obtegere, protegere, obscurare (zatajiti) occultare; z. bázeň lichou záminkou, timorem suum in simulationem rei alcs conferre; z. hlavu, velare, operire caput.

zakrývání, occultatio: (zatajování), dissimulatio.

zakřiknouti, inclamare alqm.

zakuklení, ornatus; (přestrojení) vestis mutata.

zakukliti se, caput velare, škraboškou personam induere.

zákupný, venalis: qui corrupi potest.

zákusky, mensa secunda.

zakusiti, něčeho (příjemného) gustare, degustare alqd; z. radosti, laetitiam voluptatamque percipere ex alqa re; nechati lid svobody jen z. tantummodo potestatem gustandi libertatem populo facere: (nepříjemného) pati alqd; perpeti alqd et perfungi; z. bíly, calamitate officii; z. nebezpečí, obtíží perfungi periculo, molestia; z. mnoho strachu, angore cruciari.

zakysnouti, acescere.

zalehnouti, ve rčení: z. cestu, iter intercludere, interrumpere alcuí; viam occupare.

zaleknouti, někoho exterrere, in terrorem conicere alqm; terrorem inferre alcuí; z. se, v. leknouti se.

zalesknouti se, splendere.

zaletětí, avolare.

záletník, procus.

zalezlý, abditus.

zalezti, se abdere, abscondere alqo.

záležeti, (spočívati) situm, positum esse in re alqa; pendere ex

alqo n. re alqa; penes alqm esse; záleží na kom, stat. fit per alqm; pokud na mne záleží, quantum in me situm est; na tobě vše z., in te omnia sunt; na tom vše z., in ea re omnia vertuntur; z. z čeho, contineri re alqa; constare (in) re alqa; záleží, interest, refert; z. mně, Ciceronovi na tom, interest mea, Ciceronis; mnoho na tom z., multum n. magni interest; plurimum refert; nic mi na tom nezáleží, nihil id mea interest; věc, na které záleží vyjadřuje se buď akk. s inf. n. nepřímou otázkou n. větou s ut (ne); z. mi na vzdělání vědeckém a krasočetném, doctrinae subtilitatem atque elegantiam appeto; dáti si na čem záležitosti, curam conferre in alqd, incumbere in n. ad alqd; nedati si na ničem více z. než, nihil antiquius habere quam ut.

záležitost, res; (práce) negotium; (výhoda) commodum; (příčina) causa; spravovati veřejně z.-i, rem publicam gerere; býti poslánu za nějakou z.-í, super re alqa mitti.

záliba, voluptas; delectatio: studium; z.-u mítí v čem, delectari, gaudere, laetari alqa re; in deliciis habere ald; nemítí z.-y abhorreere ab alqa re; se z.-ou dívám se na něco, libens specto alqd.

zálibení v. záliba.

zálibný, ambitiosus.

zálibiti se, placere, probari alcuí; gratiam sibi parare apud alqm; commendare se alcuí.

zálidněný, frequens (incolis).

zálidniti, locum alqm colonis implere; z. něco vystěhovalci, coloniám deducere, mittere alqo.

zálichotiti se, blanditiis benevolentiam alcs colligere.

zálitý, ve rčení: oči krví z.-é, oculi suffusi cruore; očima slzami z.-ýma, oculis lacrimantibus; lacrimans.

záliv, sinus, us.

zálivati něco, irrigare alqd; pot mne zálivá, multo sudore diffluo corpore; z. se, krví sanguine suf-

fundi; oči se mi zálivají slzami, lacrimae mihi oboriuntur.

zalkati, ingemiscere.

zalknouti se, suffocari: spiritus mihi intercluditur.

záloha, insidiae: (pomoc) subsidia, copiae subsidiariae; z. peněžítá, pecunia alcuí suppeditata; z.-u nastrojiti insidias, collocare; z.-u zůstaviti, copias in subsidio relinquere; do z.-y položiti, alqm in insidiis locare, ponere; do z.-y vláskati, alqm in insidias elicere inducere; v z.-e se uložiti, subsidere in insidiis; mítí něco v z.-e, providisse, paravisse alqd; býti v z.-e, paratum n. promptum esse.

zalomiti rukama, collidere manus; plangere.

záložení města Říma, Urbs condita; od z. města ab urbe condita (A. U. C.)

záložití v. zakládati.

záložní vojsko, subsidia, orum; copiae subsidiariae.

zamáčknouti, contundere, elidere.

zamazati (ušpinití) contaminare; (zakrýti) oblinere, perungere alqd re alqa.

zámecký, gen. arcis.

zámek, (nástroj) claustrum; (budova) arx, castellum; královský z., domus regia; z. přivěsiti, claustrum munire, odtrhnouti claustrum revellere.

zaměnití, mutare, commutare, permutare alqd alqa re.

záměr, consilium; propositum; animus, mens, voluntas; jistý a pevný z., certum et fixum consilium; z. nějaký míti, in animo habere alqd; z.-v dalekosáhlé osnovati, magna moliri; z.-y oznámiti, consilia cum alqo communicare; z.-y vyzraditi, cogitata patefacere; od z.-u upustiti, consilio desistere; jaký máš z., quid tibi vis? provedl jsem svůj z., perfecti, quod intendeam.

zaměřiti někam, viam ingredi: cursum n. iter dirigere alqo n. ad alqd; tendere alqo; petere locum alqm; jinam z., cursum alio flecte-

re; v touž stranu z., eundem cursum tenere.

zaměstí, verrere alqd.

zaměstnání, occupatio: negotium: cura; z. duševní, optima studia; z. úřední officium; z. vědecké, studia litterarum; dělati z., molestiam alcuī afferre n., exhibere; miti z. in negotio alqo versari, occupatum esse in alqa re; nemíti z., otiosum esse, negotiis vacare.

zaměstnaný, distentus, dictricus; impeditus.

zaměstnatí koho; occupare, distingere, districtum tenere alqm; (obtěžovatí) negotia facessere alcuī; z. se, occupatum esse, versari in re alqa; tractare, moliri, agere alqd; operam dare alcuī.

zameškati, (ztratiti) amittere, praemittere alqd; (zanedbati) neglegere alqd; deesse alcuī rei, non obire (sua officia); non interesse (scholis); ještě nic není zameškáno, omnia etiā nunc integra sunt.

zamezíti, (překážkami) impedire, (vzdalováním) prohibere alqd; (zakročováním) intercedere alcuī, (uzavíráním) intercludere; (zakazováním) vetare alqd fieri; z. další boj, certamen dirimere; z. dovoz, intercludere alcuī commeatum n. alqm aditu n. introitu; z. útěk, intercludere fugam; návrat se mi zamezuje, excludor, intercludor reditu.

zamhouřiti oči nad čím, connivere in re alqa.

zamilovati si, adamare, diligere alqm.

záminka, causa; species: simulatio; bráti sobě z.-u, simulare, praetendere alqd; naléztí vhodnou z.-u, causam idoneam nancisci; pod z.-ou, simulatione, per causam ales rei.

zamítnouti, improbare; (s nechuťí) recusare, (s ošklivostí) respuere, (s rozmyslem) repudiare, (s pohrdáním) aspernari, spernere alqd; z. (hlasováním) návrh, legem suffragiis repudiare.

zamknouti, claudere; z. dveře, ostium obserare.

zamlčeti, něco, reticere, silentio praeterire alqd, před kým celare alqm alqd n. de alqa re; z. se, conticescere, obmutescere.

zamlouvatí se, probari, placere, **zamluviti**, sermonem alio transferre; z. si, v. objednatí.

zámorský, transmarinus.

zámožnost, opulentia; divitiae; fortunae.

zámožný (statky) fortunatus, (mocí a vážností) opulentus, (pozemky) copiosus, locuples, (bohatý) dives.

zamračený, pův. nubibus obductus; metaf.: tristis.

zamračití se, nubibus obduci; metaf.: vultum componere ad severitatem; frontem contrahere; z. se na koho, iratis oculis, torvo vultu intueri alqm.

zamrzeti se, irasci, ira incendi; molestia affici ex alqa re.

zamrznouti, congeliare, congelare.

zamyslíti se, in cogitatione defixum esse, meditari, reputare alqd.

zamýšletí, cogitare, in animo habere, animo intendere alqd; moliri, machinari alqd.

zanášení se vědami, tractatio litterarum.

zanášeti se, v. zaměstnávatí se. **zanedbati**, (z nevšímavosti) neglegere (s porušením povinnosti) deserere; (opouštěti) omittere, (promeškati) praetermittere; deesse (muneri, officio).

zanechatí, (úmyslně) omíttere, (na čas) intermittere; (co jsem měl) relinquere; (dobrovolně ustati) desistere re n. a re alqa; z. nepřátelství, simultatem deponere; z. zvyku, recedere a consuetudine; zanech toho, cave hoc facias, omítte haec!

zaneprázdnění, occupationes; v. též zaměstnání.

zaneprázdniiti v. zaměstnati.

zanéstí, něco deferre, dále porro portare alqd; (zapsati) in commentarios referre alqd; z. žalobu ku právu, causam deferre ad iudices, na koho causam intendere alcuī; z. koho čím, cumulare, onerare alqm alqa re; z. se čím (o řeči) compleri, obrui alqa re.

zanevříti, odium suscipere n. concipere in alqm; odisse alqm.

zaniklý, exstinctus (memoria); de quo nihil amplius auditur.

zaniknouti, perire, interire; tolli, exstingui.

zanítiti se, exardescere, incendi, inflammari alqa re.

zánovní, recens.

zaobaliti, involucere, velare alqd alqa re.

zaokrouhlený, rotundus, rotundatus; z.-á řeč, oratio numerosa.

zaopatření, (výživa) victus; (úřad) munus; zaopatřiti komu co, instruere alqm alqa re; parare, comparare alcuī alqd; z. obilí vojsku providere frumentum exercitui, z. peníze, pecuniam conficere alcuī; z. výživa, victum et cultum suppeditare alcuī.

zaorati, inarare.

zaostřiti, prae acuere.

západ, occasus; occidens; na z., ad occidentem versus, ležeti spectare, vergere ad occasum solis.

zapatati, occidere.

zapadlý, něčím obrutus (nivibus); z.-é oči, oculi obditi; z.-é tváře, buccae fluentes.

zapadní, ad occidentem solis vergens n. spectans; z. vítr, favonius; zephyrus.

zapach, odor.

zapáchati, olere, redolere (bene, male), čím alqd; z. učeností redolere doctrinam.

zápal, ardor; z. řeči, calor dicendi; z. pro vědecké zaměstnání, ardor studii; se z.-em ardent.

zapálení, incensio, metaf. inflammatio.

zapáliti něco, incendere, succendere, accendere alqd; z. dům, ig-

nem subicere aedibus; z. opevnění, operibus ignem inferre; z. ignem concipere; metaf.: rozpáliti se, zarditi se, v. toto.

zápalný, aptus igni concipiendo, facilis ad exardescendum; z.-é věci, alimenta ignis.

zápas, contentio; (tuhý a nebezpeč.) dimicatio; (z. o přednost) certamen (boj) pugna; (srážka) proelium; (hra) ludus; z.-y gladiatorské pořádati, gladiatoria munera dare, praebere; v z.-e se cvičiti, luctando exerceri; v z.-e dřívější postavení zaujímatí, proelium restituere.

zápasiště, palaestra.

zápasiti, pův. luctari; (bojovati) certare, (až do rozhodnutí) decertare, (s napjetím sil) contendere; (potýkati se) dimicare; z. v hrách olympijských, Olympia certare; z. s mnohými nehodami, multis casibus iactari; z. s neštěstím, conflictari adversa n. dira fortuna.

zápasník, luctator; /athleta, (v cirku se šelmanni) bestiarius.

zapečetiti, signare, obsignare.

zápětí, v úsloví; v z., in vestigio; statim; illico; v z. následovati, instare vestigiis alic, premere vestigia alic; subsequi alqm.

zapinadlo, fibula.

zapínati, iungere, nectere.

zapíratí něco, negare; (nepřiznati se) infititari; z. bohy, deos esse negare; nezapřítí otce non degenerare a patre; z. se, a se deisciscere; nemůže se z., ingenium eius erumpit.

zápisky, commentarii; fabulae.

zapisovati v. zapsati.

zaplakati, lacrimas effundere.

zaplantouti, exardescere, inflammari.

zaplášiti, abigere, fugare; pel- lere, depellere.

záplata na oděvě, lacinia; pannus.

zaplátiti, solvere, pendere; z. hotovými, repraesentare pecuniam; z. daně, tributa pendere, vectigalia

pensitare; z. dluhy, aes alienum solvere, debitum reddere; z. pokutu, poenas dare alicui rei; z. škodu, rependere damnum; z. útraty, sumptus tolerare; moci z. esse solvendo; draze z., magno emere, metaf.: magno luere; životem z., capite luere.

záplatovati, sarcire.

záplava, inundatio.

záplaviti, inundare (agros).

záplesati, exsultare (laetitia, gaudio).

zápléstí, koho do čeho, implicare, impedire alqm alga re; z. do války, immiscere alqm bello; z. se, implicari, se immiscere alicui rei.

záplet, nexus, us.

zápletání, implicatio; (uzel) nodus.

zápletený, impeditus; difficilis; z. á věc, res in magnis difficultatibus est.

zápnouti, zapinati.

zápoliti, luctari, contendere; v. též zápasiti.

zapomenouti něco, oblivisci alicui rei n. alqd; oblivioni tradere alqd; immemorem esse alicui rei; zapomněl jsem to, oblivio eius rei me cepit; illud ex memoria excessit; z. se, peccare; z. se nad sebou suae dignitatis immemorem esse.

zapomenutí, oblivio; přivéstí někoho v z. něčeho, alqm in oblivionem alicui rei adducere; přijítí v z. in oblivionem venire, oblivione obrui; uchovatí od z. lidí, alqd ab oblivione hominum vindicare; to nikdy nepřijde v z., memoriam eius rei nulla unquam delebit oblivio.

zapomněnlivost, oblivio.

zapomněnlivý, obliviosus.

zápor, negatio.

záporka, particula negans.

záporný, negans; dáti z.-ou odpověď, negare, (ku prosbě) recusare alqd; dostati z.-ou odpověď, repulsam ferre.

zapotiti se, sudare; sudorem emitte.

zapotřebí v. potřebí.

zápověď v. zákaz.

zapovídati, vetare alqm (alqd facere); ost. v. zakázati.

zaprášený, pulverulentus; pulveris plenus; pulvere perfusus; stře- více byly velmi z.-é, multus erat in calceis pulvis.

zapraviti v. zaplatiti.

zaprodati se, alicui obnoxium esse.

zapřáhnouti, do vozu koně, iungere equos curru; metaf.: z. koho do práce impellere alqm ad laborem.

zapření, negatio, sebe sama continentia, temperantia.

zapřený, v úsloví; na zapřenou sub alieno n. simulato nomine.

zapřísahati koho, iureiurando obstringere alqm; (snažně prositi) obsecrare, obtestari alqm; z. se, iurare, coniurare; z. se vespolek, fidem et ius iurandum inter se dare.

zapřítí, v. zapírati.

zapsati, něco, inscribere alqd, do knih referre alqd in tabulas publicas, in rationes; z. si něco, memoriae causa in libellum referre; z. se, komu, nomen dare n. edere, u koho nomen profiteri.

zapudití, pellere, depellere, expellere, summovere alqm (de n. ex loco alqd); z. dlouhou chvílí, fallere tempus, otium consumere; z. manželku, repudiare uxorem; z. nepřitele, hostes fugare, profligare; z. starosti, dissipare curas; z. vzpomínku na koho, memoriam alicui ex animo eicere.

zapůjčiti v. půjčiti.

zapuzování, depulsio; v. i sloveso.

zapýřiti se, erubescere.

zaradovati se, laetitia n. gaudio affici; gaudere n. laetari alqa re.

zarachotiti, increpare.

zaraziti něco, figere, defigere alqd; z. koly, publicas agere; stipites demittere; z. si hřebík do nohy, induere se in clavum; z. někoho percellere; perturbare; perterere; obstupefacere alqm; z. se, obstupescere, cohorrescere; z. se v řeči, haerere, haesitare lingua.

zardělost, rubor.

zardělý, erubescens; rubore suffusus.

zarděti se, erubescere, pudore affici.

zardousiti v. zadusiti.

zarmoucený, tristis, maestus; afflictus; lugens.

zarmoutiti, koho, dolore afficere alqm, dolorem afferre alicui; z. se, dolere, maerere; dolore affici (ob alqd).

zármutek, maeror; aegritudo; (vnější) luctus; (líst) dolor; (smutek) tristitia; k mému velikému z.-u, cum magno meo dolore.

zárodek, pův. germen; metaf.: semen; initium; origo; ortus; povstání v z.-u udusiti, seditionem in ipso ortu opprimere.

zarostlý, obsitus, vestitus; z. vousy barbatus.

zároveň, (o místě) una; (o čase) simul; (stejnou silou) pariter; z. i, idem.

zarputilost, pertinacia.

zaručiti, něco, praestare alqd; z. mír, pacem confirmare; z. veřejnou ochranu, fidem publicam dare alicui; z. se, fidem suam obligare n. dare alicui; z. se svou ctí, fidem suam interponere in alqd; z. se za koho, spondere pro alqd.

záruka, pignus, oris.

zarůstati, vestiri, obduci alqa re.

zarýti se, infodi in alqd.

zarýnský, Transrhenanus.

zarýty, obstinatus; z. hříšník, homo nequissimus et sceleratissimus.

záře, fulgor; (lesk) splendor; (běloskvělost) candor; z. měsíčná, lumen lunae; z. ranní, aurora.

zaréhtati, adhinire alicui rei.

září, (mensis) September.

zarřiditi něco, parare, comparare, instituere alqd; z. vlastní domácnost, sedem ac domicilium constituere; z. hospodářství, domum instituere; z. hry, ludos edere, z. jednání dle věci, referre facta ad rem; z. osadu, coloniam constituere.

zarřikati se, eiurare alqd; (zapřísahati se) sancte iurare.

zarřiti, fulgere, splendere, lucere; (vydávati paprsky) radiare.

zarřizení, institutum; acta, orum; dle z., institutio.

zarřizený, instructus.

zásada, ratio; (smýšlení) sententia; (domněnka) opinio; (úmysl) consilium; (pravidlo) norma, regula, lex; z.-y, mores, vita; dobré z.-y probitas, míti recte sentire; nemíti dobrých zásad, caeco impetu ferri; omnia temere agere; filosofické z.-y decreta, inventa philosophorum; z.-y filosofie stoické, doctrina stoicorum; jednati dle z.-y, certas rationes sequi; souditi více dle zásad mravních než aesthetic- kých, iudicium ad honestatis magis quam ad artis rationes revocare; ze z.-y, ratione, animi quodam iudicio; svými z.-ami se řiditi, institutum tenere, muž pevných zásad, homo gravis, constans, tenax propositi.

zasaditi, něco, imponere, collocare alqd in loco alqd; z. byliny, ponere, plantare alqd; z. drahý kámen do zlata, gemmam includere auro; z. ránu, vulnus infligere alicui, percutere, ferire alqm; z. se, moliri alqd; incumbere in alqd; míti de re alqa; horlivě se z., summa vi operam dare, ut; vší silou se z., omni vi contendere; z. se za koho, defendere alqm; prospicere n. consulere alicui.

zasahovati, něco contingere, attingere alqd; z. jen povrch kůže, summam cutem stringere; z. bleškem, fulmine tangere; z. ranou, ferire, percutere alqm; z. někam, pertinere, porrigi.

zase, rursus; (po druhé) iterum; (znova) denuo; (střídavě) vicissim; idem; u sloves stačí předpona re; z. nabýti recuperare; z. zřizovati, restituere alqd.

zasedání, consessus; concilium; z. senátu, senatus.

zasedati, sedere, o senátu senatum habere; z. na soudě, iudicium facere; ius dicere.

záseky, arbores succisae: zásek nadělati, vlam alcuī intersaepire.

zásilka, missio: z. knih, libri missi.

zasítí, conserere; sementem facere.

zaskočiti koho, circumvenire alqm: z. cestu, intercludere alcuī vlam.

zaslechnouti, audire, exaudire; ad aures meas alqd pervenit.

zaslepenost, caecitas animi: error: insania: temeritas.

zaslepený, temerarius: býti z. magno errore teneri: vehementer errare, býti zaslepenu krásou, illecebris formae alcs capi; zaslepiti, caecare, obcaecare.

zaslíbení, sponsio.

zaslíbený, votivus.

zaslíbití, spondere, vovere, devovere.

zasloužilý, bene, optime meritus de alqa re.

zasloužití co, merere alqd: dignum esse alqa re: jak toho kdo zasluhuje, pro merito alcs.

zásluha, meritum; virtus: laus: míti z.-y exstant alcs beneficia in alqm; získati si z.-y bene mereri de alqo; rušiti hodnotu z.-y, meriti gratiam destruere: podle z.-y, ex, pro merito; pro dignitate; muž znamenitých zásluh, vir praestans virtute; pokládati za z.-u, laudi ducere.

záslužný, praemio n. laude dignus: z. čin, virtus: míti za věc z.-eu alqd in laude ponere: jest záslužno, necesse est.

zasmáti se, subridere, na koho arridere alcuī, čemu, ridere alqd n. de re alqa.

zasmušilost, tristitia: (posupnost) torvitas.

zasmušilý, tristis; tetricus; torvus: z. býti, esse tristi vultu.

zasněžiti, nivibus obruere.

zasnoubenec, sponsus.

zasnoubiti někoho, spondere, despondere alqm alcuī: z. se, (o panně) desponderi alcuī, (o muži) despondere sibi alquam.

zásoba, copia; vis: z. obilní, frumentum, commeatus: míti z.-u čeho, abundare alqa re.

zásobárna, cella penaria.

zásobný, copiosus.

zásobování, res frumentaria; (píci) pabulatio: z. zameziti, alqm commeatu intercludere, prohibere.

zásobovati, koho, instruere alqm alqa re; suppeditare alcuī alqd: z. vojsko, providere exercitui frumentum n. commeatum: z. se čím, comparare alqd, rei frumentariae prospicere.

zaspati, ve rčení: vhodnou příležitostí, indormire tempori: z. starosti, curas somno pellere.

zastání, defensio, u soudu patrocinium.

zastaralý, obsoletus; inveteratus.

zastati, někoho, nancisci, invenire alqm: incidere in alqm: z. nepřipravena, imperatum alqm offendere; z. vojenskou službu, munus militiae sustinere; z. se koho defendere alqm.

zástava, pignus; dáti do z.-y, pignori dare n. opponere: žádosti v z.-u, obsidem petere alqm.

zastavatel, defensor, u soudu patronus.

zastávati něco, administrare alqd: fungi alqa re; z. cenou věc, censuram, rem agere: z. povinnost pokladnice státní, aerarii vicem praestare; z. práci, sustinere laborem: z. úřad, potestati praeesse, potestatem gerere, magistratum administrare; z. práci, sustinere laborem; vice fungi: z. koho defendere, tueri alqm, u soudu, causam dicere alcs n. pro alqo, defendere causam alcs.

zastavěti, cestu intersaepire, praesaepire vlam; z. komu světlo, luminibus alcs obstruere.

zastaviti, koho, eo, sistere alqm, alqd: (meškati) tardare morare alqm; z. koně, retinere equos; z. šik, sustinere agmen; z. útok nepřátel sustinere fugam hostium; z. se, consistere, subsistere; cursum reprimere: na cestě se z., subsi-

stere in itinere; na útěku se z., fugam sistere; z. se někde, deverti ad alqm.

zastávka, mora.

zasténati, ingemiscere.

zástěra, velamentum, praetextus; užiti někoho za z.-u, praetextere alqd: pod z.-ou, tecte clam, occulte; pod z.-ou přátelství, specie amicitiae.

zastihnouti, invenire. (náhodou) offendere, (chyťaje) deprehendere alqm: zastihl ho spravedlivý trest, meritas poenas luit.

zastíniti, obscurare, opacare, praesumbrare alqd; umbram afferre, officere alcuī.

zastkvítí se, enitere, elucescere.

zastrašiti, terorem inicere, incutere alcuī, perterere alqm.

zastrašéný, (raďy si nevědoucí) trepidus.

zastrčiti, inserere; z. meč, condere gladium; z. závoru, obicere pessulum, ostia.

zastřítí něco, tegere, obtegere; velare alqd; z. si hlavu, caput operire, obvolvere; z. se něčím, simulare alqd.

zástup, turba, (množství) multitudo; vis: (ozbrojený) manus; z.-y lidu branného, copiae; z.-y pomocné, auxilia.

zástupce, negotiorum curator: (náměstek) vicarius; (obhájce) patronus.

zastupování, (hájení) patrocinium.

zastupovati, koho, fungi vice alcs: esse pro alqo; personam alcs gerere; (hájití) defendere, tueri alqm: z. cestu, pracludere alcuī vlam.

zastydětí se, pudore affici, erubescere.

zasvěcený, sacer.

zasvěcenec, ve rčení: eleusinský chrám z.-ů, Eleusinium mystarum receptaculum.

zasvětiti, consecrare, inauguraré; devovere, dedicare; z. v tajemství, in secretum admittere alqm.

zasvitnouti, elucere; illucescere.

zasypati, obruere, oplere, explere; z. dobrodiním, onerare beneficis.

zasítí, consuere; z. koho, insuere alqm (in culeum).

zasilpnouti, obterere; conculcare.

zašpicatiti, axacuere, praecacuere.

zaštěkati, vocem emittere, na koho illatrare alcuī, allatrare alqm.

zášti, odium: (obapolné řevnění) simultas; z. proti nepřítelům, odium hostium; z. míti, odisse alqm, succensere alcuī, odio flagrare in alqm, staré, odium inveteratum habere in alqm; z. na sebe uvaliti, odium alcs suscipere, in odium alcs venire.

záštita, praesidium: tutela; munimentum; (obrana) defensio: z.-ou býti, tegere alqm.

zatáčka, conversio; v. též oklika.

zatáčeti, convertere, circumagere alqd; versare, torquere alqd.

zatáhnouti něco, někam, trahere alqd in locum alqm; z. se, (o nebi) nubibus obduci.

zatajiti něco, celare, occultare, tegere alqd; (zamlčeti) reticere alqd; z. dech, animam continere; z. nemoc, dissimulare morbum; z. pláč, reprimere fletum; z. smích, continere risum; z. se, (o dechu) deficere, intercludi.

zatarasiti, pracludere, obstruere.

zatčení, comprehensio.

zatemnití, něco, obscurare alqd, tenebras obducere alcuī rei; z. se, obscurari, deficere (o slunci a měsíci).

zatím, interea; interim; z. co, dum (haec gerantur).

zatimní, fiduciarius (imperium, opera).

zátíši, recessus; (prázdeň) otium.

zatítí incidere alqd; z. pěsti, manum comprimere pugnamque facere; z. zuby do čeho, mordicus comprehendere alqd.

zátka, cortex, icis.

zatčenec pro dluh, nexus ob aes alienum.

zatknouti, comprehendere, nectere, in vincula conicere alqm.

zatlačiti oči, morienti oculos operire.

zatlouci v. zabijeti; z. na dveře, pulsare fores.

zatemní, defectio (solis, lunae).

zatopiti v. zaplaviti.

zatracení, damnatio; condemnatio.

zatrátiti, exsecrari, devovere alqm; = odsouditi, v. toto.

zatrásti, quassare, concutere alqd.

zatvrdití se, animum ad alqd obdurare.

zatvrdnouti, durescere, obdurescere.

zatvrzelý, durus, obstinatus; člověk z.-ého srdce, homo duri animi.

zatykač, praemandata, grm: stíháti z.-em, requirere alqm praemandatis.

zatykáti v. zatknouti.

zatykání, comprehensio.

zaujímati (obsahovati), obtinere, continere; amplecti, complecti alqd. z. místo, locum capere; z. dřívější postavení v zápase, proelium restituere.

zauzlení, nodus.

zauzliti, nectere, implicare.

závada, impedimentum; (obtíž) difficultas; na z.-u býti, impedimento esse; impedire alqd.

zaváděti v. zavěsti.

zavadiťi, oč, tangere, perstringere alqd.

závadný, qui impedimento est, (chybný) vitiosus.

zavalitý, habitu brevis et obesus.

zavátí, obráre, oplere.

zaváněti, olere, redolere alqd.

zavazadlo, impedimentum; sarcina; nepříteli z.-a odniti, hostem impedimentis exuere.

zavázati, něco alligare, obligare alqd; z. koho obstringere, obstrictum tenere alqm; z. přísahou, iure iurando adigere alqm; zákon mne zavazuje, lex me tenet; z. se, k če-

mu, recipere alqd; spondere se alqd facturum; z. se přísahou iure iurando se obstringere; z. se slibem fidem suam obstringere alqui; z. se za koho, sponsonem facere pro alqo.

závazek, officium; = smlouva, v. toto.

závazný, obstringens, obligans.

závaží, pondus, eris.

zavčas, ad tempus; (in) tempore.

zavdatí příčinu, causam ales rei afferre, auctorem esse rei alqui, k povstání seditionem movere, k válce bellum conflare, k výtce ansam habere reprehensionis.

závdavek v. zástava.

zavděčiti se, gratum facere alqui gratiam inire ab alqo; nemůžeš se mi více z., nihil mihi gratius facere poteris.

zavděk vzíti, contentus esse alqo re, acquiescere alqo re.

zavedený od otců, patrius, a patribus institutus.

závěje, nives.

závěrek, finis, exitus; clausula (epistulae); z. řeči, peroratio; z. klamný, conclusiuncula fallax; často adj. extremus; v z.-u listu, in extrema epistula.

zavěsiti, suspendere.

zavěstí, co inducere, instituere alqd; z. koho abducere, deducere alqm; (klamati) decipere alqm; z. kázeň, alqm revocare ad disciplinam; redigere alqm in disciplinam; z. peníze, nummos constituere; z. stráže, stationes n. custodias disponere.

závěť, testamentum; z. podvrcei, testamentum supponere; z. rozpečetiti, testamentum resignare (proti obsignare); z. učiniti, testamentum facere, conscribere; z. zrušiti, testamentum rumpere; z.-í dědicem ustanoviti, alqm heredem testamento scribere; v z.-i ustanoviti, testamento alqd cavere; bez z.-i zemřiti, intestato mori.

zavězti avehere, asportare, deportare, (naplniti) obruere, oplere.

záviděti, invidere alqui alq; z. druhému moci, opibus alterius invidere; z. sobě, obtractare inter se.

zavinění, culpa.

zaviněti, auctorem esse rei alcs; committere, delinquere, contrahere alq; něčeho nezavinil, nullam commeruit culpam; toho jsem nezavinil, non mea opera factum est.

zavinoutí, involvere, implicare.

zavíratí v sobě, continere, complecti; ost. v. zavřítí.

závisetí, pendere ex alqo; totum sub potestate ales esse, o věcech positum est in re alqo, pendere ab alqo re; to závisí na nás, haec a voluntate nostra proficiscuntur.

závislý, pendens ex alqo; subiectus alqui, o věci positus in re alqo.

závist, invidia, (neužilost) malignitas; (jedovatá z.) livor.

závistivý, invidus, malignus; adv. cum invidia; maligne.

zavítati v. přijíti.

zaviazítí v. svlazítí.

závléci, auferre, abstrahere.

závod, certamen; z. koní, cursus, equester; z. vozů, curriculum equorum; o z. certatim; o z. běžeťi, certare curru n. currendo.

závodiště, curriculum; palaestra; stadium; circus.

závoditi, certare, contendere; in certamen cum alqo descendere.

zavodniti, irrigare, inundare (agros).

zavčjati, arcessere, accire; advocare ad se; z. lékaře, adhibere medicum.

závora, pessulus; obex; repagulum.

závrať, vertigo; z. dostati, vertigine corripí.

závratný, vertiginosus; z.-á výše, altitudo caliginem oculis offandens.

zavraždění, caedes.

zavražditi koho, interficere, (násilně) trucidare, (zákeřnicky) iugulare, (ukrutně) necare; (tajně)

interimere, (lestně) de medio tollere, (zbraň) occidere alqm; z. se, mortem sibi consciscere, manum sibi inferre.

zavrhnouti, reicere, repudiare; (neschváliti) improbare; z. mínění, sententiam contemnere; z. podmínku, condicionem respuere; z. radu, consilium improbare; z. zákon, legem suffragiis repudiare.

zavrtati se, penetrare in alq, do dřeva perrodere lignum.

zavržení, reiectio, improbatio, repudiatio; z. hoden, reiciendus, improbandus.

zavřítí, něco, claudere, concludere, obdere alqd; comprimere alqd (os, oculos); z. někoho, includere, voda se nad ním zavřela, undae eum obruerunt.

zavzniti, sonare, resonare; zavzněl hlas, vox edita est.

zazditi, opere latericio concludere alqd.

zazelenati se, frondescere.

zazletí, ira incendi, exardescere.

zaznamenati, signare, notare; scribere, memoriae prodere alqd.

zazpívati, canere (carmen); canere incipere.

zázračný, mirabilis; z. úkaz, portentum, prodigium; z.-á věc, res mira, miraculum; z.-ým způsobem, mirum in modum, mirabiliter.

zázrak, miraculum; ostentum.

zazěhnouti, = prokleti exsecrari, devovere alqm.

zazítí, concoquere; z. dobrodiní, beneficiis affici; z. radosti, percipere voluptatem ex alqo re, delectari re alqo; z. něco zlého, pati, perpeti, tolerare alqd.

zazilivý, aptus ad concoquendum.

zaziloutí, subflavus.

zbabělost, ignavia; (bojácnost) timiditas.

zbabělý, ignavus; timidus; z. strach, metus ac timor.

zbavený, solutus, liberatus re alqo; z. moci, potestate exutus; z. naděje, spe orbatus, deiectus; z.

sil. exhaustus, confectus; z. sluchu, rozumu, auribus, mente captus.

zbavití, koho čeho, privare, nudare, spoliare, exuere alqm alqa re; (zprostití) liberare alqm alqa re n. a re alqa; levare alqm (metu, molestiis), eximere alqm (servitute); z. nádeje, spe deicere, spem alqui praecidere; z. rozumu, alqm deturbare de mente; z. statků, fortunís alqm exturbare; z. trůnu, regno alqm expellere; z. úřadu, alqui magistratum abrogare (sněm); removere alqm a re publica (senát); z. života, vitam adimere alqui; z. se čeho, se expedire, liberare alqa re; z. se dluhu, emergere ex aere alieno; z. se práva, iure suo decedere; z. se starostí, dimittere curas; z. se strachu, abicere metum; z. se vlády, imperium excutere; z. se koho, se disiungere ab alqo; dimittere, amovere alqm.

zběh, transfuga; (jako zrádce) perfuga.

zběhlost, peritia; z. v jazycích, multarum linguarum peritia; z. ve válce, usus belli n. rei militaris; peritia belli gerendi.

zběhlý, peritus rei alcs; versatus in re alqa; exercitatus, doctus re alqa; z. v jazyce latinském, linguae Latinae peritus, gnarus; z. v právcích eruditus disciplina iuris; z. v státnictví, rei publicae constituentiae prudens.

zběhnoutí, transire, perfugere, transfugere; deserere, destituere; z. se, fieri, accidere, evenire; válka se zběhla, bellum coortum est; věci zběhlé, res gestae.

zběletí, exalbescere.

zběsilost, rabies; furor.

zběsilý, rabidus; furens; furiosus; fanaticus; tvářiti se z.-ým simulare insaniam.

zběžnost, levitas, animus levis.

zběžný, levis, parum subtilis; míti jen z.-ě vědomosti, primis ut dicitur labris gustasse alqd; adv. leviter, parum accurate.

zbití, verberibus caedere alqm; occidere alqm.

zblázniti koho, in insaniam adigere alqm; de mente et sanitate deturbare alqm; z. se, in insaniam incidere; mente alienari.

zblednoutí, expallescere.

zblednutí, pallor.

zblízka, ex propinquo; prope; z. bojovati cominus pugnare n. rem gerere.

zblo, ve řeční: ani zbla, nihil sane; omnino nihil.

zblouditi v. zablouditi.

zbohatnouti, divitem fieri; opibus crescere; rem familiarem augere alqa re; z. stády, iumentis ditari.

zbojník, latro, onis.

zbojnictví, latrocinium.

zbořití se, pandari.

zboření, excidium, eversio.

zbořiti něco, destruere, diruere, disicere, demoliri, evertere alqd; z. most, rescindere pontem; z. opevnění, munitiones promere; z. přístav, disturbare portum; z. se, corruere, collabi.

zbořenina (domu), parietinae, (města) reliquiae; ruina.

zbořeníště, muri diruti.

zbouratí v. zbořiti.

zboření, seditio; tumultus; (podmaněných) rebellio.

zboží, merx; (věc právem nabytá) mancipium; (statky) possessio; divitiae; z. vložiti, exponere, proponere merces.

zbožněný, consecratus, divus.

zbožnost, pietas, religio; z. odstraniti, religionem delere, tollere; srdce z.-í naplniti, imbuere pectora religione.

zbožný, pius.

zbožňování, nimiae laudes.

zbožňovatí, colere et observare, summis laudibus in caelum tollere alqm.

zbraň, (ochranná) arma; (útočná) telum; (způsob z.-e) armatura (levis, gravis); z. nositi, arma gerere; z. odniti, armis exuere alqm,

arma adimere alqui; z. složiti, ab armis discedere, arma ponere; z. se chopiti, arma capere; z.-e schopný, qui arma ferre potest; beze z.-e inermis; do z.-ě volati, ad arme vocare; ve z.-i, armatus.

zbraňovati v. zabraňovati.

zbrklý, temerarius.

zbrocený krví, cruentus, cruentatus; sanguine respersus.

zbroj, arma; odňatá nepříteli spolia, orum; z. lehká, těžká, levis, gravis armatura; v plné z.-i, armatus; na koni v plné z.-i, equo armisque instructus atque ornatus.

zbrojíř, faber armorum.

zbrojírna, armorum officina.

zbrojiti, koho armare alqm; z. se, arma capere.

zbrojnice, armamentarium.

zbrojnoš, armiger.

zbrojný lid, armati.

zbroťiti, inficere; sanguine respargere.

zbudovati v. vystavěti.

zbuhdarma, frustra; nequicquam; inaniter.

zbylý, deliquus, reliquus.

zbytečný, supervacaneus; (planý); inanis, (neužitečný) inutilis; praeter necessitatem; sine causa, inutiliter; z. se namáhati, operam perdere.

zbytek, reliquum; quod restat; z. života, quod reliquum est vitae; z.-y, reliquiae; z.-y vojska, reliquae copiae.

zbýti, reliquum esse, restare, superesse; zbývala jediná cesta, una via relinquebatur.

zbývatí v. přech.

zcela, prorsus; plane; totus; omnis; z. jiný, longe alius; z. na útěk zahnatí, fundere atque fugare hostem; město z. zničití, urbem funditus delere.

zcepenití, perire.

zčernatí, nigrescere.

zčerstva v. rychle.

zda, zdaž, num, po výrazech: očekávati a pod.) si zdali ne, non-

ne; zda-či utrum-an; zdali kdo, equis.

zdáli, procul, longe.

zdání, opinio; sententia; (odkud) census; dobré z., arbitrium; dle mého z., mea sententia, ut mea fert opinio; tázati se na z., exquirere, quid placet alqui de re alqa, interrogare alqm, quid sentiat.

zdánlivý, fictus, simulatus, fallax; z.-á ctnost, species quaedam virtutis; z. prospěch, ea quae videtur utilitas; z.-é přátelství, amicitia simulata; z. přítel, amicus falsus; z.-á svoboda, vana species libertatis adv. specie, simultate; fiete; jest z. klidný, tranquillus esse videtur.

zdar, successus, praeventus, (štěstí) res prosperae, fortuna secunda; (blaho) salus; přáti nejlepšího z.-u, alqd optimis omnibus prosequi; na z. tvé statečnosti, macte virtute esto; se zdarem, prospere.

zdarma, gratis, gratuito; sine mercede.

zdarňý, fortunatus; (příznivý) faustus; (zbožný) pius; z. sym, filius bene moratus; adv. prospere; non frustra.

zdařilý, bonus; vere expressus; perfectus et absolutus (opus).

zdařiti se, bene n. prospere cedere; procedere, succedere, o obilí provenire; (dokonalým býti) respondere (spei n. expectationi), nezdařiti se, ad irritum cadere, non procedere.

zdátí se, videri; (ve snách) somniare, in somnis videre alqd; zdá se, placet mihi, mihi videtur; cense; zdá se mi, jako bych tě očitě viděl, te praesentem videre vido; zdálo se mi ve snách, species mihi dormientis oblata est.

zdatný v. statný.

zde, hic; (in) his locis; (na tomto světě) hac in vita; z. onde, passim; z. onde se ukazují, rari apparent.

zdědilý, hereditate acceptus n. traditus.

zdědití, hereditate accipere; říši

z., imperium a patre accipere; mnoho jsem po něm zdědil, magna mihi ab eo venit hereditas.

zdechlina, cadaver.

zdechnoutí v. zcepeněti.

zdejší, qui hic est; domesticus; patrius.

zdělati, facere, efficere; exstruere, construere alqd.

zděli, longus; in longitudinem; na píd' z., palmaris.

zděný, lapidibus exstructus latericius.

zděšení, pavor, formido; (úzkostlivý zmatek) trepidatio.

zděsiti, koho exterrere, perterere alqm, terrorem inicere alicui; z. se, exhorrescere, obstupescere, expavescere; honore perfundi.

zdítí, lapidibus exstruere alqd.

zdívočelý, ferus.

zdívočeti, efferari; (odrodití se) degenerare.

zdílohavost, tarditas, segnitias;

zdílohavý, tardus; lentus; (dlouho trvající) diuturnus; adv. lente; moleste; tarde; segniter; sensim.

zdíbití, ornare, exornare; decorare.

zdíkonanení, perfectio; absolutio.

zdíkonaliti něco, perficere, (zúšlechtiti) excolere; (zlepšiti) emendare alqd; z. se v čem penitus discere alqd; z. se v umění, accuratius artem ediscere.

zdíola, ex inferiore loco; z. až do vrchu, ab imo usque ad summum.

zdíomácněti, communem fieri, inveterascere.

zdíráhání se, excusatio.

zdíráhati se, gravari, (z nechuti) recusare; (zpěčovati se) detrectare alqd; (dávatí) cunctari; (nechtíti) nolle; nezdráhati se, non recusare (ne, quominus), non dubitare s inf.

zdíráhavost, cunctatio.

zdíráhavý, cunctabundus, cunctator; adv. cunctanter.

zdíráv býti, valere, bona valetudi-

ne uti; buď z., ave, vale, salve! měj se dobře a buď z., vale et salve!

zdíraví, valetudo; pevné z. mítí, bona (firma, prospera) valetudine uti; svého z. dbáti, valetudini consulere; píti na z., propinare salutem alicui.

zdíravota, sanitas; salubritas.

zdíravotní pravidlo, praeceptum de valetudine tuenda.

zdíravý, sanus, firmus; (bez úrazu) salvus, incolumis; (zdíraví sloužící) saluber; z. rozum, sana mens; sanitas; prudens sincerumque de rebus iudicium; z. vzduch, caelum salubre; adv. bene; salubriter; diligenter, accurate; considerate; z. uvážiti, rem diligenter circumspicere, etiam atque etiam reputare.

zdíražiti, pretium alcs rei augere.

zdírobnění, deminutio.

zdírobniti, minuere, comminuere, **zdíroj**, v. pramen.

zdírtiti, discutere, frangere, conterere; dolere, extinguere, contumdere, consternere.

zdírželivost, abstinentia, continentia; temperantia, modestia.

zdírželivý, abstinens, continens, temperans.

zdířžeti, koho, co, continere, retinere alqm n. alqd; (obmeškati) tardare, retardare alqm; (překážeti) prohibere, impedire alqm; z. pochod, cestu, iter remorari; z. útok nepřátelský, ferre, repellere n. propulsare impetum; z. se, někde morari, commorari in loco alqo n. apud alqm; vivere in loco alqo; z. se čeho, abstinere re alqa, (mírniti se) temperare a re alqa; z. se krívdy, abstinere iniuria; z. se síz, lacrimas tenere; z. se smíchú, continere risum; nemohu se z., abych vix me contineo, temperare mihi non possum, quin.

zdířimnoutí si, obdormiscere.

zdířupati, proterere, obterere alqd.

zdířívati něco, tollere, levare. sublevare alqd; kotvy z., ancoras

zeměpisný, ad descriptionem terrarum pertinens.

zemětřesení, terrae motus.

zemnatý, terrenus.

zemřelý, mortuus.

zemřítí, mori; vita decedere n. defungi; animam efflare; vitam finire; occumbere mortem n. morti, diem supremum obire; (zahynouti) perire; interire; náhle z., subita morte extingui; na nemoc z., morbo perire; přirozenou smrtí debitum naturae reddere; z. za koho, mortem oppetere pro alcs salute.

zemský, terrester; z.-é důchody, vectigalia publica; reditus publicus; z. jazyk, lingua patria; zemi náležející, gen. terrae; z.-á správa, administratio rei publicae.

zespřítí se v. vzepřítí se.

zeptati se v. ptáti se.

zesíletí, vires colligere, corroborari.

zesílití, firmare, augere, corroborare.

zeslábnoutí, debilitari; infirmari, minui, frangi.

zestárnoutí, senem fieri; senescere.

zef, gener.

zetlelý, putridus.

zetletí, putrescere.

zevně v. vně.

zevníř v. vnitř.

zevrubný (obširný) copiosus; (úplný) accuratus; (dbalý) diligens; adv. copiose; accurate; subtiliter; diligenter.

zevšednělý, vulgaris; obnošený tritus, obsoletus.

zevšedněti, vulgari.

zhanobiti, dedecorare, (poskvřniti) polluere; (zohyzditi) foedare, deformare, depravare; z. pověst, laedere famam.

zhasiti v. uhasiti.

zhasnoutí, extingui.

zhlédnoutí v. zpozorovati.

zhloubi, altus (tres pedes), in altitudinem.

molíři: ruce k nebi z., supinas tendere manus; válku z., bellum movere; bellum inferre alicui; bello persequi alqm; z. se, surgere assurgere, exsurgere; se attollere; (povstávatí) oriri, cooriri; bouře se zdvíhá, tempestas ingruit; vítr se zdvíhá, ventus saevire coepit.

zdvoiti, duplicare, geminare; z. krok, gradum addere.

zdvořilost (dvornost) urbanitas; (ušlechtilost) humanitas, (vládnost) comitas; (úslužnost) officium.

zdvořilý, urbanus, humanus; comis; officiosus.

zeď, murus; zdi moenia.

zedník, faber caementarius.

zedrati, discindere.

zejména, imprimis, nominatim.

zeřyr, Zephyrus.

zeleň, viriditas.

zelenatí se, virescere; virere.

zelený, viridis; (jako tráva) herbaceus; (nezralý) crudus.

zelenavý, subviridis.

zelenina, olus, eris.

zeří v. předch.

zelina, herba.

zelinář, olitor.

zeman, homo nobilis, nobili genere natus.

zemdlelý, fessus, fatigatus.

zemdleti, fatigari; languescere, hebescere.

zemdliti, fatigare, defatigare; (se slabiti) debilitare alqm.

země, terra; (básnický) tellus, uris; (prst) humus; (půda) solum; (krajina) regio; na z.-i i na moři, terra marique; cesta po z.-i, iter pedestre; srovnati se z.-í, solo aequare alqd; v cizí z.-i se zdržovati, peregrinari.

zeměkoule, globus.

zeměpán, princeps; rex; imperator.

zeměpanský, principalis, regius; imperatorius.

zeměpis, geographia; terrarum descriptio.

zhusiti, v. zoškliviti.
zhojitelný, sanabilis: qui sanari potest.

zhojiti něco, sanare, curare, sanum facere alqm; (vyléčiti) mederi (vulneri, morbo); z. se, consanescere, e morbo convalescere, o rázné cicatricem ducere.

zholá, plane, prorsus.

zhoršiti, něco, deteriore facere, corrumpere alqd; z. se, deteriore fieri, in peius mutari; nemoc se zhoršila, aucta est vis morbi.

zhotoviti, efficere, conficere, fabricari, vkusně, polire alqd.

zhooba, pestis; (zmar) pernicius; z. a neštěstí, funebres dirae.

zhoubný, perniciosus: pestifer; tristis.

zhrdati, contemnere, (podceňovati) despiciere, (nevšímati si) aspernari, (nebažiti po čem) spernere alqd.

zhrdnouti, superbiam n. spiritus sumere; inflari, efferi.

zhroziti se v. zděsiti se.

zhubeněti, maescere.

zhubiti, v. zahubiti.

zhusta v. často.

zhustiti, densare, condensare.

zhýčkaný, animus indulgentia corruptus.

zhynouti v. zahynouti.

zhýralost, luxuria, luxuries.

zhýralý, luxuriosus; luxuria diffluens.

zhyzditi v. zhanobiti.

zchradlý, decrepitus: tělo z.-é corpus defectum et praemortuum.

zchudnouti, ad inopiam n. paupertatem redigi.

zchyralost, calliditas; (podvod) fraus; (úskok) artificium; (lsti-vost) astutia.

zchyralý, (chytrý) callidus; (prohnaný) versutus; (lstivý) astutus; (podvodný) fraudulentus; adv. callide, malitiose, dolose; callida ratione.

zima, (část roku) hiems: bruma (chladno), frigus, gelu; velká z.-vis frigoris; z. mne rozráží, horror me perfundit; frigore tentor; na z.-u, sub hiemem; přes z.-u být někde hiemare in loco alqd.

zimní, hiemalis, pro zimu určený hibernus; z. den, dies brumalis; z. šat, vestis hiberna; z. tábor, hiberna; odebrati se do z.-ého tábora, in hiberna concedere, hiematum ire; vojsko odvésti do z.-ího tábora, in hiberna deducere, in hibernis collocare exercitum.

zimnice, febris (cotidiana, quartana); dostati z.-i febrí corripit; in febrim incidere; míti z.-i febrí laborare; aestu febrique iactari.

zimniční, febriculosus: z. hor-kost, aestus febrisque.

zíratí, contemplari, s pohnutím mysli intueri; (popatřiti) aspicere.

zisk, lucrum, quaestus; (výdělek) emolumentum: z. míti, quaestui habere alqd; z. přinášeti, lucrum ferre; za z. pokládati, in lucro ponere alqd; ze z.-u, quaestus n. lucrí causa.

získati, (zisk míti) lucrari, lucrí facere; (dosíci) assequi, consequi, adipisci; parare, comparare, conciliare (studia civium); opět z. recuperare, restituere alqd; z. někoho pro záměr, alqm ad voluntatem perducere; z. pochvalu, probari alcuí dary si z., capere alqm muneribus; zásluhy si z. bene (optime) mēreri de alqd.

ziskuchtivost, v. zištnost; ze z.-i lucro ductus; lucrí causa.

zištnost, lucrí cupiditas; quaestus studium; aviditas; (lakota) avaritia.

zištný, lucrí cupidus, (lakomý) avarus; (chtivý) avidus, quaestuosus; adv. illiberaliter.

zítra, cras; z. ráno, cras mane.

zítřejší, crastinus; na z. postero die, postridie; na z. toho dne, postridie eius diei; po z.-u, perendie.

zívatí, oscitare.

zívaní, oscitatio.

ziednati, něco, parare, comparare, conciliare, opět reconciliare, restituere alqd; z. bezpečnost komu, cavere alcuí; z. si postavení, facere sibi fortunam; z. přístup komu alcuí aditum patefacere; z. si volné slyšení pronis auribus audiri; z. si koho (za peníze) conducere alqm.

ziemní, lenire, mitigare; změkčiti, emollire; (zušlechtiti) excolere (vitam hominum).

zjev, species; res; (úkaz) visum; (zázrak) prodigium; z. lidský; visus, humanus.

zjevení, (ukázání se) adventus, praesentia; časté z. bohů, deorum saepe praesentiae.

zjeviti, něco, aperire, patefacere alqd; z. se, apparere, conspici; in conspectum venire; matka se mi zjevila ve snách, imago matris per somnum mihi oblata est.

zjevný, apertus, manifestus; evidens; jest zjevno, apparet, constat; adv. (bez obalu) aperte, (veřejně) palam.

zjímati v. zajmouti.

zjiacítí v. změnití.

zjištěný, certus, exploratus.

zjistiti, explorare n. accurate cognoscere; exploratum habere alqd; z. rukojemstvím, cavere, praestare alqd; jest zjištěno bezpečnými zprávami, certis auctoribus constat.

zkaliti, turbare, turbidum reddere.

zkameněti, in lapidem mutari.

zkáza, pestis; (zhouba) pernicius; z.-u bráti, corrumpi; z.-u odvrátiti, pestem avertere.

zkaziti, něco corrumpere, depravare; (zmařiti) delere, evertere, excidere alqd; z. koho perdere, exstinguere salutem alcs; z. se corrumpi, depravari.

zkazka, fabula; v. i pověst.

zkázonosný, perniciosus.

zkažený, perditus.

zklamati v. oklamati.

zkormoucení, sollicitudo; (tesk-livost) aegritudo; (žalost) maeror:

(lítost) dolor; (truchlivost) maestitia.

zkormoucený, maestus; maerore afflictus (zasmušilý) tristis.

zkormoutiti, dolore afficere alqm, aegritudinem afferre alcuí.

zkoumání, investigatio; quaestio.

zkoumatel, investigator.

zkoumati, examinare; investigare; (zpytovat) exquirere, scrutari; tajně speculari, (pozorováním) ptactva vůli bohů, auspicari alqd.

zkoušeti něco, tentare, experiri; explorare, examinare alqd; z. štěstí válečné, experiri belli fortunam; mnoho s kým z. multas molestias percipere ab alqd; z. zač, luere, expiare alqd; poenas alcs rei dare n. solve; z. za svou pošetilost, pretium ob stultitiam ferre; z. někoho, experiri, spectare alqm, vzhledem k vědomostem alcs litterarum scientiam tentare; býti zkoušenu nehodami, iniquitatibus exerceri.

zkouška, tentatio; examen; (pokus) experimentum; (utrpení) calamitas; mala, orum.

zkrácený, contractus.

zkrátiti, breviorum facere, contrahere; decurtare alqd; právo něčí z., minuere ius alcs; rozmluvu z., incidere sermonem; slovo z., imminuere verbum; život z. komu, maturare alcuí mortem.

zkrátka, breviter; paucis; (končně) denique; z. řečeno, ne multa; quid multa; z. věc odbyti, paucis explicare alqd.

zkrotiti, domare, mansuefacere; metaf.: coercere, refrenare; z. hlad, žízeň, explore famem, sitim; z. hněv, domare iram; z. žádosti, moderari cupiditatibus.

zkrotnouti, mansuefieri, mansuetudine molliri; mitescere.

zkroušený, animus afflictus paenitentia; adv. animo paenitentia commoto.

zkřehlý, rigidus; rigens; z. býti, rigere.

zkřehnouti, rigescere, obrigescere.

zkusiti v. zkoušeti.
zkušenosť, peritia; experientia; (obežřelost) prudentia; rozmanitá z., multarum rerum usus; míti z., usum alic rei habere; nabyti z.-i, usum consequi; vim to ze z.-i, expertus scio; z. ukázala, res docuit (s akk. a inf.)
zkušeny, obežřelý, prudens; expertus; (zběhlý) versatus in re alqa; peritus alic rei; (chytrý) callidus z. lékař, medicus artifex; z. válečník, vir belli peritus; býti z.-ým válečníkem, magnam scientiam rei militaris magnumque usum belli habere.
zkypřiti, mollire.
zkvěsti, florere, florescere.
zkysati, acescere.
zlačněti, esurire.
zlámati, v. zlomití.
zlatnické vážky, aurificis statera.
zlatník, aurifex.
zlato, aurum; není vše z., co se trpyti, species saepe fallit.
zlatonosný, aurifer.
zlatoušek, deliciae.
zlatovlasý, flavus.
zlatožlutý, flavus, fulvus.
zlatý, aureus; (pozlacený) inauratus; z. důl, auri fodina; z.-á žíla; auri vena; (zlatka) florenus.
zle v. zlý.
zlehčení, obtrectatio.
zlehčiti, (potupiti) detrahere de alqo; detractare alqd; obtrectare alqui; minuere alqd; ignominia afficere, notare violare alqm; z. slavné skutky, laudibus virtutis obtrectare, laudes virtutis obsterere.
zlehka, leviter, molliter.
zlenivěti, inertiae et socordiae se dare.
zlepšovatel, corrector, emendator.
zlepšiti, meliorem facere; corrigere; emendare (mores, vitam).
zletilost, matura aetas; dojiti z.-i, in suam tutelam pervenire.
zletilý, qui est suae potestatis, sui iuris.

zléztí, ascendere (montem, muros), evadere in (montem); z. hradby, munimenta ascensu capere; z. vrchol hory, eniti in verticem montis.
zlo, malum; incommodum.
zloba, malitia, improbitas.
zlobiti koho, stomachum alicui facere, movere; offendere, irritare alqm; to mne zlobí, illud me pungit; illud aegre fero; z. se, irasci, stomachari; gravius commoveri alqa re; z. se na koho, succensere alicui; velice se z., ira incensum esse; zlobí se na sebe, ira intercessit inter eos.
zločin, maleficium, dár. scelus; (bezbožnost) nefas, (provinění) crimen; spáchati z., scelus admittere, facinus committere.
zločinec, homo sceleratus, maleficus.
zločinný, sceleratus, nefarius, scelestus; řádění z.-é a bezúdné, omnium scelerum licentia.
zloděi, fur, furis.
zlodějský, furax; z.-á rofa, furum grex; latrocinium; z.-á skrýše, furum receptaculum.
zlodějství, furtum; ze z. viniti, arguere alqm furti.
zlořádný, maledicus.
zloměk, fragmentum; (zbytek) reliquiae.
zlomití, frangere, infringere, diffringere; metaf.: to mu zlomilo krk, hoc ei perniciem erat.
zlomyslnost, malitia, malevolentia.
zlomyslný, malevolus, malitiosus; malignus; (nešlechtný) improbus; (zločinný) scelestus.
zlopověsný, infamis, famosus.
zlořád, ve rčení z.-y odstraniti, malas artes tollere.
zlořečení, execratio; dirae.
zlořečený, execrabilis; (bohaprázdný) nefarius; impius (zločinný) sceleratus; (prokletý) detestabilis.
zlořečiti, maledicere; male precari alicui, devovere alqm.

zlost, ira, dár. iracundia; (nevole) indignatio; zbudití z. něčí, stomachum, bilem alicui movere; se z.-í, ira incensus, elatus.
zlostný, iracundus; promptus ad iram. trux (vultus); irato animo; per iram; iracunde; stomachans.
zlosyn, homo malus, nefarius, scelestus.
zlotřilost v. zloba.
zloupiti, diripere, depopulari.
zlověstné znamení, omen sinisterum n. malum; praenuntius magnarum calamitatum.
zlovorný v. zlomyslný.
zlý, malus; (nešlechtný) improbus; (ničemný) nequam; (hanebný) turpis; z.-á cesta, iter difficile, via aspera; z.-é časy, tempora iniqua; z.-á vůle, animus infensus; odium; z.-á zpráva, nuntius tristis; z. zvyk, mala consuetudo; natropiti mnoho zlého, multa mala conflare; za zlé pokládati, vitio vertere alicui alqd; in malam partem accipere alqd; míti z.-ou chvilí, sibi displicere; adv. male; z. nakládati s kým, aspere tractare alqm; vede se mi z., male mecum agitur; jest mi zle, nauseo.
zmáčeti, irrigare, conspergere alqd; mergere alqd in alquem.
zmáhati se, vires colligere; crescere, augeri; o zlu ingravescere, inveterascere; (nepozorovaně) gliscere; serpere.
zmalátnělost, languor; animi mollitia; animus afflictus; (rozrušení) dissolutio.
zmalátnělý, languidus, afflictus; abiectus; adv. animo afflictio, abiectio; languide.
zmalomyslněti, animum demittere, animo deficere.
zmámiti, v. omámiti.
zmar, exitium; perniciem, interitus; na z. přivěsti, perdere, pessumdatre alqm; na z. přijíti, interire, perire; corrumpi.
zmariti, perdere, irritum, reddere, ad irritum redigere; (potlačiti) reprimere, násilně infringere, per-

fringere; z. čas, práci, perdere tempus, operam; z. den, diem consumere; z. naději, destituere spem; z. útok, frangere impetum; nic není zmařeno, omnia integra sunt.
zmařiti, něco, implicare, turbare, permiscere, confundere alqd; z. koho, animum alic conturbare; z. se o řeči, verba confundere.
zmatek, perturbatio; tumultus; (úzkostlivý) trepidatio; uvěsti ve z. obec, perturbare rem publicam, ve všeobecný z., omnia miscere et turbare; zmatek nastává, trepidatur.
zmatenost, v. zmatek.
zmatený, turbatus, perturbatus, confusus, perplexus; z. útěk, fuga effusa; adv. turbate, incomposite.
změkčiti, mollire, emollire.
změkknouti, molliri.
změna, mutatio, commutatio; immutatio; (střídání) vicissitudo; vices; res novae; z. země, terra mutata; z.-u béru, mutator.
změnití, něco, mutare, commutare, immutare alqd; (zlepšiti) corrigere, emendare alqd; (zhoršiti) in deterius mutare alqd; z. zemi ve provincii, redigere terram in provinciam; z. se, mutari, zcela, plane alium fieri.
zmenšení, imminutio, deminutio; extenuatio, levatio.
zmenšiti, minuere, imminuere, deminuere; z. něco oč, detrahere alqd de re alqa; z. bolesti, lenire dolores; z. trest, poenam levare, mitigare.
změřiti, metiri, demetiri, dimetiri.
zmeškati v. zameška.it
zmiže, vipera; aspis, idis.
zmíniti se, commemorare alqd; mentionem facere alic rei, mimochodem in mentionem rei alic incidere.
zmínka, mentio; commemoratio.
zmírniti v. zmenšiti.
zmírati v. zemřítí.
zmítání, iactatio, volutatio.
zmítati, iactare, agitare, concitare alqd.

zmizeti, evanescere: e conspectu abire n. evolare.

zmládnouti, repuerascere.

zmlátiti v. zbtíti.

zmoci v. přemoci.

zmocníti, koho, auctoritatem alcu dare; potestatem facere alcu rei ales; z. se, potiri re alqa; occupare alqd; z. vlády, rerum potiri; z. se koho, comprehendere, arripere alqm; strach zmocnil se vojaska, timor exercitum occupavit.

zmočiti, madefacere.

zmohutněti, corroborari.

zmoknouti, madefieri, madidum fieri.

zmořiti, defatigare, debilitare.

zmoudřelý, doctus.

zmoudřeti, resipiscere; časem z. aetate rectius sapere; škodou z. calamitate doceri; cizí škodou z. ex aliis sibi sumere exemplum.

zmožený, confectus (vulneribus).

zmrskati, virgis alqm caedere.

zmrzačelý, truncus, truncatus, debilis (komolý), mutilus.

zmrzačeti, mancum n. debilem fieri.

zmrzačiti, omnibus membris debilem facere; mutilare alqm; truncare, detruncare (corpus).

zmrzlý, gelans.

zmrznouti, congelare, congelare; (mrazem zahynouti) frigore perire.

zmužilost, virtus; animus virilis, fortitudo; z.-i pozbytí, de statu suo deici.

zmužilý, fortis, virilis; býti z. animo forti esse; adv. fortiter, viriliter; z. se oprítí virtute atque animo resistere.

zmužiti se, animum recipere, et confirmare.

zmýliti, koho, eo, fallere alqm n. alqd; z. se v počtu, in rationibus errare; ratio me fallit; z. se v naději, spe destitui, de spe defelli.

značiti v. znamenati.

značný, insignis, manifestus; con-

spicuus; (vydatný) gravis, magnus; za z.-ou cenu, impenso pretio; adv. insigniter, manifeste; valde, admodum; aliquantum.

znak v. znamení.

znalec, intellegens, peritus; důkladý z., peritissimus; z. dějin, antiquitatis peritus; z. práva, iuris consultus; z. vojenství, rerum militarium peritus; soud z.-e iudicium eruditum.

znalost, scientia; intellegentia; rerum cognitio; (zběhlost) peritia; míti z. čeho, scientiam habere ales rei, nosse alqd, nemíti z.-i. ignorare alqd; rudem esse ales rei.

znalý, gnarus; peritus; intellegens; z. věci politických, rei publicae peritus.

znamenáný, insignis; (výtečný) egregius.

znamenati, pův. notare, signare; metaf.; (pozorováním) animadvertere, (smysly) sentire, (rozumem) intellegere; (značiti) significare, něco budoucího ostendere, indicare; totéž z., idem valere, eundem sensum habere; co to znamená, quid hoc sibi vult? co znamená to slovo, quae est vis huius verbi?

znamení, signum; nota; (pokyn) nutus; (stopa) vestigium; (důkaz) indicium; dobré z. bonum n. faustum omen, zlé triste prodigium; věštné z., ostentum, portentum; vítězné z., tropaeum; dáti z., manu significare alqd; k útoku classicum k ústupu receptui canere; opatřiti z.-ím notam rei alcu apponere; jest z. slabého ducha, tardí animi est.

znamenitost, claritas claritudo, gloria; nominis fama; v. též památnost.

znamenitý, insignis, excellens, illustris, singularis, praestans; nobilis, o věci magnus, amplus, gravis; býti z., rerum gestarum gloria florere; adv. insigniter, manifeste; valde admodum, graviter.

znaménko mateř, naevus.

známka, nota, indicium, signum.

známost, notitia, znalost scientia,

peritia; z. míst, scientia locorum; z. země, cognitio orbis terrarum; z. míti čeho, scire, didicisse alqd; povrchaj z. míti, primoribus labris at-tigisse alqd; z.-i nabýti cognitio-nem ales rei sibi parare; z. učiniti si s kým, familiaritatem iungere cum alqo; uvěsti ve z., notum fa-cere, in vulgus edere, proferre, de-ferre alqd.

známý, notus, pervulgatus; (slavný) nobilis, clarus, důr. illustris; (zlověstný) famosus, infamis; (pří-tel) familiaris, amicus; jest známo, notum est, constat; býti mnohým z. multos habere familiares; z.-ým činiti, nobilitare, illustrare.

znatel, existimator; výtečný z., existimator doctus; z. jazyka latinského, Latinis litteris doctus.

znáti něco, noscere, cognovisse; perspicere, intellegere, didicisse alqd; neznati, nescire ignorare alqd; z. koho (dle povahy) intellegere alqm, od vidění alqm de facie novisse; neznám ho, ignotus mihi est; z. se, se noscere n. cognosce-re; z. se k čemu confiteri, profiteri alqd.

znázorniti, sub oculos subicere; paene in conspectu animi ponere alqd.

znečtiti, ignominia afficere; (ú-myslně) violare.

znečistiti, polluere, inquinare.

znechutiti se, taedet me rei ales; satietas ales rei me tenet; fastidire alqd.

znelíbiti se, displicere alcu; improbari ab alqo.

znemravnělý, moribus depravatus.

znenáhla, sensim, paulatim; pahrbek z. vystupující, collis leniter editus.

znění, sonus; (smysl) vis et sententia; opírám se o jasné z. zákona, utor praesidio luculenti exempli legis.

znepokojování, sollicitatio, turbatio.

znepokojovati, sollicitare, agitare, infestare, commovere, důr. perturbare alqm, o svědomí pungere

alqm; z. nepřítel, hostes carpere, důr. premere, vexare; z. křikem, clamore obstrepere.

znepráteliti se, inimicitias eum alqo suscipere.

znesnadniti se, dissentire, dissidere ab alqo.

znesvčítiti, violare.

zneuctiti, koho laedere alqm, contumeliam imponere alcu; polluere alqm.

zneuznati, parum intellegere; ignorare.

zneužiti, male uti, abuti alqa re; z. na výdělkování, habere quaestui alqd.

zničení, extinctio; interitus; k z.-í přijíti, ad nihilum venire.

zničitel, extinctor, eversor.

zničiti, delere, extinguere, (salutem), evertere; (rem publicam) perfringere (decreta, leges); rescindere (pactiones, iudicia); z. nepřítel, hostes ad interuicium redigere, hostes caedere.

zniknouti, effugere, evitare; subterfugere alqd.

zníti, sonare, resonare; zle z. dicere; list zněl takto; epistula in hanc sententiam scripta est.

znova, denuo; de integro; (po druhé) iterum; (opět) rursus; u sloves stačí předpona re; z. vystavěti, restituere atd.

zobák, rostrum.

zobati v. jísti.

zobecnělý, vulgatus.

zobecněti, vulgari, in vulgus emanare, exire.

zobraziti, fingere.

zodpovídání, opisí slovesem; na mé z., meo periculo.

zodpovědět, něco, respondere, za něco defendere, excusare alqd, před soudem causam dicere; já za to zodpovím, ego periculum in me recipio; z. se, excusare, purgare se alcu de re alqa; rationem reddere ales rei.

zohaviti, deformare, foedare, mutilare.

zohýbatí, inflectere.
zora, Aurora.
zorati pole, perarare agrum.
zosnovati, moliri, struere, machinari; z. vzpouru, seditionem movere.
zosobniti, humana specie induere alqm.
zostřiti, acuere, exacuere: intendere (poenam, leges).
zoškliviti, co, taedio alcs rei afficere alqm; animum alcs ab alqa re avertere: zošklivuii si, taedet me alcs rei; me tenet fastidio alqd.
zotavení (po práci) requies.
zotaviti, koho recreare, erigere alqm; z. se, vires colligere, se recipere, animum erigere, vzhledem k jmění res afflictas recuperare.
zotročiti, opprimere, in servitum redigere alqm.
zoubkovaný, dentatus.
zoufalství, desperatio: dohnati k z., ad desperationem adducere alqm.
zoufalý, desperatus: v z.-ém postavení desperatis rebus.
zoufati, desperare alqd n. de alqa re; z. nad svým osudem, desperare de suis rebus.
zoutí se, excalcare pedes.
zpatovatí se, ad se redire, se colligere.
zpáteční pochod receptus, reditus: potkal jsem ho na z.-í cestě, redeuntem eum conveni.
zpečetiti v. potvrditi.
zpečovati se, obsistere, resistere, repugnare alcuí n. ne, po záporu, quin s konj.; recusare s inf.
zpeněžití, pecuniam facere ex re alqa.
zpět, retro; retrorsum; u sloves stačí předpona re; z. dáti, reddere, z. dobytí, recuperare alqd.
zpěv, cantus; (báseň) carmen.
zpěvák, cantor.
zpěvavý, canorus; z. pták, osceninis.
zpěvný v. předeh.

zpitomiti, obstupefacere.
zpvati, canere, cantare.
zplnomocniti, auctoritatem rei agenda alcuí dare.
zploditel, procreator, generator.
zploditi, gignere, generare, procreare.
zpcený, sudore, perfusus.
zpmenouti, něco, admonere, commonefacere alqm alqd n. alcs rei; z. si nač, reminisci, recordari, meminisse alqd; in mentem mihi venit alqd, succurrit mihi alqd; z. komu čeho dobrým, grata memoria prosequi alqm, zlým poenas alcs rei alqo repetere.
zpmínání, recordatio; živé z. recordatio et memoria.
zpotvořiti, deformare, depravare.
zpousta, moles; vis; multitudo; turba (zpuštění) vastatio, depopulatio.
zpouzeti se v. odporovati.
zповěd, confessio (peccati).
zpovidati se, confiteri, peccata.
zpozdílec, homo stultus.
zpozdilý, stultus, stolidus; tardi ingenii n. tardo ingenio.
zpozditi se, morari; sero venire.
zpozorovati, animadvertere, sentire, videre, intellegere.
zpracovati, facere, conficere, znova retractare alqd.
zpráchnivělý, putridus.
zpráchnivětí, putrescere.
zpráva, nuntius, písemná litterae. z. dějepisce, narratio; z. věrohodná, auctoritas; z.-u dáti, certiozem facere alqm de re alqa n. alcs rei, docere, edocere alqm; z.-u obdržeti, nuntium accipere, certiozem fieri, audire, comperire alqd; bezpečnými z.-ami jest zjištěno, certis auctoribus constat; dle mé z.-y, me auctore.
zpraviti, v. zprávu dáti.
zpravodaj, qui de re alqa refert.
zpronevěření, peculatus, us.
zpronevěřilost, perfidia, nulla fides.

zpronevěřilý, perfidus, infidelis, infidus.
zpronevěřiti něco, fraudare alqd, penízě, avertere supprimere pecuniam; z. se, komu deficere ab alqo, fidem datam fallere; prodere, destituere alqm.
zproštěný, liberatus re alqa; immunis.
zprostiti, koho, liberare, exsolvere alqm re alqa; z. obec poplatku, civitatem immunem esse iubere; z. se čeho liberari, exsolvi re alqa.
zprotiviti se, resistere, obsistere: repugnare, adversari alcuí; detrectare imperium alcs.
zprovediti se světa, de medio tollere, interimere.
zprvu, primo; initio; principio.
zprímiti, erigere.
zprítomnění, rerum sub oculos paene subiectio.
zprítomnění sub oculos subicere, ante oculos ponere, proponere alqd.
zpučnost, insolentia; superbia; (vypínavost) arrogantia.
zpučný, insolens, superbus; arrogans; (nadtý), tumidus; z.-á chloubá, insolens iactatio; z. býti, insolenter se efferre; superbire; z. se státi, magnos sibi spiritus sumere.
zpučnost, contumacia, animus, obstinatus; impetus superbiae.
zpučný, contumax; obstinatus; ferox; z. býti, detrectare imperium alcs; adv. contumaciter, obstinate; z. hleděti, contumaciam vultu praes se ferre.
zpusob, modus; ratio; (z. jednáni) mos; (zvyk) consuetudo, (tvar) forma; (slušnost) urbanitas, elegantia; z. boje, ratio pugnantí, belligerendi; z. mluvení, locutio, loquendi ratio; z. mluvení a citění, ingenium et mores; nádherný z. života vitae cultus cum elegantia et copia; tím z.-em, ita, hac ratione, hoc modo, ad hunc modum; žádným z.-em, nullo modo; nequaquam; minime; dle z.-u, more, ritu, modo; na všechn z., utique; certe; profecto na z., instar s gen.

zpusobilost, facultas; (duševní) sollertia (chytrost) prudentia; učenost) doctrina; míti z. k něčemu a natura adiumenta alcs rei habere.
zpusobilý, comparatus, conformatus, compositus; (vhodný) aptus, idoneus; utilis, accommodatus ad alqd; z. k boji, firmus ad pugnantem; z. k učení docilis; jsem z. abych, futurus sum.
zpusobiti, facere, efficere, conficere alqd; auctorem esse alcs rei; z. něco někomu, afferre, inferre alcuí alqd, afficere alqm alqa re; z. krveproliti, stragem edere; cladem hosti afferre; z. narovnání pacisei, pactionem facere; z. nesvornost, concitare discordiam; z. zpou, tumultum, seditionem movere, z. si smrt mortem sibi consciscere.
zpusobnost, urbanitas; (ušlechtilost) elegantia; (lepost) lepor; z. ve spravování obce, rei publicae administrandae virtus; z. řečnictví, ingenium oratorium.
zpusobný, urbanus; (ušlechtilý) elegans; (švarný) festivus; (lepší) lepidus; z.-é chování mores.
zpuštělost mravní, mores dissoluti; (prostota) vastitas.
zpuštělý, dissolutus; (pustý) vastus, desertus, incultus; adv. dissolute, licenter.
zpuštěti, vastare, devastare, depopulari; ohněm z. urere, exurere.
zpyšněti, inflari, efferri; spiritum sumere.
zpytatel, investigator; z. přírody, speculator venatorque naturae; physicus.
zpytovatí, explorare, investigare scrutari; examinare; quaerere, inquirere; z. posvátné ptactvo, augurium agere, augurare; z. ptactvem vůli bohů, auspicari.
zpytování, investigatio, auspiciatio.
zrada, proditio.
zradce, proditor; (utečenec) desertor.
zraditi, prodere alqm, perfidum esse in alqm; z. město, urbem hosti tradere.

zrádný, perfidus: (podvodný) subdolos; (nevěrný) infidus, infidelis; z. skutek, perfidia.

zrak, visus; sensus oculorum; oculi; bystrost z.-u, acies oculorum; krátkost z.-u, oculi non satis prospicientes; mítí méně bystrý z., minus cernere alqd: z.-u nabýti, oculis uti coepisse; zbavití z.-u, caecum reddere; oculis privare alqm o z. přijítí, lumina oculorum amittere, oculis capi; prchatí před z.-y něčímí, conspectum ales fugere; z.-u unikajíci, visum effugiens.

zralost, maturitas, tempestivitas.

zralý, maturus, maturatus, tempestivus; z. v letech, maturus annis; adv. mature; accurate, considerate; z. věc uvážítí, rem diligenter perpendere; diligenter circumspicere alqm.

zranítí v. poranítí.

zrátí, maturescere, ad maturitatem venire.

zrcadlo, speculum; metaf.: exemplum, documentum; příroda jest z. božské moudrosti, in rerum natura tamquam in speculo divina sapientia cernitur; dívátí se do z.-a, inspicere in speculum.

zrnatý, granosus; granatus.

zrno, granum.

zrodítí se v. narodítí se, povstatí, **zrovna**, plane; recte; directo; (přímo) aperte; sine fraude; z. tenkráté, eo ipso tempore; z. do obličeje, in adversum os.

zručnost, habitus; facultas; ars; (cvičnost) exercitatio.

zručný, exercitatus; facilis, solers; adv. bene.

zrůst, v. vzrůst.

zrušítí, tollere, abolere; z. mír, paceť turbare n. dirimere; z. obyčej, consuetudinem exstinguere; z. přísahu, ius inrandum non servare; z. slovo dané, fidem datam fallere; z. smlouvu, foedus rumpere; z. svobodnou ústavu, libertatem e re publica tollere; z. váhání, abicere cunctationem; z. zákon, usnesení lidu, legem, plebiscitum

abrogare; z. závět, testametum mutare, rescindere.

zrychlítí, maturare, accelerare; z. příchod, maturo venire.

zrýti, fodere, perfodere terram.

zrzavý, rufus; capillo rufo n. rutilo.

zředití, diluere.

zřejmý, apertus, manifestus; evidens; planus; adv. aperte; manifeste, palam.

zření mítí, respicere alqd; rationem habere ales rei; prospicere alcuí rei, k sobě de se cogitare, sibi consulere, ke státu omnia ad rem publicam referre.

zřetel v. předch.

zřetelnost, perspicuitas.

zřetelný, planus; apertus; perspicuus; z. hlas, vox clara; adv. clare, aperte.

zříceniny, ruinae, (ssutiny) ruina; (stojící zdi) parietinae.

zřící se. abdicare se re alqa; detestari alqd; abruere alqd; (odložití) deponere, abicere, relinquere alqd.

zřídítí, facere (castra, munitiones); constituere, instruere (aciem); znovu z., restituere alqd; z. neobmezenou vládu, dominationem instituere; v. též ustanovítí, učínítí.

zřídka, raro; rarus; z. kdo, pauci; nezřídka haud raro.

zřídlo, fons; metaf.: origo, principium; to jest z. nesčíslných poklesků, ex hoc nascuntur innumeraabilia peccata.

zříkati se v. zřící se.

zřítelnice, pupilla.

zřítí, cernere, videre, conspicere; ost. v. hledětí.

zřítítí se, corruere, collabi.

zřízení, institutio; constitutio; (co zřízeno) institutum; z. náboženské, religionum caerimoniae; z. státní svobodné, libera res publica; z. vojenské, res militaris, instituta militaria; z. zemské, forma civitatis; instituta rei publicae.

zřizovati v. zřídítí.

zsinálý, luridus, perpallidus.

zšedivětí, canescere; canum fieri.

zšířítí, latus; in latitudinem.

ztěcítí město, vi urbem capere n. expugnare.

ztenčítí, extenuare, minuere; de-teriozem facere alqd.

ztepatí, verberibus caedere alqm.

ztepilost, proceritas.

ztepilý, procerus, excelsus; (útlý) tenuis, subtilis.

ztepletí, calescere, incalescere.

ztěžka, aegre; moleste; tarde; vix; z. se odhodlatí aegre n. invitum facere alqd; z. přijde, is non venturus videtur; z. země, non est periculum, ne mortem obiturus sit.

zticha, quiete, tranquille; tacite; z. ležeti, immotum esse; z. sedětí, loco suo se non movere.

ztížití, aggravare, difficilium reddere alqd; z. poslední hodinku, molestiam exhibere alcuí animam agentí.

ztloucí v. ztepatí.

ztloustnoutí, corpus (sibi) facere.

ztlouští, crassus; in crassitudine.

ztráta, amissio, (dobrovolná) iactura; (zaviněná) damnum; (jinými způsobená) detrimentum; z. času, occupatio; z. krve, sanguinis profusio; z. na lidech, clades; z. zraku, amissa lumina oculorum; z.-y brdla osvobodítí, capitís absolvere alqm; z.-u vzítí, cladem, detrimentum accipere; bez veliké z.-y, multa magnopere clade accepta; se z.-ou, cum damno, detrimento, o vojínech multis amissis.

ztratítí něco (náhodou) amittere; (zkázou) perdere alqd; iacturam ales rei facere; z. bitvu, proelio vinci, proelio inferiozem discedere; z. oko, rozum, altero oculo, mente capi; z. při, causa cadere, litem perdere; z. sázku, sponsione vinci; z. srdce, animum demittere, animo deficere; z. svobodu, libertatem perdere; z. trpělivost, patientiam rumpere; mítí vše za ztra-

ceno, de rebus summis desperare; vše jest ztraceno, omnis spes solutus occidit; nic není ztraceno, omnia integra sunt; z. se, fluere, defluere, o vůni abire, fugere; vrch se ztrácí, mons in planitiebus paulatim redit.

ztrhaný zrak, oculi natantes.

ztrestatí, poenas ab alqo petere, ost. v. potrestati.

ztrnoutí, o údech, torpescere, obtorpescere; metaf. stupescere; horrore perfundi; všecek jsem ztrnul, auribus et oculis captus sum.

ztrnulý, torpidus; rigidus.

ztrnutí, torpor; metaf.: horror, terror, stupor.

ztroskotání lodi, naufragium.

ztroskotatí, discutere; (rozbití) diruere; (zlomítí) frangere, perfringere; (vyvrátítí) evertere; z. lod, naufragium facere.

ztrpčítí život, plurimas molestias exhibere alcuí.

ztreštěnost, v. bláznovství.

ztučnětí, pinguescere.

ztuhlost, rigor.

ztuhlý, rigidus; rigens.

ztuhnoutí, rigescere, obrigescere.

ztuchlý, humore corruptus.

ztýraný, exercitus, exercitatus, (nešťěstím omnibus iniquitatibus).

ztýratí, exercere, exercuciare.

zub, dens; z.-y přední, dentes adversi, zadní dentes intimi; z. vytrhoutí, dentem eximere; drž se toho z.-y nehty, hoc tene, hoc morde!

zúčastnití se, participem esse ales rei; (přítomen býtí) interesse alcuí rei.

zúmyslný v. úmyslný.

zúplna, omnino; plane; prorsus; v. i úplně.

zúrodnítí, feraciorzem reddere; fecundum facere alqd.

zuřítí, furere; saevire (in alqm); boj zuřítí, acriter pugnatur; válka zuřítí v Gallii, Gallia bello ardet; dezuril jsem, furor meus sopitus est.

zůřivec, homo saevus.
zůřivost, furor; saevitia: ze z.-i, furens, furore abreptus.
zůřivý, furens, furiosus; saevus; atrox.
zůstati, manere, permanere, zpět remanere; (zbývati) restare, relinqui; reliquum esse; z. na něčem, constituere alqd; z. státi, consistere, subsistere; z. na svém, in sententia sua manere, spokojiti se acquiescere in re alqa; z. za někým inferiorem esse; to zůstane mezi námi, hoc tibi soli dictum puta; při tom zůstane, hoc manet.
zůstaviti, zůstati, relinquere, (s porušením povinnosti) deserere alqd; z. v paměti, memoriae mandare n. prodere alqd; z. na rozhodnou, omnium rerum arbitrium alqui permittit; z. po sobě věčnou památku, commemorationem nominis sui cum omni posteritate adaequare.
zůslechťiti, excolere, ad humanitatem informare.
zůžitkovati v. užiti.
zvadlý, flaccidus.
zvadnouti, flaccescere, marcescere.
zvaný, qui dicitur, appellatur; cui nomen est (s dat. n. nom.)
zváti, invitare, vocare, opět revocare alqm; = nazývati, v. toto.
zvěčnělý, mortuus.
zvěčniti koho, immortalem reddere alqm; sempiternae gloriae commendare alqm; z. se, nomen suum immortale reddere; sempiternae gloriae commendare alqm; z. se, nomen suum immortalitati tradere; aeternam gloriam sibi parere.
zvěd, speculator; (čty ob. jízdné) exploratores; na z.-y jíti, exploratum ire; na z.-ách býti, speculati, explorare alqd; na z.-y poslati, mittere, qui exploret.
zvědavost, curiositas; studium audiendi et cognoscendi; očekávání, expectatio.
zvědavý, curiosus; cupidus audiendi et nova noscendi.

zvedený dobře, bene moratus, institutus.
zvěděti, comperire, audire, percontari; cognoscere alqd; certiorum fieri de re alqa.
zvednouti něco, tollere, extollere, levare, sublevare alqd; z. se, surgere, consurgere; exoriri, existere.
zvelebiti, amplificare, augere, náležitě rite promovere alqd; z. obec, obchod, iuvare civitatem, mercaturam; z. umění, fovere artes.
zvelebovatel, adiutor.
zvelebování v. předch.
zveličiti v. zvětšiti.
zvenčí, extrinsecus; ab exteriori parte.
zvěř, fera.
zvěřina, caro ferina.
zvěřinec, vivarium.
zvěst, fama, nuntius; z. došla, alqd nuntiatum est.
zvěstí se, succedere, procedere; z. se po kom, ales mores referre; z. se po oči, patris similem esse.
zvěstování, nuntiatio.
zvěstovatel, nuntius.
zvěstovati, nuntiare pronuntiare alqd; nuntium afferre alqui; (oznámiti) indicare, (předpověděti) praedicere alqd; úředně z., referre alqd.
zvětšely, obsoletus.
zvětšiti, augere, amplificare; dilatare (castra); proferre, propagare (fines); (rozmaožiti, multiplicare; (nadsazovati) in maius extollere.
zvíci, instar s gen.
zvidati v. zvěděti.
zvíklati, něco, labefacere, labefactare alqd; z. se labare.
zvírátko, bestiola.
zvíře, bestia; (šelma) fera; (potvora) belua; (hovado) pecus, udis; obětní z., hostia.
zvířecí, gen. bestiarum; ferinus; z. pudr, libidines corporis.
zvířetník, orbis signifer; orbis duodecim signorum.

zvítěziti, vincere, superare alqm; victoriam reportare de alqo; superioriorem discedere ab alqo.
zvláště, imprimis, praecipue, praesertim, maxime; (odděleně) separatim, seorsum, každý z., singuli; z. se vpytávati, de alqo solo quaerere alqd; z. pak, maxime vero; vůbec —z., cum—tum.
zvláštnost, proprietas, novitas; (neobyčejnost) insolentia; z. jazyka, quae propria sunt linguae alcs; to byla z. oné školy, hoc proprium fuit illius disciplinae.
zvláštní, (oddělený) separatus, segregatus; (vlastní), proprius, singularis, praecipuus; (výborný) eximius; egregius; z. nadání incredibilis quaedam magnitudo consilii atque ingenii.
zvláštnůstkář, homo ineptus; mirum caput.
zvlažovati, irrigare alqd.
zvolati, exclamare, na koho inclamare alqm.
zvoliti, legere, eligere, deligere; raději z., praecipere, malle alqd; z. něco místo jiného praeferre alqd alqui rei; z. za konsula, creare consulem, za diktatora dictatorem dicere, za kněžku Vestinu capere virginem Vestalem; o volbě od kollegů vykonané říká se cooptare alqm.
zvolna, paulatim; (zdlouhavě) lente; (pozorně) leniter; (pohodlně) commode.
zvoňček, tintinnabulum.
zvoniti čím, sonum ales rei movere.
zvrátiti, evertere, pervertere, subvertere.
zvrhnouti se, verti, converti, mutari; (zkaziti se) degenerare, corumpi.
zvrtnouti, něco, tollere, evertere, extinguere alqd; z. se, cadí, o štěstí reflare.
zvučeti, sonare, resonare, sonitum dare.
zvučný, clarus, canorus; z. hlas magna vox.
zvuk, sonus, sonitus; (hlas) vox;

z. vydávati vocem edere, o věcech sonare; k z.-u trouby, ad tubae sonum, ad classicum.
zvále, libido, licentia; do z.-e, ad libidinem, ex libidine.
zvyk, consuetudo; (mrav) mos; starobylý z., antiquitas; jest z.-em, consuetudinis est, ut; consuetudo fert, ut; podle z.-u, ex consuetudine; ve z.-u míti, solere, consuevisse; ve z. vejíti, in usum venire; ze z.-u vyjiti obsolescere.
zvykati, suscere, consuescere, assuescere re alqa; z. někde, assuescere loco alqui; z. koho čemu, assuefacere alqm re alqa n. alqd facere; z. si assuefieri.
zvykllost v. zvyk.
zvyklý, assuetus, assuefactus alqa re; jsem z., soleo.
zvykové právo, mos maiorum.
zvýši, altus; in altitudine.
zvýšiti, erigere, altius efferre; (zvětšiti) augere, multiplicare; z. štěstí něčí, ales res secundas splendiores facere.
zželeti se, paenitet me alcs rei; miserari, commiserari alqd (fortunam alcs).
zženštilost, mollitia, animus mollior.
zženštilý, mollis, effeminatus.
zženěti, effeminari.
zžiravý, edax.
žába, rana.
žabka, ranuncula.
žádání v. násl.
žádati, čeho petere, (důtklivě postulare, (dychtivě) cupere, (toužebně) desiderare, (úsilovně) flagitare, (dle práva a spravedlnosti), poscere alqd; (chtíti) velle; ž. věděti, avere scire; ž. cla, exigere portorium; ž. za mír, pacem petere; ž. za náhradu škody, res repetere; čas žádá, tempus ita fert; opatrnost toho žádá, prudentis est; ž. koho zač, rogare, orare, precari, petere alqd ab alqo; ž. snažně obsecrare, deprecari alqm; supplicare alqui, úsilně obtestari, úpěnlivě implorare alqm; ž. za radu, consulere alqm.

žádny, nullus, v zápor. větách quisquam; ž. moudrý, nemo sapiens; ž. Říman, nemo Romanus; ž. jiný nemo alius; ž. z obou, neuter; ž.-é peníze nihil pecuniae; ž.-é víno, nihil vini.

žádost (oprávněná) postulatio; (toužebná) desiderium, (snažná) studium; (nezřízená) libido; (choutka) cupiditas, důr, aviditas; appetitus, us; (prosba) preces; petitio; k ž.-i něčí svoliti, voluntati ales satisfacere; na ž. něčí alqo rogante, petente; podle ž.-i, ex sententia, ad voluntatem ales.

žádostivý, cupidus, důr, avidus; appetens ales rei.

žádostivost v. žádost.

žádoucí, expetendus; optandus, optabilis (vyžádaný) exoptatus; (milý) gratus; mítí ž. výsledek, fauste, feliciter prospereque evenire; nic mi nebylo ž. než, nihil mihi fuit optatius quam ut.

žahadlo, aculens.

žahavka, urtica.

žák, discipulus; (posluchač) auditor; býti ž.-em koho, disciplina ales uti, audire alqm; habere alqm magistrum; esse n. profectum esse ab alqo; ž.-i Demotkritovi atd. Democritici.

žal, luctus, dolor.

žalář, carcer; vincula.

žaloba, (stesk) questus; querela; ž. veřejná, accusatio, soukromá, postulatio, petitio; alqo; ž. písemná, libellus (actionis); ž.-u vésti, agere; ž.-u přednésti, actionem edere; ž.-u vyvrátiti, crimina diluere, dissolvere; ž.-ou vyhrožovati, intentare causam; ze ž.-y propustiti, absolvere, crimine liberare alqm.

žalobce, v. násl.

žalobník, actor; ve při hrdelní accusator; ve při soukromé, petitor; křivý ž., calumniator; zastáváti ž.-a, accusatoris vice fungi.

žalost, maeror, dolor; (zármutek) luctus; ž. mítí dolera, z čeho dolorem percipere ex alqa re.

žalostivý, maestus; miserabilis;

lamentabilis, lugubris; ž. křik, clamor flebilis; ž. pláč, lamentatio; adv. dolenter, maeste; miserabiliter; flebiliter.

žalostněti, maerere, in maerore esse.

žalostný v. žalostivý.

žalování, v. sloveso.

žalovaný, reus.

žalovati, (naříkati) queri, conqueri alqd n. de re alqa, na koho incusare alqm; ž. právně (ve při hrdelní) accusare alqm (apud alqm), nomen ales deferre, diem dicere alqui, (ve při soukromé) actionem intendere alqui; in ius vocare alqm; ž. koho z krádeže, ze zrady accusare alqm furti; prodictionis, z násilí de vi.

žalozpěv, cantus lugubris; elegia; elegi, orum.

žalud, glans, dis.

žaludek, stomachus; venter; ventriculus.

žaludečný, gen. stomachi.

žár, ardor, aestus, us.

žárlivost, suspicio; stimuli amoris.

žárlivý, sollicitus propter alienum amorem.

žasnouti, stupere, obstupescere, perhorrescere, horrore perfundi.

že, a) po výrazech básně a strachu; ne; že ne, ne non (ut); že někdo, quis; že nikdo, ne, ne non (ut) s konj. dle souslednosti časů; bojím se, že otec země, timeo, ne pater moriatur; b) ve větách výsledkových; ut, že ne, ut non; po výrazech záporných n. záporný význam majících (zvláště pochybování); quin s konj. (v. gram.); c) ve větách podmětých n. předm. označujících okolnost n. skutek, o kterém pronáší se úsudek větou hlavní, n. obsahujících nějaké vysvětlení, quod; v tom jediném předčíme nad zvířata, že mluvou vyjádřiti můžeme myšlenky, hoc uno praestamus feris, quod exprimere dicendo sensa possumus: co se týče, že, quod; že se nepřekládá, nýbrž vyjadřuje se věta jím u-

vozená akk. s inf. při výrazech uznámenání a vyhlašování a pak při zvolání a otázkách nevoli označujících; (v. gram.)

žebrácký, mendicus, miser; metaf.: ž.-á hůl, mendicitas.

žebráčka, mulier mendicans.

žebrák, mendicus.

žebrati, mendicare; stipem colligere.

žebravý, mendicans.

žebro, costa.

žebrota, mendicitas; summa egestas; ž.-ou se živiti, mendicando victum sibi quaerere; na ž.-u přijíti, ad rerum omnium inopiam redigi.

žebrík, scalae; ž.-y přisunovati, scalas admovere.

žehnatí komu, fausta, bona precari alqui, bonis omnibus prosequi alqm.

žehratí, na koho, obiurgare, vituperare alqm; increpare, execrere alqm; acerbius invehi in alqm; ž. nač, graviter alqd ferre.

žel, v. žal; ž. mi toho, v. želeti.

želení, deploratio; v. též žalost.

želatí, dolere, lugere; ž. smrti něčí, deplorare, deflere mortem ales; želim čeho, paenitet me alqui us rei (hoc dixisse, quod hoc dixi).

železný, ferreus.

železo, ferrum; ž.a, vincula, compedes; do želez dáti, in vincula conicere.

želva, testudo, inis.

žeň, messis; hojná ž., messis opima (proti ingrata).

žena, femina, (proti mas), mulier (proti vir) (manželka) uxor, coniunx; ž.-y a dívky, mulieres puerique.

ženatý býti, uxorem duxisse n. habere.

ženich, sponsus.

ženiti se, uxorem n. in matrimonium ducere alquam

ženskost, ingenium muliebre; (slabost) imbecilitas muliebris.

ženský, muliebris, femineus; femininus.

žerď, pertica.

žernov, lapis molaris.

žert, iocus; vtipný ž. facetiae, lepos; perný ž., sales, ium; hrubý ž., iocus inconditus n. illiberalis; ž.-y si tropiti, ludere, ludibrio habere alqm; říkáš to ž.-em, či opravdu, iocone an serio dicis? beze ž.-u, extra iocum; ioco remoto; za ž. mítí, iocari de alqa re.

žertovati ioco uti, iocari.

žertovnost, facetiae.

žertovný, iocosus, facetus; (směšný) ridiculus; ž. býti, multi ioci esse; adv. iocose, ridicule, festve, žertva, (smírná) hostia, (děkovná) victima.

žezlo, sceptrum; ž. ze slonoviny, scipio eburneus; = vláda v. toto;

žezulka, cuculus.

žhář, incendiarius; auctor incendii.

žhavý, ardens, fervens, důr, flagrans, candens; ž. býti, calere.

žící (žehnouti), adurere, amburere.

žid, Judaeus.

židlice, sella, sedes.

židovský, Judaicus, Judaeus.

žila, vena; (tepna) arteria; ž.-ou pustiti, venam secare, sanguinem mittere; ž.-u otevřiti, venam alqui incidere, sobě venas aperire, abscindere, abrumpere; metaf.: dobré ž.-y v něm není, nihil boni habet.

žíně, saeta equina.

žíněný, e pilis factus.

žirný, fertilis, uber; ž.-á půda, ager bonus, ferax.

žiti v. život.

žiti (žiji) vivere, vitam agere, degere; (dýchatí) spirare, spiratum ducere, o věcech vigere; z čemu, deditum esse, operam dare alqui rei; ž. někde, versari, commorari, esse; ž. v cizině, peregrinari, ve vyhnanství exulare; ž. v hojnosti, in omnium rerum abundantia vivere; ž. v klidu, otium habere; ž. v nouzi, in egestate esse; ž. dle poměrů, temporibus servire; ž. přátelsky s kým, familiariter uti alqo; od toho nemohu ž., hoc non

sufficit ad vitam tuendam; nemám z čeho ž., non habeo, quo vitam tolerem.

žítí (žnu) metere, demetere, secare, desecare.

živel, principium; natura, v plur. elementa rerum; voda jest ž. ryb, pisces extra aquam vivere non possunt; metaf.: to jest jeho ž., in hac re libentissime versatur.

živitel, altor.

živitelka, altrix.

živítí, koho, alere; nutrire, pascere alqm; victum praebere alcuí; ž. se, vivere n. ali (carne, piscibus); vesci alqa re; ž. se čím, victum quaerere, vitam sustinere re alqa.

živnost, vitae genus; ž. selská, praedium rusticum; (obchod) mercatura, ž. každého oboru, artes. quaestus omnis generis.

živnostník, negotiator.

živný, (syťý), in quo multum alimenti est, valens, firmus; ž.-á látka succus; maso jest pokrm neživnější, plus alimentum est in carne, quam in ullo alio.

živobyťí, -v. život; za ž.-í alqo vivo, dum vivit, vivet, vixit alquis.

živočích, animal, animans.

živočišstvo, animalia, (animantium omnia genera).

živořití, vitam inopem tolerare.

živost, vigor; alacritas; ž. řečí, gravitas orationis; ž. místa, celebritas, frequentia.

život, vita, též anima, lux, spiritus; (věk) aetas; vzhledem k jídlu a pití victus; (vzhledem k oděvu) cultus; (břích) venter, alvus; ž. ctnostný, vita honesta, žítí virtutis perfectae perfecto munere fungi; ž. praktický, vitae usus; ž. rozjímavý, vita umbratilis; ž. společenský, vitae societas; ž. venkovský, vita rustica (proti urbana); ž. veřejný res publica; ž. darovati, parcere vitae ales, concedere alcuí vitam; ž. prodloužití, vitae spatium prorogare; ž. prožítí, vitam peragere, transigere; ž. si vzítí, mortem sibi consciscere, manus sibi inferre. ž. em zaplatiti, capite n. morte luere

životní, vitalis; ž. síla, vigor; ž. stráž, custodes corporis, satellites; armati; ž. velikost, corporis magnitudo.

životopis, vita.

životopisec, vitae n. rerum ales scriptor.

živý, vivus, animatus, o místnostech ceber, frequens; (čilý) acer, alacer; voda, aqua viva; ž.-á vzpomínka, recordatio et memoria; na ž.-ě, vivus, superstes, býti esse, vivere; na ž.-ě ponechati, condonare alcuí vitam, vitae ales parcere; ž.-ou mocí, nullo modo, nequaquam, neutiquam, živ tě bůh, per deum immortalem.

žízeň, sitis; ž. uhasiti, sitim explere, depellere.

žiznití, sitire, po čem alqd; cupiditate ales rei flagrare, ardere.

žiznivý, sitiens; metaf.: avřidus, cupidus ales rei.

žlab, canalis.

žloutenka, morbus arcuatus.

žluč, bilis, u zvířat fel; metaf.: ž. si vylíti na kom, effundere iram in alqm.

žlutovlasý, flavus.

žlutý, flavus; (zlatožlutý) luteus; (do červená) rufus; (do hnědá) fulsus.

žnec, messor.

žold, stipendium; (mzda) merces, edis; ž. vyplácti stipendium dare, numerare, persolvere militibus.

žoldněř, mercennarius; conductivus (miles).

žrádlo, pastus, us.

žrátí, něco, edere, comedere alqd; (žíviti se) pasci, vesci alqa re; ž. se hořem maerore confici.

žravost, voracitas, edacitas.

žravý, edax, vorax.

župa, pagus; regio.

žvanil, homo garrulus.

žvanítí, garrire.

žvatlatí, garrire.

žvatlavost, loquacitas.

žvatlavý, loquax; garrulus.

žvýkatí, mandere.

